

అస్థాన గురు వంశ బ్రహ్మలు

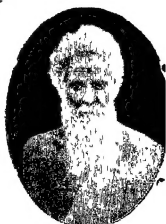
పరమహంస బ్రహ్మ
శ్రీ సచ్చిదానంద
యోగింకర స్వామి.

శేషబ్రహ్మ
శ్రీ లూటీశుబ్రు క
అగ్నిహోత్ర యోగింకర

జ్ఞానబ్రహ్మ
మిశ్ర గురుమళ్ళ పెంకటప్పపేంపూకాస్త్రి
యోగింకర.

కర్మబ్రహ్మ
శ్రీ తెలుకొండ గుండు పెంకటప్పకా

పరబ్రహ్మ శ్రీ జగద్గురు అదితంకర
భగవత్పాదాచార్యులు.

ము ఖ్య నూ చ న.

ఇందులోఁ జిత్రపటములగురించిన విశేష విషయములుగలచోట వివరణములు జతపరచఁబడినను మధ్యలో సందర్భానుసార విషయాదు లీ చిత్రపటములకు సంబంధించిన విషయాదులందుఁగూడఁ జూడవలెను.

ఒకపుడు శాస్త్రీతంత్రీ పురాణభేదములతోఁ గొందరికిఁ గొన్నివిషయాదులం దీచిత్రపటములు భిన్నములుగాఁ దోచవచ్చును. సర్వులకు సమానార్థభావములకుసరిగాఁ గుదురుట దుర్లభము. అయినను దీర్ఘాలోచనతోఁ గొంతవరకైననట్లున్నదా యని యాలోచించి తుదకుకుదరకపోయినచోఁ దమకుఁదోచిన సర్వసమంజసాభిప్రాయము లొనంగినచో లోకోపకారముగును. కాని వృథా వివాదాత్మేవణల కవకాశ మియ్యకుండురని పార్థన. నూతనములో నొకరు పార్శ్వభించిన దానినిఁ జూచినవెనుక సర్వులకు సవరణలదోచుట సహజము. అందుచేత విజ్ఞానాభివృద్ధినిఁ గోరి లోకోపకారమార్గదర్శకులగుదురనిపార్థన.

గ్రంథాపేక్షకుల తీవ్రముగు వొత్తడిచేతను నాకునునీలులేని అసందర్భముల చేతను గ్రంథములో తప్పొప్పులనుజూచి సవరణచేసి పట్టిక వేయనందుకు తమింది సమన్వయముచేసుకొందురనిపార్థన

కాగిదమువెల లతిశయించివి. చిత్రపటముల బ్లాకులకును మరికొన్ని విషయములకును ఖర్చులెక్కువగుటచేతను గ్రంథ బాహుళ్యముచేతను గ్రంథమూల్య మధికమైనది. గ్రంథస్థవిషయాదరాభిమానులగుదురనిపార్థన.

గ్రంథపాఠశస్త్ర మెటులుండుచోయని యైదువందల పాఠులుమాత్రమే పార్థంథములో ముద్రించితిని. గ్రంథపోషకుల కొకప్రతి నుదితముగాఁబంపగాఁ గొద్దిప్రతులుమాత్రమే మిగులును. అందులోమరల వండితులకు నాప్తులకుగూడ కొన్నిప్రతులుపోవును. అందుచేత మిగతప్రతులకు మాత్రమే విక్రయమునకు పంపవలగును. ముద్రణాదిఖర్చుల మొత్తములో పోషకులనుండివచ్చిన ధనములో బుస్తకముల విక్రయమొత్తముతోగా మిగిలినదానిని మరల ముందు ముద్రణకై యోగింతును. ఇప్పటికి మొదటిభాగప్రతులులేవు. అనేకులచేయింపబడుచున్నవి.

(ii)

ఇంకను మూడవభాగమును ముద్రించవలసిన విషయములనేకములున్నవి. వాఙ్మయముచేతను, నితరసహకారములు లేకుండుటచేతను ద్రవ్యము ప్రధానముగఁబడెదను నెటులముద్రించుగునోయని యాలోచనయేనున్నది. శ్రీ ఈశ్వరానుగ్రహమెటులున్నదో తెలియదు.

ఇట్లు,

శుభ్ర వేటి తిచ్చాజ్యోత్యులు.

ఆ ధ్యా త్మిక వి శ య నూ చి క.

ప నెం.	పుట.	ప నెం.	పుట.
1 ప్రార్థన	1	25 స్మృష్టిలోగలమూర్తులు	106
2 ప్రార్థనతోఁగలమాతృకేమిసంబంధం	8	26 నైఋతి (స్మృష్టి)కును తత్త్వము	107
3 త్రివిధధ్యానముల వివరములు		నకునుగల సంబంధవివరము	
౧ ఆదిత్యోపాసన, ౨ ధ్యాన	14	27 పురాణములవివరము	109
యోగము, 3 సోమోపాసన		28 వేదశాస్త్రపురాణముల	112
4 ఆధ్యాత్మపీఠిక	20	ముఖ్యపురాణము	
5 చైతన్యవివరము	23	29 యజ్ఞములు యజ్ఞఫలములు	113
6 ఆత్మజగత్తు సత్యము	26	త్రివిధములు	
7 విద్యవివరము	29	౩౦ శాంతిపాఠము	117
8 శక్తిస్వరూపవివరము	31		
9 నాదబిందుకళాస్వరూపవివరము	35	—* ఉ పా ధ్ధా త ము *	
10 అన్యక్తతత్త్వము	42	31 విజ్ఞాన	121
11 క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవివరము	45	32 వేదపీఠిక	126
12 ఊర్ధ్వరేతస్సుయోగ-వివరము	48	33 స్థూలబ్రహ్మాండ భువనకోశ	128
13 వృష్టిసమష్టివివరము	52	బోధాతము	
14 వాసనాస్వరూపవివరము	59	34 వేదభూగోళనామకరణ	132
15 భిక్షునివివరము	63	ముఖ్యఫలితాంశములు	
16 అండపిండబ్రహ్మాండ వివరము	67	35 ప్రార్థన వేదమంత్రములు	136
17 పిండరూపదేహ ముఖ్యస్వ	70	36 సుహృత్తత్త్వవివరము	140
రూపవివరము		37 దేవగృహగ్నలవివరము	144
18 పృథానకర్తృత్వమేది	75	2. స్థూలబ్రహ్మాండగోళ	
19 తమస్సులవివరము	77	చిత్రపటము.	
20 వేదభూగోళనామకరణవివరం	80	38 సూక్ష్మముగ ఆత్మమండి	147
21 స్మృష్టికీ కారణముతమస్సు	81	బ్రహ్మాండప్రవరుసకక్ష్యలవివరం	
22 మలస్వరూపాద్యంతవివరము	84	39 ఆవరణములు	151
23 తత్త్వస్మృష్టికరణము	90	40 బ్రహ్మాండముల ఆవిర్భావ	152
1. త్రివిధ త్రిలింగస్వరూప		విషయములు	
సమష్టి వృష్టి వివరము.		41 బ్రహ్మాండములోని యంతర్వి	156
24 స్మృష్టికిమును	110	భాగములు	

ప నెం.	పుట.	ప నెం.	పుట.
42 బ్రహ్మాండమువకు పిండాండమునకుఁగల సంబంధము	161	62 దేహదులకు లోకాదులకుఁగల సంబంధము	210
43 వ్రపంచవిరూపణము	164		
44 భూతమన నేమి	166	—† బ్రహ్మాండము †—	
45 భూభ్రమణచ్ఛాయల వివరము	167	63 సత్యలోకము (బ్రహ్మలోకము)	212
46 ప్రకృతిపురుషులకత్వల వివరము	171	64 తపోలోకము	213
47 కాలస్వరూపము	172	65 జనలోకము	214
48 కాలమాన వివరము	176	66 మహాలోకము	216
49 కాలపరిమాణము సంవత్సరభేదములు	182	67 కాంచనభూమి	220
50 సంవత్సర భేదములు	184	68 అగ్నిమార్గము	221
51 మహాకారణ త్రిమూర్తులకు సామాన్యత్రిమూర్తులకుఁగల భేదములు	186	69 వర్షతముల విషయము	222
		70 లోకాలోక పరివృతము	223
		71 లోకాలోక పర్వతమున (శ్రీమ) హవిష్మన్మరూపము	223
		72 లోకాలోక పర్వతమున లోకపాలురు	227
—† ఊర్ధ్వ లోకాదులు †—			
52 ఊర్ధ్వలోకాదుల వివరము	187	73 లోకాలోక పర్వతమున కరీం ద్విములు	228
53 ప్రళయము	190	74 అలోకము	228
54 ఊర్ధ్వలోకాదుల విశేష వివరము	191	75 లోకవివరము	229
55 శివపుర వివరము	199		

3. శింశుమార చిత్రపట

వివరము

56 శివపుర వాసులు విశేషములు	201
57 శివపుర సన్నిధిలో సహస్రము శివసములు	204
58 శివపురము అష్టమస్వర్గము	206
59 గోలోకము	207
60 శ్రీమహావిష్ణులోకము	208
61 ప్రకృతిమృత్యు సంకర్షణప్రమామము	208

—† శింశుమారము †—

76 శింశుమార వివరము వేదప్రమాణము	231
77 శింశుమారము పురాణ ప్రమాణములు	235
78 శింశుమారములోగల నవపీఠములు	242
79 శింశుమారములోగల దేవయాన పితృయానములు	244

ప శం.	పుట.	ప శం.	పుట
80 ధృవమండల విషయము	246	108 బుధమండలకక్ష్య	308
81 ధృవవిషయచక్రమాలములు	249	109 శుక్రమండలకక్ష్య	309
82 ధృవమండలమునగలవారలు	255	106 నక్షత్రమండలకక్ష్య	310
83 సప్తవాయుసూత్రములు	256	5. చంద్రకళల చిత్రపట	
84 స్వర్గవధగంగ వివరము	258	వివరము	
85 గంగమహిమ	261	6. సంశభూతముల వరస్వర	
86 దివ్యస్నానము	263	సంబంధ వివరములు.	
87 సప్తర్షిమండలము	265	106 చంద్రవిషయ విశేషములు	310
88 ఊర్ధ్వరేఖమునులు	266	107 చంద్రవిషయము	311
89 ధూమార్చిరాదిమార్గములు	267	108 చంద్రకళల వానవిశేష	} 312
90 నక్షత్రముల వివరము	271	విధానము	
91 దేవతాగణములు	273	109 చంద్రస్థితి	313
— గ్రహములు. —		110 సోమార్చిత్రై	314
92 గ్రహములయత్నత్రివివరము	276	111 చంద్రక్షయ వనస్పరియంగం	} 314
93 గ్రహభివృద్ధిములు	281	క్షయగ్రహాదనికార్యము	
94 గ్రహస్థానములు	282	112 చంద్రకళలవానవిశేషము	315
95 గ్రహమండలాదులు	283	113 సోమపానపీతదులవివరము	316
4 గ్రహకక్ష్యలను మండలా		114 చంద్రకక్ష్యరథాదులవివరం	319
దులనుదెలుపు చిత్రపటము.		115 చంద్రరథము	320
96 గ్రహమండలములు	284	116 చంద్రకక్ష్యవివరము	321
97 గ్రహకక్ష్యలవివరము	285	117 చంద్రవిషయము ప్రమాణా	} 321
98 గ్రహములవివరము	288	ధారములు	
99 మేషాదిరాసులవివరము	296	118 చంద్రరథవివరము	321
- గ్రహమండలములు కక్ష్యలవివరము. -		119 చంద్రమండలకక్ష్యవివరము	322
100 శనిమండలకక్ష్య	305	120 చంద్రగతివివరము	322
101 గురుమండలకక్ష్య	306	121 చంద్రసౌరమానములు	323
102 అంగారకమండలకక్ష్య	307	122 వశ్చిసంవత్సరములవిమర్శన	327
		123 సోమసూర్యులకళలు	329
		124 రెండవదిసూర్యకళ	331

చ నెం.	పుట.	చ నెం.	పుట.
196 కింపురుషవర్షము	514	218 పంచభూతసప్తలోకవివరము	540
197 హరివర్షము	515	— † పాతాళాదులు † —	
198 కేతుమాలవర్షము	516	219 పాతాళాదుల వివరము	541
199 రమ్యోవర్షము	518	220 అతలము	544
200 హిరణ్మయవర్షము	518	221 వితలము	546
201 కురువర్షము	519	222 సుతలము	547
9. సప్తద్వీపసముద్రములు.		223 తలూతలము	549
202 ప్లక్షద్వీపము	520	224 మహాతలము	550
203 కుశద్వీపము	522	225 రసాతలము	551
204 కౌంచద్వీపము	524	226 పాతాళము	552
205 శాకద్వీపము	526	— † సరకాదులు † —	
206 శాలగ్రీద్వీపము	528	227 సరకాదులవివరము	554
207 పుష్కరద్వీపము	529	228 సరకాదులు 86 వాటివిశేష	560
208 లోకాలోకపర్వతము	530	వివరము	
209 మానసాత్మరశర్వతము	531	229 సంకర్షణస్వరూప ఆదిశేషుడు	551
210 సప్తద్వీప సప్తసముద్రములు	531	230 అష్టదిగ్గజములు	555
సమన్వయస్వరూపవివరము		231 ఆదికూర్మము	556
211 మానసాత్మరమున జతుర్దిక్పాలకుల పురములు	533	232 యజ్ఞవరాహము భూమి	556
212 శుద్ధోదకసముద్రము	533	233 ఆధారశక్తి	590
213 సముద్రముల వృద్ధిక్షయములు	533	234 వశయములవివరము	591
214 జీవరాసుల సృష్టిసంఖ్యాది	536	235 బ్రహ్మాండమునుగుఱించి	596
భేదములు		వివరసమప్టినుతి	
215 మాలినీశాస్త్రవివరము	537	236 సామ్రాజ్యమంత్రస్వరూపము	598
216 క్రిందిబ్రహ్మాండవివరము	539		
217 పంచభూతములు	539		

ॐ श्रीः
॥ श्री गुरुवर्य ॥

శ్రీపరజీవకాయై నమః

వేద భాగము

రెండవ భాగము

భూతాదిబ్రహ్మాండ భువనకోశ విన్యాసము

అధ్యాయము.

ప్రార్థన

శ్లో॥ యస్మాజ్జాతం జగత్సర్వం యస్మిన్నేవ ప్రళయతే |
యేనేదం ధార్యతేచైవ తస్మై జ్ఞానాత్మనేనమః॥

తా॥ ఎవనివలన సీజగమంతయు నుత్పత్తియైనదో, ఈజగమంతయు నెవనిచేత ధరింపబడి స్థితినిండుచు నున్నదో, మరల ఎవనియందు లీనమగునో, (శాంతినిపొందునో) అట్టిజ్ఞానస్వరూపుడగు పరమాత్మను నమస్కరించుచున్నాను.

విశేషసూచన:- శృష్టిస్థితిలయాదులు ఒక్కనియందే యున్నవను విషయము స్పష్టము. ఇతనిని విడిచి బొత్తిగా నేమియునులేదు. అవృత్తికిలుచూచినను అతడు సంపూర్ణుడుగానే యున్నాడనుట స్పష్టము. అతనికిఁబ్రత్యేకించి యేమియునులేదు. ఇట్టివిషయమును స్పష్టముగా దెలియుటకే జ్ఞానమత్యావశ్యకము. జ్ఞానముతోనే సంపూర్ణత్వము గలుగుచున్నది. జ్ఞానముతప్ప మరేదానితోను దెలియలేదు. అందుచేత జ్ఞానమే ప్రధానస్వరూపమని “తస్మైజ్ఞానాత్మనేనమః” అని స్పష్టముగ వ్రాయఁబడియున్నది. అజ్ఞానముతో భిన్నత్వమును బ్రత్యేకతయు, అధ్యారోపాపవాదములును గలుగును. అదిలో నొకటిపూర్ణముగ నుండినందుచేతనే మరల మధ్యలో భిన్నములకవకాశము గలుగును.

ఇందులో మరొకవిశేషము. “యస్మాజ్జాతం జగత్సర్వం” అని యున్నది.

అజ్ఞానమునకును, భిన్నములకును, సృష్టిస్థితిలయాదులకును స్వతంత్రతాకక్షిబాత్రిగా లేదు. అయితే ఆత్మకుమాత్రము సృష్ట్యాది శక్తులన్నవానియని ప్రశ్నించిన అది బాత్రిగ అనుభవమే. ఆత్మకే ప్రత్యేకమునందు సృష్ట్యాదిగుణములుగలవని చెప్పిన వారనిన నిది సంపూర్ణాత్మకంగాని, ఆత్మస్వరూపత్వమునుబొందిన వానివిషయమైన ప్రశంసగాదు. ఆత్మను బొందఁదలంచినజ్ఞానులు ఆత్మవిషయ విమర్శనతో నాలోచించిన “అహింసాయనసాసనా, అవాఙ్మానసగోచరమ్, అయాపమవ్యయం, అచలం, భూమి” యిత్యాదిలక్షణములన్న ఆత్మస్వరూపమునకు నివేదియు సంబంధించినవి కావని తెలియును. ముముక్షువునకు జ్ఞానోదయము గలిగినపుడు సృష్టిస్థితిలయాదులమూలమును దెలిసి ఆత్మయొక్క సంపూర్ణజ్ఞానముగలిగి “ఆత్మసన్నిధితోగలిగిన” వని ఆత్మజ్ఞానముతో, దెలిసినవారలు వచించిన స్తుతివాక్యములు, ఆదిత్యప్రకాశముతో సర్వచరాచరవస్తువులకుఁ బ్రకాశముగలిగించిన విధానమువలెఁ గలుగునని జ్ఞానులు వచించిరని (భావము) తెలియును. అజ్ఞానులు వస్తువులకే స్వప్రకాశమున్నదనెదరు. ఆత్మజ్ఞానస్వరూపుఁడు, జ్ఞానైకగమ్యుఁడుగాన ఉభయమునకు, జ్ఞానప్రకాశమే ధరమావధియై ముఖ్యముగ నున్నందుచేత “తస్మైజ్ఞానాత్మనేనమః” అని నమస్కారమును అట్టిజ్ఞానప్రధానాత్మకే చేసినవారైరి.

లేక మరొక ఆర్థముగఁ దలంచవచ్చును. “యస్మాజ్జాతం” అనుటచేతను దేని వల్లజగత్తు సృష్టిస్థితిలయాదులతో నున్నదో అని అనవచ్చును. అప్పటికి మూలప్రకృతికే అన్వయము. అట్టిమూలప్రకృతియుజడమే. జడమున కీగుణములెట్లుగలిగినవనిన ప్రకృతిఆత్మలో నొకఅంశముగ నున్నందుచేత ఆత్మప్రకాశముతోఁగలిగినదనితేలును. అందువలన నమస్కారము (అంశియగు) ఆత్మకేయనికూడ తెలియవలెను. ఆత్మసర్వాధారము. సర్వాధిపానము. సృష్టిస్థితిలయాదులందు ఆత్మ అంతర్గతముగా నున్నందుచేత ఏనాటికైనను ఆత్మకే పూర్ణత్వ ప్రధానత్వములుగలుగును. ఆత్మఅంతర్గతముగ నున్నందుచేతనే జడదులకుఁగూడ స్వప్రకాశత్వము సామాన్యజ్ఞానముగనున్నది. మరల శుద్ధసంపూర్ణజ్ఞానమునకును స్వరూపమునకు నవకాళకారణములునున్నవి. ఆత్మప్రధానముతో నైనను, ప్రకృతిప్రధానముతో నైనను అదిలో వచించి తుదకు ఆత్మప్రధానమునకే నమస్కారముచెప్పినను నొకఁ యగును, ఏవరీతమేమియునులేదు.

శ్రీభాగవతములో గణేంద్రమోక్షములో శ్రీసోతనమహర్షి పరమభాగవతోత్తముఁడు దీనివనుసరించియే యీశద్యమువ్రాసెను.

అష్టమస్కంధము 23.

ఉ॥ ఎవ్వరిచేజనించు, జగమెవ్వరిలోపలనుండు, లీనమై
యెవ్వరియందుండిండు, బరమేశ్వరుడెవ్వఁడు, మూలకారణం
జెవ్వఁ, డెనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు, సర్వముఁదానయైన వాఁ
డెవ్వఁడు, వాని, నాత్మభవు, నీశ్వరు నే శరణుబువేడెడగ్గ॥

క॥ ఒకచరిజగముల వెలిసిడి
యొకచరిలోపలికిఁగొనుచు నుభయముదానై
సకలార్థసాక్షియగు న
య్యైకలంకుని నాత్మమయుని నర్థింతుమదిగ్గ॥ ౨౪

క॥ లోకంబులులోకేసులు,
లోకసులుఁ దెగినఁదుదినలోకంబగు మె
డఁకటికవ్వలనెవ్వం
డకాకృతి పెంబగునతని నే సేవించుగ్గ॥ ౨౫

మనకు బ్రహ్మకృతిలో నజ్ఞానదశతో బ్రహ్మకృతివిస్తారావరణములుగ భిన్నములై
యగవడుచున్నదేకాని జ్ఞానమునకు సంతమాత్రము నగవడజాలదు. జ్ఞానులు జ్ఞాన
ముతో ఆత్మకృతాన సంపూర్ణభావముతో నున్నవారలగుటచేత వానికి సర్వదా
సర్వత్ర ఆత్మకృతానమైయుండగలదు.

శ్లో॥ యబ్రహ్మవరుణేంద్రిరుద్రి మరుతఃసుస్వంతి దివ్యైస్తవై
ర్వేదైస్సాంగ కదక్రమోఽపిచ దైర్గాయంతి యంసామగ్గ॥
ధ్యానావస్థిత తద్గతేనమనసా పశ్యంతియం యోగినో॥
యస్మాంతం నవిదు స్సురాసురగణాః దేవాయతస్త్వైసమః॥

ఈశ్లోకము బ్రహ్మాండమునకు సంబంధించినదైనందుచేత ఈ బ్రహ్మాండము
నకు మూలకారణ మాధిదైవతమగు బ్రహ్మ వరుణేంద్రి, మరుత్తులు, సామగాయ
కులు, యోగులు, సర్వదాకేవల దివ్యప్రవ వేదగాన పడంగోపనిపత్తులచేతను,
ఛరమధ్యానయోగముతో అద్వితీయముతో తమయనస్సులయందు డదాకారచిత్త
వృత్తితో నుంకినపుడుమాత్రమే చూడగలిగిరేగాని లేకున్నచరమాత్మయొక్క
అద్యంతమును దేవతలుగాని దానవులుకాని మరెవ్వరైన శేషు లేదితర వేద విరుద్ధభా
వములతో నెన్నటికిఁ జూడజాలరు. అంతదనుక నేల? శోత్రీయైన వారలు
కూడ వ్రసన్నచిత్తవృత్తులుకాకున్నపుడు చూడజాలరు. పొందజాలరు. ఇందుకు

శ్రీభాగవతములోని బ్రహ్మనారద సంవాదము తారాణము.

ఈ బ్రహ్మాండములో నొకవిశేషమున్నది. వ్యయత్నపూర్వకముగ సర్వమునుద్యజించి తదేకనిష్ఠతో శుద్ధజ్ఞానముతోఁగాని పరమాత్మజ్ఞజూడజాలరు. పొందజాలరని తీర్మానము.

ఈబ్రహ్మాండములో మధ్యేవికల్పములు, విశ్లేషముల కవకాశకారణములు ద్వంద్వవిధానముతోనున్నవి. ఈ బ్రహ్మాండాతితము నీ ఆవరణ విశ్లేషాదులు వికల్పాదులులేని కేవలశుద్ధజ్ఞాన వైరాగ్యులకెక్కువగా అవకాశములున్నవని స్పష్టము. ఇట్లులేనే నీందిన్నది క్రమక్రమముగాఁగేవల శుద్ధసాత్వికాంశమునకే ప్రబలత గలిగినఁగాని ఆత్మస్వరూపత్వము ఏకత్వము, పూర్ణత్వము సిద్ధింపజాలదు. మనమెంతమాత్రములో గేవలము తమస్సులో శుద్ధతమీగుణావరణముతో నున్నామనునది ఎవరికి వారే ఆలోచించవలెఁగాని వివాదముఁతోఁగిలేదు. శుభేచ్ఛగలిగిననాటికైన నీవిధానము తెలియకమానదు. సృష్టిక్రమముతోఁబరంపరలుగా నితరమారమురాఁగలిగితిమి. మరల నితరదూరమువరకు పోఁగలుగుచున్నామో మన కేమాత్రము తెలియదు. మనకుఁదెలిసినది ప్రళయమువరకు బోగలుగుదుమనుట స్పష్టముగాని స్వస్వరూపాత్మవరకుఁబోగలవారలగుదుమా అను విషయముమాత్రము ప్రకృతకాలస్థిలో సందేహమే. ప్రళయమును బొందుటమాత్రము శిష్టగు, ఈలాగున మనకుఁబరలోకాదులగు పుణ్యభూమిలో నున్నవారలకు సహితము కేవల శుద్ధజ్ఞాన వైరాగ్యాదులతోనున్నగాని స్వస్వరూపానుగ్రహనముకానేరదు. పుణ్యరాశిఫలముతోఁ జిత్తమలోకప్రాప్తిగలిగి మనకంటె దీర్ఘాయువుతో మనకంటె వధిక సుఖానందము పరిమితికిలో నై, యున్నవాటిఁమాత్రమే పొందియున్నారేగాని శాశ్వతముగానున్నదానినిమాత్రము పొందలేదు. దీనినిజూడ, మనమీలోకములోఁ బుణ్యకర్మతో స్వర్గలోకాదుల ననుభవించి మరల పుణ్యక్షయముతో నీలోకమునకే మరలివచ్చెదమేకాని తదుకరి బ్రహ్మలోకాదులనుగూడ బొందనేరము. ఇందుకుఁబ్రమాణము గీతలో “క్షీణేపుణ్యమర్త్యలోకంవిశంతి” పుణ్యకర్మలతోనే చాలుననిచో నీవిధఫలమునే పొందగలుగుదుమేగాని దీనికిఁబ్రయత్న బ్రహ్మలోకాదులను విచిత్రతయగు ఆత్మనుబొందలేము. దీనిమార్గమే ధూమాదిమార్గము. కేవల పుణ్యకర్మలను నిష్కామముగఁజేసి యీకర్మలనాత్మసంయోగముతో ఈశ్వరార్పణబుద్ధితోఁజేసినవారలు ఆర్పణమార్గముద్వారా ధున్వమండలమును భేదించుకొని ఆవల బ్రహ్మలోకాదులగు ఉభయమధ్యస్థ మహర్లోకము, ఆవల జన, తప, సుత్యలోకా

దులను బొందగలరు. దీనికిఁ జైన సదాశివ స్వరూపముగు తత్త్వము, స్వరాట్టు మార్గముతోఁ ఈశ్వరుఁడుగా నున్నాఁడుగాన అతనిప్రీతికొఱకై ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితోఁ జేసినచో స్వస్వరూపమునకు దారివిడుచును. అందులకే ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితోఁ జేయవలెను. సంధుల మూడున్నవి. ఒక్కటిఘృవమండలము. ఇదే సూర్యమండలము, తేజోలోకము. రెండవది బ్రహ్మలోకముగు సత్యలోకము. ఇది వాయుసంబంధము. మూడవది సదాశివమగు స్వరాట్టుసంబంధము. ఇది ఆకాశతత్త్వము. ఈమూటితో సర్వాతీతము. సదాశివతత్త్వముతో శక్తైక్యమగును. ఇదేవ్రాకృతికి అధిష్ఠానము. వ్రాకృతి అధిష్ఠానమగుటచే సర్వములీనమగు "తస్యవ్రాకృతి లీనస్యయః పరస్సనుపేత్సరః" అని ఉపనిషద్వాక్యము. తుదకు సదాశివమగు అత్మయేమిగులును. ఈలాగున విమర్శించినకొలది యుండును.

శ్లో॥ యైరిమే గురుభిః పూర్వం పదవాక్యప్రమాణతః॥

వ్యాఖ్యాతాస్సర్వే నేదాంతాస్తాన్నిత్యం ప్రాణితోన్మృతామ్॥

ఈసర్వనేదాంతోపనిషత్తులను వివేకపూర్వక పదవాక్య ప్రమాణపూర్వక విస్తృతవ్యాఖ్యానముల నెవరొనర్చిరో అట్టిపరంపర గురువులమగుచు నేనెల్లవృద్ధుడను నమస్కరించుచున్నాను.

విశేషార్థము. శ్రీగురుశబ్దము సర్వాతీతాత్మకే అన్వయముగాని మఱిదేనికిగాదు. ప్రత్యేకించి మిగిలినదే శిష్యత్వము. శిష్యత్వమున్నంతకాలము గురువు మిగిలియే యుండును. శిష్యుఁడేలేనిచో గురువులు లేఁడు. తుదకు శిష్యుఁడేగురువు, గురువే శిష్యుఁడని శ్రీగురుసాంప్రదాయపద్ధతి. దీనినే జీవేశ్వరైక్యమని, మరొకపద్ధతిగను బ్రాకృతి పురుషైక్యమని మరొకపద్ధతిగను సాంప్రదాయభేదములతో నుండునేకాని చివరకు అన్నియునొకటే. ఇట్టిన్యాయము లనేకములున్నవి.

దేవతలకును శ్రీగురువునకును నొకవిశేష తారతమ్యమున్నది. దేవతలు తన్నున్నతించి కర్మలనాచరించి పూజించినఁగాని, ఫలమునొసంగరు. శ్రీగురువు లటులకాదు. కరుణాసముద్రులు, శిష్యేద్ధారకులు, మహాపరమోపకారులు, అజ్ఞానమును నాశనముజేయుటలోఁ బరమసమర్థులు. ఇదేవానికి బ్రాధానగుణము. దేవత లజ్ఞాననాశనమం దంతిటిసహకారులుగారు. సర్వదా సేవలను జేయించుకొనఁ జూతురు. దేవతలగుణత్రయాది బాధలున్నవి. శ్రీగురువులు గుణాతీతులు. దేవతలు కామకులు, శ్రీగురువులు తదతీతులు. నిరంతర తపోపాయమువెనక

జీవుల నిరంతరము నుద్ధరించు సహజగుణమువల్ల, శాంతిలు, అజ్ఞానమును నాశనమునుజేయు సమర్థులు దేవతలతో అజ్ఞాననివృత్తి కాఁజాలదు. దేవతలు సవత్సీకులు, సరాగులు. శ్రీగురువులు అవత్సీకులు విరాగులు. ఇట్టియనేక భేదములు గురు దేవతలకున్నవి. ధన్యునిగాఁజేయువారలు తామేవిధముగ గుణాదులతో నుండురో తద్విధముగ నే వారివర్తనలుండును. శ్రీగురువులు నిరంతరము జీవులనుద్ధరించుటకై అవతరించి నిష్కామముతో జీవులలోనుండు అజ్ఞానదోషజనిత దుఃఖములనుదెలిసి తన్ని వారణోపాయ సాధనములనే నిరంతరము జీవులకొరకు పరిశీలించుచు సాధనలను బోధించి ఆదరింపఁజేయునమరులు. శ్రీవ శ్లోత్తర రత్నమాలలో “శ్రీగురు? అధికత తత్త్వశ్శిష్యహితాయోద్య తస్సతతమ్” అని శ్రీఅవతారికలు వచించిరి. మొదటి గురువు శ్రీసవామిపుండ. తర్వాత శ్రీమహావిష్ణువును, బ్రహ్మయు, తర్వాతియును. తర్వాత అవతారమూర్తులు. అవతారమూర్తులవతరించి తమకార్యము కొనసాగిన తక్షణమే నిరంతరబ్రహ్మచర్యముతోనేయుండి జవన్ముక్తులగుదురు. వీరలేయధికారములను బడవులను ఆసించు, ఆస్తినివచో మరలకాలగుణాది సంబంధములతో నేనాటికైనా పరంపరలపాప్రిగా జన్మములు తిప్పువని తెలిసినవారలు శ్రీగురువులు. వారికి బడవియుబ్రహ్మము, స్థానమును బ్రహ్మము, రూపము బ్రహ్మము. పరంపరలుగాఁగల శ్రీగురువు సమ్యులకును బరమగురువు పరావరగురువులని తెలియవలెను. భేదములులేవు. సర్వలకు బడమొక్కటే. అందుచేత భేదములులేవు. దేవతలు, లోక వాధులు, లోకాదులను జెంచువారలు పీఠికతమగు నాత్మను బొందువారలును నేమియునుజేయజాలని యశక్తులు. ఆత్మనువిడచి లోకాదులను బొందదలచినవారలందు పీఠికత్తిని బాగుగాఁ బ్రయోగించి వచింతురు. దేవతలనగా బ్రహ్మాండములో నున్నవారనియే తెలియవలెను, ఇది తీర్మానమగుమాత్రమన్వయించదు. వీరలు పంచబ్రహ్మలలోఁ జేరినవారలు. సూర్యుడుగూడ నీదేవతలలోఁజేరఁడు. ఆత్మసమరూపమే ఈ బ్రహ్మాండములోఁ దేజోరాశిగా జగదాత్మగా ఆదిత్యుడుగా నున్నాడు. “సూర్యతత్కాజగతః” ధృవుఁడునంటే. ధృవసూర్యులు శీభేదములులేవు. శ్రీవిష్ణుపురాణములోఁగల ప్రమాణములు, ద్వివీర్యాంత సమోధ్యాయమున “ధ్రువశ్చ శిశుమూరశ్చ ధ్రువేభాసరవ్యవస్థితః ౬౧ తదాధారం జగచ్ఛేదం న దేవాసురమానుషం” అని ఈ బ్రహ్మాండములో ముఖ్యముగ మనము దెలియవలసినది, ధ్రువసూర్యులు, మేరువును, బ్రహ్మమును మాత్రమే. తక్షణవాటితో మునుకువులకు నివృణ్ణయోజనము.

సర్వవిషయాదులు నీబ్రహ్మాండమునకుఁ జేరినవై బ్రహ్మాండాంతరములో నున్నవి. బ్రహ్మాండమునుండిచి బొత్తిగ నేమియుఁజలేవు. వివరబడునవి, కనరబడునవి, చేయరబడినవి. చేయరబడునవన్నియును బ్రహ్మాండములోనివే: ఆవలసతీతములో నేమియును బొత్తిగాలేవు. ఆత్మయొక్క ఓ అద్వితీయసంపూర్ణముతోనున్నది. ఏమి యుండినను బ్రహ్మాండమును ఆశ్రయించి బ్రహ్మాండములో నుండవలసినదే అని స్పష్టముగాఁ జెలియవలెను.

హరిః ఓం రత్నమ్,

ప్రార్థనతో (బరమాత్మకేమిసంబంధము.

ప్రార్థనతో ద్రివిధకర్మలున్నవి. ఈద్రివిధకర్మల కతితకర్మలులేవు. మనస్సునను, వాక్కునను, కాయముతోను జేయఁబడు కర్మలకుఁ ద్రివిధకర్మలనిపేరు. కాయముతో స్థూలేంద్రియ కర్మలుగను వాక్కుతో శబ్దోచ్చారణతో జ్ఞానేంద్రియ సూక్ష్మకర్మలుగను అంతఃకరణముతో ధ్యానధారణాదులతో గారణకర్మలుగను జేసిన ద్రివిధకర్మలగును. ఈద్రివిధకర్మల కతితముగా మనమీదేహముతో మరే విధములుగాఁ దేనిజేయలేము. ఈవిధముగ మూడుకర్మ లేకకాలములో సమష్టిగాఁ జేయునపుడితరేంద్రియాదులన్నియుఁ గ్రమముగా స్వాధీనములై ఏకముఖముకాఁగలవు. ఏకముఖముగాఁ గలుగుటచే ధ్యానయోగాదులగు సాధనలకు ముఖ్యవ కాశము కలుగును.

కొంతరు నేతేంద్రియము ప్రధానముగదా? దానిసంబంధము లేనందువలన ధ్యానయోగాదుల కభ్యంతరమగునని సందేహించవచ్చును. సత్తేంద్రియకారణము మనస్సు. కాన మనస్సేనేతేంద్రియము. నేతేంద్రియమేమనస్సు. మనస్సు లేకున్న నేయింద్రియము ఏవనినఁ జేయజాలని జడములే. అన్నియింద్రియములతో సమష్టితోఁ గాయముతోఁజేసిన కర్మలుఁ స్థూలేంద్రియకర్మలనియు జ్ఞానేంద్రియ సమష్టివల్లనైనవి సూక్ష్మేంద్రియ కర్మలనియుఁ బిలువఁబడును. శబ్దప్రధాన కారణమగు వాగింద్రియముచ్చారణతోఁ బ్రేరితము. సూక్ష్మేంద్రియకర్మలు కశ్చేంద్రియములకును జ్ఞానేంద్రియములకు మూలకారణమైన మనస్సుతో స్వరూపధ్యానయోగముతో జింతావిమర్శన నిశ్చయూత్మకకారణత్రివిధములగును. వరంపరగాఁ బరమావధి పరమాత్మను బొందగలిగిన సాంబంధము గలుగఁజేయునదిప్రార్థనయగును. ఇవితప్త మరేసాధనములుగాని ఉపాయములుగాని లేనందునఁ ప్రార్థనతో నీత్రివిధ కర్మల కవకాశము ప్రాణాదిగ బరమాత్మకు బరమావధి కసాంబంధమై స్వరూప ప్రాప్తి తత్వక సిద్ధించునని మహర్షులు తామరుభవింపి మనకుబోధించినవారైరి.

బాహ్యభోగాదులకును ద్రివిధకర్మలే ముఖ్యములు. అంతరములో ఆత్మయోగమన నీత్రివిధకర్మలే. ప్రవృత్తితో బాహ్యదులకు నివృత్తితో ఆత్మయోగమునకు గార్యకారణ భావమున్నది. ప్రార్థన పరమావధిగాఁగల ధ్యానయోగము బాహ్యవ్యవహారాదులకుఁ బ్రవృత్తిలేనిదై నివృత్తికిఁగారణమయిన లీనవృత్తితో స్థూలదేహమునుమరచి సూక్ష్మతైజస దేహమునుబొంది తర్వాత

మనసాకృతిమాత్రము మిగిలి కృమముగ స్వరూపధ్యానయోగాదులతోఁ దదాకారవృత్తియగు కారణముతో నొకసమయమందు లీనజబాందగాఁ ద్రివిధకర్మల కవకాశములేకయుండును. ఈలాగున స్థిరాభ్యాసముతో దీర్ఘకాల మనుభవముతో పద్వీధసమాధి భూమికలనంది తుదకు శాశ్వతస్వరూపానంద పాప్తిగననగు, కనుక పాప్తినయే బృధాన పార్థిరంభకార్యము.

“మన ఏవమనుష్యాణాం కారణబంధమోక్షయోః”

బాధమోక్షములకును మనస్సేముఖ్యకారణము. మనస్సుమిగిలినచో బాహ్యమువృత్తిగలిగి సర్వబంధములకు నీత్రివిధకర్మలు తప్పనివగును. మరల మనోలీనతకు నీత్రివిధకర్మలు మనస్సునకుఁ బరమావధిగాఁగల స్వరూప ధ్యానయోగాదుల సంబంధముతో నివృత్తిమార్గము ననుసంధించి మోక్షదాయకమగును. మనస్సుమిగిలినచో ఉభయకర్మలకుఁ గారణమగునందును. మనస్సున్నంతకాలము నీత్రివిధకర్మలు త్రివిధదేహములు మిగిలియుండును. సర్వాక్రియము మనస్సు. మనస్సుతోను ద్రివిధకర్మలతో సర్వకార్యకారణ సంబంధములున్నవి. పవృత్తి నివృత్తి మార్గభేదములతో ఫలభేదములుగ నున్నవి.

నేత్రేంద్రియము బాహ్యనేత్రమేకాని అంతర్నేత్రముగాదు. ఇదిస్థూల నేత్రముగాన స్థూలాదులను మాత్రమే చూడగలదు. ఈస్థూలాదులను మనస్సుతోఁ జేరియుండినచోఁ జూడగలుగునేకాని మనస్సులేనపుడుమాత్రమీ నేత్రముఁ దృప్తియొనగము. సహజముగ గుడ్డివారున్నారు. వారికిబాహ్యనేత్రములుండవు. అట్టి వారికి మనోనేత్రమే ప్రధానము. కనుక వారు ధ్యానాద్యంతఃకర్మల నాచరింతురు. సంద్యానుసౌముగ నేత్రమును సమన్వయము చేయవలెను. చూపు దేనికి సహజముగ సర్వదాయుండి యితరాధారములులేకయే స్వయముగా చూడగలుగునో యదియే నేత్రము. మన నేత్రము బాహ్యములోఁగల సహకారగోళముగాని మూల నేత్రముగాదు.

అదిలో నీమనస్సు అగోచరమగు, ఆత్మలో నేమియును లేనిదిగానున్నందు చేత అవ్యక్తస్థితికి వచ్చి అవ్యక్తములుగా నున్నవన్నియు వ్యక్తములుకాగా అనంత నామరూపగుణ వికారాదుల నందును. ఆవరించినదై మరల వెనుకకుఁ గ్రగమముగా ఉపసంహరముతో అవ్యక్తస్థితికివచ్చి తానొక్కటే మిగులును. ఈ అవ్యక్తముతో ఆవల వ్యక్తమునకు అవ్యక్తమునకును అతీతముగనున్న ఆత్మను బ్రార్థనతోఁ బొందఁ గలుగును. ఈఅవ్యక్తస్థితికి సంబంధించిన దృష్టాంతము మననిత్యానుభవములోఁగల.

సుషుప్తియే. మననిత్యానుభవములో బరమాత్మధ్యానయోగాదులు బొత్తిగా లేనగుచుచేత సుషుప్తి నుండి మరలివెనుకకు మరలివచ్చుచున్నాము. ఇది సుషుప్తియని తెలుసుకొనునది విజ్ఞాత. విజ్ఞానముదెలిసికొన్నగాని సుషుప్తిని చాటలేము. అందుచేత సుషుప్తిలో మనస్సులీనమయినను స్వప్నకాశజ్ఞానముగాని ఆత్మధ్యానయోగముగాని లేనందున సుషుప్తి నుండి పునరావృత్తిగ బ్రహ్మచర్యవహారవాసనలతో వెనుకకేవచ్చుచున్నాము. అందుచేత ముముక్షువులగు సర్వులకును, ధ్యానయోగ మత్యావశ్యకము.

ఈమనస్సు పరిధమములో ఆవరణయొక్క మైనందుచేత బంధమును బొందను. ఆవరణము లేకపోవుటే బంధనివృత్తి. మోక్షము. ఈ ఆవరణములు సర్వత్ర బంధమునకును మోక్షమునకును ముఖ్యకారణములు ఈ ఆవరణములు గ్రహముగా నొకదానిలో నొకటిగా మరల మరల కాలగుణ భూతాది సంయోగముతో అనంతావరణము లాయెను. ఈ ఆవరణములతో అనంతస్పృహగా అనేకభేదములు గలిగెను. ఈ ఆవరణములు సర్వత్ర సర్వమునకును ముదకాత్మకును సంబంధముగా నుండుటచేత మరప్రార్థనలతో జలనములుగలిగి చిన్న ఆవరణము నుండి మహాదావరణమునుదాటి తుదకు బ్రహ్మాండములుదాటి ఋరాట్స్వరూపేశ్వరతత్త్వములో జేరి ఏకావరణపరమావధి నశిక్రిమించి నిరావరణముతో ఆత్మచేరును.

మనకు బ్రధమములో బ్రహ్మతావరణములున్నవి. వీటినే సైన్యశాస్త్ర వేత్తలు అలలని (వైబేషన్స్) యందురు. ఇందుకు దృష్టాంతము మనరేడియోలే చాలును సర్వభూతములకు కారణమువాయువు. వాయువు సర్వభూతములందును జలనముతో నలలయి అంతమువరకు బ్రాకుచునేయు డను అందుచేతనే దూరశ్రవణాదులకును దూరదర్శనములకును అవకాశములున్నవి. ఈవాయువుతో దూరములోనున్న శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులను గ్రహించుకొనుచున్నాము ఈలాగుననే మనప్రార్థన త్రివిధకర్మలతో జానముతో బృథివాది మంచభూతములుదాటి ఆవలగల పరమాత్మలోజేరును. ఒకఆవరణ అలప్రార్థనమైనదిని అదితుదకు అంతమగువరకు జలనముతో బోవుచునేయుండును తుదకు నిరావరణలో లీనమగును. అందుచేత ప్రార్థనలోగల త్రివిధకర్మలగు మనోవాక్కాయ కర్మలు అలలుగా జలనముతో బ్రహ్మతాదుల నశిక్రిమించి ఆవల పరమాత్మనే తప్పక చేరును. తుదకు ఆకాశములో సర్వము లీనమగుననుట సర్వవింతము. పరమాత్మ ఆకాశస్వరూపుడని ప్రమాణములున్నవి. కాన ఆకాశములోజేరి లీన

మయిన పరమాత్మలో జేరినట్లేయగును. నిస్సందేహము. ప్రారంభములో ఆవరణల దాటి అలలచేత నెట్లువచ్చినదో అట్లే మరల వెరుకుబోయి మూలముచేరును. ఈ ఆవరణములు ఉభయత్ర కార్యకారణ సంబంధములు. వాయువు సర్వవ్యాపి. వాయువేమనస్సు. వాయువునకును, మనస్సునకు భేదములేదు. వాయువునకుఁగల గుణములన్నియును మనస్సుకునున్నవి. ఇందుకనేక ప్రమాణములు గూడనున్నవి. ఈ ఆవరణల యల లాయాభూతాదుల ననుసరించి స్థూల, సూక్ష్మ కారణరూప రూపములుగఁ గ్రహముతో ఊర్ధ్వములో మార్పుచెందును. తుదకు లీనముగూడ నగును.

పరమాత్మ అసంతృప్తముతోనుండుటచేత మనప్రార్థనలు అసంతములుగా దీర్ఘకాలమువరకునుగఁ జేయుటచేతఁ గ్రహముగా ఒకదానితోనొకటి అవినాభూతములై యెడతెగనివియై పరమాత్మతో సంబంధ మేనాడగునో ఆనాడే మనము ధన్యులమగుదుము. దూరముగ నున్నవారిని మనము పిలుచుటలో కొంత సేపు ఎడతెగని ధ్వనితోఁగల ప్లతోచ్చారణతో నెట్లుక్రిమముగా ధ్వనిప్రాకృతి పిలిచిన వానిజేతునో యటులనే దీనిని సమన్వయము చేసికొనవలెను. ఈ ప్రార్థనలు సర్వమతములవారును దప్పక ఆచరించుచున్నారు. ప్రార్థనయొక్క ప్రాముఖ్యత నీలాగున అన్వేషింతులకు సంబంధించిన సంధిసంబంధముగ నున్నది. మనప్రార్థన లెవరినిగురించి చేయుచుమో వారినే యవిచెందును. నిష్కామముతోఁ జేసినవారు జ్ఞానోదయమయి ఆత్మానుభవముఁ బొందుదురు కామాదులతోఁజేసినఁ గామ రూపలోకాదులను బొందుదురు.

ఈ ప్రార్థనలు ఉపరిలోకాదులకెట్లు పోగలుగునో ఆలోచింతము. సృష్టిప్రారంభ ముపరిలోకాదులనుండి క్రమముగా నీలోకమునకును మనక్రిందిలోకాదులకును రాగలిగినది. సర్వసృష్టి వ్యవహార వ్యత్యాసములు సర్వవిషయాదులు సర్వసాకార్యములు ఉపరిలోకాదులలో మొదటగలిగి క్రమముగా మనలోకాదులకు సంబంధములుగలిగి వచ్చినవేగాని మనలోకమే మొదటపుట్టినదని మనము కనిపెట్టినవారలని యెంతమాత్రము తలచరాదు. ఈ సర్వలోకాదులను, బ్రహ్మాండమంతయును బంధభూతాత్మికమయినందుచేత సృష్టింతయు బంధభూతాత్మిక సమష్టి పంచీకరణముచేతను, ఏలోకములోఁ జెసినచు అన్నిలోకాదులకును సంబంధములుగానే యున్నవగును. సమష్టివిరాడీశ్వర సంబంధముతో సర్వసంబంధమగును. ఇందుకు మరదేహమే దృష్టాంతము. మనసమష్టిదేహముతోనే త్రివిధకర్మలు చేసినను నవి మన

దేహమునకంతయు వాయుభూత సంబంధముతోఁ దెలియును. తుదకు త్రివిధదేహములకునుగూడ ఒకదేహముతోఁ జేసినవి సంబంధవ్యాప్తితో అనుభవములుగా నున్నవి. వివరింపనేల. మననూతన పరిశోధనలన్నియును మనకంటేమూందుగ ఉపరిలోకాదులలో గలిగినవై మరల మనకు గలిగినవే. మనలోకము స్థూలకఠిన భూత పదార్థలోకము, ఊర్ధ్వలోకాదులు భూతగుణభేదములతో రూపాంతరభేదములుగ నూత్మకారణములుగ నుండగలవు సమష్టిలోకసంబంధముతోను. బ్రహ్మాండ సంబంధముతోను, విరాడ్దేహముతోను, మనము వ్యష్టిగాఁజేసిన పార్థకల సమష్టితో బ్రహ్మలోకమువరకును బ్రహ్మకును బ్రహ్మాండాతీతమగు ఆత్మకునుజేదను.

సృష్టిలో అసంతతీపులు చేసిన పార్థకలు మరల ప్రత్యేకించి ఫలముల నెట్లు నుభవించు ననినచో మనసామాన్యమానుష లోకాదుల వ్యవహారములలో చిన్న అధికారిమొదలు చక్రవర్తివరకు ప్రతివ్యక్తికోరిక, త్యేకించిచేసిన వ్యవహారాదికములన్నియును, మరల ఫలములను ఎవరెవరి పార్థకల ననుసరించి పార్థక ఫలానుభవములుగ నిత్యవ్యవహారములందు బొందునో అటులనే దీనిని బొందగలము. మనపార్థకలో మనకులలోత్ర గ్రామదేశములను వంశముల నుదహరించియుండుట చేత మరలనవి మనకేవచ్చుచున్నవని భావించి సంకల్పాదులతో సర్వకార్యములను పార్థంభముచేసిన వారలమగుటచేత ఫలములు మనలనేబొందుదు. అందుచేతనే మనము ప్రతికార్యమునకును పార్థంభ సంకల్పములతో కులగోరినామదేశ కల్పమును త్రికాలము లందుఁదిధిచారవత్త్ర సంబంధముతోఁ జేయుచున్నవారలమయితిమి. ఇది మహద్వల ఉపకారము. అత్యయోగముతో లీనలగువార లిహపరసంబంధ త్యాగులుగా నున్నవారలగుటచేత దేహభిమాన రహితులగుటచేత సంకల్పాదులు వారికిలేవు.

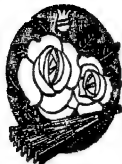
ఈ పార్థకలు సప్తహ యజ్ఞ జయంత్యాధనా సంభ్యావందనోపాసన ధ్యానయోగోత్సవాదులుగ ననేకవిధములుగనున్నవి. ఎవరో ఒకరిమూలమునఁ తుదకు సర్వలకును సౌబంధించిన ఫలకానికిగ నున్నదగును ఇదేమానవపర్యము.

దేహము కర్మజన్యముగాన దేహసంబంధమున్నంతకాలము కర్మముచేయు ఓణముగూడనుండదు. కర్మతో దేహము కలిగినందుచేత మరల కర్మలతోనే పార్థంభించి ఆకాశాంతమగు శబ్దముతో స్తుతివాక్యముతోను, ధ్యానయోగముతో బరమాత్మలో లీనమగుట త్రివిధ త్రిపుటిగాగల త్రికరణమార్గము. సంపూర్ణలీనమగువరకు భేదరూపముతో నేదో చేయుచుండవలెనేకాని ఏమియును జేయనివా

రలుగ నెంతమాత్రముగదరాదు. ఉండలేదు. ఇదేగీతావాక్యము. “సహికర్షిత్
 ఓణమపిజాతు తిష్ఠత్యకర్మకృత్ కార్యతేవ్య వశఃకర్మ” కర్మ లనేకవిధములుగా
 గూఢకల్పనతో ఆయా దేహదుల ననుసరించి వాయుపున్నంతకాలము చేయుచుండ
 వలెను. తాను మిగిలియున్నంతకాలము వాయుభూతము ననుసరించిన విధాన
 ధ్యానయోగముతో నిరంతరముండుటయే పద్ధానము. కర్మలు కర్మలస్వరూప
 ములు, కర్మములమును మనముకనిపెట్టలేనందుచేత కర్మలెందుకు? కర్మలేలేవని
 నిర్ధారణ తీర్చిదిద్దేహదులన్నంతకాలము జేయలేము.

ఇటులనే దుష్కర్మతో దుష్కర్మఫలములను, సుకర్మలతో ద్రవ్యములను,
 స్వామముతో ఆత్మస్వరూపమును బొందగలుగుదుము. సర్వము కారణాంత
 ములతో కార్యవాశనము గావలెను. కాన కారణముండువఱకు మరల కార్యము
 లుండియేతిరును. కార్యములుండిన కారణములుండితీరును. ఈ లాగుననే అర్చ
 నా లు, అభిషేకాదులు, ఏవేదనలు, తీర్థప్రసాదములు విమర్శించినచో నన్నిటికిని
 సమన్వయములున్నవి.

హరిః ఓం తత్సత్.

త్రివిధధ్యానముల వివరములు.

౧. ధ్యానము.

ధ్యానము మూడువిధములుగనున్నది. దేహములు మూడువిధములుగ స్థూల సూక్ష్మ కారణములతో నేటులున్నవో దేహముననుసరించి ధ్యానాదులున్నవి. స్థూలశరీర ముగ్ధిప్రధానమయి బాహ్యములోనున్నదికాన మొదట స్థూలదేహముతో బాహ్యధ్యానము చేయవలెను. ఈ బాహ్యధ్యానము ముఖ్యముగ వైదికముగాఁ జేయవలెననిన అగ్నిసాక్షిగా అగ్నిముఖముగాఁ జేయుట మిక్కిలిప్రశస్తము. ఈ ధ్యానము కర్మలననుసరించి నదైయుండును. కర్మలతోఁగల కర్మలననుసరించి అగ్నిసాక్షిగా అగ్నిప్రధానముగాఁగల కర్మలనుజేయుటచే స్థూలశరీరము మరిశుద్ధమై తద్వారా చిత్రశుద్ధిగలుగును. స్థూలశరీరము మొదటిది. ఇది కర్మప్రధానభూతమైన క్రిందనుండు ఆదిభూతము. దేహమాధారభూత మగుటచేత యజ్ఞరూపిణియగు నగ్నియందు వైదికకర్మలగు సమిదాజ్యవతు హోమయజ్ఞాదులతోఁ జేయవలెను. ఇది మనవైదికకర్మము. అప్రసాంప్రదాయము. ధార్యాగ్నినుంచుకొనుటశ్రేష్ఠము. దీనినే గార్హపత్యాగ్నియనియు మన అంతరదేహములో జరగరాగ్నియనియు నందురు. వీటిని గాఢాదుట ప్రధానము. ద్యులోకములోనున్న సూర్యునికి నిది ప్రతిరూపము. ఈ లోకములో అగ్ని సాక్షితోనే సర్వకర్మలు చేయవలెను. త్రిభువనములకుఁ గర్మసాక్షి సమష్టిగ ఆత్మ్యుడున్నాడు. ఈ భూలోకములోఁగల కర్మలకు సాక్షిరూపుఁడు అగ్నియని తెలియవలెను. తుదకు రెండను ఒక్కటే. దేహములో జరగరాగ్ని ధార్యముగానుండిన సంతప్రయోజనమోయటులకే బాహ్యములో గృహస్థునకును, బ్రహ్మచారికిని ధార్యాగ్ని ప్రయోజనకారిగనుండును. ఉభయులకును, సాయంప్రాత్రస్సమయములందే హోమాదులున్నవి. వీటితో నాత్మభూతాగ్నులు చైతన్యవంతములై కాపాడఁబడచుండును. ఎల్లరు “యావజ్జీవ హోమాహ్వాని”యను వచనసారమును గ్రహించి హోమాదుల నిరంతరము చేయవలెను. ఈ అగ్ని కనేకవర్షాయ పదములు ననేకార్థకార్య ఫలములతోనున్నవి శుచ్యాగ్ని, పావకాగ్ని, వైద్యుకాగ్ని, ఆదిత్యాగ్ని దహ్యాగ్ని ఇత్యాదులవర్షాయపదములు. రాత్రులందు సూర్యుడులేనందున గర్మలులేవు. ఈయగుర్వసాసతోను శ్రీవేదమంతయును శ్రీగాయత్ర్యుపాసతోను ఫలము సిద్ధించును

గాయత్రి సూక్ష్మనియందున్నదని ప్రమాణములున్నవి. ఉపబ్రహ్మాండములో ఆదిశ్లోచాసనగను, నిచ్చట అగ్న్యూచాసనగను మనకు నిరంతరం పాస్యములుగ నున్నవి. ఇట్టి అగ్నిని నేడు సర్వోపాయకార్యములందు అతిసీచముగ, మనకు సేవ కునిగఁ జూచుకాలము గలిగెను.

మనమహర్షులు జాత వేదుడని, యజ్ఞ పురుషుడని యగ్ని ముఖమునందు సర్వ దేవతలున్నారని "అగ్ని ముఖావై దేవా" యని అగ్ని ప్రథమ దేవతయని అధిదైవతముగ ఉపాసింపఁజేసిరి నేటికవి దూరములైనవి. గాయత్రి యెటులనిత్యసంధిగా సర్వదా మన్నదో యా అగ్నిగూడ నిత్యసంధిగా సర్వకర్మలకునున్నది. కర్మలతో అగ్నిగను ఉపాసనతో గాయత్రిస్వరూపముగను రెండను విహితములైయున్నవి. ఇవిమనకు ప్రథమసంస్కారోపాస్యములు, సంధిదైవతములు. ఇవిమనకు బ్రహ్మాపాస నలుగా నుండుటచేతనే మనము బ్రాహ్మీశ్రుతులమై బ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యుల మయి ప్రథమస్మృష్టిలో బ్రహ్మముఖముననే వేదవిహితాచార కర్మప్రధానులమై, విరాట్పురుషుని ముఖమునందు ఆవిర్భవించి క్రమగతముగా నితవరకు రాఁగలిగితిమి మనకుఁగల ఆధిపత్యమును స్థానమును ఆలోచించిన ఈ ప్రపంచమంతటిదో తెలియును.

మఁము యజ్ఞ యోగాదులచేసమస్త దేవతలకు హవిస్సులను ఆహుతులొసంగుటచే దాతలుగా నగుదుము. అందుచేతనే బ్రాహ్మీశక్తికి దేవతలు, రాక్షసులు స్వర్గులు భయపడుచుండిరి. ఇక రాజులెంతటివారలు? జనులెంతటివారలు? ఇట్టి శక్తులు తపస్సులు మనకు జన్యములుగానున్నవి, "పరిశురాములను దరించినఁ బాలును" భగవంతుని సోమసూర్యాగ్ని లోచనుడని చెప్పిరిగాన మొనటిదగ్గి. రెండవదాఁడుత్తుడు. మూడవది సోముడు

అగ్న్యూపాసనగ రాత్రియందును, బగటియందును, దీపారాధన ప్రధమమునఁ జేసిన వెనుక నే సర్వకార్యములను జేయుచున్నాము. ఇంతకుంటే నిదర్శనములేలే! మనఅంతరములోఁగూడ ప్రారంభములోఁ దేజోధ్యానమునే చేయుచున్నాము. ఇదియే అగ్నితత్వము. ఈలోకములోఁ బ్రారంభములో అగ్న్యూపాసన చేసిన తర్వాతనే ఉపాసనాధ్యాన యోగాదులను జేయవలెను. అగ్నియేరూపము. రూపమే అగ్ని. ఉభయత్ర సగుణములకును, ధ్యానాదియోగములకును, గర్మలకును నిది ప్రధానము. దేహము కర్మజన్యముగాన గర్మలకు అగ్నిప్రధానము. అగ్నియును బరస్పరసంబంధములుగా విడువరానిదిగా నున్నది. ఇది వైదికార్థ సాంప్రదాయ ప్రథమ బ్రాహ్మధ్యానము. ఇది తమోలోకము. తమోనాశ

నార్థముగ అగ్న్యస్తాననయిందు భృధానము. ఇదిఅథోలోకముగాన ఆగ్నివృధానముగ నున్నది.

ఈ లాగునవిడిచి మేముబ్రహ్మను ఉపాసించుచున్న జ్ఞానులమై జ్ఞానకోటిలో జేరినామని మాకివి అనావశ్యకములని అనుకొన్న నది స్వప్నత్వమే. ఎండగుట్ట ములనుజూచి సర్వము నీరేయనడి భ్రాంతియేకాని సత్యములుకాజాలవు. అట్లైన మహాపాతకిగూడ నీలాగుననే క్షణములో ముక్తిపొందవచ్చును. మాటలు చెప్పవచ్చునుగాని భోజనాదులందును సుఖాదులందుమాత్రము సమత్వగుణము లిటువై ననుగానరాదు. గుడిలో కాని తైలముతో దీపారాధనముచేసి చూచి యెఱుంగి వారలు నిర్గుణ నిరాకారాత్మను సర్వదా వెలుగింతుమన్నచో నెంతటిసమర్థులో తెలియదు.

ఈధ్యానమునకు మొదటిస్థానముహృదయము. రెండవది భూమధ్యము. మూడవది తదఃకరిస్థానము.

— ౨. ధ్యానము.

—♦ ఆదిత్యోపాసనరెండవది. ♦—

ఆదిత్యుడు మనకర్మకారదూరములో నుండుటచేత నాదిత్యోపాసన కర్మమున కంత యనుకూలముగ నుండెను. ఇదియొకకారణము. దీనిని ఆతరములో జేయవలెను. మొదటిది బ్రాహ్మవస్తుజయము. రెండవది అతర్జయము. మొదటిది స్థూలదేహజయము రెండవది సూక్ష్మదేహజయముకాన దీనినిఅంతరములో ధ్యానాగ్నితోనే జయించవలెను. సూక్ష్మదేహము అనంతరములోనున్నది. ఇదికేవలము తేజస్సంబంధ తేజోభూతలోక దేహముగాన ధ్యానాగ్నితోనే ఇది సిద్ధినిబొందవలెను స్థూలదేహము జలవృద్ధివిభూత సంబంధము. సూక్ష్మకరీరము తేజోవాయు భూతసంబంధము. మొదటిది ఉదయకాలమందును నిది తదనంతరమును జేయవలయును. ఉదయమందు నిత్యకర్మలను దీర్చుకొనఁజేయుట ధ్యానము నకరావలెను దీనికి మధ్యకరీరము హృదయము. హృదయమనగా స్థూలకరీరాంతము, సూక్ష్మకరీరాదియని తెలియవలెను. ఇచ్చటి ఆదిత్యుడు విద్యుల్లేఖిగా బ్రకాశించియున్నందునఁ దత్స్వరూపముగా ధ్యానముచేయవలెను. ఏ దేవతనైనను సీస్వరూపముగానే

ధ్యానించవలెను. గాహ్యములలో స్థూలములలో శరీరభేదములుగ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులని అంతరములలో త్వంబ్రహ్మ, త్వంవిష్ణు, త్వంరుద్రో అని త్వంపదవాచ్యములతో సూక్ష్మశరీరము సర్వలకుసుమనమానమేగాన నిచ్చట, నేదేవతనైనను ఆదిత్యస్వరూప విద్యుత్లేఖగానే ధ్యానించవలెను. ఇదిస్థూలమునకు కారణమునకు మధ్యలోగలధ్యానము. సగుణమునకును నిర్గుణమునకు మధ్యలోనిదే ధ్యానము ఇచ్చట శబ్దస్వరూప రసగంధ తన్మాత్రాలకే అవకాశము. బాహ్యములోనుండి నవి తనఅంతరములలో సూక్ష్మముగ సంబంధము. ఇదిసూక్ష్మశరీరము. మరల నిచ్చట నుండి తదుపరిభూమిధ్యస్థానమువరకు ఒకేవిధసంబంధముగ ధ్యానము. తమపరికారణములలో సహస్రారములోలీనము. మరల అధోముఖముతో క్రిందికివలసము. ఇటులనే శరీరములను, అవస్థలను తెలియవలెను. అందుచేత సర్వకేంద్రముగనున్న హృదయధ్యానమునుండి భూమిధ్యమువరకు రాగలిగి యిచ్చటమరల ఉపాసించినవాడై మరల సూక్ష్మతరమగు కారణధ్యానము నవలంబించినచో కారణములలో సమాధిగ నిలుచును.

ఇచ్చట ఆహవనీయాగ్ని యున్నదిగాన ఈ మార్గముతోను సంబంధమేయున్నది. ఇదిహిరణ్యగర్భోపాసన. ఇచ్చట రజోగుణ నాశనమగును. జలపృథివీ రూపములిందులో లీనమగును. తేజోభూత సూక్ష్మదేహమే అనుభవముగనిలుచును. దీనిపైన ఆదిత్యభేదనమేను. ఇచ్చటనుండి జ్ఞానప్రధానమత్సావశ్యకము. తేజున్న నీతేజస్సు లీనముకావాలగు. ఇచ్చటఆజ్ఞచక్రమున్నది. తదర్థమునే దెలియజేయును. త్రివిధలింగమునుజయించి ద్విపాదస్వరూపమగు హంసరూప ప్రాణిముతో ముందుకు వెళ్లవలెను. నిచ్చట దక్షిణాగ్నిజయముగూడ నగును. యజ్ఞములోగూడ ఉత్తరవేదికలు, దక్షిణవేదికలున్నవి. అగ్నిదక్షిణములోనుంటుండేత నీపేరుగలిగెను దీనికి పైన హంస ఏకపాదమగును. అందుచేతనే సూర్యునికిని హంసస్వరూపుడని పేరుగలిగెను. వాయుస్వరూపుడనిఅర్థము. వాయుతత్త్వస్వరూపదేహమునుజెందును. ఇచ్చట అశ్వమేధాంతముతో సర్వయజ్ఞకర్మలు ముగియును. స్వమేధమగు ఆత్మయజ్ఞమే మిగులును. ఇది ఏకహూతృత్వజ్ఞము. మిగిలినవి యనేకహూతృత్వయజ్ఞములు. ఈవిషయము చిత్రిపన్నములలో విమర్శగాయున్నది. చూడవలెను.

ధ్యానము 3.

—♦ ధ్యానయోగము మూడవది. ♦—

ఇచ్చటనుండి కేవలము బ్రహ్మాపాసనగల ఆత్మోపాసనమేను. “తేజోహ్మలోకేతు పదాంతకాలే” అను ప్రమాణరీత్యా అన్వయము. పరమహంసోపాసనము. ఆత్మయందు లీనోపాసనమేను. త్యాగముతో సర్వసంహారము సర్వకర్మలు కర్మఫలములు బొత్తిగాయుండవు సంకల్పమేలేదు.

యాజకులకు (అహితాగ్నులకు) జీతమువరకు గార్హపత్యాగ్నిసంబంధము గను, మరలజితకి. నిదేయగ్నిసంబంధముతో దక్షిణాగ్నిగను ఉపయోగింతురు. అగ్నులు ఎడతెగనివిగా దేశాంతమువరకును, అవలదేయమనకును మరలసంబంధముగా నెలులున్నవో ఇదేవిధముగా ఉపాసనను ధ్యానయోగాదులు సర్వదేహములకును సంబంధములుగనున్నవి. అగ్ని ఇహపరసాధకము.

మనవేదములో నక్కడజూచిన అగ్నిమహిమను, ఆదిత్యమహిమను తేజోమహిమనేచాల విపులముగవర్ణించిరి. సప్తద్వీపములలోగూడ నివిధముగ పంచభూతాత్మక దేవతాప్రధానముతో ఉపాసనలున్నవి. “సూర్యఆత్మజగతిః” యీజగత్తునకు సూర్యుడే ఆత్మయని వేదములుచెలికెను. సర్వకార్యకారణము సూర్యుడేను, సూర్యునివల్లనే లోకము, లోకము, లోచనము, ఇహపరములు.

వేదములుజదువనివారలకు కర్మలమహిమలు ఫలములు ప్రయోగములు, ప్రయోజనము లెట్లుదెలియను. దెలియజాలరు. అందుచేత వేదబ్రాహ్మ్యలైనవారలు కర్మల నావ్యక్తములని వాదించుచు గాని వేదములను జదివినవారలెప్పటికైనను వాదించరు. తుదకు గీతమైనను కొంతవఱకు చదివినను కర్మలందాసక్తిగలుగును. బొత్తిగా వేదములను, గీతయును బ్రవచనివారికి బొత్తిగానివిషయములు బధిరునికి శంభారావములేను. మఱతోయజ్ఞేశ్వరుడుచుచెడి మనమెట్లు సర్వనింద్యహేయకార్యములను అభిమానించి జీవించుచున్నామో అటులనే యజ్ఞేశ్వరుడు సహితమనుభవించుచున్నాడు. ఇందుకుకారకులుమనమేను. ముందుకావ్యాదు సర్వవిధములనుడుచుటచేతనే సర్వముచెడిపోవుచు ప్రమాదములసమీపించును. బ్రాహ్మణుడు స్వధర్మనిష్ఠలోయున్నంతకాలము, వేదపురాణశాస్త్రములకును కర్మలకును ఉపాసనాదులకును దేవతలకును యజ్ఞేశ్వరునికి దేనికిగాని ప్రమాదములు క్షామములు విపత్తములు సంభవించవు. మొదట బ్రాహ్మణ్యముచెడిననే అవలసర్వముజెడును.

అగ్నివృత్తివల్లులేవు, చరుఁజ్యుసమిధహోమాదులులేవు, ఇష్టులులేవు. దర్శ
పూజిమాసాదులులేవు, యజ్ఞములులేవు. యాగములులేవు. హవిస్సులులేవు.
పర్జన్యసులేడు. అన్నియుఁసంభవములు. తుదకు బలిదానములకు పాణాహుతు
లకు అభావమాయెను. మనప్రాణమే ఆహుతిగా నగుకాలము సంభవించినది.

సోమోపాసన 3 వది.

ఇదిమూడవఉపాసన కారణోపాసన. శుద్ధసాక్షికోపాసన- ఇదిప్రాజ్ఞుఁడపా
సన. లీనోపాసన- భూమధ్యమునుండి తదుపరి బ్రహ్మరంద్రాంతములోగలది
సోమోపాసన- అమృతతత్వోపాసన. సుధాసింధు రసోపాసన. దీనిపైన తురియో
పాసనే నిర్వాణము. ఇంతవరకూ సూక్ష్మతర ఆవరణములు దీనిపైన నిరావరణము.
“తేసోమంపాప్నువంతి” అని వ్రమాణమున్నది. అనగా మనోలీనోపాసన శవశక్తి
సమ్మేళనము. ఐక్యము, లీనము, ప్రకృతిపురుషైక్యము అన్నియు పర్యాయపద
ములు. “చంద్రమామనసోజాత” ఇది ధృవసప్త దశకళాత్మక సోమోపాసన. ఈ
వ్రహ్మచరులులోగల వృద్ధిక్షయకళాత్మక సోముడని తలంచగూడదు- ఇదిచంచదశక
ళాత్మక అనిత్యకళలు. మొదటిది కేవల శుద్ధమూలజ్ఞానప్రకృతిలోగల శుద్ధఆత్మ
కళాంశసప్తదశి ధృవకళాంశమే శుద్ధప్రకృతిలో వ్రతిబింబితము. దీనిఅంతముతో
సంపూర్ణతెన్ను. అందుకే మనచంద్రుడు పై ధృవకళలో అంశాంశముతో అమృ
తస్వరూపుడుగా నున్నందుచేతనే సర్వలకు సర్వమునకు అమృతస్వరూపుడు. మనకు
ఓషధులతో ఆత్మతత్త్వమునుగలుగజేయుచున్నాడు. దైవతలకు స్వరూపముతో
అమృతమునిచ్చుచున్నాడు. అమృతాశ్రయముగా అనిత్యకళలతో తాత్కాలిక అమృ
తాంశ రూపుడుగనున్నాడు. మనమున్న బ్రహ్మాండమే శాశ్వతముకానిదైనందుచేత
దీనిదృష్టాంతముతో ధృతకళనుదెలిసి బొందవలెను. సర్వమునీలాగుననే సర్వదృ
ష్టాంతము లిందులోనుండి ఆవల ఉపరిలో శాశ్వతములుగానున్నవనే తెలియుచు
జ్ఞానము.

హరిః ఓం తత్సత్.

అధ్యాత్మ పీఠిక.

ప్రతిసృష్టియును అత్మలోనే యగుచున్నది. మరల అంత్యము అత్మలోనే లీనమగుచున్నది. ఈ లాగున సర్వచరాచరసృష్టి యంతయును సర్వదాసమష్టితో సర్వబ్రహ్మాండాదులుగను, విరాడిశ్వరులుగను, వ్యష్టితో సర్వలోకాదులుగను పిండంబులుగను సర్వజీవరాసులుగను, సమానత్వములతో సర్వసమన్వయముగ నొకే విధానముతో, కాలగుణభూతాదులతో ఆవరణములతో స్థూల, సూక్ష్మ, కారణములనుసరించి ఉపాధి దేహాతీయములతోను, బ్రహ్మాండాదిలోకాదులతో సర్వదా నగుచుండును. సమష్టితో విరాట్పరణ్యార్థ అవ్యాకృతులుగ తీర్థి విరాట్టులుగను, వ్యష్టితో విశ్వ, తైజస, ప్రాణులుగ తీర్థి కీర్ణులుగను సత్త్వి రజస్తమోగుణములతో ఉత్తమ మధ్యమ కనిష్ఠులుగ నొక్క స్వరూపమునందే లెక్కింపరాని యనేక బ్రహ్మాండములును, చరాచర అగతనామరూప జీవరాసులును సర్వసాధారణ లీలగా నిమిత్తమాత్రములుగ నగుచున్నవి. ఇవి శాశ్వతములని తలంచువారలకు శాశ్వతములుగను, అశాశ్వతములనినిశ్చయించిన జ్ఞానయోగధీరులకు శాశ్వతములుగను అధ్యాసములుగను, స్వప్నత్వముగను, భయభ్రాంతివ్యామోహదులు లేక స్వస్వరూపమే సర్వదా స్వతీ సంపూర్ణానందమే అనుభవమైయుండును. ప్రపంచమే శాశ్వతసత్యమని తలంచువార లట్టి వారిస్వేచ్ఛానుసారముగనే శాశ్వతముగనే నిరంతర మెడతెగని పగంపడిలలోగల జన్మాదులుగ మిశ్రిత ద్వంద్వములతో ననేక భేదములుగ, విపరీతవిధులుగ వ్యామోహితములై విడువరానిదిగనుండును. ఎవని కేవాదు బాధయని దుఃఖమునితోచునో విచారముతోనే యెవరిదుఃఖమును వాకే పోగొట్టుకొనే సదుపాయములను తెలుసుకొని చేసుకొనగలరు. ఇది సత్కర్మచరిత్యదశతోను, ఈశ్వరానుగ్రహముతోను గలుగునేగాని సామాన్యముగ లభింపదు.

అనేక బ్రహ్మాండములను గుఱించి యెక్కువవివరములతోగాని, విషయాదులతోగాని లెక్కపెట్టియోచించువారలకు నిరంతరము ఆజన్మావధిగ నాలోచనలతోనే తాను అంత్యమగునేగాని యీవిచారము లెంతమాత్రము సాతములుగావు. ఇటులనే జీవరాసుల విషయాదులందుగాని యీలోకాది సర్వలోకాదుల విషయవివరములందుగాని యెక్కువగా నిరంతరవివరములతోనే ప్రధానప్రమేయమని పరమావయని తలంచి కొంతమట్టుకు విచారముతో తృప్తి జెందవలెను. సత్యముతోచుట

కష్టతరము. ఏలననిన యెడతెగని ఎండమావులవలె నిరంతరం చూచువారికిని ప్రత్యక్షమనుభవ ప్రమాణప్రకాశములుగ అభిమాన వ్యామోహితములై చూచుచున్నంతకాలము సర్వములుగ నేయుండును. నీవు బాహ్యములో బాహ్యుడవైయున్నందుచేత బాహ్యములే అభిమానసృష్టిములాయెను. నీ అంతరములోగల ఆత్మ నెన్నడునుచూడని దోషముచేత ప్రత్యక్షమనుభవముగాకపోయెను. ఇదేవీమాదమ అవ్యక్తము. తననిశ్చయజ్ఞానముతో సర్వము నిశ్చయమేయగును. ఉన్నదే నాటికైననుండితీరును, లేనిదేనాటికైనను లేకపోవును. మధ్యలోనే అనర్థములు.

ఆలోచనమియునులేని మనఆత్మలో మననిత్యసర్వవ్యవహారములు నేమియును లేని అరూపమనస్సులో మధ్యలో అవ్యక్తముతో వెనుకటిఅనుభవమును మరపించి ఏవోలేనివిగ అనంతసంకల్ప వికల్పనతో యెడతెగనివిగ విమలరానివై తుదకక్కడికి వత్తుమో మనకే తెలియరాని యనుభవములుగ నున్నవగుచుండును. ఇవిమొదట నెలులనో యనేకజన్మాగులుగ అనుభవములైనందుచేత వాసనలతో రాగులుగుచున్న నేగాని కాశ్వేతములుగ నెంతమోలీయు కాజాలవు. ఇందుకు అవ్యక్తదశయే కారణములు. ఈలాగున నివి సుషుప్తికాలమురాగానే యన్నియును లేనములై పూర్వమువలె నేమియునులేనివై స్వసుఖానందమునూత్రిము తప్పకనిలిచి యనుభవించుము. ఇది అవ్యక్తదశసంధిలో నుండుటచేత చుండుట పోనివ్వక మరల బాహ్యములోనకే తోయును. ఇదే మననిత్యసంధి సంధ్యాపందనము. ఇదిసర్వలకు నిత్యానుభవము. ఈలాగుననే సర్వసృష్టియుచ్ఛది.

ఆత్మను నిశ్చయించుటలో అవాఙ్మానసగోచరని, అప్రాకృతమనసాసహ, అద్వితీయమని, సంపూర్ణమని, నైసంఘదంతికప్రాణి యిత్యాదిగను, అరూపమవ్యక్తమని, నిత్యసర్వ కాశ్వతానందమని ఏ విధములుగ అవకాశములులేనివిగ స్రుతిస్మృతి శాస్త్రములు నిర్ణయించెను. వీటిని అన్వయవిధానానుభవములతో ఆలోచనలతో తెలుసుకొనలేక పీఠప్రకాలములోనే సిద్ధఫలితములకురాలేదని ప్రత్యక్షమేలకాలేదని ప్రశ్నలతో వాగ్వివాదములతో యెల్లనుభవమునకురాగలదు. మనకే స్వరాజ్య సంపాదనములులే సులభముగ అనాయాసముగ సుఖముగ మెంటనే రాగలిగినదా? సామాన్యమైనదానికే యింతప్రమాసలుగనుండగ కేవలస్వస్వరూపానంద ప్రాప్తిమెంటనే యెల్లరాగలుగును. ఉదాసీనభావముతో నింకను దూరమేయగును. మన స్వరాజ్యసంపాదన మెంతదీర్ఘ కాలముతో నెంతఘోరదుఃఖ పరంపరలతో నెంతత్యాగముతో నెంతశాంతముతో యెంతటిధీంతతో నెప్పటికిగలిగెను ఆలోచించవలెను.

నన్నియును నలులనేను. శుభేచ్ఛగలుగవలెను. లేకున్న ప్రార్థనములు తప్పనివై యున్నవనే తలంచవలెను. శుభేచ్ఛ ఆస్తికృతగలవారుతప్పక ఏనాటికైనను ముక్తు లగుదురు.

కొండవీటిలోకములో అనర్థపాపభూయిత్రులగు నీసృష్టి నేల ప్రారంభములో జేసెను. లేకున్న సర్వదానుభూనందమేయుండెనుగదాయని ప్రశ్నించుదు. ఆత్మానుభవములో నీవృత్తి కవకాశమేలేదు. సృష్టితోఆత్మకు సంబంధములేదు. ఆత్మ నిర్లిప్తుడు. నీవీస్వరూపముననుండునపు డీసంబంధ బాధలులేవు. శ్రీశంకరగలం దుకే జగన్విధ్యాభాంతితో నున్నదని మొదటనేతీర్చిదిద్దిరి. ఇట్లెల్లంకిన నీకేమి సంబంధము. అందులో నీవేలప్రవేశించవలెను. లోకములో నొక నేరములో సర్వలకు శిక్షలుసంబంధములుండునా. అసంభవము. నేరస్థునికి మాత్రము శిక్షలు తప్పవు. స్వయంకృతాపరాధముతో నన్నియునుగలుగును. మొదటనేఆత్మను నిశ్చయించుటలో నీవృత్తికెంతమాత్రమవకాశమేలేదు. సృష్టినితోనే అంతము దించక మరలనీవేల సృష్టిని చేయుచున్నావో అదిసీకే తెలియలేదు. తెలిసినచెట నే విరిమిచితిమా? మిథ్యావాదపృశ్నలేగాని యదార్థమేలేదు. ఈ విషయమునే శ్రీ శంకరులు చాలావివరించిరి. ఏమియునులేనిదానిలో యున్నదిగానీవుకల్పించి నీవే పృశ్నించుచున్నవాడవుగ నున్నావు. నీవెట్లుకల్పింపజచ్చెతివో నెట్లుకల్పించితివో నీదివీకే తెలియదు. నీవిషయము నీకేతెలియక అధ్యారోపాపవాదములేల ఆత్మ యందు కల్పించితివో నీకే ఆలోచించితే తెలియును. ఆత్మయేలేదంటము. నీవే యున్నావనుకొనుము. నీకుస్వయంజెలిసినది. ఇప్పటినుండి నీవుసర్వమును దుఃఖ మని త్యాగముజేసి యేల ఒక్కడవే సంపూర్ణముగ నుండరాదు. నీవునీమనస్సుతో బాత్రిగాచేరక మృణమౌత్రముండు అవకాశకక్షియే బాత్రిగాలేదు. ఆత్మకేసంబంధ ము సృష్టితోలేదని సర్వకేదపురాణ శాస్త్రములు మొదటనే సిద్ధాంతములుజేసి యుండగ నీస్వకల్పనలతో నేమియునులేని ఆత్మకేల సంబంధములుకల్పించెదవో ఆలోచించుము. నీవుఅనుచది నిశ్చయములో నీఅంతరములో అంతరాంతరములో నంతవరకుఁగల్గి తుదకేదియేమియునుగదా యని నెఱుగకమఱచి అవ్యక్తముగ అజ్ఞానద శతో నీవీబాహ్యములో నెక్కడినుండి యెట్లుదేరితోరానిగిరితివా, యట్టిసీయజ్ఞాన కారణ మెఱుగక పృశ్నించిన జేమిఫలము. నీఅభిమాన వ్యామోహదులతో నికివి బంధములై నీతోనివియే నీకే దుఃఖవరంపరా వర్థములుగ నున్నవేగాని ఆత్మకెంత మాత్రము సంబంధములేవు. ఏమియునులేని నీమనస్సులో నీవుచేరియ నేకసంకల్ప

వికల్పాది పరిణామ భ్రమణభ్రాంతిని తెలుసుకొని త్యాగముచేయులేక నీతత్వము నీవు తెలియక ఆరోపించగముతో ఆత్మకేతమాత్రము అపవాదములేదని స్పష్టము. అభిమానవ్యామోహదుల నేత్రణములో త్యాగముజేయునువో యపుడే నీకీబంధము లంటనేరవు. కర్తయు, కర్మయు, క్రియయు, భోక్తయు, సర్వమునీవేను. ఎవరిత ప్పిదమును వారేదిద్దుబాటుచేసుకొనుటే ధర్మయుక్తము, సాధనము, ముక్తియు, స్వరూపము, ఆనందము. ఇందుకుప్రమాణము “మనవపక్షమున్యన్యైకం కారణం బంధమోక్షయోః” నీవు నేనున్నంతకాల వివాచిత్వలండియేతరును. ఇద్దరితోనే ప్రమాదము. ప్రమాదముతోనే ప్రపంచము. ప్రపంచముతోనే దుఃఖము. రెండ వదేలేనపుడు ఒక్కటేమిగులును. అపుడేభయకంపాది దుఃఖములులేక సంపూర్ణ ముగనుండును. ఉభయములు మానమును ధరించినవాడేముక్తి. ఇందుకు దృష్టాంతమే శ్రీగురుదక్షిణామూర్త్యవతారము. శిష్యులందరును మానవ్యాఖ్యతోనే ధన్యులయిరి. మానమే మనోజయము. ఉపాసకుడుగావలెను. దీనినే శాస్త్రము లందు “ద్రవ్యవ్యక్తశ్చీతవ్యోమమంత్యోనిధిధ్యాసితవ్యః” యనిముఖ్యముగవ్రాసిరి. విశేషించి వ్రాయుటలో ఆస్తికులు, నాస్తికులును విసుగుజెందవచ్చును.

చైతన్య వివరము.

చైతన్యమనగా సంపూర్ణసచ్చిదానందాద్వితీయ ఆత్మయొక్క జ్ఞానస్వరూపమే చైతన్యము. ఈచైతన్యము సృష్టిప్రకృతిలోచేరిన ప్రాణమగును. ప్రాణమన భూతసంజ్ఞతోగలవాయురూపము. పైచైతన్యము జ్ఞానరూపముతోనున్నది ప్రకాశ భూతగుణముతో కేజస్వరూపమగును. చైతన్యమనగ కేవలజ్ఞానస్వరూపమని తుదకు ఆత్మయని సమన్వయము. ప్రకృతి ప్రవృత్తిచే భేదములగును. చైతన్యము సర్వత్ర సర్వదా ప్రకాశరూపముతో నుండునదియనిభావము. ప్రకృతిఅవరణముతో భిన్నమేగాని సహజముగ సంపూర్ణము శాశ్వతముసత్యము. ఆత్మనిర్గుణస్వరూపుడైనందుచేత రూపనామవ్యవహారాదులులేనందుచేత ఇదేసృష్టిలో ప్రకృతితో చైతన్యముగా మారుమడెంది భూతాదులలో మధ్యభూతమగు కేజోభూతముగను భూతాత్మికమణముతో జ్ఞానస్వరూపముగను, సర్వాతీతమున ఆత్మగనున్నది. జ్ఞానే

దివి, కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఆంధ్రప్రదేశ్, భూతాండధికవైతన్యము ప్రకాశము గను, స్థిరస్థావరాదులను నిమిత్తమాత్రముగనున్నది. వైతన్యములేనిదే సృష్టిస్థితి లయాదుల కవకాశమేయుండదు. జడస్వరూపప్రకృతికే సర్వాధిక్యతయగునుగాన నిదిఅసంభవము. ప్రకృతికి వైతన్యసంబంధ ప్రకాశమేలేనిచో ప్రకృతికి ప్రవృత్తి ధర్మమేలేక స్థిరస్థావరములకంటె సభోగతిగను సర్వవ్యవహారములును నేవియును బాత్రిగా నుండనేరక స్వతఃప్రకాశములేక పరప్రకాశమునులేక నేవియును తెలియరానిదై వదించుట కవకాశమేలేనిదై ఏలాగుండునో ఎవరునూహించినవివచనేని దిగనుండునో లేక లేనిదిగనే అగునేమో తెలియజాలము ప్రకృతిలో వైతన్యము న్నందుచేతనే ఆన్యంతములతో పరిణామాది వికారగుణములతో భూతములతో ప్రవృత్తిగానున్నది.

చేతతీతి చేతన = చితసృజన = ఎఱుగునిది. తెలివి, ప్రాణమనిఅర్థము. సృష్టిలోనివైతన్యము చేతనమని, అచేతనములని రెండువిధములుగ వ్యవహారములు న్నవి. ఈ రెండువిధములుగ కారణము వై విధముననుసరించి గలిగినది. అచేతనములు సాధారణములుగ ఉద్భిజ్జములుగ సృష్టిగనగుచుండును. చేతనములు జరాయజములుగను, అండజములుగను, స్వేదజములుగ ఉద్భిజ్జములుగ నగుచుండును. పరిపక్వదశలతోను, కర్మఫలముతోను, ప్రారబ్ధానసారముగ సృష్టిలోచేరి ప్రకాశించుచుండును. నిర్ణయించుట కసాధ్యము. వైతన్యభేదములకు నిదేశారణము. వైతన్యమేలేనిచో పరిణామమేయుండదు. సృష్టియనుండదు స్థిరస్థావరలోనా శిలా పర్వతాదులకు సహితము పరిణామమున్నది. కంచీకరణ పంచభూతాదులకే నీగుణములున్నపుడు తజ్జన్యములకేల లేకపోవును సందేహమేలేదు. అవరణాతిశయములతోను స్థూలసూక్ష్మకారణములతోను భూతాదులగుణాధిక్యముతోను వైతన్యము క్రమముగ తెలుసుకొనునంతటి భేదములతో నుండునేగాని వైతన్యము బాత్రికలేదని తలచవకూడదు. ఇందుకు వాయుస్వరూప సంచారముగూడ కొంతముఖ్యముగ నున్నది. దీనినివరము తత్త్వసృష్టివిమర్శ యందింకను విశేషమగును. అచేతనములకు నీతత్త్వసాంఖ్యవివరముల కాస్పదములేక. ఇవిసామాన్యసృష్టి అంత్యసృష్టి. అందు చేత మనుష్యజన్యము గర్భవిధముల శ్రేష్ఠమని దర్శనమని జ్ఞానప్రధానము వైతన్య విశిష్టాధిక్యమని బోధించిరి. మనుష్యజన్యము అత్యస్వరూప జ్ఞానవైతన్యముగలది.

మనదేహములో వైతన్యము రెండువిధములుగనున్నది. ఒకటి జేతన్యస్వరూప ప్రకృతివైతన్యము. రెండవది జీవస్వరూప వైతన్యము. జేతన్యస్వరూపము, చిదా

భాస ఈశ్వరస్వరూప తత్త్వముననుసరించి తదాదిగ జీవభక్త్యంతము శ్రీమగతముగ రాబడిన వైతన్యము తేత్రజ్ఞవైతన్యము. తేత్రవైతన్యము వ్యక్తితప్రధానముతో క్రమగతముగా రాబడిన జడాత్మకవైతన్యము దేహరూపముగ దేహసంబంధముతోను వృద్ధినిజల రసస్వరూప మిత్రత ఓషధీఫలరూపముగ వీరహృది ఫలసార పరివర్తనీయ రూపముగ సప్తధాతుపుష్పోఽరిణాయతేత్ర (దేహః) రూపవైతన్యము అందుచేతనే మొదట దేహముగింతవఱకు పితృగర్భములో నిండియురూపమున జీవాణుపులేర్పడి తర్వాత తల్లిగర్భములోజేరి దేహముగ పెరుగుచున్న సమయములో జీవుని ప్రవేశ మగునని కపిలదేవహూతి సంవాదిములోను మరికొన్నిగ్రంథములలో వినియేయు వ్నాము. ఈ ఈశ్వరవైతన్యము మనదేహములో హృదయాకాశమవఱకే వచ్చిని లచి మెరుపువలె వ్యకాశించుచుండును. దీనికిప్రాణవాయువాధారము వాయుస్పం దనముతోనిలిచి వ్యకాశించుచుండును. తుదకు వాయుస్పందనము నిలువగానే నిది మాయమగును. దీనివృత్తిబింబమే దేహములో జతరములో అధోలోకముతో జడ రూపదేహములో జరరాగ్నిగా దాహక వాచనశక్తిగలిగి జీర్ణింపజేయుచుండును. హృదయములోనున్నదే వైతన్యస్వరూపము. ఈవైతన్యము కాలమునాశ్రయించి యుండుటచేత కాలమంతముతో అంతరించగ నే జరరాగ్ని దీనిప్రతిబింబమగుటచేత నిదియు అంతరించును. ఈ వైతన్యమే మార్గముగూడా, జ్ఞానేంద్రియాదలనుండి నీదేహములో జీవుఁకర్మానుసారముచేయుండునో కాలాంతముతోమరల నీజ్ఞానేం ద్రియములద్వారావెట్లును. ఈవైతన్యమువాయువులోఁజేరిర్నితమగును. వాయువు వాయురూపముతో బయలుదేరివెల్లును. జీవన్ముక్తిదశలో నీరెఁడునుచేరి బ్రహ్మరం ద్రభేదనముగావెట్లును. అప్పటికి దేహతీతుడముక్తుడగును. దేహదలబంధములు తప్పును. తేత్రదేహము తేత్రములోనే సజాతీయత్వలీనమగును. తేత్రవైతన్య ము తేత్రములోలీనమగును. ఈశ్వరవైతన్యము ఈశ్వరాంశవిరాట్టులోచేరును. మరల నిలువనే పూర్వకర్మల ననుసరించి దేహములు సంప్రాప్తములై పరివర్తనము లతో మార్పులుగజెందుచుండును.

ఈదేహంతర్గత వైతన్యమునకు స్వస్వరూప ఆత్మజ్ఞానములేక దేహమేఆత్మ యని నిశ్చయించి దేహమేస్వరూపమని అభిమానించి అనాదిజన్మపరంపరచేత వాసనారూపముతో దేహార్థముగా నొందుచుండును. దేహముచేత దీక్షకర్మలే ప్రధా నములుగనుండును. కర్మజన్యమే దేహముగానమరల కర్మలవాసనలతోనే దేహము వృద్ధింపును. రెంటికి నెడతెగనిసంబంధము విడవలేవు. ఏనాడు యీదేహము

తనకు మధ్యలో తటస్థించి బంధమైనదని, తనస్వస్వరూపము నీ దేహ మెప్పటికినిగాదని స్వస్వరూప విజ్ఞానమును జ్ఞానేంద్రియాదలతో శ్రేణిముతో వెలిసి ఉచ్యత్తుంది తుదకు నిశ్చయజ్ఞానముతో కర్మలను విడిచి తనస్వస్వరూప జ్ఞానముతో సర్వదా ప్రకాశరూపుడైనిలిచి దీర్ఘకాలయశుభవముతో చైతన్యము ఊర్ధ్వముఖమయి సహస్రారముదాటి (అనగానిదేహూర్ధ్వమండలిభేదనము) అస్మార్కాధిముద్వారా స్ఫుటనముతో దేహత్యాగమగును. అనగా జరాసంధ కథవలె, జరయనురాక్షసిచే సంధింపబడినదానిని మరలభాగించి వేరుగాచేసినచో సంధిరాహిత్యముతో జరాసంధుగను రూపములేనట్లుగనగును. పురాణములందు కేమనకు బాధనలుగ లక్ష్మములుగ భావములుగ వరమోచకారములుగ సగుణములుగనున్నవని నిశ్చయించినచో పురాణములు నిరర్థకములని కల్పనలని యవజాలము.

చైతన్యముసర్వదా చైతన్యముగ నే యేమాన్యులునులేక నిత్యసత్యశాశ్వత సుపూర్ణ సచ్చిదానందమేయగును. చైతన్యము జ్ఞానస్వరూపముగనుక నే జ్ఞానేంద్రియ ప్రధాన దేహాదులందుండుట ముఖ్యకారణము. జడాదులకు నివిలేనందున చైతన్యమునకెక్కువ యవకాశములేదు. అత్మ ఆకాశస్వరూపుడగుటచేత శబ్దస్వరూపుడు, శబ్దమేబ్రహ్మము. ఈ లాగుననే జ్ఞాతనాత్మలగుస్పర్శము, రూపగ్రహణము, రసగ్రహణము, గంధగ్రహణములు, కేజోభూత వాయుభూతము ఆకాశగుణభూత జ్ఞానేంద్రియగుణకర్మలు జడాదులకవకాశములేదు. స్థూలముతోనున్నచోటుననే చలనములేక గమనములేక వ్యవృత్తిగుణ జ్ఞానాదులులేకయున్నవి. చైతన్యప్రధానమున నివన్నియుగలుగునేగాని త్నేత్రమున నివృత్తిగిని గలుగనేరవు.

ఇట్టిజ్ఞానస్వరూపచైతన్యమునుదెలిసి తానుజ్ఞానస్వరూపుడైనగాని ఆత్మోన్మీల్య రూపుడుకాజాలడు.

ఓం హరిః తత్సత్.

ఆత్మ- జగత్తు- సత్యము.

ఆత్మయేవీయును లేనిదై సర్వసామూహముతో సర్వదాసత్యమైయున్నది. ఇట్టిదానిలో కల్పిత కల్పాంత కల్పనలుగ యేవీయునులేని ఆత్మనుండి యేమియునులేని మూలప్రకృతితో ప్రవృత్తిగా నీజగత్తు పరిణామముజెందెను. మరల అం

తముతో నీజగత్తంతయును ఏమియును లేని మూలప్రకృతిలో లీనమయి తుద కామూల ప్రకృతియును ఆత్మలో లీనమగును. ఒకప్పుడు మరొకప్పుడు నడుచేత జగదసత్యమనియు నిర్విదా జగత్తుకు ఆద్యంతములందు ఆత్మసూపూర్ణముతో సర్వదా నున్నందుచేత ఆత్మసత్యమనియు చెప్పవలెను. సృష్టిలోస్థితియు, స్థితిలోలయము నేనాటికైనను బొందకతప్పదు.

ఇట్టికల్పనలో మనమేమియును లేనిభావయోగముతోగల ఉపాసనలతో కవ బడుచున్న కల్పితాదులన్నియునుగూడ తుదకేమియును లేనిదిగ నేలగును. ప్రతీతి ప్రకాశములుగా సృష్టిబాలమున్నంతవఱకుమాత్రము ఉపాసనాదియోగములుగూడ నున్నట్టుగానే తెలయువలెను. అనంతరము ఆత్మయోగలీనముతో నిర్విదాకల్పితములై యేమియును లేనిదిగ నేయగును. ఈలాగున విచారవివేకముతో దెలిసి నిశ్చయించి నవాడై నిశ్చయజ్ఞానయోగముతో నిలిచినవాడే తానులీనుడగును.

జగత్తని, ప్రపంచమని, సృష్టియని, నామాంతరములు. జగత్తుకు మూలప్రకృతి ముఖ్యకారణముతో తదాదిగ కాల, గుణ, భూతాదులతో ప్రపంచముగా వంచ భూతముల ప్రవృత్తితో కృతకములుగానైనవి. మరల నివృత్తితో సర్వము ఒక దానిలోనొకటి లీనముగా తుదకు మూలప్రకృతితోసహా ఆత్మలోలీనమగును. ఆత్మ సర్వదాయున్నదున్నదిగనే సత్యమయి నిలుచును.

ఆత్మతేజః ప్రధానమగుటచేత వంచభూతముల మధ్యలో ఆత్మచైతన్యమే తేజోభూతముగను, మంచీకృత వంచభూత సుబంధముయిన దేహమధ్యలో హృదయ మునందు ఆత్మస్వరూపము, అంతరాత్మగనున్నది. ఏలవనగానన్నియు జడాదుల గుటచేత వీటి చైతన్యతగలుగుటకును, తుదకివి చైతన్యఆత్మలో నీలంతరాత్మదేయ టకును ఆత్మసర్వసంపూర్ణమగుటచేతను, సత్యమగుటచేతను, సర్వత్ర సర్వదా ప్రకాశించుచుండును. ఆవరణగులచేరి భిన్నములతో అంతరాత్మగ ప్రతీతిగా ఆధ్యారోపముగ జగత్తులోనున్నదేగాని సత్యమెంతమాత్రముగాదు. ఆత్మస్వజ్ఞాన రూపుడుగనుక వీటికన్నిటిని ప్రధానము జ్ఞానమత్యావశ్యకము.

ఆలో జగత్తుభూతసంజ్ఞతో నున్నందుచేత తేజఃప్రభావోపాసనతోను, మరలఆత్మజ్ఞాన ప్రధానస్వరూపమగుటచేత జ్ఞానప్రధానముతో తుదకుముక్తి, భూతాదులస్థూలసూక్ష్మ కారణరూపములతోనున్నందుచేత స్థూలభూతలోకాదులలో స్థూలనివృత్త్యర్థము అన్నిప్రధానకర్మోపాసనలతోను, "అన్నిప్రళయోదేవతా" అన్ని ముఖావైదేవా" నూక్ష్మలోకాదులలో తేజోరూపోపాసనలతోను, కారణభూత

లోకాదులలో వాయ్వాకాశ సంబంధములగు హంసస్వరూప భృణోపాసనతోను భూతాతీతముతో జ్ఞానప్రధానోపాసనతోముక్తి.

తేజస్సును నిర్ణయించుట కష్టతరము. జ్ఞానము తేజస్సేను. ఆత్మ తేజస్సేను. భూతాదులలోను తేజస్సేను. తుదకన్నయు తేజస్సేను. సూర్యుడు తేజస్సేను. చంద్రుడు తేజస్సేను. ఈ తేజస్సు ఆత్మస్వరూప సంబంధముగలచేత పరంపరగా సూదర్శానుసారిముగ నన్నిటియందును అనుసరించి యెడతెగని ధారగా ప్రసాదీగా కావ్యాములోను అంతరములోను భూతాదులనుసరించియు భూతాతీతముతో ఆత్మగనుసరించి యెడతెగని ఆత్మస్వరూపముగ ఆత్మలక్షణముగనున్నది. తేజస్సులేనిదే సృష్టిస్థితియాయులు గానేరవు. ఆత్మయేటుల సర్వాధారపత్యమో తేజస్సునటులనేను.

ఈ ఆకాశము పంచభూతాత్మకాకాశము. ఇందులో మిగతనాలుగు భూతాదులంతర్నితములు. మిగతనాలుగు భూతాదులలో నీయాకాశము అంతర్నితము. దీని కతీతము ఆత్మాకాశము. ఆకాశమనగా సర్వావకాశ అరూపమే ఆకాశము. భూతములకు సర్వావకాశము భూతాకాశముగను, సర్వమునసర్వావకాశము ఆత్మాకాశము. ఈ ఆకాశమే ఆత్మయని ఉపనిషత్తులుపలికెను. ఇంద్రియాదులలో తేజస్సునే తేంద్రియముగనున్నది. ఆత్మవైతవ్యవస్థప్రకాశమీలాగున విరాజాది సర్వజీవరాసులంగన్నది. మానవుల దేహదులందు తేజోరూపవైతవ్యము అంతరాత్మగను ఆత్మస్వరూపముతో జ్ఞానరూపముగను పరంతుముక్తి మార్గముగనున్నది. అందుచేత మానవజన్మముశ్రేష్ఠము దర్శభము. జ్ఞానముగలిగిన శ్రేష్ఠముగాని అటులేక నజ్ఞానముతోనున్నచో నిరర్థకమేగాక విపరీతములకు కారణమగును.

కల్పితాదులు, మూలప్రకృతి, సృష్టిజగత్తుగాన అసత్యజడములుగను, కల్పితములేని ఆత్మస్వరూపము సత్యచుయియున్నదని తిర్మానము. అదియునుగాక జగత్తు తమోగుణముతోను, మలిసభాగముతోను, రూపనామాది వికారపరిణామములతోను భయంకరాదులతోను, సుఖదుఃఖద్వంద్వములతోను వ్యామోహాది అధిమానవాసనలతోనునున్నది. ఇట్టిగుణాదులేవియును ఆత్మకులేవు. సర్వవిషయవిచారవివేకములతో ఆత్మయే సత్యసుఖానంద అద్వితీయసంపూర్ణస్వరూపము

విద్య వివరము.

విద్య కేవల స్వస్వరూప ఆత్మనుదెలుసుకొనునట్టివిద్యకే విద్యయని స్పష్టము. విదివేదమూలముగాన వేదమని చెప్పవలెను. నీవిద్యసత్యజ్ఞానానంద మనంతము. పరిపూర్ణము. ఇదివీనాటికైనను ఆద్యంతములందు సంస్కరములయితో కేంద్రీవిద్య గానున్నది. కేవల స్వస్వరూప ఆత్మజ్ఞాన విద్యయని తీర్మానము. కృమాగతముగ కాలగతితో, నీవిద్యస్వరూప మనేకవిధములుగా మారులుజెందినదైనది. కాబట్టి విగతవిద్యలు సామాన్యములు, తాత్కాలికవిద్యలు. తుదకు శాస్త్రపురాణాది విద్యలైనను కొంతవఱకు మేలుగానగును. కేవల విషయవహార్థవస్తుజ్ఞానవిద్యలు, జీవనములుగాగల కృషి వాణిజ్య వ్యవహారాది విద్యలనుగుఱించి విమర్శించుటనవ సరము. ఇవి జీవితాశయమార్తవిద్యలు. ఇంకను అక్షరసముదాయములతో వాచికములుగాను వ్రాయుటకనుకూలముగా నున్నదాని విద్యయేచేప్పదుము. ఇవి సర్వవిద్యలను దెలుసుకొనునట్టి మూలస్థూలధనవిద్య. వీటిసహకారముతో సర్వమును దెలుసుకొనకైగలవారలగుదుము. విద్యలు యిహలోక సాధనవిద్యలు, పరలోక సాధనవిద్యలు, స్వస్వరూపఆత్మప్రాప్తి విద్యలు గుఱియి వృద్ధానములని దెలియవలెను. వరలోకప్రాప్తి సాధనవిద్యలు కేవల ఉపాసనాదియోగములు. యజ్ఞ యోగాదిఆర్చనాదులు దావసర్కములుగాగల కర్మకీయాదివిద్యలు. ఇవికోరికల సనుసరించి ఫలములొసంగుచుండును. ఇవినిష్కామములైనచో స్వస్వరూప ఆత్మజ్ఞానప్రాప్తిగాగల ఆధ్యాత్మిక విద్యగనేర్పడి తద్వారా ఆత్మస్వరూపుడేయగును. ఇవిచైతన్యసంబంధవిద్య. మిగిలినవి జడస్వరూపవిద్యలు.

ఆలో సర్వవిద్యలకు సంస్కృతమే మూలము. తర్వాత ననేకవిద్యలు కృమముగాగలిగెను. వేదములను, శాస్త్రములను, సూత్రములను పురాణములను మొదలుగాగల ఆర్యవిద్యలనుదెలుసుకొనుటకు సంస్కృతభాషయే వృద్ధానము. ఇటీవల స. స్కృతవిద్యకెక్కువ వ్యాప్తి లేక సుబోధకములు గాజాలని స్థితియేర్పడినది. (కారణం జీవనములకు నీవిద్యతో వృద్ధానములేనందునను రాజకీయవిద్యగాక బోధుటచేతను, విదేశముల వారిరాజ్యపరిపాలనయితో నాదేశవిద్యకెక్కువ ప్రాముఖ్యత, విలువయుగలిగెను.) మనకుజన్మహక్కుగా మాతృభాషగానున్న సంస్కృతభాషకాలగతిచే నెలులనో వరహస్తగతముయి తద్వారావిదేశభాషలతో నిందలి రహస్యము

లను పరిశోధించి సాధనలమార్పులతో ప్రచారమునకు దేబడుచున్నవి. సంస్కృతమునే దెలిసి సహజముగానున్నదానిని శాస్త్రతో నభ్యసించినచో మనము మరెంత ముందుకు రాగలిగియుండుమో తెలియదాయె. కాలభేదముచేత నన్నియును కొంతకాలము పరాధీనములగుట సృష్టివృత్తికి సహజము. ఎన్నిమార్పులుజేసినను మూలముమాత్రము మార్పుజెందదు. ప్రకృతివిద్యలన్నియును స్థిరములుకానివి జడస్వరూపవిద్యలు. వీటివైతస్యవిద్యతోనే ప్రకృతివిద్యలన్నియును స్థిరములుకానివి జడవిద్యలకు సంపదా కృషిచేయుచుండవలెను ఎడతెగని క్రియాకర్మాచరణలతో నుండును. ప్రకృతియేస్థిరములేనిదిగానున్నపుడు ప్రకృతివిద్యలు మార్చియు స్థిరములేట్లగును. ఈవిద్యలు ప్రవృత్తినివృత్తులతో, సృష్టిస్థితిసంహరణములతో త్రిగుణముల ననుసరించియుండును. ఏదికాంతము, కాశ్వతము, అమృతము, ఆనందమో అట్టివిద్య తుదకు యేనాటికైన ముఖ్యవిద్యగానగును. పండితులనినను వైతస్యవిద్యను తెలిసినవారలకే సమన్వయముగాని యితరవిద్యలను దెలిసినవారలు సామాన్యలేను. తారతమ్యములనుదెలిసి యేవిద్యప్రధానమో వారలావిద్యను తినుయిచ్చానుసారముభ్యసించి అనుభవించవచ్చును. బాత్రిగానేవిద్యయునులేక యుండరాదు విద్య సర్వయూలముగాన సర్వముబొందవచ్చును, ఇందుకువిద్యమే ప్రమాణము. విద్య కల్పితముగాదు. సహజస్వరూపము దుఃఖమును గలుగజేయునవి మాత్రము విద్యలుగావు. వాటితో సర్వదాబంధములు, ఆవర్తులతప్పవు.

ప్రకృతివిద్యను మనముశ్రమించి చదివియే తెలియుటకంటె అధ్యాత్మికశక్తితో ఆంతర్వాణిగా స్వోపక్షానముగ చూచిపఠమాత్రముననే ప్రవేశముగలుగునట్టి శక్తిని సంపాదించుకే విద్యగాని దుగితమార్గములతో సంపాదించుట సామాన్యవిద్యగానగును. సర్వవిద్యలు వైతస్యమునుండి బయలుదేరినవిగాన వైతస్యవిద్యనే సాధించినచో "ఏకంవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానభవతి" అనుప్రమాణానుసారము విజ్ఞానసర్వస్వము సులభమగును. మనవేదములువిద్య సర్వముమనలోనేయున్నది మనలోలేనిది లేనేలేదు. సర్వబ్రహ్మాండము మనబుద్ధితత్వములో నణియున్నది. అందుచేతనే మనకుబాహ్యములోగల విద్యలన్నియు చూడగనే ఆంతరములో స్పృశిలోనిలుచుచున్నవి. ఇదియెఱుగవలెను. ఇదిసర్వవై సప్రకృతికాళముతో వైతస్యరూపముగ ప్రకాశించుచునేయుండును. మనమాలోచించికొంతనేపు ఆంతరములో ఘనస్ఫునిలిపినచో నచ్చట సర్వవిషయములు శ్రీరణముగా మనకుగలుగును, ఇత్రుడిమార్గములు మారములైనవి, ఏవిద్యలకైనను ప్రారంభము అధ్యాయముతోగాని

గలుగవు. ఇది ఆధ్యాత్మశక్తితోగలుగును. మనమువిననివి చూడనివి విద్యలు విను చూడము. మనవిద్యలు మనఃప్రధానవిద్యలు. మనస్సుపడముగాన దీనిశంబంధ విద్యలు జడములు కాకాత్మికములు.

విద్యకు రూపనామాదులేట్లు గలిగినవనినచో మనముస్వరూపముతో నేవిధ ముగనుండినవారలకు సీరాపనామాది వ్యవహారభిన్నము లేవిధముగా కల్పితకల్పన లుగానైనవో నటులనే సప్తవరణములలోచేరిన పంచభూతాదులతో రూపనామా దులు వ్యవహారాదికములనుమిత్త మాత్రముగ అక్షరశబ్దస్వరసముదాయమేర్పడినది. సృష్టిలో సర్వమునకు నొకేతంత్రవిధానములతో గలిగినవి. మనకుచూచుటకు వ్యవహారములో భిన్నములుగా సహజస్వభావ ప్రకృతి వికృతముతో నగుచున్నవి. కారణాతీతమునుండి కారణసూక్ష్మ స్థూలాగులుగా మనవలె సమానములుగా సర్వ మునుత్పత్తిగానైనవి. భేదమేలేదు.

శక్తి స్వరూపవివరము.

ఆత్మనుండి ప్రత్యేకించి ద్విత్వరూపమును జెందినందుచేతనే శక్తియనిపేరు గలిగెను. ఇదిఆదిలోకేపము అణురూపమయినను పరిణామములలో మహదాకార ముతో ప్రత్యేకప్రకాశ విమర్శనాణువులసంతములతో అనంతావరణములుగ ప్రవృ త్తిజెంది పరిణమించి వ్యాపించెను. ఈశక్తికారణము మొదటిది. స్ఫుటనముతో గంభీరధ్వని. ధ్వనితోచలనము. చలనముతోతేజస్సు. తేజస్సుతోమహత్తర బలము. ఈలాగున ప్రవృత్తిగ సృష్టిసిద్ధి తుదకు సంహారముతో నున్నందుచేత కార్యకారణాదులనుబట్టి బలమునుబట్టి శక్తిరూపనామ ప్రతీతిగలిగెను. ఇదిప్ర మాదమునకే ముఖ్యముగా నుత్పత్తిగానైనదనే తప్పక చెప్పవలెను. దీని కింతటిశక్తి కారణమేమనిన యిదిజడమయినను ఆత్మలోలీనముగానున్నది. బయ టకిరావడ మొకశక్తి. ఆత్మలోనుండి యుత్పన్నమగుటచేత ఆత్మలోగల సర్వశక్తిని తనలోనుంచుకొన్నందుచేతనే దీనికింతటి అత్యద్భుతశక్తిగలిగి శక్తిగానామరూపాది కార్యములలో వ్యవహారికముగలిగెను. శక్తితోనేరెండవదిగా నగుటకు కారణము. ఈశక్తిఅవకాశాకాశ మధికముగానున్నంతకొది ప్రమాదములంతట అతిశయించి ఊణములో సర్వమును నాశనమును తప్పకజేయును. ఆకాశాధికముతో విస్తృతిగ

అతివ్యాప్తిగ నాశనమునుజేయును.

శక్తియనగా అదిలోకివల అణుమానమేరు మధ్యలో భూకాదులసంయోగముతో మహత్తుగా పరిణమించినందుచేత మరలఅంత్యములో మధ్యలో సంయోగముయిన భూతాదులనే వాశనముజేసి తుదకు తానుమిగులును. ఇదివృత్తినిపాజశక్తి. దీనికణుమానమే వృమాదము. అత్మలోనుండి నుత్పన్నమైనందుచేత అత్మశక్తినట్లుపోయినదో మరల సీతక్తిలోనుండి యుత్పన్నమయినవాటి యందులిటను దీని శక్తి అందులో సహజముగ వ్యాపించియుండును. అనంతావరణఃకామ వృత్తిచలనముతో నున్నందుచేత మరల వృమాదవృత్తయమునకు వీటిమూలకారణముతో సర్వావరణ వఃకామాదులకును నాశనముజేయును. రెండువిధములకును నాశికారణము. ఈ అణుశక్తి సర్వకార్యకారిణమహాశక్తి. ఇంతటిచిత్త్యంతాణువుగలదానికే వింతటిమహాచ్ఛతశక్తియుండగా దీనికతీత అధిష్ఠానముగ సర్వసంపూర్ణముగ నిత్యసత్యముగానున్న అత్మకేతతిశక్తియున్నదని యెవరూహించి చెప్పగలరీ వినుల్పింపగలరు? ఈఅణుశక్తి కేతతిశక్తికారణము వృమాదవృత్తయమేగాని మేలుగాదు. లోకములో సహజముగ బలమధికమయినంత తుదకు నాశనమునకే ముఖ్యకారణ దృష్టాంతముగనున్నది. అవరణములుండుటచేతనే శబ్దములో స్ఫోటనముగావించును. నిరావరణములో శబ్దములేదు. స్ఫోటనములేదు. అవరణములే వృమాదములకు కారణము. ఏలవనగా అవరణాంతరములో అక్కడైత్యయతులేండియుండుటచేత విదికాశ్వతసత్యవృత్తాశమగుటచేత అణువు అవరణమేగాన ఈ అణువుతో మధ్యకల్పి కావరణములకు నాశనముసహజముగతప్పుదు. లేనివిగాన యేనాటితైనను వృత్తయములేప్పుదు.

శబ్దస్ఫోటనములతో మొదటితత్పరిగానగుటచేత మరల అంత్యములోను శబ్దస్ఫోటనములతోనే వృమాదవృత్తయములుతప్పువు. ఈశబ్దస్ఫోటనము రెండేత అధికములో అంతంత వికాలవ్యాప్తితో వృమాదవృత్తయములుతప్పువు. ఉత్పత్తిగానైన భూతాదులకు మరల నా ఉత్పాదకభూతాదులతోనే వృమాదవృత్తయములకభూతములంతవరకు గలుగును.

ఇందుకుదాహరణము:- ఒకతపాకిగుండుగాని, అగ్నిగోళముగాని పేలివచ్చి దేనికి వృమాదములు? అవరణములకే వృమాదవృత్తయములు గలుగునుగాని నిరావరణకే వృమాదవృత్తయములుగ గలుగవు. శక్తియెప్పటికీ అంతర్వీతములోనుండియే వృత్తయములతో రాగలుగును. శక్తిలేనిదే యేవనియును జరుగవు. శక్తిసర్వ

మూలప్రధానకారణము. శక్తిరెండవవిధములు. ఒకటి ఆత్మశక్తి రెండవది ప్రకృతి రూపశక్తి. ప్రకృతియు ప్రకృతివైద్యుడు ప్రమాణములో ఆత్మశక్తిని తెలియజాలము. ప్రకృతిశక్తి వస్తుగుణకాలభూతాదులనాశ్రయించియున్నందుచేత ప్రకృతి ప్రమాణానుభవములుగానున్నది. ప్రకృతికాస్త్రవేత్తలు ప్రకృతిజన్యభూతాదులలో గల శక్తిని ప్రధానమని వర్ణించిరి. వీటిలో ప్రమాదగుణములున్నవని చెప్పియు ఆధ్యాత్మికశక్తిని అభిమానించి యెఱుంగనిదోషముతో ఆశరించలేరి. ప్రకృతిశక్తి కనేక ఉపకరణములు బాహ్యములో భూతాదిరూపములతో సజాతీయత గావాలను.

సర్వశక్తి శబ్దమూలములోనున్నది శబ్దము సర్వాధారమూలశక్తియని శబ్ద స్వరూపబీజాక్షరములతోగల మంత్రరూపముతో ఆధ్యాత్మికశక్తిలో ఉపాసనాది యోగవిధానముతో మనమహర్షులుకనిపెట్టి సర్వమునకును మనస్సుకారణమని మన శక్తితో నిర్వచన సర్వశక్తులను సాధించి ప్రయోగజలముతో అస్త్రీములుగను, కావములుగను, వాగధీనములోనుంచుకొని మరల అనుగ్రహమునకును తమస్వాధీనతలోనే నుంచుకొని ఉభయసామర్థ్యములతో మహర్షులై దేవతలకును రాక్షసులకును భయమునుగలిగించినవారలై తమకధీనులుగ జేసుకొన్నవారలైరి. సహార శక్తి ఉపసంహరశక్తుల రెండిని గలిగిన స్వతంత్రులైరి. ప్రకృతిశక్తిలో నిజమ సంహరశక్తులు దుర్లభము. ఇదే శిథిలభేదము. ఇట్టిశక్తిని సామ్యాలుగనే మన మహర్షులు తలంచి ఉదాసీనులై ఆధ్యాత్మిక ఆత్మశక్తి ప్రధానమని తలంచి నిరంతరము, సర్వమూలకారణప్రకృతిరూప తమమనస్సును ఆత్మయందే లీనమార్గముతో నుండగలిగిరి.

శక్తి శ్రీవాచక మెటులగలిగెననిన, సర్వసృష్టి మూలకారణముజనని. ఈజననియేమూలమాయ సృష్టిపూర్వరూపము జనని. మరల సర్వజననరూపము జననియేను. ఈజననియే సర్వశక్తి స్వరూపము. ఈజననిలో సర్వశక్తులున్నందుచేతనే సృష్టిని సర్వశక్తులుగలిగినవి. ఇవిప్రకృతియులు. మనకును సర్వసృష్ట్యాడిని పూర్వరూపముమాయ మాయగణనని శబ్దకాచిక్షముగాన, దీనికి ఉత్తరరూపము ఆత్మగా ఆత్మకు నిదిరెండవదిగాను సృష్టిజన్యగుణగా నుండుచేత దీనికి శక్తి వాచకముగ శ్రీవాచిక లింగవిచ్ఛేదముగా వ్యవహరించుమాయెను.

శబ్దముతో సర్వమూల మెటులనిన శబ్దస్ఫోటనముతో వాయుచలనము, వాయుచలనముతో రూపజేషస్సు, తేజస్సుతో రసరూపజలములతో గంధగుణవృద్ధిగమాప్తులుకెందుచున్నవి. ఇవే అవరణములు. మరల శబ్దస్ఫోటనముతోగల

వాయుచలనముతో సర్వములకు స్పర్శగాగలిగి స్ఫోటనముగలుగును. స్ఫోటనముతో పవనప్రియు నివృత్తియునగును. తదకీశబ్రము ఆత్మలోలీనమగును కాబట్టిశబ్రమేసర్వాధారము. ఒకశబ్రముతోనే సర్వశక్తియునుగలుగుచున్నందుచేత శబ్రశక్తి నెఱుగక మిగతవాటిని అశ్రయించుట సామాన్యమగును.

మూలప్రకృతిమాయలో నెంతఆత్మశక్తియున్నదో మనమనన్వేషిలో నంతయునున్నది. సర్వసృష్టిసమప్తితో బ్రహ్మాండములో మాయగను వ్యష్టిసృష్టిలో ప్రత్యేకించినందుచేత మనస్సుగామాపుజెడెను. మనకుమనశ్శక్తి ప్రధానముగను, విరాడీశ్వరత్వమునకు మాయప్రధానముగనున్నది ఏ ఒకశక్తిని జయించినను తుదకు రెండునొకటియగును. మనస్సుమాయ, అరూపమయినందుచేత సృష్టిలో రూపమునకును ఆత్మతోఅరూపమునకును ఉభయత్రీనాధనములు. ఇది ఆత్మలో విజృంభించవు. ఇందుకు దృష్టాంతము జడభగతోపాఖ్యానమేచాలను. ఇతను శక్తికతీతఆత్మయోగముతో నుండటచేత శక్తియేమియును జేయజాలక భయకంపాదులనొంది శక్తిప్రదానోపాసకునినే సంపాదించెను. శక్తితోనెప్పటికైనను స్నేహము వ్రేవరనముగాదు సర్వదావర్జ్యము సర్వధాప్రమాదము విచస్యమునుపోషించి పెంచిన నెంతఫలమో తుదికట్టిఫలములేవగు.

ఈవిషసర్వస్వరూపముతోనే మన జేహములో కుండలీనిశక్తిగనున్నదని అన్వయముగబోధించిరి. దీని నిరోధమార్గమే జ్ఞానమార్గమని ఆత్మమార్గమని బోధించిరి. సర్వముకుండలాకృతితో వృద్ధినిలిగమును సాక్షివలయుముగ చుట్టుమార్గమివ్వక నిరోధించుటచేత అఖం కుండలీనిరోధమని ఉపాయములుగ బోధించిరి. అన్నియును సమన్వయములతో పురాణములు, వేదములు, శాస్త్రములు, తాత్పర్యములు అనుకూలములగును. విరుద్ధార్థములేన్నకిని కానేరవు. ప్రకృతకాలము విప్రులముతోవినుగుకుకారణముగనున్నది. ఈశక్తి ఉభయమధ్యస్థ కార్యకారిణిగ సృష్టికిని, ఆత్మకును సంధిగ మహాశక్తిగనున్నది శుద్ధజ్ఞానవైరాగ్యముతో స్వస్వరూపాత్మకును త్రిగుణగులతో సృష్టిజగత్తుకును తమస్సుతో ప్రమాదమునకును కార్యకారిణిగనున్నది.

మూలప్రకృతికే శక్తియనిచేరు. శక్తియన అణువాదిగ యెంతటిమహత్తరకార్యములచైవను సంతృప్తమామోక్షములోనే అవలీలగా కల్పించి సృష్టిస్థితిసంహరములతో మహామాయతో వ్యామోహింపజేసి తుదకేమియును లేకుండజేయును. వర్ణనాతీతము. మొదటనేమియును లేనిదిగానుండి అనంతరమింతటి ఆత్మదృఢత

విచిత్రకార్యకారణముగ అపరిమితమయి ఊహింపరానిదిగనున్నదో అందుకేకీ
యని పేరుగలిగెను. ఇదితుదకు మన దేహములో మనస్సుగాయున్నది.

— 0 —

నాదబిందు కళాస్వరూప వివరము.

కళాతీతమేతత్వ. కళయనగా శాంత ఆత్మతానంద వశకాశస్వరూప
ముతో శుద్ధమూలకృత్వితో ప్రితిబింబితము వర్ణింపరానిది. ఇదికేవలశుద్ధమా
యలోని ధృవకళ. ఇది సుపూర్ణానంద ఆత్మలోని యొకయంశమేను. ఇదెఱుదటి
సప్తదశీకళ. ఈకళకేవల శుద్ధప్రకృతిలో మహదంశగానున్నది. దీనికే శ్రీరాజ
రాజేశ్వరీమని శ్రీవిద్యతో నామముగలిగెను. ఇదివృద్ధస్వరూపిణి. మరలనిదే
కళయే రెండవరూపముతో పాడశీకళతో యవ్వనస్వరూపిణిగా త్రిపురసుందరిగను
మూడవరూపముతో పంచదశీకళగ బాలరూపిణిగ అలితగను శ్రీవిద్యలో మహావి
ద్యోపాసనగ రహస్యవిద్యగానున్నది. రహస్యమనగా కేవలతత్త్వవిద్యకే సమన్వ
యము. కేవలపరిశుద్ధాంతఃకరణజ్ఞానికే నీవిద్యబోధకాగలదని చెప్పబడుచును
రహస్యమనిరి. గుప్తమనస్సుగలవానికి లభించువిద్యయనిఅర్థము. కేవల తామసా
హంకార వర్జితమిదే, రహస్యమనికూడఅర్థము. ఈకళాంశ చంద్రికకళగా వర్ణిత
స్వరూప దేవిని శిరస్సునందు తప్పకధరింపబడియుండును. ఇదేనివర్చనము, మనకు
గూడ శిరస్సున సహస్రారమందు చంద్రకళాంశమున్నది. ఈచంద్రకళకేవల సోమాం
శలయృతస్వరూపము. ఇదేరసరూపముతో సుధాసీధువు. ఇదేమజ్జాదులలో
సోమోత్పత్తిగ సోమలతగాగల క్రియాదులుగ జేయుదును. యజ్ఞముతో సోమపాన
ఫలముగూడనున్నది. ఆగమత్పత్రవేదభాగములతో భేదరూపనామములతోనున్న
దేగాని తుదకు సర్వయనోకేయంశము. ఈచంద్రకళను ధరించినదేవియే దేవిగాని
తదితర దేవతలు దేవినునామాన్యులు. శ్రీమహావిద్యలో ఆత్మాంశమును కళాం
శముతో అతిపాఞ్చముఖ్యతగా గ్రహించినందుచేత నీకళాంశము అత్యధికాధ్యతగా
వర్ణించి ఉపాసించియోగులైరి. ఇదిఆత్మవైభవ్యశాంతకళాంశము కేవలశుద్ధాంశము
అమృతాంశము.

ఈశ్రీమహావిద్యను కంచలహ్మలు, బ్రహ్మనూనసప్తత్రిలు ఋషుల

సంఘము, దేవతలసంఘము, చరమభాగవతసంఘము, యక్షరాక్షసాదులు శ్రీరామాద్యవతారమూర్తులు, వీరువారలనియననేల సర్వము ఉపాసించి వైరాగ్యముతో జ్ఞానముతో ముక్తులైరి. తుదకు సన్యాసులు జ్ఞానులు యోగులుగూడ ఉపాసించి మార్గదర్శకులైరి. కామాదులతో ఉపాసించినవారలు హతులైరి. ఇందుకు కారణము తామసగుణమే. దానివల్లనేచెందిరి ప్రమాదము. తామసగుణరాక్షసాదులు నీవిద్యారహస్యమెఱుగక అహంకారవ్యామోహాదులతో అప్రమత్తులై మార్గమధ్యలోనే హతులగుచున్నవారలైరి ఇందుకుసప్తదశీ శ్రీలలితాపురాణములే తారాణములు. మూలమురు శ్రీవిద్యారహస్యమెఱుగనిమూర్ఖులు తామసమనస్సుతో స్వప్రమాదము దుఃఖము ప్రసయమునుబొందిరి. శాంతశుద్ధిసాత్వికమనస్సుతో ప్రమాదానందమను బ్రహ్మమునుపొందిరి. మనస్సును కనిపెట్టుట దుస్సాధ్యము. ఇందుచేతనే శ్రీశంకరభగవత్పాదులు, మఃప్రసాదమే ముఖ్యమని సర్వవేదాస్తసిద్ధాంతసారగ్రంథములో,

శ్లో! మనఃప్రసాద సిద్ధ్యర్థం సాధనం శ్రూయతాంబుధైః |
మనఃప్రసాదో యత్న తేష్యయదభావే నసిద్ధతి || ౧౦/౧ |
శ్లో! మనోఽప్రసాదః పురుషస్యబంధో
మనఃప్రసాదో భవబంధముః |
మనః ప్రసాదాధిగ మాయతస్మా
స్మనో నిరాకం విదధితవిద్వాన్ || 32౪ |

వివరించిరి. వేదములోగూడ అంతములో ఓంశాంతియని ముమ్మారువదించిరి. శ్రీవిద్యతో జ్ఞానముతో సద్యోముక్తినిజెందుదురు. కామాదితమోగుణములతో దీర్ఘకాలముతో వినాటికి ముక్తులగుదురో? ఇందులో ఆచారభేదములతో అధికానర్థప్రమాద ప్రశయస్పనిహితైరి. కలియుగములో చెప్పనవసరమేలేదు. మిగత ఉపాసనలకు విద్యయని నామకరణములేదు, గాని యీవిద్యకే శ్రీమహావిద్యయని నామకరణముగలిగెను. శ్రీయనగ, కేవలమోక్షమునకే సమన్వయముగాని యితరములకుకాదని స్పష్టము. శ్రీవిద్యానుహితాతిశయములు సీతరాణములనుచదివినవారలకు స్పష్టమగును.

ఈశశయేబిందువుగా చలనముతో మార్పుజెందెను. ఈబిందువు ప్రణవమునకు ముఖ్యప్రాణస్వరూపము. బిందువుతోనే ప్రణవమునకుశక్తిగలిగెను. ఈబిందువే సర్వసృష్టికి కారణము. బిందువుతేజోంశము బుద్ధ్యంశమును రూపాంశ

మునుకూడ చిందువేను. చిందువుతో కాలగుణభూతాదులు, బ్రహ్మాండములు, సర్వవాఙ్మయముగలిగెను అహోముఖముతో నివర్తితకారణము. ఊర్ధ్వముఖములో లీనమునకు కారణము.

చిందువుతో వాయుబ్రహ్మణ్యముతో కాలముననుసరించి భూతాదులతో శబ్దనాదముగలిగెను. ఈనాదమునకు ఆకాశమాధారము. ఇదిసర్వదా కేవలశుద్ధాకాశమునో నాదముగలుగుచుండును. ఇదినిరంతరము నోకేవిధముగ త్రికాలమునగు ను స్వయముగ మోగించుచున్నది. తమోగుణములో దీనినికనిపెట్టజాలము. వినజాలము. ఇదేశబ్దము మనహృదయాకాశమునందు నిరంతరము ప్రాణాగ్నియున్నంతకాలముండును. ఇదేలినాహతము. ఈనాదమును సర్వదా ఎవడు తన చెవులతోవినునో లేక చెవులలో ధ్వనిగా నిరంతరము గలుగుచున్నదగునో అట్టివారలు కొంతవరకు ధన్యజీవులు, అధికారులు. ఈనాదమే సర్వవ్యవహారములకు ముఖ్యకారణము. ఈనాదము ఆత్మస్వరూపముగాన చరాచరములందన్నిటియందున్నది. ఆకాశమెచ్చటనుండునో నాదమెచ్చటనే తత్వకయుండును, సిద్ధాంతము నాదములో నన్నియును లీనములగును. నాదముబ్రహ్మయ్యగాన ప్రణవమునకును నాదప్రణానముతో తుదకు ఆత్మనుబొందును. నాదముకీందినుండు (మూలాధారమునుండు) ఆత్మవరకును ప్రణానముగనున్నది. ఉపాసనాయోగముగ గూడనున్నది. నాదముస్వరప్రణాన గు ఆత్మస్వరూపము మనలో నాదరూపముతో నున్నది. కాబట్టి సర్వవ్యవహారములకు నీనాదమే ఆధారము. నాదోపాసనకర్మముగ బాహ్యదులను వివకుండ కేవలము హృదయాంతర్గతనాదమునే ఆభ్యాసయోగముతో వివగ దశవిధనాదములను తెలిసి తుదకు నిరంతర ప్రణవనాదముగలిగి యితరాదులను వినుటకవకాశములేక నీనాదముతోముక్తివిజెందుదురు, శభాస్వరూపమే శక్తిస్వరూపము. చిందువే ఆసనము, క్షేత్రము. నాదమేరూపము. ఇచ్ఛాజ్ఞానకీయాశక్తులివేను. తమోలోకములో శాంతిక శాంతమే చంద్రుడుగను తేజోంశమే ప్రకాశసూర్యుడుగనున్నది. ఈలాటిమతేమాంశములురహస్యములు, విచారపరిశోధనాంశములు తత్వములు శ్రీవిద్యలో అపారములుగనున్నవి. శ్రీవిద్యయనగ ప్రకృతియొక్క అద్యంతములను పరిపూర్ణముగ తెలుసుకొనదగిన మహావిద్య. మహాగుప్తగామిసి గంగాయమునతో సరస్వతి వంటిది. అంతర్జ్ఞానరూపిణి. రహస్యమనగా కేవలశ్రీమతో జ్ఞానములో విచారశ్రద్ధలతో గురుముఖముగ తెలుసుకోదగినదేగాని (కేవల) స్వయముగా ప్రారంభములో తెలియపలిపినదికాదు. అది ప్రమాదమునకే కారణము. సాంప్రదాయ

నుసారముగ పరింపరగా శుద్ధ వేదమార్గముగా అనుసరించవలసిందుచేత రహస్యముని విధించిరి. స్వేచ్ఛగా బాహ్యములో విశువదగినది కానందుచేత గుప్తవిద్యయని పలికిరి. రహస్యకర్తముమనకుకూడ సర్వవ్యవహారములందును జాగ్రత్తకారకు భద్రతతోఁజూచుననిత్యమువాడుకలోనున్నది. రహస్యముమనచను నూతనము, విరుద్ధముకాదు పృథ్వినిదాటవలెననివారలు సత్యములో నీవిద్యాశిష్యాసనతోనే క్రీనుముగ దాటిననేముక్తులగుదురు. ఈ విద్యతో జయించిదాటినవారలే పరమహంసలు, సర్వానులు, త్యాగులు, జ్ఞానయోగులు, ముక్తులు. దీనిసంపుటికరణమే మనకు వేదమార్గాయత్రీగా ఉపదేశించిరి. శ్రీవిద్యపరమసాధనము. దీనిసంపూర్ణితో ఆత్మప్రాప్తి అతిసులభము. నాదవిదుకళలలో అమృతరసస్వరూపమున్నది. ఆత్మరసస్వరూపుడు" రసోఽక్షరః

ఇత్యాదిశిష్యనిదవాక్యములున్నవి. ఈఅమృతరసముతోనే ఆనందమును గలుగజేయును. నాదముతో శోతాంగంనము, కళతో నేతానందము, బిందువుతో సర్వానందమున్నది. శుద్ధప్రకృతిమిగిలియున్నంతకాల మివిప్రకాశించును కేవల ఆత్మలోదేవిని ఆస్పదములేను. ప్రకృతికేవల శుద్ధస్వరూపముతో ఆనందస్వరూపిణియగును. తమోగుణముతో ప్రమాదరూపిణియగును. ఇదేమనస్సుగ మనలోతలంచవలెను. ఆత్మరసస్వరూపుడుఅవి యనగా ఆత్మలోనేమియునులేదుగాని కేవలశుద్ధప్రకృతిలో రసస్వరూపమున కవకాశముగలిగెను. ఈనాదగిందుకళలులేనిచో నిర్జీవమేయగును. నిష్ప్రయోజనమగును బిందుకేయిచ్చాకర్తి. కళయేజ్ఞానకర్తి. నాదముగ్రయాకర్తి. ఈయూడును ప్రకృతియంచున్నందుచేత ప్రకృతిసాధనములందంతటనునిది యుండును. నాదమేసత్తు. బిందువేచిత్తు. కళయేఆనందముగాన నీయూటితో సచ్చిదానంద స్వరూపనమన్వయును. నాదముల్లిగుణము, (అ, ఉ, మకారములు) జ్ఞానము. దీనిసంపూర్ణమే బిందువునకహం. దీనిస్వరూపమేకళ. శుద్ధప్రకృతిలో కళ విరాట్టులోబిందువు జీవాంతమునాదము. నాదస్థానము హృదయకాశము బిందుస్థానము సహస్రారము. కళ తదుపరిచంద్రియండలములోనిది. కేవలశుద్ధసత్వాకము. జ్ఞానాకము. ఈకళతో స-పూర్ణఆత్మస్వరూపమగును. ఈనాదబిందుకళలు శుద్ధసత్వములో జ్ఞానరూపమగును. రజోగుణములో శ్రీవిద్యలో శ్రీచక్రరూప ఉపాసనవిద్యగను తమోగుణములో బాహ్యములో ఉత్పత్తిసీతులుగ సమన్వయము. శుద్ధమూలప్రకృతి జ్ఞానములోగల అమృతకళాంశమే బ్రహ్మాండములో ఉదంతప్రతిబింబితముగా మనకు చంద్రికుగానున్నాడు. ఆకళాంశముతోని సర్వగుణ

ములించులో అంశాంశములుగ నిలిచియున్నవి. చంద్రునిలో అమృతాంశమునకారణమిదేను. ఈ అమృతాంశమే మ లోకములో ఓషధులందు అమావాస్యయందు శేషించిన చంద్రశాంశము సుషుమ్నారూపముతో సూర్యునిద్వారా ఓషధులలో చేరి మనకు ఓషధరూపఫల సారాంశముతో జీవుల కుత్సత్తికిని జీవతములకు కారణమయియున్నది. ఈ చంద్రునిలో శుద్ధఅమృతాంశ కళలతో అపరపక్షములో స్వర్గములో దేవతాగణములకు సీతమృతస్వరూపరసాస్వాదనముతో అమృతరూపులుగ దేవతలుండుటకు ముఖ్యకారణము. ఈచంద్రకళల నిత్యకళగా వృద్ధిక్షమాదులతో పంచదశకళలుగానున్నవి. క్రొత్తలివికృతులతో సీలగున నుండుటకుకారణము శుద్ధమూలపరికృతిలోగల ఆత్మాంశకళయే ధృవకళగానున్నది. క్రొత్తముతో మనోచంద్రకళలు ఈశ్వరత్వముగలవాడు అనిత్యజీవుడుగానున్నట్టుగానున్నది. శుద్ధఅమృతమునకు బదులుగా మనలోకములో క్షీరములకు సహిత దీపసంజ్ఞగా కల్పించినట్టుగానున్నది. క్షీరములకును చంద్రునికిని సంబంధములుగా పుట్టుకగా అంశాంశములతో వేదికాస్త్రపురాణములు బోధించెను. క్షీరములందు చంద్రునిలోగల శుద్ధశ్వేదరూపము, అమృతగుణము రసమున్నందుచేతనే క్షీరములు మనకు అమృతాంశముగనుండుటకు కారణము. అఘోముఖముతో సృష్టికృమముతో కృమముగా మార్పులతో మూలములోని గుణములు తదాంశములుగానున్నవి. మార్పులకు త్రిగుణములే కారణము. ఈచంద్రకళల విమర్శనలు ముందీగ్రంథములో చిత్రికటముతో విమర్శనలు సూచినబోధకాగలవు.

నాకస్థానముహృదయగుటచేత జీవునికి ఆకాశస్థానమగును. ఆకాశము జీవాంతభూతము, ఇందుకొకదృష్టాంతము. పాశ్చాత్యఆయుర్వేదవైద్యులు మన అంతరములోగల శబ్దమును దేహమును పరీక్షించునపుడు యంత్రముద్వారా హృదయస్థానమునందేచూచి గ్రహించుచున్నారు. శబ్దమునకు ఆకాశమునిలయును. శబ్దము జయబికినచుట్టుకుకారణము వాయువు. వాయుసంధానముతో మనజ్ఞానేంద్రియమగు శోత్రముతో గ్రహింతుము. మనవేదములు ఆపానవాదియోగాదులతో యంత్రసహకారములేకనే స్వయముగ వినగలిగిరి. అంతరదృష్టి, అంతరదృశ్య, ఆపానవాది యోగవిధానములు ఇటీవలవారలకెట్లు తెలియవు. వేదమువల్ల సంప్రదాయసిద్ధి యోగమువల్లను తెలియదగినవి. ఇట్టిసర్వదృశ్యలకు నిలయముగా గణమనము ఉదాసీనతతో పరవిద్యలతో ప్రత్యక్షప్రమాణములతో బ్రాహ్మముతో దూరస్థులై పరాధీనులమయితిమి. మనసాస్మత్తత్వ సభ్యసించనికారణముతో

సర్వస్వతాత్ర శక్తిని విడచి అతంత్రులమయితిమి. బిందువు తేజోరూపము, ఈశ్వర స్థానము ప్రజాస్వరూపము, నాదాతముతో తెలుసుకొనగలుగుదుము. బిందువే బుద్ధిస్థానము ప్రకాశము శ్రీవిద్యకు బిందువుముఖ్యము. శ్రీవిద్యయనగా కేవల మోక్షవిద్యయేయని తెలియవలెను. ఉపాసనాదియోగములకు సాధనగా పదాధారకమలములతోను వీటికి సంధిరూప శోణములతోచేరి ఉపరిబిందువుతో శ్రీపరమేశ్వరికి స్థాననిలయమయి శ్రీవిద్యారహస్యమయియున్నది. కావ్యాపూజాగోనిని ప్రారంభములకు భూప్రస్థారముతో శ్రీచక్రముతో రాజముగను, అంతిరోపాసకులకు జ్ఞానరూపముతో దేహమందే నన్నిసాధనలతో శ్రీచక్రరూప మేరుప్రస్థారముతో నాదబిందురూపమయియున్నది బిందువు స్థిరసంజ్ఞగ బుద్ధిస్థానముగ తేజోరూపముతో ప్రసాననాదియోగముతో చూడగలము. నాదము మహాప్రదానముతో చలనసంజ్ఞగాగల ఉపాసనాద్యోగము. ఇది జీవపంచభూతములతోను, బిందువు యొక్క ఉపాసనఈశ్వరి పంచభూతములతోచేరిన ఆత్మచైతన్య తేజోరూపాపాసనగ నున్నది. ఆవల సర్వవరములతో మహాతత్త్వముతో సహస్రారాంతముతో ఆత్మస్వరూపము అమృతసోపానతో సుధానీ ధువుగ ప్రారంభమయి సమాధివిశ్వామైన తర్వాత స్వస్వరూపముతో కళాస్వరూపమేర్పడును. తుదకీకళాంశము సంపూర్ణముతో స్వస్వరూపమగు ఆత్మప్రకాశమగును. శ్రీవిద్యతోతప్ప మరేవిద్యతోసంపూర్ణవిద్యకాజాలక శేషించును. ఆపవడయినా మరల శ్రీవిద్యలభించి శ్రీవిద్యతోనే స, పూర్ణతగలుగవలెను. లేకున్న శేషించిన సమాధిలోనుండును. శ్రీవిద్యతో మూలవ్రకృతిజంతమగును. మూలప్రకృతిని సంపూర్ణముగా శ్రీవిద్యతో దెలిసినవారలై అతి తులుగావలెను. కేవలజ్ఞానముతో ఆత్మజ్ఞానముచాత్రము గలుగునేగాని మూలప్రకృతి ఆవరణబంధముతోలగదు. బంధమోక్షవిద్య నిరావరణవిద్యయగు శ్రీవిద్యనుదెలియనిదే నెట్లభితులగుదుగు. తుదకీ జ్ఞానలయినందుచేత నిమిత్తమాత్రముతోనైనను శ్రీవిద్యారహస్యము నైనను దెలిసింపాలను వీరలు కేవలశుద్ధులుగాన జ్ఞానరూపముతో తెలుసుకొన్ననుచాలను. ఇదేహస్యమునకర్థము. విద్యకర్థము జ్ఞానము. శ్రీపదమునకర్థము మోక్షము కేవలజ్ఞానులకు నీవిద్యయొక్క రహస్యమును సూక్ష్మము తెలియడమేచాలను. పరిపూర్ణులయినందుచేత నిమిత్తమాత్రము అందుచేత కేవల తురీయాశ్రమ స్వీకారముగల శంకరానులకును మహర్షులసంఘములవానికిని, దేవతాసంఘములకును తుదకు త్రిమూర్తులకును పంచబ్రహ్మలకును నీవిద్య మూలవిద్యగనున్నదని వసిష్ఠవీరమూణములతో దెలియుచున్నది. సర్వమూలముతోగజా

మూలప్రకృతిగా నైనది. ఆత్మకు రెండవదిగా నున్నది. పంచబ్రహ్మల కతీతముతో మూలముగ మూలప్రకృతి ఆసీరురాలైయున్నది. సర్వముసృష్టిలోనిదేగదా. ఆదిలో నిదేసమైగా నైనది. తర్వాత దీనిమూలముతో సర్వసృష్టియైనది. పృథివియు కష్టపడి అభ్యాసముతో కాలముగడిపినగాని యేదియు ఫలానుభవములుగా నేరవు. నిష్కారణముతో నేదియు సులభముకాలభించదు. స్వరాజ్యములభించవలెనన్న సామాన్యముగ లభించెనా? ఎంతకాలము, ఎన్నిశ్రమలు ఎన్నిపాక్షిణ్యములతో సృష్టితత్వముతోగదా నీలో అల్పక్షణిక సుఖసంపత్తియగు స్వరాజ్యములభించెను. సర్వాతీత శాశ్వతస్వరూపానంద ప్రాప్తిగావలెనన్న, నెంతటి ఏకాగ్రీవి చారముతో లభించగలదు? అశాశ్వతములకును, శాశ్వతములకును తాగతమ్యములను దెలియవలెను అభిమానులు గ్రహింతురు. ఎంతవివరించినను, చదువుటకును వినటకును ఆనందముగానున్న నేమిప్రయోజనము. ప్రవృత్తి అభ్యాస యోగులుగా నగుటముఖ్యము, సాధనతోగాని సర్వసంపత్తి పూర్ణతస్వానుభవము గలుగదు. ఇందుకు శుభతీవేద్యావాసనలు ప్రధానములు. ఇవిరెండువిధములు. ఇహలోకసంబంధవాసనలు, ఋలోకసంబంధవాసనలు. ఎవరెవరు వారియిచ్చానుసారము అభిమానించి అనుసరించవచ్చును. వాసనలు మనస్సునాశ్రయించి ప్రవర్తించును రెంటికిని యెడతెగని సంబంధబంధము.

సర్విజగత్కారణమునకును, మోక్షమునకును నాదబిందు కళలేముఖ్యములు. ఇవిగుణభేదములతో మార్పులతో సృష్టిలో అధోమఖములగును, మోక్షములో ఉర్ధ్వముఖముగనున్నవి. సర్వకారణకార్యములుగనున్నవి. బహిర్బుద్ధిభావ్యాములో సర్వవ్యవహారకారణ కార్యరూపములుగ అధోలోకముగు మనలోకములో స్థూలాకారములుగను, సూక్ష్మస్థితిలయాదులుగనున్నది. అంతరములో సూక్ష్మములో తేజోరూపముతో ఉపాసనాదియోగాదులుగ స్వస్వరూపానందప్రాప్తి కారణ కార్యములుగనున్నది. కారణములో సర్వము స్వస్వరూపానంద స్వానుభవముతో దీర్ఘకాలమనుభవామృత రసస్వరూపముగనున్నది. అతీతమున భేదమేలేక సర్వసంపూర్ణకళతో అద్వితీయముగ శాశ్వతి నిత్య సత్యముగనున్నది. ప్రయత్నములేనిదే యేదియును సంభవింపదు. ప్రయత్నమే ప్రబలము. నాదబిందుకళలు మూడు దేహములందనుసరించి తననసార అవస్థలగు సర్వమూలముగనున్నవి. తుదకు జడాదులందు సహితము అంశాంశగానున్నవి. ఇవిఆత్మస్వరూప ప్రకృతితో చేరిన చిన్నములుగానుండుటచేత ప్రకృతిస్వరూపానందములుగ మనకగువచ్చుచున్నవి ఇదమగు

ప్రకృతిస్వరూపగుణములుగావు. ఆనందము, నాదబిందుకళలు చైతన్యప్రకాశ ఆత్మ స్వరూపములుగా తెలియవలెను. ప్రకృతి భేదములకుకారణము. జ్ఞానముతో సర్వమును దెలుసుకొనుచున్నాము. జ్ఞానమేచైతన్యము. చైతన్యమే ఆత్మస్వ రూపము. ఆనందము. ఈజ్ఞానము బాహ్యతముతో ప్రత్యక్షవస్తుదర్శనముతో వస్తు జ్ఞానముగా భ్రాంతిచెందినది. దీనికీకారణమెక్కడిది మూలమెక్కడిదియని అంతరములోనాలోచించినగదా తుదకదెక్కడికిచేరినటుచునో తెలియగలదు. దూర మూలోచించక అల్పసంతుష్టులగుదురీ. ఎవరితరము. నాదములో వంచభూతములు తృప్తిగలిగినవి, బిందువుతో ఆనందముగలిగినది. కళతోస్వస్వరూపముగలుగును. కళతో ఆనందరసముత్పత్తితో చలనముగలిగి నాదముతో భూతమయినది.

ఓం హరిః తత్సత్.

అవ్యక్తతత్త్వము.

ఈ అవ్యక్తతత్త్వము సర్వమూలము. సృష్టిస్థితిలయాదులకు అవ్యక్తమే కారణము. దీనిపేరునుబట్టి తెలుసుకొనదగిన ముఖ్యాంశమనేలోచును. అవ్యక్త మనగా స్పష్టముగ తెలియరానిది. తెలియరానిదానిని తెలుసుకొనుట ముఖ్యాం శము దీనిని తెలుసుకొనుటకు జ్ఞానమత్యావశ్యకము. ఇదిజ్ఞానముతోఁరిసమాప్తి యగును. దీనిని తెలియనిచో సర్వమునకు ప్రతిబంధకములుగనుండును. దేనిని తోచనివ్యవహారజేసి ముందుకుపోనివ్వక మరలవెనుకకు తోయుచుండును. అనగా అజ్ఞానమనిచెప్పవచ్చును. ఏతుదక్షై నగాని దీనిని తెలిసికొనిననే స్వస్వరూప సచ్చి దానందపాప్తి అనుభవము. ఇది ఆదిలోనేమియును లేనిదిగాన, అంత్యములోను యేమియునులేనిచే యగునుగాని నిలవజాలదు. ఏమియునులేనిదిగా నుండట చేతనే దీనినామూల్యాగ్రమునుదెలియట దుర్లభమగును. ఇదిఁరిణామములో తుద కనంత రూపనామ వికారాది సర్వగుణ క్రియాకర్మలుగ మాన్మజెందును. ఈ అవ్య క్తము ఆత్మకును జీవునికిని మధ్యలోసంధిగా పొరవలెనుండుటచేత ననేకపొర జాటు లును ప్రమాదములకును కారణరూపముగనున్నది. ఇది ఆత్మకు కేవలము రెం డవదిగన సమీపముగనున్నది; ఇదికేవల వరిశుద్ధముతోచేరిన అవ్యక్తము. క్రమ

ముగ త్రిగుణములతో మరల ప్రతిగుణమందును నిది అంత్యావరణముగ స్థూలసూక్ష్మకారణ రూపాంతరములుగ అంతర్నిత్యమైయుండును. కేవల తమస్సులో వర్ణనాతీతము. ఈ అవ్యక్తమునకే తమస్సుతో సుషుప్తియందును. ఇది ప్రసరావృత్తులను సర్వదాగలుగజేయుచుండును. ఈ అవ్యక్తము తుదకు జడదులను సహితమానరించియున్నది. ఈ అవ్యక్తముతోనే మహత్తు, అహంకారాదిగ నితరావరణములుగలిగెను. ఈ బ్రహ్మాండము ఈలాగుననే ఆవరణములతో ఆవరించియున్నది. సృష్టి జగత్తుకును జీవత్వమునకు నిదేముఖ్యకారణము. ఇది చాలాప్రమాదములకు కారణముగ నున్నందుచేత వ్యవహారములకును ఆత్మకును సర్వప్రతిబంధకముగా నుండుటచేత రెండువిధముల తెలుసుకొనవలసివచ్చుచున్నది. ఆలస్యముతో సమీప ప్రమాదములకే సర్వదాయున్నది. దీనినే అజ్ఞానమదికూడ చెప్పవలెను. ఇది ఊహణము ఆవరించుచు నేయుండును. దీనినే చీకటియనికూడ జెప్పవలెను. దీనిని జయించుటకే జ్ఞానమే సర్వత్రయలభ్యము. ఇది ఆవరించకముందే జ్ఞానమును సంపాదించినచో సర్వత్రా దీనిప్రమాదములు బాధలు తప్పకతొలగును. అవ్యక్తము శాశ్వతముకానిది. కొంతవఱకు మాత్రమేయుండగలదు. ఆద్యంతములందు బొత్తిగా లేనిది. లేనిదిగనుకనే మాయయనికూడ జెప్పవచ్చును. దీనికింతటి బలమెక్కడిదని అలోచించినచో ఆత్మసన్నిధిలో అధిష్ఠానములో నుండుటచేత మన్వల్లోదీనికింత బలమురాగలిగెను మనలోగలమనస్సు కేవలమయిన రూపానులేతున్నను, నిరాకారముగనున్నను, బుద్ధిబలముతో నిమనస్సుకు సర్వవ్యవహారములందు అపరిమితశక్తిగలిగినట్లుగనే యనితలంచవలెను. మనస్సెట్లుల శాశ్వతముకాదో అటులనే నీ అవ్యక్తము శాశ్వతముకాదు. నీరెందుకూడనొకటేను.

— విశేషార్థము. —

శాశ్వతత్యప్రకాశమగు మనఆత్మను తెలియకుండాజేయడము, అశాశ్వతమగు జడ, దుఃఖ, అనర్థప్రమాద హేతువుగానున్న జగత్తును కనుపడునట్లుగాజేసి భ్రాంతివ్యామోహదులతో ఆవరించి యనేకజన్మమరణ కైశములచాలుజేయడము తెలుసుకొనరానిది యని అర్థము. ఇది ఆద్యంతములందు యీలాగున జేయును లేనిదిగా నున్నందుచేతనే బంధవిముక్తిని స్వస్వరూపప్రాప్తికి ముఖ్యవశాశకారణముచేత మిక్కిలి ప్రయోజనకారిగ నున్నందుచేత తెలుసుకొనదగిన ముఖ్యార్థము. ఉభయసాధనాంశముగమధ్యలోసంధిగా అవ్యక్తముగనున్నది. జ్ఞానముతోనిది ప్రకృతము వ్యక్తముగానున్నదానిని (జగత్తును) అవ్యక్తముగ జేయడము, అవ్యక్తమును

జ్ఞానముతో నిది అవ్యక్తమనిచెలిసి అవ్యక్తమును వ్యక్తముగానున్న ఆత్మగా తెలిసి చూడడము అనుభవించడమే ముఖ్యసారము. అందుచేతనే వ్యక్తావ్యక్తములకతీ తమై ఆత్మ యేగుణమునులేక సుపూర్ణాద్వితీయానందముతో నున్నదని మన వేద పురాణాదులందు వర్ణించిరి.

శ్లో॥ వ్యక్తావ్యక్తగుణైతరం సువిమలం పట్టింశ తత్త్వాత్మకం ।

తస్మాదుత్తర తత్త్వమక్షరి మితిధ్యేయం సదాయోగిభిః ।

వస్తేతామనవజ్జతం త్రిణయనం సూక్ష్మాతి సూక్ష్మాత్పరం ।

శాస్త్రంపఞ్చమ మిశ్వరస్య వదనం ఖవ్యాపితేజోమయం ।

ఈఅవ్యక్తముతో ఉభయవక్షములు వరిసమాప్తి. ఆలోచించిచిహించిచిహించి చాలసులభముగనే అరచేతిలోని మోక్షమువలెనున్నది. శాశ్వతముగా సర్వదాయున్న జ్ఞానమున్నచో అవ్యక్తమెక్కడిది? బాత్రిగాలేదు. ప్రమాదములు, పొరబాటులులేవు. ఈ అవ్యక్తమునకే సంధియని, దీనివల్ల సృష్టియగుటచే మాతయని జననియని (జాయయని), మూలప్రకృతియని, అందుచేతనే సంధ్యా దేవిగ, గాయత్రిగ, జ్ఞానమునకు వేదమాతగా, దీనిదాటుటకే నిత్యోపాసనగా. సంధులు సమస్థితో మూడువిధములుగనున్నవని దీని అన్వయక్రమముతో త్రిసంధ్యలుగ, జననాదులు జనంతోగదా గలుగుటకు ముఖ్యకారణమని ఆత్మకును సృష్టిగానగుచు న్నుజీవునికిని జనసంధిగా మూలకారణముగా నున్నదని మాతయని, తల్లిఅనుగ్రహముతో బన్మాదులుండనేరవని ప్రధమములో మనకు ఉభయసంధిరాహిత్యమునకే నిత్యసంధ్యోపాసనగా జనంతో సర్వకారణమని ఆత్మతోనేమియునులేదని సంధిగాగల జననిలేనపుడు జగత్తునకు బన్మాదుల కవకాశమేయుండదని తప్పనిఉపాసనగా అవ్యక్తసంధిని తెలుసుకొనుటే వేదమని అవ్యక్తమే జననియని యీ ఉపాసనే జ్ఞానమని జననిగాన, మూలప్రకృతి ప్రవృత్తితో కృతిగానున్నదని వేదమాత గాయత్రియని శ్రీరూపిణిగ తాత్కాలిక నిమిత్తమాలేముగ సంధిరాహిత్యమునకై ఉపాసించవలసిన మహద్వైది. “మాతాపూర్వరూపం పితోత్తరరూపమ్” అని సంధి తల్లి యనంతరమేమియునులేదని సర్వకారణము తల్లియని శ్రీమాతగాయత్రి దేవిగా గాయత్రత్రాయతే ఇతిగాయత్రియని ప్రధమోపాసనగా ఉపాసించవలసింది. ఇదిజ్ఞానరూపమేగాని వేరుగాదు, మాయయును జనని మంద్యోకారణమయియుండగా దీనివదిక్కిమించి యితరఉపాసనలతో నీసంధితొలగుటకు కారణములేదు. తొలగదు. శ్రీరూపమువ్యవహారికము, త్రిమూర్తులకును మూలకారణము. గుణములు,

రూపనామాది వ్యవహారములు త్రిమూర్తులకు గల్పించినచో వ్యవహారదశతో సృష్టిస్థితిలయాదుతో నొకజనని మూలకారణము గావలసినప్పుడు. ఇట్టిస్థితులు లేని నిర్గుణముతో నేవిధముగా నుపాసించినచో అపుడే భేదములుండవు. భేదములతోనే పుష్కలు. మూలవ్రకృతిలేనపుడు సృష్టిజగత్తేలేదు. శక్తియేలేదు. శక్తియని యున్నచో శక్తికీకార్యకారణములుండితరును. ఇవిలేకున్న శక్తితో ననావశ్యకము. బొత్తిగావనియేయుండదు. శక్తితోనే తీర్చిదిద్దగూహూపములకు త్రిమూర్తులకు ముఖ్యకారణము. ఏకరూపముతో నిర్వివాదము. ఏకముతో పూర్ణముతో నేమియునులేదు. అపుడీగాయత్రీ పుకంసయేలేదు. తల్లిలేనపుడు తండ్రి యుండదు. ఏకమేపూర్ణమేను, స్వస్వరూపమేను. అంతవరకు సర్వవిధములుగ సర్వకర్మలంద ను, సర్వసంతృప్తియులందును, గాయత్రీమూలము మనకుతప్పనిది. సర్వదాసర్వత్ర ఉపాస్యము.

ఓం హః తత్సత్.

—o—

క్షేత్ర, క్షేత్రజ్ఞ వివరము.

సృష్టిపరంకరలో క్షేత్రసృష్టి మూలప్రకృతి ప్రధానముతోనొకటి. క్షేత్రజ్ఞ సృష్టి ఆత్మచైతన్యప్రకాశ ప్రధానముతో నొకటిగ రెండువిధానములతో నున్నవి. సూక్ష్మజ్ఞానాత్మలో మూలప్రకృతితో ఆవరణరూపాదులుగ క్షేత్రసృష్టిజడములుగను, ఆత్మచైతన్య స్వస్వరూప ప్రకాశముతో జీవాదులుగ క్షేత్రజ్ఞసృష్టిచైతన్యములుగను రెండువిధములుగనగుచున్నవి. క్షేత్రసృష్టి క్షేత్రాంతాధిక్యతాసార గ్రహణముతో దినదిన పునర్ధమానముగ ఆచరణరూపాదులగు పర్యతపాపానాదులును, లోహాదులును, పృథివిజలంశాధిక్యరసముతో వృక్షతరు గుల్మ లతాదులును నగుచున్నవి. చరములగు సర్వజీవరాసుల దేహాదులు, పృథివిజలంశాధిక రససార ఓషధిద్రావ్యాది ఫలసారాంశగ్రహణముతో నివి దినదిన పునర్ధమానములుగనుచున్నవి. చరరూప జీవదేహాదులందు ఆత్మచైతన్య తేజోంశ అగ్నిరూపముతో తుత్తిపానాది గుణములతో ఆశనాదులను గ్రహించుచు చరసంజ్ఞగ వృద్ధియగుచున్నవి. జీవత్వమునకును, జీవితమునకును, వాయుస్పందనముతో ప్రాణాపాన

ములుగ చలనముతో ఉచ్చాస్వన నిశ్వాసలుగలిగి చైతన్యస్వరూపాన్నిని ప్రకాశింపజేసి సర్వవ్యవహారములకు జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియములతోను, మనశ్చక్షుష్టయముతోను పంచనాదానగమనాది క్రియాదులతో సర్వవ్యవహారములతో నడిపించుచున్నది. జీవత్వమునకు, జీతమునకు అగ్నిప్రధానము; అగ్నిప్రధానమునకు వాయుప్రధానము. ఈ వాయుప్రసరించినచో అగ్నియుప్రకాశించక వాయువులో లీనమగును. ఈ రెండనులేనిచో జీవత్వమునకు జీతమునకు ప్రమాదముగలుగును. ఈ రెండితోనే తుత్త్విసాసాది జ్వలతక్తులుగ జీవదేహకులకు గలిగినవి. అచరాదులందు నిట్టి అవకాశకారణములు లేనందుచేత భేదములుగ స్థిరములుగ నున్నవి.

ఇట్టిచరరూపప్రకాశదేహదులందు తేలికజ్వలస్వరూపము కేవల సాత్వికగుణాశ్చాధిక్య దేహదులతో మహదంతగా విరాడీశ్వరులుగను, క్రిమయుగ దేవతాదులుగను, ఋషులుగను, తుదకు కేవల అల్పాశముతో జీవాది దేహదులందున్నది. ప్రమాణము, “మమైవాంశోజీవః, తేత్రజ్జంమాంవిద్ధి, తేత్రంప్రకృతిసంభవః”

పంచభూతములుగూడ తేలికములకు ముఖ్యాధారములు పంచభూతములలో ఆత్మాంత చైతన్యాంత తేజోభూతియుగ ఉభయభూతమధ్యలో నున్నందుచేత సద్భావవికారములతో అచరాదులకును ఆత్మకంబంఘ, మంతమాత్రమే పంచభూతాదులు సంబంధములుగనుండి ప్రకాశించుచున్నవి. (మిగతవిశేషములు ప్రథమభాగములో చూడతగును.)

ఈ దేహాదులు తేలికరూప ప్రకృతిసంబంధములై మరలతేలికముతో నుత్పత్తియైవందుచేతను, మరలతేలికసారములతోనే వృద్ధిగానైవందుచేత, ఏనాడీ తేలికసారమును గ్రహించలేనిదిగానగునో ఆనాడేక్షీణించును. గ్రహించుటకు ఆత్మచైతన్యరూప జడరాగ్ని ప్రధానకారణము. ఈజడరాగ్నితో నీజడరూప తేలికదేహాదులకు చైతన్యతగలిగినది. సజీచుటకు భూతత్వమే కారణము. ఆత్మచైతన్యాన్ని అంతరించుటకు పంచభూతాదులతో అగ్నియు నొకభూతరూపాన్నిగ నేర్పడినందుచేత మాన్యుజెందుటకుకారణము. భూతసంజ్ఞతో నన్నియు మధ్యలో కల్పితకల్పనలుగా నుత్పత్తిగానైవందుచేత కల్పిత కల్పనల కేనాదైనా ప్రళయములేపుడు.

మూలవశ్యతతో తేలికాదులేలాగున మరల కల్పితములుగానైననో అటులనే ఆత్మకస్వరూపచైతన్య ప్రకాశముతో పంచభూతాదులలోగల తేజోభూతము అగ్నిభూతముగ కల్పితముతో నైవందుచేత భూతత్వగుణముతో అగ్ని! ప్రళయము

సంభవించెనేగాని ఆత్మకర్మకావ్యవస్థ అంతరాత్మకంతమాత్రా మిసంబంధములు లేవు. కల్పితాదులకే ప్రమాదములు. తేత్రముతో ప్రత్యేకించి అంతరాత్మకా వ్రతీతిగా ఆధ్యాత్మికమైనదేగాని వాస్తవమంతమాత్రమునుకాదు. సృష్టి యీవిధముగ తేత్రతేత్రజ్ఞ సంబంధముతో విరాడాదిగ సర్వజీవరాసుల పర్యంతము దేహదులతో పరిణామాది వికారగుణములతో సర్వవ్యవహార హేతుభూత, స్థానోద్ధియగుణాదులగు, శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములతోను కర్మేంద్రియ క్రియాకర్మలగు వచనాదాన గమనమూత్ర పురీషోత్సర్జనాదులతోను జీవభోగ్యములుగను, వీటికిమూలము, మనోబుద్ధి చిత్తఅహంకారాదులతోను ఆత్మాంశము చిత్త్విరూపముతో తేత్రజ్ఞసంజ్ఞగా అంతరాత్మగను ప్రాణాగ్నితో తుత్పిపాస నిర్మాదుల క్రియాకర్మలతో జీవుడుగా నీలోకాదులలో చక్రకృతిస్వరూపతేత్ర సంజ్ఞగ జడదేహదులతో జన్మించుతూ మరణించుతూ నీలాగున అజ్ఞానసంసార వ్యామోహాది దేహాత్రయాద్యవస్థలతో నుండుచున్నాడు. ఏనాటికో ఉత్తమపుణ్యకర్మాచరణతో దైవానుగ్రహముగలిగి ధన్యుడగుటకంటే, స్వయముగా నిపుడే జ్ఞానముగలిగి తెలిసి సర్వకర్మలనాచరించి వెంటనే ముక్తి గాననగుట ఉత్తమము ప్రకృతితో తేత్రముగను, తేత్రావరణములో ఆత్మాంశతేత్రజ్ఞుడుగను రెండువిధములకుకారణము తేత్రమున్నంతవరకు తేత్రజ్ఞుడుగను, తేత్రజ్ఞుడున్నంతవరకు తేత్రముగను యెడతెగని సంబంధములుగ అజ్ఞానదశతో నుండగలరు. తేత్రదేహము రిపృథివీ భూతలోకములో కల్పితాగ్నివృధానముతో వాయుస్పందనముతో ప్రకాశించి దేహాంతరములో ఆధోభాగము నాళియించి ప్రకాశించుచున్న దేహదులుగను, జలభూత చంద్రలోకములో రసాంశతో జ్యోతాగ్నిప్రకాశముతో తేజోరాశిని ఆళియించిన సర్వకార్యములతోగల దేహదులుగను, స్వర్గలోకములో సూర్యాంశమగు తేజస్సుతో ప్రధానభూతగుణ ప్రకాశాంశతో కేవల ఆత్మరూపమాత్రముతో సర్వప్రకాశభూతగుణ దేహదులతో సర్వకార్యములతోను, తదూర్ధ్వమగు ధృవుదివైనగల మహర్లోకాదిగ సత్యలోకాదులలో వాయుప్రధానముతో హంసలు పరమహంసలస్వరూప వాయుప్రధాన దేహదులతో ప్రణవశబ్ద ప్రకాశసామాంశతోగల శాంతకళాంశ ప్రకాశముతో సర్వకార్యములతో ఆత్మలోలీనాంశగాగల ప్రతీతులుగ నీలాగున నాయాభూతలోకాదుల గుణానుసారదేహ జీవవైతన్యస్వరూపములతో స్థూల, సూక్ష్మ, కారణముల ననుసరించి, రూపరూపములతో కృతకాకృతకములతో, అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, అనందమ

యాది గోళస్వరూపులుగ భూరాది సత్యలోకములవరకు సీబిహ్మండములోనొక దేహమును విడువగానే మరల తదుపరి భూతలోకగుణ దేహములతో క్రమముగా సత్యలోకమువఱకు పోగలిగిన వారలగుచూ తుదకు ఆనందమయముతో దేహాతీతులుగ ఆత్మస్వరూపులగుదురు ముక్తియవగా కాలభూతగుణాది ఆవరణవిశ్లేషాదుల త్యాగమునకే ముక్తియని తెలియవలెను.

ఇటులనే బ్రహ్మాండములోనున్న విధానమువలెనే ప్రతిమానవకీవ దేహము లోపై అంశములన్నియును పిండికృతసారముతో నీపిండదేహములో మూలాధారాది ఆచ్ఛాంతముగను ఆవల ఆనందముతో అమృతస్వసహస్రారముతో నిరంతరమీ పిండాండములో నీజీవచైతన్య ముండువరకు ఆభ్యాసముతో పోగలిగిన అనుభవవాసనలతో మరలనీదేహ సాతానంతర మీవాసనలతో బ్రహ్మాండములోగల భూతలోకాదులలో సమష్టితో సర్వవ్యవహారములుగలిగి అనుభవించుదుము. ఆవల నీకారణబ్రహ్మాంతముతో బ్రహ్మాండభేదనముతో సదాశివముజేరి ఆత్మానంద మనుభవించుము. ఈ లోకములోగల నీపిండదేహ స్ఫోటన ప్రధమకారణముతో తగుపరిలో సర్వావరణ బ్రహ్మాండస్ఫోటనముగలుగును. స్ఫోటనములేకున్న కేవల అనుభవములతో ఆయాదేశాంతములందు కొంతకాలపరిమితివఱకు తిరుగుచుండి పరివేక్షదశతో తుదకుగలిగి ఆనాడుస్ఫోటనశక్తితో సర్వాతీతుడగును. స్ఫోటనముప్రధానము. మొదటస్ఫోటనతో రాబడినందుచేత మరిల అత్యమునకు స్ఫోటనమే కావలెను.

ఊర్ధ్వ రేతస్సు వివరము.

ఈవిషయము శంకుమారములో “అష్టాసీతిసహస్రార్ణాం మునీనాం ఊర్ధ్వ రేతసాం” అని మునులనుగుఱించి చెప్పబడినది అందుచేత పూర్వభాగములో వివరించితిని. ఇది ఆధ్యాత్మికములో జేరును.

రేతస్సుగుమార్గములు రెండువిధములు. ఈరేతస్సు అధోముఖముతో అధోలోకములో అధోగతిగ స్థూలరూపముతో మలస్థానమునాశ్రియించినదై జీవత్స్వమునకు కారణము. దీనికి ఇంద్రియాదుల సంయోగముతో స్థూలకర్మేంది)

యాదుల ప్రబలముతో స్థూనేంద్రియ స్థూలదేహములు సంపాప్తమాయెను. దీనికి అధోముఖత్వమే సర్వకారణకార్యము. అధోముఖమే మలరూపము. మలమే మృత్యురూపము. ఇదియొకసారి ప్రారంభముతో సర్వదానిటులనే అధోగతి గామినిగా స్వాభావికముగ నగుచుండును. నిలువజాలదు రేతః=రియతి స్రవతే రేతసః. రి=Xతే (స్రవిచునది) (స్త్రీసందర్శనానులతో) తనువునుజేయునది. లేక కృతునిగాజేయునది.)

ఇది మొదటి సంకల్పాదులతో ఊర్ధ్వములోనున్న దానిని జ్ఞానేంద్రియములలో నికి దించి తద్వారా జ్ఞానేంద్రియము లందులోజేరి, యంతవరకు సూక్ష్మరూప ముతోనుండి తద్వారా అధోలోక కర్మేంద్రియాదుల కర్మలతో స్థూలరూపమయి తద్వారా రజోగుణముతో రజోగుణాశ్రియక్షేత్ర అధోలోకమగు తమో లోకమునుజేరి తమోగుణమాయతో రజోగుణసారముతో ప్రత్యేకించిన జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియాదులతో అంతరములో అణగియున్న యింద్రియాదులు భిన్నక్షేత్ర రజోంశతో అగ్నియు భిన్నయింద్రియగోచరము. రూపనామాది వ్యవహారము లేర్పడెను. ఇది జడస్వరూపము. ఇది యంతటితో లీనముగాక మరల వెనుకటివలెనే వృత్తినాశ్రియించి అపరిమితస్థూలాదుల కవకాశమగును. దీనికి లీనమార్గ గుణములేదాయెను. స్థూలాదుల నాశ్రయించుటచేతనే నిట్టిప్రమాదములకు కారణము. దీనికి ఉపరిభాగములోగల సూక్ష్మమును కారణమును నాశ్రయించినచో తుదకిది అరూపముతో లీనమగుచుండెను. అట్టియవకాశకారణములుగలుగలేదు. దీనినే అధఃకుండలీమార్గముగను ఊర్ధ్వకుండలీమార్గముగను సుమన్వయముజేయవచ్చును. జీవమార్గముగను స్వస్వరూప ఆత్మమార్గముగను గూడనున్నది. ఈ స్థూలరేతస్సుపైపుటికిని ఊర్ధ్వముఖమునకు పోజాలదు. దీనిని విచారవివేకయోగాదుల మార్గములతో అధోముఖగామినిగాకుండ జేయవలెను. చలనముతో ఉతనముతప్పదు. ఇది జీవరేతస్సు. ఈశ్వరతత్త్వముతో ఊర్ధ్వరేతస్సుగావలెను. ఇది అతీంద్రియము. అమలము. అమృతము. ఊర్ధ్వముఖముగనే యుండును. మనస్సుముఖ్యకారణేంద్రియము. ఇదిబుద్ధిలోజేరిన ఊర్ధ్వరేతస్సు గును. బుద్ధిమఃస్సులోజేరిన అధోరేతస్సుగును. ఉభయసంధిమనస్సు. మనస్సు అధోముఖముతో అధోముఖరేతస్సుగను, ఊర్ధ్వముఖముతో ఊర్ధ్వముఖమగును, వివరింపనేల మనశ్శక్తి ప్రధానముతో కుండలీనిశక్తియను సంజ్ఞగను, మనస్సుదేహదులకు కారణమగు ఇంద్రియరేతస్సులతో అధోరేతస్సుగను వ్యవహారికములు.

ఊర్ధ్వరేతస్సుదేహతీతము. కేవల సత్వగుణ మహావృధానము. ఊర్ధ్వరేతస్సులు సూర్యచందలముపైన సప్తర్షిమండలసమీపములో శింశుమార పుచ్చులులోనుండి తమార్ధ్యలోకానులనుపొందు యెనుబడివేల మహర్షులని దెలియవలెను. ఇంకను సూర్యునాశ్రయించిన అరువదివేల వాలఖిల్యాదిమహర్షులు సహితము ఊర్ధ్వరేత స్సులేను. మనస్సు అంతఃకరణముగాన కాహ్యకరణదులతోజేరిన కర్మలతో అధోరేతస్సుకు వతనమునకు కారణము. ఉభయత్ర స్వస్వరూపకారణమే వీర్యము.

ఊర్ధ్వరేతస్సనగా ఊర్ధ్వస్థానముతో ఊర్ధ్వగమనముతో సూక్ష్మరూపమగు కేవల తేజస్సునాశ్రయించి కృమముగవాయువులో చేనుటకే ఊర్ధ్వరేతస్సు జల పృథివీఅంశములతో అధోభూతములలో జేరుటచే అధోభూతములు స్థూలములగుట చేత అధోముఖకారణము. వాయువ్రధానముతో తేజస్సునాశ్రయించి వాయు రూపముచు జేందుటే సూక్ష్మరూపముతో అరూపముగట ఊర్ధ్వరేతస్సు. దీనికి ఆకాశసమీపవాయువు ముఖ్యకారణము. ఈ వాయువునెటుల సాధించవలెనో నావిధానము నాశ్రయించవలెను. చేతనస్వరూపము ధీనులవను, అతీంద్రియము, దీనికిచైతన్యమే (జ్ఞానమే) వీర్యము. ఇవి దీనిసహజగుణములు. దానివి కల్పితములు, చైతన్యగుణములు అంతర్నితములు. దీనిలో అంతర్నితచైతన్యాంశముతోనే మరల ఊర్ధ్వరేతస్సుకు ముఖ్యకారణము మూలము. ఊర్ధ్వరేతస్సుకు ఆశ్రయము, శుద్ధవిద్య, తపోయోగాదులు. దీనిని అవిద్యసంబంధము లంటజాలవు. దీనికిశుద్ధ మాయా సత్త్వాంశజ్ఞానమే యోగి. ఆత్మాంశచైతన్యముతో ధృవకళితో జ్ఞాన ప్రణవ బిందుప్రధానముతో దేహదులనతిక్రమించి స్వస్వరూపములోజేరును. నాద మేరూపము ఆరంభసంతతియే సంతానము. ఇది ఈశ్వరత్వము. ఊర్ధ్వరేతస్సు ఋషులకు న్యాభావికము. “ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయవైనమో నమః” ఇదే ఊర్ధ్వకుండలీనీమార్గము, మహా వృధానముతో దీనికిమొదటిది తేజో పాసన, వాయుధారణతో, చలనము, స్వర్చయలేకుండా శమాదులతోను జ్ఞానము తోను సాధనము. భూతరూపముకాగూడదు, కాలగుణాదులను బొందగూడదు. సంకల్పవికల్పాదు లెంతమాత్రము నుండగూడదు. ఇవేవతనకారణములు. శరీరము స్పృశ తేజోరూప వాయురూపముతో నుండవలెనుగాని జలపృథివీరూపములను మాత్రము బొందకూడదు. వీటితోనే అధోముఖమునకు స్థూలతకు కారణము. ఊర్ధ్వరేతస్సుతో శమాదులను జయించుట కవకాశమగును. ఊర్ధ్వరేతస్సుగలవాడే యోగి. ఊర్ధ్వరేతస్సు-దే గీతలోని వాక్యానుసారము యోగార్హిడగుచున్నాడు.

“యక్షహర విహరస్వయం చేష్టస్యకర్తను, యక్షస్య ప్నావభోధస్య యోగోభ
వతిదుఃఖ” ఊర్ధ్వరేతస్కుడే యమాది అష్టాంగయోగసిద్ధి, సమాదిస్థి ఇత్యాదు
లను సాధించగలడు ఊర్ధ్వరేతస్కుడే నిర్బంగుడు, త్యాగి, ఋషి, సన్యాసి, స్వయా
పుడు, ఆనందుడు- ప్రకృతిబద్ధముతో అవోరేతస్సుగామారును, పృథ్వితో ఆవర
ణప్రధానము బంధము. పృథ్వి అతీతముతో ఊర్ధ్వరేతస్కుడు ముక్తుడు ఊర్ధ్వ
రేతస్కుని నిద్ర, ఊత్పిసానాది గుణములును మలోత్పత్తియు నుండవు. శుద్ధవా
యభూతప్రధానదేహముతో వాయులోకముననుండురు. స్వర్గమునకంటే అతీత
లోకము, బ్రహ్మలోకము. కేవల శుద్ధసాత్విక విష్ణుమకర్మలతో దేహపరిశుద్ధి
ద్వారా మనశ్శుద్ధిగలిగి, ఉపాసనాదులతోను యోగ నియమాదులతోను, నిరంత
రము ఊర్ధ్వమనస్కుడై బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహముతో సాత్వికాహారాది నియమ
ముతో ధ్యానముతో క్రమముగా సహస్రారమందు మనస్సునూ లీనముగాచి
చుచూ నిరంతర ధృఢాభ్యాసముతో తైజసదేహమేర్పడి సీతేజస్సేనాదు వాయు
రూపమును జెందునో ఆనాటికి ఊర్ధ్వరేతస్కుడగును. రూపముండువలెకూ రేతస్సు
కు చలనముతో అధోముఖమునకు కారణమగును. రూపరస గంధగుణజయము
తోను స్పర్శగుణమార్పుతో మనస్సునిస్సంగమగును. మనస్సు సర్వకారణకార్యము.
దీని నిగ్రహమే ఊర్ధ్వరేతస్సు. స్థూలశరీరమునకు అధోరేతస్సుగామార్గము,
ఊర్ధ్వరేతస్సుకు అరూపమగువాయువుతో ముఖ్యకారణము. తైజసశరీరమునకు
మధ్యదేహరేతస్సుకుకారణము రూపమునకు అధోముఖరేతస్సుగా తేజోభూత
మునుండి ప్రారంభము. దేవతలకుగూడ సీజయములేదు. ఋషులు శింశుమార
ములో ధృవమాడల సమీపములో నున్నవారలకే ఊర్ధ్వరేతస్సు లభించును. కామ
నలుగూడ అధోరేతస్సునకవకాశము. దేవతలు కామకులు. రేతస్సులో రసగం
ధమాపకణాదులుండకూడదు. గుణాదులతితయముతో స్థూలతతో అధోముఖమ
గును. ఆహారాదులున్నంతకాలము అధోముఖమేను. వీటిననుసరించిన తపోయో
గాదులతోను నియమాదులతోను మనోనిగ్రహముతోను స్థూలదేహసంబంధము
త్యాగముతో తైజసదేహము ప్రాప్తించి మరల వాయుభూతలోక సంబంధముతో
ధృవమాడలాదుపరిలోచేరి ఊర్ధ్వరేతస్కులుగావలెను ప్రారంభముతో క్రమముగ
నన్నియును లభించును. మనస్సుతోనే సర్వముగలిగినది. మరల మనస్సుతోనే
సర్వము త్యాగమగును. మనస్సుమహిమ వర్ణింపరానిది. ఉభయకార్యకారణ
రూపిణి. ఇంకను కొన్ని విషయానుబంధకు సంబంధించినవి, తత్త్వవృత్తిక్రమము

లో లింగదేహవిషయ వివరములలో పూర్వభాగమునందు చూడవలెను.

ఓం హః తత్సత్.

—o—

వృష్టి, సమష్టి, వివరము.

ఈవృష్టి సమష్టివిచారమును కొంతవరకైనను విచారించి తెలుసుకొనవలెను. ఈ బ్రహ్మాండములో సర్వవిషయాదులందును వృష్టిసమష్టి రూపములతో సృష్టిగా నున్నది. ఈ రెంటిభేదములను దెలిసినగాని సర్వముబోధకాజాలదు. అందుచేత నిదియు పాముఖ్యమనే తలంచి తెలియవలెను. కర్మ, భక్తి, జ్ఞాన, ధ్యాన, తపో యోగాదుల సభ్యసించువారలకును నీవృష్టి, సమష్టి విచారముగనున్నది.

మనముసాధారణముగా, సమష్టిఈశ్వర శరీరమునుండి వృష్టిదేహముగా మార్పుజెందినందుచేత, వ్యవస్థాపాధిబుద్ధ్యాదులుగలిగి సమష్టిలోని అంశములను ఏమియును తెలియకపోవడమేగాక శాశ్వతసతనమును పొందుచున్నాము. వృష్టితో చాల ప్రమాదములకే కారణములుగనున్నది. ఇటులనే మనలోకాదులలోను పద పులలోను, సర్వమునందు నీలాగుననే వృష్టి, సమష్టిభేదములతోనున్నవి. ఇది తెలియక యెంతటిధ్యాన తపోయోగాదులనుచేసినను, ఆత్మనుబొందుట దుర్లభము. తుద కుజ్ఞానములోకూడ నీవివరమును ముఖ్యముగ దెలుసుకోవలసియున్నది. దేహాత్రియాదులు తమోగుణావరణప్రధానముతో నున్నవి. మనవేద, శాస్త్రపురాణాదులందు సహితము నీమూడుశరీరములను వివరించుటలో, సమష్టిఈశ్వర శరీరమందు, విరాట్టు, హిరణ్యగర్భ, అవ్యాకృతులుగను, దీనికతీతతత్వగను, దీనిలోనిదే మరలననేక భిన్నభిన్నరూపాంతరములతో వృష్టిగతంగాగల జీవదేహాదులలోను, విశ్వ, తైజస, సాక్షిలుగను, భాగించివివరించిరి. జీవత్వముపోవలెననినచో మొదటి సమష్టి ఈశ్వరోపాసనతో సమష్టి ఈశ్వరత్వములభించి తర్వాత ఆత్మను పొందవలెననినచో నీ ఈశ్వరత్వదేహతీతముతో ఆత్మలభించును. ఇదిక్రిమసముచ్చయము. లేక కేవలము నేరుగా ఆత్మోపాసనతో ఆత్మనుగూడ పొందవచ్చును. కేవలము ఆత్మోపాసననుజేసినయెడల క్రిమముతో ఈశ్వరదేహముగుండానే పొందవలెను.

దీనికిప్రమాణమువేదములో “తేబ్రహ్మలోకేతు వరాంతకాలే వరామృతాత్పరి ముచ్యంతిసర్వే”యనియున్నది. ఎటులనైనను? ప్రారంభములో నొకశరీరమును అతిక్రిమించినచో శక్రిముగానన్నిశరీరములను నీమార్గసిద్ధితో జయమునుబొందవగును. ప్రియత్నముతో సర్వముతప్పక లభించును.

ఈమూడుదేహములనే అవసాత్రీయములతో స్థూల, సూక్ష్మ, కారణదేహములుగ సమష్టిలోను వ్యష్టిలోను వివరించిరి. ఇవిదేహములు రూపాంతరములతో బొందుచున్న అవస్థలుగా తెలియవలెను. ధ్యానాది తపోయోగాదులన్నియు ఆత్మోపాసనగా తుదకుకావడమే బుధునిముక్తిమోక్షము. “వ్యష్ట్యుపాధికోజీవ, సమష్ట్యుపాధిక ఉత్సరః” అని ప్రమాణవచనానుసారముగ జీవేశ్వరభేదములున్నవి. చక్రివర్తిని, సామాన్యరాజునకుగల తారతమ్యముగ తెలియవలెను. ఇటులనే పదవులలోను, అవస్థలలోను, దేశ లోకాదులతోను బ్రహ్మాండములలో వ్యష్టిసమష్టిభేదములున్నవి. ఆర్మిచైతన్యము ఉత్సర్వసన్నిధియంగు మహత్తుగను, జీవునియందు అణుత్వముగను భేదములుగ దేహములయొక్క ఆవరణవిశాలమునుబట్టియు, సూక్ష్మమునుబట్టియున్నవి. ఇందుకు మరొకకారణము. త్రిగుణములనుసరించి సూక్ష్మతకు, మహత్తునకును, కారణముగనున్నదగును. కాన మనము సర్వప్రియత్నముతో వ్యష్టిభావనలుముందు బోగొట్టు నుపాయమును ఆశ్రయించవలెను. వ్యష్ట్యుపాసనతో మరలవ్యష్టిఫలమునే బొందుదుమేగాని తమపరినున్న సమష్టిఅధికతగల ఉత్సరశరీరమెట్లులభించగలదు? లభించజాలకు. సర్వకాజీవత్వప్రాప్తియే శాశ్వతబుధముగా నుండనగును. ఆవరణమేఅజ్ఞానముగాన యీ ఆవరణములగు దేహద్వ్యుపాధులను తెలియుటకే సర్వసాధన లవలంబించవలెను.

సమష్టిఅనగా నొకవనముగను, వ్యష్టియనగా ఆవనములోని వృక్షముగ నెఱుంగవలెను. సమష్టియనగా చక్రివర్తిగను, వ్యష్టియనగా నొకమనుష్యునిగను, సమష్టియనగా నొకగొప్పఖండముగను, వ్యష్టియనగా నొకగామముగను, నీలాగున జీవభేదముతోను అవస్థభేదములతోను దేశభేదములతో సర్వమును తెలియవలెను. సమష్టితో విరాట్టు. సృష్టికర్తబ్రహ్మదేహముగను అంశలోని అంశాంశగ వ్యష్టిజీవరూప దేహముగను తెలియవలెను. ఆత్మభిన్నోపాసనే వ్యష్టిజీవదేహతోపాసనయగును. దేహమనగా, అన్యత, జడ, దుఃఖరూపాత్మకమనే తెలియవలెను. ఇవన్నియును ఆత్మనుండి జీవునికిమధ్యలోగల అంతరక్షయలుగానున్నవి. మొదటివ్యష్టిజీవదేహములోగల విశ్వదేహమునుండి తైజసదేహముకేరి మరలతైజసదేహమునుండి ప్రాణ

దేహముతో దీని అతీతముతో వ్యష్టి దేహతీతమయి తదనంతరము సమష్టి విరాట్టు ఈశ్వర దేహముగో విరాట్టును బొంది సమష్టి విరాట్టులోనుండి హిరణ్యగర్భ దేహమును బొంది తర్వాత అవ్యాకృతమును బొంది తదనంతరము ఉభయతీతము, కేవల శుద్ధ జ్ఞానావరణముతో తుదకు నిరావరణ ఆత్మస్వరూపమును జెగదను. జీవుడీశ్వరుడుగను, ఈశ్వరుడే ఆత్మగను గావలెను. ఈవిధముననుసరించే మన వేదవిహిత కర్మలలో సహితమున్నది. మనము ఆరాధనలందును శ్రాద్ధాదులందును రూపత్రయములతో మొదటివృష్టిగా గతించినవారికి సపిండికరణముగా వించినగాని ఆవలగతించినవారలకు శ్రాద్ధాదులందు రూపత్రయములతో సమష్టివిధాన పిండప్రదాన మాచరింతుము. ఇది లోకాంతరప్రాప్తికై చేయుచుము. ఏలననగా లోకములు లోకాంతరములు సమష్టిబ్రహ్మాండవిరాడేహములోనివిగా నున్నందుచేత సమష్ట్యాచరణగా గల విధానముననుసరించిన సపిండికరణమును మన వేదమహర్షులు దెలిసి వేదమతానుసారముగ ఉత్తమమార్గావలంబులుగ జేసిరి. ఇది గొప్ప మహిమకారము. (సపిండికరణమనగా సమష్టిసమూహత్వ పిండికృత సపిండికరణమని అర్థము.) దీనిని అన్నముతోను పిష్టాదులతోను జేయుట మరొక ముఖ్యకారణమున్నది. ఆదిలో అన్న రూపముతో నైనదే నీదేహము. అన్నములేనిదే దేహము సంభవించదు. “అన్నా ద్భూతాని జాయంతే జాతాన్యన్నే నసర్థంతే, అద్యతేత్తి భూతాని తస్మాదన్నంత దుచ్యతి ఇతి. తస్యైవ ఏవ శాకీర ఆత్మా” అందుచేత అన్నముతోనే ఉద్భవించి మరల అన్నమునే భుజించి అన్నముతోనే వృద్ధియగుచున్నది. ఏనాడు అన్నమును తినుట మానునో ఆనాడే మృతిబొందును గాన నీలోకములో అన్నమే మూలమైనందుచేత అన్నప్రధానరూపముతో అంశాంశముగ సమన్వయించి అన్నముతో పిండప్రదానము నాచరింపజేసిరి. పిష్టముగూడ నిందులో కేరినదేను. ఈ రూపత్రయములు కర్మలతోను, భక్తితోను, జ్ఞానముతోను, ఆధ్యాత్మభావముతోను సర్వవిధముల సమంశసాధకమగు విధానమనే మన వేదమహర్షులమతము. ఇందులోని రూపాదులు, వసురూపము, రుద్రీరూపము, ఆదిత్యరూపములు. వసురూపముతో దేవత్వము, రుద్రీరూపముతో నమష్టిరూపమును ఆదిత్యరూపముతో సర్వసంపూర్ణ ఆత్మప్రకాశమే ఆదిత్యరూపమని భావము. ఇవి వర్గత్రయ, లోకత్రయ, కర్మత్రయములకు సంబంధములు. ఈ సమష్టిసంయోజన సపిండికరణముతో మృతికి ప్రేరేపకముకై రూపత్రయముత్పత్తి సపిండికరణస్థితితో దేవత్వము, ఈశ్వరత్వము, ఆత్మత్వస్వరూపముగా నగును. సపిండికరణమే లేనిచో రూపత్వస్థితిలేక దైవత్వములభిం

చక మానుషత్వములభిం చక మన్యవర్తిత్వమగు వైశాచికదేహరూపమునుబొంది కల్పాంతమువరకుగూడ నివసించవచ్చునేమో ఎవరికి తెలియును.

ఇందులో మరొకవిశేషాంశమున్నది. కొన్ని సమయసందర్భాలుందు గతి చినవారలకు క్రమసాపిండ్యముజరుగక వ్యక్తిక్రమసాపిండ్య మాకాలములో విధి లేక దీనికి వైనున్నవారు జీతీకియుండుటచేత జరిగియుండవచ్చును. మరల ఏకాల మున్నకైన యపుడుగతించినవారివైనున్నవారలు గతించినానంతరము మరల తప్పక క్రమసాపిండ్యమును జేసేతీరవలెను. ఇటులనే శ్రీగురువ్రలారాధనలలో శ్రీగురు, పరమగురువు, పరాపరగురువులతో జేయుచున్నాము. అనగా కార్యగురువు, కారణగురువు, మహాకారణగురువులని ఊహించవలెను. ఈగురువర్గత్రయము మనశ రీరమం దేయున్నారనికూడ చెప్పవలెను. ప్రత్యేకముగావెతుకపలసినవసలేదు. దీనిని తెలియకను బోధకాకన్నచో బాహ్యములోయున్నారనితలంచి పొందవచ్చును. మనదేహములోనే దేహత్రియాదులుంగగా గురుత్రియమేల లేకపోవును. ఈదేహ ములో వ్యష్టిత్రియదేహములున్నవి. సమష్ట్య సమష్టిఈశ్వర విరాడ్దేహాంశ యున్నందుచేతసర్వసంబంధముతో అన్నియును సంబంధములుగానే యొక నానిలోనన్ని యును, అన్నిటిందును ప్రతియొకటియు వ్యష్టిదేహములో సమష్ట్యంశమును, సమష్టిలో వ్యష్ట్యంశమును అద్వంతములందు సర్వసంబంధ బంధములుగనున్నవి. గురు స్వరూపమును వ్యష్టిదృష్టితోచూచిన వ్యష్టిగను, సమష్టిదృష్టితో సర్వవ్యాపకము గనున్నపుడు ఎచ్చటనైనను తప్పకయుండితీరును. గురకబద్ధమే గూఢాతీతిము, గుహా తీతము, సర్వాతీతస్వరూపమేను. పరిపూర్ణవాసుదేవస్వరూపముతో నున్నపుడు దేయందుండకపోదు? అన్నిటియందుండేతీరును. దీనినేవ్యూహ వత్తుప్తయముతో భాగవతసాంప్రదాయముగ అన్వయించిరి. భేదములొకమాత్రమునులేవు. పద భేదములేగాని లక్ష్యభావబోధతో నేభేదములులేవు. ఒకసంతతిలో మూలకూట స్థపురుషుడాదిగా పౌపాత్రునవరకు అంశ మేకమయినను మధ్యలో జ్యేష్ఠభేదముతో రూపనామభేదములున్నట్టుగా అన్వయించవలెను. అజ్ఞాన, అభిమాన, వ్యామోహవాసనలే సర్వభేదములకును ముఖ్యకారణము.

ఇందుకొకలోకానుభవదృష్టాంతమునుచెప్పెదను. భార్యకు భర్తయేదైవ మని అధికపూజ్యుడని, సర్వాధికుడని యిట్టిసంపూర్ణ అతీతభావలక్ష్యయోగముతో భార్యభర్తను పూజించుట ఉపచరించుట యిత్యాదిభావమునకు సమానముగనే శ్రీగురువునందు దేవునియందు సమభావము పురుషునకున్నచో మహాపరివీర

సర్వాధిగురాలై సర్వస్థిజయమును పొందినట్లే మనముకూడ తప్పకబొందుము. అటులేక భర్తను సామాన్యమానవునిగ తనకుసమానునిగజూచి నడచిన భార్య యెంతటి ఫలవంతురాలగునో మనకు తెలియకపోలేదు ఇ కనుభర్తయూపియైనకు కుమార్తెయైనను వికలాంగుడైనను లక్ష్యముజేయక తనపాతివృత్తధర్మబుద్ధితో నిట్టిభర్తను అనంతవిశాల ఈశ్వరదృష్టి లక్ష్యభావబోధలతో పూజించినచో అత్యుత్తమ పవిత్రమైనా భంగమగునా? అయ్యును వ సభావనలో లక్ష్యములో బోధలోనున్న వేగాని యెదుటివస్తుతత్వముతో సేమియు పయోజనమేలేదు. ఇట్టిభావనలే తనపుడు భర్తయెటువంటి మహాత్ముడైనను వ్యతిరేకముతో దుష్టురాలగుభార్య తనస్వబుద్ధి అజ్ఞానముతో నిష్ఫలమునేజెందును. ఇందుకుగీతలో మరొకదృష్టాంతమున్నది. భగవదంత సభూతుడగును, బంధువుగానున్న అర్జునునికే విశ్వరూపమును చూచునట్టి యోగ్యతగలనేత్రము నీదికాదని సమష్టిదివ్యనేత్రము పాదమునిచ్చిన సమష్టి అనుతపిరాట్నరూపమును చూడగలిగెనుగాని తనవృత్తిగలనేత్రముతో చూడ శక్తిలేనివాడాయెను. ఇంకను ఏకలవ్యునిచరిత్రమును, మార్కండేయమహాముని దివ్యచరిత్రమును, జడభరతునిచరిత్రమును, శ్రీప్రహ్లాదచరిత్రమును, ముఖ్య నిదర్శనములుగనున్నవి. మొదటి యీశ్వరదేహములోనేసర్వము సంపాదించి దీని ద్వారా ప్రవాడిగా సమష్టిరాష్ట్రదేహములోచేరి విరాట్స్వరూపులై తుదకుఆత్మలో చేరుదుము. ఒక్కటోలోచును. నిజములో బాల్యములో జ్ఞానముగలిగితిోడనే సన్యసిచి తుదకు ఆకులలములభిక్షతో కొంతకాలముగడపి మరల జలాశయవిక్షతోను వాయుభిక్షతో దేహయాత్రగడపి పాణిమెట్లుపోయినను తలంచక జ్ఞానము గలిగిన ధన్యుడగుట నిక్కలియగమునకు తగినసాధనముగ నున్నది. లేకున్న అసర్థవరంపరలే అతీతముగనున్నవి. లేకయిపుడీజ్ఞానముతో వాసనతో ముందుజన్మమైనా నిట్టదే సుప్రాప్తముగావలెనని తపస్సుజేసినను ఫలమేయున్నది. లేకున్న ఇంధనజడరూపాదులుగనైనను జన్మించి తుదకు అగ్నితో సర్వసంపూర్ణభస్మమై అట్టిభస్మము ఏ శివలింగమునకైనను ధారణగా నెవరైనను జేసినచో ముక్తిగాకే యగుచుండనేమా? తుదకు (స్త్రీలకు సహగమనముతోనైనను ముక్తిమార్గమున్నది. అదియునుగూడ మనకులేదాయెను.) ఇది తెలిసే బ్రహ్మమానసపుత్రులగు కనకాదులు బాల్యములో ల్యాగముతో ఇహమువదలి బ్రహ్మలోజేరిరి. తుదకు కశురూప గజేంద్రుడు ధన్యుడాయెను. పారుషములేనిపురుషజన్మమేల. తుదకు పరిశీత్తుగూడ పాయోపవేశమార్గము ననుసరించెను. శ్రీశుకయోగివంటి

బ్రహ్మాంతోసమగ్రముగావినినను తుదకు మరల మరణభీతితో భయకంపాదులు కలిగెను. ఈవృత్తిదేవాలక్షణములివియనిదెలిసి జ్ఞానముతోసమష్టి ఈశ్వరదేహము సంపూర్ణముతో స్వరూపజ్ఞానముతో మృత్యువునకు చలించక అమృతత్వరూపమున బొందుదుము. ఈస్థూలశరీరమున్నంతకాలము వృథివిని, జలమును విడువజాలదు. ఆకర్షించియుండును. సూక్ష్మదేహము తైజసముగాన తైజసలోకాదులతో వాసనగలుగును. ఈదేహము సర్వవ్యాపకము, సర్వసమము, సూక్ష్మము, స్థూలదేహమువిడుచువరకు పైలోకాదులగుతైజస భూతదేహములంటనేరవు. ఆవల తైజస దేహాంతరం వాయుభూతదేహము ధృవమండలముపైనగాని లభించదు.

భూతములలోను, సమష్టివృత్తిభేదములున్నవి. సమష్టిపంచమహాభూతములలోనుండే వృత్తిపంచభూతములుత్పన్నములైనవి. అన్నియును మిశ్రితభూతములేను. వీటికతీతముగ కేవలశుద్ధములో అపంచీకృత పంచమహాకారణ భూతాదులున్నవి. ఇవి సదాశివతత్త్వమునకు చేరినవిగానున్నవి. అన్నియుప్రత్యేకించినగాని లీనములుగాజాలవు. ఏకీభవించినచో సృష్టిరూపమును జెందును. అందుచేతనే సృష్టియనగా సర్వమిశ్రితముప్రకృతి, వికృతిలోను గలిగియుండును.

అన్నియును బ్రహ్మాండముతో సంబంధములై తదంతర్గతములై తదంశములై పాప్రకములుగా మనకు నిత్యసన్నిహిత సంబంధములై క్షేత్రరూపములుగాను దేహరూపకములుగను పంచభూతసంబంధములుగ నుండుటచేత భూసంబంధముతో ఆసినుండి అధోభాగముతో స్థూలతగా క్రమమున భూతానుగుణరూపాంతరములుగ ఆభూతలోకాదులను స్థూలసూక్ష్మకారణములతో ఊర్ధ్వములోబొంది తుదకు ఆత్మలో లీనముగానగుటచేత భూగోళములో నిది యొకముఖ్యాంశముగ జేర్చితిని. లోకాంతరగమనములకు సూక్ష్మశరీరము ముఖ్యవశ్యకము. ఇది సమష్టిశరీరము. ఇదేసూక్ష్మశరీరము, తైజసశరీరము, ఇదిసర్వలకు సమానశరీరము. ఈసూక్ష్మశరీరముచేతికి చిక్కినదికాదు. అందుచేత ఏబాధలకు సంబంధములేనిది. సర్వసమాన్వయము నుండునదిగనే చెప్పవలెను. స్థూలములోనే భేదములకవకాశములు. సహజముగ మనోనిగ్రహము, ప్రాణనిగ్రహము, కలచభూతముల నిగ్రహము, గుణనిగ్రహము, సర్వనిగ్రహములు, సమష్టిసూక్ష్మశరీరముతోనే గలుగవలెనుగాని వృష్టిగాగల స్థూలశరీరముతో గలుగనేరవు. పూజలలోను ధ్యానాదులలోను యోగాదులలోను సమష్టిధ్యానముతోనే ఏకరూప సమానత్వముగలుగునని సమష్టిధ్యానమును అధికముగాబోధించిరి. వృష్టిధ్యానాదులు సర్వత్రసామాన్యములు.

దీనిననుసరించే శ్రీశంకరలు సమష్టిధ్యానాదులు సర్వత్రాసామాన్యములు. దీనిననుసరించే శ్రీశంకరలు సమష్టిపంచాయతనపూజాధికమునే అధికముగా బోధించిరి. ఈ సమష్టిపూజాదులలో ప్రత్యేకించిన పూజాదులెంతమాత్రము జేయగూడదనే నియమము ననుసరించిరి. ఈ పంచభూత పంచాయతన దేవతలకు విరుద్ధములగు పూజాదులవస్తువులతో సమష్టిలో చేసినచు ప్రత్యవాయముమాత్రములేదని అన్నిటితోను పూజాదులు సమష్టిలోనున్న పంచాయతన దేవతలకు విరుద్ధములైనను అర్పించవచ్చుననిరి. ఇంకను ఒకసంభయండుగూడ ప్రత్యేకించి ప్రతివారికిని వేరువేరుగా నమస్కరింపగూడదనే ధర్మశాస్త్రవచనములున్నవి. సమష్టిలో భేదములులేవు. శంఖోదకముతో శివాభిషేకముగాని, తులసితో విష్ణుశ్చంద్రునికిని అక్షతలతో విష్ణుపునకును అర్పించగూడదని అనేకములున్నవి. సమష్టిలో నీ భేదముల కవకాశములేదు. వ్యష్టిపూజాదులలో మాత్రమే భేదములు. ఇట్లులే ఊర్ధ్వముఖములో గల పాదనలన్నియును సమష్టిలో చేరుచు. ఆధోముఖములో ఆధోలోకములో క్రిమముగా వ్యష్టిగతమునకే ముఖ్యకారణములగును. ప్రతిగుణములోను ఉత్తమాంశముగు సత్వాంశమే చివరకు సమష్టిగానగును. ప్రతిగుణములోను రజోగుణతమోంశములు ఆధోముఖవ్యవృత్తితో వ్యవ్యవ్యంశములుగానగును. కొందరికిని మధ్యలో చేర్చినందుకు వివరీతాంశాధిక్య అసంబంధములని తోచవచ్చు.

ప్రకృతిలో మొదటిసృష్టి సమష్టిగను వికృతిలో ప్రకృతికి ప్రతిసృష్టేవ్యష్టిగనుగూడ తలంచవచ్చును. భూతాదులలో ఆకాశవాయునృష్టి సమష్టిగను జలవృద్ధిసహితములు వికృతిసృష్టి ప్రకృతిసృష్టిగను ఉభయమధ్య కారణమే, తేజోభూతముగను తెలియవలెను. కేవల శుద్ధప్రకృతిలీనముగను తెలియవలెను. సర్వభేదములకు గుణములేకారణములు. ప్రత్యేకించిన ఏకసృష్టినో వికృతితో వ్యష్టిజేపునిగను పూర్ణముతో విరాట్లతో ప్రకృతితో బ్రహ్మాండముతో ఈశ్వరుడుగను అతీతముతో సంపూర్ణ అవ్యతీయముతో ప్రకృతి అతీతముతో ఆత్మగనునగును. ఈ వ్యష్టిసమష్టి భేదములు సంరాట్టునుండియే. స్వరాట్టుగు సదాశివతత్త్వముల కేమియునుండవు.

ఉపాసకుడు మొదట తానువ్యష్టియని తెలిసి తనకు జాహ్యములో సమష్టి బ్రహ్మాండమున్నదని తెలిసి, ఈ సమష్టి బ్రహ్మాండాత్మయగు ఆదిత్యోపాసనతో ప్రారంభించి మరల నీ బ్రహ్మాండములోని ఆదిత్యుని తనలోనికి తెచ్చుకొని ప్రకాశింపజేసుకొని ఆవల తనలో సమష్టిగాగల విశ్వవిరాట్టు ధ్యానయోగము

తో తనవ్యష్టావరణదేహమునువిడిచి తనలో ముందుసమష్టివిరాట్టు ధ్యానముతో తనవ్యష్టిదేహమును త్యజించినగాని మరల తనకు బాహ్యముతోగల సమష్టి బ్రహ్మాండవిరాట్టులోజేరి ఆవలదీనితో బ్రహ్మాండవిరాడతీతముతో స్వరాట్టు సదాశివతత్వముతో ఆత్మనుపొందవగును. విరాట్టువరకు ఉపాసనాయోగములు విరాట్టుతో కేవలధ్యానయోగాదులు ఆవల స్వస్వరూపమునుగలుగును. విషయమనలేము. అనంతమార్గములు. తుదకు ఆత్మయోగముతో అన్నియు ఏకీభవించును. ప్రమీదలోనున్న నేతిని, వత్తిని, ఏవియునులేకుండా జేయవలెననిచో వత్తియగు మనస్సుకు చివరలో తేజస్సంబంధముతో వత్తిని ప్రకాశింపజేసినచో ప్రమీదలోనినేతినిజహించి (ఇవేకర్మలు) ఆవలవత్తినిగూడ సంపూర్ణముగ దహించి తుద కేమియుచులేనిదేచుగును. అటులనే మనసాధనలగును.

మూలముసమష్టి. దీనిలో భిన్నమేవ్యష్టి. బంగారుసమష్టి. ఆభరణములు వ్యష్టి. మృత్తుసమష్టి. పాత్రలువ్యష్టి. ఈశ్వరుడు సమష్టి. జీవులువ్యష్టి. బ్రహ్మాండముసమష్టి. పిండాండమువ్యష్టి. వనముసమష్టి. అందులోని వృక్షాలువ్యష్టి. జనని సమష్టి. అందులోనుండి యుత్పత్తిగా నైనవారలువ్యష్టి. దేహముసమష్టి. అందులోని సర్వాంగములువ్యష్టి. చక్రవర్తిసమష్టి. ప్రజలువ్యష్టి. సముద్రముసమష్టి. ఇతరజలాశయములు, నదులు వ్యష్టి సమష్టియే కారణము. వ్యష్టి అందులోభిన్నావరణములుగా తెలియవలెను.

వా న నా న్న రూ ప వి వ ర ము.

ప్రకృతిమూలముతో మనస్సు, వాసన, దేహముక్రియముగా రాబడినవి. ఇట్లురాబడుటచేతనే మరలనిది లీనమార్గములో వెనుకజబోవుచు తుదకుమూలప్రకృతిలోజేరి ప్రకృతిఆత్మలో లీనమై ఆత్మస్వస్వరూపమునిల్చును. సర్వలకును తమస్వస్వరూపము ఆత్మయనునిశ్చయమేమో తప్పకయున్నది. ఇదిసర్వలకు బాగుగా దెలిసినవిషయమయినను వివేకవిచారములులేక, సత్త్వమునుదెలియక, పారబాటునకు లోనైనవారలై ప్రకృతితో ప్రకృతము ప్రత్యక్షబాహ్యదులందు వ్యాపాహితులై బాహ్యదులే తనఆత్మకు ముఖ్యసుఖములుగానున్నవని నిశ్చ

యించి అనుభవించుచున్నవారలైరి. వాస్తవములో నివి నిజసుఖానందములు గానని ఏదో ఒకానొకప్పుడు మాత్రము తమకు మంచిభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములు గలిగినమనస్సుతో కొంచెము స్వస్వరూపజ్ఞానమున్న సమయములందుదెలిసి దెలియనివారలై నిమిత్తమాత్రముగ దలంచుచున్నాము. ఈ సిద్ధాంతమును ధారణగా యుంచుకొనలేకున్నాము. ఈలాటి విషయాదులతోను అనేక ప్రాపంచిక విషయాదులతోను మనస్సులో నున్నవాటికే వాసనలనిచెప్పవచ్చును. ఈవాసనలు కృమగతముగా ప్రకృతినుండి వాసనలుగారబడినవి. ఆదిలోనొకదాని నిశ్చయముతో ననుసరించి అన్నియునున్నవి. ఆదిలో నీవాసనలు ప్రకృతిమూలముతో చేసినందుచేత కల్పితములుగాబాహ్యముతో సృష్టిలోక్రమాగతముగా కారణమాదిగ సూక్ష్మస్థూలాదులగుటకు అన్నిటివలె దీక్షిని ముఖ్యవకాశముగలిగెను. ఆదిలో నొకఆకాశభూతముతో మిగతభూతాదులెట్లులైనవో నటులనే దీనిని దెలియవలెను.

ప్రకృతము మనలోనున్నవాసనలను లెక్కించిచెప్పటకు సాధ్యములుగానివై యనేకజన్మాదులతో నతిశయించి నిలయుములై యున్నందుచేత వాసనల మూలమును సామాన్యముగ నూహించలేని వారలమైతిమి. ఇట్టివాసనలధికముతో ఆత్మ స్వరూపజ్ఞానము మరుగుపడియున్నదేగాని లేకపోలేదు. మఱులలోని సూత్రమువలె నీవాసనలు ప్రతివిషయాదులందుచేరినవై మనమనస్సువాళ్ళయించి అంతరములోనున్నవి. సుఖదుఃఖాదులకు వాసనలేకారణము. దీనికీమూలముమనస్సు. ఈమనోవాసనలు రెండును యెడతెగనిసంబంధముగలవి.

ఈవాసనలు శ్రీశ్రీతావాక్యప్రమాణానుసారముగ సత్వగుణప్రధానముతో ఊర్ధ్వముఖగమనముగను నివృత్తిమార్గముగను తమోగుణప్రధానముతో అధోముఖ ప్రవృత్తిగ రెండుమార్గములుగనునున్నవి. ఊర్ధ్వముఖముతోగలవాసనలు ఆధ్యాత్మిక ఆత్మయోగా విధానముతోను అధోముఖముతో కారణాదిగ స్థూలాకారముజెంది సృష్టిపరిణామ రూపనామవికారాదులతోను కాలగుణభేదములతో తిరివిధదేహములకు వాసనలతో నిరంతరవాసములుగ పెరుగుచునేయుండును. వాశనముకాబాలవు. కనిపెట్టుటకు కష్టసాధ్యముగాని సులభసాధ్యముగాదు. అనుభవించుట తప్పదు. వాసనలు అద్యంతములోనుండజాలవు. ఏమియుచులేని ప్రకృతిరూపమనస్సువాళ్ళయించి స్థానముగా నేర్పరచుకొని కల్పితమయినందుచేత లేనిదానిలో నెంతకాలముండినను తుదకు తనఆశ్రియమువలె లేనిదేయగును. భృమితో భ్రమిం

ఏమియును లేని డెట్లుండిన సేమియుని పశ్చింపవచ్చును. కాని విషయాదు లందు సౌకర్యవిశేషములతో పూర్వావృతములందు నిరంతరము శ్రమిలుగలుగజేసి ఈవాసనలు బాధించుచుండును. దీనికినుద్యలో నీయవస్థమాత్రముండి బాధించు చుండుటచేత పోగొట్టుకొనవలెను. మనస్సున్నంతకాల మీలాగున నుండును. ఆత్మవిషయములో సర్వరూపములో నీమనోవాసనలకు అవకాశములుండవు. సృష్టి పరిణామాది వికారాదులు ప్రకృతిమూలముతో గలిగినందుచేతను, వాసనలకెక్కువగ నిలయకారణమగుటచేతను, జీవస్వరూపము పశ్చిమిబద్ధమగుటచేతను వాసన లవకాశముగలిగి వశీకృతులైనవానిని మిక్కిలిగ బాధించును. వ్యామోహముతో స్త్రీ వశీకృతుడైనవానివలెయని భావము. వాసనుతో వాసనలుగా కార్యపరిణా మముతో క్రియాకర్మలగును భోగములుగను, విషయాస్త్రీతో పూర్వోత్తరములం దుండును. కాబట్టివేదాంత శాస్త్రములు ముందుమనోనాశనమును వాసనాత్మయ మునుగావలెనని సిద్ధాంతముజేసిబోధించెను మనోవాసనలేకములైనను కార్యరూప ముతో భిన్నములుగనుండును. ఈ వాసనలే గుణానుసారముగ నేభాతదేశాదు లతోనుండునో దానిననుసరించిన యవస్థలుగను గుణములుగను 'అభిమానములుగ నుండును. ఒక వాసనమహావాసనతోగదా అంతమొందవలెను. అటులలేక సజాతీయాంశములతో నెంతమాత్రమంత మొందజాలదు. వాసనలు దేనితోఅంతమ గునో అట్టిమార్గముతో తెలియడిమీ జ్ఞానముగాని తదితరములన్నియు నజ్ఞానము లేను. ఆదిలోనిఅజ్ఞానముతోనే ని వన్నియు గలుగుటగాన అజ్ఞాన నివృత్తితో నీయవస్థమంతము నివర్తయగును. దీనినే అవ్యక్తమనియు చెప్పుదురు. అహంకారియై అభిమానించినచో దీనికి అంతమేలేదు. వాసనతో అహంకారము తోనున్నది. విషయాదులయనుభవములంతమయినను మరల వాసనలతో ప్రారంభ ములగుచుండును. అధోముఖముగానున్నంతకాలము వాసనలకవస్థలుతప్పవు. ఎ డమాపులేలాగున ఏమియునులేకున్నను చూచుటకు పరంపరలుగా రూపాదులతో నున్నట్లుగానే కన్నట్లుచున్నచో వాసనలటులనేయుండును. వివేకవిచారములతో నిలిచినదే సత్యమగును. మనోవాసనలు రూపములుగానుండినచో సులభముగా పోగొట్టుకొనుచుంటిమి. అరూపములుగానున్నందుచేత కష్టతరసాధ్యములుగను న్నువి. అందుచేతనే వాసనలని నామకరణముగలిగెను. ఇవి బాహ్యములోనెన్నటి కిని అంతముగానేరవు. తనఅంతరములో కొంతవఱకు అంతమగును. మరల ఆత్మరాంతరములోమిగిలినవి అంతమయి తుదకేకముఖముతో జ్ఞానాధికముతోనదియు

అంతముగను. ఊర్ధ్వములో వాసనల కవకాశముండదు. ఊర్ధ్వమనగా మనలోని జీవస్థానా దూర్ధభాగమనియర్థము. ఆవరణలబంధముచేత అంతరమనియెప్పవలసి వచ్చెను. జీవేశ్వరులవలె నీవాసనలు సమన్వయమగును. బాహ్యములోనున్నంతకాలము శాశ్వతములుగ నేయుండును. ఆశ్మశ్చయజ్ఞానము లేనపుడు మనోవాసనలునశించవు. ఈ వాసనలతోనే దేహదులకును జన్మాదులకును లోకాదులకును ముఖ్యకారణము. సర్వమునకు వాసనయేమూలము. వాసన, (మనస్సు) ఆత్మకును సృష్టిని ఉభయమధ్యలో బీజరూపముగనున్నది. ఇవే కోశములు, క్షేత్రములు, బ్రహ్మాండములు, పిండాండములు, ఏతుదత్తైనను ఇది తెలుసుకొనకతప్పనిది. లేకున్న అంతములేని అనంతములతో అనంతమైన (యనంతములైన జన్మకర్మలు కలవాడవై) అనుభవించుట మేలాయని ఆలోచించవలెను సుఖానందమనిన ఆత్మను దెలిసి అనందించుటే శాశ్వతనిత్యసత్యసుఖము. ఈ వాసనయే కుండలినీకైగా (ఊర్ధ్వకుండలినీ అధఃకుండలినీగాకూడ) సమన్వయమగును వాసనతో వాసుకిగా కుండలాకృతితో కుండలినీగానున్నది. ఈవాసన లేమనకు సర్వదాసర్వప్రమాదములకు కారణము. వాసనలు త్రిగుణములతో నాయాగుణారూపములగు ఆకారవికారములతో నిరంతరము మనస్సులో షోభనుగలుగజేసి ప్రేరేపించి యెంతటికార్యమునైనను జేయించును. రెండవదానితో పనివ్వను. సర్వదాకార్యము అంతమగువఱకు వాసనామయముతో వాసనాస్వరూపమే సర్వదానిలిచి బాధించుచుండును. వాసనాబలము వర్ణింపజాలము. ఇది అంతరములో శేషించియున్న గోష్టివారి నైనను తప్పక బాధించునేగాని విడువదు. కేవలగుర్వానగల యొక్క పాత్రను శుద్ధిగాజేయదలచినచో దుర్వాసనపదార్థమును పాత్రలోనుండి తీసివేసినను దానిమూలవాసనలింకను పరూపముతో శేషించి యేయుండును. శేషించిన వాసనను శ్రమితో ననేకసార్లు కడిగినను కొన్ని వాసనలు పోకనిలుచును. దానినిదెలిసి మరలపర్యాయముతో తుదకు నిశ్శేషముగ జేసివట్టుగా మఁచుచున్నములటులనేజేయవలెను. శుద్ధిసర్వవాసనలు గలుగువఱకు శ్రమతప్పదు. తన వాత శుద్ధసర్వవాసనలతో ముందుకుపోగలిగి జ్ఞానసంపాదనతో నిశ్శేషమగును. వివేకవిచారము లెక్కువగాకావలెను.

భృ మ ణ వి వ ర ము.

భృమణము సర్వసృష్టిజగత్కారణము. భ్రమణమేలేనిచో సృష్టిక్షణమాత్రము నిలువజాలదు. భృమణముతో త్రికాలము లేర్పడెను. సృష్టిస్థితిలయాదులు భృమణముతోగలుగుచున్నవి. ఏనాడుభ్రమణమునిలుచునో అనాడే ప్రళయముసంభవించును. భ్రమణముతో గతిగలుగుచున్నది. అదిలోనొకదానిభ్రమణతో క్రమముగ సృష్టిబ్రహ్మాండములోచేరిన సర్వమునకు సంబంధముగలిగి భ్రమణములుగలుగుచుండును. ఈబ్రహ్మాండము భ్రమణముతోనున్నది. భృమణములేని ఉత్తరక్షణమే దీనికిప్రళయము సంభవించును. భృమణమనగా స్థిరములేనిది. సముద్రంలోని తరంగములవలె ఒకదానికొకటి సంబంధముగ ఒకదానిచలనముతో నన్నిటికీ యెడతెగని చలనముగలిగియుండును. సముద్రములోని అలలవలె నీబ్రహ్మాండములో సర్వమునకును భృమణమున్నది. అన్నిటికి స్వపరిభృమణములున్నవి. మహాత్ముగానున్న భూతముల భృమణమును మనము సామాన్యముగ కనిపెట్టలేము. ఒకసర్కసులో వైస్కీలును నడుపువారలు తొట్టిలో అతివేగముతో తిరుగునంతకాలము ఎంతవీటవాలుగా వైస్కీలును నడిపినను వడదు. ఇందుకు కారణము తీవ్రభృమణమేను. భ్రమణములేనిచో వైస్కీలు నిలువజాలదు. దానిమీదనున్నవారు సహితము నిలువజాలదు. మరొక ఉదాహరణము, నాగులచవుతిరుగుడుగమౌసములో వేడుకగా కొబ్బెర గిన్నెను త్రిప్పుచుండుట. ఇదితిరుగు సమయములో కొబ్బెరగిన్నె అడుగునకు ఒకచిన్నరాయి నందులో వేసినచో, నది కరుచుకొని కొబ్బెరగిన్నె తిరుగుచున్నంతకాలము క్రిందపడదు. తిరుగుటతక్కువైనచో నదిక్రిందపడును. అటులనే భృమణముతో సర్వప్రపంచవ్యవహారమున్నది. ప్రళయకాలమున భృమణమాగును. లేకున్నసర్వదా భృమణముండును. ప్రాంతములో యేయొక్కటి తిరిగినను మిగిలినవి తిరుగుచున్నను తిరుగునట్లుగనే తోచుచుండును. ఇందుకు మహురి సాలదృష్టాంతము. ఇదియొకవిధమైనభ్రమ. భృమణముతోగతిగలిగి భూత భవిష్యద్వర్తమానకాలములేర్పడును. సృష్టి, స్థితిలయాదులు పరిణామాదులేర్పడును. సృష్టిజగత్కారణభృమణముతోనేయని తెలియవలెను. సముద్రములోని తరంగముల భృమణమువలె సర్వమునకు నుడుటచేత నూహించి చెప్పట కెవరికిని శక్తిచాలదు. దీనిలో నేదిముందో ఏదిమధ్యమో ఏదిఅంతమో ఊహించలేము. వీటిచలనముతో

సముద్రమునోస్థిరాదులుగ నున్న నావలు మొదలగు జలచరాదులగువాటికిని నౌకసమయములో భ్రమణముగానే కలబడుచుండును. మనమున్నేభ్రమగానున్నది. మనస్సు స్మరతకాలము భ్రమలు భ్రాతులు భయకంపదులుతప్పవు. మనస్సుకు సిద్ధాంతములేదు. మనస్సులేనివారు లేనేలేరు. దీనికే జీవత్వము, జీవుడు. ఇట్టి మనస్సుజడమాపముగను, మార్పులుగను, ఊహించి చెప్పనదిగనుండుటచేత సిద్ధాంతమెక్కడిది. ఉన్నతకాలము చర్చలు, వివాదములేతప్పవు. అదిలోమనమేవిధముగ నిట్లుంటిమో యదిమనకే తెలియదు. వీటికిముఖ్యాధారములు వేదశాస్త్రపురాణములు. వీటిసహకారముతో మనమూహించి సిద్ధాంతమునుజేసుకొనవలెను. వీటికి మనభరతదేశమేముఖ్యము. సర్వవేదశాస్త్రపురాణములకు నిలయము. సృష్ట్యాదినుండిగల సర్వవిషయాదుల వివరములిందలొనున్నవి. ఇతరులకు వీటి మూలముతోనే విజ్ఞానముగలుగుటకు ముఖ్యకారణము. మనము, మనభూమి, మనవేదశాస్త్రములు అనాదిసిద్ధములు. సనాతనధర్మములు వరంపరాచక్రములు. విహితములు. వీటికిమూలపురుషులుః త్రికాలవేత్తల, దివ్యదృష్టిగలవారలు, సర్వలోకసంచారశక్తివంతులు, సర్వశక్తివంతులు, కల్పాంతపురుషులు అతీతులు సిద్ధులుమనఋషులేను. వారుమంతుగనేవాసిరి సృష్ట్యాదినుండి వ్రేలయమువరకును మరల సృష్టిని యీలాగు ననేకములను విశదీకరించి సిద్ధాంతములుజేసిన దివ్యఋషులు. సృష్టికారణము మాయ, మాయకుకారణముభ్రమ. ఈలాగున వరస్పరబంధభ్రమణములతో సీసర్వము పరిభ్రమణముగానున్నది. ఒక మిల్లులో అదిలో నౌకగొప్పచక్రము తిరుగుటచేత మరల దీనిభ్రమణముతో మిగతయనేకపక్షలకు సందర్భానుసారము మిగతయంత్రములకు సవ్యాససవ్యములుగ భ్రమణములుగలిగి కార్యములుజరుగుచున్నవో అటులనే బ్రహ్మాండములోనివియును భ్రమణములతోనున్నవి. దీనినేకాలచక్రమనిగూడ జెప్పవచ్చును. ఎటుజెప్పిననౌక లేను. ఈభ్రమణముతో భ్రాంతియుగలిగెను. భ్రాంతితో భిన్నములకు భిన్నాభిప్రాయములకు నవకాళముగలిగెను. దీనికనుగుణముగనేనేక ప్రమాణములున్నవి. “భ్రామయక సకలాకాలోకాయంత్రారూఢానిమాయయా” (భగవద్గీత) పంచభూతములకును భ్రమణములున్నవి. వీటికికారణము ప్రధానమాయభూతమే. ఈవాయువుతో సన్నిభూతములకును భ్రమణములుగలిగెను. భ్రమణమేలేనిచో నిదేశాశ్వతమగుచుండెను. అట్లే ఆస్పదముండియుండజాలదు.

మనఊహలన్నియును క్రిందినుండియే ఊహించిచెప్పనవిగాని నీబ్రహ్మాండమంత

వఱకునున్నదో అంతవఱకుపోయిమాడజాలని వారలనుయితమి. ఉపరిలో ధృవ ముగలమున నిలిచి క్రిందికిజూచినవారలుసహితము కాకపోతిమి. దీనివిమర్శనలు సిద్ధాంతములుజేయవలెననినచో సర్వాతీతముగు ఊర్ధ్వస్థానములోనిలిచి పూర్వావరములు జూచినగాని నిజముజేలదు. దర్పణాదులతో జూడవచ్చు ననెదరేమోఅదియు మనచేత కృత్రిమమైనదేగాక కేవలజడపదార్థము. మరల మనమవస్సుతోనే దానిని జూచి ఊహించవలసినదేను. దర్పణాదులకు పరిమితికిలోనైన దృశ్యబింబగ్రహణముండునేగాని అపరిమిత అదృశ్యబింబగ్రాహక శక్తియెక్కడిది. తుదకేమియును గనబడదు. ఊహించిజెప్పవలెనేగాని నిజముజెప్పలేము. మనశక్తి మనచేకల్పిత దర్పణాదులశక్తి పరిమితికిలోనైనదేగాని బ్రహ్మాండమును ఆద్యంతమునుజూడ శక్యముగాదు. తుదకుహిమాలయ శిఖరమునుజూడ నింతవరకు ఎన్నిప్రయత్నములు జేసినను కొనసాగక నిష్ఫలములైనవి. అతీతలోకాదులు అపరిమితయోజనాంతరములలో నున్నవాటిని నూత్నరూపముతోను, అమితతేజస్సుతోనున్నవాటిని అన్నిటిని ఆవరించి లోకాలోకపర్వతముదాటి వైనున్నమహద్లోకాదిగ ననేకలోకాదులెన్నియోయున్న వాటినిజూచూడనగును. అవిమానవమాత్రునికి బాత్రిగా సాధ్యముకానిది. మనదేహముకేవల స్థూలదేహము. క్షుణ్ణము. మనకుదూరములో నున్న పర్వతములు ఆకాశమువలె స్పష్టముగ నీలముగ కానవచ్చుచున్నవి. దాని వెనుక అరిదూరములోనున్న పర్వతములు దీనికి ఆనుకొనియున్నట్టుగనే భ్రమగలిగింపజేయుచున్నవి. పర్వతము సహజముగ వృక్షములు, శిలలు వాగులు వంకరలు లోయలు, సందులు హెచ్చుతగ్గులతో సహజముగ నుండినను మనచూపునకు నలుకనుపించదు. దీనిసీతీదెలిసినను మనకు మరలచూచినపుడు భ్రాంతిత్వపుదు. సముద్రమును జూచిన ఆకాశమునంటినట్టు భ్రాంతిత్వపుదు. ఆకాశముగుఱారమువలె సంప్రగానున్నదను భ్రాంతిత్వపుదు. ఎండమావులనుజూచిన నీటిభ్రాంతిత్వపుదు. తాగిదుచుంజూచిన సర్పమునుభ్రాంతిత్వపుదు. సమీపములోనివాటినే సిద్ధాంతముజేయలేము. సమాధానములుజెప్పవచ్చునేగాని పాస్త్రము మొదలుగలుగదు. కొందరికి పరదేశమునకుబోయినచో దిగ్భ్రమగులుగును. దీనిసత్యమెంత నిరూపించి చూపించినను భ్రమణపోనేరదు. ఆకాశములోజూచిన నన్నియును ధృవాంతమువఱకును సమానకక్ష్యలుగ సమానపరిధిగనున్నటుల కనుబడునేగాని సత్యమాలోచించిన సంబంధమేయుండదు. ఎవరికితోచినట్టు వారిసిద్ధాంతమును బోధింతురుగాని చిత్రక్షువులో సమగ్రముగ జూచిఎఱుగరు. అన్నియును ఊహించిచెప్పిన

విషయాదులేను. దీనిని శ్రీప్రవృద్ధంతాచార్యులవారు శ్రీశివమహిమ్నస్తోత్రములో
౯-వ శ్లోకముదీలగునచెప్పిరి.

శ్లో॥ ధృచంకశ్చిత్సర్వం సకలమపర స్వ ధృమమిదం ।

హోద్రవ్యాద్ర్యే జగతిగదతి వ్యస్తవిషయే॥

సమస్తేవ్యే తస్మిన్పురమథనతైర్విస్మితఇతి ।

స్తువకజహ్మిత్వా నఖలునను దృష్టామఖరతా॥

దీనికి మానుషప్రయత్న మెంతటిది. “నక్కయెక్కడ వాగలోకమెక్కడ” అనుసామెత
గానగును. గొప్పప్రతిబంధకము భ్రమ. భ్రమతోనన్నియు భ్రాంతిమయములుగ
నుండునేగాని సత్యమెక్కడిది. అందుచేతనే సర్వరజ్జుభ్రాంతిగ భయకంపాదులతో
నున్నది. భ్రాంతితోనే భయము, కంపము, దఃఖము సర్వమునందీగుణములుం
డుటచేతనే నీడిహవారణమిచ్చిరి. రజ్జువునం దేభయకంపాదులులేనందుచేత రజ్జు
సర్పభ్రాంతిగాచెప్పలేదు. దేనివల్లభయకంపాదుల కాన్నదమో దానికేభ్రాంతి
యనిచెప్పిరి. మనవేదమహర్షుల సిద్ధాంతమట్టిదికాదు. మొదటనీసిద్ధాంతాధార
ములతోగ్రహించినవారలై ఆవలతమబుద్ధిబలముతో స్వయముగ గ్రహించి తెలుసు
కొంటిమని చెప్పుచున్నారేగాని ఇటీవల కొద్దికతాబ్దుములవారికి, అనాదిగ యుగాంత
కల్పాంతములనాటి విషయగ్రహణము లెట్లు తెలియగలిగెను. ఆధారములేవి? అతి
తాంశములను ఏఆధారములనుజూడనిదే యెక్కువపెట్టగలిగినవారలైన స. దేవాము
గణగళమానదు. మన స్వపరిభ్రమణ మనకే తెలియదు. ఇతరభ్రాంతిల నెట్లు
కనిపెట్టగలము. భ్రమణములతో నున్నందుచేత ననేకసిద్ధాంతములకు ముఖ్యోప
కాళకారణములగలిగెను. భ్రాంతితోను భ్రమణములతో భ్రాంతితోజేసిన
సిద్ధాంతములన్నియును భ్రాంతిభ్రాంతిలుగనే తాత్కాలిక సిద్ధాంతములైయుండి
మరల మార్పులు సర్వవాయుండునేగాని సిద్ధాంతసత్యమెన్నటికి నెట్లుకుదురును.
ఇటులనే సర్వప్రళయములు చాటుచునేయుండును. వానిలోను నిరంతరమార్పు
లునుతప్పలేదు. సంపూర్ణసిద్ధాంతములేదు. యెడ తెగనిమార్పులేయున్నవి. ధృవ
సూర్యులకుగూడ స్వపరిభ్రమణముల తప్పలేదు. సర్వముకాలబద్ధము వాయుబద్ధ
ముగానుండుటచేత భ్రాంతితో భ్రాంతితోనే గడువవలెను. తుదకు వీటి
సిద్ధాంతములలో నేమియును ఫలములేదు. వృథాకాలహరణము. వివాదములు, జన్మ
మరణాదులుతప్పవు. బంధముకీలేదు. కాబట్టి ముఖ్యముగ దెలియవలసినవి
నీబ్రహ్మాండములో తిరుగుచున్న మేరువు, సూర్యుడు, ధృవుడు, శింశుమారము

ఆకాశగంగ ఇవేముఖ్యములు. వీటిద్వారా ముందుమార్గమును జూచుకొని ఆవల వీటిత్యాగముతో ముందుపరమావధిని జూడవలెను. ఎక్కువగవిమర్శింపనేల. విమర్శించినంత విసుగునకే కారణము. ఇంకను భూభ్రమణాది విశేషములను గుఱించి ముందుప్రాసినదానినిచూడగలరు.

—o—

అండపిండ బ్రహ్మాండముల వివరము.

సృష్టికారణము అండమేను. అండములోనేసృష్టి. అండములోఉపరిలోని అంశములన్నింటిని ఆకర్షింపబడి సర్వసృష్టియు నగుచున్నది. అండముతోనే ప్రత్యేక సృష్టికవకాశమార్గము. అందుచేతసృష్టికిని అండమునకును అవినాభావసంబంధము. ఎడతెగనిది యని అర్థము.

ఈఅండము మూడువిధములుగనున్నది. ఇవే అండపిండబ్రహ్మాండములు. ఇవిస్థూల సూక్ష్మకారణములతోగల ఆకారావరణములుగనున్నవి. ఈఅండము స్థూలమునకు జలధారముతో ఘనీభవించి పృథివీరూపముతో స్థూలాకారమును బొంది స్థూలసృష్టిగా జేయుచుండును. దీనికికారణము కాల, గుణ, భూతాదులును సంయోగశక్తియు ముఖ్యములు. ఈసంయోగశక్తియే మగల వియోగమునకు అనగా ప్రళయఘనకును కారణమేయగును. ఆద్యంతములకును శక్తియే ప్రధానము. దీనినేప్రకృతియని, మాయయని, మనస్సని చెప్పుదురు. ఈ ప్రకృతి అనేక విధములుగాగల మార్పులతో పరిణామాదులతో ఒక్కతాకారములనుజెందును. ఇందులకు సృష్టికారణము. మధ్యేభిన్న స్వరూపాదులతో పరస్పర భేదములుగ నొకదానికొకటి పంచభూత తంత్రముగా నగుచుండును. స్థూలాండములోనుండి మరలప్రత్యేకించి తమాగుణముతో గలిగినదే మనస్సృష్టి. ఈలాగున ఒకఅండము లోనుండి మరొకఅండముగా అనంతానంతాండములకు ముఖ్యకారణమాయెను. మనదేహమే పిండాండము. ఉపరిగాగల హిరణ్యాండములోని సర్వసారిపిండికృతముతో పిండాండముగ జీవరాసులకు భోగ్యముగ ప్రత్యేకించిన వ్యష్టిగతసూక్ష్మాండమే పిండాండము. ఇదేవిజ్ఞేయశక్తి. మొదటిది అవరణశక్తి. ఒకసమస్త మహాదావరణలోనుండి మరల వ్యష్టిగాప్రత్యేకించి పరిణామాదులతో అన్యాదిగ అందు

లోనుండి అధోముఖముతో అధోముఖాండముగ కావడమే పిండాండము సర్వాంశములతో నొకటేగాని గుణాదులభేదములతో కనిపెట్టగలుగుట కష్టసాధ్యముగనున్నదగును.

పిండాండమునకు పైనున్నదే సృష్టికర్తయున్నదే, హిరణ్యగర్భాండము. దీనికే అండమని పేరు. ఇదిరజోగుణముతో బాహ్యములో, అంతరములోను సాత్వికముగ నుండును. ఈ అండకర్త స్థూలసంబంధమగు గుణాదులుండుటచేత మనపురాణాదులలో నీ అండము జల్వార్ణవములో శ్రీమహావిష్ణ్వంశ శ్రీమన్నారాయణ నాభీకమలములోనుండి ఉత్పత్తిగానైనదని జలమును సృష్టికర్త బ్రహ్మనుద్దేశించి జలసంబంధకమల ముఁమానముతో పురాణములు బోధనారూపములుగ వ్రాసిరి. నాభి జల భూతతత్వాంశస్థానము. విశాలవ్యాప్తితో జలమునకేసమన్వయము. వృధివీరూప స్థూలాండమునకు జలమధిస్థానభూతము. కేవల వ్యవహారిక దృష్టితో వివాదములకు అనర్థములకేరస్పదము. హిరణ్యాండమనగా పౌతాళమునకే హిరణ్యశబ్దవాచకము ఉత్తమాంశము. తేజఃపౌధాన్వయావము. ఇది అండస్వరూపము.

మూడవది బ్రహ్మాండము. ఈబ్రహ్మాండములో ననేకహిరణ్యాండముల కవకాశకారమున్నది. ఇట్టిబ్రహ్మాండములు ఆత్మలో ననేకమారులు సృష్టి స్థితి పురోయాదు లగుచుండుటచేత అనేకాండములుగ సర్వములకు సమన్వయము. ఈ బ్రహ్మాండముతో వరాంతమేను. లేకున్న అనవస్థదోష సంపాప్తమగును. నిర్ణయమేలేకపోవును. ఒకదానిమూలముతో ఆదియును, మరొకదానితో మధ్యమగును, మరొకదానితో అంతముగనుండి మరలపొరంభముగావచ్చును. వీటినేఆదిమధ్యాంతములని అండపిండ బ్రహ్మాండములనియు తుదకన్నయును ఆదిమధ్యాంతలయుడుగా నున్న ఆత్మలో లీనమగునని జ్ఞానశాస్త్రములు బోధించెను. ఇదేతత్త్వశాస్త్రము ఈలాగుననే మనదేహములోను సమష్టి ఈశ్వరదేహములోను త్రివిధదేహములుగ నున్నవని నిర్ణయించిరి.

అండములనగా జడస్వరూపక్షేత్రములుగా కాలగుణభూతాదులతోనైనవే అండములు. ఈలాగున సర్వదా సృష్ట్యాదినుండి పురోయమువిఠకు నగుచుండును మరల ఉత్పత్తియగుచుండుటసహజము. ఇవిపురోయములో పిండాండము అండము లోను అండముబ్రహ్మాండములోను, బ్రహ్మాండము పృథ్విలోను ప్రకృతిఆత్మలోను లీనములుగ క్రమముగా నగుచుండును. అండములన్నియును బ్రహ్మాండములోనేకమై బ్రహ్మాండము శుద్ధమూలప్రకృతిలో లీనమై శుద్ధప్రకృతిఆత్మలో మాయ

గా నేమియును లేనిదేయగును. వీక్షికేప్రళయభేదములతో అండములకు సంబంధించి ప్రకృతిప్రళయమువలనను కాలభేదములతో నిర్ణయించి.

ఇవి తెలియక సాత్వికయోగాదులతో నిష్కామముతో పరమాధ్యక్షతలంచి చేయనివారలు శాశ్వతముగ అండసంబంధముతో మహాప్రళయములోను కేషించి యుండి మరల నుత్పత్తిలో జన్మాదులుగ అనంతానంతములగు పరివర్తనములతో ప్రళయములను జెందుచుండుదురు. పరమావధియేలేదనిస్పష్టము.

ఇందులకు దృష్టాంతము. మనపౌలములో క్షిమిటీకాదులు పైరుకాలములో అనంతానంతములుగ నుత్పత్తిగానగుచూ మరలవెంటనే కాలభేదముతో యెండకాలములోను వర్షకాలములోను సర్వసమాప్తిగానగుచు కొన్నిభూమిసరియలలోను మరికొన్నివర్షపాతజలములోను సమాప్తినిజెంది మరల సృష్టికాలములో సృష్టిగానగుచున్న విధానమే ఉదాహరణము. మనముగూడ నేయుగములో నుత్పత్తిగానైన వారలమయియున్నామో మరల మధ్యలో ఆవర్తలుగా రాబడిన యుగాదులలో సృష్టిసంబంధములేక మరల మనసంబంధయుగమువచ్చుటకు లీనావస్థతో అనంతానంతకాలము లీనముతోనేయుండవలెను. ఉత్తమయుగాదులలో మనకేలాటి సృష్టి సంబంధముగదదు. ఇందులకు గుణకర్మలే కారణము.

ఈఅండపిండ బ్రహ్మాండములు అంకాశభేదములతో ప్రత్యేకించి పరస్పర భేదములతో క్రమముగా కావడమేకారణము. పూర్ణములోనుండి క్రిమియుగా యనేక సంఖ్యలకేటలు అవకాశకారణమో నటులేను. సృష్టిమొదటితండ్రిలో నుండి భిన్నమయి తల్లిలోచేరగా ద్వివిధరూపములకారణమై మరలనిటులనే పరస్పర భేదములతో క్రమముగ అనంతానంతభేదములకు కారణము ఇదిబాహ్యములో ప్రకృతి వికృతులతో విరుద్ధములుగా పరిణామవికారాలు జెందెను.

ఈ అండములు, ఆకాశవాయుభూతముతో నొకఅండముగను తేజోరూపముతో మరొకఅండముగను జలముతో మరొకఅండముగ భూతమిధునములతో కంచీకృతముతో కాలగుణభేదములతో అండప్రేయమాయెను. బ్రహ్మాండమే సదా శివతత్త్వముగను హిరణ్యాండము విరాట్పతత్త్వముగను సిద్ధాండము జీవాంతత్త్వముగను తెలిసిఉపాసయోగులుగావలెను. సిద్ధాండస్ఫుటనముతో క్రమముగా ఉపరి ఆవరణాండములు క్రమముగ స్ఫుటనములుకాగలవు. ఆదిలోస్ఫుటనములోనే అండములు ప్రారంభముగాన అంతమునకు స్ఫుటనమేకారణము. ఇదేశబ్ద స్వరూపము. ఆకాశములోనున్నశబ్దము వాయువుతో శబ్దోత్పత్తికారణము.

వాయువుసర్వమూలము, సర్వాధారము. సర్వకారణము. పంచభూతములు అండ స్వరూపములేను. అండమనగ గోళాకారము. అండమనగాసర్వగర్భము. గర్భము గోళస్వరూపము.

ఈలాగున అండపిండబ్రహ్మాండములను బ్రహ్మాండాతీతము నుదెలసి ఉపాసకుడుగా నగుటే ఉత్తమజ్ఞానము.

పిండరూపదేహ ముఖ్యస్వరూప వివరము.

పిండముదేహస్వరూపమేను. బీజప్రాయమువంటిది. స్థూలదేహస్పృష్టి ముందును స్థూలదేహానంతరము నిదిముఖ్యకారణరూపముగ నున్నది. పిండస్వరూపము ముందు వెనుకలకు మధ్యరూపమే పిండరూపము.

జీవులమరణానంతరము కర్మలులేనివారలకు పిండరూపత్వము లేనందుచేత మరలజన్మాదులకును స్వర్గలోకనివాసమునకు నవకాళకారణములుండవు. మధ్యలో ప్రేతపిశాచాది జన్మములు సంపాదించి దీర్ఘకాలము బహుక్షేత్రము లనుభవించవలెను. మరల నెన్నటికో యేమహాపురుషునివల్లనో గతిగలిగినగాని ప్రేతపిశాచాది జన్మములు వదలవు. ఈజన్మమునిరంతరము కేవలక్షుత్పిశాచాదులతో సర్వదా తీరనిబహుబాధలుగలిగి యితిహాసము బాధించే తీరవలసివట్టి (జన్మాదులు)రివి. క్రూరమృగములవంటివి. ఏవిధములైన మంచికర్మల కవకాళములులేవు. ఉభయమధ్య జన్మాదులివి. మనకును, స్వర్గమునకును మధ్యలో అంతరిక్షలోకములో సంపరించునవి. వీటితో నద్వైతము తటదుగాబాధలేను.

జీవులమరణానంతరము కర్మలతోపిండరూపమేర్పడును. మరణానంతరముబొందిన ప్రేతవైశాచికజన్మల నివృత్త్యర్థముగ మనముచేయు వేదవిహితకర్మలతో విముక్తిగల్గి గతిగలిగి స్వర్గలోకనివాసయోగ్యమగు దేవత్వముసంభవించును. దీనికి ముఖ్యాధారరూపమే పిండరూపము. పిండరూపములద్వారా మరణించినవారల నుద్దేశించి ఆవాహనాది ఉపచారాది క్రియాకర్మలతో నివృత్తివింబ పిండరూపము నందు భావనాయోగముతో చేయుట శ్రీభగవంతుడు సర్వాంతర్యామిగ నున్నందుచేత సంబంధముగలిగి వారికిముక్తిలోకమగు స్వర్గలోకనివాసమును గలుగజేయును.

మనలోకమునందు నిలులనేవరస్థుర సంబంధములతో మనసర్వకార్యములు వ్యవహారములును మనమున్నచోటుననే దూరస్థులకు చెందుచున్న యవకాశాద్యనుకూలాది విశేషక్రియాది వ్యవహారములు మననిత్యవాడుకలోనన్నియు ప్రత్యక్షమగుభవములో నుండగా దీనినిగుఱించి నాలోచింప నవసరములేదు. దీనిననుసరించే దేవతలనీలోకాదులలో శిలాదారు లోహాది మృణ్మయముల మూర్తులుగజేసి దేవతలనావహింపజేసి అర్చింతుము. నిదియు వీవిధానముననుసరించినదేయగును. ఇంకను శాస్త్రాదులందు మనవిద్వలకు మనపితరులు ప్రత్యక్షులైయున్నట్లుగనే వారికిచూపిబోధింతుము.

పిండరూపముతో దేవలోకనివాసరూపములగు వసు, రుద్ర, ఆదిత్యరూపములుగలిగి సీరూపములతో నాయామూర్తులున్న లోకాదులందుచేరి సుఖితురు. దీనికి మరొకముఖ్యకారణమున్నది. మనకు మొదటిది పితృలోకము. తర్వాతమిత్రలోకములు. మరణించినవారలకుముందుగా అతనితండ్రి కిదేవిధముగజరిగి అతనికి సద్గతికలిగినందుచేతనే అతనిద్వారా తిప్రుడుషులందును దేవత్యముచేత తివిధరూపులగు వసు, రుద్ర, ఆదిత్యరూపులుగను రెండువిధములతో సంబంధరూపములుగ ఉచ్చరించియుటచేత శ్లోకమైనను సంభవించును. ఇందులోగల ఆదిత్యరూపముతో గఠించినవారికి పుణ్యకర్మలతో జ్ఞానవిశేషముతో ఆదిత్యునిద్వారా బ్రహ్మలోకమునైనను జేరునట్టి ముక్త్యవకాశములుగూడానున్నవి. మనకర్మలతో స్వర్గాదులకు మార్గమును అర్హతను చూపినవారలమయితిమి. ఇదివిశేషము.

ఇటులకొంతకాలము స్వర్గలోకసుఖమనుభవించి “క్షీణేపుణ్యమర్త్యలోకం విశంతి”. యనుగీతావాక్యానుసారము స్వర్గలోకసుఖపుణ్యముమూల్యము క్షీణించి మిగిలిన పుణ్యముతో ఇలావృతవర్షములో జంబూద్వీపములో భూస్వర్గమనుభవించి తర్వాత పుణ్యశేషముతో నీలోకములో “శుచీనాం శ్రీమతాం గోపా యోగభ్రాజిభిశ్చయతే” యను గీతావాక్య ప్రమాణానుసారముగ జన్మించవచ్చును. ఇందుకు ముఖ్యకారణము స్వయముగతాను జేసుకొన్న కర్మఫలితములేను.

తుదకు సర్వసన్యాసముతో జ్ఞానులై ముక్తినిచేరువారలైనను సీదేహపతనానంతరము మధ్యలోని ప్రేతత్వజన్మము తప్పనిదని నిదిజ్ఞానాదులతో దీనికి సంబంధములేనిదని కేవల కర్మప్రధానముతోనే ముక్తిగానున్నందుచేత సన్యాసస్వీకారమునకు ముందుగానే ప్రేమోచ్చారణకర్మను తప్పకజేసి సన్యాసస్వీకారమును జేయుదురు. కర్మలైత ప్రయోజన ప్రమేయములలో నాలోచించు

వలెను కర్మలవాచశ్యకములనినచో వృథావాగ్ధివాదమేయగును. కర్మలచే ఉత్తమజన్మాదులకును ఇహపరసాధనలకును ముఖ్యకారణములు మార్గములు. కర్మలుసర్వదా సర్వవిషయాదులందును దేహాదులున్నంతకాలము సత్యావశ్యకరముఖ్యసాధనములు. కర్మలు రెండువిధములు. శుభకర్మలని శుభేతరకర్మలని భేదములుగనున్నవి. జీవులు బ్రతికియుండునపుడుజేయుకర్మలు శుభకర్మలుగను, జీవుల మరణానంతరముజేయుకర్మలు శుభేతరకర్మలని పేరు. కర్మలమూలస్వరూపముదెలియ నందుచేతను కర్మలఫలములను దెలియకను బొత్తిగ నేకర్మలను జేయకుండనట్లుగా నీదేహము క్షణమాత్రముండజాలదని కనిపెట్టలేక వృథావాదింతురు. ఈవాదసలతో స్వపతనమూలచ్ఛేదనమునకే ముఖ్యకారణములై తుద కేలచరజడస్థిరస్థావరజన్మాదులు సంపాప్తమగునోయని యోచించజాలరైరి. అట్టివారి కేకర్మలులేవనినచో సమాధానపడవచ్చును. సృష్టిప్రకృతినహజమని వాదింతురేమో, సహజమెట్లుగలిగెననినచో ప్రకృతిస్వరూపమేకర్మగాన కర్మఫలముననుసరించే సహజసృష్టిలోనే సహజముగచేరవచ్చును విచారమేలేదు. వివేకములేదు. శాశ్వతము తప్పదు. ఎవరికేమిప్రమాదము కర్మలమూలస్వరూపవిషయమును “వేదభూగోళ” ప్రథమ భాగములో మొదటిభాగములో 3౬ పుటలో విమర్శించినాను చూడవచ్చును.

సర్వసాధనమఃకే కర్మలు. అదిలోకర్మలతోనే దేహముసంపాప్తమయినది. దేహముకర్మజన్యము. కర్మలఫలస్వరూపమేదేహము. కర్మలకును దేహములకును యెడతెగని అవినాభావసంబంధములు. ఇట్లులేవరస్పర సంబంధములతో పరంపరసాప్తములుగనున్నవి. కర్మలతో పిండరూపత్వము, తద్వారా ఉత్తమలోక నివాసము మరల ఉత్తమజన్మాదులుగలుగును.

మరల నీలోకములో జన్మాదులకును పిండమేముఖ్యకారణము. మృతిశెందినవారలకు స్వయంకర్మత్వస్వాధికారములు వైశాచికప్రేతజన్యముతో లేనందున వారిసంతతివారలచే కర్మలుచేయబడినగాని ముక్తిగలుగదు. లేకముందుగా తన జీవితములోనే ప్రేతత్వముక్తికై ప్రేమోచ్ఛారణాది యితరవిధానములతోనైనను జేసుకొనవలెను. కర్మసంస్కారములుబొత్తిగాలేకున్న సృష్టిలోనేదానికిని యరిప కర్మదశలేక ప్రకాశించనేరదు. స.స్కారరూపములేకర్మలు. ఇవిసర్వదా సర్వులకును, సర్వవస్తువులకు నశ్యతావశ్యకరములు. చేయనిచో తలనమునకే ముఖ్యకారణమగును. మానుషజన్మములకే ఇట్టికర్మలున్నవి. ఇంతశతశతకవగాగల జీవరాసులకిట్టి కర్మలులేవు. అవిసామాన్యజన్మములు. వీరికి పరివర్తకదశ ఉత్తమజన్యము

మానుషజన్మసంపాప్తమేను

కర్మల సంకల్పములొనే ప్రేతత్వముక్తి సాధనము, దేవత్వప్రాప్తి ఉల్లేఖన బడుచు. ఇకను దేహమును దహించజేసిండుచేత, అగ్నిసంబంధ దాహ, తాప, తృప్తిచ సాదుల శమనమనిగూడఁ నుడులోనే విమర్శించబడియున్నది. ఈవృత్తిసం బంధకములు బాధలుగూడ కర్మలతో తొలగును. రోగిశబ్దపథసేవ యెట్టిదో జీవు లకు కర్మలట్టివి. ఇదిదేహచతనానంతర విషయము.

మరల జనోత్పత్తికి మొదట తల్లిగర్భములో పిండరూపమునే బొందును. పిం డమనగా సర్వసారపిండికృతముతో వ్యప్తిగా రసరూపముతో బిందువుగా నూత్న గోళరూపమును జెందినదేపిండము. మనదేహము వీహ్యుది ఓషధీఫలసారముతోను, వీటిపరిపక్వ అన్నరసముతో నప్తభాతురూపముతోను సీసర్వరససార మేకరూప ముతో మొదటతండ్రిదేహమున జీవాణురూపముగ ద్రవరూపపిండమై తర్వాత తల్లి గర్భములో బిందువుగజేరి మరల తల్లిభుజించిన అహారాది పరిపక్వ రససారముతో రజోగుణ రుధిరముతో స్థూలపిండాకృతిగా దినదిన వృద్ధిమానమగును. తండ్రి గర్భములో నిదిచైతన్యరూప సత్యగుణవీర్యమయి యిండియాదులతోచేరి ఇంద్రియ మయి తర్వాత జ్ఞేత్రరూపతల్లిగర్భములో చైతన్యరూపరజోగుణ రుధిరముతో తమోగుణావరణ స్థూలదేహరూపమునకు కారణమగును. తల్లిగర్భములోగూడ పిండ శబ్దోచ్ఛారణ వాడుకగన్నున్నది. ఇదివృత్త్యక్షమగుటచేత పిండమని వచించుటకు నవ కాళముగలిగెను. ఇవేపరస్పరభేదములు. తర్వాత క్రమముగ వృత్తిమానము మూర్ఖులతో సర్వాంగములేర్పడి తుదకు సంపూర్ణదేహమగును. ఈదేహమునకు మొదటిరూపము పిండరూపముగాన దేహానంతరము పిండరూపమునే జెందుచున్న దగును. సకేంద్రియాదులన్నియు సీపిండరూపములో లీనములైయున్నవేను. తుదకు పంచభూతములన్నియును గోళరూపముతోనున్నవి. అణువులకు పిండరూప ములుగను మహదాదులకు గోళరూపములుగనున్నవి. రెండిటికిని భేదములేదు. ఈకారణాంతరములతో వీహ్యదులతో జన్మమునకు పిండముగానైనందుచేతనే మరల మరణానంతరము కర్మలలోగల పిండమును వీహ్యదుల పిష్టముతోను పరిప క్యాన్నముతో జేయుచున్నవారలైరి. జీవస్థూలదేహాదులకు వీహ్యదులే ముఖ్య ములు. ఈకర్మలను సర్వలోకవాసులును తప్పక కొంతవఱకైన, ననుసరించినవిగ నే యున్నవిగాని బొత్తిగా లేకపోలేదు. మనవేదశాస్త్రపురాణములందు గలిగినివారలకు కర్మలులేనిచో వారిపంశములో నెవరైనను గయాదిమహాపుణ్యజ్ఞేత్రములందు

వారి నామోచ్చారణతో పిండమును శ్రీవిష్ణుపాదమునందు వేసినంతమాత్రా
ముతోనే ప్రేతపిశాచత్వాదులకు తక్షణమేముక్తిగలిగి ఇతరజన్మములభించునని
ప్రమాణపదములనువాసిరి. దానిచేతనే ప్రేతపిశాచరూపముల నొందినవారలు
తమవంశములో నెవరైనను గయాదితీర్థియాత్రలుచేసి తమకు పిండప్రదానము చేయు
దురాయని నిరంతరము కాచుకొని స్మరించుచుందురు. అట్టివారలు పుట్టుదురా
యనిగూడ కనిపెట్టుకొనియుందురు. ఇంకనుశ్రాద్ధాదులలో సరకలోకాదులలో
యనేకవిధములుగా ననుభవించుచున్నవారలకును, కర్మలులేనివారలకును ముక్తికి
కారణముగాగల యనేక క్రియాకర్మలను చేయునవకాశములను కల్పించినందుచేత
శ్రాద్ధము యజ్ఞమనిగూడ వచించిరి. శ్రాద్ధములో తిరివిధకర్మలు. మొదటిది అగ్ని
కరణము, అగ్నిలో ఆహుతులుగ వేయుటచేత మనశితరులు దేవలోకములోనున్నచో
అచ్చటివారిత్వప్రిగను, రెండవది శ్రాద్ధాభిషేకముతో నీలోకరూప సజాతీయ
త్వముతో తృప్తిగను, మూడవది పిండప్రదానముతో జంతుజలచరాది రూప
ములతోనుండినచో పిండముల విసర్జనముతో తృప్తిగనున్నది. దీనిలో నీప్రభువన
ములో నెచ్చటనుండినను సీమూడు కర్మలతో గతించినవారలకు తృప్తిగలుగును.
కర్మలు నీప్రభువనములవరకేను. అవల నీకర్మల కవకాశములులేవు.

—♦ శ్రీగురుగీతలలో నిందుకుసంబంధ ప్రమాణములు. ♦—

శ్లో॥ పిండేపదే తథారూపే ముక్తోసానాత్రీసంశయః॥ ౧౫౦

పార్వత్యువాచ - పిండంకింతు మహాదేవపదంకిం సముదాహృతమ్ ।

రూపాతీతంచ రూపంకిం ఏతదాఖ్యాహిశంకర॥ ౧౫౧

శ్రీమహాదేవః - పిండంకుండలిసీతక్తిః పదంహంస ఉదాహృతః ।

రూపంబిందు రితిజ్ఞేయం రూపాతీతం నిరంజనః॥ ౧౫౨

పిండేముక్తాః పదేముక్తాః రూపేముక్తాః వరాననీ ।

రూపాతీతేచయేముక్తా ముక్తాస్తే నాత్రీసంశయః॥ ౧౫౩

—♦ ఒకవిశేషలోకసామెత. ♦—

లోకసంభాషణలో “నీపిండమని” సహజముగవాడెదరు. చాలవిశేషార్థము
లున్నవి. ఈస్థూలదేహమునుగుఱించి యనినట్టిదనిగాదు. ఈ స్థూలదేహానంత
రముకర్మలుగలిగి పిండరూపమును జెందుమని అనుటగానగును. ఈపిండరూపముతో

స్వర్గమనుభవించి మరల ఉత్తమమానుషజన్మమును బొందుమనిభావము. దీనితో మధ్యగల ప్రీత పితాచ జన్మములు తప్పిపోయెను. ఇదివిశేషము. పుట్టినవెనుక మరణముతప్పదుగాని, పిండరూపమేర్పడుట దుర్లభము. ఈవాచికము ఇహపరజ్ఞేయ సూచకఉత్తమవాచకముగనున్నది. పిండవన ముభయముక్తిపదవాచికము. మరొకవిధ మయినఅర్థము. పిండరూపముతో నున్నంతకాలము స్వర్గలోక సుఖమనుభవించుచుండురని మరొకవిశేషార్థము ఈ త్రివర్గములో నున్నంతవరకు కర్మలు, దేహములు, పిండములు, మరణములు, జన్మములు పరంతరముగా గహజమని, పిండముసర్వకార్య కారణరూపమనిగూడ భావించవచ్చును. పిండముయొక్క రూపకారణములు, వర్ణ నాతీతములు. కర్మలచేతను, వేదములు బోధచేతను అనుసరించినవారలమయి ధన్యులగుమని సిద్ధాంతము. పిండరూపమేదేహము, దేహమేసింగరూపము, కాలభేదముతో రూపవదభేదములేర్పడును. పిండము ముక్తిరూపము, దేహము కర్మరూపము. పిండముసామాన్యముకాదు.

—o—

ప్రధానకర్తృత్వమేది.

సర్వవేదాంత సిద్ధాంతసార సంగ్రహము:-

౧౦౧౫ మనఃప్రసాదసిద్ధ్యర్థం సాధనం హృదయతాంబుధైః ।

మనః ప్రసాదోయత్సత్త్వే యదభావే నసిద్ధతిః ।

౨౭౮॥ శివప్రసాదేన వినానసిద్ధిః ।

శివప్రసాదేన వినానలభిః శివప్రసాదేన వినానయ్యక్తిః ।

3౭౪॥ మనోఽప్రసాదః ప్రదుషస్యబన్దోః । మనఃప్రసాదో శివబన్ధముక్తిః ।

మనః ప్రసాదాధిగమాయతస్మాత్ సన్దనోవిరాసం విదధీతివిద్వాన్ ॥

ప్రధానప్రేమయ ప్రమోద - కర్తృత్వసంపాదనమే జ్ఞానము. జ్ఞానముతో సర్వప్రాప్తియు మోక్షము స్వస్వరూపానందము గలుగును జ్ఞానములేనిదే నేమియు నుచెలియజాలము పొందనేరము, జ్ఞానసంపాదనమొలులిన-

జ్ఞానమునకొకలక్ష్యముగావలెను. లక్ష్యములేనిదే జ్ఞానము సిద్ధించదు. ఈ లక్ష్యమున కొకసాధనముండవలెను. సాధనలు లేనిదే సిద్ధికానేరదు. సిద్ధికొన్ని ధర్మనియమాచారములుండవలెను. వీటికొకగురువు, అధిదైవతముండవలెను. దైవతమున కొకఉపాసన, తపస్సు, యోగము లుండవలెను. వీటికి తీవ్రశుభేచ్ఛ యుండవలెను. వీటికి సత్సంగ, సత్సంపత్తి, సదాచరణలుండవలెను. వీటికి సత్కర్మలుండవలెను. వీటికి శాంతయుత మంచునున్నుండవలెను. మంచునున్నుకు సుగుణములుండవలెను. సుగుణములకు దేహముమందిదికావలెను. మంచిదేహమున శమ దమాదులేర్పడును. వీటికి కారణము నియమాదులు. నియమాదులకు సాత్వికధర్మబుద్ధి మితాహారము లుండవలెను. వీటికి భక్తిశ్రద్ధలు బాగుండవలెను. వీటికి నియమవ్రతాదులుండవలెను. వీటికి ఉపదేశములు శ్రీవణాదులుండవలెను. వీటికి సంస్కారములుండవలెను. సంస్కారములకు ఉత్తమమతము జన్మము. సంపాదము బాగుండవలెను. వీటికి పుణ్యభూప్రదేశముండవలెను. పుణ్యభూమి యనిన తీర్థరూప పుణ్యవదులు, సరోవరములు, తీర్థాదులు, త్రేత్రీములు, త్రేత్రీదేవతాదులమూర్తులు, శైలములు, అరణ్యములు, వనములు, ఆరామదేవాలయములు, మహర్షులు, సిద్ధులు, తపస్వినులు, మహావిరాగులు, యోగులు, జ్ఞాననిష్ఠులు, యజ్ఞయాగాదికర్మిష్ఠులు, భక్తులు, చతురాశ్రమీయులు, ఆశ్రమములు, సంస్కారములు వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాలు, ఋతుధర్మములు, మంత్రోత్తరములు, కల్పములు, విద్యలు, ఉపాసనలు ఇత్యాదులన్నియు ముండవలెను. అన్నిటిని పూర్వసుకృతముండవలెను. పూర్వసుకృతమేటులనిన ఈజన్మములోగాని లేక మేనుకటిజన్మములోగాని యీకొన్ని కొంతవరకు యెప్పుడైనను లభించియుండవలెను. ఇదెలులసారి రంభమగునో దెలియరానిది ప్రకృతఫలానుభవము వెనుకటివేఫలమని తీర్మానము కాన పశ్యలతోపనిలేదు. సంస్కారములు లేనిదే ఏప్రపంచలోకాదులలోగాని ఏమియును లభించజాలవు. సంస్కారబలముతో సర్వము సులభసాధ్యము. ఈసర్వమునకు నిలయస్థానము, సర్వోత్కృష్టము పవిత్రపుణ్యభూమి మహిమలతో జేరిన మహాపుణ్యత్రేత్రీభూమి మనభారతభూమియేయని నిశ్చయము. తుదకు మహాప్రళయములోగూడ నిది శివత్రీశాలముపైన సర్వదాబీజప్రాయముగ నిలిచి యుండును. వర్ణనాతీతము. విదేశీయుల అభిప్రాయములుగూడ సాత్యములున్నవి.

త మ స్సు ల వి వ ర ము.

తమస్సులనగా ఆవరణములతో సర్వవిషయాదులందును ఆవరించి ముందుకు తోచనివ్వకుండా పరిబంధకములై యుండునవి. ఈతమస్సులకే అజ్ఞానమని, రాత్రియని, పర్వతములని యనేకవిధములుగా సందర్భానుసారము చెప్పదురు. సృష్టి కారణముతమస్సేయైనందుచేత తద్వారా సర్వవిధములతో సర్వవిషయాదులందు జన్యముగ సహజములుగానుండును. మొదటసితమస్సు సమష్టిమహదావరణముతో ప్రారంభమై తర్వాత వసేకావరణముతో భిన్నములుగా మరల ప్రత్యేకించిన ఆవరణములతోనే సృష్టిగావలెనేగాని ఆవరణములేనిదే సృష్టికానేరదు. ప్రారంభ మావరణముతోనే యొనడుచేత సర్వదా పరిసృష్టికిని ఆవరణములే యుండవలెను. సృష్టియన ప్రత్యేకముగాన ఆవరణములేనిదే పరిత్యేకించదు, తమస్సుగూడ సంపూర్ణశుద్ధసత్వతేజస్సునందు జన్యమైనందుచేత భిన్నముతో ఆవరణముగానేర్పడదు. స్వక్రియమైన శుద్ధతేజస్సులో మరలప్రత్యేకించి శుద్ధతేజస్సుగా నెట్లుకాగలదు. అసృజ్యము. మొదటిప్రకాశమునకు భిన్నరూప మొకటిర్పడినగాని, అందులో పరిత్యేకించి సృష్టికాజాలదు. భిన్నరూపమే తమస్సు. ఆవరణము. మధ్యలో సితమోఆవరణమేర్పడి నందుచేత మరల ప్రియత్నముతో నివారించునే గాని నిలువజాలదు. ఇందుకు దృష్టాంతము. సినిమాలాని చిత్రీకరణము లేవిధముగా యంత్రముతో ప్రారంభ ప్రకాశములో నావల చీకటిలో మీరుచూడబడుచున్న ఉభయ మిశిత చిత్రీరూపములే ఉదాహరణ నిదర్శనము. ఈతమస్సులు గుణములతో కేవలశుద్ధమాదిగ సత్వ రజస్తమోగుణములతో మరలసీతస్మిటిలో అన్నియునుచేరి మరల సీగుణములతో పరిత్యేకించినగుణాదుల సృష్టిగానైనవి. అనగా, ప్రారంభముకేవల శుద్ధసత్వసంపూర్ణసృష్టి, సత్వసృష్టి, రజోసృష్టి, తమోసృష్టిగా నున్నవి. ఇవన్నియును తమస్సులోనైన సృష్టులు. గుణభేదములతో నానావిధ రూపములుగా నగుటకు కారణము ఆత్మచైతన్య ప్రకాశమందులో నిలిచియున్నందుచేత ప్రకాశమధికముతో కేవల శుద్ధసత్వముగను ప్రకాశముకొంచెము తక్కువతో సత్వసృష్టిగను, మరల ప్రకాశము కొంచెము అందులో తక్కువచేత రజోసృష్టిగను కొంచెము తక్కువచేత తమోసృష్టిగను క్రమముగా నీలాగున తుదకు తమోగుణములో అంతములో కేవల తమోగుణ ప్రధానముతో ప్రకాశము (ఆత్మచైతన్యము)

చాలనూత్కముతో సృష్టిగానున్నదగును. ఇందుకు దృష్టాంతము దీపముయొక్క వెలుగు దీపసమీపములోనుండిదూరముగ పోగలిగినంత దీప్తప్రకాశ మేవిధముగా నుడువో నదేవిధముగనుండును. ప్రారంభము తమోగుణావరణ పూర్ణములో ప్రకాశించిన తేజస్సంతవరకు ప్రకాశించగలదు. దీనిచేతనే ద్వీవిధములకు ముఖ్యకారణము. మరల సీతమస్సులు పంచభూతాదుల ననుసరించిన అగ్రణముల భేదములతోగూడ నున్నవి. ఈతమస్సులోగల ప్రకాశము శాశ్వతముగా సర్వవాయుండదు. దీనిచేతనే మనకు రాత్రి, పగలని జ్ఞానమని అజ్ఞానమని రెండువిధములు. ఈరాత్రి పగలుగూడ పంచభూతాదులను గుణముల ననుసరించిన స్వరూప భేదములతో నుండును.

— ఇందులోగల సృష్టి భేదము వివరిము. —

కేవలశుద్ధసత్వజ్ఞానావరణముతో స్వరాట్టసృష్టియు సత్త్వగుణముతో సంరాట్టసృష్టియు రజోగుణముతో విరాట్టసృష్టియు నిదిప్రథమసృష్టివర్గము. మరల సత్త్వగుణములో త్రివిధగుణములతో మహామూర్తులుగ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులుగ రెండవ సృష్టి. మరలరజోగుణములో త్రివిధగుణములతో, సామాన్యత్రిమూర్తులుగ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులుగ మూడవసృష్టి. మరల ప్రతియొక్కమూర్తితో ననేక విధములుగ దేవతలు క్షుద్రులుగాగల సృష్టి మనవరకూగలిగి తర్వాత యింకననేక విధములగు ఋషులూదిగ, శివరాసిలసృష్టియును ఆచేతనములగు జడావల సృష్టియును గలిగెను. ముందుసృష్టిక్రమమును విచరితునుండిగతవిషయములందుచూడవగును. ఈతమస్సులనేకవిధములుగ గుణభేదములతోనున్నవి. తెలియుటదుర్లభము. ఈతమస్సుకే శక్తియుని ప్రకృతియుని, మాయయుని, మనస్సుని నామాంతరములుగ కార్యభేదములతోవచింతురు. తమస్సున్నంతకాలము సృష్టిబంధముతప్పదు. అందుచేతనే మన నుహరులిదితెలిసి మన కనేక ఉపాసనాది యోగములు, కర్మలును బోధించి వీటితో విమోచనముగావించిరి. తమస్సుచేత నత్యుత్తిగానైనందుచేత ఉపాసనాదులందు కర్మలందును తేజస్సునకు ప్రధానమిచ్చి క్రమముగా అభ్యాసయోగముతో నీతేజస్సు అభివృద్ధిచెడి తునకు మనలో తేజస్సే సంపూర్ణముగనిలిచి తుదకేతేజస్సుతో మనకు మహదావరణముగాగల ఆదిత్య ఆత్మస్వరూపతేజస్సంబంధముగలిగి తద్వారా తమలోకావరణ సంబంధముతోలగి కేవల శుద్ధపరిపూర్ణ స్వస్వరూప ఆత్మతేజోవంతులమగుదుము. ఏమియునుచేతునిదే నేలోకములో మాత్రమెట్లు ఫలనీధియగును కాజాలదు. ఈలోకములోమాత్ర మేదియెట్లునీధించును? మిగత

లోకాదు లంతమాత్రములేను. మనకంటె అత్యధికముతో సూర్యుడెంత ప్రకాశముగలవాడైయున్నాడో చూడవలెను. మనజాతి మానవుడే చక్రివర్తిగానున్నాడు. ఈలాటిభేదముకు స్వకర్మల ఫలములే నిదర్శనములు. ఏమియునులేనని నివిషమాత్రములో చెప్పవచ్చునేగాని ఆవలఅనుభవములను చూడుము. మనముచూడగ నొకడు నిరంతర మహాదఃఖములతోను దారిద్ర్యముతోను దేహబాధలతోను తుదకు దుర్మరణములతో ననుభవించుచున్నాడు. వారలకివే శాశ్వతములుగా నుండునని యనినచో నెవరైనా సమ్మతించురా? అట్టివారలకు నివారణోపాయ మేవిధముగా నగును? ఆలోచించవలెను రాజ్యములోనేరవుడు రాజనాశ్రయించి మంచిగుణములతో క్రియాదులతోనైనను తనదుఃఖనివృత్తి చేసుకొనుచున్నాడు. అదేవిధముగ దైవము సర్వాధికుడును సర్వకారణుడునుగాన నతనివాశ్రయించి మంచిగుణకర్మలతోను ఉపాసనాది యోగాదులతోను భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములతోను ధర్మములతోను శాశ్వతసుఖము ననుభవించుము.

ఈతమోగుణావరణములు సర్వదాబ్రీతిబంధకములై అజ్ఞానముతో నేమియును తోచనివ్యకుండా జేయుచున్నవి. తుదకు మనలోకములో దూరవస్తువులను తెలియనివ్యకుండా నీలముగా సర్వసామాన్యముగ ఆకాశములో నగుపింపజేయుచున్నవి. ఇదేఅవ్యక్తము, తమస్సు: ఇవేలోకాలోక పర్వతము. పర్వతము గొప్పదిగాన తమోఅవరణము మహదాకారముతో నున్నందుచేత పర్వతోపమానముగా బోధించిరి. అన్నియును తత్త్వశాస్త్రములతో నొకవిధముగ ఉపమానబోధనలతోను పురాణములతో నొకవిధబోధనలతోను కర్మలతో నొకవిధబోధనలుగను భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములతో నొకవిధభేదములతోను వాటిక్రిమానుసారముగ బోధించిరేగాని ఆలోచించితే నన్నియును తుదకొకటయగును. తెలియకపోవడమే భేదము. ఈవిధములుగ మనవేదశాస్త్ర పురాణాదులను కర్మ భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యాదులను ఉపాసనాది యోగాదులను తంత్రీయును స్త్రీపురుషదేవతాది భేదములను లోకాదులను సమన్వయముతో దెలియవలెను. ఉదాసీనముచేయరాదు. శాంతముతో వివేకముతో ఆలోచించి సిద్ధాంతముచేయవలెను. మన మెట్లుభిన్నములుగ నొకరికొకరున్నామో అటులనే మనల ననుసరించిన భేదములతో సర్వములున్నవని మననిమిత్తమునకే ఉపకారముగ నున్నవని దెలియవలెను.

వేదభాగోళ నామకరణ విశేషము - వివరము (నిర్వచనము.)

వేదభాగోళనామకరణముతోనే సర్వసమన్వయ సమంజసము. విమర్శించి ఆలోచించినచో స్పష్టముగనే అర్థమగుచున్నను లోకహితార్థముగ కొండఱుమిత్రులు నాశ్చర్యమునకే విమర్శించుకొనినందుకు వారిహితమును శిరసావహించి సవినయముగ తోచినంత విమర్శించబడినాను. ఆదిలో వేదశబ్దముతో సర్వమూలము సర్వసమన్వయ సర్వస్వరూపము సర్వసమామ్నాయము. వేదపదమనంతనిలయము. వేదము సర్వాధారము. సర్వవిజ్ఞానమయము. సర్వస్పృష్టిజగత్తు సర్వబ్రహ్మాండములను సర్వవాజ్ఞయమును నీ వేదశబ్దములో జ్ఞానస్వరూపముతోనున్నవి. ఇందులో లేనివెప్పజికి యెచ్చటనులేనివిగ నున్నవి. సర్వదానిందులోనే యున్నవేను. విచారించుట అనవసరము.

రెండవదియు భాగోళపదముతో నీసర్వము చతుర్దశభువనముల సహితము భాగోళముతోజేరి సంబంధించియున్న వేదాని భాగోళాతీతముతో ప్రత్యేకించియుండినవిలేవు. సర్వసముదాయసమస్త స్వరూపమేభాగోళము. లోకములో సహజముగా “ఇదేమి పెద్దభాగోళముగనున్నదే”యని వచింతురు. అనగా అనంతవిషయ విస్తారముతో నిండియున్నదనే దెలియుచున్నది. అందుచేత సర్వవిషయాదులను విస్తరించి విమర్శించుటకొక ముఖ్యకారణము. ఏదోయొకకారణముతో అనేక అపూర్వవిషయాదులను విమర్శించుటచేత లోకజ్ఞానమునకు ముఖ్యకారణమగును.

ఇందులో పూర్వభాగములో కాలాంతరేణ యుగధర్మానుసారము వేదవిద్యలు క్రియముగ మాసిపోవుటచేత పునరుద్ధరణకై పూర్వభాగముగను, ఉత్తరభాగముగను, గ్రంథవిషయాదులుగను విమర్శించితిని. మనభారతభూమిలో తుదకే నాటికైనను వేదములు, వేదవిద్యలు లేవువి. సృష్టికి ఆద్యంతములందు తప్పక అధ్యాత్మవిద్యలే మార్గధర్మనములు. సృష్ట్యాదిలో నీవిద్యలు ప్రధానాశ్రమములగుండి క్రియముగ ప్రకృతి వికృతి విస్తారముతో దూరములాయెను. ప్రకృతివిస్తారముతో విషయవిస్తారములు ఎడతెగని అభిమాన వ్యామోహాదులతో భేదములతో తాతా-లికములై తర్వాత అన్యతజడ దుఃఖప్రమాద ప్రశయములగునని మనవేద ఋషులు దెలిసి ప్రకృతిని ప్రకృతసంబంధవిద్యలను సామాన్యముగ నిమిత్తమాత్రముగ తలంచి అధ్యాత్మిక విద్యలనే విస్తరించి అనుభవించినవారలైరి. ప్రకృత్యు

ప్రమాణవాదములతో నీ ఆధ్యాత్మికవిద్య ప్రకృతివిస్తారములో రాదాయెను. ఈకాలములో నీప్రకృతి ప్రమాదము లిటీవల కొంత అనుభవములకేవచ్చినవి. ఆధ్యాత్మికముతో శాంతి సర్వసుఖము. అభేదము సృష్టివిస్తారమునకు నవకాశము లేదు. ఆదిలోగలిగిన సుఖానులన్నియును, అంత్యములోనివే. దుఃఖములకును ప్రమాదప్రళయములకు ముఖ్యకారణములగును. స్వర్గభూమిసుఖ మత్యధికముచేత సర్వులు తప్పక అపేక్షింతురు. దీనిసాధనలు వేదవిహితమార్గములేగాని అన్యమార్గములతో లభించవు. దీనిపై ఆత్మను బొందదలచినవారికిని నీవేదవిద్యయే గావలెను. ఇదిజ్ఞానస్వరూపము. రెంటికిని వేదమే ముఖ్యాధారము. మనమున్న భూమిని సాధించుటకు, కృషివాణిజ్య వ్యాపార, వ్యవహార రాజ్యవదవులతో లభించును. అన్నియుననుభవించుభూములేను. సాధనాసంపత్తివిధానములువేరు. అధిలోకాదులకు అధివిద్యలే సహకారములు. ఎవరెవరి ఇచ్ఛానుసారము నడువ వచ్చును. క్షమితుడుగాకయనిచిర్యస.

—o—

సృష్టి కి కారణము తమస్సు.

పరిపూర్ణఅద్వితీయ స్వప్రకాశమగు ఆత్మలోనేమియును లేని శుద్ధచ్ఛాయాయావముతో భిన్నముగా నొకటికల్పితమై ఆవరణముతో ఆవరించినదగును. సత్యముగానిది కల్పితముగాన నీలాగుననే ప్రారంభము. ఇది మనలోకములోగల సహజ దృష్టాంతము. ఇదిక్రిమముగ ఊర్ధ్వమునుండి అధోముఖముగ ప్రవృత్తిపరిణామ వికారాదులతో క్రమముగా కేవల మలినరూపచ్ఛాయగా నేర్పడెను. ^{అధో} ^{అధో} తమస్సు అని చెప్పబడును. ఇదిప్రారంభములో నెటులఆవిర్భవించునో తెలుసుకొనుటకు అసత్యయమందుచేత కష్టతరము. సత్యమేయైనచో శాశ్వతముగనే యుండెను. ఇదేప్రమాదముపొరబాటు. అజ్ఞానమని, జ్ఞానముతో బెలుసుకొనదగును. అందుచేత ఆదిలో తెలియుట కష్టతరము. తర్వాత స్థూలముతో తెలిసినదగును. సమాన స్వస్వరూపములో రెండవది కారణములేనిదే యుత్పత్తి కవకాశమేర్పడదు. సృష్టియనగామూడవది. మూడవదానికి మొదటరెండువస్తువులులేనిదే కానేరదు. ఈరెంటినే మొదటిది ఆత్మయని, రెండవది మాయయని

చెప్పదురు. ఈమాయ అదిలో శుద్ధచ్ఛాయగను తమోగుణముతో మలిగముగను త్రిగుణములతో త్రివిధరూపములుగ సృష్టినిగలుగజేయును. ఈ కారణములచేతనే సృష్టిగుణభేదములతో స్థూల సూక్ష్మ కారణములతో తమస్సులో భేదములుగ నుండుటచేత సర్వసృష్టి తమోరూపమేయని సృష్టికి కారణముతిమస్సుని కాస్త్రములు నిరూపించెను. ఈతమస్సులో ఆత్మస్వప్రకాశము జేయుండుటచేత ద్విత్వమునకారణముగలిగి చిజ్జడముగ నేర్పడెను. లేకున్నకేవల తమస్సుకు ప్రకాశమెట్లుకలుగును? కలుగనేరదు. తమస్సునకే జడమనిచెప్పదురు. జడమునకేకైయును స్వయముగ గలుగనేరదు. ఆత్మప్రకాశవైతన్యముతోనే గలుగవలెను. వైతన్యమే జ్ఞానరూపము జీవరూపము. తమస్సునకే అజ్ఞానమనిచెప్పవలెను. ఈ రెంటితో నొకటి జ్ఞానమని రెండవది అజ్ఞానమని, రాత్రియని తగలని, చరాచరములని ప్రకృతి (స్త్రీ) పురుషులని, వ్యతిరేకముల కవకాశముగలిగెను.

అదిలో తమస్సే ప్రధానముగ నుండినచో మరల తేజస్సుతో పనియే లేకయుండెను. తేజస్సులేవిదే సర్వమునకు చాలకవృత్తరముగను ప్రమాదముగను స్థిరస్థావరముగను యెడతెగనిదిగను బొత్తిగ ముక్తియేలేక సర్వదా బంధమే కాశ్వతముగానుండెను. విజ్ఞానమునకుబొత్తిగావకాశమే లేకయుండెను. ఇది అనుభవములోలేదు. విరుద్ధముగనున్నది. తమస్సుతో సర్వప్రమాదముబంధము, దుఃఖమని తత్వకాస్త్రములు బోధించెను.

అదిలో ఆత్మతేజస్సుతోనే సృష్టికి కారణమనినచో తమస్సుకు, అంధకారమునకు, అజ్ఞానమునకు ద్విత్వమునకు సవకాశమేయుండదు. ఏకస్వరూపమే యుండవలెను. ఇదియు అనుభవము, విరుద్ధము. తమస్సుతోనే సృష్టికారణమగుటచేతనే సర్వవ్యవహారములకు, మరల ఉపరిగా తేజస్సుకావలసిన అవసరమేర్పడెను. తేజస్సుతోనే సృష్టిగలిగియుండినచో మరల ఉపరితేజస్సుతో అంధకార తమోవివృత్తికి అనావశ్యకతగాయుండెను. తమస్సేలేకయుండెను. ఉపరితేజస్సుతో బొత్తిగావనేయుండదు. ఈకారణములచేత మొదట ఆత్మస్వప్రకాశములో మధ్యకల్పిత తమోరూపిణిగాగల మాయయేర్పడినందుచేత రెంటిని మిధునీభావమేర్పడుటచేత సృష్టి జగత్కారణమాయెను. మనలోకములోనిదే యనుభవము. తమస్సుతో జగత్కారణమైవెందుకే చంద్ర సూర్య కక్షత్ర) అగ్నిరూపములతో ప్రకాశములు ముఖ్యవసరములుగనున్నవి. రాత్రులు తమోరూపములు, అంధమోచరములాగానూ ఉపరితేజస్సు ముఖ్యవసరములు. తగలుఆత్మప్రకాశస్వరూపుడగు

అదిత్యునిగను తెలియవలెను. “సూర్యఆత్మజగతః”యని ప్రమాణము. ఇదిఉవాహరణము కాగుగానేత్రదృష్టిగలవారికి ఉపరిఅద్దము లవావశ్యకములగును. ఇందుకు దృష్టాంతము. సృష్టికీకారణము తమస్సుని ప్రత్యక్షప్రమాణముతో సిగ్గుచాటును. వివరించనేల.

సృష్టియనగాభిన్నము. భిన్నమునకు మధ్యేఆవరణరూపమేర్పడినగాని కాజాలదు. ఆవరణము మొదటిఅధిస్థానముగనున్నదానికి విరుద్ధముగ నుండిననే సృష్టి ప్రత్యేకించికాగలదు. సమానప్రకాశముతో ఆవరణముండజాలదు. భిన్నరూపముతో నుండేతీరవలెను. ప్రకాశమునకుభిన్నమే. తమస్సుతప్ప మరేదియునులేదు ఒకవేళ ఇతరరంగులను చెప్పినను తమస్సుబంధములేయగును. దీనికి కబలమని గూడ పర్యాయపదమున్నది. ఈతమస్సుచేతనే సృష్టిస్థితిప్రకారములేర్పడెను. ఇవేబంధములు, దుఃఖములు, భయభ్రాంతులు.

మనకు స్వానుభవములో స్వాభావికములుగ ప్రారంభమాలోచనలో శుద్ధజ్ఞానములో, ధ్యానాదియోగములో నున్నవారలకు మధ్యలో తెలియగానిదిగ ప్రవేశమయి పూర్వానుభవములో ఏకరూపముగ నున్నదానిని మరిపించి మాయగ నేదియోకల్పితమై తదాదిగ అవంతానంత వికారసృష్టిగ నెడతెగనిదిగా గలుగుచు నేయుండునేగాని నిలువజాలదు. మరల జ్ఞానదృష్టితో దీనిని తెలిసి నివారించుకొనవలెను. మనలోగల ఆత్మస్వరూప జ్ఞానములో మాయారూపమనస్సుతో నిందులకుకారణము మాయేమనస్సు తమస్సు. ఇదితీగ్రుణములతో త్రివిధరూపగుణకర్మలుగ మనోవాక్కాయములందుజేరి జేయుచుచుండును. జ్ఞానములోనన్నియు సామ్యవస్థజేరి ఏకరూపమగును ప్రత్యేకించినపుడు భిన్నరూపములగును. ఈ తమోనాశనమునకే తేజోరూప ధ్యానాదియోగము లత్యావశ్యకములు. గీతలో “ఊర్ధ్వగచ్ఛంతి సత్త్వస్థాః, మధ్యేతిష్ఠంతిరాజస్థాః అధోగచ్ఛంతి తామస్థాః” మనమున్నది తమోలోకమగుచేత, ఉపాసనలు, కర్మలు, యోగాదులు, భక్తిజ్ఞానాదులవకాశమార్గములై వీటితో తమోరాహిత్యమయి ఊర్ధ్వాది ఉత్తమతేజోలోక ప్రాప్తికాగలదు. తమోలోకముచేత మనమనస్సుగూడ, మలిన అజ్ఞానగుణముల కెక్కువ అవకాశములాయెను. దీనిచేతనే శ్రీపురుషసూక్తములో “ఆదిత్యవర్ణం తమసః షరస్తాత్” అని ప్రమాణమున్నది. తమస్సుతో సృష్టికల్పితమైనందుచేతనే “తథాలోకాగ్ం అకల్బయన్” శ్రీపురుషసూక్తములోను “అబ్రహ్మభవనాన్లోకాః పునరావర్తన్తోద్భవన్” గీతలోను ప్రమాణములనుబట్టి సృష్టికల్పితమని, కల్పితముతో

ప్రళయమిది. మరల ప్రళయానంతరము సృష్టి ప్రారంభమని, ఈ ప్రళయమావ్యంతము లందున్నందుచేత తమ స్వేచ్ఛ ప్రళయరూపమని సృష్టికి కారణమని తెలియవలెను. మనకు నీ ప్రళయమే సుషుప్తియని, అజ్ఞానమని, తమగ్నని తెలియవలెను. దీనినే అవ్యక్తమని గూడ చెప్పదురు.

సృష్టి ప్రారంభము, అవ్యక్తము, మహత్తు, అహంకారము, పంచభూత ములతోగల ఆవరణములతో క్రమముగ కారణస్పృహ్యదిగా స్థూలసృష్టి పరకు గలిగెను. అసత్పదార్థమే జడము. సత్పదార్థమే చైతన్యము రెండును చేరినందుచేత వీటినే సదసత్తని చెప్పదురు.

ఏనాడు శుద్ధతిమోగుణ స్వరూపాధిక్యమేనిలిచి ఆత్మాంశములేనినాడే తమోప్రళయమగును. ఆత్మాంశమున్నంతకాలము ప్రళయము సంభవించదు. ప్రకృతిపరిగివిస్తరించుకొనిది మలినాంశ భారమతిశయించినగాని తమస్సునకు ప్రళయ ము సంభవించదు. ఇందులోని చైతన్యమే బ్రహ్మాత్వము. ఇది నిత్య సత్య శాశ్వతము. గీతలో “నైసంఛిదంతి శస్త్రాణి, నైసందహతిపావకః” ఇత్యాది ప్రమాణములున్నవి. బ్రహ్మాత్వము బ్రాహ్మ్యమునకు హనిగలిగినచో ప్రకృతి తమస్సున కెక్కువవనకా శముగలుగుచూ ప్రళయసమీపమునకు వచ్చినవారలమే యగుదుము. దీనిని కాపాడి మిగిలియున్నంతకాలము ప్రళయభయము, ప్రమాదభయములేదు. చైతన్యము వైన ఆపరిచినదానికే స్వకారణముచేతనే తనకే ప్రళయము సంభవించును. ఇది కల్పితముతో ప్రమాదమునకు కారణము.

మలస్వరూపాద్యంతవివరము.

(౧) ఆత్మమలము = మాయ, (౨) మాయామలము = మనస్సు, (౩) మనోమలము = అజ్ఞానము, త్రిగుణములు, (౪) వీటిమలము = చిత్తము. అహంకారము, (౫) వీటిమలరూపము = జీవుడు, (౬) జీవమలము = దేహము, (౭) దేహమలము = అభిమాన వ్యామోహాధివాసనలు, (౮) వీటిమలము = కామభోధాదులు, (౯) వీటిమలము = ఇంద్రియాదులు, (౧౦) వీటిమలము = తామసగుణ

కర్మములు, (౧౧) వీటిమలము=భోగేచ్ఛ, (౧౨) దీనిమలము=దుఃఖము తృప్తి తీరనిది, (౧౩) దుఃఖమలము=మృత్యువు, (౧౪) మృత్యుమలము=మరల జన్మాదులు, (౧౫) దీనిమలము=మరల జీవులయొక్కతీ, (౧౬) దీనిమలము=సంసారము, (౧౭) సంసారమలము=జాయ, (౧౮) జాయమలము=సంతానము, (౧౯) దీనిమలము=ఇహసంబంధవాసనలు, (౨౦) వీటిమలము=మరల ననేకజన్మములు, (౨౧) దీనిమలము=పాపకృత్యములు, (౨౨) దీనిమలము=పీతత్వము, (౨౩) దీనిమలము=యమలోకానుభవశరీరము, (౨౪) దీనిమలము=నరకములు, (౨౫) వీటిమలము=మరలమాతృగర్భనరకము జన్మాది కరంవరలు, (౨౬) సర్వమలము=ప్రమాదము, అజ్ఞానము, అహంకార, మమకార వ్యామోహాదులు, అభిమానములు వాసనలు.

—♦ (చక్రతి) ష్టే త్రీ స్వ రూ ప ము ల వి వ ర ము. ♦—

[౧] ష్టే త్రీమలమునకుకారణము=అవ్యక్తము, (౨) అవ్యక్తమలము=మహత్తు, (౩) మహత్తుమలము=అహంకారము, (౪) అహంకారమలము=ఆకాశభూతము, (౫) ఆకాశభూతమలము=శబ్దము, (౬) శబ్దమలము=వాయువు, (౭) వాయుమలము=స్పర్శ, (౮) స్పర్శమలము=రూపము, (౯) రూపమలము=తేజస్సు, (౧౦) తేజోమలము=రసము, (౧౧) రసమలము=జలము, (౧౨) జలమలము=గంధము, (౧౩) గంధమలము=వృధి; మనకు దృష్టాంతరముగ మహదేహములో వీటిస్థానములో మలోత్పత్తియగుచున్నది. (౧౪) వృధివీమలము=ఓషధి, (౧౫) దీనిమలము=ద్రవరూపరసము, (౧౬) దీనిమలము=ష్టే త్రీరూపదేహము, (౧౭) దీనిమలము=వీర్యము, (౧౮) దీనిమలము=ఇంద్రియము, (౧౯) దీనిమలము=మరలష్టే త్రీరూపచక్రతి వికృతి ష్టే త్రగర్భపవేశము, (౨౦) దీనిమలము=ఋధిరము, (౨౧) దీనిమలము=దేహము, (౨౨) దేహమలము=ప్రీతి పురుషరూప ద్వంద్వరూపాదులపాప్తి, (౨౩) వీటిమలము=అధోముఖ మలస్వరూప సాననిరంతరపాప్తి, (౨౪) తుదకు మహాపాపకార్యములతో స్థిరస్థావర లోహ, పాషాణాది పర్వతరూపపాప్తి, (౨౫) కేవల జడరూపమే చక్రయంతమువరకు అవధి. చైతన్యత కవకాశమేలేనిది. సాత్విక వేదకర్మలతో కొంతవరకు స్థూలదేహ మలశుద్ధిగలుగును. తదనంతరము ఉపాసనాది భ్యానయోగాదులతో సూక్ష్మదేహముశుద్ధియగును. సిన్ధుట

జ్ఞానముతో కారణదేహ సంబంధ మలశుద్ధిగలిగి జ్ఞానస్వరూపుడగును. ఆయాగుణానుసారదేహము లనుసరించి మలములుండును. దేహమే మలస్వరూపము. ఊగఊగము మలోత్పత్తియగుచునేయుండును. సృష్ట్యాదిగా సత్త్వరజోగుణానంతరము తమోగుణ సృష్టిగాగలిగి, మరల సీతమోగుణముతో కేవల తమోగుణ సృష్టిగా మనదేహము లుత్పత్తిగానైనవి ఎటులనగా మనముభుజించు ఆహారాదులన్నియును మలముతో నుత్పత్తిగానగుచున్నవి. ఆద్యంతములందు మలముతప్పలేదు. ఇదిలేనీదేవండవు. మార్పులతో రూపభేదములుగానుండును. కాబట్టి మనకెట్లుమలవిమోచనమగు నుపాయ మాలోచించవలెను. ఇట్టియెడతెగని మలముతో సర్వదా సృష్టిసిలయాయులతోనున్న దేహమును గమనించక నింతకంటె అతిశయమేలేదని నిరంతరమాశ్రయించి అభిమానించి మునుపెనుకలు దెలియని ప్రవృత్తులమై శాశ్వతమనిదలంచి మరల మలదేహములనే బొందుచున్నవారలమగుచున్నాము. తిగుణానుసారమలములను మనసమప్తివల్లదేహములోనే చూచుచున్నాము. జ్ఞానేంద్రియముల మలములకును కర్మేంద్రియమలమనకునుగల భేదములే దృష్టాంతరములు. సదాచారసంపత్తితో ప్రతాదులతో, ఆహారాది నియమములతో, ప్రాణాయామాది యోగాదులతో స్థూలదేహమలవిమోచనముగావించి పరిశుద్ధస్థూలదేహముతో సూక్ష్మతైజస శరీరమును బొందవలెను. సూక్ష్మతైజసశరీరముతో ఉపాసనాదులతోను, ధ్యానధారణాదులతోను, యోగాదులతో సీమాత్మ్యదేహ మలవిమోచనముతో కారణదేహమును బొందవలెను. ఈమూడు విధములగుదేహము త్రివృత్తరణముగ ప్రతిదేహమందును మరల సీమాదుగుణముల దేహము లంతరములో నొకదానిలోనొకటిగానున్నవి. గుణభేదములతో స్థూలసూక్ష్మకారణరూపములుగ నాయాగుణానుసార దేహములనుబట్టి అంశములుగానుండును. మనదేహములోగల త్రివిధ దేహములు మనకు నిత్యానుభవములుగానున్నవి. జ్ఞానముతో కారణరూపదేహమునుదెలిసి కారణరూపదేహమలమునుంటినవాడై సమాధినిశ్చలతతో జ్ఞానప్రధానుడై దేహతీతుడుగావలెను.

దేహమే మలరూపము, స్థూలము, వాసనలకు నిలయము, అధోముఖప్రవృత్తితో యెడతెగనిపరంపరలు, అజ్ఞానగుణములు, కామకోపధాదులకును అహంకారాది వ్యామోహాదులకు నిలయరూపము, మలములు స్థూలసూక్ష్మకారణరూపముతో నాయాగుణాదుల నాశ్రయించియుండును. ఇదిత్రివృత్తరణముతో త్రివిధములుగ నన్నిటియందుండుటచేత నన్నిదేహమలములు తొలగువిధానముల

నాశ్రయించి పరిశుద్ధుడుగావలెను. క్రిందిగుణపరిశుద్ధితో ఉపరిగుణదేహదులను బొందదగును. సంపూర్ణమలనాశనముతో సర్వదేహాభితుడగును. మలమున్నంత కాలము జ్ఞానమునకు ప్రతిబంధకము. మలముతోనజ్ఞానములేవ్వదు. వీటియందు నమ్మకముగలిగినగాని చేయుటకు బుద్ధిపుట్టదు. బుద్ధిపుట్టలేదని చెప్పటకునిదే ముఖ్యకారణము. వత్సక్త తేజస్సు కానరాదని వదించువారలకు దృష్టిదోషము న్నదనే సుప్తమగును. దృష్టిగలుగుటకు నేత్రపరిశుద్ధతగావలెను. అందులోని మాలినవ్యముతోలగవలెను. మలముప్రారంభములో శుద్ధచ్ఛాయగా ప్రారంభమయి కడపటికి అతిస్థూలకఠిన స్థిరస్థావరరూపమగును. ఉదాహరణము. స్వచ్ఛమైన దీప సమీపములోగల వెలుతురునాచ్ఛాదించిన శుద్ధచ్ఛాయకును సమీపచ్ఛాయకును, స్థలాంతరదూరస్థచ్ఛాయకునుగల ఛాయాభేదములే మధ్యేతరణ పంచభూతాదుల తో కఠిన, స్థిర, స్థావరమలరూపములకు కారణమగును. తనమలమును తాననాడు నశించజేయునో ఆనాడే తానుముక్తుడు. ఇది సర్వదా ఈలాగున నుండవలెననివ ఆత్మస్వస్వరూపమును బొందినవారినిఅర్థము. ఇది సంభవించకున్నను తుదకు మన శాస్త్రీధర్మములరీత్యా పక్షమున కొకరోజు సంభవించు నేకాదశినాటి శుద్ధఉపవాస వ్రతముతో ప్రాయశ్చిత్తుడై ద్వాదశినాడైనా తనమలమును తానుజూడనిచో అంతటితో నైనను ధన్యుడగుటకు అవకాశములేనివారల మగుచున్నాము. ఇట్టి వారలకు సంపూర్ణమలవిమోచనమెట్లు లభించునో ఊహించబాలని పరిస్థితులు గలిగినవి. శ్రీభగవానుడేశరణ్యము. విచారమనంతము. వివేకమగువడదు. మలవిమోచనముకొఱకేన్నానము. పౌతిరోజు నీలాగున నేయనిన అర్థమేమి విచార మేమి, ఇదిస్థూలముతో పౌతిరోజున కన్వయము. కాని కేవలఆధ్యాత్మిక చింతనతో ముముక్షువునకు సామాన్యము. దేహాదులభిమానించువారలకు నిత్యస్నానము, నిరంతరమలవిమోచనముతాత్కాలిక పరిశుద్ధములుగా నగుచుండును. ముముక్షువులకిది విరుద్ధము.

మలము కల్పితమాయితో నుత్పత్తిగానైనది. మరల అందులో కల్పితాది పదార్థములతో కల్పితములు గాగలిగిన సీదేహాదులకు మలసంబంధముగలిగి మల స్వరూపమేర్పడెను. ప్రారంభముకల్పితము. మహదంశతో ధీర్ఘకాలముగ మలోత్పత్తిగను తదనంతర మనంతకాలవ్యవధిసృష్టితో ఊణికములుగాను కేవల అనువంశగా వృష్టిగా మనదేహాదులైనందుచేత నిత్యనిరంతర ఊణికకాలముతో సర్వదామలోత్పత్తులకు కారణముగలిగెను. మలముశాశ్వతముగాదు. మధ్యేకల్పి

తముగాన నివారించుకొనుట కవకాశమున్నది.

నిరంతరబాహ్యశ్రమలతో విమోచనాది క్రియలకంటె మూలమునుదెలిసి మూలచ్ఛేదన క్రియాకర్మలతోను ఉపాసనాదియోగాదులతోను నియమవ్రతాదులతోను వేదవిధిరీత్యావిమోచనముగావించి జ్ఞానముతో నిరంతరపరిశుద్ధమగు స్వస్వరూపుడవగుటే ముఖ్యము. నిరంతరశ్రమలతో కల్పాంతములతో కల్పితస్థితిలో నేలచేరవలెను. కల్పితమేమలము. మలమేఅజ్ఞానము, జీవత్వము, మనస్సు ఇత్యాదులు. మలము లనేకవిధములుగనున్నవి. దేహమలము, మనోమలము, వాఙ్మలము, అజ్ఞానమలము, అశ్రద్ధామలము, అనాచారమలము. వాసనామలము, ఇత్యాదులు. అచేతనములగు ప్రకృతిసంబంధములన్నియును మలములేను. చైతన్య సంబంధములన్నియును నిర్మలము. అమృతత్వము. దేహాదినానలతో అభిమానించి మలస్వరూపములనే నిరంతరము పొందుటకంటె చైతన్యస్వరూపజ్ఞానమునుదెలిసి దేహాతీతుడై స్వస్వరూపుడగుటే ఏనాటికైనను ముఖ్యము. మలమెప్పుటికిని అధోముఖమేను. నిర్మలమెప్పుటికి నూర్వముఖమేను.

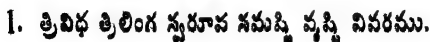
త్రీశంకుస్వర్గము మనదేను వేరులేదు. ఇది దక్షిణదిశలోనుండునది. అంత్య భాగమధోభాగము. మనమున్నది దక్షిణదిశగ నధోభాగములో సీబ్రహ్మాండము లోనున్నది. ఇంకను కొన్నివిషయాదులతో త్రీశంకుస్వర్గ కారణాశములతో నున్నది మనముకేవలము దేహమే పరమాధిగా నభిమానించి నడిచినచో నిరంతరముమనకు అధోముఖముగాగల త్రీశంకుస్వర్గముతన్నదు. దీనిసుఖముచు వర్జించి వ్రాయనల. దూరమాలోకనతో ప్రత్యక్షానుభవముతో ఏనాటికైనను అనుభవముతో వినుగురాకమానను.

మనచైతన్యప్రకాశము గోడనడ్డముగ నున్న దీపమువలె కానరాకున్నది కేవల ప్రాయత్నముతోగాని దెలియరాకున్నది అందుచేత వేదశాస్త్రపురాణములెంత వివరించినను అగువడనిదిగా నున్నందుచేత అలక్ష్యభావముగలిగినది. మనకుమనస్సే ప్రధానముగ సర్వకార్యాదులందున్నది. ఇదిప్రకృతిస్పృష్టి ప్రకంచసంబంధమేగాని అర్థిసంబంధ మెంతమాత్రముగాదు ఇదియున్నంతకాలము ద్వంద్వములు జన్మాదులు తప్పువు. వాసనలందులోనివేను. అందుచేతనే జ్ఞానశాస్త్రము మనోవాశనము వాసనాక్షయమురెండును మలములే నాశనముకావలెననిరి. ఉత్పత్తికి మలమే కారణము. మలగుణభావమేలేనిచో సుత్పత్తిబొత్తిగానుండదు. మలమనిన మనస్సునకే ఆర్థము వేటుకాదు. మలముబొత్తిగాలేనిదే జ్ఞానము. జ్ఞానముతో

సంపూర్ణము ఏకమగును. భిన్నమేచులము, దేహభిమానముతో చైతన్యప్రకాశ మదుగంటియున్నది. అందుచేత సులభముగా బోధకును అభ్యాసమునకును చాల వ్యయముగావలెను. అందుయగుముగూడ అట్టిదేయున్నది. గుణములననుసరించే యుగములుక్రిమముగానున్నవి. ముందుసృష్టిక్రమముజూచిన మనస్సప్టిగోచర మగును. శ్రీభగవానులేశ్వరణ్యము. జ్ఞానదృష్టిగోచరములోనున్నవాటిని! స్థూల వృత్తిలో ప్రత్యక్షప్రమాణముగా తమకుసమానముగ నగువడవలెననిన సాధ్యము కాదు. రాత్రికాలములో పగటిసూర్యుని అగువడవలెనని యిచ్చయించినట్లుగా నగును. అసంభవము. మనసవీర్యములోనున్న స్థూలవస్తువులే మధ్యలో అంత రాయములతో విచ్ఛటనే స్థూలములోనే కానరావు. ఇటులనే నన్నియును మనకన్ధీనములోనే సులభముగానున్నవా లేవాయని దెలిసినను ఆక్షేపణలమానరు. ఈ స్థూలలోకములో సూక్ష్మములుగాగల వస్తుదర్శనమున కితిరసాధనాశ ములతోగాని నీస్థూలములోనే అగుపించనపుడు కేవల జ్ఞానగోచరములో నున్నవాటి విషయమై బొత్తిగాలేవని యెట్లనదగును. మనస్సునే గుర్తెరుగనివారలకు జ్ఞాన మెట్లుగోచరించును. స్థూలసూక్ష్మకారణరూపములు త్రివృత్తకరణముతో ప్రతి గుణమునందును రూపాదు లాగుణప్రధానాంశము ననుసరించి త్రివిధములతోనున్నవి. అందుచేత స్థూలరూపాదులకును, సూక్ష్మరూపాదులకును, కారణములోగల రూపాదులకును జ్ఞానములోను చాలభేదములుగనుండును. సర్వము కారణములో జ్ఞానరూపములోనుండి క్రిమముగా స్థూలమునకు రాబడినవి. మరలస్థూలములో నుండి తుదకు నన్నియును కారణములోనేజేరును. మన స్థూలకార్యములన్నియు ఆలోచనలో మొనటిలరూపాంశములుగ జ్ఞానస్వరూపముగ నేయుండి క్రిమముగా మనోవాక్కాయ త్రివిధములతో కారణసూక్ష్మస్థూలాంశములుగా క్రిమముగా యింద్రియాదుల గుణానుసారముగనున్నవి మనదేహాంతర్భాగములోనున్న లోపాదు లను విద్యుచ్ఛక్తి తేజస్సాధనతో ప్రకాశములో చూడగలుగుచున్నారేగాని ప్రత్యక్ష నేత్రముతో చూడనేరరైరి. ఇంకను అంతరములో కేవలము జ్ఞానముతో నాలొ చించవలసిందేగాని తేజస్సునకుగూడ సాధ్యముగానేరదు. వీటినిగుఱించి యాక్షేప ణలులేవుగాని ఆధ్యాత్మిక విషయాదులలో ఆక్షేపణలకవకాశము మూర్త్యమతిశ యము. ఇది మలరూపజ్ఞానముతో గలిగినది.

తత్త్వ సృష్టి క్రమ వివరము.

అధ్యారోప ఆవవాదములతో కల్పితముగ సృష్టి ప్రారంభమాయెను. ఈ రెంటికిని కారణము అజ్ఞానము. ఈ అజ్ఞానమునకే ప్రకృతియనియు, తమస్సనియు, మాయయనియు, మనస్సనియు, శక్తియనియు ననేక విధములుగా జెప్పబడును. గుణములయొక్క సామ్యవస్థకు ప్రకృతియని పేరు. ఇదియే ప్రళయవస్థయనియు మహాసుషుప్తియనియు జెప్పబడును. మాయయనిన నేమియును లేనిదనడిపుట్టము. కాబట్టి మాయతోనే సృష్టియని సిద్ధాంతముగ చెప్పట అసంభవము. ఆత్మవల్ల సృష్టియని చెప్పుదమా. ఆత్మస్వరూపలక్షణ ప్రమాణములనుబట్టి యిదియు అసంభవమేను. ఇందుచేత నేమియునుతోచక అనిర్వాచ్యమని చెప్పవలెను. ఈ లాగున చెప్పినచో ప్రకృతకాలికులు ఒప్పుకొనరు. మనమాలోచించినను సృష్టి ప్రత్యక్షానుభవముతో కనుబడుచున్నది. వేదశాస్త్రముల వచనములపరీక్షామాణము లెన్నటికిని కాచాలవు. తత్త్వవేత్త మహర్షులు ఉభయసంధిగా మిథ్యయని నిర్ణయించిరి. ఈమధ్యాశ్చక్షరానుభవము బాగాలలోచించి విమర్శించవలెను. దీనితో నొకవర్ణాయము పూర్వోత్తరములందు సీసృష్టిజలముండదనడి సర్వలకు సృష్టముగ విదితము. కాబట్టి మధ్యలోనుండినను శాశ్వతసత్యముకాదని మిథ్యగా చెప్పవచ్చును. మరొకవక్షమున ఆత్మనిర్వికారుడైనందుచేత అట్టినిర్వికార ఆత్మ స్వస్వరూపములో మధ్యలో సృష్టియైనవనినచో స్వస్వరూప ఆత్మకేవిధసంబంధము గాని బాధగాని యుండనేరదు సంబంధములు బాధలు దుఃఖములు మధ్యేకత్విత సృష్టికే. నాబడులుగలిగి అనుభవించియే తుదకైనాననే శాంతిమితచేత నిదిమిథ్యగా ప్రకల్పితముతో జడముగానుండి ఆత్మచైతన్య అధిష్ఠానములో నుండుటచేత ప్రకాశవంతమయి తనకుతానే సర్వవ్యవహారములు గలిగించుకొని మరలతనకుతానే యేమియునులేకుండా నగుటచేత భ్రాంతియని మిథ్యయని దీనితో స్వస్వరూపమునకే విధసంబంధ బాధలులేవని ఉదాసీనమని చెప్పవచ్చును. అదిలోనొకటి సంపూర్ణముగ మార్పులేని శాశ్వతసత్యముగ నున్నదనిలో ప్రత్యేకించినను అందులోనే యుండుటచేత అధిష్ఠానకారణముతో ఉపాదాన కారణమని ఆత్మనువిడువలేక మనవివేకార్థమునకును బంధముక్తికిని ఆత్మనిర్మలత్యకాశ్వతముచేత ఆత్మను పొందడలచి దేనితో దుఃఖముగలిగినందుచేత దానిని దెలిసినందుచేత నిదిశాశ్వత

(1) త్రివిధ త్రిలింగ స్వరూప సమష్టివ్యప్తి వివరము.

ఒకసమష్టిదేహమునఁ ద్రివిధదేహములున్నవి. పృథివిదేహమునకును బంచభూతము లాధారాధేయములు. పృథివిదేహమునకును సృష్టిసిద్ధిలయాదులున్నవి. సృష్టికొకవిధ వంచభూతముల వరుసక్రమమును, స్థితికొకవిధ వంచభూతముల వరుసక్రమమును లయమునకొకవిధ వంచభూతముల క్రమముండును, మూఁడుదేహములకు మూఁడుద్వారములున్నవి. వీటిద్వారా ఉత్పత్తులు కలుగుచుండును. దేహంతమందు జీవుఁడు క్రిందిదేహమునుండి తమపరిదేహములోఁజేరి యాదేహంతమునఁగలద్వారముగుండా వెడలిపోవుచుండును. సృష్టియందుఁ గారణదేహ వంచభూత తన్మాత్రాల నుండి సూక్ష్మదేహ వంచభూతములలోఁ బ్రవేశించినవాఁడై మరల స్థూలదేహ వంచకర్మోద్భియములతో మిథునీభూతముగను. స్థూలభోగాయన స్థూలదేహము మరొకసమష్టి స్థూలదేహమునందుఁజేరి తద్వారా స్థూలపృథ్వీవంచములోఁపలికి స్థూలయాపుఁడై సమష్టి త్రివిధదేహ గుణానులతోఁపచ్చిలోకవ్యవహారకుండగును. (ఇందులో మరొకవిమర్శన)

మొదటిసమష్టికారణ దేహక్షేత్ర వివిశ్వబ్రహ్మాండము. రెండవత్రైజనదేహమీ విశ్వములో వ్యప్తిగానున్న పురుషదేహము. మూడవది వ్యప్తిరూపక్షేత్రము. అదియే మాతృభూగర్భము. ఈవిధముగాఁ ద్రివిధదేహాత్మత్వస్థితిలయములగుచుండును. ఇట్టివ్యప్త్యాత్మక సమష్టి జీవదేహములో మూఁడుద్వారములున్నవి. అధోముఖసృష్టి కధోముఖ ద్వారములును, ఊర్ధ్వముఖసృష్టి కూర్ధ్వముఖద్వారములునున్నవి. ఏనిఁదెలసి వేయించానక్తి కలవార లాద్వారములను బ్రయత్నీకృతాభ్యాసముతో సమీపించి చేరుదురు, ఒకయింటి మూఁడువాకిండ్లలో నొకటిసమష్టి. అది బాహ్య విశ్వవిరాట్టులోనిఃఖోవు తలవాకిలి. రెండవది లోకాంతరములఁ బ్రవేశించుటకు మధ్యలోఁగలదారి (సోపానము). ఇది తానున్నయింటికిఁబైఁగల మేడలలోనికిఁజేరువది, ఈ మేడలే యూర్ధ్వలోకాదులు. మూడవది యింటలోఁగల అధోముఖద్వారము. దానితోనేప్రధానసంబంధము కలవాఁడై నిత్యకీయా కర్మానులతో సవకాశముగలవాఁడై యుండును. స్వర్గసుఖాదుల నాసించువాఁడు మధ్యలోఁగల (సోపానము) మేడలనుబొంది (ఊర్ధ్వలోకాదులను) మరల నింటిలోనికి వచ్చుచుండును. మూడవవాఁడు అన్నిటికూర్ధ్వములోనున్న దేహంతములోనున్న బ్రహ్మారంభద్వారమునుజేరి భేదించుకొని దేహభిమానికాక విరాట్టులోఁజేరును. ఇతఁడే వ్యప్తిదేహద్వారణ విముక్తుఁడై సమష్టి విరాద్దేహములో నిమిత్తమాత్ముఁడైయుండి ముక్తుఁడగును.

లోకాదులను, దేహాదులను నాసించువాఁ డీస్థులదేహ పారాసంతరమున మధ్యదేహములోఁగల ద్వారమునందు బయలుదేరినవాఁడై తనపుణ్యపాప లోకానుభవాంతమున మరల నీమధ్య త్రైజనదేహముతో నిఃస్థులదేహము నధోముఖమున నాభినాళముద్వారా నధోక్షజాఁడై పొందును. ఉత్క్రాంతిలోఁ త్రైజనదేహాంతముగు నేత్రాదీందియ ద్వారములద్వారా మనోవాయురూపముతో బహిర్గతుఁడగు. ఈస్థులదేహముతో నంతమాశ్రము పోజాలఁడు అపుడు సూక్ష్మదేహముగు త్రైజనమధ్యదేహము నాశ్రయించి త్రైజనరూపుఁడై వెళ్ళునుగాని స్థూలముతో నంతమాత్రము పోజాలఁడు. వెళ్ళఁదలచినవార లాయూహికసంబంధ దేహాదుల నాశ్రయించియే వెళ్ళనలెనుగాని తదితర దేహాదులతో నంతమాత్రము వెళ్లఁజాలరు. కారణదేహాదులకుఁగాని దీక్షసంబంధవిరాడ్విశ్వలోకాదులకుఁగాని వెళ్ళువాఁ డీసంబంధ స్వస్వరూప దేహాంతరప్రాప్తితో వెళ్లవలెను అందుచేత రూపములు, దేహములు, నవస్థలు, కీర్తనాకర్మలు, అనుభవములు భేదములుగ నుండును. ఆహారాదులుగూడ వీటిననుసరించియేయుండును. దీనిని సమగ్రముగాఁచెలిసి యాలోచించి యాద్వారములచెంతఁ జేరినవాఁడై నిరంతరాభ్యాసితమైన యోగయుక్తుఁడగును, ఇట్లుగుటకు ధ్యానయోగాదులు కర్మభక్తిజ్ఞాన చైరాగ్యాదులు నుండవలెను. అందుచేత సర్వదా విచార వివేక విజ్ఞానము లత్యంతావశ్యకములు.

మనము స్థూలదేహాభిమానులమై స్థూలదేహసంబంధ దేహములో నున్నపుడు సర్వము తేజస్సంబంధములుగ నేయుండును. మనము కారణదేహముతో నున్నపుడన్నియు కారణదేహసంబంధములుగ నుండును. ఏదేహముతో నంతదృఢచిరాభ్యాసయోగముతో నుండిన నంతమాత్రానుభవములై తదితర గుణాదుల కవకాశము లెక్కువలేకయుండును. ఈలోకములో నిరంతరము జన్మాదులతో స్థూలసంబంధాదులతోఁ బరంపరగానున్నందుచేత నివి స్థిరములై యెడతెగనివై పరమావధిగ వినువరాక వ్రేబలానుభవైక భూతములగులున్నవి. వీనినామూలాగ్రముగఁ చెలియకను, శ్రీనణముచేయకను, నభ్యాసముజేయకను నున్నందుచేత ననుకొన్న తక్షణమే యవి యనుభవమునకు రాజాలవు. అందుచే స్థూలాదులందు వినుగుచెంది విముఖులై యిటనుండియైనను యోగాదులఁ బ్రారంభించుటక పుణ్యాంశమే. లేనిచో హీనులమనియే నిశ్చయించవలెను.

సత్యసత్యముని ఆగంతుకమునిదెలిసినది. నిమిత్తకారణముగాదు ఉపాదాన కారణమును గాదని తెలిసి మిథ్యగా దలచినను మరేయగును. సృష్టియెందుకు గలిగినదో మని ఆలోచించినచో తనకుతానే దెలుసుకొనలేనట్టి అజ్ఞానస్థితిలో అజ్ఞానస్వరూపముతో తానున్నందుచేత మరలతాను సృష్టినిగురించిన సత్యమును శాశ్వతమునెవరి నడుగుచున్నాడని ఆలోచించినచో తనలోతానే తననే తనవంటి వానినే తానే అడుగుచున్నాడేగాని ఆలోచించి యితరుడెవ్వడునులేడు. తానులేడు అడుగునదిలేదు. సృష్టిజాలము ప్రకృతిలో ప్రకృతమునొకరిని సృష్టిచేసినచో తద్వారామరలనాబకనితో పరంపరలుగ నీలాగుననే సృష్టికొకరికొకరు అధోముఖములో సంబంధులుగానున్నవారలై రేగాని మరెవ్వరును వృథాగా కల్పించి యిమ్ములను దుఃఖింపజేయలేదు. ఇది తెలిసియైనను యితటితోనైనను మాట్లాడవలెననిచెందినచో మరేవిధమయిన దుఃఖములు బాధలునులేవు. ఈ లాగున నాలోచించితే కారణముగాని కార్యముగాని యేమియునుండవు. అన్నియునాలోచించగా స్వస్వరూప ఆత్మను బొందదలచిన తీవ్రోచ్ఛగలవారికి నీ కారణములతో నేమియును ప్రయోజనమేలేదు. వీటితో వృథాగా కాలహరణముగను, మరలమధ్యలో తీవ్రశుభ్రచ్ఛకు భంగముగూడ గలుగవచ్చునేగాని నీవిచారముతో ప్రాముఖ్యతలేదు. ఇచ్చలేనివారికి దీనితో విచారసిద్ధాంత మనవాత్మకమేను. కొంతవ్యవధిగా తటస్థుని బోధనార్థముగ లోదారిగలిగినగాని నిశ్చయజ్ఞానముగలిగి ఉద్వృత్తుడగు. అందుచేత ప్రారంభము ఎటులనో నొకదానిమూలముగా నెంచి తదాదిగా మనవరకుగల తత్త్వవిచారముతో తత్త్వజ్ఞానము గలుగుటకే అనగాశత్త్వమని స్వరూపవిజ్ఞానమునకే తత్త్వసృష్టిగా తత్త్వముతో జ్ఞానమార్తముగ తత్త్వసృష్టిగా తత్త్వశాస్త్రములతో బంధవిమోచనార్థముగ వ్యవహారజ్ఞానములేకుండా నన్నియును నివృత్తములు, అధ్యోపపములు, అపవాదములు, భౌతికాదులుగ మిథ్యల నివృత్తికొఱకు తత్త్వసృష్టితో సాంఖ్యముగా కేవల జ్ఞానేంద్రియాత్మిక ప్రధానభావములుగా తత్త్వశాస్త్రము ముఖ్యమయినదిగా సర్వులకు అత్యావశ్యక సాధనమార్గములుగ నున్నవని సిద్ధాంతము. అందుచేత విశేషముగ విమర్శించుటకంటె ముందు ప్రయోజన ప్రయత్న విషయమునాలోచించుట ముఖ్యకర్తవ్యమని విరమింపవలెను. లేకున్న నిదియెడలెగని వివాదమయి తువకేదియును లేక ఉన్నది. తప్పనిబాధ్యతయై దుఃఖముశాశ్వత సత్యమేయగును. అనేకవాదములు ప్రశ్నలు ప్రబలియుండుటచేత సమాధాన నిమిత్తముగా నీలాగున వాయవ్యపలననదాయెను.

ఏమతమునకుగాని యేసిద్ధాంతమునకుగాని యేకాస్త్రమునకుగాని విరుద్ధమని సర్వాత్మనా దయచేసి భావించక మన్నించుదురని ప్రార్థన. ఎవరికి తెలిసినదానిని వారవలంబులగుటలో నెవరియడ్డము లెంతమాత్రముండజాలవు. ఇంతుకొకముఖ్యోదాహరణము. అనుభవమునీర్తును. విశేషించి తరచునెల. మనలో ఆత్మలనేది యున్నదని సర్వలకు విదితమేను. ఇది సూక్ష్మముతో అంతరాత్మగానున్నదానిని సాపూర్ణముగ నున్నదనే అనుకొందము. ఇదియెటుతిరిగి ఏనాటికైనను సంపూర్ణ ఆత్మను, ఆదిలోనుండినదేను, అంతములోను తప్పక కాబోవుచున్నదేను. నిర్వివాదము. ఇది అధిష్ఠానముగనున్నది. దీనిలోకదా మాయాంశమనస్సాక్షి టుండి ఆదిలో సంపూర్ణముతో లీనముగానేమియులేనిదిగానుండి మధ్యలో సూక్ష్మరూపముతో తైజసరూపమును గలిగించుకొని మరలస్థూలాకృతినిజెంది సర్వవ్యవహారము జేయుచూ మరలవెనుకకు క్రమముగనే మరల పూర్వమువలె నేమియును లేనిదిగనే యగుచున్నది. ఈలాగున నిరంతరమగుచుండుటను దెలిసి ఏలనివారించలేకపోతిమి. దేనివల్ల ఈసర్వానర్థములు దేనికికలిగినవి. ఇవిదేనికిసంబంధములై యున్నవి. ఒకనేళ తెలియలేదని వచింతురేమో ఇప్పుడు సంపూర్ణతను, సత్యమును దెలిసినది. మిధ్యగా లీనముగా నేమియునులేనిదిగానుండి మధ్యలోని వ్యవహార సృష్టిజలముసూతయును దెలిసినది. ఈ లక్షణమే దీనినెల నిగ్రహించి నిలువరాదు. సర్వస్వాతంత్ర్యమున్నదేకదా? నిలుకను శక్తిలేనివారలైనను దీనినామూలాగ్రము నైనాదెలిసి నీసిద్ధాంతమునైన సర్వ సమంజసముగానెల వివరించి నిర్ణయించరాదు. మించిపోయినదిలేదు. ఎప్పుడైననేమి? మనముగూడ సాధ్యముగాదనే చెప్పుదుమేగాని నిరూపించి సాదేహములేని సిద్ధాంతము చేయలేము. ఆలోచించితే మన తత్వవేత్తలుగాగల మహర్షులేమి, శ్రీగురువులేమి, అలోచనలుచేయకనే అనిర్వాచ్యమని వాసిరేగాని వేరుగాదు. ఏలయన మిథ్యాస్వరూపిణి, జడ స్వరూపిణి స్వశక్తిలేనిదని ఏదిసంపూర్ణముగ సాక్షిగ నిత్యసత్యశాశ్వతముతో వైతన్యముతోనున్నదానికే నిమిత్తమాత్రముగ కారణములు బోధచారికముగ నుండనిదానిని చెప్పినలోకమేఅని జ్ఞానమువకై నొకనిర్ణయమునుగావించి తుదకేమియును లేనిదని అవాఙ్మనసగోచరమని అప్రాప్యమనసాసహాయని సిద్ధాంతవాక్యములనేచూపిరి. ఆత్మాధిష్ఠానసన్నిధిలోలేనిదేమిజరిగినదని చెప్పినంత మాత్రమున నేమిప్రమాదమని బోధనార్థము జ్ఞాననిమిత్తమయి తుదకేమియును నిలవజాలదనేబోధించిరి. మరలఅంత్యములో తుదకేమియును లేదని కీర్తిత్రయంకర

దేశికేంద్రులే అనేకస్తోత్రములనువాసిరి. కొన్ని విధములుగ ఆదిలోను మరికొంత భేదములుగ మధ్యలోను తుదకు సిద్ధాంతమే కడపటిదిగను తెలియుట ముఖ్యము. సహజము. లేనిదాని నిరూపించి యవరేమియెట్లుచెప్పతగును? తుదకు అనిర్వాచ్యమనే సర్వసాధారణముగ చెప్పినగాని అంతముగాదు. ఎండమావులను వివరించి నిరూపించుట నెటులనో నటులే నిదియగును. సర్వమాలోచించిచూడగ అన్నిటి కంటెను ఆత్మనిత్యసత్యశాశ్వతముగ సంపూర్ణముగ అద్వితీయముగ నున్నదనే దానికి నిరూపణగా ముఖ్యముగా సర్వాధికముగానున్నదనేదానికి ఆత్మకేముఖ్యకారణముగా చెప్పిరని తోచుచున్నది. మాయ (మనస్సు) నెటులవిజృంభించి సృష్టి జగజ్జాలమును చేసిననేమి చేయక పృథ్వీవస్థలో లీనముగనున్న నేమి? మిథ్యగా నున్న నేమి? సత్యముగానున్న నేమి? ఎటులైనను దుఃఖగుణముగాగలదని ప్రమాదమని దెలిసినదానితో మనకు సంబంధమును గలుగజేసికొనక మనస్వరూపముతో మనమున్నచో నేదియెటులుండిననేమి లేకున్న నేమి? సంబంధమేలేనపుడు మనమందులో చేరనపుడు సృష్టిజగజ్జాలముతో అవి పృథ్విప్రమాణానుభవములగును. ఇందుకు దృష్టాంతము స్వప్నావస్థనైనది. స్వప్నావస్థలో ప్రకృతిసంబంధమున్నందుచేత పునరావృత్తులున్నవి. దానికి తీతముతో స్వస్వరూపములోనున్నచో నేయవస్థలులేవు. మొదటనే ఆత్మయుండినందుచేతను మాయరెండవదిగా నందులో కల్పితముగంటచేతరు మొనటిఆధారములేకున్న మాయకు అవకాశములేనందుచేత ఆత్మకేవలధానకారణముగను మాయకు చైతన్యములేనందున చైతన్యము సర్వదా సర్వములందు ప్రధానముగ నుండుటచేత చైతన్యము ఆత్మగంబంధముచేతను సృష్టికేవలధానకారణత్వము ఆత్మకేముండిన నేమియుప్రమాదముండనేరదని వేదాంత తత్వశాస్త్రములు పలికినవాయెను. ఆత్మ, మాయ, ఈరెండులేనిదే సృష్టికానేరదు. అందుచేత ఒకటిముఖ్యకారణము రెండవది సామాన్యకారణముగ మనము గ్రహించవలసి వచ్చెను. ముందు సృష్టికీమమును విచారించుము. మనఃప్రసాదముతో మనోనిర్భయముతో సర్వసమన్వయమగును. అనర్థములుండవు.

— తత్త్వ సృష్టి కీ మ ము. —

అధిష్ఠాన ఆత్మఆధారముతో రెండవదియగు మాయలో లీనముతోనున్న సృష్టిగుణములతో ఒహిర్గతముగా గలిగినవి. ఎట్లనిన సత్యగుణప్రధాన మాయ యందు ప్రతిఫలించిన చైతన్యము ౧, మాయ ౨, ఈరెంటికిని అధిష్ఠానము

పరిపూర్ణముగాగల ఆత్మ 3. ఈమూడురు జేరివ తత్త్వమునకే ఈశ్వరుడనబడును. ఈ యీశ్వరునికే అతర్వామి, అవ్యాకృతుడు, సాక్షి జగత్సృష్టయని పర్యాయ పదములు. అందుచేత సృష్టికి మొదటిది ఉపాదాన కారణముగను, రెండవదినిమిత్ర కారణముగను చెప్పవలెను.

—† అధ్యారోపము, అపవాదము. †—

అధ్యారోపమనగా నిష్ప్రపంచ స్వరూపుడైన ఆత్మయందు వ్రపంచ మున్నట్లుగ ఆరోపించుటకే అధ్యారోపము. దృష్టాంతము. రజ్జుప్రసందు సర్ప భ్రాంతియు, మరుమరీచికలయందు జలాధ్యారోపము యిత్యాదులు. ఇదియెందు చేత గలిగినదనిన అజ్ఞానమేను. అజ్ఞానమనగా స్పష్టముగానున్నదాని విడచి మరొకదాని నందు ఆరోపించడమేను. ఈ అజ్ఞానమునే ప్రకృతియనియు, తిరు స్సనియు, మాయయనియు, అవ్యక్తమనియు, ననేకవిధములుగా జెప్పుదురు. అధ్యారోపముతో అపవాదమేర్పడెను.

ఆత్మలో అణువంశగానున్న ప్రకృతితో మహత్తు అహంకారములు ఆవరణ ములుగా గలిగెను. ఇదివరకు స్వస్వరూప ఆత్మప్రకృతిబింబిత చైతన్యస్వరూప ఈశ్వరుడు సత్త్వగుణ ప్రధానమయిన మాయతో గూడినవాడై సీమాయలో నున్న తమోగుణప్రధాన యుక్తమాయెను. వీక్షించెను. అందుచేత సీతమోగుణ మాయలో ఈశ్వరచైతన్యము ప్రకృతిబింబించిందచేత మరల త్రిగుణాత్మకమయిన యాకాశభూతము పుట్టెను. మరల సీతకాశములో విశిష్టమయిన చైతన్యము వలన త్రిగుణాత్మక వాయువాదిగా జేజోభూతమును, జలభూతమును, కృత్తిభూత మును త్రిగుణాయుక్తమతోపుట్టెను. ఇవి మొదటి అపంచీకృత భూతములుగా దెలియవలెను. ఇందులోని త్రిగుణములు ముందు సృష్టిసీతలయూదులకు కారణ ములుగ దెలియవలెను. ఈ అపంచీకృత భూతములు సూక్ష్మభూతములనియు, తన్మాత్రలనియు జెప్పబడును. క్రమముగా నీభూతములవలన ద్వివిధభేదములుగ వ్యష్టి, సమస్త్యాత్మకమయిన లింగశరీరము లలిగెను.

—† లింగశరీరము. - (సాత్వికగుణ సృష్టి.) †—

లింగశరీరము వదియేడు పదార్థములతో జేరియున్నది. అదెటులనిన ఆకాశముయొక్క సాత్వికాంశమువలన శోకేంద్రియమును వాయువుయొక్క

సాత్వికాంశమువలన త్వగింద్రియమును తేజస్సుయొక్క సాత్వికాంశము మన చక్షురింద్రియమును జలముయొక్క సాత్వికాంశమువలన శిష్వాంద్రియమును వృద్ధియొక్క సాత్వికాంశమువలన ఘ్రాణేంద్రియమును బుట్టెను.

ఈవంచభూతములయొక్క సాత్వికాంశసమష్టివలన అంతఃకరణము పుట్టినదై యిది వృత్తిభేదములతో మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబులాయెను. ఇవి బుద్ధియందహంకారమును మనస్సునందు చిత్తమును అంతర్భావములు.

— ర జో గుణ సృష్టి. —

అకాశముయొక్క రజోంశగుణమువలన వాగింద్రియమును వాయువుయొక్క రజోంశమువలన పాణింద్రియమును, తేజస్సుయొక్క రజోంశము వలన పాదేంద్రియమును అవ్యయొక్క రజోంశమువలన పాయ్వింద్రియమును వృద్ధియొక్క రజోంశమువలన నుపశేంద్రియంబుగా నేతత్ప్రకారముగ కర్మేంద్రియంబులైదు నుత్పత్తిగాగలిగెను.

ఈవంచభూతముయొక్క రజోంశ సమష్టివలన ప్రాణంబుపుట్టెను. ఈ ప్రాణము వృత్తిభేదములతో ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబు లన నైదువిధంబులైనవి. వీనిలో నుపవాయలంతర్భూతములైయున్నవి.

కర్మేంద్రియములైదును జ్ఞానేంద్రియములైదును, వంచప్రాణములు, అహంకారము, మనస్సునుజేరి యీవదియేడు తత్త్వములు సమష్టివ్యష్టాత్మకంబైన లింగశరీరమని చెప్పబడును. ఆ యీశ్వరుడే లింగశరీరంబునం దభిమానముజేసి హిరణ్యగర్భుండామెను. ఇతనికి సూత్రాత్మయనియు, ప్రాణుండనియు, రెండువిధములుగ పేరులుగలిగెను. ఇదియే సూక్ష్మసృష్టి.

మొదటచెప్పినది కారణముతో ఈశ్వరసృష్టి. కేవలజ్ఞానస్వరూపముతో వ్యాపకత్వమధికము. ప్రకృతికి వ్యాపకత్వము అతిసూక్ష్మనిమిత్త శుద్ధావరణము. ఈశ్వరుడు సర్వస్వతంత్రుడు. మాయాకధిపడు. భూతాతీతుడు. మహత్తత్త్వస్వరూపుడు. కేవలము తత్త్వం అసిగసిద్ధస్వరూపుడు. ఈ స్వరూపము రెండు విధములు. ఒకటి కేవల ఆత్మతో స్వరూపత్వము. రెండవది భూతాదులతో గలిగిన స్వరూపత్వముగాను కాలగుణ వస్తుభేదముగా దెలియవలెను. భూతస్వరూపము ప్రాణముతో సృష్టిసితిలయాది ప్రళయవరంధరలతో భూతాదుల ప్రమాణముతో కాలగుణవస్తువులతో భూతాదులు కార్యాపేక్షకన్న కారణములు

నిత్యమైనది. పరతంత్రము. ఇదేలింగశరీరము. అనగా కనుబడనట్టి శరీరములకు నొకగుర్తుగా ప్రాగింభముతో మూలముగానున్నదానికే లింగశరీరము. లేక శరీరములకు పూర్వరూపకారణ చిహ్నము. దీనితోమును స్థూలశరీరమునకు ముఖ్యకారణము. అందుచేతనే అతీతులకు నీలింగశరీరము భంగముగావలెనని తత్వజ్ఞాన్త్రములు బోధించెను. అనగా నీలింగశరీరము గుణములతో భూత తనూత్రిలుగాగల సూక్ష్మాంశముతో జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములతో వ్యప్తిగను యిందులో సమప్తినాత్వికాంశముతో మనోబుద్ధ్యాదులును, ప్రాణమునుబుట్టెను. భూత పంచీకరణముతోగలిగినది. భూతగుణాదు లేకములై పంచీకృతములై వ్యప్తి సమప్తితో మిశ్రమమైయున్నంతకాలము దేహాదులులేవు. ప్రాణములేవ్వు. సృష్టి స్థితిలయాదులులేవు. ఇచ్చట గమనించవలసిన యొక ముఖ్యాంశమున్నది. మనస్సు ప్రధానముగ సమప్తిపంచభూతముల నాత్వికాంశముతోగలిగినందుచేత సమప్తిమనస్సుచేత సర్వభూతగుణాదులను పరిశరీరసంబంధమునకు సూత్రప్రాయమై గ్రహించుట కొకముఖ్యకారణము. దీనికారణముగా సమప్తిగుణరజోంశముతో వాయురూపప్రాణముపుట్టెను. అనగా ఆకాశప్రధానముగ మనస్సుగను, వాయు ప్రధానముగ ప్రాణముగను తేజస్సుప్రధానముతో రూపముగలిగెను. ఆద్యంతములకును ప్రాణమచన్యనకును వాయుసర్వప్రధానమై సర్వాధారమయి సర్వ స్వరూపమయి సర్వకార్యకారణమయి స్ఫోటనకక్షిగలిగి సృష్టికిని సృష్టిగాగలిగిన లింగ దేహభంగమునకును సాధనాంశమూలముగ సమప్త్యాత్మకముగ నున్నదని ముఖ్యముగా సాధకులు ముముక్షువులు ప్రాణులుగ్రహించి ముందుఆలోచనాంశముగా తెలియవలెను. ఇవిసమప్తిస్వరూపముగా చేరినందుచేత వ్యప్తిస్థూల దేహమునకును సమప్తిసర్వస్వరూప అభేదలింగ దేహమునకును సర్వదేహములకును సర్వమునకు సంబంధముగానున్నందుకు ముఖ్యకారణమని స్పష్టముగాదెలియవలెను. ఈలింగదేహ భంగమే బహుకష్టతరసాధనము. వాయువు ఊర్ధ్వముఖముతో గతి గలిగినదాని కానేరదు. మనకు బహిర్గతముగాగల ఇదాపింశవాదులను కుంభ నముతోబంధించి ఏకముగా సమానముగాజేసి సమానవాయువును కుంభకమయిన దానిని ఆధికుండలినిగ దలంచి దీనిని సుషుమ్నగామినిగా (ఆకాశముగా) ఊర్ధ్వముఖముగా ఊర్ధ్వకుండలినిగా గావించి అచ్చటదీనికంతముగ శబ్దరూప ప్రణవ నాదముతోనిదిబిందుల సదస్సోటనముగా వచ్చినదానిని ఊర్ధ్వస్ఫోటనముగావించుటే కపాలస్ఫోటనము. లింగదేహభంగము బ్రహ్మరంధ్రభేదనము అదిత్యమండలభేదనము

యిత్యాదులు. ఈలాగున శోధించిన సాధించిన గాని స్థూలదేహానివృత్తిగాదు. స్థూల కర్మాంగములతోను సూక్ష్మజ్ఞానాంగములతోను కారణమనస్సుతో నుండుట చేత స్థూలకర్మాంగ కర్మలతోను సూక్ష్మజ్ఞానాంగములతో జ్ఞానముతోను కారణమనస్సుతో (వాయువుతో) స్ఫోటనముగావించినగాని ప్రాణశబ్దముపోదు. దేహశబ్దముపోదు. బంధమైనదానిద్వారముదెలిసి యాద్యారముద్వారా మరలబంధవిమోచనము గావించక అధోముఖద్వారముగా విమోచనాదులతో నిరంతరము గావించుచూ మరల బంధములుగాగల అనేక దేహాదులనే యుత్పత్తిగా జేయుచున్నామన నేమిప్రయోజనము. అధోముఖద్వార మందున్న నిరంతరాభిమానము. ఊర్ధ్వముఖద్వారమం దేనాడుఎట్లుగలుగునో అనాడే ఊర్ధ్వరేతస్సుదు దేహాతీతుడు ఏకాంతుడవగుదువు. ముక్తుడవగుదువు. ఉపన్యాసములతోగానేరదు. సాధనలతోనగుదువు. వ్యవహారములతో వదించుటచే వంచితడవగుదుముగాని క్రియాశుద్ధిగలుగదు. అందుచేతనే మనదేహమునకు రెండుముఖ్యద్వారములున్నవి. ఒకటి ఊర్ధ్వముఖద్వారము మరొకటి అధోముఖద్వారము. అధోముఖద్వారము సర్వదా స్ఫోటనముతో వికాలముగ స్వేచ్ఛగ నేయున్నది. ఊర్ధ్వముఖద్వారము బొత్తిగా తెలియనందుచేత మూతబడినది. అధోముఖమే నిరంతరమయినది. ఈమార్గమే స్థూలదేహమార్గము. స్థూలకర్మలతో స్థూలాంగమార్గము. కర్మలతో దేహజన్మచూ లేక కర్మలు లేకనే దేహముజన్మచూడెనో దెలియక కర్మలేలేవని సిద్ధాంతముజేయుట యెట్టిసాహసమో దెలియదు. ఈలాగున పంచీకృతదేహమును స్ఫోటనముతో జరాసంధుని వధవలె వంచత్వమునుతోలగించి అపంచీకృత భూతాదుల వతిక్రిమించినగాని ఈశ్వరుడవుకానేరవు. ఈశ్వరుడే ఆత్మస్వస్వరూపుడగును. ఈలింగదేహాభిమానియే హిరణ్యగర్భుడు. భూతముల కాదిదైవతము. “హిరణ్యగర్భస్సమవత్యయగే” భూతస్యజాతః పతిరేక ఆస్త్” విరమింతము.

స్థూలతత్త్వస్మృప్తివివరము తమోస్మృప్తి - ఈశ్వరునియొక్క వీక్షణముచేతను తమోగుణప్రధానములైన యపంచీకృతభూతము లొక్కొక్కటి రెండేసిభాగములు, విభజించి యిందులో మొదటిభాగము విడిచి మిగతప్రభాగములో నొక్కొక్కటి నాలుగుభాగములతోగూడి పంచీకృతభూతములాయెను. ఇవేస్థూలభూతములు. వీటితో ఈశ్వరదృష్టితో బ్రహ్మాండమును, యిందులో చతుర్దశభువనములాయెను. ఆయాభూతలోకాదుల ననుసరించిన గుణాదులతో నాయాగుణభూతములను చతు

ద్విధభూత గామాదులుబుట్టెను. ఇది స్థూలవృంధము. దీనియందభిమానియగు నీశ్వరునికి విరాట్టని పేరు. ఇతనికి వైరాజసుండని వైశ్వానరుండని వ్యష్టిననుష్ఠి నామాంతరములు. వ్యష్టిశరీరము సమష్టివిరాట్టదేహములో అంతర్భూతముగ నున్నది.

ఈవ్యష్టి స్థూలశరీరమందు జాగ్రదవస్థలో అభిమానించిన ఆత్మకు విశ్వమని వ్యవహరింపబడిన చిదాభాసుడని నామాంతరములు. పృథివీశరీరమందు స్రవృత్త-రణములో త్రివిధశరీరములుండును. ఆయాశరీరమునుబట్టి శరీరవృద్ధానముగను మిగతవి అంశములుగనుండును.

స్వప్నావస్థయందును లింగశరీరమందును, అభిమానించిన ఆత్మకు తైజసుండని, పౌలికానీకుండనియు, స్వప్నకల్పితుడని నామాంతరము.

సుషుప్త్యవస్థయందును కారణ శరీరమందును అభిమానించిన ఆత్మకు ప్రాజ్ఞుండనియు అవిచ్ఛిన్నుడనియు నామాంతరములు. ఇదిస్థూలవృంధముయొక్క యుత్పత్తి. దేహాదులు స్థూలబ్రహ్మాండము వనుసరించి గలిగినందుచేత స్థూలములో జ్యేష్ఠీములుగ జీవులకాధారనియములైనవి. కాబట్టి నీదేహాదులు స్థూలజ్యేష్ఠీములుగను యిందులోని అంతర్యామిగనున్న ఆత్మ జ్యేష్ఠీజ్ఞుడగును పృథివీకారణము. అంతరాత్మ అత్వర్తితముతో జ్యేష్ఠావరణ బంధముతో నీపేరుగలిగెను. మరల నీస్థూలవృంధముయొక్క అవాంతరస్పృష్టివృత్తయములకొఱకై త్రిమూర్తులుగ సత్త్వగుణముతో బాహ్యములో విష్ణువుగను రజోగుణముతో సృష్టికర్తగ బ్రహ్మగను, తమోగుణబాహ్యముతో సంహారకుండుగ రుద్రుడుగను వగుచున్నవారైరి. త్రివిధసమష్టిలో విరాడంతర్భూతుండు బ్రహ్మయును, హిరణ్యగర్భాంతర్భూతుండు విష్ణువును, అవ్యాకృతాంతర్భూతుండు రుద్రుడును నీప్రకారము ప్రపంచోత్పత్తిగలిగెను.

మరల మనస్సృష్టి నీస్థూలములో దశవిధస్థాయిలతో స్థూలములో స్థూలముగను యుగాదులలో అంత్యయుగముగను, మానవులతోమరల కామాదులతో కేవల కామానస్సృష్టిగ వ్యయంకృతావరాధముతో కేవలమలరూపుడుగను స్వేచ్ఛతో గలిగిన మనము దైవమేళసృష్టిగావించి నీలాగునందరినీల దుఃఖావశేయవలె వనిచో మనము ఈశ్వరస్సృష్టిలోను చేరక తత్త్వస్సృష్టిలోనుచేరక మొదటిభూతస్సృష్టిలోనుచేరక దేవముషి గంధర్వాదులస్సృష్టిలోను చేరక కేవల కామాతురతతో పంశపరముగా సుకా సేచ్ఛవృద్ధానముతో సుతుగాగలిగిన మనాజ్ఞేవలెంతటివో

తెలియజాలనిది. ఈశ్వరానులుగా నవశరించిన మహాసీయులు సిద్ధులు. మహర్షులు సహిత మీ యాత్మేవణలు చేతుజాలనివారలై బంధవిమోచనమార్గ ప్రధానమునే వెతకి సాధకులైతరించిరి. కేవల ప్రమాదావస్థలోనున్నరోగి శత్రుబోరాటములో నున్నవాడును తమకు ప్రకృతప్రమాదావస్థలను తప్పించుకొను యుపాయమాలా చించక ఎవడుదీనికి కారకుడని నిందారోపణలుగావించి ప్రయత్న మేలేనిచో ప్రమాదములచే లేవరగుదురో దానినెఱుంగక నిర్వికార నిర్వికల్ప నిర్గుణపరిపూర్ణ ఆత్మయందారోపణలు అవవాదములుంచుటచే నెవరికిముప్పుగలుగునో అలాచించక ధూర్తులతో దూరస్థులగుటకే అధికమాయెను. అజ్ఞానతమస్సుల బలమెంతటిది. ఎంతకాల మీకాలస్వర్పము కాచుకొనియున్నదో తెలియదు. ఏనాటికైనను ఈశ్వరుడే శరణ్యుడగుటలేవుదు. మాయను అనిర్వాచ్యమని తత్వశాస్త్రవేత్తలు జెప్పినందుకు మననిత్యానుభవములో మరొక ముఖ్యదృష్టాంతరమును జూపెదను. మనము సుషుప్తిలోచేరుటను రోజు అనుభవములోనున్న బాత్తిగా గ్రహించలేము. మరల సుషుప్తినుండి నెలు లింగశరీరములోనికివచ్చినది గమనించలేము. దీనిని గమనించి తెలుసుకొన్నచో ఆత్మలోనిమాయ ఎటులవచ్చినది లీనమగునది తెలుసు కొన్నవారలమే యగుదుము. ఏమియునులేనిదానిలో యేమియును లేనిదిగనే ప్రారంభమై తుదకు స్థూలమువఱకురాబడి మరల లీనములోను తుదకేమియును లేనిదిగనే నగుచు లీనము సంపూర్ణములోనగును. ఇట్టి నిత్యానుభవమైనదానిని కనిపెట్టుటెటులకాదో యటులనే మాయను అనిర్వాచ్యమని తత్వవేత్తలలోచించి వాసిరి. మూలప్రకృతి మాయతో తనంతకుతానే ప్రకృతము మిథ్యగానున్న దానిని తెలియక ప్రకృతిసంబంధక్షేత్ర రూపావరణమని తెలియకను, ఈ అంతరములో ఆత్మస్వరూపముగానున్నదానిని తెలియకను, నీవుజడస్వరూప ప్రకృతితో జేరిన దేహముతోను, ప్రకృతిసమష్టి భూతరూప మనస్సుతోను సృష్టిగాగలిగి దీనిని విడిచి అంతరాత్మకు ఆత్మకు సంబంధించిన సృష్టిగా సిద్ధాంతముతో ఆధ్యారోప అవవాదముగా మిథ్యగాభిన్నముతో తెలియక వృథా వదించిన జడక్షేత్రరూపుడ వైతివిగాని చైతన్యస్వస్వరూపు డెంతమాత్రము కానివాడవైతివి. కాబట్టి నీ వాదములన్నియు యెండమావులవలె వృథావాదములేగాని సత్యమెంతమాత్రము గాదని స్పష్టము. ఒకడు నాటకములో మరొక వేషము వేసి అభినయించి మాటలాడిన సర్వవ్యవహారమున్నది. సత్యమెంతమాత్రముకాదు. సంపూర్ణములో నేమియు నుండదు. ఉండినచో నది సంపూర్ణమేగాదు. మరొకదాని అంతరాయములో గుణ

ములచేత కృమముగా స్థూలమువలన రాగలుగును. గుణములయాధిక్యమే స్థూలము. తుదకు పంచతన్మాత్రైలకు మూలముగు శబ్దమేనిలువను. “లోక సామెతలో అన్నియు నెటులవచ్చినవో మరలనెటులనే పోవుననెదరు. ప్రకృతమైనను విధానమంతయు నిదేవిధానము ననుసరించినదిగానే యున్నదేగాని వేఱులేదు. ఆద్యంతములందన్నియును జ్ఞానస్వరూపములుగానే నిలిచియున్నవగును. మధ్యలో స్థూలాదులుగా కొంతకాలము మాత్రముండును. ద్వీకే మిథ్యయందురు. శబ్దము సంపూర్ణముతో చెప్పవలెను. మిథ్యలోనుండి మిథ్యలనిజెప్పట జ్ఞానమాత్రమగును. అనుభవమును సంపాదించుకొనవలెను. తుదకేమో మిథ్యయనునది స్పష్టము. ఒకవిషయమునుగాని వస్తువునుగాని నిరూపించి సిద్ధాంతముచేయవలెననిన మానవ మాత్రునితో నెంతమాత్రముగాదు. మనస్సుతో సిద్ధాంతములుగాజేసిన మన స్మృతులు ఋషిత్వముతో దివ్యతేజస్సుతో సిద్ధితో దివ్యదృష్టితోజేసిన శ్రుతి స్మృతులుగావు శాస్త్రములుగావు. మనకు భయకంపాదులు భృమణులుడుగలేదు. కామగోధాదులగులేదు. అభిమానములు వదలలేదు. వ్యామోహాదులు వదలలేదు. కాన ఇప్టమువచ్చినట్లు ప్రశ్నించుట సామాన్యమగును. ఎక్కువ వ్రాయనేల. సర్వము కాలాత్మకము. కాలాధీనము. కాలస్వరూపము. సర్వ విధములు కాలమేపథానప్రకృతి. అన్నియు తనకుతానేకారణము. మరొక ఓదియనులేదు. లేకున్న సంపూర్ణస్వరూప జ్ఞానముతోను జ్ఞానానందముతోనున్న మనలో నదెటులనో ఊహించు సాధ్యములేనిదిగా మాయ, మనస్సాకటియేమి యును లేనిదిగనే యత్నపిత్తై మరలనెటులనో గుణాదులుత్పత్తిగానై కారణ మాదిగా స్థూలకార్యకర్మలను గుణాదుల ననుసరించి చేయించి మరలఅంతములో అనంతపరిపూర్ణముతోనేతేరి ఏమియును లేనిదిగనే నిరంతరమగుచున్నది. మరల నదెటులనో ప్రారంభమగుచున్నది. వచింపను, నిర్వహించును, ఊరకయుండుటకును, ఏవిధముగను సాధ్యముగానిదైయున్నది. ఇది మన నిత్యానుభవ స్వాధీనములోనుండియు నివారింపలేనివారలమైతిమి. సాధ్యముగాదని చెప్పటకు వీలు లేదు. కష్టసాధ్యముగనున్నదేను. ఇటులనే మనకు దేహాదులు సంభవించుచున్నవి. తొందరపడి బాహ్యములోనిలిచి ప్రకృతిగుణాదుల ప్రమాదభ్రాంతితో అజ్ఞానమోహజకములతో స్వహితములుగ సర్వము జ్ఞానముతో నాలోచించక తొందరపడివచ్చింది సర్వముచేయుట నాలోచించినచో నేమియును జెప్పజాలము, ఇది అనిర్వాచ్యము. అందుచేతనే అనిర్వాచ్యమనిరి. వాక్కుకతీతము. రెండు

విధములతో సమన్వయము. ఆత్మకు అతీతమేను. అనగా అవాఙ్మానసగోచరము ఇచ్చట అటులనే వాక్కుకు అతీతముగనున్నది. ఎక్కువగా వివరించనేల. బోధ కొక్కమాటే చాలును. మనస్సుతో జేరక స్వస్వరూపజ్ఞానములో జేరుటకే కర్మ భక్తి జ్ఞానవైరాగ్య ఉపాసనాది యోగాదులనుచూపిరి. దేనితోనైనను పారంభము గావచ్చును. తుదకదే నావగా దరిజేస్పను.

ఓం తత్సత్.

—o—

సృష్టి క్రమ వివరము.

సృష్టి అనడముతోనే ఏవిధముగనో నొకవిధమయిన ఆకారవిశిష్టప్రకాశ రూపముతో ఒకదానికొకటి సంబంధముతో మిథునీభావముతో మరలప్రత్యేకించి చూచువారికి, చూడబడునదిగా స్థూలముగను, సూక్ష్మముగను, కారణముగను, తోచునట్లుగాని, ఆలోచనతో అనుమానప్రమాణముగగాని, స్పష్టముగగాని నగ బడుచుండును. ఇదేలాగనిన మనస్సుతో ఆలోచనగ కారణరూపముగను బుద్ధితో జ్ఞానరూపముగ సూక్ష్మముగను స్థూలైందియినేత్రముతో స్థూలరూపముగను మూడువిధములుగ నీసర్వమున్నది. అందుచేత చూపు, చూడబడునది, చూచు వాడును యీమూడును తప్పకయుండినగాని గనుబడవు. వీటికాధారముండేతీర వలెను. ఆధారమెటులుండవలెననినచో ఆదిలోనొకవస్తువు సంపూర్ణ అద్వితీయముతో సర్వత్ర ఆక్రమించి యుండినగాని మరల మరొకవస్తువునందులో కనుబడుటకు అవకాశముండదు. అందుచేత ఆధారమొకటి ఆధేయమొకటి యని యనదగును. ఇట్లులేనే మరలస్థూలాదులకు సూక్ష్మమూధారము సూక్ష్మమమునకుకారణ మూధారము కారణమునకు సంపూర్ణముతో అద్వితీయముతో నొకసర్వ పరావరముతో సంపూర్ణముగనుండుటచేత వచింపరానిదిగనుండును. ఇట్లులేనే మరల స్థూలమునకు స్థూలమే ఆధారముగను, సూక్ష్మమునకు సూక్ష్మమే ఆధారముగను, కారణమునకు కారణమే ఆధారముగను సర్వాధార సంపూర్ణస్వరూపమునకు సంపూర్ణఅద్వితీయ స్వస్వరూపమే స్వయమూధారముగను నుండును. సంపూర్ణముతో నన్నియును

సంపూర్ణములేయగును. కాబట్టి సంపూర్ణము శాశ్వతముగను సత్యముగనుమిగిలినవి. అశాశ్వతములుగను అసత్యములుగ నుండును. ఇందుకుకారణము మొదటనున్న దానిలో మరల కల్పితముతో నుత్పత్తిగానైనందుచేతనేను. ఏనాటికైనను ఏతుడైనను నొకటి తప్పకమిగులును. అదే శాశ్వతము. సత్యము పూర్ణము స్వస్వరూపము అవాఙ్మానసగోచరము. అద్వితీయముచేత నిరూపించజాలము. కల్పితముతో భూతాదికాలములుగను, భూతాదిపంచభూతములుగను భూతాదిగుణములుగనున్నవి. ఈలాగు నెంతవివరించినను బోధకుకష్టముగనుండును. అత్తను దెలియపండుచేత అనర్థములకును వివాదములకును, సందేహములకును, ప్రశ్నలకును ముఖ్యకారణము.

సృష్టికి మూడువిధములతో సర్వకారణ కార్యములుగ నున్నవి. ఈమూటినే, త్రిప్రతిజ్ఞుని, త్రికాలములని, త్రిగుణములని, త్ర్యవస్థలని, త్రిదేహములని, అండపిండ బ్రహ్మాండములని చేతనాచేతనములకును క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞునిగని సమన్వయ సంబంధములుగనున్నవి.

మొదటి అపంచీకృతభూతములుగ నున్నవాటిని పంచీకృత పంచీకరణముతో సృష్టికి ప్రారంభము. పంచీకృతమేమిధునము. ఈమిధునముతో మరల నన్నియును మిధునీభూతములై మిధునీభావ క్రియాకర్మలతో అంతమువరకునుతప్పక జరుచుచునే యుండును. సృష్టిక్రిమిమేటులనో లయక్రిమిమేటులనేను. ఒకదానిలోనొకటి ఉపరిభూతాదులలో లీనముకావడముతో ఈరెండు నెడతెగని పరంపరలుగా నుండుట చేత మనమెంత అలోచించినను యెడతెగనివిగానే స్వభావగుణానుసారముతో అంతముతో వదు. తోచనికారణమునకే అజ్ఞానమనిజెప్పిరి. అజ్ఞానములో నెంత జ్ఞానమును సంపాదించినను అజ్ఞానముతో చేరిన జ్ఞానమేయగును. ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానముతో నీచుజ్ఞానము నశించునవకాశముగను. ఈ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానము మన భారతభూమిలో సహజముగా అనుభూతమైనందుచేత మనభారతభూమి మహాపుణ్య భూమి. ఇతరులకు ప్రధమములో బోధకావడమే మహాదుస్సరము. మనకుబోధకావడము సహజభావములో సులభము.

ఎవ్వటికిని స్వాభావికముతో సర్వదానున్నదానిలో ప్రత్యేకించి భిన్నముగా సృష్టికానేరదు. దీనికి భిన్నముగా మరొక పేర్పడినగాని సృష్టికవకాశముండదు. భిన్నరూపమునకే ఛాయయుని, మాలిన్యముని, అజ్ఞానముని, ప్రకృతియుని, మాయయుని సృష్టియుని, కల్పితముని రెండవదియుని నామాంతరములు. రెండవదానితోనే సృష్టికి

అవకాశము. దీనికేభిన్నమనియందురు. భిన్నముచేత ఆకాశ్వతమనియు భిన్నము లేనిదిసర్వదా యేకరూపముతో నుండుటచేత శాశ్వతమని ఆత్మయు స్వస్వరూప మని సత్యమని జ్ఞానస్వరూపమని మనతత్త్వశాస్త్రములు, వేదములు, నిరూపించినవై మనభరతదేశములో అనాదీయముగ ప్రకాశించి సులభబోధకములై సహజములై సర్వసామాన్యములుగ మనకు సర్వమూలముగ నున్నందుచేతనే మనజన్మభూమి సర్వవిధములుగ అన్నిటితోను సర్వోత్కృష్టత జెందినది. మనవేదశాస్త్రపురాణములు సహితము స్వప్రకాశములై సృష్ట్యాగ్నియందును, సృష్టిమధ్యలోను, సృష్ట్యంతమందును సర్వదాప్రకాశ ప్రమాణములై మధ్యలోనే మార్పులులేని సత్యములై సర్వబలకు సర్వమూలముయి సర్వవిజ్ఞానావకాశములై శాశ్వతములుగనున్నవి. ఆధ్యాత్మికదృష్టితోను, ప్రకృతిప్రపంచదృష్టితోను ముఖ్యావకాశ మూలాధారములై యేనాటికైన నితే ఆశ్రయములైయున్నవి. మహాప్రళయములోసహితము ప్రళయ శ్రీరుద్రదీమూర్తియున్నంతకాలము ప్రళయములో మిగిలియుండి ప్రళయమువసంహారాంతరమందు మరల బయలుదేరి సృష్ట్యారంభమగును. ప్రళయమూర్తి శ్రీరుద్రుడే ఖాత్రిగా లేనిచో ఆనా డివిలేకపోవునేమోయ్యి తలంచవచ్చును. ప్రళయములో శ్రీరుద్రదీమూర్తి హస్తగత త్రిగుణరూప త్రిశూలమందు నీభరత భూమి గుణసామ్యముతో కారణరూప బీజప్రాయమయి అణువుగానుండి ప్రళయంతమందు మరల త్రిగుణరూపములతో కారణ, సూక్ష్మ, స్థూలాదుల ననుసరించి ప్రవృత్తి పరిణామముతో అణువాదిగా మహత్తు బ్రహ్మాండమగుచుండును. బ్రహ్మాండములో మనభరతభూమియే అంత్యభూమి. విరాట్టనవపాదము. ఇదేమూలాధారకమలము. శిరస్సే సహస్రారము. ఆదికారణభూమి. అద్యంతములతో అణురూపమును బొందియుండును. కాబట్టి మనభరతభూమి సర్వకార్యకారణ విశిష్ట శేషభూమి. సర్వనిలయభూమి. సర్వాశ్రయభూమి. మహాచలిత్రపుణ్యభూమి. క్రమముగా దీనిమూలముతో సర్వమునకు సర్వబలకు సర్వాధార మూలకారణభూమి. ప్రళయములో నిదిఖాత్రిగా నశించినచో మరల సృష్టికి నేమాత్రమవకాశమే లేకపోవును. సృష్టికి కారణభూమి యుండేతీరవలెను. కారణనాశనముతో కార్యముండదు. కాబట్టి మనభరతభూమి కారణభూమి. వేదశాస్త్రపురాణములో ప్రమాణములనేకములుగలవు. వేదశాస్త్రపురాణములు భరతభూమియును పరస్పర సంబంధములై శాశ్వతములై సత్యధర్మ సాంప్రదాయ సనాతనములై పరంపరానుగత ప్రమాణములైయున్నవి. ప్రళయమూర్తియే ఈశ్వరుడు. ప్రకృతే శ్రీ

రూపముతో సృష్టికారణభూమి. ఈ రెంటిని ప్రకాశింపజేసినదే వేదము. నిజే
జ్ఞానస్వరూపతత్వ. ప్రకృతితోనే ప్రళయము. ప్రకృతితోనేసృష్టి. ఇంతటి
మహావిమర్శనలు విద్యలు విజ్ఞానమునకు మనవేదమే సర్వమూలము. సర్వలకు
నిజే ప్రారంభములోఁబధారము. వేదమేలేనిచో నీజడప్రకృతితో నేమియును
బొత్తిగా దెలియజాలనివారలమే అగుచుంటిమి. వేదములు స్వతఃప్రమాణములు.
సృష్టిలోచేరినవిగావు. శాశ్వతప్రకాశములు. వేదముల ననుసరించే శాస్త్ర
పురాణాను లుత్పత్తిగాబోధకములైనవి. ఇదియొకవిధముగా సృష్టిక్రియమునకు
వివరకారణము.

—o—

సృష్టితో గల మార్పుల వివరము.

సృష్టియనుటచేతనే కాలగుణభూత పరిణామవికారాదులతో సర్వవిధములుగ
మార్పులుండెత్తిరను. కాబట్టి ప్రతివస్తువునకును పదార్థమునకును స్థిర చరాదు
లకును నిరంతరము క్రిమముగ ఆద్యంతములందు ఆవరణములతో అనంతానంతావ
కాశములతో ప్రకృతి వికృతులతో నున్నదన్నట్లుగా నుండక సర్వదా మార్పుజెందు
చుండును. ఇదిసహజము. మనమింతవరకు రాగలిగినందుకును మరల మనతో
ముందెంతవరకు నీలాగున పరస్పరకార్య కారణాదులతో భోగలుగుచున్నదో తెలియ
రానిదిగనున్నది. ఇటులనీబ్రహ్మాండగోళముగూడ ఆదినుండి నింతవర కనేకపరిణామ
వికారాది ప్రళయమార్పులతో వచ్చినదేయని తెలియవలెను. అందుచేత కాల
భేదములతో రూపుమార్పులతో భేదములుగ పురాణసృష్టికిని నిష్పటికిని ముందు
కాలమునకును విపరీతాంశ రూపనామక్రియాభేదములతో ప్రళయమునకును
భేదములుగ నగుచునేయుండును ఇదిప్రకృతితోగల సృష్టివిచిత్రసహజము. వీటికి
సహకారము భృమణతోను బ్రాంతితోను మరొక కారణము.

భూమి నీరుగామార్పుజెందవచ్చును. నీరుతేజస్సుగా మార్పుజెందవచ్చును.
తేజస్సువాయువుగా మార్పుజెందవచ్చును. వాయువుప్రకాశముగా మార్పుజెంద
వచ్చును. ఆకాశము అత్మగాకావచ్చును. మరలక్రమముగ నన్నియునుమార్పులతో
ప్రారంభముగావచ్చును. ఇట్టిమార్పులతో నిరంతరమగుచున్నదానికి మనవేద

పురాణాదులలో చెప్పబడినవాటికిని నేటివర్తమానకాలమునకును ముందురాబోవు కాలమునకును క్రమముగా భిన్నరూప పరిణామాదులతో సహజమార్పులతో నగుచున్న బ్రహ్మాండములోని లోకాదులను గుర్తించి పరిశీలించి విమర్శించినచో నేలాగున సర్వమునకు సమన్వయమునుబడును. రాజ్యములమార్పులతో అల్పకాలములోనే సర్వముమనముచూడగ ననేకమార్పులుగ మారుచున్నవి. యుగములభేదములతోగలమార్పులను తెలియుట చాలిష్టపరచగవాముగనుండును ముందురాబోవుకాలమువారలకు మనవి వారలకుభేదములుగనే నుండును భూమిద్వీపములుగ మారవచ్చును. సముద్రములుగను మారవచ్చును. ఇటులనే సముద్రము భూమిగ మార్పైజెడవచ్చును. జలమునకును, భూమికిని పరస్పరసంబంధ సంయోగముతో మార్పులు సహజములు. ఇదియునుగాక చిన్నప్రళయములాదిగ మహాప్రళయములవఱకు గలుగుచుండుటచేత ప్రళయములతో మరలమార్పులు రూపనామాదులకు వికారములుగ మార్పులు గలుగవచ్చును. ఊహించరానివి మూలప్రకృతికే మార్పులుగగలగుణాదులతో నున్నంచేత ప్రకృతినంభవములన్నింటికిని పరిణామవికారాది మార్పులు సహజములు.

అందుచేతనే వేదపురాణాదిశాస్త్రములు పరిణామ, భ్రమణ, భ్రాంతి, ప్రళయాదులు, సృష్ట్యాది వికారగుణములున్నవని మొదటనే వివరించిరి. దీనికే జగన్సృష్టయనిరిగాని బాధిగాలేదని యర్థముకాదు. ఉన్నంతవరకేసత్యముగాని శాశ్వతసత్యముగాదనిరి. ప్రకృతినిఆశ్రయించియున్నదేగాని స్వయముగా నెంతమాత్రములేదు. ప్రకృతితోప)పంచము. ప్రకృతిగుణాదులే ప్రపంచమునకుండును. సిద్ధాంతము సత్యమెప్పటికిని ఒక్కటేను. అసత్యమనేకములు. ఇట్టిసిద్ధాంతములు దెలిసియును మనలేతోగల మనస్సుతోను మఠేయుతోను మనమున్నంతకాలము మన అనంతరమున్నవారలకును పరస్పరభిన్నతా జనిత దోషముతో భిన్నవాదములు లేవవు. సత్యముదెలిసినను వాదములు సహజములుగ గురెవ్వరితోనైనను గలుగుచుండవచ్చును. ఏతుడైనను ఆద్యంతములొక్కటేను. అవే మనమహర్షుల సిద్ధాంతములు. అవే వేదశాస్త్రపురాణాదసారములు. ఇందుకుదాహరణము. ఒకస్వప్నములోనున్నవానినిజూచి జగదవస్థలోనున్నవాడు స్వప్నగతావస్థని ఏమి కలువరించుచున్నావని పోచ్చరించి స్వప్నసత్యమని ఆపుడుదెలిసియు మరలతాను స్వప్నావస్థాగతుడుకాగా నిదివరకు స్వప్నావస్థయొక్క అసత్యమునుదెలిసియు మరలతాను ఆస్వప్నభ్రాంతినే సహజముగ జెంది కలువరించినట్లుగనే నీఅసత్యభ్రాంతి.

సర్వలకును కృమముగ నావరించి సత్యజ్ఞానమును తెలుసుకొనునంతవరకు భృమింప జేయుచుండును.

సృష్టితోగలమార్పులు సహజముగ సంపూర్ణ అద్వితీయ స్వప్రకాశ ఆత్మలో మరొక ప్రకాశముగలుగదు. ఇట్టిస్వప్రకాశములో మఱొక ప్రకాశమునకు అవకాశముగలుగవలెననినచో నది భేదముగను, ప్రకాశహీనముగను మరొక దానితో కల్పితముగ నుండినగాని గనుబడదు. ఈమధ్యలో కల్పితభేదముతోగలిగినదే తమస్సు. మాయ, అజ్ఞానము మనస్సు మూలప్రకృతియని నామాంతరములు. ఈ లాగున నొక ఆవరణము రెండవదిగా నేర్పడి మరల అందులో మొదటిస్వప్రకాశ ఆత్మ తేజస్సుభిన్నముతో మాలిన్యముతో మిశ్రితతేజస్సుగా ప్రకీర్తితమగును. మొదటిస్వప్రకాశతేజస్సే లేకున్న సర్వము శుద్ధమాలిన్యముగ నొకేవిధముగ భిన్న స్వరూపములే బాహ్య లేకుండ సమానముగ నేయుండునగాని మధ్యలో తేజస్సున కవకాశముండదు. మొదటిది స్వప్రకాశతేజస్సు సత్యముగను మరల కల్పితముతో భిన్నప్రకాశ మిశ్రితతేజోరూపాదులుగ మార్పులతో కృమముగ సృష్టిమార్పు లగుచుండును. ఇట్లేముఖ్యోనేమీయనుండక మరల స్వస్వరూప ఆత్మనిలుచును. ఇందుకు ప్రకృతము మనమురోజు చూచుచున్న సిసిమాద్వైష్టాంతరమేచాలును. సిసిమాప్రారంభము స్వప్రకాశతేజస్సులో మధ్యలోతమస్సు అవరించినగాని చిత్రములకవకాశముగలుగవు. మొదటితేజస్సుహకారమేలేక తమస్సుతోనే ప్రారంభించదలచినచో భిన్నమేలేక శుద్ధతమస్సే అద్వితీయముగ నేనుండును. సిసిమా అనంతరము మరల స్వప్రకాశతేజస్సే మిగులును. ఆద్యంతములందు స్వరూప స్వప్రకాశ తేజస్సుసత్యముగనున్నది. మనము తమస్సులోగల ప్రకాశమునేజూచి యంతకంటె ప్రకాశమేదేదని మూలమును దెలియక భృమపడుచున్నాము. ఇది స్వస్వరూప ఆత్మప్రకాశ మంతమాత్రమును గాదనిస్పష్టము.

మరొకదృష్టాంతమునుజూడుదు. ఒకజననిలో మరల సృష్టికావలెననినచో మరల ఆజననిగర్భములో మధ్యలో ఆవరణముగా మాయయొక్క టేమియునులేనిది మధ్యకాలములో కల్పితమై అందులో మరల మధ్యేకల్పితముగ తత్స్వరూపసృష్టి తదంతగా నేలాగున సృష్టికామార్పులతోనగుచు తుదకు బాహ్యముతో నేమియును లేనిదిగనగును. ఉభయత్రీ మాయ. మాయలేనిదేసృష్టి. మార్పులుగలుగవు. మొదటితొండినట్టి, తల్లిగర్భముతో వరంవరలుగా మార్పులతో గలుగుచున్నది. ఈలాగున ప్రభయమువలకును మధ్యేకల్పితావరణములతో కల్పితరూపాదులుగ

నగుచుండును. ప్రకృతియొక్క విచిత్రవిత్తమును కనిపెట్టుట దురవగాహకమును, అనంతభేదములు ప్రకృతికిసహజము. భ్రాంతియే సర్వకారణము. అభిమాన వ్యామిహితము సత్యమునకు శాధాకరము. ప్రకృతిప్రబలించి విస్తరించి నంత ప్రళయ ప్రమాదములు సమీపించుటతప్పవు. ఆధ్యాత్మజ్ఞానమువిస్తరించి ధృఢపడినకొలది ప్రకృతివిస్తారము ప్రబలముకానేరదు. ఈసంక్షయే రియూగాదుల రూపములుగనున్నదని తెలియవలెను.

సైన్సుకును తత్త్వమునకునుగల సంబంధవివరము.

శాశ్వతమతినూత్నముతో విమర్శింపదలచితిని. ప్రకృతకాలానుసార మివిషయమును కొంతవిమర్శించడముతో ప్రయోజనము ప్రమేయముగూడనున్నది. సైన్సుకును తత్త్వమునకును కొంతవరకు భేదములులేవు. రెండును ఉత్పత్తి నే గోరుచున్నవి. అనుభవమును అసించుచున్నవి. ఈరెంటికిగల విధానములు నొకటి ఊర్ధ్వగతిమార్గముగను తుదకు సర్వములీనముతో శాశ్వతమగు స్వస్వరూపముతో అంతయొంది తుదకు ఆనందముతో ఏవిధములైన క్రియలు, కార్యములు, అన్యవస్తువులు లేకప్రవృత్తము తూష్టిభావమేను. ఇది తత్త్వవిధానము. సైన్సుకు బాహ్యవిధాన పరికరాదు లావశ్యకములు. ప్రారంభముతో కొంతవరకు రెంటికిని త్రిపుటిసంబంధముమాత్రమున్నది. తత్త్వత్రిపుటికి చూపుమాడబడునది చూచువాడుముఖ్యము. ఈలాగున ప్రారంభముతో తనఅంతరములో ప్రారంభించి తుదకు బ్రహ్మాండముతోను అతీతుడై ఆవలపరావరముతో సర్వాతీతుడగును. అంత వరకు ఆవరణసంబంధములతో బంధములుగానుండును. ఇవిఒకదానిలోనొకటిగా లీనముతో తుదకు నివారణములగును.

సైన్సువిధానమునకును త్రిపుటియున్నది. రెండుపదార్థములు చేయువాడు చేరి త్రిపుటియగును. సైన్సు సృష్టిలోనుండి మరల బాహ్యముతో అనంతసృష్టిగా చేయడమేను. ఈలాగున అంతములేకుండా ప్రళయమువరకును చర్చితచర్చణముగా చేయుచుండుటే సైన్సువిధానము. ఇదిస్థూలవిధానము; యెడతెగనివిధానముతో అనంతనానురూప వికారాదుల కాశ్చంద్రగునది. తుదకిది ప్రళయముతోనేఅంతము.

ఇదేఫలితము. ఇదిప్రారంభములో అభిమానప్రేమలుగాగలిగి అంతములో దుఃఖమునుగలిగించును. ఏనాటికైనను శాశ్వతము సుఖానందములు గాజాలవు. వస్తువులు నిస్సారమయినను విడువజాలనివి. చేయువారలకేదోయొకవస్తువున నారూపములుగ నె తోచుచుండును. ఇదిఅధోదృష్టి. ఆవరణవరంపరలుగ కాగలమార్గము. జడవదార్థములతో సంబంధవిధానమేగాని చైతన్యసంబంధ మెంత మాత్రమునుగా నేరదు. స్థూలమార్గము మలమార్గము.

ఈపైను భూతకాలములోజేసినవి వర్తమానకాలములవారికి భిన్నములుగను పురాతనములుగను మరలమార్పులతో భవిష్యత్కాలములవారికి భేదములుగను స్థిరములులేని భృమలతో సర్వదా చేయుచుండువారలయగుచుండురు. నిలుకడ లేనివిధానమార్గము. తృప్తిలేనిమార్గము. నశింపుమార్గము. తుదకు సర్వనాశన మగును. ఇది స్వతంత్రముగా నిది. అన్యతంత్రము. తత్త్వము స్వతంత్రము. పైను ఆవరణ విధానములతో అనంతావరణములతో ప్రత్యేకములుగా గలుగును. రెంటి కిని జ్ఞానముప్రధానము. పైనుకు పదార్థప్రకృతికి విజ్ఞానముప్రధానము. తత్త్వము నకు అధ్యాత్మవిజ్ఞానము స్వస్వరూప్రధానము. ఆత్మసంపూర్ణుడగుటచేతనే నిత్యుడు సర్వవస్తువతుడగుటకు ముఖ్యవకాశకారణము. అనంతావరణములతో తుదకు అత్యంత సూక్ష్మముగా ఆవరణమగుటచేత అందులో అతिसూక్ష్మదశగాగల అణుత్వముగా ఆత్మలగుటకు ముఖ్యకారణము. మహదావరణముతో అధ్యాత్మిక విద్యతో మహత్తుగా కాగలిగి తుదకు నిరావరణముతో సంపూర్ణుడుగానగును. ఈ రెండువిధానముల కివేభేదములు.

పైనుకు కర్మత్వభోక్తృత్వప్రధాన విధానము. అధ్యాత్మవిద్యకేదియును లేదు. భిన్నముతోనే దుఃఖము. అభిన్నముతో అనందము. అమృతము. జ్ఞానముతో సర్వసంబంధముగా ఆత్మయున్నది. అజ్ఞానముతో పరస్పరభేదముగా ప్రకృతి యున్నది. ఏదిప్రతివస్తువునందును ఉన్నదియని అనుచున్నామో అదిఆత్మస్వరూప మేను. అందుచేత మనమెంత ఉత్పత్తిగాచేసినను యెడతెగని సారముతో అన్నిటి యందుండును. ఇందుకు నిత్యసత్యత్వములేకారణము. ఇదిసంపూర్ణముగా తెలిసిన వారలే మనమహర్షులు. పైనుతో నెప్పటికైనను ప్రమాదము దుఃఖమనే తెలిసి దీనినిధూరముజేసి అధ్యాత్మవిద్యనే యధికముగా సాధనపరులై సుఖించి అనంద మూర్తులైరి. అమృతస్వరూపులైరి.

ప్రకృతకాలానుసారముగ పైనువిధానముతో ఆత్మతత్త్వమునకు ప్రత్యేక

ప్రమాణములకును చాలసహకారములుగ నున్నందుచేత చాలసంతోషసహకారముగనున్నది. ఈసైన్యవిద్యాపండితుల మహాసహకారముతో అధ్యాత్మికవిద్య నిలుచుటకును వ్యాప్తిని ప్రకృతకాలమునందు చాలసహకార మొనర్చినదాయెను సృష్టియంతయు సైన్యవనుసరించినదేను. ఈ రెంటినిభేద మేలేదు. మనవిజ్ఞానమును కేవలము ప్రకృతిజ్ఞేత్రయాప జడపదార్థవస్తువిజ్ఞానమునందే సర్వదానిమగ్నులగుటకంటె చైతన్యమునందు ఉపయోగించి 'సాధించుటే ఉత్తముక్తిమార్గము ఎక్కువవివరింపబాలము. సర్వదాఅవస్థలుపడుట కష్టతరమార్గమగుటచేత అధ్యాత్మతత్వము ననుసరించుటఉత్తము.

—o—

పు రాణ ము ల వి వ ర ము.

వయస్ సంఖ్య.	పురాణములు	కోశసంఖ్య	ముఖ్యఫలవివరములు ఫలప్రాప్తి.
౧	బ్రహ్మపురాణము	౧౦,౦౦౦	జలధేనువును వైశాఖపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన బ్రహ్మలోకప్రాప్తి.
౨	వస్త్యపురాణము.	౫౫,౦౦౦	నువర్ణలేఖనిని జ్యేష్ఠ శుద్ధ పౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన అశ్వమేధఫలసంప్రాప్తి.
౩	వైష్ణవము.	౨౩,౦౦౦	ఘృతధేనువును ఆషాఢశుద్ధ ౧౫లు నాడు దానమిచ్చిన విష్ణులోకప్రాప్తి.
౪	శైవము. ఇదే వాయుసీయము	౧౨,౦౦౦	గుడధేనువును. శ్రావణశుద్ధ పౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన శివలోకప్రాప్తి.
౫	భాగవతము.	౧౮,౦౦౦	బంగారుసింహమును భాద్రపద శుద్ధపౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన వరముపడప్రాప్తి.
౬	నారదీయము.	౨౫,౦౦౦	ప్రత్యక్షధేనువును ఆశ్వయుజ శుద్ధ పౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన ఇష్టలోకప్రాప్తి.
౭	మార్కండేయము	౯,౦౦౦	స్వర్ణగజమును శార్త్తిక శుద్ధపౌర్ణవమియందు దానమిచ్చిన పాండరీయజ్ఞఫలప్రాప్తి.

వరుస సంఖ్య.	పురాణములు	కోట సంఖ్య.	ముఖ్యఫలవివరములు ఫలప్రాప్తి.
౮	ఆగ్నేయము.	౧౬,౦౦౦	స్వర్ణపద్మసహితములగు రెండుతిలధేనువులను మార్గశిర శుద్ధపౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన సర్వక్రతుఫలప్రాప్తి.
౯	భవిష్యత్పురాణము	౧౮,౫౦౦	గుడధేనువును పుష్యశుద్ధపౌర్ణమిరోజున దానమిచ్చిన అగ్నిష్టోమయాగ ఫలప్రాప్తి.
౧౦	బ్రహ్మకైవర్తము	౧౮,౦౦౦	గృహదానము మాఖశుద్ధపౌర్ణమిరోజున దానమిచ్చిన బ్రహ్మలోకప్రాప్తి.
౧౧	లైంగపురాణము.	౧౧,౦౦౦	తిలధేనువును ఫాల్గుణ శుద్ధపౌర్ణమిరోజున దానమిచ్చిన శివలోకఫలప్రాప్తి.
౧౨	వరాహపురాణము	౨౪,౦౦౦	బంగారుగరుత్మంతుని, తిలధేనువును చైత్ర శుద్ధపౌర్ణమియందు దానమిచ్చిన విష్ణులోక ఫలప్రాప్తి.
౧౩	స్కాందపురాణము	౧,౦౧,౦౦౦	బంగారుత్రిశూలమును దానమిచ్చిన శివలోక ఫలప్రాప్తి.
౧౪	వామనపురాణము	౧౪,౦౦౦	విషువత్పుణ్యకాలమున ఏదియైనను దానమిచ్చిన శ్రీవిష్ణులోకప్రాప్తి.
౧౫	కూర్మపురాణము	౬,౦౦౦	ఉత్తరాయణవర్ష పుణ్యకాలమున బంగారు తాబేలును దానమిచ్చిన గోసహస్రదాన ఫలప్రాప్తి.
౧౬	మత్స్యపురాణము	౧౪,౦౦౦	ఉగాదిరోజున గోదానమిచ్చిన సకలవృధివీ దానమొసగిన ఫలప్రాప్తి.
౧౭	గరుడపురాణము.	౧౯,౦౦౦	బంగారుహంసను దానమిచ్చిన శ్రీశివలోక ప్రాప్తి.
౧౮	బ్రహ్మాండపురాణం	౧౨,౨౦౦	సువర్ణసహితముగ కంబళమును వ్యవసాయములందు దానమిచ్చిన సహస్రరాజనూయ ఫలప్రాప్తి.

—♦ శ్రీసాక్షిందపురాణవివరము - సంహితలారు, ఖండములారు. ♦—

సంహితలవివరము.

౧	సనత్కుమార సంహిత	పంచపంచాశత్సాహస్రిక శ్లోకములు	౧౧౦౦౦
౨	సూత సంహిత	షట్సహస్రిక	౬౦౦౦
౩	శాంకర సంహిత	త్రిసాహస్రిక	౩౦౦౦
౪	వైష్ణవ సంహిత	పంచసాహస్రిక	౫౦౦౦
౫	బృహ్మ సంహిత	తి్రిసాహస్రిక	౩౦౦౦
౬	సౌర సంహిత	ఏకసాహస్రిక	౧౦౦౦

వీటిలోగల ఆరు ఖండముల వివరము.

౧	పంచనాగర ఖండము
౨	కమలాలయ ఖండము
౩	రేవా ఖండము
౪	ఏకవీర ఖండము
౫	మైలార ఖండము
౬	గోదావరీ ఖండము

ఇవి ఆదిగాగల పంచాశత్థం (౫౦) డములున్నవి.

—♦ ఉపపురాణముల వివరము. ♦—

౧	సనత్కుమారపురాణము	౧౦	వరదాపురాణము
౨	నరసింహపురాణము	౧౧	కాళీపురాణము
౩	నందికేశ్వరపురాణము	౧౨	వాసిష్ఠపురాణము
౪	శివధర్మపురాణము	౧౩	లైంగపురాణము
౫	దూర్వాసపురాణము	౧౪	సాంబపురాణము
౬	నారదీయపురాణము	౧౫	సౌరపురాణము
౭	కపిలపురాణము	౧౬	పారాశరపురాణము
౮	ఉశనశపురాణము	౧౭	మారీచపురాణము
౯	బ్రహ్మపురాణము	౧౮	గంగాభ్యుపురాణము

అన్ని పురాణములలోచేరి ఒకలక్ష శ్లోకములు.

వేదశాస్త్రపురాణములకు ముఖ్యప్రయోజనము.

వేదశాస్త్రపురాణములకు ప్రయోజనము ఈ సర్వస్వరూపమంతయు మొదటనేమియును లేని జ్ఞానస్వరూపముతో నుండి క్రమముగా ప్రకృతి గుణభేద విస్తారముతో కారణమందిగ సూక్ష్మ స్థూలములుగా అగుపడుచున్నదాయెను. ఏటి బోధనారూపమార్గములే వేదశాస్త్రపురాణాదులు. ఏటిసహకారముతో తెలుసుకొనుటకును సాధించుటకును, అనుభవించుట కనుకూల మూలకారణములుగ విద్యలుగను వాఙ్మయస్వరూపముగ ఆధారములైయున్నవి. మొదటికారణస్వరూపముగు జ్ఞానముతో నన్నియు జ్ఞానస్వరూపములతో సమ్మతిగ లీనములుగానున్నవి. అట్టివాటిని బోధించినవే వేదములు. వేదములనగా కేవల జ్ఞానస్వరూపాత్మక బోధనారూపములతో స్వయముద్భవములగుట అనాదిగనున్నవి. జ్ఞానమెట్లు స్వస్వరూపమో వేదములట్లే స్వస్వరూపములేను. కల్పించినవికావు. సృష్టిక్రమముతో సర్వమేవిధముగా కారణసూక్ష్మ స్థూలాది నామరూప పరస్పర భిన్నములుగా గుణభేదములతోగలిగిన విధానమువలె ఏటివిమర్శనార్థము ఆయాభేదరూప నామాదులుగ విస్తరించెను.

ఈసర్వప్రపంచమునంతయును జ్ఞానస్వరూపముగ తెలియుటకు వేదములతోనే తెలియవలెను. ఇతరాదులతో దెలుసుకొనలేము. అందుచేత వేదములు. వేదశాస్త్రపురాణములకు ముఖ్యప్రయోజనము. అతిప్రకృతములై మూలవిద్యగా జ్ఞానస్వరూప బోధాత్మకముగా కేవల సత్త్వగుణ ప్రధానములుగ మొదటివిద్యగానున్నవి. వేదములోలేనివి మరేమిటియందుగాని బొత్తిగానుండనేరవు. ఇందులో నుండియే క్రమగతముగా స్థూలమువఱకు రాగలిగినవి. సర్వమునకు మూలము జ్ఞానము. జ్ఞానమేవేదము.

రెండవరూపము శాస్త్రములు. ఇవిసూక్ష్మస్వరూప నామాదులతో వాఙ్మయరూపములుగా వైఖరిగా బోధనాత్మకములుగా వేదములనుండి తదనుసారముగ వేర్పడినవి. ఇవేస్మృతులుగా సృష్ట్యాదిలో సత్త్వగుణప్రధాన బ్రహ్మ మానసపుత్రులు వివరించిరి. మానసపుత్రులనగా మన్వాదులు. మహర్షులు సాత్విక మనస్సుతో లోకోపకారార్థములుగ స్మృతితో అనగా తమ అంతర్వాణితో జ్ఞానస్మరణతో దివ్యద్భుతృదములో నగుపడినవాటినివ్రాసిరి. ఇవేశాస్త్రములు. శాసనతో

శాస్త్రములు. ఇవి తత్త్వస్వరూపములో సూక్ష్మరూపనామక్రియాదులుగా బోధనా రూపములుగను వాఙ్మయములుగనున్నవి.

మూడవస్వరూపములు పురాణాదులు. ప్రపంచము స్థూలాకారముగ పరిణామముతో జెందినందుచేత వీటివిజ్ఞానమునకై పురాణరూపములుగ స్థూలముతో రూపనామ గుణకర్మల భేదములుగా ననుసరించి స్థూలరూపాత్మక వ్యవహారములకు సమన్వయముగ యితహాసాచులుగ బోధనాత్మకములైయున్నవి. మనము మొదట ఆత్మస్వస్వరూప జ్ఞానరూపముతో నున్న వారలము కడపటి కేవిధముగ సీఘ్రాలరూప నామాదివ్యవహారములను బొందితిమో నటులనే మనకు సహకారములుగ విజ్ఞానములుగ త్రివిధగుణ భేదములతో భోదనాత్మకములుగా స్వస్వరూపకారణములుగా నున్నవని స్పష్టముగా దెలియవలెను. పురాణములందలి విషయ విజ్ఞానాదులు కల్పితములుగావు. వీటికి వేదములే మూలములు. వేదశాస్త్రపురాణములు త్రిగుణ భేదములను దెలిపినవి. వేదములలో త్రిగుణభాగములను దెలిపినది వేఱు. కేవల జ్ఞానస్వరూపములను బోధించిన భాగము వేఱు. ఇవే ఉపనిషత్తులు జ్ఞానస్వరూప బోధకములు. గుణాతీతములు.

సృష్టిప్రపంచము ననుసరించి లోకవిజ్ఞానమునకై పరావశ్యంతి మధ్యమవైఖరి రూపకములుగ శ్రీభగవదనుగ్రహముతో వేదశాస్త్రపురాణములుగ బోధనారూపములుగ జగదుపకారములుగనున్నవి. విస్తృప్తముగ దెలియవలెను. మందాధికారులకు పురాణములుగను సూక్ష్మాధికారులకు తత్త్వశాస్త్రములుగను జ్ఞానస్వరూపులకు వేదములుగను బోధనాత్మకములుగ నున్నవి. అన్యభావముతో ఉదాసీనులుగాక స్వస్వరూప సోప్తవయోగములని దలంచవలెను. ఈసృష్టిబ్రహ్మాండములో నన్నియును జేరిన వేగాని ప్రత్యేకించివేరుగానేమియునులేవు.

యజ్ఞములు యజ్ఞ ఫలములు త్రివిధములు.

యజ్ఞములనుగుఱించి ఇదివరకే ప్రధమభాగములో వివరించియున్నందుచేత నిచ్చుట మరలవిమర్శింపలేదు. యజ్ఞములు త్రివిధములు. యజ్ఞఫలములు త్రివిధములు. త్రిగుణములనాశ్రియించి కార్యక్రమాదులు ఫలములుండును. సాత్విక

నిష్కామముతోజేసిన యజ్ఞమునకు ఫలము సోమపానమనిన సామాన్యముగాదు. ఇది పునరావృత్తి లేని అమృతత్వము. తమనిష్కామ సాత్విక ఆత్మయజ్ఞముతో తనయందే సోమోత్పత్తిగానగును. అట్టిస్వాత్మత్వస్వరూప అనందరససోపానమే సోమపానము గాని సామాన్యముగ స్వర్గలోకములో లభించునట్టి చంద్రోకభామృతపానముగాదు ఇదికృతకము. అది ఆకృతకము. ఈసోమపానార్హులు, ఊర్ధ్వరేతసులు, బ్రహ్మనిస్థులు, జీతేంద్రియులు, త్యాగులు బ్రహ్మమానసపుత్రులు మొదలుగాగల వారలుండు మహర్షోకాదిగాగల సత్యలోకమువఱకు గల లోకాదులు యీలోకవాసులకే సోమపానము లభించును. ధృవమండలమును సూర్యమండలమును భేదించి వెల్లినవారల జీ సోమపానము పొందించును. వీరలగుణాతిశయములు వివరములు నీలోకాదుల విమర్శనలో చూడతగును. ఇది ఏకహూతృక్షయజ్ఞము. సర్వము తానే అన్యవస్త్రపులేదు. దీనినే ఆత్మయజ్ఞమనికూడ నందురు. వీరలు నిమిత్త కారణ శరీరములతో ఆభాసగాజేపించియుండురు.

రెండవది రజోగుణసంబంధము. దేవతలనావశ్యించి ఆహుతులివ్వడము. దీనికి అన్యసరికరాదులతోను అన్యవశువుతో పృథానముగాజేయు యజ్ఞము. ఇది కామ నాయజ్ఞము. దీనికిలోకము ధృవమండలము క్రిందుగాగల స్వర్గలోకము. కృతకము. ఆత్మసంబంధమేమియునులేక కేవల తేజోలోక తేజోభూత తేజశ్శరీరసంబంధము సావధికము. కాలపరిమితితోనుండునది. వీరలకు మిథునసంబంధముతో సర్వ వ్యవహారాదులన్నియునుండును. ఈయజ్ఞమునకు దేవతలు పృథానులధిదేవతలు. మనభూలోకములోజేసిన యజ్ఞానంతరము మరొకదేవాముతో కొంత దీర కాలపరిమితితో జేరిన రజోగుణయజ్ఞ ఫలసంబంధలోకము. వీరలకు అమృతపానము చంద్రోకభలేదు. ఇదిగుణభేదముతో సోమపానమునకు బదులుగా లోకానుసారము రజోగుణముతో చంద్రస్వరూప అమృతోత్పత్తిగా ఆదిత్యునితో సంబంధముగానున్నది. ఇది కృతకము. పరాధీనము. కాలము ననుసరించి అపుడపుడు పాన మినేకవర్షాయములు కాలపరిమితివఱకు జేయుచుండవలెను. సోమపాన మిటువంటిదికాదు. ఇది స్వస్వరూప ఆత్మసంబంధ ధృవాంశ. సోమధృవకళయని చెలియవలెను. అన్నియును వేదనిహితయజ్ఞములేను. మనముగాని మనపితరులుగాని యేవిధ గుణపృథానముతోజేసిన వారల కాలోకప్రాప్తితో సోమపానముగూడ భేదరూపములతో అంకాంశములుగ లభించును. ఈపితరుల భేదములను వారిస్థానములను గణములను ధృవాదూర్ధ్వములో జీతేంద్రియులుగానయజ్ఞులను ధృవమునకు కిందిలోకాదులలో

గల వారలను పితృసంబంధవిషయములో విమర్శించియున్నాను. ఇదివఱకు ప్రధమ భాగములో బ్రహ్మయజ్ఞ విషయములోను చాలవివరించినాను. పితృగణభేదములనేకవిధములుగనున్నవి. ఈదృష్టాంతముచేత సోమపానము చంద్రుని నిత్యకళాంశ అమృతపానము. ఈ భేదములకు ప్రమాణములగుచున్నవగును. యజ్ఞములనేకములైనను గుణములతోమాత్రము తిరిగివిధములుగనే ఫలవంతములుగ నున్నవి. ఈ యజ్ఞములు దేవీవరముతో శ్రీవిద్యాసంబంధములుగను ప్రధానాధిదేవతలు శ్రీపర్యాయములుగను నివియు తిరిగివిధగుణభేదములతోనున్నవి. వేదయజ్ఞములు తిరిగుణభేదములతోను, జ్ఞానయజ్ఞములు తిరిగివిధగుణభేదములతోను, భక్తియజ్ఞములు సీవిధముగ నేయుండును. యజ్ఞస్వరూపమును గుణభేదములను కర్మభక్తిజ్ఞానభేదములను మార్గములను గమ్యములను కనిపెట్టలేక భేదములను కల్పించి ఘరస్పరకక్ష్యల వివాదములతో మూలమునుదెలియక ఆశించినక నిందితులగుచున్నాము. ఈవిషయములో శ్రీశంకరాదులు చాలవిమర్శనలతో కొన్నిసిద్ధాంతములనువ్రాసిరి. ఋషులనేకసూత్రములనువాసిరి. వీటినన్నిటి ననుసరించి గీతలోను విపులముగనున్నది. ఏవిధముతోనైనను యజ్ఞముమాత్రము ప్రధానకర్తవ్యము. ఆచరితము. గుణములను గ్రహించినచో నన్నియు విశేషమగును. ఈ యజ్ఞస్వరూపము శ్రీవిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములో అంతమందు విపులవిమర్శనతోనున్నది. యజ్ఞము సర్వసాధన సర్వస్వరూపము. దీనిలర్థమును మూలమునుదెలిసి ధన్యుడవుగముక్కు. వివాదమేల. ఈలాటి సర్వవిధయజ్ఞములకన్నిటికి మనభరతభూమి నిలయుము. ఈలోకములో నేవిధగుణకర్మలతో నాచరించిన నాయావిధలోకాదులను నీదేహపాతానంతరము తప్పక బొందుదుము. ఘరస్పరభావనాయోగ ప్రధానములు. యజ్ఞము శాశ్వతధర్మము. రజోగుణప్రవృత్తియజ్ఞముతో సీవిధముగ సోమపానము లభించును.

మూడవది తమోగుణయజ్ఞము. ఇదికీవలహింసాత్మకము. కామాది సర్వగుణప్రధానము. దీనిఫలమీలోకములో నీదేహముతోనే యనుభవింపవచ్చును. ఈ తమోగుణయజ్ఞములో సత్త్వసంబంధమున్నచో నదికొంతవఱకైనను దేవతలచే యితరులకును సుఖమార్గ హేతువుగానగును. లేక కేవలస్వప్రయోజనముగా అహంభావనతో జేసినచో తుదకువృష్టికిని సంబంధములేనిదగును. అటులలేక సీతమాలోకములో వేదవిహితమార్గముతో కామ్యేష్టిగాజేసినచో సీలోకసంబంధ సోమపానము ఓపధీరూప రసముతో సీదేహమునకు అమృతత్వముగా జీవించుటకు ఘరస్ప

స్వరూపముతో చంద్రునియందు అమృతకళాంశము తమోగుణముతో రూపాంతరముగ వీహ్యదిధాన్యాదులందుగల ఆమృతస్వరూపఫలముతో స్థూలలోకములో స్థూలదేహముతోనైనను యజ్ఞరూప సోమఫలపానము తప్పకలభించును. గుణభేదములతో రూపాంతర భేదములతో లోకభేదములతో దేహభేదములతో సుఖభేదములతో కాలభేదములతో యజ్ఞఫలరూప సోమపానమును తప్పకబొందుదుము. యజ్ఞము సర్వదా ఫలస్వరూపము. ఫలప్రదము. ఫలితాంశము. గీతావాక్యానుసారముగ యజ్ఞశిష్టాశనముతో సర్వకీర్తివములు నాశనమైపోవుచుండగా యజ్ఞముచేసినవారి ఫలమెంత యతిశయమో యోచింపవలెను. యజ్ఞస్వరూపుడే యైనచో మనమెంత యతిశయమో దానినిగుర్తెరుగవలయును. సోమస్వరూపము మూడువిధములుగ నున్నది. కేవలబ్రహ్మలోకాదులలో ధృవమైనఆత్మగ్రంబంధ సోమకళాంశ స్వరూపముగ నున్నది. స్వర్గలోకములో ఆత్మచైతన్యాంశ వ్రతీబింబిత ఆదిత్యసంబంధ కల్పిత చంద్రీరూపముతో సోమాంశముగ నున్నది మనలోకములో ఆదిత్యాంశసంబంధ చైతన్య అగ్నిసంబంధ కల్పితాంశ వీహ్యదిగా ఫలరసాంశగా సోమాంశముగ నున్నది. క్రమముగ కల్పితములతో గుణాదులననుసరించి అధోముఖముతో సామాన్యాంశముగ నున్నది. ఇది తెలిసి యేదిముఖ్యాంశమో దానినాలోచించి యజ్ఞముజేయుట యుత్తమము. ధర్మములును, దానములును, తపోయోగాదులును, ఉపాసనాదులును, అర్చనాదులును, పరోపకారములును, పర్వకార్యక్రియా కర్మలన్నియును యజ్ఞరూపములు. యజ్ఞములు. సర్వదా మనధన్యతకొఱకే ఈశ్వరుడు సృజించినాడని దెలిసి సాంప్రదాయ శిష్టాచార వేదయుక్తములుగాగల యజ్ఞముల నాచరించి ముక్తుడవుకమ్ము. యజ్ఞఫలమే సోమము. యజ్ఞములు, సోమములు, త్రీగుణములననుసరించిన భేదములతో నుండును. చేయడము నిశ్చయమయినచో ఉత్తమఫలస్వరూపమును దెలసిచేయుట పురుషార్థమగును. అంశాంశముగాజేసి అంశాంశఫలమును బొందుటకంటే పూర్ణముతో పూర్ణఫలమును బొందుటే యుత్తమము.

శాంతిపాఠము.

ఓం తచ్చంద్రో రావృణీమహే! గాతుం యజ్ఞాయ గాతుం యజ్ఞవతయే ।
 దైవీస్వస్తిరస్తునః । స్వస్తిర్మానూషీభ్యః । ఊర్ధ్వంజగాతు భేషజమ్ ।
 శన్నోఅస్తు ద్వివదే । శంచతుష్పదే॥

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః
 ఓం తత్సత్.

సర్వము యజ్ఞమయము. యజ్ఞముభయకార్యకారణము. ఈశ్వరుడు యజ్ఞమూర్తి. చేయవలసినదియజ్ఞము. చేయువాడు యాజకుడు. త్రిపుటితో సర్వము చేరియున్నది. సాధనములన్నియును యజ్ఞరూపములుగనున్నవి. కేవలశుద్ధసాత్విక యజ్ఞప్రధానముతో నన్నియును సిద్ధించును. సర్వప్రాణిని సర్వలోకములకును యజ్ఞముతోనే సర్వసిద్ధి నిరంతరసుఖము సచ్చిదానందప్రాప్తి, త్రివిధశాంతులతో త్రివిధతాపములుడుగును.

శాంతిపాఠముతో సర్వశాంతికరముగా గమనించవలసిన అనుభవ ముఖ్యతా త్సర్వమును వ్రాయుచున్నాను. శాంతులు త్రివిధములు, బంధములు (గ్రంథులు) మూడువిధములుగనున్నవి.

(౧) బాహ్యములో విషయవాంఛ వ్యామోహాతిశయానుభవ మిచ్చటను మఱల దేహపాతానంతరము బ్రహ్మాండములో లోకాదులందును వీటినినునరించిన త్రివిధరూపావస్థల దేహాదులబంధములు. వీటిని బొందుటకు స్థూలరూపముగ బాహ్యములో కర్మ, భక్తి, జ్ఞానాది యోగాదులతోను దానధర్మ పరోపకారములతో నాచరించుటను, ఇవి పరంపరులుగా ప్రాప్తములగుచుండును. ఈ గ్రంథి బంధ నివారణోపాయ మూలము నాలొందించక తొలగలేదు. ఇవేశాశ్వత పరివర్తనములని నిశ్చయించడమే మొదటి గ్రంథిబంధము. స్థూలము.

రెండవ గ్రంథిబంధము మనఃఅంతరములో సూక్ష్మత్రైజన దేహముతో కర్మ భక్తి జ్ఞాన ధ్యానయోగాదులతోను సాత్వికదానధర్మ పరోపకారములతో అంతరముజేసిన బాహ్యస్థూల రూపాదుల సంబంధ గ్రంథితొలగి అంతరములోగల సూక్ష్మ రూపగ్రంథిని తెలియడము. ఇది తొలగువఱకు బాహ్యదులను త్యాగముతో తన

అంతరములోనే నిరంతరానందముతో బాహ్యస్థూలలోకాదులను దేహదులను పొందక నిరంతరము తనసూక్ష్మ తైజసదేహ స్వాధీనవంతుడై శ్రమలేక మనఃపరిసాదముగలిగి తనలోనే చూడడము. ఉపరి పరికరాదులు లేకనే సాధనానుభవము.

మూడవది ఈలాగున నుండగ కారణదేహ సంబంధ గ్రింధి నిష్కామముతో రెండవగ్రింధి బంధముతోలగి మనస్సమాధితో సంపూర్ణముతో అమనస్కయోగము స్వయముగాలభించి ఆనందరూపముతో సంకల్పవికల్పాదులు లేనివాడుగా నిశ్చలముతో నుండడము.

మూడవది ఈలాగున దీర్ఘకాలావధితో ధృఢ చిరాభ్యాస యోగముతో సీకారణరూప అజ్ఞానబంధ గ్రింధి జ్ఞానముతో స్వస్వరూపముతో జ్ఞానముగలిగిన వెంటనే సీ ఆరూప అవ్యక్త తమోగ్రింధి కారణగ్రింధి బంధముతోలగుటతో సీసమష్టిగాగల జీవదేహములో సహస్రారముపైన బ్రహ్మరంధ్రపుటభేదనముతో సహస్రారముతో ఆదిత్యభేదనము బ్రహ్మరంధ్రముతో ధృవమండల భేదనముతో సర్వగ్రింధి బంధములు దేహదులునుతోలగి శాశ్వత సచ్చిదానంద స్వరూపమే నిలుచును. ఈ గ్రింధి త్రియములే బ్రహ్మగ్రింధి, విష్ణుగ్రింధి, రుద్రగ్రింధి గుణ త్రియగ్రింధి, దేహత్రియగ్రింధి, అవస్థాత్రియగ్రింధి, త్రికరణగ్రింధులు. వీటినే శాంతిత్రియముగా వేదములు బోధించెను.

ఓం తత్సత్.

॥ श्री गुरुवर्य ॥

వేద భూ గో ల ము

రెండవ భాగము

భూతాదిబ్రహ్మాండ భువనకోశ విన్యాసము.

ద్వితీయ పాఠము.

విజ్ఞానము.

గ్రంథమునకు విజ్ఞానసప్రదానము. విజ్ఞానసప్రసాదము. ఈవేద భూగోళమునునది మహర్షివము. ఇందులో తరంగములు, ఘోషములు, బుద్బుదములు వనంతములు. బ్రహ్మాండమును పేరుతోనే చాలగొప్పవనుటయేకాక సర్వవిజ్ఞానమునకును, పృథ్విపరిశోధనాది సర్వవిషయములకును సర్వవేదశాస్త్రపురాణాది తత్త్వముల విషయ విజ్ఞానమునకును కర్మ, భక్తి, జ్ఞాన, యోగాదులకును సృష్టి (Science) పరిశోధన విషయములకును చరాచరసృష్టికిని, జీవజీవీకముల విషయములకును సంబంధించియున్నందుచేత సర్వము విమర్శించివ్రాయు నవకాశములున్నవి. ఇట్టిసర్వవిషయములన్నిటికిని నావంటి అల్పజ్ఞుడు వ్రాయుటన నెట్టిదో గోచరముగాను. ప్రారంభములో దీనిఅలోచనయే బాత్రిగా దెలిసినదిగాదు. దీనిని సమగ్రముగ పరిశీలించివాసిక పండితమహాశయులకృతులు నాపూర్వపుణ్యలోపముతో లభించలేదు. దైవప్రేరణచేదగిరిని. ఇట్టిసహసముద్ర మధ్యలోనున్న నావంటి బాలుని అన్నిటిని దప్పించి శ్రీవరమేశ్వరుడెట్లు దరిశేర్పునో తెలియదు. ఎందులకు ప్రేరేపించినో తెలియదు. అదిలో చతుర్ముఖబ్రహ్మ శ్రీమన్నారాయణ నాభికమలములోనుండి అవిర్భవించిచూడగా దిక్కులు వరదిక్కులై యేమియునుదోచక భయభ్రాంతులతో మఱల శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప శ్రీమన్నారాయణాంతరములోజేరి బ్రాహ్మచర్యముగ అనుగ్రహమునుబొంది సృష్టినిజేసినట్లుగా శ్రీభగవదనుగ్రహముతో

గావలెను. శాహ్యములో అసంతథయవిస్తృతియున్నది. అంతరములో శ్రీభగవదనుగ్రహముతో అంతర్వాణి పృథ్వీ విస్తృతి అతిశయించి అనందముతో విడువక ప్రేరేపించుచున్నది. అందుకు శ్రీభగవదనుగ్రహముచేతను, శ్రీగురువులయనుగ్రహముచేతను పండితుల యభిమానాదరములచేతను ప్రారంభించితిని.

గ్రంథములో విషయాదుల విమర్శనలో క్రమములు లేకున్నందుకు, విషయాదులు స్ఫురించినపుడే వ్యాసినేతప్ప జ్ఞాతకమునకు రాజాలపు. బుద్ధిబలము జ్ఞాపకశక్తియు తక్కువకుతోడుగా ఉత్తరవయస్సంప్రాప్తియు కారణము. అయుపుక్షణికమని యేదియోప్రారంభించి యుండినచో ముందెవ్వరైనను విమర్శింపగలరనే భావముతో త్వరపడితిని, ఇదిసర్వప్రపంచమునకుజేరిన అష్టప్రాచీన విజ్ఞానము. సర్వులతోడృఢి యెక్కువ అభిప్రాయములను జేర్చివ్యాసినచో సర్వలోకోపకారము గాగలదు. కొన్ని విషయములు పశ్చలతో తర్కించినగాని బయటికిరాజాలపు. ఈప్రాచీన అర్షవిజ్ఞానమును అడుగంటనివ్వకుండ కేనాటికైన నిదిప్రయోజనకారిగ నుండగలదనే అభిమానముతో దీనిసభివృద్ధిజేయుటలో సర్వులకు సంబంధమున్నదని విజ్ఞాపనజేయుచున్నాను.

వెనుకటిప్రథమభాగములో కొన్ని విషయాదు లిందుకుసంబంధించినవి యుండుటచేత నిందులో నుదహరించలేదు. ప్రథమభాగములో గ్రంథపరిచయము, మున్నుడి అభిప్రాయములను హితవులను, సవరణలను, నిష్పక్షపాతముతో పండిత మహాశయు లొసంగినందులకు వారిహితవులనే శిరసావహించి నాకుదోచినంత నిందులో సమాధానమొసంగితిని. ఇంకను లోపములుండవచ్చును. తమింతురు గాత.

ఈపరిశోధన విజ్ఞానముతో నేమిప్రయోజనమని కొందఱుప్రశ్నించవచ్చును. ఈశ్వరసర్వసృష్టినిదెలిసి పృథివ్యస్థిలో నేమేమియేదిధముగ నుత్పత్తి స్థితిలయాదులతో నున్నదనియు, మనకేనాటికైనను ప్రయోజనకారిగ నుండుననియు బ్రపంచమునకు మంచిచెడుగుల కేమైనను దెలుసుకొను నవకాశములున్నవా? యనియు ఉత్పాతముల కేమైనను కారణములున్నవా? అనియు నూతనోత్పత్తికి సాధనవిధాన మార్గము లేవైనయున్నచో మనముకల్పించిచేయు నవకాశములుండునా? యనియు నాలోచింపవలెను. ఈశ్వరసృష్టిలో బ్రథమముననే సర్వవిషయాదులు భూత భవిష్యత్సర్వ మాన కాలములనుసరించి రాజోపునవన్నియును జేరియుండినగాని మఱిల మనకవిగోచరించి లభించవు. ప్రకృతము మనకు లభించిన విద్యుచ్ఛక్తి

మొదలగునవి మనకుపైనున్న తేజోలోకమగు శిశుమారమున నుండినందుచేతనే దానినిదెలిసి సాధించి మనలోకమున కుపకారార్థము సృష్టించుకొంటిమి. మఱల ముందేరు విశేషాలు కనిపెట్టవలయున్నదో దెలియదు. సర్వసృష్టికి కారణము తేజోభూతము. దీనినే శిశుమారమని యందురు. శిశుమారములో సూతన నక్షత్రములు గ్రహములాదిగ ననేకవిషయాద లిందులో బయలుదేరుచున్నవని దూర దర్శన యంత్రములతో పరిశోధనలు జరుగుచునేయున్నవి. ఇట్టివిషయాదు లనేక ములు మనవేదశాస్త్రపురాణములందున్నవి. సృష్టికి ప్రతిసృష్టిగాజేసిన మహర్షుల చరిత్రములనుబట్టి అత్యద్భుత ఘనకార్యములను సర్వలోక గమనాదులనేకములను జేసినట్లు వినినవి యిటీవల జరిగినయుద్ధములతో అనేకవిషయములు దృష్టములై నమ్మకముగలిగెను. మనవేదపురాణశాస్త్రములే సర్వులకు ఆధారములుగ నున్న వని యిటీవలవార్తలను వినుచున్నాము. అన్నియును మనప్రాచీన సాంప్రదాయ ములై సుప్రసిద్ధములుగా నున్నవని దెలుసుకొంటిమి. అధర్వణవేదములోను శ్రీ విద్యలోను ఋగ్వేదములోను సర్వవిషయాదులకు సాధనాంశమార్గములను విదేశీ యులు గమనించి కొంతవఱకుసాధించిరి.

మనప్రాచీన సంస్కృతవిద్య కెక్కువయవకాశము లేనందుచేత వేదశాస్త్రపురాణములలోని రహస్యములు దెలియక దూరమాయెను. విదేశీయులు వీటిపరి శోధనలతో చాలముండుకురాగలిగిరి. మఱల మనప్రాచీనార్షవిద్యల నెఱుఁగు గ్రహించు నవకాశమురాగలదో దెలియదు. మనవేదములు సర్వమూలములు. వేదవిద్యలెప్పటికిని వృథాకాజాలపు. వేదములను కాండలుగావిభజించి మహర్షులు కాండపైరె. ఇవి సప్రయోగములుగనున్నవి ప్రకృతిలో సర్వమున్నది. మన విజ్ఞాన మతిశయించినంత ప్రకృతియు విస్తరించి ముందుకుబోవుచునేయుండును గాని అంతమెప్పటికి గానరదు. మనమే అంతమొందుదుము. సృష్టిప్రారంభము ఊర్ధ్వలోకాదులనుండి. అచ్చటలేనిది మనలోకములో నుండజాలదు. అందుచేత బ్రహ్మాండ వివరమత్యావశ్యకము. బ్రహ్మాండమును నందలిలోకాదులను అతీంద్రి యములను మనమహర్షులు సహితముకనిపెట్టి అనేకవిషయాదులను పురాణరూప ములుగ వ్రాసియుంచిరి. విద్యలెప్పటికిని నిష్ప్రయోజకముగాజాలవు. ప్రతివిద్య యందును ఫలములున్నవి. కాలగతి పరిణామముతో ప్రతివస్తువునకును సృష్ట్యాదికిని స్థితికిని క్రమముగ కాలభేదముతోను జలముతోను ఆకారవికారాదులు యుగాదులు జరుగుటచేత మిక్కిలిమార్పులగుచుండును. సృష్టినిరముగాదు. అందుచేత పురాణ

భూములకును వర్తమానభూమికిని సర్వవిధముల భేదములు తప్పక గలుగును. సముద్రము భూమిగావచ్చును, భూమిసముద్రముగావచ్చును. ఇటులనే వర్షతాదముల మార్పులు జెందవచ్చును. మనుష్యప్రయత్నముతోనే భూమికి మార్పులుగలుగుచుండగ ఈశ్వరప్రయత్నముతో భేదములు, మార్పులుగలుగుట సహజము. సప్త ద్వీపములుగూడ ప్రియవృత్తుని రథముతో మధ్యలోనేర్పడినట్లు పురాణచరిత్రల వలన దెలియుచున్నది. మనముచూడగనే షట్పాదములు పదేళ్ళములు మార్పులు జెందుచున్నవి. వానికినిపెట్టె గవ్వగరిము. మనమహర్షులు కేవలవ్రత్యుతి విజ్ఞానముననే గాక అధ్యాత్మ విజ్ఞానమును సాంప్రదాయానుభవములను చాల ససూక్ష్మముగ గనిపెట్టి ధన్యమార్గములనుజూపిరి. దీనిలో మనతత్వవిజ్ఞానములు చాల విమర్శించి యితరులకు మార్గదర్శకులైరి. సర్వసాధనలకు కేవల జడములగు శృషి వాణిజ్య వ్యవహార వస్తు విజ్ఞానసాధనములకంటెను స్వశక్తితో నితరసాధనాంతరములు లేకనే అధ్యాత్మవిద్యతో మంత్ర యంత్ర శాస్త్ర ఉపాధాని యోగములతోను అక్షర సముదాయ బీజబిందువులతో సాధించి సర్వశక్తిమంతులైరి. అట్టిచైతన్యవిద్యలు నేటికి నామమాత్రావశిష్టములైనవి. కారణముకేవలము ప్రకృతి ప్రకృతివిజ్ఞాన సాధనబలమే. ఇది అధ్యాత్మశక్తి విజ్ఞానము చైతన్యతను బాత్రిగదెలియని మనప్రధానముగలవారి విజ్ఞానము. ప్రకృతివిజ్ఞానముతో యేనాటికైనను ప్రమాదము తప్పదు. ప్రకృతిసంబంధమే మనస్సు. జ్యేష్ఠరూపములు దేహము. అందుచేతనే వ్రత్యుతివిద్యలు జడములు. మనస్సునకును దేహమునకు అధికవ్యామోహాద్యభిమానములున్నవి. ఇవిప్రమాదములనుజెందుచున్నవి. వీటిస్వభావమే ప్రళయప్రమాదము. చైతన్యవిద్యలట్లుకావు. స్వరూప నిత్యసత్య శాశ్వతప్రకాశములు. వ్రత్యుతివిజ్ఞానమునకంటె అధ్యాత్మిక చైతన్యవిజ్ఞానమేమేలు.

ఉన్నతవిద్యతో విజ్ఞానముతో అత్యుత్తమ కదపుల నెట్లాపించి సుఖములను అధికముగ నెట్లు బొందన పట్టించుచున్నామో అటులనే అధికోత్తమసాత్విక పుణ్య కర్మలతో ఉత్తమలోక సుఖమును దీర్ఘకాలముతో కర్మఫలానుభవమును బొందవలెగదా. సర్వులకు తారతమ్యమేలేక సమానఫలము లనుభవించవలెననినచో ఉత్తమ పుణ్యకార్యములెట్లుచేయగలరు. వృధాశ్రమలేయని వినుగుజెంది విరమింతురు. ఎక్కువపాదకార్యముల కవకాశములుగలుగును. ఇదిప్రకృతివిద్యవిధము

ఉత్తమలోకాదులను దెలిసినగాని నాలోకప్రాప్తిగాగల పుణ్యకర్మలతో బొందలేము. కేవల కనిష్ఠాదును మధ్యమును శాశ్వతముగా నలులనేయుండుటకు

నెప్పటికిని విచ్ఛయింపదు. ఈలాటియనేక కారణాశ్రయములతో నీవిజ్ఞానము ప్రాధాన్యముని వివరించితిని. కొన్ని యిందుకు సంబంధించిన వచ్చటచ్చట సందర్భానుసారము వివరించియున్నాను. మనలోకములో కర్మభక్తి జ్ఞానాదులు దానధర్మాదులున్నవి. వీటినినుసరించి యాజేసిన స్థూలదేహులు స్థూలలోకమును విడువగానే ఉత్తమలోకాదులను బొందుటకు నాలోకానుకూలదేహములబొంది యాలోక ఫలములను బొందుదుము. కాబట్టి భూగోళవిజ్ఞానము సర్వవిధములుగ అన్నిలోకాదులను దెలిసి యెవరియిచ్చానుసార మనుభవించుటకు నాయా కర్మలనుజేసి ఉత్తమ మధ్యమ కనిష్ఠ భూమిక లోకాదులను బొందు ముఖ్యావకాశము యొసగును. ఎక్కువప్రాయనేల. సమృద్ధమేప్రధానము.

మొదటిభాగమునకు వండిత మహాశయిలందరు తమతమ అభిప్రాయములను వెల్లడించి బంపిందులకు వారలకునేను కృతజ్ఞుడను. వారిహితవులను భగవదాజ్ఞగా శిరసావహించినాను. మఱల నీరెండవభాగమును బంపుచున్నాను. దయచేసి విమర్శించి దీనికిని తమయభిప్రాయములనివ్వబ్రార్థన. వెనుకటి ప్రథమభాగములో అభిప్రాయములను ముద్రించుటలో కొన్ని సకాలమునకు చేరనందున ననేకములగు నచ్చుపొర కాలులుండును. నాకీపని నూతనమగుటచేతను దెలిసి దెలియకను గలిగినలోపాదులను విజ్ఞులు మన్నింతురని ప్రార్థన.

వేదరహస్యములను అపూర్వశాస్త్రవిషయ సాంప్రదాయములగు ధర్మములను సమన్వయముతో విమర్శనలఁదెలియఁజేసి మహోపకారులైన శ్రీవేదచతుర్ముఖ స్వరూపానరావతార బ్రహ్మవేత్తలును, శ్రోత స్మార్తాదులందు అధ్వర్య నిపుణులునగు తూర్పుగోదావరిజిల్లా రాజోలుతాలూకు లూటపట్టుగ్రామం కఱ్ఱ అగ్నివహోత్రశాస్త్రులవారు మహాప్రేమవిశ్వాసాదరాభిమానములతో గ్రంథమును సవరణజేసినందులకు నేనెంతోకృతజ్ఞుడను. వారిబుణమునుదీర్చలేను. వారికివే నానహస్రి) వ్రాణామంబులు. వీరుకేవల వైదికసాంప్రదాయులైనందున ఆధునికప్రపంచములో ప్రకాశింపరైరి. వీరు సర్వవిషయ రహస్యాదులందు సర్వజ్ఞులని అనుభవైకవేద్యులని తప్పక చెప్పితీరవలెను. వీరుఁడారనిర చిత్తులు. వీరినిదెలిసి కదలించినవారలులేరైరి. ప్రాచీనాస్థానాంప్రదాయ ధర్మములను వేదరహస్యములను శాస్త్రములను చాలపరిణోధించిన అవరావతార బృహస్పతులు. వీరితోనే సర్వరహస్యములు ధర్మములు అంతరించునేమోయనికూడ భయముగలుగుచున్నది. వీరివయస్సుదాదాపు డెబ్బదిసంవత్సరములు. కాలపరిస్థితులనుబట్టి వారివల్ల వేదవిజ్ఞా

నాపూర్వవిషయాదులను గ్రహించుట మనకర్తవ్యమనినాతలంపు. వాడుకీర్తితః
ష్టలనాశించువారలుగాఁజైరి.

ఈగ్రంథమును కడపజిల్లా ప్రొద్దుటూరుతాలూకు అరకటవేముల శ్రీ
“శిరోమణి విద్యార్థి” వెల్లాల చిదంబరశాస్త్రిలవారును, (గుత్తిలండగమిషన్
హైస్కూలు పండితులు.) లేనాశ్రీ శ్రీవిద్యార్థి వంచాంగం సూరప్పగారును
(యాదాకిబోర్డుహైస్కూలు తెలుగుపండితులు) అవ్యాజప్రేమతో ఆద్యంతము
కడుశ్రద్ధతో డిలీకించి సవరణలు జేసివ్రాడుకు వారికి నాధన్యవాదములు.

శ్రీ విద్యార్థి మద్దులపల్లి వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ శాస్త్రిలవారు, (మునిసి
పల్ హైస్కూలు ప్రధానాంధ్రపండితుడు, నంద్యాల) ఆదరాభిమానులైశ్రద్ధతో
హితవౌసంగి గ్రంథసహకారులైనందుకు వారికిని నాపహస్రపదనములు.

వేద సీతిక.

వేదముసర్వమూలము. వేదములోసర్వము జ్ఞానస్వరూపముతో లీనముగ
నుండును. వేదము నాదబిందు కళస్వరాక్షర స్వరూప వాఙ్మయముతో ప్రారంభ
మయి తదనంతరము ఆకాశాదిగ పంచభూతముల స్వరూపములతో గుణాదుల
వనుసరించి పరిణామక్రమముతో స్థూలాదులవఱకు రాగలిగినది. తుదకు సర్వము
మరల మూలస్వరూపమునకు రాగలదు. స్థూలాదులకు సృష్టిసితిలయాదులందుట
చేత వీటిలయమునకు బ్రళయమనిబేదు. వీటికి పునరావృత్తిగలదు. సూక్ష్మతన్నా
శ్రల లయము లీనము. అయ్యవి కారణాతితముతో స్వస్వరూపమందు పునరావృత్తి
లేదు. స్థూలాదులకు స్థూలకర్మలతోను, సూక్ష్మాదులకు వాక్కుతోను కారణము.
కారణాతితము మనస్సుతోను లీనస్వరూపములుగ నున్నవి. సర్వము శబ్దస్వరా
క్షరమూలముగా ప్రారంభమయి తుదకు మరల సీసర్వము శబ్దస్వరాక్షరమునేజేరి
స్వస్వరూపమనుజెందును. అందుచేత వేదవిహితశబ్ద స్వరాక్షరములతో స్థూలా
దుల నివృత్తికొఱకు స్థూలకర్మాదులతోను, సూక్ష్మాదుల నివృత్తికొఱకు శబ్దస్వ
రాక్షర నామరూప మంత్రోచ్చారణతో జపాదిధ్యానయోగాదులతోను తరువాత
శబ్దస్వరాక్షర నామరూప మంత్రీమూలమగు పృణవమూల యోగములతో

నీసర్వము ప్రణవమనఁ జే లీనమయి తుదకు స్వస్వరూపవరబ్రహ్మవాచిక ప్రణవము
తో లీనమగు ఈసర్వము నామరూపాత్మకముగ శబ్దస్వరూక్షరమూలముతో చేరి
యున్నది. ఇదిలేనివ్యవహారమేలేదు. మనస్వ్యవ్యవహార కార్యములన్నియు వీటి
మూలముననే జనుచున్నవి. కొన్ని సమయములందు నీసర్వము సమక్షములో
లేకున్నను వీటిమూలముగు శబ్దాక్షరస్వరనామముల నుచ్చరించి వాటిసంబంధమునఁ
దుదకు ఫలప్రాప్తు లగుచున్నారము. అప్పటి కీస్థూలాదులు ప్రత్యక్షముగ నుండ
జాలవు. స్థావరములుదలఁచినంతన రాకున్నను వీటివ్యవహారాదులను మనమున్న
చోటుననే జరుపుకొని తత్ఫలములను బొంది సుఖించుచున్నాము. ఇట్లు సంబంధ
వ్యవహారమున మనకు గార్యసిద్ధిగా గలిగెనో యటులనే వేదమంత్రోలతో నీస్థూల
బ్రహ్మాండాది భవనకోశములు సర్వవ్యవహారములు క్షేత్రోదేహములు జేరినవై
వ్యాప్తృతులతో లీనములగును. మనలోకవ్యవహారాదులవలెనే అధ్యాత్మికములో
స్వస్వరూపమున కనుగుణ్యములుగ నీభూరాది సప్తలోకములు భూరాదిసప్తవ్యా
ప్తృతులలో అంతర్నితములై సంబంధ సంబంధులై నీవ్యాప్తృతుల స్వరూపముతో
స్థూల ఫలకాములకు ఆత్మకు ప్రతినిధిగాగల ఆదిత్యునియందుఁగాని లేక ఆదిత్యప్ర
తినిధిగాఁగల నీలోకములోని అగ్నియందుఁగాని వ్యాప్తృతులుగా ఆహుతులచే
యిష్టఫలసిద్ధిని బొందవచ్చును. వీటినే ధ్యానయోగాదులతో స్వరూపతేజస్సు
నందు నీవ్యాప్తృతులతో లీనముచేయవలయు మరల నీవ్యాప్తృతులు ప్రణవమూ
లముతోఁజేర్చి బ్రహ్మమందు లీనముజేయుటయే స్వస్వరూపము. ఈమార్గమునకే
అధ్యాత్మికమనిపేరు. సర్వవ్యవహారములును, నాధ్యాత్మికములును, శబ్దాక్షరస్వర
వాఙ్మయములో అంతర్నితమయి సర్వకార్యక్రియాకరణ సాధనప్రయోజన ఫలసిద్ధి
గనున్నవి. అందుచేతనే యజ్ఞయాగాది జవతపహూమాదులు, ధ్యానాదియో
గాదులు ముఖ్యకార్యములైయున్నవి. వీటికి సర్వమూలముగ శ్రీగాయత్రీరూప
కముగ అధిదైవతోపాసనగ నున్నందుచేతనే నిత్యనిరంతరవిధిగ సుధ్యగా మహర్షులు
మనల నుపాసించఁజేసిరి. శ్రీవేదమంత్రగాయత్రికి భూరాది నీసప్తవ్యాప్తృతులు
అందులో ముఖ్యముగా సర్వోత్పచింపబడుచున్నది. ఇవే సర్వమంత్రములందును
యజ్ఞయాగాది హూమాదులందును ధ్యానాదియోగాదులందును ముఖ్యములయి
ఉచ్చరింపబడుచున్నవి. ఈసప్తవ్యాప్తృతులలో సర్వబ్రహ్మాండములు నందులోని
సర్వలోకాదులును నందులోనేచేరియున్నవి. ఈలాగునదెలిసి ఉపాసించువారల
ప్రణ్యఫలమనంతము. ఈమార్గము వేదవిదులకుఁదచ్చ మరెవ్వరికిని దుర్లభగ్రహణము.

అందుచేతనే నేను మొదటి భాగము నాధ్యాత్మికముగ వ్రాసితిని. సర్వకార్యక్రియ కరణాది సాధనలన్నియును భూగోళములోనున్నట్టివే. ఆయాలోకాదల ననుసరించి మనము చేయవలసిన విధానములు వేరువేరుగానున్నవి. వీటిని దెలియుటకు వేదమే ముఖ్యసాధనము. ఇతరాదులతో వీలుపడదు. భూగోళమనునది ఆద్యంతములేలు లున్నవా? దీనికి స్వరూపమేదో? మార్గమేదో? కర్తవ్యమేదో? వేదవిదులు గ్రహించి తమింతురుగాత. ప్రకృతివిజ్ఞాన విధానము భేదములకు, నిరంతరప్రమాద ప్రశయ దుఃఖములకు, పునరావృత్తులకు కాశ్వతమార్గమగును. భూగోళమాద్యంతమును ప్రకృతివిజ్ఞానముతో నిర్ణయించలేము.

లోకములో మన మొకరినుద్దేశించి జననాదియందే నామకరణముజేసినచో తదాదిగ జీవితమున్నంతకాలము నాపేరునకు సంబంధించినదై సర్వకార్యకారణములు ఫలితములు సనుభవములై సాధనములుగ నెటులజరుగుచు వ్యవహారికములుగనున్నవో నటులనే వేదవిహిత భూరాది సర్వమంత్రీ వ్యావృత్తులు వాటివాటికి సంబంధములై కార్యకారణ క్రియలకు సాధనములై ఫలవంతములగుచున్నవి. దూరాలోచనలతో నన్నియుఁ దుదకు నొకేయంశమునకే తప్పకవచ్చును.

ఇందుకు ముఖ్యకారణము వంచభూతప్రవృత్తిధర్మమే. భూతముల కాది ఆకాశము. ఆకాశము శబ్దగుణకము. శబ్దముశ్రోత్రగ్రాహ్యము. శబ్దాదిగ వాయువుతో స్పర్శము. స్పర్శముతో అవరణచర్మము. వాయువువలన తేజమగురూపము. రూపముతోనేత్రము. తేజస్సుతో రసమగుజలము. రసముతోరసన. జలముతో గంధగుణమగు వృధివి. గంధగుణాగ్రహ్యవయవమే నాసికము. వీనిననుసరించినవే స్థూలాదులు. అందుచేతనే యాదీభూతము శబ్దాదులతో సర్వకార్యకారణ క్రియాది సాధకమై ఫలసిద్ధిగనున్నది. వేదము శబ్దాక్షర సర్వజ్ఞాన సముదాయ మాలస్వరూపము. వేదముతో సర్వసిద్ధి గలుగుచున్నది.

—o—

స్థూల బ్రహ్మాండ భువనకోశోపోద్ఘాతము.

ప్రకృతముమనమున్న బ్రహ్మాండవివరము నామాలాగ్రమును బాగుగ జెలియవలెను. బ్రహ్మాండము స్వరాట్ట సర్వగుణదృష్టిలో కేవల సూక్ష్మములో స్థూలబ్రహ్మాండముగ నున్నది. ప్రకృతమీబ్రహ్మాండము స్వరాట్టతమోగుణములో

మరల కారణమాదిగా స్థూలమిశ్రిత త్రయీగుణాత్మిక స్థూలబ్రహ్మాండముగ చెలియవలెను. త్రివిధగుణ త్రివిధావస్థలతో త్రివృత్తరణముగ నన్నిటియందుండును. అందుచేత ఈశ్వర విరాట్టుల దృష్టిలో నొకవిధముగను మనదృష్టిలో మరొకవిధముగ సమన్వయముజేయవలెను. సృష్టిక్రియము ఈశ్వరునినుండి క్రిమముగ క్రిందికి వచ్చుటచేత మొదటిది కారణసృష్టిగను, రెండవది సూక్ష్మసృష్టిగను, మూడవది స్థూలసృష్టిగనుండుటచేత నీబ్రహ్మాండము స్థూలముగ వ్యవహరింపబడెను. మరల నిందులోనుండి సూర్యభాగములో కారణసృష్టిగను, మధ్యలోసృష్టిగను, అంత్యములో స్థూలసృష్టిగ నున్నవారలమే మనము. ఈలాగున గుణములనుబట్టి భూతములలో కాగుల యవస్థ లుండును. మనచుట్టునున్న సర్వజీవరాసులు మనసమానభూత సృష్టిలోఁజేరినవే. ఈ విధముగ పంచభూతములు ప్రారంభమునుండి అనగా ఆకాశమునుండి పృథివివఱకు కేవలశుద్ధసాత్వికాంశముతో స్యరాడంశముగ ఈశ్వరుని యందును, మరలనిదే ఈశ్వరునియందే సరాడంశములో సూక్ష్మగుణా నేక బ్రహ్మాండములుగ ప్రతిబ్రహ్మాండము విరాడంశముగను; మరల నీవిరాడంశములో రుద్ర, విష్ణు, బ్రహ్మలతో స్థూలముగ మనమున్న బ్రహ్మాండముగనుండును. మనమున్న ఈస్థూల బ్రహ్మాండసృష్టి కారణకర్తబ్రహ్మగాన హిరణ్యగర్భబ్రహ్మాండమని వ్యవహరింపఁబడెను. ఈబ్రహ్మాండములో బ్రహ్మసృష్టి మొదటిఅంశము; ప్రధానము, కారణమునైనది. ఇది బ్రహ్మమానసపుత్రులనుండి మనువులవఱకునున్నది. ఇది సాత్వికసృష్టి. రెండవది రజోగుణసృష్టితో సూక్ష్మలైజన ప్రధానముతో దేవతల సృష్టియు, మూడవది తమోగుణముతో మరుజలోకసృష్టియునైనది. మరల మనుజులలోకములో నీలాగుననే త్రివిధగుణములతో చరాచర సృష్టియున్నది. ఈలాగున ప్రతిలోకమునందును త్రివిధగుణములతో సృష్టియగుచుండును. దీనినేత్రివృత్తరణమనియందురు. ఈలాగున ప్రకృతిజడ ప్రధానముతో జేత్రీసృష్టియు, ఈశ్వరచైతన్య నిక్షానప్రధానముతో జేత్రీజ్ఞసృష్టియు సర్వదాసంభవింపచుండును ఈ రెండునుచేరినదే జీవత్వము సమస్తీసృష్టిలో మహాత్రిమూర్తులు త్రిగుణంబులుగలుగుచుందురు. సమస్తీమహాత్రిమూర్తులలో బ్రత్యేకంబుగ వ్యష్టిమూర్తిత్రియంబు గుణత్రయంబుల వ్యవహరింతురు. భేదములెంతమాత్రీయునులేక. ఈశ్వరదృష్టిలో సర్వజ్ఞసమానులు. భూతాదులుగూడ నీవిధముగనే ఆకాశాదిగ పృథివి వరకు మొదటకారణ మహాపంచభూతములుగను, మరల కార్యపంచభూతములుగను నొకదానిలో నన్నియును, అన్నిటియందన్నియును పంచీకరణప్రధానములై ప్రకృతి

వికృతులై ఆకాశాదిగ పృథివివరకును మరల పృథివ్యాదిగ ఆకాశమువరకు ద్వంద్వ విధానముతో మిథుసిభూతములై యొకటి ఆధారముగను మరొకటి ఆధేయముగ నగుచుండును.

మనబ్రహ్మాండము జలమునందుపక్వతిభూతాంశక్షేత్రీరూపముగను, ఈశ్వర చైతన్యాంశముతో ఆధ్యాత్మిక శ్రీమన్నారాయణాంశమున నుత్పత్తియైనట్లు మనవేదశాస్త్ర పురాణములందు విశదీకరింపబడియె. ఈవిధముగ బ్రహ్మతో ప్రకృతాకాశముగ హిరణ్యాండమని, నారాయణాంశముతో నారాయణాండమని ప్రకృతిభూతాదులతో క్షేత్రీమనియు నామాంతరములుగ నచ్చటచ్చటచెప్పబడెను.

ఆకాశవాయుంశములు అరూపముతో (లీనముతో) కారణముగ రుద్రీదుగను, తేజస్సు జలౌశము ప్రకాశప్రధానముతో రూపకారణసిత్యంశముగ విష్ణు రూపముగను, జలవృద్ధ్యులతో స్థూలసృష్టిగ బ్రహ్మాంశముగనుగూడ దెలియవలెను. ఈవిధముగ త్రిగుణములతోను, అన్వయించవలెను. సర్వమునకు లీనమే జన్మ స్థానము. మొదటిది ఆత్మగను, రెండవది శుద్ధసత్త్వగుణముగను (జ్ఞానస్వరూపముగను) మూడవది రుద్రీస్వరూపముగను దెలియవలెను. తమోగుణసృష్టికి తమోగుణలయముతో రుద్రీదుగను రజోగుణసృష్టికి లయముతో శుద్ధసత్త్వజ్ఞానముతో లీనముగను, శుద్ధసత్త్వముతో స్వరూపముగ ఆత్మగను, దెలిసికొనుట క్రీమ పద్ధతి ననుసరించినదగును.

ప్రకృత కాలానుసారము మనము కేవల దూరస్థులమయినందుచేత చర్చిత చర్చణముగా వివరించుటకు ముఖ్యకారణము. వివరించినంత వివేకమునకే ముఖ్య కారణమగుననే దలంచి క్షమించవలెను.

దీనిననుసరించి ప్రకృతసృష్టి పృథివిభూతమున కుపరిగానున్న జలభూతముతో శ్రీమన్నారాయణ నాభీకమలమునందు బ్రహ్మగను మరల సిబ్రహ్మతో సిబ్రహ్మాండముగను సృష్టికి కారణమాయెనని పురాణాదులందు వివరించబడెను. ఇవి మహాదాకారముతో సమస్తబ్రహ్మాండముగను, పృథగాకారవ్యప్తితో లోకాదులుగను, దేహాదులుగనున్నవి. మహత్తుతో ఈశ్వరుడుగ సమష్టిగను, పృథగ్య్యప్తితో అణ్వంశముతో జీవులుగనుగూడ దెలియవలెను. ఈవిధముగ బ్రహ్మాండసమస్త రూపక్షేత్రముతో మహాదాకార బ్రహ్మాండవిదూరముగను, అణ్వంశముతో పిండాండవ్యప్తిగ జీవదేహాదులుగను దెలియవలెను.

బ్రహ్మయొక్క యుత్పత్తివలె నుడరజలరాశిలో నాభీకమలములో మనజిత్తు

త్రిమునున్నది “ధాతాయథాపూర్వ మకల్పయత్” అనెడి వేదప్రమాణముగ వెనుక జరిగిన వ్యక్తికారమే సర్వదా సృష్టియగుచుండును. సర్వకారణ కార్యములుగ జలాంశముతో సప్తధాతువులు సర్వమునుత్పత్తియయ్యెను ఈజలమందు సర్వము అంశధి తమైయున్నందుచేతనే సర్వకారణకార్యమాయెను. “ఆపోవాఇదగ్ం సర్వం.....భూభృవస్సువరావ ఓం” అనువేదప్రమాణమున్నది. జలవ్యధా నముతో కొబ్బరికాయవైగల యావరణభాగము చివ్వుగను రెండవభాగము కొబ్బ రిగను నానావిధముగనున్నది. ఈవ్యక్తికారము అండరూపముతో నున్నందుచేత అండమని వసిద్ధిగాంచెను. ఈవ్యక్తికారమే అండజములు, స్వేదజములు, ఉద్భిజ్జ ములు సర్వసృష్టియనయ్యెను. సృష్టిఅధోముఖముతోను అత్యభూతముతో నత్యంత స్థూల స్థావర కలిసాంశములతోనిలిచె. శింశుమారము స్థూలభాగముతో నుత్పత్తి గా తలక్రిందుగానున్నది. తలక్రిందుగా నున్నందుచేత నేనాటికైనను నాశనము జెందును. ఇది అజ్ఞానస్వరూపమైనందుచేతనే శింశుమారమని శిశుమారమని (అజ్ఞానమే శిశుప్రాయము) దెలియవలెను. గీతలో “ఊర్ధ్వమూల మధశ్శాఖం” అనుప్రమాణమున్నది. శింశుమారమే శిరస్సుగా మూలముగ నెంచవలెను. మన శిరస్సులో నీవిధముగనే తలక్రిందుగా వుంచభూతకణ తన్మాత్రాలున్నవి.

ఇట్టికారణ శ్రీభగవత్స్వరూప జలాంశమును ఉపాసనగా మార్గగతిగమ్య ప్రధానముగ ఆధ్యాత్మికదృష్టితో నారాయణాంశ కల్పనాచక స్వరూపముతో యతీదులిలకు సహితము సర్వకాల సర్వావస్థలందు వ్రణవపూర్వక మంత్రస్వరూ పముగ ప్రవచనీయమాయెను. పృథివీభూతమునకు మాతృభూమి జలభూతము. సర్వకార్యక్రియాకరణములందు జలముచే పరిశుద్ధాంశముగ మనవేదములు తమ దివ్యదృష్టితో తీర్థప్రధానములుగను అభిషేకప్రధానములుగను, స్నానప్రధానము లుగను ఆచమనప్రధానముగ పవిత్రప్రధానముగ సర్వాధారమని సర్వకర్మల నాచరింప మార్గదర్శకులైరి. ప్రాణికోటి కాద్యంతముల జలమూధారము, అత్య మయినవేరుకను జలమే ముఖ్యాధారము. సర్వదాజలమే ముక్తికాధారము. ఈ లాగున దెలిసినచో ధన్యులమగుచుము. దీనిబ్రహ్మత్వం దలందినచో వ్యభిచయమును జేరుచుము. ఈ రెండే ముఖ్యమార్గములు. ఇందుకు వేదప్రమాణము లనేకము లున్నవి. వ్యక్తకాలము వ్యక్తదృష్టిప్రధానమయి ప్రమాదములకు కారణ మాయెను. కేవల భూతరూపజలమునకే ఇంతవివేచి ప్రాశస్త్యమున్నచో వేద

మంత్రప్రణవ పృథాన మంత్రోచ్చారణ సముచ్చయముతో నాచరించిన క్రియా కర్మల దాయదక మెంతవైతన్యముతోబోచెప్పనేల?

—o—

వేదభూగోళనామకరణ ముఖ్యఫలితాంశము.

నుహశయులారా,

మనమొలవఱకు మిగిలియుండుమో అంతవఱకు షేత్రము షేత్రజ్ఞత్వము మిగిలియుండును. షేత్రమేభూమి. షేత్రమేదేవము. షేత్రమేపృథ్వీ. ఇవన్నియును మిగిలియున్నంతవఱకు అన్యోన్యశ్రేయములైయుండును. భూగోళమునకుఁ గారణము పంచభూతములు. పంచభూతములు గోళాకారములు. భూశబ్దము గోళశబ్దము సర్వభూతములం దనువ్రతించుచుండును. గోళమన స్థూల, స్థిర, స్థావర రూపము. దీనికి సూక్ష్మరూపము, కారణరూపముగూడనున్నది. కారణరూపము బిందువు. ఇది ప్రణవాకృతికఁబు. సూక్ష్మరూపము. వాయుభూత తరంగావరణంబు. ఇదే తేజోభూతములతో బింబరూపముతో బ్రకాశమునుజెంది కొంత స్థూలముగనుండును. భూతాదల గుణాధిక్యములతోఁ గ్రమముగ స్థూలతనుజెందుటకుఁ గారణమగును. ఈలాగున జలవృద్ధిభూతములుకాగా స్థిరస్థావర స్థూలములను బొందును. వృద్ధిపీ జలభూతములు తమోరూపములు. అందుచేత రజోగుణ తేజోభూతంబును సర్వగుణవాయు భూతంబును ఆకాశములో ఆత్మస్వరూపముగ నీలాగున నాయాభూతములు నాయోగోళములతోఁగల సంబంధక్రియ కర్మలతో వ్యావహారికములుగా నుండును. వీటికిగుణములే కారణములు. మనమున్నది కేవల తమోరూప భూతగోళమగుటచేత కృషి వాణిజ్య వ్యవహారాదులే పృథానములుగ నున్నందుచేత వీటినేకొందరు నిశ్చయించుకొన్నవారైరి. ఇవన్నియు ఊర్ధ్వలోకాదుల కెంతమాత్రము సంబంధములుకావు. తన్నిశ్చయుల కీలోకము శాశ్వతముగ నేయుండుటచేత వీటినేనమ్మి ఆశ్రయించి తదనుసారముగ వర్తింపవలసియుండును. ఊర్ధ్వలోకాదులను బొందనిశ్చయించిన వారలకీకృషి వాణిజ్యవ్యవహార వ్యాపారాదులతో నంతగా నగత్యముండదు. కేవలము శరీరపాషణకు మాత్రమే

తాత్కాలిక సంబంధముగాఁగొని ఊర్ధ్వలోకప్రాప్తిగాగల వేదవిహిత కర్మభక్తిజ్ఞానాదియోగాదుల నభ్యసించవలసియుండును. భూగోళశబ్దము వంచభూతములకు ననువర్తించునేకాని కేవలము నీలోకమునకుమాత్రమేయని నిర్ణయముగాదు. పృథ్వీనకు వ్యవహారమున కేదిసంబంధమో దానినే ప్రధానముగాఁదలంచి తదనుసార పువర్తనలుగావలెను.

దీనిననుసరించి తావత్ప్రయాదులున్నవి. వీటిని విమర్శించ విషయము స్పష్టమగును. తావత్ప్రయములు, ౧. ఆధ్యాత్మికము, ౨. ఆధిదైవికము, ౩. ఆధిభౌతికము. ఇవిత్రివృత్తరణముతో అనేకావర్తులగ సంబంధములైయుండును. వీటినిబోగొట్టుకొనఁదలంచిన వారలీలోకములోనే కేవల కృషివాణిజ్య వ్యవహారాది వ్యాపారాదులే పరమావధులని తలంచి నడచినచో నివర్తించునా? కానేరదు. ఏసంబంధ తాపములుగలుగునో యాసంబంధ క్రియాకర్మలతో నదినివారణమగునేకాని యితరాదులతో నివర్తించదు. భూశబ్దము, గోళశబ్దము నన్ని భూతములకును సంబంధించినదై యనువర్తించునేకాని యొకదానినే తీర్మానముచేయజాలదు. భూమి యేమి? మనముఁడుట కాధారభూతములగునవన్నియును భూములేయగును. పృథి భూతమునందును దదితరభూతము లంతర్భూతములైయుండు. దీనినేపంచీకృత వంచ మహాభూతములనియుదురు. ఆబ్రహ్మాండాద్యుపర్యంతమును, నాబ్రహ్మాద్యంతి సూక్ష్మాప్రాణిపర్యంతము వంచభూత సంయోగ విలసితము. తదనుసారముగనే క్రియాకర్మలందును. అన్నియును సంబంధస్థనిహితములని తలంచవలెను.

వివేకవిచారముతో జ్ఞానవైరాగ్యములతో నీలోకములోనే చర్చితచర్చణములుగా జననమరణాదులనుబొంది నిరంతరమిచ్చుటనే యుండనొల్లక క్రియముగ ఊర్ధ్వలోకాదులద్వారా స్వరూపమునకు పోదలంచినవారలు త్రేత్రములు, దేహములు లోకాదులు, భూతాదులు, ప్రకృతిసంబంధములని దుఃఖముయములని అశాశ్వతములని పరంపరలని తెలిసి ఉపాసనాదియోగములతోను కర్మభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములతోను వేదవిహితోపాసనాను గాములై బంధవిముక్తులై స్వస్వరూపమును జెందగలరు. లేకున్న సచ్చలనే వీటినేనమ్మి శాశ్వతులైయుండురు. అందుచేత నిదే భూగోళమనియు తదితరభూతాదులు భూగోళసంబంధములుగావనియు నిశ్చయింపరాదు. ఇదంతయును మహర్షులచేపూర్వమే యాలోచింపఁబడి నిర్ణయింపఁబడి పురాణ, శాస్త్ర, స్మృతి, యజ్ఞ, యోగాదులు కర్మభక్తి జ్ఞానయోగాదులు నిశ్చయింపఁబడి నిరంతర మాచరణయోగ్యులుగఁజేయఁబడియె. ప్రకృతి సంబంధములను సామా

స్వయంబుని తాత్కాలికములని ఉదాసీనభావమునుజూపిరి. మన మనోనిశ్చయము ననుసరించి యన్నియు ననువర్తించును. మనోనిశ్చయముతో నభిప్రాయభేదములగును. మనస్సుతోనే ద్వంద్వములు. ఆత్మస్వరూపజ్ఞానముతో నివి సామాన్యములగును.

మనభరత భూధర్మ మెంతమాత్రము ప్రకృతిధర్మప్రాధాన్యత సంగీకరింపదు. మహాప్రళయవసరంబునను మహాపవిత్రాత్మ సంపద్యతంబగు భరతఖండంబవిముక్త ష్టేతంబగు. కాశికాక్షేత్రాంతర్భూతంబై శివరాత్రిసూర్యాగ్రంబుననిలిచి భవిష్యత్ప్రవృత్తి బీజభూతంబైయుండుట సప్రమాణంబు “కాశీసర్వంప్రకాశతే”. ప్రవృత్తి నివృత్తి ధర్మములని రెండువిధములుగ వివరించిరి. ప్రకృతివిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు ప్రకృతి ప్రధాన ష్టేత్రముతో ష్టేత్రధర్మమునే పరమావధిగఁ దలంచి క్షేత్రగ్రంథాదరాధిమానులై యున్నారేకాని ఆధ్యాత్మిక మెంతమాత్రము పరమావధి ప్రమాణముగాఁ గొనరు. ఇది చైతన్యమెంతమాత్రమునుగాదు. కాశ్యోత నిత్యసచ్చిదానంద సుపూర్ణాద్వితీయానందముగాదు.

ప్రకృతితో సర్వదాఘోరదుర్మరణానర్థ ప్రమాదములుదప్పవు. ప్రళయములుదప్పవు. ప్రకృతియనగా మహాకాలకూట విషసర్పమువంటిది. ఇది సర్వదా మృత్యురూపము. ప్రకృతివ్యవహార సంబంధములన్నియును గోళసంబంధములే. వేదభూగోళము మనము ప్రకృతితో సంబంధించియున్నంతకాలము మనభూతస్థంబంధముతో గోళరూపముతోఁజేరిన ఆత్మస్వరూపకారణ విజ్ఞానరూపములతోఁబ్రవృత్తి నివృత్తిధర్మయంత్ర జగత్తును నభివీక్షణ జలములట్లు లంటియు నంటకుండు నేటి విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞులు నిశ్చయించకపోయినను లోపమెంతమాత్రముండజాలదు.

మనోనిశ్చయము, భావనయు సర్వత్ర ప్రధానము. ఈ నిశ్చయముతో సర్వమును బొందఁదగును కాఁటి ఆధ్యాత్మికజ్ఞాన ప్రధానముతో ఆధ్యాత్మిక భూగోళముగను, అధిదైవిక వేదవిహితకర్మలతో అధిదేవత్వ లోకసంబంధాధిదైవిక భూగోళముగను, అధిభౌతిక కృషివాణిజ్య వ్యవహారాదుల ప్రధానముతో అధిభౌతిక భూగోళముగను త్రివిధములుగ వేదభూగోళమును దలంచవలెను.

సీలోకములోనున్న వారలు వేదవిహిత కర్మలతో దేవలోక సంబంధములును, దేవలోకములో నున్న వారలు జ్ఞానప్రధానముతో అధ్యాత్మిక సంబంధముతో స్వస్వరూపమును బొందగలుగుదురు. ఈ లోకములోనే సీరెండువిధముల నాచరించి ఉభయలోకాదులను బొందవచ్చును. లేక కేవలజ్ఞానముతో నిచ్చుటనుండియే స్వస్వ

రూపమును బొందవచ్చును. లేక కేవల కర్మలతో దేవత్వమును బొందవచ్చును. దేవత్వము, ఋషిత్వము, బ్రహ్మత్వము సర్వవిధములతో నీలోకములోనుండి సాధించు మహాదవకాశము మనభరతభూమియందు మాత్రమే కలదు. మరెచ్చటను నిష్టియవకాశములు లేవు అంగచేత భరతభూమి చాలప్రళంసనీయుముగ బురాణాదులందు వివరించిరి. ఇట్టిసర్వావకాశములను వర్తమానకాలములో కేవల ప్రత్యక్ష ప్రమాణదర్శన ప్రకృతిసంబంధములనుబాది వ్యామోహితులుగాక వేద విజ్ఞానదృష్టితో దూరమాలోచించి ఉత్తమలోకప్రాప్తినిగాని స్వస్వరూపమునుగాని బొంద నిశ్చయించుటకే నేనీగ్రంథమునకు వేదభూగోళ నామకరణ మొనరించితిని.

భూరాది సర్వభూతగోళములకు వేదశాస్త్రపురాణాదులును విద్యలును ఉపాసనాది యోగాదులును సమాధులును ఆధ్యాత్మిక విద్యలుగా సర్వము నీభూరాది గోళములనాశ్రయించియేయున్నవి. కృషి వాణిజ్య వ్యవహారవ్యాపారాది స్థూల కర్మలకేవల మీశ్వభిలోక సంబంధ విద్యలే వేదభూగోళమును జేరినవని తక్కుంగల విద్యలు బొత్తిగసంబంధములేదని తలంచరాదు, అటులండలచింతే దేవలోకమందును, ఋషిలోకమందును, బ్రహ్మమానసపుత్ర బ్రహ్మలోకాదులందున్నవారికి గతియేమి? విధానమేమి? విద్యయేమి? మార్గమేమి? యని ప్రశ్నించినచో సమాధానమేమిజెప్పవలెను? వారలు మనవలె జీవరాసులలోను లోకాదులలోను విజ్ఞానములోను జేరినవారలుగనే యున్నారు. మనకంటె నెంత అతీతులైనను దేహాదులు వ్యవహారధర్మములు ప్రతీతిగానున్నవి. స్థూలక్రియా కర్మాదులు లేక పోయినను విద్యలు ఉపాసనాదియోగాదులు, సమాధినియములున్నవి. వేద శాస్త్రపురాణములన్నియును, కాలమును, గర్మలను, ఉపాసనాదియోగాదులను సమాధులను, యజ్ఞయోగాదులను, విద్యలను, గృహవాణిజ్య వ్యవహారాదులను, యంత్ర మంత్ర తంత్రాదులను, ధనుర్వేద గాంధర్వవేదాయుర్వేద విద్యాది సర్వ విద్యలను అనేకముఖములుగా సమష్టితో బోధించియుండగా నవన్నియును నీవంచ భూత భూగోళలోకాదులకు సంబంధించినవై ప్రవృత్త నివృత్తి ధర్మములుగా నున్నందుచేత సర్వవిషయాదులు సర్వవిద్యలు భూగోళమునకు జేరినవై వారివారి యిష్టానుసారము పొందఁదగినవిగను, అనుష్ఠింపఁదగినవిగను నున్నందుచేత సృష్టిలో ఆవివిద్య ఆధ్యాత్మిక విద్యయగుటచేత నేను నచ్చటినుండియే ప్రారంభించితిని.

॥ श्री गुरुचरणं ॥

శ్రీపరబ్రహ్మయైనను

వేద భాగోత్తము

రెండవ భాగము

భూతాదిబ్రహ్మాండ భువనకోశ విన్యాసము

పా) రంభము,

—▶ ପ୍ରଶ୍ନ ▶—

—♦ వేదమునందుగల సృష్టిప్రమాణ మంత్రరూప హిరణ్యగర్భాష్టసూక్తులు. ♦—

వూరి: ఓం.

సహనా¹వవతు । సహనా¹భునకు

సహవీర్యం శరవావహై । తేజస్వినావ ధీతమస్తు మావిద్విషావహై ।

ஓம் சாநி ச்யாநி ச்யாநி:

—♦ పురుషసూక్తమందుగల ఉత్తరనారాయణ ఉపనిషత్తు. ♦—

అభ్యసనం భూతః పృథివ్యైరసాచ్చ | విశ్వకర్మణః సమవర్తతాధి
తస్య త్యక్తా విదధామైవేతి తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే || ౧ ||

వేదావా మేతంపురుషంమహాన్రమ్ ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్
తమేవం విద్వానమృతేహహవతి । నాన్యః పంథా విద్యతేఽయ నాయ॥ ౨ ॥

ప్రజాపతిశ్చరతిగర్భే అంతః । ఆజాయమానో బహుధావిజాయతే

తస్యధీరాః పరిజానన్తియోనిమ్ । మరీచీనా వదమిచ్ఛన్తివేదసః ॥ ౩ ॥

యోదేవేభ్యతతపతి యోదేవానాం పురోహితః ।

పూర్వోయోదేవేభ్యజాతః । సమాఋచాయ బ్రాహ్మయే ॥ ౪ ॥

ఋచం బ్రాహ్మం జనయంతః దేవాలగ్నేరదబ్రువన్ ।

యస్యైవం బ్రాహ్మణోవిద్యాత్ తస్య దేవాలసన్యతే ॥ ౫ ॥

హీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పతన్తే అహారాతేహ ర్భ్య నక్షత్రాణిరూపమ్ ।

అశ్వినౌవ్యాత్రమ్ ఇష్టం మనిషాణా అముం మనిషాణా సర్వం మనిషాణా ॥ ౬ ॥

తా॥ తత్పురుషముఖస్వరూపుడగు అదినారాయణుడు జలమునుండియు వాటి రసమునుండియు భూమినికొనుటకు అవతరించి త్వష్టప్రజాపతిని రూపమాత్ర) సృష్టిచేయఁ గయమించెను. అందువలన అతనికి విశ్వమునునది సృష్ట్యాదియందే జన్మనిస్థమని మొదటిమంత్రార్థము ॥ ౧ ॥

అనువాపురుషుని నే నెరుగుదుననియు, స్థూలజగత్సృష్టిహేతువగు తమస్సుకు పరమందు ఆదిత్వవర్ణుడైయున్నాడనియు అతని సీరామతెలుచున్నవాడు నీసృష్టి యందు అమృతస్వరూపుడేయగుననియు నీజ్ఞానములేవ్వు మోక్షమునకు మరొకమా ర్గమేలేదని రెండవమంత్రార్థము ॥ ౨ ॥

ఈసృష్టిగర్భముందు ప్రజాపతిరూపుడై జన్మయమనది లేకయే తనమాయ చే బహువిధముల జాయమానుడగుచున్న ఆతత్పురుషుని నారాయణుని యొనినిధీరు లగు వారే తెలుసుకొనుచున్నారని మూడవమంత్రార్థము. మరియు కార్యబ్రహ్మ రూపులగువా రతని కిరణములయొక్క షడమునుమాత్రమే సంకల్పించుకొనుచున్నారని మూడవమంత్రార్థము ॥ 3 ॥

ఏ తత్పురుషుని నారాయణుడు దేవతలకొఱకే ప్రకాశించుచు వానికిపురోహితుడై ఆదేవతలకంటె ముందుప్రట్టియుండెనో, మూలబ్రహ్మకు కిరణరూపుడో యా యాదినారాయణుకొఱకు సమస్కరిము ॥ ౪ ॥

ఇట్లు పరబ్రహ్మ కిరణస్వరూపుడగు సీత్వప్త నే కర్మదేవతలును, బ్రాహ్మణులును దెలుసుకొందురో వారిస్వాధీనములో సమస్త దేవతా చక్రముండును ॥ ౫ ॥

కావున ఓతత్పురుషుని నారాయణా! వెలువల దుష్కర్మలయందు బుజ్జయి

లోపల త్రియా వేద్యమగు వైదికలక్ష్మీయు నీకుభార్యలు. అహూరాత్రములు రెండును దక్షిణోత్తరపార్శ్వములు. నక్షత్రములే నీస్వరూపము. అశ్వినీదేవతలే నీముఖవ్యాహతిస్వరూపము. కావున ఇష్టముచే (యోగముచే) సంకల్పింపుమా యనియు సర్వసంకల్పమాత్రమును సత్యమునుగాజేయుమనియు నారవమూత్రార్థము. ఇట్టియుత్తరనారాయణ మంతార్థమును విమర్శించగా దీనిః పూర్వమందుగల పురుష సూక్తము కార్యబ్రహ్మభూతిని చెప్పుచున్నదై పూర్వనారాయణస్వరూపమును చెప్పకయే తెలియుచున్నది. ఇందలివిశేషార్థంబులు వ్రథమభాగమందు గనవగును.

— నాలుగవకాణ్డ వ్రథమవ్రీక్ష - ౮-వ అనువాకము - మహాగ్నిచయనము. —

౧. హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రేభూతస్య జాతః పతిరేకఃప్రీతః
సదాధార పృథివీద్యామ్ || ౩౧ || ఉతేమాం కస్తేదేవాయ
హవిషావిధేమ॥

౨. యఃప్రాణతో నిమిషతో మహిత్యైక ఇద్రాజా జగతో బభూవ ।
య ఈశే అన్యద్విపదశ్చతుష్పదః కస్తేదేవాయ హవిషావిధేమ॥

౧. వ్రజాపతిస్పృష్టాదియందే వ్రవృత్తిధర్మముగలవాడై పుట్టినభూతముల కెల్ల దానేభూతపతియై అద్వితీయుడై ద్యావాభృథుల రెంటికి ఆధారింపడెయున్న ప్రజాపతికి హవిస్సుచేత యజ్ఞముచు జేయుచున్నాము.

౨. జీవించుచున్నట్టియుఁ గనుమూసియున్నట్టియు జగత్తునకంతకు నిధిపతియై ద్విపాద, చతుష్పాద భూతములకంతకు నియామకుడైన ప్రజాపతికొఱకు యజ్ఞమును జేయుచున్నాము.

౩. యత్యేదా బలదాయస్యవిశ్వ ఉపాసతేప్రశిషం యస్యదేవాః ।
యస్యఛాయామృతంయస్యమృత్యుః కస్తేదేవాయహవిషావిధేమ॥

తా॥ యేప్రజాపతిజగత్తునకంతకు ఆత్మయు బల మనిచ్చుచుండునో, యెవని యాజ్ఞను దేవతలందఱు శిరసావహించుచుండునో, యెవనిశుక్లకృష్ణఛాయయే అమృతమనియు మృత్యువనియు చెప్పబడునో అతనికొఱకు యజ్ఞమునుజేయుచున్నాము.

ర. యస్యేమే హిమవంతో మహిత్యా యస్యసముద్రగం రసయాసహ ॥ 3.౨ ॥

అహః! యస్యేమాః పృథివీయస్య బాహూకస్యై దేవాయహవిషా
విధేమ॥

తా॥ హిమవత్పర్వతముతోగూడిన భూమియు జనులు సముద్రమునెవని
శరీరమై దిశలు విదిశలుగూడ యెవనికి బాహువులగుచున్నవో అప్రభాపతికై
యజ్ఞముచేయుచున్నాము.

గి. యంక్రద్దసీ అవసాతస్థా నే అత్యైశ్చేతాం మనసా రేజమానే ।

యత్రాధిసూర ఉదితౌ మౌతి కస్యైదేవాయహవిషావిధేమ॥

తా॥ ఏప్రభాపతి నుద్దేశించి మొఱపెట్టుచున్న నీవ్యావాభూములు మనస్సు
చేతనే ప్రకాశించుచున్నవో ఏమనస్సునందు సూర్యుడుదయించుచుండగా మొఱ
పెట్టెడు ధ్వనిసూర్యరూపమై పోవుచున్నదో అప్రభాపతికొఱకు యజ్ఞమునుజేయు
చున్నాము.

౬. యేనద్యౌరుగా పృథివీచదృఢేయేనసువస్సభితౌ యేననాకః

యౌఅన్తరిక్షే రజసో విమానః కస్యైదేవాయ హవిషావిధేమ॥

తా॥ ఏప్రభాపతిచేత ఉగ్రముగు అంతరిక్షమున్న పృథివియు దృఢములై
యున్నవో ఎనినిచే స్వర్గలోకము స్తంభితమైయున్నదో ఏప్రభాపతి అంతరిక్షముందు
రడనున్నవల్ల సవిమనస్కుడైయుండెనో అతనికొఱకు యజ్ఞమునుజేయుచున్నాము.

2. ఆపోయన్యహతీర్విశ్వమ్ ॥ 3.3 ॥ ఆయన్దక్షం దధానా జనయన్తీ

రగ్నిమ్ । తతోదేవానాం నిరవతః తానురేః కస్యైదేవాయహవిషా
విధేమ॥

తా॥ జలదేవతలచే నప్పులసృజింపబడిన యగ్నియందు సంసారనివృత్తికై
కర్మదేవతలే ప్రజాపతికై హవిస్సుల వేల్పుకో యాప్రభాపతికై యజ్ఞమూచరించు
చున్నాము.

౮. యశ్చిదావో మహినావర్యవశ్యద్దత్తం దధానా జవయస్తీరగ్నిమ్ ।

యోదేవేవ్యధిదేవవక ఆసీత్కస్త్యైదేవా యవిహవిధేమ ॥ ౩౪ ॥

“అగ్నేస్ససరస్వతీద్యాగ్ం సహవిశ్వం చతుస్త్రీగ్ంశచ్చ ॥ ౮ ॥

ఊధ్వాయఃపాణితోయత్రదాయస్యేమేయంక్రద్దసీయేనద్యారాహోహాయ

త్రతోదేవానాం యశ్చిదాపోమోదేవేషునవ

తా! చిన్మయుడగు యేవృజాపతి సమర్థుడగు అగ్నినిపుట్టించుచున్న ఆహోదేవతలను సాక్షిభూతుడై చూచుచున్నాడో దేవతలందరికంఁబెను నధికుడగు దేవతయగుచున్నోడో అట్టివృజాపతికొఁకకు యజ్ఞమునుజేయుచున్నాను.

మ హా త్మ త్వ వి వ ర ము.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాశం - సప్తమోధ్యాయం.

పాదగమ్యంతు యత్కించిద్యస్తస్త్వి కృథిషీమయం । సభూర్లోక స్సమాఖ్యాతో విస్తారోన్యమయోదితః ॥ ౧౬ ॥ భూమిసూర్యాంతరంయత్తు సిద్ధాదిమునిసేవితం । భవల్లోకస్తుసోప్ర్యక్తో ద్వితీయోమునిసత్తమః ॥ ౧౭ ॥ ధృవసూర్యాంతరంయత్తునియుతాని చతుర్దశ । స్వర్లోకస్సాపిగదితో లోకసంస్థాన వింతకై ॥ ౧౮ ॥ త్రైలోక్యమేతత్కృతకం మైత్రేయ పరివర్యతే । జనస్తపస్తథా సత్యమితిచాకృతకతీయమ్ ॥ ౧౯ ॥ కృతాకృతాయోర్మధ్యే మహర్లోక ఇతిస్మృతః ॥ శూన్యోభవతి కల్పాంతే యోఽత్యంతం నవినశ్యతి ॥ ౨౦ ॥ ఏతేసప్తమహాలోకా మైత్రేయ కథితాస్తవ । పాతాళానిచసప్తైవ బృహస్పండ్సైవవిస్తరః ॥ ౨౧ ॥ ఏతఃపండ్కటాహేన తిర్యక్స్పర్ధ్వమధస్తథా । కపిత్థస్థయథాబీజం సర్వతోవైసమావృతమ్ ॥ ౨౨ ॥ దశోత్తరేణ పయసామైత్రేయాండంచ తద్వృతమ్ । సర్వోఽంబుపరిధానో సౌవహ్నివావేష్టితోబహి ॥ ౨౩ ॥ వహ్నిశ్చనాయునా వాయుర్వైత్రేయ సభసావృతః । భూతాదినా సభస్సృషి మహతాపరివేష్టితః । దశోత్తరాణ్యశేషాని మైత్రేయైతాని సప్తవై ॥ ౨౪ ॥ మహాఽంతంచ సమావృత్యప్రధానం సముపసేతమ్ । అనంతస్యనత

స్వాంత సస్సంఖ్యానంవాపి విద్యతే॥ ౨౧ ॥ తదనంతమసంఖ్యాత ప్రమాణంచాఽపి
 వైయతః॥ హేతుభూతమశేషస్య చౌకృతిస్సాపరామునే॥ ౨౨ ॥ అండానాంచ సహ
 స్రాణాం సహస్రాణ్యయతానిచ॥ ఉదృశానాం తథాతత్రోకోటి కోటిశతానిచ॥ ౨౩ ॥
 దారుణ్యస్థిర్యథాతైలం తితదవ్యత్తుమానసి॥ ప్రధానేఽవస్థితోవ్యాపీ చేతనాఽఽ
 త్కౌత్యవేదనః॥ ౨౪ ॥ ప్రధానంచ పుమాంత్రైవ సర్వభూతాత్మభూతయా॥
 విష్ణుశక్త్యానుహబుద్ధే వృతౌసంశ్రియధర్మితా॥ ౨౫ ॥ త మ్నాస్సైవ వృథగృభవ కార
 ãం సంశ్రియస్యచ॥ ధ్నోభకారణభూతాచ సర్గకాలే మహామతే॥ ౩౦ ॥ యథా
 సక్తం జలేవాతో విధర్తికణికాశతమ్॥ శక్తిస్సాఽపి తథాఽష్టాః ప్రధానపురుషాఽఽ
 త్కృతమ్॥ ౩౧ ॥ యథాచపాదపో మూలస్కంధశాఖాది సంయుతః॥ అదిబీజాత్మ
 భవతి బీజన్యన్యానివైతతః॥ ౩౨ ॥ ప్రభవంతి తతస్తేభ్యస్సంభవంత్య వక్త్రదుమాః
 తేఽతల్లక్షణద్రవ్య కారణాఽనుగతామునే॥ ౩౩ ॥ ఏవమవ్యాకృతాత్పూర్వో జాయం
 తే మహాదాదయః॥ విశేషాఽతాస్తతస్తేభ్యస్సంభవంతి సురాదయః॥ తేభ్యశ్చపు
 తాస్తేషాంచ పుత్రాణా మపరేసుతాః॥ ౩౪ ॥ బీజవృక్షప్రోహేణ యథానావ
 చయస్తరోః॥ భూతానాం భూతసర్గేణవైవాఽస్త్వవచయస్తథా॥ ౩౫ ॥ సన్నిధానా
 ద్యథాకాశ కాలాఽద్యాఃకారణంతరోః॥ తత్రైవావరిణామేన విశ్వస్యభగవాన్
 హరిః॥ ౩౬ ॥ వీహీబీజే యథామూలం నాశం వత్సాంకురౌతథా॥ కాండం
 శోశస్తథాపుష్పం క్షీరం తదవచ్చతందులం॥ ౩౭ ॥ తుషః కణాశ్చసంతోవైయం
 త్యావిర్భావమాత్మనః॥ ప్రరోహ హేతుసామగ్ర్యమాసాద్యమునస్తత్తమ్॥ ౩౮ ॥
 తథాకర్షత్సనేశేషు దేవాఽఽద్యాస్సమవస్థితాః॥ విష్ణుశక్తిం సమాసాద్య ప్రరోహ
 ముపయాంతివై॥ ౩౯ ॥ సచఽష్టాః పరంబ్రహ్మ యతస్సర్వమిదంజగత్ జగచ్ఛయో
 యత్రోచేదా యస్మిన్కృత్వలయ మేవ్యతి॥ ౪౦ ॥ తద్బ్రహ్మపరమంధామ సదస్తత్త్వరం
 పశమ్॥ యస్యస్వస్వయభేదేన జగదేతచ్ఛరాచరమ్॥ ౪౧ ॥ సవనమూలచౌకృతి
 ర్వ్యక్తరూపీజగచ్ఛసః॥ తస్మిన్నేవలయంసర్వం యాశితత్రోచతిష్ఠతి॥ ౪౨ ॥ కర్తా
 క్రియాణాం ససజ్జ్యతే కర్తుస్సవన తత్కర్మఫలంచతస్య॥ స్ఫూడియత్సాధనమవ్య
 శేషం హారేర్నకిందిద్య్వతిరిక్తమస్తి॥ ౪౩ ॥

—* మ హ త్ త్వ ము. - విష్ణు. ద్వితీ. అధ్యా ౭. *—

సార్థివాంతమగు శరీరముతో ఏకపాద్విభూతిగ వ్యవహరింపబడుచున్న వస్తు
 మాత్రములన్నియును భూత్లోకమని, దీనివిషయవిస్తారమును నాచేత మింకిదివరకే

చెప్పబడెను. ఇట్టిభూలోకమునకును, సూర్యునికిఁగల అంతరాళమే సిద్ధాదిమునసేవి తమయి రెండవదియగు భువలోక వ్యాప్యత్యర్థహవముగా లోకమనియును జెప్పబడెను. సూర్యుడు మొదలు వరభాగములోఁగల దివ్యగుప్తమువఱకు పదునాలుగు లక్షల పరిమాణముగలదియును లోకసంస్థానచింతకులచే స్వర్గలోకమనియు సువశ అనెడు వ్యాప్యతిగ మూడవదిగ జెప్పబడుచున్నది. ఏటికేత్రైలోకమనిపేరు. ఇవికృతకములని యుపనిషత్తులందఁ బఠింపబడుచున్నవి. ఇటులనే వీటికావల లోకాదులగు జన, స్రవ, సత్యములనెడి వ్యాప్యతినామములతో జెప్పబడుచున్న యీ లోకత్రయ మకృతకమని చెప్పబడుచున్నవి. ఇట్టికృతాకృతక లోకత్రయములకు మధ్యలోనున్నది మహావ్యాప్యత్యర్థమగు మహాలోకమని స్మృతులచే జెప్పబడుచున్నది. ఈ రెండును కల్పాంతమందు శూన్యమగునుగాని ఆత్యంతవినాశకము (సంపూర్ణ) మాత్రముగానేరదు. ఓమైత్రీయీ! యేడుమహాలోకములనుగుఱించి నీకిదివఱకే చెప్పబడినది. ఇటులనే సప్తపాతాళాదిలోకాదులుగూడ నున్నవి. ఇదే బ్రహ్మాండముయొక్క విస్తారము. ఈచతుర్దశభువనములుకలిసి అడ్డముగను, ఊర్ధ్వముగను, పరిణామముతో అండకటాహముగనున్నది ఇవివెలగపండులోని వీజములవలె సర్వవిధములుగ నావరింపబడియున్నవి. ఇట్లావరింపబడిన యీభువనబ్రహ్మాండమునకుఁ బదిరెట్లధికముగాఁగల పరిణామముతో జలభూతముచే నావరింపబడియున్నది. ఇట్టిపద్మాంబు పరిధానమగు నీజలభూతమును బహిరావరణముగాఁ బదిరెట్లధికముగా వహ్నిభూతముచే చుట్టుచుట్టియున్నది. ఇటులనే యావహ్నిభూతమునకు వాయుభూతమును నీవాయుభూతమున కాకాశభూతము చుట్టుచుట్టి యొక దానికొకటి ఆవరణముగాఁ బదిరెట్లధికముతోనున్నది. మరల నీయాకాశమునకు భూతాదులహంకారముచేతను నాలహంకారము మహత్తత్వముచేతను చుట్టుచుట్టబడి యొక దానికంటె మరొకటి వదిరెట్లధికముగ నున్నవి. ఈపదిరెట్లు ఔపచారికముగ దెలియవలెను. ఇట్టిమహత్తత్వాహంకారమును అవ్యక్తమూలప్రకృతి యని జెప్పబడుచున్న మూలతత్త్వమావలించియున్నది. దీనికిఁగారణముగ అసంతము నాద్యంతరహితమునగు వరమాత్యయేయున్నదని తెలియవలెను. ఇట్లుసకలసృష్టికిని అంతమునకును, అతీతమునకును మూలకారణమగుచున్నదే వరాప్రకృతియనియు జెప్పబడుచున్నది. ఇట్టిబ్రహ్మాండ సహస్రములు ఆయుత, వియుత, వ్రీయుతార్బుద సంఖ్యాకములనేకములుగనున్నవి, దాగువునందగ్నివలెను, దిలలయందుఁ దైలమువలెను గూడవృధానడని జెప్పబడుచున్న. పురుషవైతస్య మాపరాపర ప్రకృతి

యందే సర్వవ్యాపియు, శేతనాత్మకుడుగ స్వయంప్రకాశ జ్ఞానరూపుడుగ నున్నవాడు. ఇట్టిప్రధానపురుష సర్వభూతాత్మ భూతాత్మకమగు విష్ణుశక్తిచే నావృతమై ఆశ్రియాశ్రియ భావములచే ధర్మాధర్మవ్యవహారమునుగూడ బొందుచున్నాడు. అట్టివ్రోహిని పురుషులకు నాపరావ్రోహియే వారివృద్ధ్యావమునకును ఆశ్రియాశ్రియ భావమునకును గారణభూతమగుచు సృష్టికాలవంతు ఆత్మజ్ఞోభ కారణ భూతమగుచున్నది.

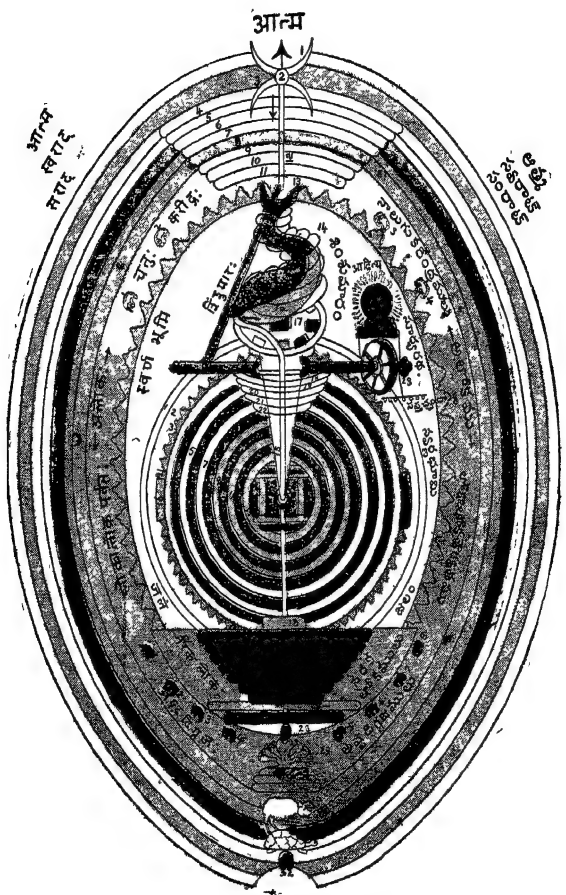
అదెట్లన ఒకగుహవరమాణు శతవాయువును భరించునటు లావిష్ణువు వ్రోహిని పురుషోధమాత్మకముగూడ తానేయగుచున్నాడు. ఒకవృక్షమెట్లు మూల, ప్రకాండ శాఖాదులతోగూడి అదిలో బీజమువల్లదాను సృష్టియై తరువాత నసంతములగు బీజములను దననుండి పుట్టించునో తదుపరి నాయనంత బీజములవల్ల మరికొన్ని సజాతీయ విజాతీయ, స్వగతభేదముకములగు వృక్షములనుబుట్టించు చుడునో యటులనే యావరావ్రోహితులు రెండును ద్రోవ్యకారణానుగతములైయున్నవి. ఇట్లవ్యాకృతమగు మూలవ్రోహిని సృష్ట్యాది క్రిమిసృష్టిచే మహాదాదులతో గ్రమక్రమముగ మూలమునుండి రాబడినవని తెలియవలెను. అన్నియును దమతమ విశేషములచే అతమగునవగుటచే బీజాంకురన్యాయముగ నీసంసారవృక్షమున కెప్పటికిని క్షయము లేకయే పెరుగుచుండును. ఆమూలవ్రోహిని పురుషునివలన నెట్లు ఆకాశ, కళాదులు వృక్షమునకు కారణభూతములలో యావ్రోహము వరిణామములేకయే విశ్వమున కంతకుఁబరమపురుషుడు భగవంతుఁడునగు శ్రీహరి సర్వకారణభూతుడగుచున్నాడు. అదెట్లన వడ్లగింజ మూలము, నాళము, స్రంభము, పత్రాంగికురములు, కాండ, కోళాదులు, పుష్పము, క్షీరము (రిసము) వృద్ధిజెంది ముదిరి వరిపక్వమగుటచే తండులగుచుండును. ఆతండులమునకు పైపొట్టుకణములు న.కురముగల్గి మజలసస్య వ్రోహమునకు సమాశ్రియమగుచున్నది. అటులనే శ్రీవిష్ణుశక్తియని జెప్పబడుచున్న నామూలవ్రోహినిబొంది నానాకార జగత్తులు వ్రోహములు (అంకురించుట) బొందుచున్నవి. అందువలన నావిష్ణువే వరబ్రహ్మము, జగత్త్రయి, జగత్కారణమనియు, జెప్పబడు ఎవనివలన జగత్తులు సృజించబడుచున్నవో యెచ్చట సిద్ధిలయాదులగుచున్నవో యాప్రకృతి పురుషోభయరూప మావిష్ణువేయని చెప్పబడుచున్నది. ఈచరాచరాత్మకమగు జగత్తంతయు నెవనియందు నభేదముగనుండునో అదే శ్రీసుహావిష్ణువు మూలవ్రోహినియు జగత్తు నదేమని నామత్రియములచే వ్యవహరింపబడుచున్నది. అందువలన సర్వమాత్రనియందే యుండుటచేత సర్వమత్రదేయని

చెప్పబడుచున్నది. యజ్ఞమునుజేయించువాడును, యజ్ఞమును, యజ్ఞయాపుడు కారణ కృతువు, కాలము (సంవత్సరాత్మకము) యజ్ఞ ర్మఫలస్వరూపుడు. సాధనములగు, సృకస్మవములు సర్వము శ్రీమహావిష్ణుపునకంటె వేరేమియునులేదని భావము.

దే వ గృ హా గ్న ల వి వ ర ము.

శ్రీయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౩ - పుట ౭౯.

ఋక్షయః ఊచుః యదేతదుక్తంభవతా గృహజ్యేతాని విశుతం॥ కథం దేహగృహజ్యేత్యుః కథంజ్యోతీంషి వర్ణయః॥ ౧॥ ఏతత్సర్వం సమాచక్ష్య జ్యోతి హంచైవ నిశ్చయం॥ శ్రుత్యాతు వచనం తేషాం తదాసూతః సమాహితః॥ ౩॥ అస్మిన్నుక్తే మహాప్రాజ్ఞైర్యదుక్తం జ్ఞానబుద్ధిభిః॥ తద్వోఽపాం సంప్రవక్ష్యామి సూ ర్యాచంద్రిమసోఽర్చవం॥ యథాదేవ గృహజేహ సూర్యాచంద్రిమసోఽగృహం॥ ౪॥ అతఃపరం త్రివిధాగ్నే ర్వక్ష్యేఽపాం తుసముద్భవం॥ దివ్యస్యభౌతికస్యాగ్నే రథాగ్నేః పార్థివస్యచ॥ ౫॥ పుష్టాయాంతు రజిన్యాంవైబ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్యః॥ ఆవ్యా కృతమిదంతావసీన్నైశేన తమసావృతం॥ ౬॥ చతుర్భూతా వశిష్టేఽస్మిన్ పార్థివః పోఽగ్నిరుచ్యతే॥ యశ్చాచా తవతేసూర్యే శుదిరిగ్నిస్తు సస్మృతః॥ ౭॥ వైద్యుతా భ్యాస్తు విజ్ఞేయస్తేషాం వక్ష్యేఽధలక్షణం॥ వైద్యుతో జారరః సోఽహ్యపాంగరభా స్త్రయోగ్నయః॥ తస్మాదపః పిబన్సూర్యో గోభిరీవ్యత్యపాదివి॥ ౮॥ వైద్యుతేన సమావిష్టో వాగ్మోనాద్భిః పృథామ్యతి॥ మానవానాంచ కుక్షిస్థోనాద్భిః శామ్యతి పావకః॥ ౯॥ అర్చిష్టాన్ పరమఃసోఽగ్నిః పృథవో జారరస్మృతః॥ యశ్చాయం మండితశుక్లో నిరూష్ణా సంప్రకాశతే॥ ౧౦॥ పృథాహిసోఽపాదేన వ్యాస్తం యాతి దివాకరే అగ్నిమావిశతే రాతౌతస్మాద్ధూరాత్పృథాశతే॥ ౧౧॥ ఉద్యంతం పునఃసూర్యమాప్యమాగ్నీయ మావిశతే॥ పాదేనపార్థివస్యాగ్నే స్తస్మాదగ్ని స్తపత్యపా॥ ౧౨॥ పృథాశశ్చ తథాప్యంచ సారాగ్నేయేతు తేజసీ॥ వరస్వరాను పృవేశాదాప్యాయేతే దివానిశం॥ ౧౩॥ ఉత్తరేచైవ భూమ్యధి తస్మాదస్మింశ్చ దక్షిణే ఉత్తిష్ఠతిపునఃసూర్యే రాత్రిరావిశతేత్వః॥ తస్మాత్త్రామా భవంత్యాపా దివారాత్పృవేశనాత్॥ ౧౪॥ అస్తంయాతి పునఃసూర్యే అహరైవపృథివ్యత్యపా॥

2. స్థూల బ్రహ్మాండగోళవివర చిత్రపటము.

(2) స్థూలబ్రహ్మాండగోళ చిత్రీకరణ వివరము.

1 = సప్తదశ్యాత్మకస్వరూపామృత ధ్రువచంద్రకళ. 2 = ఉభయమధ్య సాధి మాపవించువు, 3 = సృష్టిరూపకారణాధోముఖ చంద్రీకాక్షకళ. 4 = చరాక్షత్రి తోకము. 5 = శివకైలాసము, 6 = గోలోకము, 7 = విష్ణులోకము, 8 = ఈశ్వర స్థానము, 9 = సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మయందు సత్యలోకము, 10 = తపోలోకము, 11 = జన లోకము, 12 = మహర్లోకము, 13 = వియవ్యార్గ స్వర్గగామిని, జ్ఞానరూపగంగను, 14 = అముతో మహాపవిత్రీరూపిణిగ క్రిందిలోకాదులలో తోయభూతరూపగం గను సమన్వయము. ఇది ధృవరూప విష్ణుభద్రమునుండి శిశుమూరములో పవ హించి మేరుపీఠముతోనున్న బ్రహ్మగర్భస్థులలోనే, చతుర్దిశలద్వారములనుండి ప్రవాహరూపముతో మేరువుపైనుండి క్రిందికి నాలుగుదిక్కులందు నాలుగుచేరులతో జలపాతధారలై సునజంబూద్వీపములో జతుర్దిశలందుఁబడి సర్వమును మహాపవిత్రీ వంతముగఁజేసి సముద్రమునుజేరును. ఈ ప్రవాహరూప జలపాతధారయే దక్షిణ దిశలోనున్న మనభారతభూమిలోని హిమాలయపర్వత శిఖరముపైఁబడి పవహించి శ్రీవ్రయాగ కాశీక్షేత్రములందు శ్రీగంగానది యనుపేరుతో బ్రహ్మరూపమై తుదకు తాగ్నిపుట్ట పట్టణమున (కలకత్తా)గల సముద్రములో తొమ్మిదిశాఖలుగ, సవదీప్త ములుగ నీముద్రములొనెరును. ఇందులో శ్రీ కాశీక్షేత్రములోగల బ్రహ్మనా శమునుండి పాతాళవాహినిగా సప్తపాతాళాదులందును పవహించి తుదకు శ్రీఅనంత రూప అదిశేషునివఱకుజేరును. ఇచ్చట నీలివర్ణములనావరించి ధ్రువమండల మునకు సమానకక్ష్యగాఁ బరిధిగానున్న దేవాలయారాధన సీమాపర్వతమే లోకాలోకపర్వతము. దీనిమీద నాలుగుకరింద్రములున్నవి. 1 = వృషభము, 2 = పుష్యదంతము, 3 = వామనము, 4 = అపరాజితము. ఒకప్పుడు యీకరిం ద్రముల తొండములనుండి వగటిపూట జలధారలు మేఘములుబొత్తిగాలేని కాల ములో భూరభ్రమకాళమున్నపుడు క్రిందబడును. ఇవి మనమున్న భారతభూమి లోఁగూడబడును. ఈజలధార చిందువులు బడినవారలపుణ్య మతిశయము. దీనినే దివ్యస్నానమని వేదపురాణములందు వచించిరి. శ్రీవిష్ణుపురాణములో నీవిషయప్రమాణములుగూడనున్నవి. ఇచ్చటికూర్వములోగల బ్రహ్మలోకా దులు నాలుగు ముగిసెను.

15 = ధ్రువమండల ధ్రువస్థానమని విష్ణుభద్రమని దీనికి నామాంతరములు. 16 = శిశుమూరము. సర్వతారాగణయుక్త దివ్యతేజోమండలము, సువర్ణోకము.

దీనినే శ్రీవిష్ణు దివ్యస్వరూప కుండలీభూత దేహమనియు దీనిని బ్రీతినిము అంధ్య
యందు భ్యాపించువారలప్రణామము జర్జరాతీతమనియు బురాణములందును పేరిములం
దును జెప్పబడినది. ఈశింశుమారము రె. డ. భాగములుగనున్నది. 15=సీతలకు
రంగుతోనున్నదే ఉత్తరాయణార్చిగాది మార్గమనియు దేవయానమునియు పోవలెను
పగలనియు, 16=సీలిరంగుతోనున్నదే క్షీణాయన ధూమాదిమార్గము పితృగూ
నము, దేవతలకు రాత్రికాలమనియును శ్రీగీతాదులలో నుదహరించిన క్షీణగూ
ములకు సంబంధించినవిగా తెలియవలెను. 17=మేరుపీఠముపైనున్న అష్టదిక్పాలర
పురములు. మధ్యలో బ్రహ్మపురియున్నది. మనము శాంతిమొదలగు సర్వవిష
యాదులందు వాడుకగానున్న అవాహన కలశస్థాపనచేయు మండలమునందున్నది.
18=రాహుకేతువుల మండలము, 19=కిన్నర సంప్రదానాది దేవగంధర్వులమండ
లము, 20=రాక్షసులమండలములు, 21=యక్షులమండలము, 22=మేఘమూ
డలము, 23=సూర్యరథము, రథచక్రము, సప్త ఛందాశ్వములు. (గ్రంథము 0000000)
రథముపైన సారథి అనూరుడు, రథపీఠముపైన శ్రీసూర్యభగవానులున్నారు.

—* క్రిందిభాగములోఁగల సంఖ్యలవివరము —

1=సృష్టోదకసముద్రము. ఈ సృష్టోదకసముద్రమునకును లోకాంతరక
మునకును మధ్యలోఁగలది సైకతస్వరూపస్థిగ్ధ స్వర్ణభూమి, 2=పుష్కరదీప్తి
3=పుష్కరదీప్తివములోఁగల మానసోత్తరపర్వతము. ఇదిసూర్యమండలమ
ఉన్నతమైయుండుటచేత సూర్యరథచక్రమున కాధారమార్గభూమిగ మేరువ
నకు జాట్టువలయాకారముగనున్నది. పుష్కరదీప్తివమధ్యభాగములో నిది సీః
తముగ రెండుభాగములకు విభజనగానున్నది. 4=క్షీరసముద్రము, 5=
దీప్తివము, 6=దధిసముద్రము, 7=కాకదీప్తివము, 8=సర్పిసముద్రము, 9=
దీప్తివము, 10=సురాసముద్రము, 11=కుశదీప్తివము. 12=ఇక్షురస
13=ప్లక్షసముద్రము, 14=జంబూదీప్తివము దీనిచుట్టుచుట్టినదే లవణసము
ద్రముద్రములు, దీప్తివములు వలయాకారముతో నొకదానిపైనొకటి యంత
ఉపరిలో నధిక విశాలముతో మేరుపువరిధివరకునున్నవి. జంబూదీప్తివము
భాగములుగ విభజింపబడినది. అవే నవవర్షములు. అందులో దక్షిణ
గడవలునున్నదే మనభారతభూమి. పశ్చిమవర్షభూమికిని మధ్యలో విభజనగ
ర్వతములున్నవి. మనకుఁగల సీమావర్వతమే హిమాలయపర్వతము,

జంబూద్వీపమధ్యలోనున్న దే మేరుపర్వతము. ఈపర్వతముకింద విశాలము కొంచెముగను ఊర్ధ్వముతో నెక్కువగనున్నది. 16=మానసాత్మర'పర్వతముపైన మనకుఁబ్రశ్నిమిదిశలోనున్నది వరుణపురి, 17=తూర్పుదిశలో నింద్రపురి, 18=దక్షిణదిశలోని యమపురి, దీనికెదురుగ ఉత్తరదిశలోఁ గుబేరపురమున్నది, 19=నుండి 25 సంఖ్యలవరకు సప్తపాతాళ లోకములు, 26=మహాజలము, 27=అగ్ని, 28=ఆదిశేషుని శిరస్సుననున్న మహాకాలాగ్ని, 29=అనంతరూప బ్రహ్మాండధారాదిశేష సంకర్షణుఁడు, 30=శ్రీభగవత్స్వరూప మహాయజ్ఞవరాహవతార విశేషము. 31=శ్రీభగవత్స్వరూప మహాకూర్మావతార విశేషము, 32=మూలాధారమహాశక్తి. ఆదిశేషుని కెదురుగ భూభారమును, గొంతవహించియున్నవే అష్టదిగ్గజములు. 1=ఐరావతపం, 2=పుండరీకము, 3=వామనము, 4=కుముదము, 5=అంజనము, 6=పుష్పదంతము, 7=సార్వభౌమము, 8=సుచక్రీశికము. ఈ పర్వమునుజుట్టి వల యాకారముగనున్నవే సప్తావరణములు. ఈసప్తావరణములకును బ్రహ్మాండగోళమునకును మధ్యలోనున్నది అగమ్యలోకము. మహర్షులకు, దివ్యజ్ఞానులకు దేవతలకు సాధ్యమైనదిగాని మానవసాధ్యముగానిది.

నునముండునది భూర్లోకమనియు, మేఘమండలములాదిగనున్నది భువర్లోకమనియు శింశుమారమంతయు సువర్లోకమనియు మనవేదప్రరాణములందుఁ బ్రమాణములున్నవి. ఇదియొక బ్రహ్మాండము.

తస్మాన్నక్షత్రం పునః శుక్లాపచోవిశ్వంతి భావః॥ ౧౧॥ ఏతేన కృమయోగేన భూ
మ్యధో దక్షిణోత్తరే । ఉదయాస్తమయే నిత్యమహారాత్రం విశత్యపః॥ ౧౨॥
యశ్చాసౌ తపతే సూర్యేపిబన్నంభో గభస్తిభిః । ఛార్ధివో హి విమిశ్శోఽసౌ దివ్య
శ్శుచిరితిస్మృతః॥ ౧౩॥ సహస్రసాదః స్సోఽగ్నిస్తు వృత్తః కుంభనిభశ్శుచిః । అధఃత్రే
తత్తురశ్శీనాం సహస్రేణసహంతతః॥ ౧౪॥ నాదేయీ శ్చైవ సాముద్రీకౌవ్యా శ్చైవసథా
న్యసిః । సావరాజంగమా శ్చైవ యశ్చసూర్యో హిరణ్మయః । తస్యరస్మిసహస్రంతు
వరశీతోష్ణనివస్సృగం॥ ౧౫॥ విశంతిసర్వదేవాస్తు స్థానాన్యేతాని సర్వకః॥ బుద్ధ్యంత
రేషు సర్వేషుఋక్షసూర్యగృహశ్శ్రయాః గౌ॥ తానిదేవ గృహశ్చైవ తథాఘ్నస్తీ
భవంతిచ॥

ఇట్లుసర్వదేవతలు సర్వమస్వంతరములందును నీహనములలో ఆవేశించిన
వారలై నక్షత్రసూర్య గృహశ్శ్రయిలగుచుందురు. అందువలన నియ్యది దేవ
గృహమని చెప్పబడెను. జేదపరమాణం.

-† సహితః తైత్తిరీయము, ఆరవకాండ, నాలుగవపర్వము వదియవ అనువాకము. †-

బృహస్పతి దేవానాం పురోహిత అసిచ్ఛిణ్ణమర్కా వసురాణాంబ్రహ్మణ్య
నోదేవాలసన్త్రస్యార్కానోఽనురాస్తేఽన్యోన్యం నాశ్శువన్నభిభవతుం తేదేవాశ్చ
ణ్ణమర్కాపురామన్త్రయన్తతావబ్రూతాంవరం వృణావహైగృహవేదవావత్రాపి
గృహ్యేతామితి తాభ్యామేతే శుక్రామస్థివావగృహ్తాన్తతోదేవాలభవన్నరాఽనురా
యన్తైవం విశుషశ్శుక్రామస్థివాగృహ్యేతే భవత్యాత్మనాపరా

భారతములో శ్లో॥ “అన్యేతు దానవానాంహి సూర్యాచంద్రిమసాస్మృతౌ”
అనియుగలదు. శుక్రుడు, సూర్యుడు మంథియరు పేరుగల సోమగ్రహముచంద్రుడు.

-† తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము-పృథమకాండ-అయిదవశ్లోకం- రెండవఅనువాకం †-

“దేవగృహవై నక్షత్రాణి । యవమాచేద । గృహ్యేవభవతి ।

యావివా ఇమాని వృథివ్యాశ్చిత్రాణి । తానినక్షత్రాణి”

వృథినియందుండు చిత్రములే నక్షత్రములనియు దేవగృహములనియుఁ జెప్ప
బడుచున్నవి.

—† దేవగృహాగ్నులు. †—

“ఓసూతా! నీవుచెప్పిన విశుతదేవగృహములగు ఖగోళజ్యోతిస్సులెల్లన్నవో విస్తరించి వర్ణించుచున్న పృథ్వియందున్న ఋషులవచనములకు సూతులవారిట్లు చెప్పిరి. దేవగృహమనగా సూర్యచంద్ర గ్రహనక్షత్రాదులుగల ఖగోళము.

ఈవిషయమై మహాప్రజలు సూర్యచంద్రులయొక్క సంసారమునుగూర్చి చెప్పినదరిత్రో మీకు విస్తరింపబడుచున్నది. ఈఖగోళములుగా కనబడుచున్న దేవగృహములన్నియు సూర్యచంద్రులయొక్క గృహములనియేచెప్పిరి. ఇట్లుపైన తీర్మానములను అన్నియొక్క సముత్పత్తి చెప్పబడినది. అన్ని దివ్యభౌమాంతరిక్ష భేదములచే మూడువిధములుగ నున్నది. అవ్యక్తప్రాదుర్భావముగల బ్రహ్మకు యెల్ల వాడుచుండ రాత్రీసంబంధమైన తమస్సుచేవ్యాపింపబడిన యీఅవ్యక్తజగత్తునుజూచి నప్రదు చతుర్భుత రూపముగ వృథియందుండిన నీయన్నియే చెప్పబడుచున్నాడు. సృష్ట్యాదియందు సూర్యనియందుండి తపించుచున్న అన్నియే “శుచి”యని జెప్పబడుచున్నాడు. ఇట్లువైద్యులొక్కరిగూడ తెలియవలెను. వైద్యులొక్కరి జరగమందుండి సూర్యగర్భోదక ఆహారజ్యోతి స్వరూపాన్నిత్రోయాత్మకమని చెప్పబడుచున్నది. అందువల్ల ఈఅప్పలను తనకీర్ణములచేత పాఞ్ముజేయుచు నాకాశమందు ప్రకాశించుచున్నది. ఈవైద్యులొక్కరియొక్క సమావేశమునుపొందియు పూర్వముజెప్పిన సూర్యచంద్రులయొక్క సంసారవృత్తము ఉదకములచే కాంతినిబొందుటలేదు. మానవుల జరరాన్ని పానీయములచే నుపశమింపబడుటలేదు. ఆపానాన్నియొక్క ప్రమగు జ్వాలలుగలిగి జన్మవృద్ధిమగుచుండుటచేత జాతరమని చెప్పబడుచున్నది. మండలాకృతిగలిగి వేడిమిలేనిదై శుక్లవర్ణముతో అనగా చంద్రమండలరూపముతో నేడిప్రకాశించుచున్నదో అది పాదవిభూతితో సూర్యకాంతియేయును దివాకరుని యందు హస్తగతమగుచున్నది. రాత్రీయందు అన్నియందుప్రకాశించి ప్రకాశించుచున్నది. సూర్యోదయముకాగా నీయన్నియొక్క ఉష్ణత్యము తిరిగి సూర్యునే పొందుచున్నది. అందువలన పార్థివాన్నియొక్క యొకపాదమాత్రముచేతనే అన్ని స్వరూపుడై సూర్యుడును ప్రకాశించుచున్నాడు. అందువలన ప్రకాశము, ఉష్ణత్యము క్రమముగా సూర్యునియొక్కయు అన్నియొక్కయు తేజస్సులైయున్నవి. ఇట్లు పరస్పరానుప్రవేశమువలన దివారాత్రములందు సూర్యాగ్నులే ప్రకాశించుచున్నవి భూమియొక్క ఉత్తరార్ధమందున్న దక్షిణార్ధగోళమందున్న సూర్యుడు పర్యాయముగ నుడుముచుండుగా రాత్రీ నీటియందుప్రకాశించుచున్నది. అందుచేత నీటి

దేవతలు పగటియందు తామ్రవర్ణముగలవారై యగ్రహదురుదురు. సూర్యుడస్తమింపగా నీ ఆపోదేవతలే పగటియందుఁ బ్రవేశించుచున్నారు. అందువలన రాత్రీయందు శుక్లవర్ణముగల భాస్కరునియందు ప్రవేశించుచున్నారు. ఈక్రిమయోగముచేత భూమ్యర్థభాగములగు దక్షిణోత్తరగోళములు ఉదయాస్తమయములందు ఆపోదేవతలే నిత్యము అనలోరాత్రీములందు బ్రవేశించుచుదురు.

ఈసూర్యనియం దీ యాపోదేవతలను గిరణములచే పానముచేయుచున్న యీ పార్థివాగ్నియే విశ్వీరూపముతో దివ్యముగు శుభ్యగ్నియని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు సహస్రీపాదుడగు నాత్మగ్నియే ఖంభమువలె వృత్తాకారముగలిగి శుచియను పేరుగలవాడై రశ్మిలయొక్క సహస్రీముచే నంతటను రసమును గ్రహించుచున్నాడు. ఇందుకు వేదప్రమాణములు.

తైత్తిరీయసంహిత - ఆరవకాండ - నాలుగవప్రశ్నయొక్క ద్వితీయాశ్వాశములో -
 యదైవదివా భవత్యాపోరాత్రీః ప్రవిశతి తస్మాత్తామ్రా ఆపోదివాదదృశే
 యన్నక్తం భవత్యపోహః ప్రవిశతి | తస్మాచ్ఛూదాఽఽపోనక్తందదృశే"

—o—

సూక్ష్మముగ ఆత్మనుండి బ్రహ్మాండపువరుస కక్ష్యలవివరములు.

—+ ఆత్మ +—

సంవీతు - బిందువు (కారణము)

చంద్రకళా - పరాశక్తి -

అవ్యక్త తత్త్వము (ప్రకృతి)

మహత్త్వం - సదాశివాదిగ కంచబిహ్మలు (స్వప్తాస్వప్తం) కేవలశుద్ధజ్ఞాన స్వరూపావరణము. స్వరాట్ స్వరూపము అంతరము శుద్ధసాత్వికజ్ఞాన స్వరూపము బాహ్యము సాత్వికము.

అనిద్య - మహాదహంకారము, మాయస్వప్తము శుద్ధచ్ఛాయ.

తస్మాత్ స్వరూపము, ఆకాశాదిపంచభూతములు, గుణత్రయములు, సమస్తే సంరాట్ స్వరూపము ఇందులో మహాకారణత్రయమూర్తులు.

విరాట్ - పైవిరాట్టులకు వ్యష్టిగను, మనకు సమష్టిబ్రహ్మాండ విశ్వరూపుడు. ఇది శుద్ధసాత్వికములో అధోభాగమగు తమోంశము. మనకు శుద్ధసత్వగుణాంశము ఇచ్చుటనుండి ఆవరణలోకాదులు.

మహాశివకైలాసము - దేవీపురము. దీనికిందనిటులనే వరుసలుగ క్రిందిలోకాదులను గ్రహించవలెను.

గోలోకము	అనంతము.
మహావిష్ణులోకము	౧౬,౦౦,౦౦౦
సత్యలోకము - హిరణ్యగర్భబ్రహ్మలోకము దీనికెదురుగ యోజనవిస్తీర్ణములున్నవి. హిరణ్యగర్భబ్రహ్మాండమునకు బ్రాచీరంధము	} ౨,౦౦,౦౦౦
తపోలోకము - ఇవన్నియు ఛత్రాకారమున స్పర్శరాసివలె నున్నవని ప్రమాణము.	
జనలోకము	౨,౦౦,౦౦౦
మహర్లోకము - (ఇది ఉభయమధ్యలోకము) దీనికిరుపార్శ్వములందు ఉభయలోకాదులున్నవి.	} ౧,౦౦,౦౦౦
ద్రువస్థానమండలము, (విష్ణుపథము) దీనికిసమానకక్ష్యలో ఆవరణముగ లోకాలోకపర్వతము, దీనిపైనే నాలుగుకరీంద్రములు, లోకపాలురునున్నారు.	

—♦ దీనిక్రిందనే శింశుమారము. ♦—

ఇది సర్వతారాగణమయ స్వరూపతేజోలోకస్వర్గము దీనిమధ్యలో అంతరసు ఘమ్మగ ఆకాశగంగ. దీనిక్రింద మేరుపుయొక్క ఉపరిపీఠము. దీనిఅంతరములో నీక్రిందవరుసలుగ కక్ష్యలున్నవి.

దీనిమూలపుచ్చము భువనంటియున్నది. భువనకు సమానముగక్రింద శింశుమారపుచ్చాగ్నిమందు వ్రజాపతి, ఇందుడు, అగ్ని, వరుణుడు, భర్మదేవుడు గలరు వీరిక్రింద శింశుమార పుచ్చములో ధాత, విధాతయుగలరు,

సప్తఋషిమండలము	౧౧,౦౦,౦౦౦
శనిమండలము	౨,౦౦,౦౦౦
గురుమండలము	౨,౦౦,౦౦౦
కుజమండలము	౨,౦౦,౦౦౦

బుధమండలము	2,00,000
శుక్రమండలము	2,00,000
సూర్యమండలము	1,00,000
చంద్రమండలము	1,20,000
సూర్యమండలము	1,00,000
రాహుకేతువులమండలము	1,30,000
సిద్ధవిద్యాధర చారణాదులమండలము	1,00,000
యక్ష రాక్షస పేతపిశాచాదిమండలములు	1,20,000
మేఘమండలము	100
మేరుపువ్రమాణము	1,00,000
వృధివిలోపల బునాదియోజనములు	1,00,000
వృధివిపై నెత్తుగనున్న యోజనములు	1,00,000
మేరుపుఉపరిపీఠవిశాలము	3,20,000
దీనియందు అష్టదిక్పాలకులపురములు, మధ్యబ్రహ్మపురియున్నది.	
లోకాలోకవర్ణనము (దీనికావల అలోకము)	1,20,00,00,000
స్వర్ణభూమి (అగ్నిమార్గము)	1,20,00,00,000
శుద్ధోడకసముద్రము	1,00,00,000
పుష్కరద్వీపము	1,00,00,000
క్షీరసముద్రము	3,20,00,000
కాకద్వీపము	3,20,00,000
దధిసముద్రము	1,00,00,000
క్రౌంచద్వీపము	1,00,00,000
సర్పి (నెయ్యి) సముద్రము	1,00,000
కుశద్వీపము	1,00,000
సురసముద్రము	1,00,000
శాల్యలీద్వీపము	1,00,000
ఇత్యుసముద్రము	1,00,000
ప్లక్షద్వీపము	1,00,000
లవణసముద్రము	1,00,000
జంబూద్వీపము	1,00,000

—♦ పాతాళాదులు. ♦—

అతలము	౧౦,౦౦౦	}	20,000
వితలము	౧౦,౦౦౦		
సుతలము	౧౦,౦౦౦		
తలాతలము	౧౦,౦౦౦		
మహాతలము	౧౦,౦౦౦		
రసాతలము	౧౦,౦౦౦		
పాతాళము	౧౦,౦౦౦		

—♦ సరకాదులు. ♦—

భూగర్భములో నొక భాగములోనున్నవి. ఇవి అసంఖ్యాకములు అనగా దక్షిణదిశలో పితృలోకమునకు, యమపురికి క్రింద భూగర్భములోనున్నవి.

జలము

అగ్ని

జలం

బ్రహ్మాండాధారాష్టదిగ్గజములు (అష్టపృథ్వులు)

ఆదిశేషుడు (సంకర్షణస్వరూపరుద్రుడు వాయుస్వరూపుడు 30,000 వైశాల్యము

కూర్మము (ఆకాశస్వరూపము)

యజ్ఞవరాహము (కృత్తిమీస్వరూపము)

ఆధారశక్తి (మూలపృథ్వు)

మరల ఆవరణములు (ఇదియొక బ్రహ్మాండము)

బ్రహ్మాండమంతయును 90,00,00,000 (ఏబదికోట్ల) యోజన విస్తీర్ణమున వృమాణములున్నవి. వాటిని విమర్శించి యిందులోగల సర్వభాగముల విస్తీర్ణములను దీసుకొని గణించి పై మొత్తములకు సరిపోవునా? లేదా? యని యోచింపవలెను. ఇందులో తీసుకొనవలసినవేవి? విడువవలసినవేవి? యని కొన్ని సందేహములున్నవి. లోకాలోక పర్వతమును దీసుకొనవలెనా? విడువవలెనా? యవి మొత్తముపై నేబదికోట్లు విస్తీర్ణమురావలెను. వృమాణములనుబట్టి విరుద్ధములుండవు. మనము తెలిసికొనకపోవడమే పొరపాటు. దానినికను ఆలోచించి మనస్సునకు సంపూర్ణ

ముగఁ దెలిసిఁగాని సిద్ధాంతమునకురాగాదు. అవకాశము, ఆధారములు, సంపూర్ణముగా దొరకక విమర్శించివ్రాయనందుకు శ్రమించవలెను.

ఆ వ రణ ము లు.

శ్రీవాయుపురాణము - అధ్యాయము

వీతేనప్రకృతాలోకాః శత్రాకారావ్యవస్థితాః ।

శ్లో॥ స్వకైరావరణైః సూక్ష్మైర్ధార్యమాణాః పృథక్ పృథక్ ॥ ౧౦ ॥ దశభాగాధి శాభిశ్చ శాభిః పృథ్విభిర్భువః । ధార్యమాణా విశేషైశ్చ సముత్పన్నైః పరస్పరం ॥ ౧౧ ॥ అప్యాండస్య సమంతాచ్చ సన్నివిష్టో ఘనోఽధిః । పృథివీమండలం కృత్స్నం ఘనతోయేన ధార్యతే ॥ ౧౨ ॥ ఘనోదధి పరేణాశ ధార్యతే ఘనతేజసా । బాహ్యతోఘన తేజస్తత్ తిర్యగూర్ధ్వంతు మండలం ॥ ౧౩ ॥ సమంతాద్భవవాతేన ధార్యమాణం పృథ్వితీతం । ఘనవాతాత్తథాకాశ మహాకాశంచ మహాత్మనా ॥ ౧౪ ॥ భూతాదినా, వృతంస్త్వం భూతాదిర్మహాతావృతః । పృతో మహాసనం తేన ప్రధానే నావ్యయాత్మనా ॥ ౧౫ ॥

శ్రీవాయుపురాణము - భవనవిన్యాసము. అధ్యాయము - పుట, ౭౦.

కారణైః ప్రాకృతైస్త్రయో హ్యవృతం ప్రతిసప్తభిః ॥ ౧౦ ॥ దశాధిక్షేప సహ న్యోన్యం ధారయతి పరస్పరం । పరస్పరావృతా సుర్వేక్షితృన్నాశ్చ పరస్పరాత్ ॥ ౧౧ ॥ అప్యాండస్య సమంతాత్తు సన్నివిష్టో ఘనోఽధిః । సమంతాద్యేన తోయేన ధార్యమాణ స్పృథ్వితీతి ॥ ౧౨ ॥ బాహ్యతోఘనతోయస్య తిర్యగూర్ధ్వం మండలం । ధార్యమాణం సమంతాత్తు తిప్తతే ఘనతేజసా ॥ ౧౩ ॥ అయోగుడని భోవహ్నిః సమంతాన్మండలాకృతిః । సమంతాద్భవవాతేన ధార్యమాణః సతిష్ఠతి । ఘనవాతస్తథాకాశ స్థారయాణస్తత్తిష్ఠతి ॥ ౧౪ ॥ భూతాదిశ్చరదాకాశం భూతాద్యాం చావృతామహా । మహావ్యాప్తో హ్యనంశేన అవృక్షేనతుధార్యతే ॥ ౧౫ ॥ అనంతమపరివృత్తం దశభా సూక్ష్మవచః । అనంతమకృతాత్మానం మనాది నిధనం చతతే ॥ ౧౬ ॥ అతీత్య పరతో ఘోర మనాలంబ మనామయః ।

నైకయోజనసాహస్రం విప్రకృష్టం తమోవృతం॥ ౧౧౮ ॥ తమవవనిరాలోక మమ
ర్యాద మదేశికం । దేవానామస్యవిదితం వ్యవహార వివక్షితం॥ ౧౧౯ ॥ తమసంఽ
తేచ విఖ్యాతమాకాశాంతేవభాస్వరం । మర్యాదాయామ తస్తస్య శివస్యావృతసం
మహత్॥ ౧౨౦ ॥ త్రిదశానా మగమ్యంతస్థానం దివ్యమితి శ్రుతిః । మహతోదేవ
దేవస్య మర్యాదాయాం వ్యవస్థితం॥ ౧౨౧ ॥

—† ఆ వ రణ ము లు †—

సప్తలోకంబులు ఛత్రాకారంబున నున్నవి. ఇయ్యవి వేరువేరుగా నొక్కొక్కటిసూక్ష్మముగు నిజావరణంబున నోప్పియుండును, మంచభూతమయములైన యీ లోకము లొక్కొక్కటి దశాంశాధికమైన యూర్ధ్వలోకంబులుచే నావరింపఁబడి యా కర్షించబడియున్నవి. మంచమహాభూతములుకూడ నిటులనేయున్నవి. మహత్తీపంచ భూతముల నావరించి యాకర్షించియున్నది ఈ మహత్తునవ్యయుండగు ననంత నావరించి యాకర్షించియున్నది. ఒక్కొక్కటి క్రిందివానికిఁ గారణభూతమై యున్నది. అనంతము సూక్ష్మమై యవ్యక్తమై దశభాగంబులుగనుండును. ఇది యనేక సహస్రయోజనవ్యాప్తితమావృతంబు దీనిపై నాత్మవ్యూహంబుతోపు మరే మియులేదు. ఈవిషయంబు పోతన,“లోకంబులు.....తెగిన తుదిన లోకంబగు పెండీఁకటికవల నెవ్వండేకాకృతివెలుగు”నని భాగవతమున నప్తమస్కంధమునఁ దెలిపియున్నాడు. ఇదికేవల జ్ఞానగోచరమయినది.

—o—

బ్రహ్మాండముల అవిర్భావవిషయం.

శ్రీదేవీభాగవతం స్కంధం ౯ - అధ్యాయ. 3.

శ్రీనారాయణ ఉవాచ

అథదింభోజతే తిష్ఠన్యావదైబ్రహ్మణోవయః । తతస్సకాలే సహసాద్విధా
భూతో బభూవహ॥ ౧ ॥ తస్మద్ధ్యే శిశురేకశ్చ శతకోటి రవిప్రభవః । క్షణంరో
రూయమాణశ్చస్తనాన్తః పీడితఃకుఢా॥ ౨ ॥ పిణ్డోమాత్రా పరిత్యక్తో జలమధ్యే
విరాశ్చయః । బ్రహ్మాండానభ్యున్నాథో యోదదస్మార్ధమనాధవత్॥ 3 ॥ స్థూలా
త్కాన్సల తమస్సృజన్ నామ్నాద్యేనో మహావిరాట్ । పరమాణుర్యథాసూక్ష్మా

త్పరస్థానిలా త్రావ్యసాః ౪ : తేజసాహోదశాంకోఽయం కృష్ణస్యపరమాత్మనః ।
అధారస్సర్వ విశ్వానామహావిష్ణుశ్చప్రాకృతః ౫ ॥ ప్రత్యేకం లోమకూచేషు
విశ్వాని నిఖలానిచ । అస్యాపితేమా సంఖ్యాచ కృష్ణోవక్త్రం సహితముః ౬ ॥ సంఖ్యా
చేవృజసామస్తి విశ్వానాం నకదాచన । బ్రహ్మవిష్ణుశివాదీనాం తథాసంఖ్యా
నవిద్యతే ౭ ॥

ఇదేవిధముగనే బ్రహ్మవైవర్త పురాణములో ౭౬౨ పుటలోనున్నది.

—

శ్రీమద్దేవీభాగవతము. సంధం. ౯ - అధ్యాయ ౩.

ప్రతివిశ్వేషు సంశ్లేషం బ్రహ్మవిష్ణుశివాదయః సాతాశాద్బ్రహ్మలోకాంతం
బ్రహ్మాండం పరికిరీతమ్ ౧ ॥ అతఃసర్వం చైతన్యం బ్రహ్మాంబాద్భూతేవనః ।
తతఃసర్వం చ గోలోకః పంచాశక్తోఽటియోజనః ౨ ॥ నిత్యస్సత్య స్వరూపశ్చ
యథాకృష్ణస్తథావ్యయం । సప్రదీప్త మితాపృథ్వీ శత్రసాగరసంయుతమ్ ౩ ॥
ఊనపంచాశచ్ఛదీప్త సంఖ్యాశైల వాన్వితమ్ ॥ ఊర్ధ్వంసప్తస్వర్గలోకా బ్రహ్మలోక
సమన్వితాః ౪ ॥ సాతాశాదనస్తాథత్యైవం బ్రహ్మాండ మేవచ ॥ ఊర్ధ్వంధరా
యా భూర్లోకోభవన్లోకస్తతఃపరమ్ ౫ ॥ తతఃపరశ్చస్వర్గలోకే జనలోకస్తథాపరః ।
తపఃపరస్తపోలోక స్సత్యలోకస్తతః పరమ్ ౬ ॥ తతఃపరం బ్రహ్మలోకస్తప్తకాం
చనస్సౌఖ్యమ్ ॥ ఏనంసర్వం కృత్రిమంచ బాహ్యభ్యంతరమేవచ ౭ ॥ తద్వివాశే
వినాశశ్చ సర్వేపామేవ నారద । జలబుచ్చదవత్సర్వం విశ్వసంఘ మనిత్యకమ్ ౮ ॥
నిత్యోగోలోక వైకుంఠా ప్రోక్త శశ్వదకృత్రిమా । ప్రత్యేకం లోమకూచేషు
బ్రహ్మాణ్డం పరినిశ్చితమ్ ౯ ॥ ఏమాంసంఖ్యాం నణానాతి కృష్ణోఽన్యస్యాపికాకథా ।
ప్రత్యేకం ప్రతిబ్రహ్మాండం బ్రహ్మవిష్ణు శివాదయః ౧౦ ॥

—* బ్రహ్మాండముల వివరము. *

బాల రూపముతో దైవయోగముచే మహాజలమందు కార్యవిరాడ్బ్రహ్మగా
ప్రణమాత్మరూపమాత్మైశ్చ ఆవిర్భవించి ఆంతకాలము బాలరూపముతో యోగ
యుక్తుడైయుండగా ఆకస్మికముగ ద్వావాభూతులు ద్వివిధములుగ స్ఫురించెను.
ఈలాగున రెండువిధములుగ స్ఫురించిన తనప్రతిబింబ భూతశిశువు తనకంటే జేరై
నట్లుగను, ఆకలిచే వీడిపబడుచున్నట్లుగను తనకాలమేడ్చుచున్నట్లుగను, తనసం
కల్పముతో తనలో తోచుచుండెను. “ఉపనిషత్తులో” “అహమన్న మహమన్న

మహామన్నాదోహమన్నాదః" యని యున్నది. దేవీపురాణములో సర్వసంహారాంతరము పరావ్రోకృతి (శక్తి) త్రిమూర్తులను, త్రిశక్తులను, త్రివిధఅంశములందు జేర్చి తనయొడిలోనుంచుకొని సర్వసంహారాంతరము సీమూడండములనుబయలు దీసినవైకుంఠ అవియింపగా నడిచిలి నొకయండమందు బ్రహ్మయు, లక్ష్మీదేవియును, మరొక అండమందు విష్ణువు గారీదేవియును, మరొక అండమున కుద్రుడు సరస్వతీదేవియును; బయటికిగాగా మరలవాదిచ్చక్తి లక్ష్మీకి విష్ణువును, బ్రహ్మకు సరస్వతీని, కుద్రునకు గారీదేవిని జతపరచి లోకిస్పష్టనిఁ జేయుమని ఆజ్ఞాపించెను. అందరి కంటఁదన కళలను శక్తిని నిక్కువగా నీగారీదేవియందమాత్రము గలుగజేసి అతఁ యొకమొదెను అందుచేత పార్వతీపరమేశ్వరులదివంపతులైరి ఇందుకు శ్రుతి ప్రమాణము. "త్రివృద్వైవైవ్యం । మాతాపితా పుత్రః । త్రివృత్తృజనం । ఉపస్థో యోనిర్విధ్యమా ।" అనియున్నది. ఇట్లావిర్భవించి మాతాపితరులచేదిమనబడి జలము సందాడింభకుడు దీర్ఘలోచనతో నీలనంత బ్రహ్మాండముల నాయుకుడెవడని యూర్ధ్వ దృష్టితో యనాధునివలదిక్కు తెలియక తపించుచుండెను.

ఇట్లుండఁ గొంతకాలమున కాశిశువు మహాత్మకంటె మహదాకార శరీరము గలిగి విరాట్టనుపేరుగలవాడయ్యెను. ఇయ్యది వృక్షబీజన్యాయము. ఒకస్థూలమునుండి అతిసూక్ష్మముగు పరమాణువుగలిగి మరల ప్రత్యేకప్రకాశ పరమాణువుల సంయోగముతో వరిణామమును జెందిన విధానమువలెఁని యర్థము. ఈజాబుడు గోలోకనాథుడును, పరమాత్మరూపుడునగు కృష్ణపరమాత్మయందలి షోడశాంశకళతోతేజోరూపుడై విశ్వాభారదును ప్రకృతిబద్ధుడగు విశ్వమయ విష్ణువేయగుచున్నాడు. ఈశిశువునకుగూడ ప్రతిరోమకూపములందు ప్రత్యేకముగ అఖలవిశ్వరూపములున్నవి. కాని స్వరూపజ్ఞానముగలిగినగాని నివియగుపించవు. అర్జునునికి విశ్వరూపసందర్శనమెటుల దివ్యచక్షువు నిచ్చువరకు గలుగలేదో యటులనే తలంచవలెను. కాబట్టి విశ్వములన్నియును అవ్యక్తములుగనే యున్నవగును. దివ్యజ్ఞానముతో నన్నియును గలుగును. పరమాణువులనైనను లెక్కజేయవచ్చునుగాని యీశిశువు రోమకూపములందుగల విశ్వములనులెక్కింప శక్యములుగానినైయున్నవి. ఇతత్త్రిమూర్తుల విషయమాలోచనలేదు. ఇదేప్రమాణమే బ్రహ్మనైవర్తపురాణమందునుగలదు. ఈలాగుననే ప్రతివిశ్వజీవులయందును త్రిమూర్తులనంతసంఖ్యలుగ త్రిగుణములతో నున్నారనియే చెప్పవలెను. బ్రహ్మాండమన పాతాళముమొదలుకొని బ్రహ్మలోకమువరకని చెప్పబడెను. దీనికిపరిలో బహిర్భాగమందు దీనికి

గారణముగ వైకుంఠముగలదు. దీనికంటె బహిర్భాగములో ఊర్ధ్వమున గోలోకమును దనుపరిభాగములో శివలోకము పరాశక్తిలోకములుగూడనున్నవి. గోశబ్దమునకుఁ బదునాలుగర్థములు. అచ్చటవదునాలుగు లోకాదులుగూడనున్నవి. గోలోకము గాయత్రీలోకమనియుఁ జెప్పబడును. ఇదియు వంచాశక్తి-టియోజనవిస్తీర్ణమై సప్తసాగర ద్వీపాదులతో గుణభేదతారతమ్యములగలవై యుండును. స్వరూపజ్ఞానము గలుగువంతవరకు నీలాగుననే కల్పితములుగా నుండుననిగూడ దలంచవలెను.

మరొకవిధముతో గోలోకము ఊనవంచాశక్తి-టి యోజనమనికూడ జెప్పబడుచున్నది. దీనివైభాగమందు వాస్తవబ్రహ్మలోకములగు కేదు స్వర్గలోకము లతోఁ బ్రకాశించునదే గోలోకమని విశేషించి చెప్పఁబడియున్నది. అది హంతయుగా ఊనవంచాశక్త్యాత్మాత్మర విశేషము. సూత్రము:- “అదిరంత్యేనసహోతా” అనఁజి శాబ్దికాత్మర ప్రకృత్యాహర నియముచే ఏకవంచాశక్తి-టికాక్షాంతయుగా విభిన్న స్వరూపములుగల అక్షరప్రకృత్యాహరమువలె అభిన్నస్వర్గస్వరూపముగ మంత్రీయోగ మర్యాదచే సిద్ధించునదే గోలోకమని యంతరార్థము. ఈలాగున గోభూమి మొనలుగ నేడవదియుగు సత్యలోకమున కూర్ధ్వమందు సువర్ణాక్షరములతోఁబ్రకాశించుచున్న వేదబ్రహ్మలోకముగలదని ప్రమాణములున్నవి. ఈలాగున స్వరూప సాక్షాత్కార మగువంతవరకు తనయుడేవిధముగ అభిమానాధిక్యతగా నుండునో అదే ఉత్తరోత్తర కేంద్ర ప్రధానలోకముగ నగవడుచుండుట సహజముగా కల్పితములుగా నుండును. అంతవరకనివి సత్యములుగ నేతోచి స్వస్వరూప సాక్షాత్కారమైన వెనుక మిథ్యలుగాదోచును.

అట్టిగోలోక భూమితో సహస్రప్రలోకాదుల వినాశము సర్వలోకవినాశనమునకు మూలమగును. ఇదియవిష్ణుకల్పమగును. కల్పాదియందు గలిగినజలములో బ్రహ్మాండములు జలబుద్బుదములవలెనుండి యనిత్యములైయుండును. మనుజుడు కర్మోపాసనాది వైదిక శాస్త్రీయ విధివిహితాచార యుక్తుడై నిష్కాముకుడై యున్నచో నప్పటికైనను తప్పక ఈలోకముచేరి యుదకు ధన్యుడగును. ఇతరమార్గముల సర్వదా బంధుడగును.

దీనిననుసరించి శారీరక సంస్కారములగు కర్మసంస్కారములు చత్వారింశతిగాని, మంచదళసంస్కారములుగాని, తరువాత జ్ఞానసంస్కారములుకాని చేయుటే గోశద్వారోపహస్యము. శేషశబ్ద విశ్వవిరాట్ హిరణ్యగర్భాదులగు జీవేశ్వరులు

వ్యోమకేళ శబ్దముతో శ్రీగర్జనునందుఁ జెప్పఁబడియున్నారు. అందుచేత మహా శ్వరుని రోమకూపములందు కూడ బ్రహ్మాండము లిమిడియున్నవనేభావన ప్రధానమైనది. దీనిచేతనే గోవుయొక్క రోమములను వ్రాలునట్లుగా జేయగూడదని పెద్దలుజెప్పదురు. అందువలన గోవుచాలాపూజనీయుము. సర్వబ్రహ్మాండములకు నిలయస్వరూపము. గోవృదక్షిణముతో సర్వబ్రహ్మాండముల వృదక్షిణ సమస్తార ఫలము, గోదానముతో అనంతప్రణ్యఫలముగలిగి గోలోకప్రాప్తియు గలుగునని ప్రమాణములున్నవి. భేనువు భూస్వరూపమనియు భూరాది సర్వలోక స్వరూపమని తెలియవలెను. ఉపనిషత్తులో నారాయణమునందు “భూమిశేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ” అనియున్నది.

భాగవతములో వృథుచక్రవర్తికథలో విందుకుసుబంధించిన అంతర్ధాగమున్నది. గోరూపధారిణియగు భూమియందు ఓషధులను విసుకుటయును చరిత్రమునుగురించి సూక్ష్మార్థములు దీనికిసంబంధించినదిగ నున్నది.

బ్రహ్మాండములోని అంతర్విభాగములు.

ఈబ్రహ్మాండములో మూడుభాగములు ముఖ్యములైవున్నవి. మనమున్న భూలోకము, మనకిందగల పాతాళాదులన్నియునుజేరి యొకభాగము. ఇదే బ్రహ్మాండమునకు (గ్రింది)భాగము. మనకు పైనగల భువన్లోకమగు యక్ష, గంధర్వ, కిన్నర, కింపురుషాది రాక్షసలోకమంతయును జేరినది అంతర్విక్షము. దీనిపైన స్వర్గలోకము ధృమండలము వలకును నొకభాగముగ మధ్యభాగము, రెండవ భాగము దీనిపైన చుట్టుకొనవరించి తమోరూపముతో మహాదాకార వర్వతరూపము గను ఎల్లగను లోకాలోక వర్వతమావరించియున్నది. దీనికిపైన మహాన్లోకాదిగ జ్వాలోకము, తపోలోకము, సత్యలోకముచే మూడవభాగముగ నున్నదగును. ఇది సత్యగుణలోకము, రెండవది రజోగుణలోకము, మూడవది తమోగుణప్రధాన లోకము. ఈ లోకగుణానుసారముగ నాయాలోకములు లోకస్థుల, వారిఆహారాది వ్యవహారములు ద్వైభావములుగ నుండును. వైభాగము సత్యగుణలోకాదులు బ్రహ్మలోకాదులుగను నిచ్చుటివారలు కేవలధ్యానతపో యోగాదులతోను సమాధి

నిశ్చలతతోను జలాన్నాది వర్జితములును, కేవల వాయుప్రభానాహారాది వ్యవహార భూత దేహములుగను, సూక్ష్మశరీరులుగను, జితేంద్రియులుగను, ఊర్ధ్వరేతస్కులు గను గార్హస్థ్యధర్మ వర్జితములుగను బ్రహ్మచర్యులుగను బ్రహ్మనిష్ఠులుగ నుండురు. ఈలోకములో మనువులుతప్ప మరెవ్వరెను గృహస్థధర్మమునుస్వీకరించరైరి. ఈ మనువులు వంశములకును సంతానములకును గ్రిందిలోకాదుల నాశ్రయించిరి. దేవ తలు లోకనాథులైరి కాబట్టి వీరికయువులు బ్రహ్మయువులోజేరి మనకంటె అపరిమిత దివ్యయుగముల సంఖ్యలతో పరమాయువుగ గణించబడియె. వైలోకములు బ్రహ్మలోకాదులైనందుచేత బ్రహ్మగణాది సంబంధ సంపత్తితో చేరినవారలైరి. ఈలోకాదులలో, క్రిందిలోకాదులలోగలిగినటువంటి చరిత్రలు అవతారములు నితరవ్యవహారములును రాగద్వేషాద్యాస్తవములు లేనివారలుగ నున్నారు. వీరలు సత్త్వగుణ కృధానలోక ధర్మములు.

రెండవభాగముగు స్వర్గలోకము రజోగుణకృధానలోకము సర్వవ్యవహార ములును రజోగుణానుసారముగ నుండును. ఇది దేవతాగణములకు నిలయము. ఇది తేజోలోకభూమి. వీరిఆహారాదులు కేవల తేజస్సంబంధ రసస్వరూపము. ఈ పానముతో సర్వవదార్థస్వరూపసార తృప్తికంటె సతిశయించిన అమృతస్వరూప ముతో వీరికి తృప్తిసంభవించుచున్నది. దీనికిదోడుగ దివ్యగంగయున్నది కాబట్టి వీరు జరామరణములును నిద్రాదులును, వలీ పలితాదులును స్వేదదుర్గంధాదులును మనలోకములోవలె లేక మనకంటె అత్యుత్తమస్థితిలో సర్వవిషయాంగలను సధిక సౌత్వప్రిగలవారైరి. వీరి ఆయువులు మనకంటె దీర్ఘములు. వీరలకాలమా నము మనవలె కీఘ్రిగమనముగ నుండదు. మనసంవత్సరము వారలకొకదినముగ గణన జేయవలసియుండును. మనవలె కృషివాణిజ్య వ్యవహారాది వ్యాపారములు లేవు. మనకీదేవతల సంబంధము లేటుల పృథివిషయాదులనున్నచో పిరలకు త్రిమూర్తులసంబంధము పృథివిషయాదులందధికములుగ నుండును. ఈలోకములో కొందరు ఋషులున్నారు. వీరలు జితేంద్రియులు, ఊర్ధ్వరేతస్కులు, ఉత్తరోత్తర బ్రహ్మలోకజేరి ముక్తులుగా దగినవారలు. వీరలోకములో ధృవమండల సమీప ఘ్నులుగాగల స్థానములోనున్నారు. మిగతవారందరు వివాహములతో స్త్రీసంబంధ ములుగలిగి సంతానవంతులై పై బ్రహ్మలోకాదులకంటె రజోగుణముతో సతిశ యించినవారలైరి. వైలోకము కేవల మనువులకుమాత్రమేయూడినది. ఈలో కములో కృమముగ సతిశయించెను. అనగా ఉత్తమసత్త్వలోకములో సృష్టికిగార

ణముగ కేవల మనువులకును నీలోకములో రజోగుణవ్యాప్తితో దేవతలకును మన తమోలోకములోనికి వచ్చునప్పటికి నర్హులకు గుణాదులతిశయవ్యాప్తిని గాంచెను. అన్నిలోకములలోను విరక్తివైరాగ్య విజ్ఞానసంపత్తిగాగల మహర్షులును కామాపేక్ష గల పత్నీపంతులునున్నారు. ఊర్ధ్వలోకములో సత్త్వగుణముతో మహర్షులు జ్ఞానులు బ్రహ్మానిష్ఠులధికముగను రజోగుణస్వరూపులతో మధ్యయుముగను మనలోకములో సత్త్వ ల్యముగనున్నారని చెలియవలెను. ఈగుణత్రయములు విరాడేహసంబంధ బ్రహ్మా డములోనివిగ చెలియవలెను. పృథిలోకములోను నీగుణత్రయాదులు త్రివృత్తు రణముతో నుండును. ఈ విమర్శనము సమష్టివిరాడేహసంబంధ బ్రహ్మాడవిమర్శనముగా భావించవలెను. ఈ రజోగుణ లోకములో గొందరు ఋషులు సహధర్మచారిణీయుతులై ఉత్తమాశ్రమ కేదకర్మలతో ముక్తిపాదన యజ్ఞయాగాదులతో తపోయోగాద్యత్తమ మార్గానువర్తులై ముందు బ్రహ్మలోకాది పాప్తికాములుగ నున్నవారలు. ఇటులనే దేవతలలోను గొందరిని గణించవలెను. కొందఱు కేవల కామముతో సఫోముఖలోకాదులను జేరినవారలైరి. ఇటులనే మనలోకములోను కొందఱు ఊర్ధ్వలోకానువర్తన పాప్తకర్మానుష్ఠాతలుగను కొందఱుమరల నిదేలోక పాప్తిగలవారలుగను గుణాదుల ననుసరించిన వారలుగ నున్నారని చెలియవలెను. కృమగతముతో క్రిందికి తమోగుణాతిశయ మధికముగను ఊర్ధ్వములో సత్త్వగుణాతిశయ మధికముగనుండును. గుణభేదములతో లోకభేదములుగను లోకి ఘటలున్నారు.

ఇందుకు దాహరణము. మనలోకములోగల రాజ్యములో ఉత్తమాధికార వర్గసంబంధరాష్ట్రములుగలవారికిని రాజులుండు ప్రదేశములవారికిని చక్రవర్తులుండు వట్టణాధిపతులగువారికినిగల సంబంధసూక్ష్మావలవలె నీబ్రహ్మాడములో క్రిందిలోకములవారికినిఁ దారతమ్యములుండును. ఈప్రకారము మన తమోగుణవృద్ధాన భూలోకమునకు వచ్చునప్పటికి పైయుత్తమలోకాదులందఱాని మారములైయుండుట చేత ఉత్తమగంబంధములన్నియును దూరములాయెను. సంతతుల సంతానములతిశయించెను. పృథియొక్కరు మనువులైరి. పృజావతులైరి. ఉత్తమాశ్రమ ధర్మములు వైరాగ్యములు జితేంద్రియత్వములు ఊర్ధ్వలోకులు బ్రహ్మానిష్ఠులు చాలా అరుదుగా దాగియుండువలసివచ్చెను. ధర్మములన్నియు ఆక్షేపణీయములాయెను. ఇదియు శాశ్వతముగాదు. మనకు మనలోకమునకు పృథ్విసంబంధ విషయాదులెక్కువ. నిరంతరసంబంధవ్యామోహిత విస్తారములుగలిగెను. వేదమా

గములతిమారముజేరెను. తమిగుణప్రాధాన్యతయు అధోలోకముగుటయు నితటికిగారణము. ఈ లోకముతో సాత్వికాంశసంబంధ సంపదాదులు కేవల తీవ్రేచ్ఛావ్యయత్నబలముతో గలుగవలసినవేగాని సామాన్యముగ పైలోకాదలవలె లభించుట కష్టతరము. ఆహారాది వ్యవహారముల సంపాదనకే కాలప్రాముఖ్యతగన్నట్టి భాగమిది. కాబట్టి నీయంతభాగములో సత్త్వాదిగుణ సంపత్తిగల పురుషులు అరుదుగానుండురు. అందుచేత క్షణకాలతపోయోగ ధ్యానాదులతో నీతమస్సంబంధాధోలోకము త్వరలోవిముక్తియై ఊర్ధ్వలోకాదులప్రాప్తిగలిగి యచ్చటిదీర్ఘకాలప్రాప్తితో నిధ్యానాదియోగాదుల కెక్కువగా నవకాశములుగలిగి తదనంతరము సాయుజ్యము సులభముగా లభించును. ఇది వృథామకర్మాంగ వృథానకర్మలోకము. దీనిఫలముతో ఊర్ధ్వాదిలోక సంప్రాప్తిగలుగును. ఊర్ధ్వాదిలోకాదులలో నీలోకములోవలె భంగములు లేక విరామముతో ననుసూల పరిసీతులుగలిగి నిరంతరయోగులుగానుండుట కవకాశములు గలుగును. ఎవరైతను మొదట కల్పముతో సంపాదించిన ధనముతో తర్వాత సుఖింతురు. ఇదియనట్లే. ధనమున్నవారీలోకములో నెచ్చటనున్నను ఎట్లుసుఖింపగలరో అటులనే ధ్యానాదితపోయోగాది ధనసంపత్తితో పైలోకాదులందెచ్చటనున్నను పుణ్యపురుషుడై యోగాదిసంపత్తులతో సంపూర్ణానందుడై ముక్తుడగును. ఈలాగు నీసమష్టి బ్రహ్మాండములలోని భాగాదులున్నవి. దీనికిపైన మరల స్వరాద్భ్రహ్మాండములో దీనికిపైన ఆవరణములుగ శ్రీమహావిష్ణ్వంశావరణముగను దీనికిపైన శ్రీమహాసదాశివాంశావరణముగను దానిపైన కేవల శుద్ధజ్ఞానావరణ వృత్తాశముతో సంపూర్ణావచ్ఛిన్నాత్మ స్వయావమే. ఈ బ్రహ్మాండము సమష్టి విరాడ్వైష్ణవో స్థూలముగను దీనికిపైని సూక్ష్మకారణములుగనుండును. ఇదేవిధముగనే నీస్థూలబ్రహ్మాండములో మరల త్రివిధగుణయంత్రముతోను మరల నిందులో త్రివిధాంశములతో త్రివిధగుణసంపత్తిగా బ్రతి జీవియుండును త్రివిధగుణ సంపత్తితోఁ దత్త్వకయున్నది. ఈ విధముగదెలసి మనశరీరముతో నేది యూర్ధ్వలోకమగునో యది నిరంతర ధ్యానయోగాది తపస్సాధనాంశమగును. అధోలోకభాగము నిరంతరాహారాది గుణసంపత్తికర్మాంగభాగమగును మధ్యభాగము దేవతలలోకమగు స్వర్గలోకమగును. అందుచేత ఊర్ధ్వలోకభాగమగు శిరస్సు సర్వప్రధానసాత్వికాంశముగ నున్నది. ఇదిహృదయమూదిగ స్వర్గలోకాంశభాగముగను భూమిధ్యను డి నహసాప్రాంతము బ్రహ్మలోకాదులుగనున్నవి. ఇదితెలిసి యోగయుక్తుఁడు అభ్యాసియుగావలయు. ఈవ్యష్టిపిండ భేద మార్గావలంబనముతో

పిండ దేహపాతానంతరము లోపల సూక్ష్మశరీరముతో సమష్టివిరాడ్భ్రూహ్మాండములో సూక్ష్మతైజస దేహముతో తేజోలోకమును స్వర్గప్రాప్తిగలిగి మరల నచ్చట తేజస దేహనంతరము మనదేహములోగల కారణదేహ సమాధియోగాంశముతోను స్వర్గలోకాంశ తేజస్సుతో నుభయసంబంధముతో బ్రహ్మలోకాదుల సంప్రాప్తిగలిగి నీదేహములో కారణదేహ సహస్రారభాగములో సమాధ్యంశతో నీవాసన బలముతో బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిగలిగి యచ్చట సమాధియోగానందముతో నీగుణత్రయ సంబంధ దేహములులేక జ్ఞానముతో స్వస్వరూప ప్రాప్తిగాగల ముక్తులగుదుము. కనుక మొదట మనమీలోకములోనుండి కృమముగా ఊర్ధ్వాది లోకాంతరగమనప్రాప్తకాములై తుదకు నిరాలోకముగలిగి స్వస్వరూపులగుదుము. దీనికే నిర్వాణమనియు పర్యాయపదము. ప్రారంభములో పైలోకాదుల అంశాంశగాగల నీవ్యష్టిదేహములో స్థానముగలిగి నీవాసనలతో సమష్టిలోకేరి తుదకు ముక్తులగుదుము. మొదటనీదేహములో నీసర్వసంపత్తి గలిగించుకొని నిశ్చయులమై నిరంతరాభ్యాసులమయినచాలును. ఆపల నేమార్గముతోనైన గృహముగా నీయోగసాధనబలముతో కృమముగా తప్పక ముక్తులగుదుము. ఎక్కువవిచారమేల? ఈశ్వరునియందు సర్వభారమున్నదిగాన తప్పక ఆయనచేసితిరును. సందేహమువలదు. ప్రారంభకర్తృత్వము జీవునిది. ఈకర్తృత్వానంతరము ఈశ్వరునికర్తవ్యము తప్పనిదిగా నగును. మనవలెనే ఆయన సిద్ధముగానున్నాడు. ఉభయులకును సర్వదా సర్వసంబంధములున్నవి. ఒకరుప్రారంభించిచేసినచో మరొకరు తప్పక జేసితిరుదురు. దీనికే యోగమనిచేరు. శీతలో నీయోగమునే విఫలముగా వివరించిరి. సాధనమిదియే అనుభవమిదే. ఒకయోగముతో సర్వదా యన్నియోగములకు సంబంధములుగలిగి వ్యష్టిగతదేహమునుండి సమష్టిశ్వర విరాడ్దేహమందు తేర్చును, యోగమున కవిలేవీర్యబలమున్నది. యోగయుక్తులముకావలెను. యోగమును వర్ణింపజాలము. అనుభవముతో సాధనముతో దెలియవలెను.

బ్రహ్మాండమునకు సింధాండమునకుగల సంబంధము.

బ్రహ్మాండమనగా సర్వలోకములతోఁజేరిన సమష్టిరూప బ్రహ్మాణాకార ముగాఁగలది. దీనినే సమష్టిశ్వర దేహమని చెప్పుదురు. ఇందులో సూక్ష్మరూప సర్వాశములతోఁజేరి ప్రత్యేకించి అణ్వంశగానున్నదే సింధాండ జీవులదేహము. వీటిని జ్యేష్ఠీమునినియందురు. ఇవి మూడువిధముల ఉత్తమ, మధ్యమ, కనిష్ఠము లుగను, స్వరజస్తమోగుణములుగను స్థూల సూక్ష్మకారణములుగను దేహము లో శిరస్సు హృదయము ఉదరమాదిగ అఘోభాగముగను చెలియవలెను. బ్రహ్మాండములో బ్రహ్మలోకాదులగు మహర్లోక జనోలోక తపోలోక సత్యలోకాదులు శిరస్సుగను నుండును. శింశుమారముగు సువర్లోకమునకు దేక్షోలోకమనియు ద్యులోకమనియు స్వర్గలోకమనియు జ్యోతిర్లోకమనియు నామాంతరములుకలవు. ఇది హృదయమునంటిది. అంతరిక్షమాదిగ భూలోకము పాతాళాదులు మఁలో ఉదర మాదిగ పాద పర్యంతముగ సమన్వయింపవలెను, ఉదరభాగముగు భూలోకము కర్మాంగలోకమనియు, హృదయముగు సువర్లోకము (శింశుమారము) భక్తిజ్ఞాన తపోయోగాదులకు నిలయుస్థానమనియు, శిరస్సు జ్ఞానలోకమనియు బ్రహ్మకు స్థాన ముగాఁగలదియైయు అంతరములో నీలాగున చెలియవలెను. ఇందులకు శ్రీపురుష సూక్తమే ప్రమాణము. శ్రీపురుషసూక్తము విశ్వవిరాడ్వ్యాసముగ నిరంతరము మనకు ఉపాసనాధ్యయన శృష్టిన్యాసములుగను సర్వకర్మలందు ముఖ్యముగనున్నది. శ్రీరుద్రము ఉపసంహరముగ నమస్త్రైఅనుపదముతో లీలమార్గముతో శాంతిస్వరూప బోధగ నిరంతర మధ్యమన యోగ్యమాయెను. వీటినే ప్రధానములుగ సర్వత్ర ముఖ్యవేదముగఁ బఠించుచున్నాము.

ఈ భావములతో విరాడ్యోగముతో నీజవదేహమునుండి చాలించుకొని వెళ్లగానే ఈశ్వర దేహమగు బ్రహ్మాండములోఁజేరి అచ్చట, నెక్కడనకాల మధిక సుఖానందముతో నుండఁగలిగినవే ఊర్ధ్వలోకాదులు. అయ్యవత్సృతమములైన పుణ్యలోకములు కేవల దేహబుద్ధితో నీలోకవాసనలుగనే చేసినయెడల మరల వాస నానుసార ములోకముననే జనింతుము. ఈ లోకము సామాన్యమనుష్యలోకా ల్పానందమైనది. కేవల మిశ్వరార్పణబుద్ధితో జ్ఞానముతోఁజేసిన ఆత్మస్వస్వరూ పానందమును బొందుదుము. ఉత్తమమార్గము ననుసరించుటమేలు. మనవేద ములయొక్క ఆధికతర ఈలాగుననున్నది. సమష్టివిరాడ్దేహములో విరాట్టు హిర

న్యగర్భావ్యాకృత దేహముల ననుసరించి మనవ్యష్టిదేహములో విశ్వత్రైజన పౌజ్య దేహములున్నవి. వీటికనుగుణ్యములుగ నే బ్రహ్మాండములో ద్వివిధలోకములున్నవి. ఈదేహములే స్థూల సూక్ష్మ కారణములుగను, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలుగ మనఅనుభవములోనున్నవి. ఇవి ఆవరణములుగ నుండుటచేత ఒకదేహము నుండి మరొకదేహమునకుఁ బోవుచువచ్చుచున్నాము. ఇటులనే బ్రహ్మాండములోను సీలోకమునుండి ఉపరిలోకాదులను బుద్ధ్యకర్తలతోఁబొందునవకాశములున్నవి. మనస్సుతో నిశ్చయముతో సర్వసంబంధములున్నవి. ఈలోకములో మనముచేయు కార్యములన్నియును మొదట మనోనిశ్చయముతోనే మరలనవి స్థూలరూపానుభవములైయున్నవి. ఊర్ధ్వలోకాదులేమావ గుణాదులతోనున్నవో ఆచారూపగుణదేహాదులనుబొంది యనుభవించవలెను. స్థూలదేహముతో స్థూలలోకానుభవమే కలుగును. కాని తదివర లోకాదులెట్లునుభూతములగును. స్థూలదేహావరణము దేహత్యాగముతో వెంటనే సూక్ష్మదేహావరణమేర్పడి సూక్ష్మలోకానుభవముకలుగును. మనకు నీదేహాత్రియాదులు పృథ్వియనుభవములే. వీటికి స్థూలదేహసంబంధ బంధ మెక్కువగానుండుటచేత నితరదేహముఖములు వాసనలుగ సూక్ష్మకాలావస్థతో నున్నవేగాని దీర్ఘకాలవ్యవధిలేనివిగా నున్నవి. మనకు నేదేహసంబంధ మధికముగానుండునో ఆదేహసంబంధ మధికానుభవములు కడపటివిగానుండును. మిగిలిన దేహసంబంధములు వాసనలుగనుండును. మనము మొదట యేకమష్టి బ్రహ్మాండములోనుండి మరల మధ్యలో నీవీవస్థూలదేహములో ప్రవేశించితిమో మరల దేహత్యాగానంతరము మరల బ్రహ్మాండములోనేచేరి మనస్వకర్మల ననుసరించిన లోకాదులలోఁ గ్రోఁతకాలముందుము, ఏలనన మనకు స్థూలదేహ వాసనాబలమధికముగ నున్నందుచేత కర్మలఫలానుభవానంతరము మరల వాసనాబలముతో నీస్థూలమునకే లాగును. ఇదిమనస్సుయొక్క సౌకల్యప్రభావము. మనస్సంకల్ప ప్రభావముననుసరించి యన్నియు సుఖదుఃఖాదు లనుసరించినవై తప్పకనిశ్చయములైయున్నవి. ఉపరిలోకాదులులేవని నిశ్చయించినవారికి ఉపరిలోకాదులు బ్రహ్మాండమునకుఁ బొందాడమునకుగల సంబంధములులేవు. తత్ఫలానుభవములులేవు. ఈ లోకానుభవమే కాశ్వతముగ నేయుండును, ఎవరేకేప్రమాదములనిన ఈలోకములో సుఖాదులు వదవులు దేవములెట్లు ఒకదానికొకటి అధిక తారతమ్యములుగ నున్నవో అటులనే లోకాదులున్నవి. మనకుఁజూడ ఉపరిలోకాదులు పృథ్విక్షముగఁ గనుపించుచునేయున్నవి. స్వర్గలోకమనిన సర్వమతములవారును ఊర్ధ్వమునకే

చూతురు. అచ్చట తేజోరూపములతో సూర్యచంద్రాదులు నక్షత్రములు సర్వమును నిరంతరము మనముచూచుచు నేయున్నాము. లోకమేలేదనినచో నివియెట్లు నిలుచును? లోకనతో లోకములగును. మనముందు వెనుకలవారలు సర్వలోకనక్షత్ర రూపములను ననేకయుగానంతర దివ్యసంవత్సరము లాయువుతో నున్నవారలను జూచుచున్నాము. సర్వవిధముల మనలోకమనకంటె అత్యధిక సుఖములతో సర్వ విషయాదులందున్నవి. పాశ్చాత్యులుసహితము లోకాంతరగమన ప్రియత్నమును జేయుచుండుటను వినుచున్నాము. మనస్సుతో సర్వసృష్టి సర్వప్రపంచము, సర్వలోకాదులున్నవి. మనస్సేలేనిచో నేమియుచులేవని చెప్పినను గొంతపాటకు సమాధానమగును. మనోరూపమే తేత్రము మనస్సులో సర్వము ఆలోచనగాఁ గలిగినవెనుక కే పరిణామములొ ప్రిత్యక్షములగును. మనస్సులోఁ బ్రాప్తిగాలేకున్న ప్రిత్యక్షమున కవకాశమేలేదు. ఈలాగున వ్యష్టికిండ్ల దేహమునుండి బ్రహ్మాండ సమష్టి విరాడ్దేహములొను నీదేహమునుండి మరల జీవదేహములొను బంధితులమై నిరంతరము తిరుగుచుండుము. కేవలజ్ఞానముతో నీబ్రహ్మాండావరణమునుదాటి నీ విరాడ్బ్రహ్మతో నహముక్తులగుదుము. “తేబ్రహ్మలోకేతు వరాంతకాలేపరామృతా త్పరిమచ్యంతిసర్వే” అని ఉపనిషత్ప్రమాణమున్నది. బ్రహ్మాండమునకు లిండాండము నకు నీలాగున దవ్వరి సంబంధము లేడతెగనివిగనున్నవి. మనసమష్టి జీవదేహములో నెట్లు త్రివిధదేహములఁబొందుచున్నామో అటులనే దేహపాశానంతరము బ్రహ్మాండములొను దవ్వకపోందుచున్నాము. దేహము తేత్రమే. బ్రహ్మాండముతేత్రమే. బ్రహ్మాండములోనే సృష్టిస్థితిలయాదులుగ నున్నవి. ఈ లోకములొ కృషి వాణిజ్య వ్యాపార వ్యవహారాది కర్మలతో నెట్లు సుఖమును బొందుచున్నామో అటులనే ఈలోకములోఁ జేసిన సాత్విక కర్మలతో దహియోగాదులతో, యజ్ఞాదులతో దాన ధర్మములతో అతిశయించిన సుఖానందముతో దీక్షకాలవ్యవధి కర్మలకాస్పదము లేని కేవల సుఖానందస్వరమును మనము తప్పకపొందుచున్నాము. తానుజేయక పోయినను జేయవారలను భంగపరచకుండుట యొకఉత్తమగుణమగును. ఈలాటి హిమాద్రానుభవము లెన్నింటినైనను బ్రశ్నయమగువారలకు సమాధానము జెప్పవచ్చును. ఇప్పటి విజ్ఞానమే చాలాప్రశ్నలకు సమాధానమగును.

ప్రపంచనిరూపణము.

“ఇదేమి పెద్దబ్రహ్మాండమా?” అనుమాట మననిత్యవ్యవహారములోనిది. దీనిని బట్టియే బ్రహ్మాండమనునది ఒక అకారగుణ విశిష్టమైయున్నదని విదితమగును. కాని దానిస్వరూపగుణ ప్రభావ ప్రయోజనములు విమర్శించినవారు చాలతక్కువ. “పారి గింటి పుల్లగూరరుచి” అన్నట్లు మనకితర పాశ్చాత్య విజ్ఞాన సాహిత్య నాగరకతల యందు వ్యామోహాతిశయ మెక్కువయగుటచేత, అరిదేశీయులు మనవిజ్ఞాన సర్వస్వము నవహరించుట కారణములు. రాజకీయముగా ఆర్థికముగా మనదేశము చాలపేడపడి మనపూర్వవిజ్ఞానముపై నూతన పరిశోధనలు జేయునవకాశములు కొఱతపడినవి.

అఖండము, అద్వితీయము, అనందము సర్వశక్తి సంపన్నమగు ఈశ్వరతేజో విలాసములో ఒక్క అణుశక్తియగు మాయలోనుండి జన్మమైన అసంతాపపుల పరిణామమే యీ బ్రహ్మాండము. మనవేదములు దీనివిచారము విశేషముగా జేసి యున్నాడు. భౌతికములగు మనఃస్థితియనుల కగపదు ప్రపంచమేగాక అనేక తోకాదులు మనపైనను గ్రిందను గలవని తమసూక్ష్మ దివ్యదృష్టితో అభివ్యక్తమైన భవముగనే కనిపెట్టియున్నారు. కాలపరిణామముతో అరిస్థితులన్నింటికి మార్పు లగుచుండుటచేత ఋజువువరచుట కొంతవరకు కష్టమేయునునను ఇటీవల పాశ్చాత్య పాశ్చాత్యభూగోళ విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞులు రెంటిసమన్వయమునకు మిక్కిలి కృషిచేసి కొంతపజుట జయమును బొందగలిగిరి. మరికొన్ని విశేషములను నాకుఁ దెలిసినంత వెల్లడించుచున్నాను.

ఈశ్వరసృష్టి లీలాస్వరూపమగు నవ్యక్తతత్వమునుండి పంచభూతముల ప్రవృత్తి పరిణామమే పదునాలుగు భువనములు, శింశుమారము. వానిసమష్టి నామమే బ్రహ్మాండము. విరాట్టు, విశ్వమని వానినామాంతరములు. వృక్షబీజన్యాయ ముగను, దల్లిగర్భములోని శిశువువలెను బ్రహ్మాండము పిండాండము బృహద్రూపముతోను సూక్ష్మరూపముతోనున్నవి.

మనముండు లోకమునకు ఆవరణములుగాఁజుట్టి సప్తసముద్రములు, సప్తద్వీపములు, అంతస్తులుగా పంచభూతానుగుణ రూపముతోఁ గ్రమముగాఁగల జీవరాసులతో మనకగపడనిమూలములో కష్టసాధ్యములుగా నున్నవి. మనకుఁజెనకూడ పం

చభూతగుణ స్వరూపముగానే మేఘమండలము యక్షకిన్నర కింపురుషాది లోకములు రాహుమండలము అష్టదిక్పాలకుల పురములు, వీనికన్నిటి కాధారముగ మేరువర్వ తము దానిపైన శింశుమారమును పేరుతో నక్షత్రరూపముగ మహాతేజస్వరూప ముతో చంద్ర నూర్యాది నవగ్రహమండలములు, ఋషులమండలములునున్నవి. దేవగణ పితృగణములు, ఇంద్రాదులు సర్వలోక సంచార శక్తివంతులైయున్నవి. ఇవి కొంతవరకు మనకు దృష్టాంతరముగా నగుచుండును. వానిప్రకాశముతోనే మనకు వెలుతురుగలిగి సర్వవ్యవహారములకు నవకాశమబ్బుచున్నది. వానినే తేజో లోకములనుచున్నాము.

అందుపైన లోకాలోక పర్వతమునెల్లగాముగిసినది. మరల ధ్రువునిపైన కోట్యంకాధిశ్యముతో మహాస్లోక, జనోలోక, తపోలోక, సత్యలోకాదులగు బహ్య లోకములున్నవి. వాయుభూతగుణములుగల దివ్యపురుషులు ఊర్ధ్వరేతస్కులు నారద, సనక, సనందనాది బ్రహ్మర్షులు సర్వదా ధ్యానముతోనే అన్నామలులేని దివ్యదేహులైన బ్రహ్మమానసపుత్రులచట నివసించుచున్నారు.

అటుపైన శ్రీమహావిష్ణులోకము (వైకుంఠము) గోలోకము, శివలోకములు న్నవి. అటుపైన సప్తవరణములను దానిపైన ఏమియునులేని బయలుగాఁగల ఆత్మ స్వరూపములో ఒకచిన్నఅణువు మూలప్రకృతి అను మహాశక్తియున్నది. అదే సర్వజగత్కారణము. పైనవలెనే క్రిందఁగూడ కొన్ని లోకాదులున్నవి. అవి అతల వితల, సుతల, రసాతల, తలాతల, మహాతల, పాతాళలోకములు. ఈపాతాళము నందు బలివక్రవర్తిగలఁడని అతఁడముండు ఇంద్రుఁడగునని మనకు చెలినినదే.

వానికింద జలము అగ్నియునున్నవి ఇన్నిటికాధారము వాయుకూపమగు ఆదిశేషుడును, అక్రిందకూర్మము (చక్రాకారముగ) ఆవల శ్రీయజ్ఞరూపమగు (వర+అహం) వరాహమును అధారశక్తి యున్నది. ఆవల సప్తవరణములున్నవి.

ఇక్కడినుండి మూలప్రకృతివరకుఁగల యీ విశ్వమంతయును గోడీగుడ్డరూ పముగ నున్నందున బ్రహ్మాండనామమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఒకచనస చెట్టు నకు పెక్కు-వసనకాయలున్నట్లు ఇట్టివనేక బ్రహ్మాండములుగూడ కలవని నిర్ణయించి నందుననే మనము అనేక బ్రహ్మాండనాయక యని స్తుతించుచున్నాము.

దీనివలన బ్రహ్మోజనమేమనగా మనమున్న దేశముతోనే తృప్తిపడక ప్రపంచ స్వరూపమును జలప్రపలములద్వారా తెలిసి మనకుగల సుఖానందముకన్న మిన్న యగుదాని నపేక్షించుట సహజము. అల్పసుఖమును జీమకూడనాశింపదు. ఆత్మ

ధిక స్వరాజ్యసౌఖ్యకాంతో మనదేశవీరులు త్యాగముజేసి పడయునట్లే ఈలోకమునకున్న నధికలోకములు, ఇక్కడి ఆనందముకన్న నత్యధికానందము కలవనిపరిగిసఁగాని శాశ్వతబ్రహ్మానంద సుఖానుభవాభిలాషులు కాజాలరు. అబ్రహ్మాండ విజ్ఞానప్రాప్తికై ప్రాచీనవేదశాస్త్రపురాణ సమ్మతముగ అనేకదిత్యోపటుముల సహాయముతో వివరించియున్నాను. అధ్యాత్మికముగ మనదేశములో దీనిసమన్వయ పద్ధతిని నిరూపించితిని. ఈ వేదభూగోళమునగల పటములఁజూడ బోధపడఁగలదు.

—o—

భూతమన నేమి? వివరము.

శ్రుష్టిస్వరూపమేభూతము. భూతమనఁగ బాహ్యదృష్టిలో స్థూలరూపముతో ఇంద్రియగోచరముగను, అంతరములో సూక్ష్మరూపముతో మనస్సేగ్యాహ్యముగను గారణములో దీప్తరూపముగనుండునది. భూతమే సృష్టిస్థితిలయాదులతో భూత భవివ్యవస్థరూపకాలముగనున్నది. భూతము సర్వసృష్టికాధారము. చరాచర స్వరూపాదులన్నియు భూతములు. “భూయతే భవతీతిభూతం, భూప్రాప్తౌ భూసత్తాయాం” పొందబడునది కలుగునదియును భూతం = పంచభూతములకును, సత్యమునకును, ప్రాణిమూర్తీమునకును, అతీతకాలమునకును, సదృశవస్తువునకును అన్వయము. శీవురుషనూక్తములో “యద్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్” అని యున్నది. భూతముతోనే అన్నాదికములకు అన్నాదులకును గారణము. భూతముతో బుభుక్షుత్వాది సర్వకార్యకరణ కర్మలుగను గీయాదులుగను వ్యవహారహేతు భూతములుగ నున్నది. భూతమే కాలరూప పరిమాణాదులు. మూలవృక్కతే మరల వికృతాకారముతో భూతరూపముగ బ్రవంచమునకు గారణముగనున్నది. భూతముతోనే సర్వానర్థ పరంపర ప్రమాదములుకూడ. భూతమే లేనిచో నేమియునుండదు. భూతరూపమే జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియ, స్థూలదేహాది త్రయములు ఏతీయవస్థలు, పరిణామాదులు. భూతమే పంచభూతాది స్వరూపములతో వాయుగుణకర్మాదులుగ నున్నది. సర్వబ్రహ్మాండము, పిండాండము భూతస్వరూపమే. అన్వాదిగ మహాత్మపఱకును భూతమే. భూతము సృష్టిస్థితిలయాదులతోజేరి అశాశ్వతముగ అసత్యముగ నున్నదికాన సత్యముగాదు. భూతము పంచభూతాది గుణవ్రధానముతో

నామాభూతాదుల ననుసరించిన భూతస్వరూపములకు గారణముగనున్నది. భూత మనఁగ మనస్సే భూతమనఁగా మనోరూపముతో ఇష్టాదులతో సర్వకామప్రాప్తిగ నుండునది. సృష్టికి ముఖ్యకారణమే భూతము కాలస్వరూపమేభూతము. రూపాదులకును గామాదులకును మూలకారణమేభూతము.

భూ భ్ర మణ చ్ఛాయ ల వి వ ర ము.

ఈఛాయను గుఱించి కొంతభాగము పూర్వభాగములో విమర్శించితిని. ఇచ్చట ప్రత్యేకించి భూచ్ఛాయను గుఱించి కొన్ని సందేహముల నివృత్తికొఱకు వివరించవలసిన విశేషాంశములను వివరింతును. గ్రహణములకును నీవివరము కొంత ఆవశ్యకమగును.

జగత్సృష్టి స్థితిలయాదులకు ఛాయ మూలకారణము. ఛాయతో దినము రెండుభాగములయ్యెను. అంధోకటివగలు, రెండవదిరాత్రి. తేజోభూత భాగదిశతోఁ బగలుగను జలభూతభోగ దిశతోఁగల ఛాయతో నాచ్ఛాదితభాగము రాత్రిగ నేర్పడెను. ఈరాత్రి వగలు భేదములు భూరాదిసత్యలోకాంతమగు బ్రహ్మలోకము వఱకును లోకస్థులకును దప్పనిదైయున్నది. ఆయాభూత గుణానుసారచ్ఛాయతో రాత్రి వగలు అనుభవములుగనుండును. కాలరూపమగు వాయుభూత భృమణతో నన్నిటికిని భృమణమేర్పడినందుచేత రెండువిధములుగా ఒకభాగదిశ వగలని మరొక భాగదిశ రాత్రియని యేర్పడెను. పంచభూతములలో ప్రతిభూతమునకును స్వయముగా ఛాయగలిగియున్నది. కాబట్టి పంచభూతములతో నుత్పత్తిగా నైన స్థావర జంగమములకును చేతనా జేతనములకును ఆదికారణ చ్ఛాయములములతో నన్నిటి కిని ఛాయగలిగెను ఈ ఛాయతోనే జ్ఞానాజ్ఞానములకును ద్వివిధభేదములు అన్నిటికిని గలిగెను. ఛాయతోసంధి రెండుభాగములందేర్పడెను. ఇవే ఉదయాస్తమయములు. అందుచేత ఛాయరెండువైపుల కొలందున్నది. ఉదాహరణము:- మనకు సూర్యోదయకాలమందు మనఛాయ మనకు పశ్చిమ దిశయందగవడను. సాయంకాలమందు మనఛాయ మనకు ఋర్వదిశయందగవడును. ఇది భ్రమణతోఁ గలిగినది. రాత్రికాలమందు సంపూర్ణచ్ఛాయతో నాచ్ఛాదితమైయుండును. పగటి

యందు సూర్యతేజో భాగదిశతో బంగలుగను రాత్రికాలములో మనమున్న భూభాగార్థము జలభూతభాగమగు పశ్చిమదిశలో జేరుటచేత నీటిసిద్ధతో (ఛాయతో) సంపూర్ణముగ నాక్రిమించినందుచేత రాత్రికాలముగలిగెను. నీటిదిశ భాగముతో రాత్రిగను సూర్యదిశ భాగముతో బంగలుగను రెండువిధములేర్పడెను. ఛాయ ఉపరిభూతములనుండి క్రిమముగ క్రిందిభూతములను ఆచ్ఛాదించు చుండుటచేత జలభూతచ్ఛాయ వృద్ధివినిగూడ ఆచ్ఛాదించుటచేత రాత్రికాలసంజ్ఞగలిగెను. స్వపరిభ్రమణతో ఒక భాగార్థము తదుపరి భూతదిశయందు జేరుట సహజము. కాబట్టి ఉపరిభూతచ్ఛాయ క్రిందిభూమి నాచ్ఛాదించును. మరొక భాగార్థము సూర్యునిదిశలో నుండుట తేజఃప్రభావముతో బంగలాయెను. దీనిని దెలిసి దివ్యదృష్టిగల మహర్షులు సంధ్యావందనములో త్రైతసంధ్యోపసానము కేవలము సూర్యునిద్వేళించి “మిత్రీస్యచర్షణేభ్యతః”యని వేదమంత్రముతో ప్రార్థించుట విధించిరి. సాయం సంధ్యోపసానము మనమున్న భూభాగార్థము మరకు బ్రశ్చిన్నదిశయందుగల జలభూతాధి దేవతాత్మక వరుణ మంత్రముగు “ఇమం మే వరుణశృణోహవ”యని వరుణోపసనగా బ్రాగ్నివజ్రేసిరి. వరుణుడు అపారంభి. అదియునుగాక యీవరుణోపసన మంత్రముగూడ సూర్యునికిని సమన్వయమగును. సూర్యస్వరూపము (తేజస్సు) జలమందు అగ్నిరూపముగ అంతర్వృత్తమైయున్నది. ఉభయత్ర సమన్వయప్రార్థన మంత్రముగనున్నది. ఎవరిని సంబోధించినను ఉభయులకు సంబంధముగను. ఇంత కంటే ప్రమాణమేల, ఉదాహరణమేల!

ఈ వంచభూతములు పైనంది క్రిందికి సూటిగలేవు. ఏటవాలుగానున్నవి. మనదృష్టితో ఒక భూత మొకదిశయందును మరొక భూతము దానికెరుగుగ మరొక దిశయందుండును. ఇట్లుండుటకు వాటియందుగలదైవిక ఆకర్షణశక్తి బలమే ముఖ్య కారణము. ఈ ఆకర్షణశక్తిలో మేరువుగూడ నొక ఆకర్షణశక్తిగ నే ధ్రువాధారముతో బృధివిభూతమువలకు వాయుతేజోరూపముతోనున్నది. కొన్ని పురాణములందు వంచభూతాత్మకముగ మేరువున్నదని వ్రాసిరి. మనవృద్ధివిభూతము జలభూతమునకును దేజోభూతమునకును మధ్యలోనున్నది. ‘అందుచేతనే ఒక భాగము వగలుగను మరొక భాగము రాత్రిగనున్నది. ఈ రెండు భూతములయొక్కర్షణలతో మధ్యలో మనభూమి నిలిచియున్నది. భ్రమణలేనిచో సర్వభూతములకు బ్రశయమే సంభవించును. భ్రమణ త్రికాలసంజ్ఞగనున్నది.

భూచ్ఛాయనుగుఱించి కొంతవివరింతుము. వృద్ధివిభూత మంత్యభూమియగుట

చేతను వృద్ధిభూతమునకుఁగ్రింద అంతరాయముండి మరొకటి ఆవల ఆధారముగ నుండినచో భూచ్ఛాయ దానిమీద పడుచుండెను. అటులలేనందుచేత భూచ్ఛాయ తడువరిలోకమును అంతరిక్షముపైవ్యాపించెను. ఈభూచ్ఛాయతో ఉపరిజలభూత చ్ఛాయగుడ నందులోచేరెను. ఛాయాభూతముల విస్తృతిలంఘమునుబట్టి పరిమితి దూరమువఱకు వ్యాపించునేకాని యెక్కువదూరము వ్యాప్తి నందనేరదు. అందు చేతనే భూచ్ఛాయ సూర్యచంద్రముండలములవఱకే వ్యాపించగలిగెను. తదుపరి గ్రహమండలముల నాచ్ఛాదించలేకపోయెను. భూతపరిమితి ననుసరించి ఛాయకు పరిమితివ్యాప్తి యుండును. రాత్రియందీభూచ్ఛాయ సంపూర్ణజలభూతచ్ఛాయతోఁ జేరినందుచేత బ్రహ్మేకీంచక రెండును మిశ్రితములై రాత్రికాలము సంపూర్ణ తమ స్వీర్పడెను. అధిష్ఠాన సంపూర్ణతేజస్సుండిననే రెండవదిగ ఛాయయేర్పడును. అధిష్ఠానముగూడ సంపూర్ణచ్ఛాయగానేయున్నచో నేభేదములేక సర్వస్వ సమము గానేయుండును. ఈ ఛాయనే సూర్యునిభార్యగా మనవేదశాస్త్రపురాణాదులందు దెలిపిరి. సూర్యోపాసనలో నతడుఛాయా ఉష అరుణసమేతయః ఉపాసంపబడును. సూర్యునిఁ ఛాయ వెనుకటిపార్శ్వముతో సంబంధముగ భార్యగను ఉషయనునది ముందుభాగమునను అరుణరూపము సూర్యోదయమునకుముందు సారథిరూపము గను బోధించిరి. ఇక సురహస్యాంశములుండితిరును. భార్యయనగా సృశరీరములో వామభాగార్థమున తెలిపిరి. సూర్యునిఛాయ భూచ్ఛాయ యంతటితమో గుణమైనదికాదు. తేజస్సంబంధముతోఁ దేలికగానుండును. ప్రతిభూతములోను సగభాగము ఛాయయున్నట్లు దెలియుచున్నది. ఛాయయే లేకున్నచో నాయూ భూతాదిలోకాదులందు రాత్రికాలమెట్లేర్పడగలదు? అసంభవము. ఛాయతోనే రాత్రియని తేజస్సుతోఁ బగలని భేదముల కవకాశముగలిగెను. ఛాయయే లేనపుడు సర్వదాచక్రలేయుండును. ఇదిసృష్టిలో అసంభవము. సృష్టిభేదకారణము ఛాయతోగలిగెను. ఇదిపూర్వభాగములోఁ వ్రాసిన సినిమాదృష్టాంతము చూడ నచ్చును. వివరము దెలియగలదు. ఛాయతోనేప్రపంచము. ఛాయలేనిచో ఆత్మ స్వస్వరూపమే నిలుచును. ఈ ఛాయ త్రిగుణరూపాదులతోనుండును. మనది తమోలోకమగుటచేత ఛాయతమోగుణ రూపమునుబొందెను. ఈ భూచ్ఛాయ యొక్క రెండుకొనలే అంతరిక్షములో రాహుకేతువుల సంజ్ఞగా మండలమేర్పడెను. ఛాయచేతనే తమోగ్రహములని ఛాయాగ్రహములని జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞలేర్పరచిరి. ఈ ఛాయ రెండుకొనలందు సమానపరిధిలోను సమానాంతరాయముతో నుండుట

చేతనే మేషాదివాదక రాసులలో రాహుకేతువులు మధ్యే ఆరురాసులంతరముగ సంపరించుచున్నవి. (అనగా రాహువునకు కేతువు ఏడవయింట నుండును. అట్లే కేతువునకు రాహువుగూడ) భూభ్రమణముననుసరించిన ఛాయతో నీరాహుకేతువులకు అక్షిదక్షిణముగ రాశిసంచారమేర్పడెను. ఛాయాగోళములగుట చేతనే సూర్యచంద్రుల నాచ్ఛాదించు నవకాశముగలిగెను. ఈగ్రహమండలము సూర్యునికి గిందిభాగమునందేయున్నవి. భ్రమణచేతనే నీఛాయపరిమితికి లోనైనకాలముమాత్రమే అల్పకాలముగ నాచ్ఛాదించెను. భూమికి భ్రమణ తేకున్న యెంతకాలమైనను ఆచ్ఛాదించియుండవచ్చును. కాలనియమమునకు కరిమితిని మించకుండా ఆచ్ఛాదించునదిగానున్నది నీఛాయాగోళముల అవసర్య సంచారము మధ్యగతిలోనే సమయమందే సూర్యచంద్రుల నాచ్ఛాదించునే గాని వీటిసంచారావసర్యమార్గ దిశరాసులనువిడిచి యీవలరాసులతోనున్నచో ఉభయమధ్యగతులైనను ఆచ్ఛాదించుట కవకాశములేదు. ఇచ్చటఛాయయుండదు. గ్రహవిషయముందు నికనుకొన్ని విశేషాంశములను వివరింపవచ్చును. భూఛాయ భ్రమణతో గతిగలిగి ప్రాచుండటచేత ఛాయతో గ్రహమునకు బరిమితికాల మేర్పడెను తేకున్న సర్వదా గ్రహణమేయండెడిది. వీటిమధ్యనలను జ్యోతిశ్శాస్త్రముందు గణితకృమమున విపులముగా వివరించిరి. దీర్ఘలోచనతో శాంతముతో సమస్యముచేసిన సర్వలక్షణాంతము తుదకే మేయగును. బోధించడములో బుద్ధిభేదముతో మతభేదములుగా నుండవచ్చును.

ఛాయకు సంపూర్ణత, స్వతంత్రతలేదు. సూర్యుని తేజస్సుతో అంతర్నితమై యున్నను మరల నీఛాయలో సంపూర్ణాధిపాన తేజస్సంబంధము తప్పరైయున్నది. కాబట్టి ఛాయశాశ్వతము సత్యము స్థిరముకాదు ఛాయకు జలనముండితిరును.

రాహుకేతువులు సమస్తీరూప మొకటేయైనను ఉభయసంధిశాలలతో భిన్నముగా ద్వివిధరూపములుగ నోచరించును. శిరస్సు శూన్యాకారముగను, శరీరము దీర్ఘముగుటచేత సర్పాకారముగను, రాక్షసలోకముగుటచేత రాక్షసులుగను. తమోగుణముతో తమోగోళములుగను పర్యాయపదములుగలిగెను.

భూభ్రమణగూడ మనకు దూర్బదిశికే తిరుగుచున్నట్లున్నది. ఏలననగా భూమిరూపుదిశ దిరిగినగాని తదుపరిభాగము కల్పిమమునకురాదు. దీనిచేతనే ఛాయ అవసర్యముగ దిరుగుటచేత రాహుకేతువుల కవసర్యపక్షిదక్షిణ దిశగలిగెను. భూభ్రమణ పశ్చిమదిశ కేయున్నచో బల్చిమదిశ అస్తమయ సమయములో మనకు

తూర్పుదిశయందే గలిగియుండెడిది. ఉదయము మధ్యాహ్నము సాయంకాలము వరుసలుగ వచ్చిమిదిశగతిగా మనకు గోచరమగుచున్నది. భూభ్రమణ తూర్పుదిశ గానంకుటచేతనే మననిత్యానుభవముగా దిశలు సరిపోవును. వచ్చిమిదిశయగు వరుణలోకమును జేరవలెననిచో భూభ్రమణ తూర్పుదిశకేయుండవలెను. ఉదయాస్తమయములు తూర్పునకే సంభవించును. ఇదిలోకవిరుద్ధము. రాహుకేతువుల సంచారకాలవరిమితి పడు ననిమిది మాసములేర్పరచిరి.

—o—

ప్ర కృ తి పు రు షు ల క క్ష ణ ల వి వ ర ము.

ఆత్మ సర్వసంపూర్ణమై సర్వాధిష్ఠానాద్వితీయమైయున్నది. కేవల శుద్ధసత్యముతో జ్ఞానాజ్ఞానావరణ కక్ష్యలురెండు. జ్ఞానావరణకక్ష్య శుద్ధసత్యప్రధానము. అజ్ఞానావరణకక్ష్య యవ్యక్త ప్రధానము. వీనినండి మరల రెండుకక్ష్యలుకలిగి సృష్టి కారణభూతమైయును. ఒకటిపురుషకక్ష్య. మఱొకటి ప్రకృతికక్ష్య. పురుష అనగా శ్రేష్ఠవాచకము. ఉత్తమము. తుదకు ఆత్మకేసమన్వయమగును. రెండవకక్ష్యప్రకృతికి, శక్తికి, అజ్ఞానమునకు సన్వయము. ఇవికృమముగా గుణాయులననుసరించి మార్పులతో అంతఃస్థులుగా కక్ష్యలుగా అధోమూఖములో నామభేదములుగానగుచున్నవి. ఇవిమొదట సమష్టిసత్త్వగుణ ప్రధానముతో సమష్టిరజోగుణముతో సదాశివశక్తులుగను, విరాట్టుల కక్ష్యలవరణలో సమష్టితమోగుణముతో శివశక్తులుగను, మహావిష్ణులత్స్మలుగను, బ్రహ్మసర్వత్రులుగా నావరణోపర్యావరణములుగ బ్రతిబ్రహ్మాండమునను నుండును. ఇంతవఱకు సమష్టిత్వసర్వరూపతత్త్వము. శక్త్యావరణముపైన పురుషావరణమున్నది. ఈ రెంటిని బ్రత్యేకించి వేరుగాచేయుట నివృత్తిమార్గము.

పురుషుడుప్రధానుడయ్యును సృష్టిప్రారంభమున నందులీనమగుట ప్రకృతి ప్రధానమయినవహించినది. సర్వము దీనస్త్రివాచకపూర్వమై ప్రకృతిపురుష కక్ష్యయేర్పడినది. దీనికధోముఖసృష్టియే కారణము.

బ్రహ్మాండసృష్టికర్త బ్రహ్మయైనచో బ్రహ్మాండానంతరములో విష్ణుస్వరూ

పావరణ ముచరిలోనుండగలదు. దీనికుచరిలో శివస్వరూపావరణ ముండును. దీని కుచరిలో సదా శివ స్వరూపావరణముగనుఁదర్పిత అవ్యక్తజ్ఞాన స్వరూపాత్మావరణములో సర్వములీనము. ఈ అవ్యక్తస్వరూపము నిడివఱకే నిందులో వివరించితిని. అటులనే ప్రతిత్రిమూర్తుల బ్రహ్మాండములో సీతీమూర్తులవరుస క్రమములతో ద్వివృత్తరణములుగాగల యువర్యావరణములుగ త్రిగుణస్వరూప భేదములతో త్రిమూర్తి భేదస్వరూపములుగా రజోగుణములో నొకఁడుండి మఱొకరుత్పత్తిగా సృష్టిక్రిమ మనుసరించిన విధానముతోనుండును. ఇవి వ్యవహరభేదములే గాని సమష్టితో నెంతమాత్రమును భేదములేనిది. తండ్రియొకడు కుమారులరూపములతో భేదమూర్తులుగ నున్నవిధానమగును. సమష్టిస్వరూపమునండి ప్రత్యేకించి భేదముల కవకాశముగా గలిగినదే వ్యష్టిస్వరూపము. ఈ త్రిమూర్తులు మూర్తిస్వరూపముతో సమష్టిసత్త్వస్వరాట్టనుండి శక్తితోగలిగినవారలే. ఈస్వరాట్టకేవల జ్ఞానావరణములో మూలప్రకృతితో గలిగినవాడే. ఈప్రకృతి ఆత్మలో లీనముకాగా సర్వములీనమగును.

—o—

కాలస్వరూపము.

విష్ణుపురాణము - ప్రథమాంశము - చతుర్థాధ్యాయము శ్లో॥ ౧౬. పుట ౨౦.

శ్లో॥ నిశేన తస్యమానేన ఆయుర్వర్ష శతస్సృతమ్ | తత్పరార్థం తదర్థం హిపరార్థ మభిధీయతే | కాలస్వరూపం విష్ణోశ్చయ్యయోక్తం తవానఘ | తేనతస్య నిబోధత్వం పరిమాణోప సాధనం || అన్యేహం చైవ జుతూనా మచరాణాం చరాశ్చయే | భూభూభృత్సాగరాదీనా మశేషాణాంచ సత్రయ || కాలః కలయతే లోకం కాలః కలయతేజగత్ | కాలః కలయతేవిశ్వం తేనకాలోఽభిధీయతే | కాలస్య వకగాస్సోఽపిధదేవర్షికిన్నరాః | కాలోహి భగవాన్ దేవ స్ససాక్షాత్పరమేశ్వరః || సర్వపాలన సంపార్తా సకాలస్సర్వతస్సయః | కాలేన కల్ప్యతేవిశ్వం తేనకాలోఽభిధీయతే | యేనోత్పత్తిశ్చ జాయేత యేనవైకల్ప్యతేకలా | సోఽస్తవప్రభవేత్తాలో జగదుత్పత్తికారకః | యః కర్మణి ప్రవశ్యేత ప్రకర్షే వర్తమానకే | సోఽపి ప్రవర్తకోక్షేయః కాలస్సాస్పృశిషాకః || యేనమృత్యువశం యాతి కృతయేన లయం

వ్రజేత్ | సహస్రసోఽపి విజ్ఞేయః కాలస్యత్కలనావరః | కాలస్సృజతి భూతాని
కాలస్సంహర తేవేదాః కాలస్సృజతి జాగర్తి కాలోహి దురతికృమ్ | కాలేదేవా
వివశ్యంతి కాలేచాసురవన్మగాః | నరేంద్రాస్సర్వజీవాశ్చ కాలేనర్వం వివశ్యంతి |
అవేహి సర్వభూతేషు కాలస్యగతిరీదృశీ | కాలోభవాయ భూతానా మభవాయచ
పాండవకాల మూలమిదం జ్ఞాత్వా భవస్థైర్య పరోజ్జన | సద్యస్సముద్రాగిరయ
స్సకలాచ పసుంధరా | దేవామనుష్యైః పశవపక్షపరాశ్చ సరిసృహః | సృష్టేఃకా
లేన కాలేన పునర్యాశ్యంతి సంక్షయం | కాలాత్మక మిదంసర్వం జ్ఞాత్వాశమ మవా
ప్నుహి | కాలస్వరూపీభగవాన్ శృష్టేః కమలలోచనః ||

శ్రీభగవత్స్వరూపమే సృష్టితో కాలస్వరూపమయినందుచేత సర్వము కాలా
త్మకమయి కాలముతో బరిభ్రమణగా సృష్టిస్థితిలయాదులతో నున్నది. కాలస్వ
రూపము:- మొదటి బ్రహ్మాండసృష్టికర్తయగు బ్రహ్మయనక సహస్రదివ్య
యగములు. మనసంవత్సరమాసము బ్రహ్మకొక ఊగముగూడ కానేరదు,
ఇట్టిమనకాలముతో సహస్రదివ్యయగముల వరిమితి సంఖ్యయైనగాని బ్రహ్మకొక
పగలుగాదు. మరల నిలులకే రాత్రియుండును. కాలము అతిదీర్ఘవ్యాప్తితోను
విశాలముతోను ప్రారంభముతోను బ్రహ్మాండమునకు దగినట్లుగా భగవదాజ్ఞగా
నున్నది. ఈకాలము క్రమగతముగా వచ్చుటచే స్థూలమగుట మంచభూతగుణా
దుల ననుసరించిన సృష్టిమేరకు మనువులాదిగా మనవరజకువచ్చి అత్యంతసూక్ష్మ
కాలమేర్పడెను. మనకాలగతి మహాతీవ్రగతిగలదై క్రమముగ ఉపరిలోకాదులలో
బంచభూత గుణాదుల ననుసరించి అతివ్యాప్తితో దీర్ఘముగను కేవలమండగతిగను,
దుడకు బ్రహ్మకోశములో అధికమండగతిని గనుచున్నది. సర్వలకును ఎవరెవరి
కాలపరిమితి సంవత్సరసంఖ్యతో ఆయువు నూరుసంవత్సరముల పరిమితిగానున్నది.
మనమున్న పృథివీభూతగమనము మహాతీవ్రగతిని యన్నిటికీమించి యున్నదనుట
స్పష్టము. మిగతీభూతాదుల లోకములలో గాలగతి భూతాదులననుసరించి మంద
గతితో కాలభేదముతో సంవత్సరకాలపరిమితి మనకంటె దీర్ఘ కాలవ్యవధితోనున్నది.
ఈభేదవివరములను మనవేదశాస్త్ర పురాణాదులలో జెక్కగావిమర్శించిరి. ఇందుకు
దృష్టాంతము శింశుమారములోగల సక్షత్రీ, గ్రీష్ణా తితోను సప్తర్షులగతి
తోను సూర్యచంద్రులగతితోను శింశుమారగతితోను పృథ్వీక్షునిదర్శనముగ
నున్నది. గతులు (భ్రమణులు) కాలభేదములకుముఖ్యకారణము. భూతాదుల గుణ

ములననుసరించి గతులుగలుగును. ఒక ఉదాహరణము. గడియారములో సెకండ్ల ముల్లోక చుట్టుతిరిగిన నిమిషములముల్లు అరవదవభాగముమాత్రము కదలును. ఈ నిమిషములముల్లు ఒక చుట్టు సంపూర్ణముగ తిరిగిన గంటలముల్లు వందొండవయం శము జరుగును. ఇటులనే దినములు వారములు, పక్షములు, నెలలు, ఋతువులు, సంవత్సరములాదిగ మీటరునుండిన కాలగతిలాగున తీవ్రమవ్య మాండ్యగతుల భేదముల దిరుగును. ఈకాలగతియు భూతాదులగతి ననుసరించి తిరుగుదుడుటచేత కాలపరిమితి భేదములు కలుగును. ఎనరెవరిగతి భృమణానుసారము కాలగతిభేదములతో సంవత్సరభేదములుగ పరమాయువు నూరునవత్సరములు సర్వులకునొకటి గానున్నది.

ఈవిషయమును ముందుసందర్భానుసారము గమనించవలెను. ఇట్టిభేదములతో సర్వవిషయములందును మనకును మనలోకమునకును, ఉపరిలోకములకును లోకస్థులకును అనంత కారతమ్య గుణభేదములతోనున్నవి. ఒకచక్రవర్తిని జక్రవర్తి దేశమునకును పురమునకును సుఖాదులకును కుగ్రామకుటీరాత్యల్ప జీవికినిగల భేదములు కారతమ్యానుసారములుగ నుండును. బ్రహ్మాయువుగూడ నేనాటికైవఁకంతమందునేగాని నిలువజాలదు. ఇట్లు బ్రహ్మాయువుగూడవలెమితికిలోనై యుండగా మానవుల జీవితాశయములెంతటివి?

కాలమనగ గతితో అనుభవమయి పరిమితికాలము మీరగానే చిన్నదిగా దినప్రళయము మొదలుగా తునకు బ్రహ్మకును బ్రహ్మాండమునకును ప్రళయమే నాటికైనను తప్పదు. మరలసృష్టి శ్రీమన్నారాయణ నాభీకమలము బ్రహ్మతో నారంభమగుచుండును. “ధాతాయథా పూర్వమకల్మయత్” సంకల్పములో “ఆద్యబ్రహ్మణః” అనుటలోనే తెలియుచున్నది. స్థూలబ్రహ్మాండకర్త స్థూల బ్రహ్మ శ్రీమన్నారాయణ నాభీకమలమునుండి జలభూతముతోబుట్టును. మనజననంబును నట్టిదియే. నాభినాళమే కమలనాళము. కమలమే మాయ (కోశము) అందులోని జలమే జలభూతముగా దెలియవలెను. బ్రహ్మాదిదేవతలాదిగాగల పదవులు మనరాజ్యములోని పదవులవలె నియమితస్థానములుగ నుండును. పదవుల పధిష్ఠించువారలు కల్పాంతము నశింతురు. మరియు కల్పాది నితరులధిస్థాతలు. అన్నియును సమానములు. సృష్ట్యస్త్యప్తివలె మనసృష్టియున్నది. మనదేహదులు ద్రవముతో నుత్పత్తి సిలిలయాదులు గనుచున్నవి. ఈజలము రసస్వరూపముతోను ద్రవస్వరూపముతోను శీతగుణాశముతోను సందర్భానుసారముగనున్నది. “ఆప్రోవా

ఇక గ్రంథస్థమైనను ప్రమాణానుసారము తుదకతి కఠినస్థిరస్థావరాదిలోహ సామానామలకునుగారణముగ నున్నది. లోకములో నిండుకుదాహరణములు నిత్యానుభవములుగ మంచుగడ్డ, లవణము. గలకండ మున్నగునవి. తేదకరసమే అమృతస్వరూపముగ మన సహస్రారములో సుధాసింధువుగ నున్నది. రసముతోనే ఆనందము తుదకు జ్ఞానరూపముతో ఆనందమయూత్మగా నున్నది పరమాత్మ రసస్వరూపుడని శ్రుతులుపలికెను ఇట్టిరసము మనకుపరిభాగములోను మనలోను లోకాదులలోను అమృతస్వరూపరసముతో నిరంతరమున్నందుచేత నది ఉత్తమములైనవి. ఈరసము త్రిగుణముల ననుసరించి కాలగతితో తమోలోకములో జలముగా మారెను.

ఉదాహరణము:- మనము క్షీరములనుద్రావించినచో తుదకవి మూత్రముగా మారును స్వర్గలోకములో దివ్యగంగగను తదుపరిలోకమున జ్ఞానస్వరూపగంగగను మనలోకములో జలస్వరూప గంగయు నిల్లేయగును. ఈ గంగ మనజలమునకంటె సంప్రవిధములుగ నన్ని గుణములందు నధికత్వముగ లిగియున్నది. కాలము సర్వస్వరూపము. కాలముతో బ్రహ్మాది మార్పులు భూతాదులతోను గుణాదులతోనగుచుండును. కాలముతోనే పరిభ్రమణలు.

లోకములో కాలచక్రము తిరుగుచున్నదని వాడుకలో జెప్పుదుము. కాలము వలనూకారముతో బ్రభ్రమణగా జేచేతనో తిరుగుటచేతనే అతిసూక్ష్మతరాంశ తర పరిమితికాలమునుండి సువత్సరపరిమితి సంజ్ఞగా నున్నది. సంవత్సరాంతముతో మరల పారంభముగావలెను. “శతసంవత్సరం దీర్ఘమాయుః” అని వేదవ్రహ్మణము. ఏకాలమానసంజ్ఞతోనైనను సరిపోవును. ప్రత్యాతిశయముతో బ్రహ్మయ్యర్థాయమును బొందవచ్చును.

కాలమనగ శబ్దస్వరూపము. శబ్దమువాయుసంబంధముగాన చలనముతో ఆవరణములుగా ఆలలుగా నుండును. పంచభూతములు కాలచలనముతో అకాశాదిగ శబ్దతన్మాత్రలతో పృథివ్యంతమువరకు రాగలిగెను. జలరూపసముద్రచలనముతో భూమికిని జలనముగలిగెను. కాలచలనమే లేనిచో సృష్టిపితిలయాదులేయుండవు. సముద్రావరణములో భూమియున్నపుడు సముద్రమునకు గలిగినచలనమే భూమికిని గలుగును. సముద్రములోని బుచ్చదళేపములకు జలనమేకారణము. మూలపృథ్వి యీచలనముతోనున్నది. బ్రహ్మాండమునకు నిదేశకారణము. మనకుచలనము మనస్సే. చలనమే లేనిచో మనకు ఆయుఃపరిమితి లేక ఆత్మస్వస్వరూప

శాశ్వత సత్యసంపూర్ణులుగానుండుము. కాలస్వరూప వాయుభూతమున్నంతకాల మదెట్లు తప్పదు? యోగులు దీనినిదెలిసి అపరిమితాయువు నందుటకై మొదట వాయుధారణతో గుంభకమునుసాధించి స్వాధీనపఱచుకొని అమితాయువును బొంద గలిగిరి. వాయువే పాణిస్వరూపము. వాయువులోనితేజస్సే అగ్నిరూపము. ఈరెంటిచేతనే జీవునకు దేహములోనికి రాకపోక లేర్పడును. సమాధిస్థితిలో నీ వాయునిగ్రహముతో జలంపక సజీవులై శాశ్వతముగ నుండగలరు. గడియార ములో Hair Spring ను అపించనిచో గడియారమెన్నిసంవత్సరములైనను జెడక యుండును.

కాలమానవివరము.

కాలము.

౧ త్రుటి అనగా వాడియైన సూదిమొనచే తామరపుష్పదళమును గుచ్చినంత కాలము.

౧౦౦ తుటులు = ౧లవము.

3౦ లవములు = ౧నిమేషము (జెప్పుపాటుకాలము)

13 ౧౮ నిమేషములు = ౧కాష్ఠ

3౦ కాష్ఠలు = ౧కల (గుర్వక్షరోచ్చారణకాలము పాణిమనబడును)

3౦ కలలు = ౧క్షణము.

౧౨ క్షణములు = ౧ముహూర్తము.

౧౦ గుర్వక్షరోచ్చారణకాలములు = ౧పాణిమనబడును.

౬ పాణిములు = ౧వినాడి (విఘటిక)

౬౦ విఘటికలు = ౧ఘటిక

౬౦ ఘటికలు = ౧దినము (అవళోకాత్రము)

7 2 దినములు = ౧వారము.

౧5 దినములు = ౧వక్షము

౨ వక్షములు = మాసము.

౨ మాసములు = ౧ ఋతువు.

౩ ఋతువులు (౬ మాసములు) = ౧ అయనము.

౨ అయనములు (౧౨ మాసములు) = ౧ సంవత్సరము (సారాబ్దము)

—† పితృ మా న ము. †—

శుక్లపక్షము = పితృదేవతలకు బగటికాలము

కృష్ణపక్షము = పితృదేవతలకు రాత్రికాలము

—† దేవ మా న ము †—

౬ మాసములుగల ఉత్తరాయణము = దేవతలకు పగటికాలము

౬ మాసములుగల దక్షిణాయనము = దేవతలకు రాత్రికాలము.

౧ సంవత్సరము = అహారాత్రమగుదినము.

—† కాల మా న ము. †—

౩౬౦ మానవసంవత్సరములు = దేవతలకు ఒకసంవత్సరము

౧౨౦౦ దైవిక సంవత్సరములు = దేవయుగము మనుష్యమానముతో ౪,౩౨,౦౦౦ మహాయుగము.

—† యుగ ప్రమాణము. †—

౪,౩౨,౦౦౦ మానవసంవత్సరములు = కలియుగప్రమాణము

౮,౬౪,౦౦౦ మానవసంవత్సరములు = ద్వాపరయుగప్రమాణము.

౧౨,౯౬,౦౦౦ మానవసంవత్సరములు = త్రేతాయుగప్రమాణము.

౧౭,౨౮,౦౦౦ మానవసంవత్సరములు = కృతయుగప్రమాణము.

౪౩,౨౦,౦౦౦ సంవత్సరములు = మహాయుగప్రమాణము ౧ దేవయుగము.

౭౧ మహాయుగములు = ౧ మన్వంతరకాలము.

౪౩,౨౦,౦౦౦ × ౭౧ = ౩౦,౬౭,౨౦,౦౦౦ సంవత్సరములగును.

౧౪ మన్వంతరములు = ౪౨౯౪౦౦౦౦ సంవత్సరములు } బ్రహ్మదేవునిసృష్టి
కల్పబ్రహ్మామానము } పగటికాలము.

౧౪ మన్వంతరములు లేక ౧౦౦౦ మహాయుగములు } బ్రహ్మదేవుని పగటి
కాలము సృష్టికల్పము

౧౦౦౦ మహాయుగములు = రాత్రికాలము, పౌరణ్యకల్పము అహోరాత్రములు
(దినము) కల్పమనఁబడును.

౧౮ మన్వంతరములు లేక ౧౦౦౦ మహాయుగముల } ౪,౨౯,౪౦,౮౦,౦౦౦
కాలము } మానవసౌరాష్ట్రములు.

౬ మహాయుగములసంధికాలము = ౨౩,౯౨౦౦౦

బ్రహ్మచేపుని అహోరాత్రముగు దినము లేక కల్పము = ౮౬,౪౦,౦౦౦౦౦

౩౦ కల్పములగు మానవమాణము = ౨౫౯౨౦౦౦౦౦౦౦

౧౨ మానములుగల సంవత్సరమాణము = ౩౧౧౦౪౦౦౦౦౦౦౦౦

౧౦౦ శతవత్సరముల పరమాయుషమాణము = ౩౧౧౦౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦

ఇదిబ్రహ్మమానము.

సంఖ్యాక్రిమము - శ్రీనాయుపురాణం అధ్యాయ ౩౯.

ఋషయః:- కస్మాదేష పరార్థశ్చ కశ్చేచ పరిశుచ్యతే। ఏతద్దేవతమిచ్ఛాచుస్తస్మై నిగదసత్తమః॥౧౨॥ సూతరవాచ:- శ్రీఋషయో మే పరార్థంచ పరిరంభ్యాం పరస్యచ। ఏకం దశ శతంచైవ సహస్రంచైవ సంఖ్యయా॥౧౩॥ విజ్ఞేయమా సహస్రంతు సహస్రాణి దశాయతం। ఏకంశత సహస్రంతు నియుతం పృథ్వీతే బుధైః॥౧౪॥ తథాశత సహస్రాణా మర్బుదం కోటిరుచ్యతే। అర్బుదం దశకోట్వస్తు హ్యర్బుదకోటి శతం విదుః॥౧౫॥ సహస్రమపికోటీనాం సర్వమా ముర్బుదీషిణః। దశకోటి సహస్రాణి నిఖర్వమితీతం విదుః॥౧౬॥ శతంకోటి సహస్రాణాం శంఖశత్రుభిధీయతే। సహస్రంతు సహస్రాణాం కోటీనాం దశథా పునః॥౧౭॥ గుణితాని సమద్రవైపాహుః సంఖ్యావిదోషనాః॥౧౮॥ కోటీనాం సహస్రమయత మిత్యయ మధ్యశుచ్యతే। కోటీసహస్రంనియుతా సచాంత ఇతిసంజ్ఞతః॥౧౯॥ కోటికోటి సహస్రాణి పరార్థశ్చకీరతే। పరార్థశ్చగుణం చాపి పరమాహు ర్మనీషిణః॥౨౦॥ శతమాహుః పరిదృశం సహస్రం పరిపద్యకం। విజ్ఞేయ మయతం తస్మాన్నియుతం వ్రీయుగంతతః॥౨౧॥ అర్బుదం శ్శుద్ధంచైవ ఖర్బుదం చతతఃస్మృతం। ఖర్వంచైవ నిఖర్వంచశంఖుః పద్మం తద్దైవచ॥౨౨॥ సమద్రం మధ్యమంచైవ పరార్థమపరం తతః। ఏవమప్తాదశైతాని స్థానాని గణనా విధా॥౨౩॥ శతానీతి విజానీయాత్ సౌజ్ఞతాని మహర్షిభిః। కల్పసంఖ్యాపృథ్వీస్య పరార్థం బ్రహ్మణః స్మృతం॥౨౪॥ తావచ్చేదోపి కాలోఽస్య తస్మాం

తే ప్రతిసృజ్యతే । పరమపరాధంచ సంఖ్యాతాః సంఖ్యయామయా ॥ ౧౦౪ ॥
 యస్మాదస్య పరంవీర్యం పరమాయుః పరంతపః । పరాశక్తిః పరోధర్మః పరావిద్యా
 పరాధృతిః ॥ ౧౦౫ ॥ పరంబ్రహ్మ పరంజ్ఞానం పరమైశ్వర్యమేవచ । తస్మాత్పరతరం
 భూతం బ్రహ్మణోఽస్యన్నవిద్యతే ॥ ౧౦౬ ॥ పరస్థితోహ్యేవపరః సర్వాశ్లేషు తతఃపరః ।
 సంఖ్యాతస్తుపరోబ్రహ్మ తస్మాద్ధంతు పరార్థశాం ॥ ౧౦౭ ॥ సంఖ్యేయంచాత్యసంఖ్యేయం
 సతతంచాపి తాంతీకం । సంఖ్యేయం సంఖ్యయాదృష్ట మపరాధా ద్విభాష్యతే ॥ ౧౦౮ ॥
 రాశౌద్భవేన సంఖ్యాప్తి తదసంఖ్యస్యలక్షణం । ఆనంత్యం సికతాభ్యేషు దృష్టవా
 మంచలక్షణం ॥ ౧౦౯ ॥ ఈశ్వరైస్తత్ప్రసంగాంతం శుద్ధత్వాద్వివృద్ధృష్టిభిః । ఏవం
 జ్ఞాన ప్రతిష్ఠత్వాత్ సర్వంబ్రహ్మయవశ్యతి ॥ ౧౧౦ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వాతు తేనర్వేనై
 మిశేయాస్తపశ్యిషః । బాష్పపర్యాకులాస్తు ప్రహర్షాద్గర్భద స్యరాః ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రప్ర
 చ్ఛుర్వాతరిత్యావనం సర్వేతే బ్రహ్మవాదిషః । బ్రహ్మలోకస్తుభగవాన్ యవన్యా
 తాంతరఃప్రభాః ॥ ౧౧౨ ॥

—† సంఖ్యామాసము. †—

శ్లో॥ ఏకందశ, శతంచైవ సమాస్రమయతు తథాలక్ష్య నియుతత్వైవ, కోటి
 రహ్యదమేవచ । బృండుః ఖర్వో నిఖర్వత్వ శంఖపద్మాచ పాగరః అంత్యం సుధ్యౌ
 పరాధత్వ దశవృద్ధ్యా యథాకీమమ్ ।

౧	= ౧ ఏకం
౧౦	= ౨ దశ
౧౦౦	= ౩ శతం
౧౦౦౦	= ౪ సహస్రం
౧౦,౦౦౦	= ౫ దశసహస్రం (అయుతం)
౧,౦౦,౦౦౦	= ౬ లక్ష
౧౦,౦౦,౦౦౦	= ౭ నియుతం (వదిలక్షలు)
౧,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౮ కోటి
౧౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౯ అర్బుదమ్
౧,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౦ బృండుః
౧౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౧ ఖర్వః
౧౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౨ నిఖర్వః

౧౦,౧౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౩ శంఖా
౧,౬౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౪ పద్మం
౧౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౫ నముద్రా
౧,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౬ అంత్య
౧౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౭ మధ్యం
౧,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦	= ౧౮ పరార్థం

త్రింశత్కల్పాస్త్రేపాఠ నామాని బ్రహ్మదేవని మానవ.లోని
3౦ తిథులు కల్పములని పేరు.

౧ శ్వేతవరాహకల్పము	౧౬ నారసింహకల్పము
౨ నీలలోహితకల్పము	౧౭ సమానకల్పము
౩ వామదేవకల్పము	౧౮ అగ్నేయకల్పము
౪ రథంతరకల్పము	౧౯ సోమకల్పము
౫ రారవకల్పము	౨౦ మానవకల్పము
౬ దేవకల్పము	౨౧ తత్పురుషకల్పము
౭ బృహత్కల్పము	౨౨ వైకుంఠకల్పము
౮ కందర్పకల్పము	౨౩ లక్ష్మీకల్పము
౯ సత్యకల్పము	౨౪ సావిత్రికల్పము
౧౦ ఈశానకల్పము	౨౫ ఘోరకల్పము
౧౧ తమకల్పము	౨౬ వరాహకల్పము
౧౨ సారస్వతకల్పము	౨౭ వైరాజికల్పము
౧౩ ఉదానకల్పము	౨౮ గౌరీకల్పము
౧౪ గారుడకల్పము	౨౯ మహేశ్వరకల్పము
౧౫ కౌర్మ (పార్థమానీ) కల్పము	౩౦ పితృకల్పము (అమావాస్య)

—† బ్రహ్మయుః పమాణము. †—

శ్లో॥ నిజేన తస్యమానేన చాయుర్వైరశతస్కృతమ్ |

తత్పరాఖ్యం తదర్థంచ పరార్థమభిధీయతే | (కాశ్యో గో అధ్యాయః)

శ్లో॥ శతంహి తస్యవ్షణాం పరమిత్యభిధీయతే |

వంచాశక్తి స్తథావరోః కరార్థమితీర్తతేః
 ఏవమస్యపరార్థంతు వ్యతీతం ద్విజనత్తమ
 యస్యాం తేఽభాన్యహంకల్పః సాదృశ్యత్యభినిశ్చితః

(మార్కంఢేయే ౪౬. అధ్యాయే ౪౨, ౪౩ శ్లోకాః)

సర్వలోక సృష్టికర్తయుఁబితామహాఁడును, దేవతలలో జ్యేష్ఠుఁడనగు బ్రహ్మ దేవునాయొఁపమాణము మార్కంఢేయ, కూర్మ, విష్ణుపురాణములయందు వివరింపఁ బడియున్నది. పదునాలుగు మన్వంతరములుగల వేయిమహాయుగములు, బ్రహ్మ దేవుడు సృజించునది పగటికాలమనియు వేయిమహాయుగములు లయించియుండు నది రాత్రికాలమనియు రెండువేల మహాయుగములు, అహారాత్రీమగు కల్ప మనియు నిట్లుబ్రహ్మసూత్రము చెప్పబడెను. అట్టిమూడువందల యరువదిదినములు సంవత్సరము శతసంవత్సరములుగల వరమాయువునకు “వరము” అనిసంజ్ఞ. వరా ర్థమనగ నేబది సంవత్సరములు. మొదటి యేబదిసంవత్సరములకు బ్రాథమికవరా ర్థమని, రెండవయేబదిసంవత్సరములకు, ద్వితీయవరాధ్యమని పేరు. ప్రకృతము మొదటివరాధ్యము (యేబదిసంవత్సరములు) గలించి, రెండవ (యేబదిసంవత్సరములు) గల ద్వితీయవరాధ్యములో బ్రాథమికసంవత్సరములో బ్రాథమికమాస శుక్లపక్ష చ్రతిపక్ష ధి జరుగుచున్నది. ఉదయాది ౧౩ ఘటికలు, ౪౨ విఘటికలు, ౨౦ కలలు ౧౬ నిమేషములు, ౨౨ లవలు, ౯౮ తృటికలకాలము జరుగుచున్నది. ఇంకను మధ్యాహ్నముకాలేదు. పైకాలమునకు సరిగా స్వాయంభువ, స్వారోచిష, ఉత్తమ, తామస, రైవత, చాతుష, సంజ్ఞక వద్యవస్తంతరములు గలించి ౭ వదియగు వైవ స్వత మన్వంతరములో ౨౭ మహాయుగములు కడచి ౨౮-వ మహాయుగస్థ కలియు గములో ౫౦౫౦ సంవత్సరములు గలిచినవి. ౬౦ సంవత్సరముల పరుసలు ౮౪ వ పరుసలో శ్రీవిరోధినామసంవత్సరము జరుగుచున్నది. ప్రాథమికకల్పమునందు బేనునా లుగు మనువులు, నలుబదియొక్క-ఇంద్రులు, దేవగణములు, సప్తర్షులు, అవతారమూ ర్తులు పాలకులునుండురు. పదునాలుగుమన్వంతరములు పూర్తియైనంతట కల్ప ప్రాయముగలిగి రాత్రిప్రవేశించును. ఇదిబ్రహ్మకు నిశ్చయమనుచున్నది.

బ్రహ్మకును బ్రహ్మలోకమునకును మనకును మనలోకమునకెంతదూరమో యాలోచించవలెను. ఇచ్చటికాలస్వరూపవాయవేంతటి మందచలనమో యోచిం పవలెను. మనఉచ్చాస్వన నిశ్వాసములకును అచ్చటివారల ఉచ్చాస్వన నిశ్వాసములకు నెంత తారతమ్యమున్నదో గమనించవలెను. మనకు బ్రెణున్న అంతరిక్షలోకమునకుఁ

బోయినచో మనస్థూలదేహము నిలువజాలదు. ఊపిరిపిడుచుటకు వాయువ్రదాలగు, శీతభాగమత్యధికము అటులే తేజోలోకముగు స్వర్గములోనివారలు అపమిషలోచ నులు త్రైజన దేహులుగనున్నారు. వాయుభూతలోకాదులలో వాయుసంబంధభూత దేహులుగనుదురు. కాలముచేత మానభేదములు కాలగతులననుసరించియుం డును. మనకుఁజూడగ స్వర్గము ధృవవధము. అన్నటివారలు నక్షత్రరూపువ్రకాశ దేహములతో నుండుట మనవిత్వానుభవగమునున్నది. వారలరూపము మనముకని పెట్టలేనివారలము. పైనున్నలోకాదుల నెట్లు తెలియగలము? స్థూలలోకాదులు గాను, వాయుభూతలోకాదులు. తేజోలోకమును తేజోరూపములుగలవారలే కనిపెట్టుట దుస్సాధ్యము. మనకుఁజూడగ నక్షత్రరూపములతోనున్నను ఆనేక యోజనముల విశాలము పరిమితిగలవారైయున్నారు.

—o—

కాల సరి మాణము. — నం వ త్స ర భే దము.

శ్రీవాయుపురాణం. - అధ్యాయము. ౧౩.

కాష్ఠానిమేషాదశపంచదైవ త్రింశచ్చకాష్ఠా గణయేత్ కలాంతమ్ | త్రింశత్ కలాదైవ భవేన్నుహూర్తస్తై త్త్రింశ తారాత్ర్యహనిసమేతే | ౧౬౮ || హ్రస్వవృద్ధి త్వహర్భాగే దివసానాం యథాక్రియం | సంధ్యాముహూర్తమానంత్రహ్రస్వే వృద్ధౌ సమాస్మృతా | ౧౬౯ || తేభావభృత్యథాదిశ్యే త్రిమ హూర్తాగ కేతువై | ప్రాత స్రవః స్మృతేకాలో భాగస్తవ్షాః సపంచమః | ౧౭౦ || తస్మాత్ ప్రాతస్తనాతా- లాత్ త్రిముహూర్తస్తు సంగమః | మధ్యాహ్నత్త్రిముహూర్తస్తు తస్మాత్కాలాచ్చ సంగమాత్ | ౧౭౧ || తస్మాత్సంధ్యం దినాత్ కాలాదరావహ్ణ ఇతిస్మృతః | త్రియవప ముహూర్తాస్తు తస్మాత్ కాలాచ్చనుధ్యమాత్ | ౧౭౨ || అపరాహ్ణేవ్యలీనా తేషు కాలః సాయాహ్నాడివ్యతే | దశపంచముహూర్తాద్వై ముహూర్తాస్త్రయవప | ౧౭౩ || దశపంచముహూర్తం వై అహ్నోమవతిస్మృతం | దశపంచముహూర్తాద్వై రాత్రిం దివ మితిస్మృతం | ౧౭౪ || వర్ధితే వాన తేచైవ అయ నేదక్షిణోత్తరే | అహస్తుగ్రిహతే రాత్రిం రాత్రిస్తుగ్రిహతేత్యహా | ౧౭౫ || కరద్వసంతయోర్మధ్యే విషువంతవ్యభా

వ్యతే! అహోరాత్రం కలాశైవ సప్తసోమః సమశ్చతే॥ ౧౭౬ ॥ తథాపంచ
దశాహని తక్షణత్యభిధీయతే! ద్వాపక్షౌచ భవేన్నాసో ద్వామాసావతరావృతః।
ఋతుత్రయమయశం స్థాతద్వేఽయనే వర్షముచ్యతే॥ ౧౭౭ ॥ నిమేషాదికృతః
కాలః కాష్ఠాయాదశమచచ। కలాయాశ్రుంతః కాష్ఠామాత్రాశీతిద్వయాత్పి
తా॥ ౧౭౮ ॥ శతశ్చైకోనకాస్త్రింశన్నాత్రా త్రింశత్షడుత్తరా। ద్విషష్టిభాక్
త్రయోవింశన్నాత్రాయంచ చలాభవేత్॥ ౧౭౯ ॥ చత్వాశ్శతే సహస్రాశి
తతావ్యష్టాచవిద్యుతిః। సప్తశింశాపి తత్రైవనవశతి విద్ధిశ్చయే॥ ౧౮౦ ॥ చత్వా
శ్శేన శతాన్యాహుర్విద్యుతేవైధసంయుగే। చరాంశో హేపవిజ్ఞేయో నాభికాచా
త్రోకారణమ్॥ ౧౮౧ ॥ సంవత్సరాదయః పంచచతుర్థాన విశల్పితా॥ నిశ్చయః
సర్వకాలస్యయుగ ఇత్యభిధీయతే॥ ౧౮౨ ॥

పదునేనుకాష్ఠలు = ఒకనిమషము.

ముప్పదికాష్ఠలు = కల. ఇట్లుకలాంతము.

ముప్పదికలలు = ఒక ముహూర్తము.

ముప్పదిముహూర్తములు = ఒక అహారాత్రము.

[హాసవృద్ధులు వగటియందుండును. సంఖ్యాకాలముమాత్రము హాసవృ
ద్ధులందు ముహూర్తకాల పరిమాణమేయుండును. వగటిభాగ మైదువిధములుగ
భాగింపబడినది. ౧ ప్రాతస్తవము = తూర్పుదిశ సూర్యోదయాత్పూర్వము అరుణ
రేఖోదయముమొదలు మూడుముహూర్తములకాలమువరకు (సూర్యుడుఆకాశమం
దూర్ధ్వభాగమునకువచ్చువరకు) అని తెలియవలెను. అనగా ఆరుఘడియలకాలమ
గును. అహాపరిమాణ హాసవృద్ధుల ననుసరించి కొంచెము ఇంచుమించుగనుం
డును. ఇది అహర్భాగముతో అయిదవభాగమని తెలియవలెను. ఇటులనే
వరుసగా మూడుముహూర్తములప్రకారము, ౨ సౌగముకాలము, ౩ మధ్యాహ్న
కాలము, ౪ అపరాహ్ణము, ౫ సాయాహ్నము. ఈలాగున బ్రతికాలమునకు మూడు
ముహూర్తముల ప్రకారము అయిదుకాలములకు పదునైదుముహూర్తములగును.
ఈలాగున సమకాలమునకు “విషు” సంజ్ఞతో మేష, తులామాసములు రెండున్నవి.
వీటికి విషుసంకీర్ణమా సమాసములనిపేరు. ఈలాగుననే రాత్రికాలపరిణామము
పదునైదుముహూర్తముల కాలముతో సమానముగ నుండును. విషువత్సంకీర్ణమా
మాసములనగా సమకాలరాత్రిందివసమాసములని యర్థము.

దక్షిణోత్తరాయణములందు గ్రహముగా రాత్రికాలము వృద్ధిక్షీణము

లగుచును, వగటికాలము క్షీణవృద్ధులుగనుండును శరద్వసంతఋతుపులమధ్యయందు విభాగింపబడు ఏడుకాలలను అహోరాత్రసంఖ్యతో సోమఁను బొందుచుండును. ఈ లాగునఁ బడునైదుదినుములోకకక్షయఁయు, రెండుకక్షములోకమాసమనియు, రెండు మాసములోకఋతువనియు, మూడుఋతువు లొకఅయనమనియు, రెండయనము లొకసంవత్సరమనియుఁజెప్పబడును.

నివేషముమొదలు కావ్యవర్ణంతము పంచదశసంఖ్యతోను, ముప్పదికళలు, ఒకకావ్యమాత్రీసుగ అశీతిద్వయాత్మకముగ (౮౨) పరిణామముగలిగియు, శతఘ్ని యనియు నిరువదితొమ్మిది మాత్రీలును, ముప్పదియారుమాత్రీలును, రెండువృత్తులును (౧౨౦) భాగములై యిరువదిమూడు మాత్రీలుగల కాలశక్తియందు పంచల మగు కాలమగుచున్నది. నలుబదివేలు ననిమిదివందలు సంఖ్యగల కాలము విద్య లనబడును. ఇచ్చటనే జెబ్బదియనియు, తొంబదియనియుఁ గూడ హాసవృద్ధులను నిశ్చయింపవలెను. ఒకయుగమందైన చలవిద్యుత్తుడినమంతు (కాంతి) కార్యబ్రహ్మ మానకాలచక్రము నాలుగునూర్లపరిణామాంశలుగలిగియుండును. ఇదికాలము యొక్క చరాంశయని తెలియవలెను. (దీనిపైనలేదు) ఈచరాంశ విషయమునే నాడికయంత్రీముగాఁ (Observer) జూపదులకుఁ గాలరూపమగుచున్నది ఇట్లు చెప్పుచున్న సంవత్సరాది కాలావయవములైదువిధములుగ నాలుగు మాసములందుఁ గల్పింపఁబడియున్నది. ఇట్లుసర్వకాలయుగముగ మనకు యుగమును నిశ్చయించిన విధానమని శాస్త్రీములందు జెప్పబడినది.

సంవత్సర భేదములు

శ్రీనాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౦

సంవత్సరస్తు పృథమోద్వితీయః పరివత్సరః। ఇద్వత్సరస్తుతీయస్తు చతుర్థ శ్చానువత్సరః। పంచమోవత్సరస్తేషాం కాలస్తుపరిసంఖ్యతః। ౮౩। వింశతశ్చ భవేత్సూర్యం పర్వణాంతరవేద్యగం। ఏతాన్యష్టాదశతింశ దుదయో భాస్కర ప్యవ॥ ౮౪॥ ఋతవస్త్రింశతః సౌరామ్యునాని దతైవతు। పంచతింశత్ శతం

చాపి షష్ఠిర్మాసాశ్చ భాస్కరః॥౧౮౫॥ త్రింశదేవ త్వహౌరాతాం సతుమాస
శ్చ భాస్కరః॥ ఏకషష్ఠిస్త్యహౌరాతా దనురేకో విభావ్యతే॥౧౮౬॥ అహ్నంతు
త్ర్యధికాశీతిః శతం చావృధికంభవేత్॥ మాసం తచ్చిత్రభానోస్తు విజ్ఞేయం భవనస్య
ఘో॥౧౮౭॥ సారసామ్యంతువిజ్ఞేయం వక్షతే॥ సావనంతథా॥ నామాన్యేతాని
చత్వారియైః పురాణం విభావ్యతే॥౧౮౮॥ భేతస్యోత్తర తత్యైవ శృంగవాన్నామ
వర్వతః॥

“ వేదప్రమాణములు ”

వరాయతనం - బ్రాహ్మణము - కారకభాగం - చతుర్థవృక్షః
ప్రపారకః - ౬౯ పుట. ౫౭ అనువాకము.

అగ్నిర్వాసంవత్సరః॥ ఆదిత్యఃపరివత్సరః॥ చంద్రమా ఇవావత్సరః॥ వాయుర
సంవత్సరః॥ యద్యైశ్వదేవేన యజతే॥ అగ్నిమేవ తత్సంవత్సరమాహ్నీతి తస్మాద్యైశ్వ
దేవేన యజమానః॥ సంవత్సరీణాం స్వస్తిమాశాస్త ఇత్యాశాసిత యద్యదుభావ
ఘాతైర్యజతే॥ ఆదిత్యమేవ తత్పరివత్సరమాహ్నీతి॥

ఇందులోనికననేకవిషయాదులున్నవి. వీటిప్రయోజనఫలాదులున్నవి. పూర్వ
ముజెప్పిన చంచనవత్సరముల సంజ్ఞతో ౧ సంవత్సరమనియు, ౨ పరివత్సరమనియు
౩ ఇద్యత్సరమనియు, ౪ అనువత్సరమనియు, ౫ వత్సరమనియు, ౬టు ఏదవ
యవములుగాగల కాలముతో అరువదిసంవత్సరములును, దీనితోయుగసంజ్ఞగను
భ్యావహారికములుగ జెప్పబడుచున్నది. ఇట్టికాలావయవములు నిరువదివందలు
పూర్వముజెప్పిన ఆయనవర్షములతో పూర్ణమై పారమార్థికసూర్యుని కొకయుగమని
జెప్పబడుచున్నది. ఇదేసారముగము. ఇట్టియుగములు పదు నెనిమిది పారమా
ర్థిక భాస్కరోదయమునకు ముప్పదిసంఖ్యలు గలిగిన మాసమగును ఇట్టిముప్పది
సారముతువులు, పదిఅయనముల పరిమాణముగలదగును. నూటముప్పదైదు
అయనములుగాని, లేక పూర్వముజెప్పిన సూర్యుని అరువదిమాసములుగాని పారమా
ర్థికసూర్యుని పారమార్థిక కాలచక్రమగును. అతడు తత్ప్రవర్తకుడై భాస్కరుడగు
చున్నాడు. అట్టిముప్పది అహౌరాతాముల కాలచక్రమే పారమాసమగుచున్నది.
అరువది అహౌరాతాముల పరిమాణముగల కాలమైనచో భాస్కరమను కాల

మని భావించబడుచున్నది. నూటయెనుబదిమూడుపగళ్ల కధికమగుకాలము (అయినము) పారమార్థికాగ్నిమానమునకు భువనకాలమనిచెలియవలెను. ఈఅగ్నిభువనములలో సౌరమనియు, సౌమ్యమనియు, వాత్మతీమనియు, సావనమనియు, నాలుగునామముల కాంతిమానముగ జెప్పబడుచున్నది. ఏకాంతిమానముచే పురాణవాఙ్మయము భావించబడుచున్నదో దానికే కాంతిమానమనిపేరు.

—o—

మహాకారణత్రిమూర్తులకు సామాన్యత్రిమూర్తులకు గల భేదములు.

సమష్టిసత్యగుణ స్వరాట్టులో సమష్టిరజోగుణములో మహాకారణ త్రిమూర్తులుగ సంతాట్టులుగ బ్రహ్మాండా దుకరిభాగమున నున్నారు. మరల సమష్టితమోగుణములో ప్రతివిరాడ్భ్రాహ్మండములో అతర్భూతులుగ త్రిగుణములతో సామాన్యత్రిమూర్తులుగ నాయాకార్యాదుల నిమిత్తముగ కార్యనిర్వహణమువలకు నవతరించి కార్యాలేములో మఱల మహాకారణత్రిమూర్త్యంతములో జేరుదురు. ఇటులనే ప్రతిబ్రహ్మాండములోను త్రివృత్తరణములతో సీతీమూర్తులవతరించుచు మఱల స్వస్వరూపములో జేరుచుందురు. దీనినిముఖ్యముగా దెలుసుకొనవలెను. పురాణములలో సందర్భానుసారముగ నొకరిని యధికముగను మరొకరిని దెలుపున గను గొన్ని సమయములందును, విషయాదులందును న్యూనాధికులుగ విధిలేక జెప్పవలసియుండును. ఈ విభేదములు సామాన్యములుగను తాత్కాలికములుగను సమన్వయించవలెను. లేకున్న విపరీతభావనలతో విపరీతఫలమునే తప్పకబొందవలసివచ్చును. సమష్టిలో సర్వులు సమానులై, ఇటులనే శక్తితీయములోను సమన్వయముజేయవలెను.

మరల సీతీమూర్తులు సీతీవర్గములో అనగా భూర్లోక భువర్లోక సువర్లోకములో దేవతాసంఘములోను ఋషులసంఘములోను మనలోకములో హనవరూపావతారములుగ సత్యగుణాంతములో త్రిమూర్తులు త్రిశక్తులనేకావతారులుగ సందర్భానుసారముగ కార్యనిర్వహణార్థముగ నవతరించి కార్యాంతరము కారణమగు తద్భూర్ధ్వ త్రిమూర్తుల స్వస్వరూపములో నాయామూర్తులు జేరుదురేకాన

మఱల మనవలె యవధిలేని జన్మానులుగ జన్మించరు. ఈయవతారములలో నెవరైనను తక్కువగా నవతరించినవారలైనను మనముమాటిని శాశ్వతసిద్ధాంతములుగను అధిక్షులుగను తలంచరాదు. అభిమానులై తలంచినచో నుత్తమఫలమొంత మార్తేమునుబొందరు. ఒకటిదాహరణము:- విష్ణుపాదములో గంగపుట్టినది అట్టి గంగను శివుడు తనశిరస్సున ధరించినందుచేత శివుడువిష్ణుపుకంటె నధముడనికొందరు తలంచవచ్చును. అదిగత్యమెఱుంగజాలని సామాన్యులతలంపు. శ్రీభాగవతాది గ్రంథములో విష్ణునిచూచినచో త్రివిక్రమ పాదాంగుష్ఠనఖముతో నూర్చి కటా హమునకు తగిలించుచేత కటాహముపగిలినదై యారంభమునుండి మైనన్నగంగ ధారగా విష్ణుపాదాంగుష్ఠమూలముగ గ్రిందికిబడినది దీనిదెలియ విమర్శించక దురభి మానులీవిధముగా నవ్వయించిరి. గంగకు నుత్పత్తిస్థానము బ్రహ్మస్వరూపము నుండియే జనించి పవహించినది. అట్టిగంగను మనత్రివర్గములోనికి భగీరథుని తపో మహిమతో మనభూలోకములో బడుటకుగాను నామహాజలపాత ధాటికి శివుడుతప్ప మరెవ్వరును ధరించలేరని (హాలాహలపానమువలె) శివునిబ్రాహ్మింబగా లోకహితార్థముగ మహాకారణ మూర్త్యంశమునుండి నౌకయంశముగా నీత్రివర్గములో శివ మూర్తిగా నాకార్యార్థమై యవతరించి నిజజటాజూటమునందు ధరించి భూమిమీదికివిడిచెను. కార్యంతమున స్వస్వరూపములోజేరెను. కాబట్టి త్రిమూర్తులూ విర్భవించిరిని వాసిసీగారి మహజన్మాదులవలె సామాన్యులుబట్లువాయురైరి. సామాన్యజీవులవలె మరణాదులను బొందరైరి. స్వస్వరూపముతోనే మూలకారణాతీతదేహములోజేరి స్వస్వరూపులైరి. గాని మరల అసంతజన్మాదులుగ ముక్తిలేని బంధములను బొందరైరి. అవతారాద్భుత మాహాత్యక్తమలను గుఱించి వివరింప నేలకి పురాణాదులే నిదర్శనాదర్శన ప్రమాణప్రసిద్ధములుగనున్నవి. ఇటులనే నితరమూర్తులధిక్య మందుచు సిద్ధాంతముజేయక విమర్శనలతో నాలోచించి ధన్యులుగావలెను. భేదములెంతమాత్రము తలంచరాదు.

—o—

ఉ ప ధ్య లో కా దు ల వి వ ర ము.

శ్రీనాయుపురాణం - భవనకోశం - ఉపసంహారపాదః అధ్యాయ. ౩౯.

మురయఃఉచుః:-

మహర్లోకేతి యతోప్రితం మోక్షోశ్వం స్వయావిభోః ప్రథిలోకేన కర్తవ్య

మనేతః సమధిష్ఠితాః 2 । యావంతస్మైవ తేలోకాదహ్యంతే యేన తేహభో 5
తన్నకథయ పీత్యాత్మసహితే యథాతథం ౧౮ । ఏవముకస్తతో వాయుర్ముని
భిష్వినయాత్మభిః పోవాచమధురంవాక్యం యథాతత్త్వేన తత్త్వవత్ ౧౯ ॥
వాయురువాచ:-

చతుర్దశైవస్థానాని పర్జితాని మహద్భిః । లోకాబ్యానితుయానిస్యుర్యేషు
తిష్ఠంతిమానవాః ౧౦ । సప్తతేషు కృతాన్యాషు రకృతానితుసప్తవై భూరాద
యస్తుసంఖ్యాతాః సప్తలోకాః కృతాస్త్విహ ౧౧ । అకృతానితుసప్తేవ పాకృతా
నితుయానివై । స్థానాని స్థానిభిః సార్థం కృతానితు నిబంధనం ౧౨ । పృథివీం చాం
తరిక్షం చ దివ్యాయుచ్చుచుహః స్మృతం స్థానాన్యేతాని చక్వాని స్మృతాన్యార్జవకాని
చ ౧౩ । క్షయాతిశయయ్యుక్తాని తథాయుక్తాని వక్ష్యతే । యానినైమిత్తికాని
స్యుస్తిష్ఠం త్యాభూత సప్తవం ౧౪ । జనస్తపశ్చ సత్యం చ స్థానాన్యేతానితీగీశితు
ఏకాంతికాని సత్త్వాని తిష్ఠంతిహావగయమాత్ ౧౫ । వ్యక్తానితు పృథివ్యాని
స్థానాన్యేతాని సప్తవై । భూలోకః పృథమస్తేషాం దీప్తియస్తు భువస్మృతః ౧౬ ।
స్వప్రృథీయస్తు విజ్ఞేయశ్చతుర్థోవై మహస్మృతః । జనస్తుపంచమోలోక స్తపశ్చప్రో
విభావ్యతే ౧౭ । సత్యంతుసప్తమోలోకో నిరాలోకాస్తరిషరమ్ । భూరితివ్యా
హృతేపూర్వం భువలోకశ్చతతో౭భవత్ ౧౮ । దీప్తియంభువ ఇత్యుక్త అంతరిక్షం
తతో౭భవత్ । తృతీయంస్వరతీత్యుక్తో దివంపాద్దుర్భభువహ ౧౯ । వ్యాహారై
స్త్రిభిరీతైస్తు బ్రహ్మలోక మకల్పయత్ । తతోభూః పార్థివోలోక అంతరిక్షం భువః
స్మృతం ౨౦ । స్వర్లోకోవైదివంహ్యే తత్పురాణో నిశ్చయంగతం । భూతస్యాధిపతిశ్చా
గ్నిస్తతోభూతపతిఃస్మృతః ౨౧ । వాయుర్భువస్యాధిపతిస్తేన వాయుర్భువపతిః భవ్య
స్యసూర్యో౭ధిపతిస్తేన సూర్యోదివస్పతిః ౨౨ । మహేతివ్యాహృతేనైవం మహర్లోకాస్త
భో౭భవత్ । వినివృత్తాధికారాణాం దేవానాంతర్వైక్షయః ౨౩ ॥ జనస్తుపంచమో
లోకస్తస్మాజ్జాయంతివైజనాః । తానాంస్వామంభువాద్యానాం ప్రజానాం జననాజ్జనః ॥
౨౪ ॥ యస్తాః స్వామంభువాద్యాహి పురస్తాత్పక్షీర్జితాః । కల్పదగ్ధేతదాలాకే ప్రతిష్ఠంతి
తదాతకః ॥ ౨౫ ॥ ఋభుఃసవత్సుమారాద్యాయుత్ర సంత్యాన్ధ్యేరేతసః । తపసాభావితా
త్యావస్తతీ సంతితివాతపః ॥ ౨౬ ॥ సత్యేతిబ్రహ్మణః శబ్దః సతామాత్మీను సస్మృ
తః । బ్రహ్మలోకాస్తతః సత్యస్సప్తమః సతుభాసూరః ॥ ౨౭ ॥ మరీచిః కన్యహో
దక్షస్తథాస్వామంభువోంగిరాః । భృగుః పులస్త్యః పులహః క్రతురిత్యేవమాద
యః ॥ ౨౮ ॥ వజ్రానాంపతయ స్సర్వేవరంతే తత్ప్రత్యైవసహ । నిఃసత్వానిరృమా

తైవ్ర సత్రీతేహ్యార్థ్య రేతసః 3౬ । ఋభుః ససత్కు-మారాద్యావైరాజ్యాస్తే
 తపోధనాః ॥ మన్వంతరాణాం సర్వేషాం సావర్ణానాం తతోస్సృతాః ॥ చతుర్దశానాం
 సర్వేషాం పునరావృత్తి హేతవః 3౭ ॥ యోగంతవశ్చ సత్యంచ సమాధాయ
 తదాత్మని వశ్మకాలే నివర్తంతే తత్తదాహర్వివర్తయే 3౮ ॥ సర్వేమాత్మ
 శరీరాస్తే తత్తస్థాస్తు భవంతి తే ౫౩ ॥ తేషాం తేతుల్యసామథ్యోస్తుల్యయూర్తి ధరా
 స్తథా ॥ జనలోకేనివర్తంతే యావత్సంప్లవతే జగత్ ౫౪ ॥ పుష్కస్తాయాంతు రజ
 న్యాంవై బ్రహ్మణోఽవ్యక్తయోగిన ॥ అహరాదావసూయంతే పూర్వవత్క్రమ
 ఛాన్విహ ౫౫ ॥ స్వాయాభవదయః సర్వేమరీచ్యంతాస్తుసాధకాః ॥ దేవాస్తే
 వైపునస్తేషాం జాయంతేనిధనేష్విహ ౫౬ ॥ యామాదయః కృషేనైవ కనిష్ఠా
 ద్యాః ప్రజాపతేః ॥ పూర్వం పూర్వం ప్రసూయంతే వశ్చిమే వశ్చిమాస్తథా ౫౭
 దేవాన్యయేదేవతాః సప్రసంభూతయః స్మృతాః ॥ వ్యతీతాః కల్మషాస్తేషాం త్రిప్ర
 శిష్టాస్తథాపరే ౫౮ ॥ ఆపరమానాదేవాస్తే కృషేనైవేన సర్వతః ॥ గర్వావహం
 తనిభావం దశకృత్వః పునః పునః ౫౯ ॥ తతస్తేవైగణాః సర్వేదృష్టా భావేష్వ
 నిత్యతామ్ ॥ భావిసోధన్యచబలాత్ పుణ్యాభ్యాతి బలేనచ ౬౦ ॥ నివృత్త వృత్త
 యఃసర్వే స్వస్థాః సుమనసస్తథా ॥ వైరాజో తూపవద్యంతేలోకా మృత్యుజ్యోతిష్ట
 నం ౬౧ ॥ తతోఽన్యైవైవకాలేన నిత్యయైక్తాస్తఃస్విహ ॥ కథనాచైవధర్మస్య
 తేషాంతే జ్ఞశ్చరేఽన్వయే ౬౨ ॥ ఇహోత్పన్నాస్తతస్తేవై స్థానాపూరయంత్యుత
 దేవత్యేచ ఋషిత్వేచ మనుష్యత్వేచ సర్వతః ౬౩ ॥ ఏవదేవగణాః సర్వేదశకృ
 త్వో నివర్తంతే ॥ వైరాజేపూప పన్నాస్తే దశతివ్యంతుప్రపణా ౬౪ ॥ పూర్ణే
 పూర్ణతతః కల్పేస్థితావైరాజకేపునః ॥ బ్రహ్మలోకే నివర్తంతే పూర్వపూర్వకృమే
 ణతే ౬౫ ॥ ఏతస్మిన్ బ్రహ్మలోకేతు కల్పేవైరాజకోగతే ॥ వైరాజం పునరప్యేకే
 కల్పస్థాన మకల్మయ ౬౬ ॥ ఏవపూర్వాను పూర్వ్యేణ బ్రహ్మలోక కేతువై
 ఏవంకేషు వ్యతీతేషు తపసాపరికల్పితే ॥ వైరాజే తూపవద్యంతే దశకృత్వో నివర్త
 తే ౬౭ ॥ ఏవం దేవ యుగానీహ వ్యతీతాని సహస్రీకః ॥ నిధనం బ్రహ్మలోకేతు
 గతానామృషీభిఃసహ ౬౮ ॥

సూతఉవాచ:-

సశక్యమానుపూర్వేణ తేషాంవక్తుం ప్రవిస్తరం ॥ అనాదిత్వాచ్చకాలస్య
 హ్యసంఖ్యానాచ్చసర్వతః ॥ ఏవమేవ ససందేహా యథావత్కథితమయా ౬౯ ॥
 తేదశకృత్వస్థాభ్యాం మృషయః సంకయాన్వితాః ॥ సూతమాహ ॥ పురాణజ్ఞం

వ్యాసశిష్యం మహామతిం॥ 20 ॥

ఋషయః ఊహుః:-

వైరాజాస్తేయదాహారా యత్సత్వాశ్చ యదాశ్రియాః॥ తిష్ఠంతిచైవ యత్తా
లం తన్నోబూహి యథాతథమ్॥ 20 ॥ తమక్త మృషిభిర్వాక్యం శ్రుత్వాలోకా
ర్థతత్త్వవిత్॥ సూతఃపారాణి కోవాక్యం వినయేనే దముబివీత్॥ 21 ॥ తతఃసా
ప్యం త తేసర్వే శుద్ధిశుద్ధతమాశ్చయే॥ ఆభూతసంప్లవాస్తత్ర దశతిష్ఠంతి తేజనాః॥ 23 ॥
సర్వేసూక్ష్మ శరీరాస్తే విద్వాంసో ఘనమూర్తయః॥ స్థితలోకాస్థితత్వాచ్చ తేషాం
భూతం నవిద్యతే॥ 24 ॥ ఊహుః సనతు-మారాద్యాః సిద్ధాస్తేయోగధర్మిణః॥ ఖ్యా
తింనైమిత్రికిం తేషాం పర్యాయే సముపస్థితే॥ 25 ॥ స్థానత్యాగో మనశ్చాపి యుగ
వత్సంఖ్యవస్తతే॥ ఊహుఃసర్వే తదాఽన్యోస్యం వైరాజాంఛుద్ధబుద్ధయః॥ 26 ॥ ఏవ
మేవమహాభాగాః ప్రణవం సంపదీకృతాః॥ బ్రహ్మలోకేప్రవర్తా నస్తన్నః॥ శ్రీయో
భవిష్యతి॥ 22 ॥ ఏవముక్త్యాతవాసర్వే బ్రహ్మాంతే వ్యవసాయినః॥ యోజయిత్వా
తదాసర్వే పతంతే యోగధర్మిణః॥ 27 ॥ తత్త్రైవిసంపదీయంతే కాంతా దీపా
ర్పిషోయథా॥ బ్రహ్మకాయ మవర్తంత పునరావృత్తిదుర్లభమ్॥ 28 ॥ లోకంతం సమ
నుసాక్ష్య సర్వేతే భావనాయుయః॥ ఆచందః బ్రహ్మణఃపాప్యహ్యయూరత్వాయతే
గతాః॥ ౨౦ ॥ వైరాజో భ్యస్తత్తైవోర్ధ్వముతరే వద్ధజేతతః॥ బ్రహ్మలోకః గమా
ఖ్యాతే యత్ర బ్రహ్మపురోహితః॥ ౨౧ ॥ తేసర్వే ప్రణమాత్మానో బుద్ధశుద్ధతవస్తదా
ఆందబ్రహ్మణః పాప్యన్మృతత్వంతు భజంత్యతః॥ ౨౨ ॥ ద్వంద్వస్తేవాభిభూయం
తే భావతీయ విపర్జితాః॥ ఆధిపత్యం వినాయుల్యా బ్రహ్మణస్తే మహాజనః॥ ౨3 ॥
ప్రభావ విజయైశ్వర్య స్థితివైరాగ్య దర్శనైః॥ తేబ్రహ్మతాఃకాః సర్వేగతిం పాప్య
వివర్తసిమ్॥ ౨4 ॥ బ్రహ్మణాసహజేవైశ్చ సంపాప్తే ప్రతిసంచరే॥ తవసంతే
కియాత్మానో బుద్ధావస్థామనీషిణః॥

—* పృ శ యం. *—

అవ్యక్తో సంపదీయంతే సర్వేతేక్షణ దర్శినః॥ ౨5 ॥ ఇత్యేతదమృతంశు
కం నిత్యమక్షయమవ్యయం దేవర్షయో బ్రహ్మసత్యం సనాతన ముపాసతే॥ ౨6 ॥
అపునర్నాగదీనాం తేషాంవైవోర్ధ్వతేజసాం॥ కర్మాభ్యాసకృతాశుద్ధి ర్వేదాంతే
షూపలక్ష్మతే॥ ౨7 ॥ తత్త్రేకైభ్యాసిన్ యుక్తాః పరాంకాస్థాముపాసతే॥ హిత్యా
శరీరం పాప్యనమృతత్వాయతేగతాః॥ ౨౮ ॥ వీతరాగా జితకోపధాః నిర్మోహాః
సత్యవాదినః॥ ఇంతాః ప్రణిహితాత్మానో దయావంతో జితేంద్రియాః॥ ౨౯ ॥

సిస్సుంగా శుచయశ్చైవ బ్రహ్మసాయజ్యగాఃస్మృతాః॥ అకామయశ్చైశ్వరీరాస్త
పోభిర్ద్ధగ్గల్భిషాః॥ తేహమభిఃసినోలోకా అప్రమేయ సుఖాస్మృతాః॥ ౯౦॥ ఏత
ద్భ్రహ్మకదండివ్యం తరమంవోమ్యిభాస్వరం॥ గత్వానయత్రీకోచంతి హ్యమరా
బ్రహ్మణాస్సహ॥ ౯౧॥

—† ఊర్ధ్వలోకా తు ల వి శేష వి వ ర ము. †—

ఇందులోని కొన్ని విషయములు మహర్లోకవిషయములో వివరించినందుట
చేత సచ్చటచ్చట విరువబడియున్నవి (గమనించవలెను.)

మహర్లోకమని నీవుదేనినిగుఱించి చెప్పితివో దానినిగుఱించి సంపూర్ణయథా
ర్థమును నెరుగుదువుగాన మరలవిస్తరించి చెప్పవలెనని మహర్షులు కీర్తనాయుదేవుని
ప్రశ్నించిరి. ఏలోకములు మహర్లోకాధారములైయుండి మన్వంతర ప్రళయమందు
దహించబడునో వాటినిజెప్పఁగోరిరి. అంతవాయుదేవుఁడీట్లని ప్రత్యుత్తరంబొసఁగెను.

పదునాలుగుస్థానములే లోకములు, మనువులసంకల్పములచే జన్మములు. వార
లేలోకములందు నివసించువానియే జన్మలోకములు. అపదునాలుగు
లోకములలో నేడలోకములు కర్మసంబంధములు. ఇతరములుజ్ఞానసంబంధములు.
కింది ఈయేడలోకములు మహర్లోకార్థభాగముతో జేరియున్నవి, ఊర్ధ్వలోకము
లేడు నల్లమహర్లోకార్థభాగముతో జేరియుండును.

మహర్లోకార్థభాగముతోర్ధ్వలోకము లొక కోటిఖండములుగను, అధోలోక
ములట్లులే యొకకోటిఖండములుగ విభజింపఁబడినవి. ఈలోకము లయారోహణాగు
వరోహణ మార్గములు జ్ఞానాజ్ఞానమార్గములు.

పృథివ్యంతరిక్ష ద్యులోకఖండములును మహర్లోకములోని నగముఖండము
గలనీ నాలుగుస్థానములు ఋణత్రయములతో సంబంధించినవిగా జెప్పఁబడుచున్నవి.
ఇవి క్షయాశ్రియ యుక్తములై భౌతికప్రళయమగువఱకు నైమిత్తికములని చెప్పఁ
బడును. జనలోక, తపోలోక, సత్యలోకముల నడి మూడును ఏక్యాంతికములై
ప్రాణుల భూతసంస్థాపమువఱకు నిత్యములని చెప్పఁబడును. అనగా మన్వంతర ప్రళ
యమువఱకుని తెలియవలెను. కాబట్టి పృథ్వియులైన నీయేడుస్థానములను జెప్ప
చున్నాను.

౧ భూర్లోకము, ౨ భువర్లోకము, ౩ సువర్లోకము, ౪ మహర్లోకము
గ్ని జనలోకము, కాతపోలోకము, ౭ సత్యలోకము, దీనిపైన నిరాలోకము

దును. పరాయత బ్రాహ్మణము - ద్వితీయాష్టకము - ద్వితీయప్రసాదకము -
నాలుగవఅనువాకం. ఇందులో సర్వస్మృతిక్రిమమున్నది.

ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాయేయేతి । సవితస్తశహితార మవశ్యత్ । తేన
దక్షధాతృత్వానం విధాయ । దశహితౌతృతవ్యత । తస్యచిత్తి స్సుగ్రాసీత్ । చిత్త
మాజ్యమ్ । తస్యేతావత్సేవ వాగ్రాసీత్ । ఏతావా యజ్ఞక్రితుః । సచతుర్హూ
తారమసృజత । సోఽనద్దత్ । ౨౦ । అస్మల్లవా ఇమమితి । తస్యసోమో హవిరాసీత్ ।
సచతుర్హితౌతృతవ్యత । సోఽతామ్యత్ । సభూరితివ్యాహరత్ । సభూమిమసృజత
అగ్నిహూతృద్వితీయపూజామాసా యజాగ్ంసి । సద్వితియ మతవ్యత । సోఽతా
మ్యత్ । సభువతి వ్యాహరత్ । ౨౧ । సోఽన్తరిల్లమసృజత । చాతుర్మాస్యాని సా
మాని । సత్పతీయ మతవ్యత । సోఽతామ్యత్ । ససువతి వ్యాహరత్ । సదివమసృజత
అగ్నిప్రోమ ముక్త్యమతి రాత్రీమృచః । ఏతావైవ్యాహృతయ ఇమేలోకాః । ఇమాభ
ష్టువైలోకాననుప్రజా వశవశ్చందాగ్ంసి ప్రాజాయన్త । యవవమేతాః ప్రజాపతే
ప్రశ్నమావ్యాహృతేః ప్రజాతావేదః । ౨౩ । వప్రజయా వసుభిమిధునైజాయ
న్తి । సవచ్చహూతార మసృజత । సహవిర్నావిద్దత్ । తస్మైసోమస్తనునా వ్రాయ
చ్చత్ । ఏతత్తే హవిరితి । సవచ్చహూతౌతృతవ్యత । సోఽతామ్యత్ । సప్రశ్నజ్ఞ
బాధత । సోఽనురాససృజత । తదస్యాచీయమాసీత్ । ౨౪ । తద్దుర్వర్జగ్ం హిర
ణ్యమభవత్ । తద్దుర్వర్జస్య హిరణ్యవృజన్త । సద్వితీయమతవ్యత । సోఽతామ్యత్ । స
ప్రాజబాధత । సజేవాససృజత । తదస్యప్రియమాసీత్ । తద్దుర్వర్జగ్ం హిరణ్యమభ

వత్. తస్మత్సర్వస్య హిరణ్యస్యజన్మ యవన్ సువర్ణస్య హిరణ్యస్య జన్మవేదః॥౨౧॥
 సునర్ణత్రయనాభవతి. దుర్వహోఽన్యభాత్ప్రవృత్తిః. తస్మాత్సువర్ణగ్ం హిరణ్యం భార్య
 మ్. సువర్ణవభవతి. ఐశం ప్రియజ్ఞచ్ఛతి నా. ప్రియమ్. ససపహితార మస్మజతః.
 ససప్రహోతైవ సువర్ణలోకమైత్. త్రిణవేనస్తామేనైభ్యో లోకేభ్యోఽనురాన్వాపే
 దతః త్రియస్త్రిగ్ంశేన వృత్తతివత్. ఏకవిగ్ంశేనరుచమథ త్త॥౨౨॥ సప్తదశేన
 పాణాయతః. యవన విద్వాన్ భోమేన యజతే. సప్తహితైవ సువర్ణలోకమేతి.
 త్రిణవేన స్తామేనైభ్యోలోకేభ్యో భ్రాతృవ్యాప్యణదతే. త్రియస్త్రిగ్ంశేన వృత్తి
 త్మతి. ఏకవిగ్ంశేన రుచనతై. సప్తదశేన వృజాయతే. తస్మాత్సప్త దశస్తస్మిమో
 ననిర్వాత్యః. వృజావతిర్వైసప్తదశః. వృజావతి మేనమగ్నతో ధత్తే ప్రజాత్యై॥౨౩॥
 అగ్నిహోత్రాది శ్రౌతికర్మలతోసహ భూరాదిలోకస్పృష్టికూడ వేదములో వినబడు
 చున్నది.

భూః యని బ్రహ్మచేత వచింపబడగా భూలోకముగలిగెను. అటులనే,
 భువః అనుటచే అంతరిక్షమును, సువః అనుటచే స్వర్గమునుగలిగెను. ఈమూడు
 వ్యాహృతులచేతనే బ్రహ్మ, లోకములను గల్పించెను. ఈమూలో బహునాలుగు
 లోకములిమిడియున్నవని తెలియవలెను. భూర్లోకమనగా బృధివీసంబంధముగను,
 భువర్లోకమనగా అంతరిక్షసంబంధముగను, సువర్లోకమనగా స్వర్గలోకసంబంధముగ
 నీవ్యాహృతి త్రియమునే పురాణములందు లోకతీయముగా జెప్పబడెను. భూతా
 ధిపతి అగ్నిగనున్న రుద్రుడనియు, అంతరిక్షాధిపతి వాయువనియు భువర్లోకా
 ధిపతియనియు, భవ్యమునకులనగా రాబోవులోకాధిపతి సూర్యుడనియు స్వర్గలోకా
 ధిపతియనియు నీసూర్యునికే నానావిధ నామములు ఇంద్రాదిగా పాణిపత్యాదిగా
 జెప్పబడుచున్నది. శింశుమారమనినను సూర్యునికేజన్మసంబంధమే ధృవుడన్నను
 సూర్యుడే. మహా అని వచింపబడగా నాలుగవదియగు మహర్లోకముగలిగెను.

నివృత్తినిబొందినదేసతలు మహర్లోకనివాస యోగ్యతాధికారముగలవారై

యాలోకనివాసులగుదురు. అయిదవది జనలోకము. ఈలోకమునకు బైవిధము గనే రాగలదు. ఈలోకములనుండి మరల గ్రామిలోకాదులకు నొకప్పుడు లోకానుగ్రహార్థమై అధికారావతార మహామూర్తులుగ వచ్చుచుండురు. కార్యానంతరము, మరల తమనిజస్వరూపమునుజేరుదురు. జనలోకము స్వామ్యంభువాది మనువుల యొక్కయు, డక్షనులయొక్కయు జన్మస్థానమగుటచే జనలోకమని క్రతీతిగలిగినది. అట్టిజనలోకవాసము కొఱకు జన్మించిన స్వామ్యంభువాద్యాధికారిక ప్రజలు, మనువులు, మన్వంతరప్రళయమందు నాలోకము దగ్గముకాగా డదూర్ధ్వమగు తపోలోకమునాశ్రయింతురు. సామాన్యముగా మనలోకములో ఉపద్రవాదులు సంభవించునపుడు మనముకూడ స్థలాంతరములకు మార్పుచెందినట్లేయని గ్రహించవలెను. తపోలోకమనగా ఋభువులు నూర్ధ్వరేతస్కులగు పనత్కుమారాదులు. తమతపోబలముచే సదానివసించులోకము. సత్యమనునది బ్రహ్మపరమగు శబ్దము. అదిసత్రామాత్రమనియే చెప్పబడుచున్నది. అందుచేత బ్రహ్మలోకమయ్యి, దపోలోకమనియు, సత్యలోకమనియు నేడవసూర్యలోకమనియు జెప్పబడుచున్నది. (౨౭)

గంధర్వులు, ఆప్సరలు, యక్షులు, గుహ్యకులు రాక్షసులతో, గూడిన సర్వ భూతపిశాచాదులు మనుష్యులతో, గూడిన నాగులు, స్వర్లోకవాసులందరు భూలోకమునందుగూడ నివసింతురు. అటులనే మరుత్తులు, ఆవహతాదిగావాయుసప్తమరుత్పథాదులు రుద్రాధిదేవతలు, అశ్వినులు, నియమితస్థానములేక భూర్లోక స్వర్గలోకములందు నుండగలరు (౨౯). ఇటులనే ద్వాదశాదిత్యులు, ఋభుగణములు, విశ్వేదేవతలు, సాధ్యదేవతలు, పితరులు, అంగీరసవంశఋషులు భువర్లోకమును, సువర్లోకమును నాశ్రయింతురు. వీరలేవైమానికులై తారాగ్రహములుగా, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శుక్ర, శనిగ్రహములుగను బై నజెప్పబడిన ప్రకారము బ్రహ్మయొక్క వ్యాప్యృతులవలన బుట్టినవారలగుదురు. (33) వ్యాప్యృతిలోకములు భూర్లోకాదిగ మహర్లోకాంతములని చెప్పబడుచున్నవి. తన్మాత్రాలచేతనే సృష్ట్యారంభముచేయబడి వరస్పరము అట్టితన్మాత్రేశరీరములచేతనే పరిశుద్ధములగుచున్నవి. అనగా నొకశరీరములో అంతరమందు మరలశరీరములు వృత్తరణములుగానుండును. (33) ఇదిమహర్లోకవిషయములో వాయబడినది. (3౪) భూర్లోకముమొదలు మహదంతముగా ఆరోహణావరోహణ క్రమముతో నేవిలోకములుగా జెప్పబడినవో వాటిని సప్తప్రకృతులుగల సూర్యగణములు జ్వాలలచే దహింపజేయుచుండును. (3౫) మరీచి, కశ్యప, దక్ష, స్వామ్యంభువు, అంగిరస, భృగు, పులస్త్య, పులహ కృతువులు

నవవ్రజావతులై యాయాలోకవాన్మలైన వ్రజలతోసహా ఆయాలోకములందు నివ
 సింహుచుదురు. (3౬) శుద్ధసత్వులు, నిర్మలులు, ఉద్ధ్వలేతస్కులగు, ఋభువు
 లును, సనకాసులును, మహావిరాట్సుంబంధముచే దేవదేవులై సావర్ణిమన్వంత
 ముగా సకలమన్వంతరములకు నధిపతులని చెప్పబడుచు పునరావృత్తిలేనివారలగు
 చుండురు. (3౭) ఇతరులు స్కార్తయోగము, భవస్సు, సత్యము, ఆత్మయందు
 సమాధానపడుచుకొని ఆరవకాలమనగా షగలైదుకాలములు గలిచగా రాత్రి
 కాలమందు నివృత్తిధర్మముగల వారలగుటచేత నట్టిఉద్ధ్వలేతస్కులగు మహర్షులకు
 అహర్నివర్త్యములగా రాత్రివగలను భేదములులేక ననుభవించుదురు. గీతా
 వాక్యప్రమాణ మియ్యధమును సూచించును “యానిశాసర్వభూతాని యస్యాంజా
 గర్తీసంయమి! యస్యాంజాగ్రీభూతాని సానిశాశ్యతోమునే!” రాత్రివగలుగను
 పగలురాత్రిగను మందృష్టిభేదముగ నగపడుచుండును. రాత్రిభూత సృష్టికాలము
 ఇదివారలకు లయకాలము. భూతములకు జాగ్రత్కాలముగల యోగులకు
 జాగ్రత్తతోపనిలేనందున సంబంధములేనందుచేత లయకాలమగును. (3౮) సత్య
 మశువ్యాప్యైతియే సత్యలోకము. ఇదియేదవది. ఇదిపునరావృత్తిలేని అవతీహ
 తమగు లోకమనిచెప్పబడుచున్నది. ఈసత్యలోకములో సమస్తితో పరిమాణవైశా
 ల్యాదులచే భూలోకమున్నది. కీనికీభూలోకస్థమితియని సాంకేతికము. భూమిము
 దలు ఆదిత్యునివలకుగల అంతరాళమే అంతరిక్షమని భవలోకమని చెప్పబడును.
 (౪౦-౫౬ వరకు) దీనివివరము మహర్లోకములో వ్రాయబడినది. (౫౬-౬౦) బ్రహ్మ
 దేవునియొక్క కనిష్ఠాంగుల్యాదిగా యామాదిదేవతా గణములును, ఋషిగణము
 లును, బూర్వపూర్వముగా బ్రత్యగ్దృష్టిగలవారై ఆత్మయందే సంతానవంతులగుచుం
 దురు. అనగా “సరఋషిదేవ దుహిణావిష్ణు రుద్రాద్యదీరితం! ఉత్తరోత్తరవై
 శిష్ట్యా త్పూర్వపూర్వవృత్తాధకమ్!” అను ప్రమాణరీతిగా పట్టుకొనేవలలలో నరా
 దిజన్మకృమముచే, అక్షాచక్రీనేత్రీ విద్యాసిద్ధిగల రుద్రదేవతా వదనివలకు బూర్వ
 పూర్వసంసార వ్రవృత్తి దుఃఖపదమగుచుండుటచే ఉత్తరోత్తర నివృత్తిజన్మసంసా
 రముచే బాధితమగుచుండును. కావున కర్మసాధనమగు హస్తాంగులు కనిష్ఠాది
 కృమమున న్యవహరికి శ్రేష్ఠవదపాప్తి వర్తంతముగా ననగానంగువృత్తవర్తంతము
 కర్మశ్రేష్ఠత్వము నప్తమైనదియైతగాని నీసృష్టికృమమునకు జన్మమేమెదలో లేక
 మరణమేమెదలగునో వేదాంతములయందు గ్రహస్సృష్టి అక్రమస్సృష్టి చెప్పబడుటచే
 సాధకుడు తెలియనేరడు దానిని తెలియుటకు నీమంచపదములు క్రమముగ బాధితము

లై నిజమగు రుద్రీపదము ప్రాప్తించినవెనుక సాధకుడు చెలుసుకొనగలడు. ఈ రహస్యమునుగూర్చియే “నారాద్యః శ్రీమహాశక్తిః” అని ప్రమాణములున్నవి. ఇవన్నియును తఃపత్యయంచే ఆధ్యాత్మయోగదృష్టితో నీసంతానవదప్రలయమును కనుగొని పొందుదురు. మనచేతియైదంగుళీయములకు నైఋతికారదేవతాపదపులున్నవి. అన్నిటికీనిబెద్దది అంగుష్ఠము. ఇదియేవిష్ణుపదబ్రహ్మము. అదిలోసరత్వమే కనిపించును. రెండవదిఋషిత్వము, మూడవది దేవత్వము, నాలుగవది దుఃఖితత్వము (బ్రహ్మ), అయిదవది విష్ణుత్వము, ఆరవదే ఆజ్ఞాచక్రము రుద్రీభావము. ఈలాగున షట్చక్రములకును సమన్వయము. మరొకవిధానముతోఁ గనిశ్చికము యామగణము, అనామికఋషిగణము, మధ్యమము మానవగణము, మనుగణము, తర్జినీనవవిధమాన కాలమానములు, అంగుష్ఠము సనకాదులుగ నన్వయించవలెను. దేవాన్వయమందు దేవతలు, ఋష్యాన్వయమందు ఋషులు సప్తసంఖ్యాక గోత్రీసంతతి గలవారలై యుండుటలో మూడుగతకల్పములు మిగిలిన నాలుగును వర్తమానములనియుఁ దెలియవలెను. (గో, వీరశ్రీ) మముచే ఆవర్తమానమైన దేవతాభావముగలవారై జన్మమునకురాక జగన్ముఖత్వమాత్రముచేతనే (అనగా చూపుమాత్రము) మరల మరల జన్మముగలవారలవలె ఆభాసగాఁ దమభావములందనిగ్యత్వమునేచూచి భవితవ్యతా బలమువల్లను ప్రణ్యాధీశ్వర ఖ్యాతిబలముచేతను నివృత్త సంసారపృత్తిగలవారలై స్వర్గస్థులై శాశ్వతమగు దేవత్వమును బొందగలరు. మహావిరాట్టునందు నాజనలోకమునుగూడఁ దిడిది గత్తుత్క్రిమణములు లేనివారలై మహావిరాట్స్వరూపమునే పొందెను. శుక్తిప్రమాణము, “నరన్యప్రాణా ఉత్క్రాంతి అత్రైవ సమవలీయంతే” (౬౦) తర్వాతమరియొక కాలముచేగూడ తపోలోకమందు యోగాభ్యాస తత్పరులై ధగృతత్వముయొక్క ఉపదేశమువలన తమ తమ వంశమునందే యవతరించుచుండురు. (౬౧) ఈమహావిరాట్టునందే ఆవిరభివించి తమతమవంశస్థానములగు దేవత్వమందుగాని, ఋషిత్వమందుగాని, మనుష్యత్వమందుగాని, తమస్థానములను బూరించుచుండురు. ఈప్రకారము సర్వదేవతాగణములు పదివర్షాయములు నివృత్తినిబొంది అనగా దశావతారులై ఏకవింశత్యవతార లీలారూపులై విరాట్టుస్థానమునందే దశసంఖ్యాకములగు శ్రీశంకరుని అవ్యయములతో సమానములగు ఉపప్లవములను (యోగవిఘ్నములను) బొందుచుండురు. లోకజన్మాదిదుఃఖములతోఁ దపింతురు. (౬౪)

ఇట్లు తమతమ ఆయురకల్పము పూర్ణమగుచుండగా విరాట్టు ధారణోపాసన

యదేయండి పూర్వపూర్వక్రిమముచే బ్రహ్మలోకవిషయమై నివృత్తినిబొందుదురు (౬౧). ఈప్రకారము బ్రహ్మలోకమందైన మహావిరాట్కల్పము గతించగా మరొకందరు సాధకులు ఉపాసకులగు ఋషులు విరాడవయశల్పమునుగూడ కల్పించుచున్నారు. జడచైతన్యమును భాగాలుగ విభజించిరనియుర్థము. సృష్టినిజేసిరి. దీనినే గీతలో “భూమిరాపో నలోవాయుః ఖంఠనోబుద్ధిరేవచ| అహంకార ఇతీయామేభిన్నావృక్షతిరష్టథా| అపరేయమితస్త్వన్యం పృథ్వీతి విద్ధిమేపరామ్| జనభూతాం మహాబాహూయ ఏదంధార్యతేజగత్|| ఏతద్వ్యసీనిభూతాని స్రావ్యోత్పాదధారయః” చిజ్జడవృక్షతిరష్టథా సృష్టిలోని ఆత్మయొక్క వృక్షతిరేదమును గీతాచార్యుడు వివరించెను. ఎనిమిదిక్షేత్రములు నెనిమిదియోనులని తెలియవలెను. జడములో నెనిమిదియంశములు, త్షేత్రజ్ఞునిలో నెనిమిదిఅంశాలని పదునారంశములు. దీనికతీతుడు పురుషోత్తముడు. (౬౬)

ఈప్రకారముగ మొదటిక్రిమము నడుసరించి బ్రహ్మలోకవర్తంతముగుక్రిమముచే బూర్వకల్పములు గతించగా కేవల తపస్సుచే బరికల్పితముగు విరాడవయశకల్పముందు బదివర్తాయములు ప్రవృత్తిధర్మమును బొందుచుండురు. తదుపరి ఆత్మప్రవృత్తి ధర్మమునుండి నివర్తింతురు (౬౭). ఈప్రకారము వేలకొలది దేవయుగములు గతించెను. బ్రహ్మలోకమందు సనకాదిఋషులతోసహా నిధనమును బొందినవారియొక్క దేవయుగములు గతించినవి (౬౮). కాల మనాదికాపున నా దేవయుగములయొక్కాని యాదేవయుగములలోని ధనమునుబొందినవారియొక్కాని విషయమును సామాన్యయముగ జెప్పితిని. విశేషించిచెప్ప వీలులేదని సూతులవారు చెప్పటచేత ఋషులు సంశయగ్రస్తులై మరలప్రశ్నించిరి (౭౦).

మహావిరాట్కల్పనందుగల లోకాధికారఋషులెట్టియాహార సత్వబలముగలవారలై యుందురో వారికాలమెట్టిదో చెప్పవలెనని ప్రశ్నించిరి.

అట్లు ఋషులవాక్యములనుఁదిని సకలలోకార్థ హితత్వవేత్తయగు నా సూతుడు సవినయముగఁ బలికెను (౭౨).

ఆతపోలోకమునుండి పరిశుద్ధతపస్సుగల వారాదిరాట్కల్పలోకమునుబొంది హరివంశభూతముల పంచీకరణము నశించుకర్మంతము పదియుగములుమాత్ర మచ్చటనుండురు (౭౩). వారలనూత్మశరీరులుగను, మహావిద్యాంసులుగను, మహామేఘస్వరూపులుగ నుండుటచేత వారిదృష్టిలో జడభూతమేయుండదు. అన్నియును చైతన్యములే. గతించినకాలమేయుండదు (౭౪). - అచ్చటినిత్యులుగానుండెడి సన

త్కుమారాదులు యోగసిద్ధులగుటచేత గార్యబ్రహ్మయొక్క వివర్యము సంభవించగా నైమిత్తక భ్యాసినిబొంది యోగమునుండి పృథ్వానను నుబొంది యొకే వర్యాయము స్థానత్యాగముగూడ సంభవించగా నచ్చట తమతోసహా నివసించియున్న వైరాజికోపాసకులనుగూర్చి పలుకుదురు ౭౬. ఇదేప్రకారము ప్రణవమును బ్రావేశించుట శ్రేయస్సుకాగలదని యుపదేశించిరి, ఇట్లుసర్వము నాకార్యవిరాడ్బ్రహ్మాండమందు ప్రణవప్రవేశమునుగూర్చి ప్రయత్నముగలవారై ప్రణవయోగమందు యోగధర్మమవలంబించియుందురు (౭౮). ఆవిరాడ్బ్రహ్మ శరీరమగు ప్రణవమందే దీపజ్వాలలవలె బ్రతాశించువారలై పునరావృత్తి దుర్లభమగు బ్రాహ్మశరీరముచే యనలంబించియుందురు. ఇట్లాబ్రహ్మలోకమునుబొంది బ్రహ్మయొక్క భావనామయమగు ఆనందమునుబొంది శాశ్వతమగు మోక్షముకొరకై వెళ్లెదరు (౮౦) ఇట్లు వైరాజిలోకములకంటె నారురెట్లుార్థముగానున్నదే బ్రహ్మలోకము. అచ్చటబ్రహ్మయే పురోహితుడు అదియేబ్రహ్మలోకము (౮౧). కావున అట్టివారలందరు ప్రణవమే శరీరముగాగలవారలై తెలియబడిన శుద్ధవిద్యాతపస్సుగలవారలై బ్రహ్మసంపదము నుబొంది అమృతత్వమునుబొందుదురు. అటుపిమ్మట ఆధ్యాత్మికాది తాపత్రయవిమక్తిగలుగుటచే ద్వంద్వముచే నంటబడరు. ప్రభావము, విజయము, విశ్వరము, స్థితి, వైరాగ్యధర్మము మొదలైనవాటిచే బ్రహ్మలోకాధికారులై తారుమారుగిని గాలకర్మగతినిబొందక బ్రహ్మతోను, ఆబ్రహ్మయొక్క పరివారదేవతలతోను బ్రశయముసంభవించిన తమతమ తపస్సుయొక్క అంతయుండు శ్రీయాత్మకులై బోధావస్థగల విద్వాంసులై అవ్యక్తకాలగతియందు యుగములనుక్షణములుగాఁ జూచుచున్నవారలై తమస్వరూపమందే లయించినవారలైయుందురు. (ప్రజ్ఞలేనివారలని) ఇదేతేజోమయమగు అమృతత్వము; నిత్యము; అక్షయము; అవ్యయము. ఇట్టిదానిని దేవఋషులగువారలే సనాతనబ్రహ్మసత్యముగ ఉపాసించుచుందురు (౮౬). పునరావృత్తిమార్గమును బొందవట్టియు, ఊర్ధ్వరేతస్కులగునట్టివారు కర్మాభ్యాసకృతమైన శుద్ధవేదాంతగులయందేయుందురు. అసగానేమియునులేనివారలనియర్థము. ప్రణవోచ్చారణతో సర్వశుద్ధియగును. ఇతరాదులతో అట్టివారలకెంతమాత్రము నిమిత్తమేలేదు. ప్రణవమే సర్వమూలము (౮౭). అట్టిబ్రహ్మలోకమందే వరాకాష్ఠనుగూడ ఉపాసించుచు, యోగాభ్యాసకులగువారు పాశురీభావమగు భౌతికశబ్దశరీరమునుగూడవిడచి అశబ్దమగు అమృతత్వమునే బొందుదురు (౮౮). అట్టివారలు వీరరాగులుగను, జితకౌంఠులుగను.

(8) శింశుమార చిత్రపట వివరణము.

- 1 ఆత్మ,
- 2 పరాశక్తి,
- 3 మహాశివలోకము
- 4 గోలోకము (గాయత్రీలోకము)
- 5 మహావిష్ణులోకము
- 6 సత్యలోకము (బ్రహ్మలోకము)
- 7 తపోలోకము,
- 8 జనలోకము,
- 9 మహర్నోకము (కేంద్రము)
- 10 ధ్రువపదము
- 11 లోకాలోకపర్వతము
- 12 ధ్రువపదము ననున్న వారలు:
ధాత, విధాత, వరుణోపేంద్రేంద్ర
ధర్మము,
- 13 సప్త రిమండలము, అరుంధతి,
- 14 ధ్రువసప్త వాయుసూత్రములు:
౧. ధ్రువములు, ౨. అవహము.
3 ఉద్వహము, ౪ సంవహము,
౫
- 15 శింశుమారపుచ్ఛము,
- 16 శనిమండలము
- 17 గురుమండలము
- 18 కుజమండలము
- 19 స్వర్ణపథగంగ
- 20 ఉత్తర, దక్షిణాయనములు
- 21 అర్చిరాదిమార్గము సూర్యజ్యోతి
- 22 ధూమాదిమార్గము. చాంద్రజ్యోతి
- 23 శుక్రమండలము
- 24 బుధమండలము
- 25 వీధిత్రయము: ౧ జిరగరవీధి ౨ వై
శ్వానరవీధి, 3 ఐరావతవీధి.
- 26 నవవీధులు
- 27 మేషాది ద్వాదశరాసులు
- 28 అశ్వినాది సప్తవిశతి నక్షత్రములు
- 29 సోమమండలము
- 30 రవిమండలము
- 31 మంచదశకాళాత్మక చంద్రమండలము
- 32 మేరుపర్వతోపరిపీఠము
- 33 సూర్యరథ చక్రాక్షము
- 34 ధ్రువమునంటిన రేండవయక్షము
- 35 సూర్యరథము
- 36 సూర్యుడు
- 37 సూర్యరథచక్రము
- 38 వడ్డతువులు, సూర్యరథచక్రపు
వంపులు.
- 39
- 40 స్వర్ణభూమి
- 41 అలోకము
- 42 మహాదానరాసప్తకము
౧ కరీంద్రములునాలుగు ౧ ఋషభము
౨ పుష్కరచూడము, 3 అపగ్రాణి
తము ౪ వామనము

నిర్వోహులుగను, సత్యవాదులుగను, శాంతులుగను, ప్రాణహితాత్ములుగను, భూతదయావంతులుగను, జితేంద్రియులుగను, నిస్సంగులుగను, నిత్యశుద్ధిరూపులుగను నుండి బ్రహ్మసాయుజ్యమును బొందుదురు (౮౯). దీనిపైన కామయోగములేని సహజతపస్సులచే దగ్ధుగు వాసనామాత్రీ పాపములుగలవారై యుండువారు. బ్రహ్మవ్రతయమందుగూడ అవ్రహ్మేయ సుఖస్వరూపులై నశింపనివారలై యుందురు (౯౦). ఇదియే దివ్యమగు పరమవిష్ణువదనుడైన బ్రహ్మవదనునిశిష్యులబడను. ఇచ్చటికిఁజోయినవారలమరులై దుఃఖము నెంతమాత్రముబొందరు. ఇట్లు సూతవాక్యములవిని మరల ఋషులు ఎందువలన నిదిపరార్థమనియు నిదేపరమని కూడ శిష్యులగునని వ్రీక్షింప నతడు ఋషులార! పరబ్రహ్మ పరార్థమనియు, ఏకమనియు బూర్ణమనియు శిష్యులగునని శిష్యులగునని (౯౧). ఇట్లుబ్రహ్మసారస్వత భాషతో సంఖ్యాకోమమును చెలియవలెను.

హరిః ఓంతత్వత్.

—o—

శివపురము.

శ్రీనాయుపురాణం ఉపసంహరపాదము అధ్యాయ. 3౯.

శ్రీ! పురస్తాద్బ్రహ్మలోకస్య హ్యండా దర్వాక్షబ్రహ్మణః తయోర్మధ్యే పురందివ్యం స్థానం యస్యమనోమయం॥౨౩౦॥ తద్విగ్రహవతః స్థానమీశ్వరస్యామితేజసః॥ శివనామ పురంతత్రీశరణం జన్మభీరుణాం॥౨౩౧॥ సహస్రీణాం శతంపూర్ణం. యోజనానాం ద్విజోత్తమ॥ అభ్యంతరేతు విస్తీర్ణం మహీమండల సంస్థితం॥౨౩౨॥ మధ్యాహ్నార్క వ్రాతాశేన పరతేజోఽభిమద్దినా॥ శాతకాంధేనమహతా ప్రాకారేణార్క వర్చసా॥౨౩౩॥ ద్వాపరాశ్చతుర్భిః సావర్ణైర్గుక్తాదామ విభూషితైః॥ తపనీయనిధైః శుభ్రైర్గ్రాహం సుకృతజేష్ఠసం॥౨౩౪॥ తచ్చాకాశే పురంద్రవ్యం దివ్యంఘంటాదినాదితం॥ తత్రాక్రమతే మృత్యుర్నరపాపజరాశీమా॥౨౩౫॥ నహితస్య పురస్యాన్యై రుపమాం కర్తుమర్హతి॥ సహస్రీణాంశతంపూర్ణంయోజనానాం దిశోదశ॥౨౩౬॥ తత్పురం గోవృహంగస్యతేజసాప్యౌప్యతిష్ఠతి॥ భావేన మనసా భూమిర్విప్యస్తా కనకామయా॥౨౩౭॥ రత్నవా

లుకయాతత్ర) విస్తృతా శుశుభేఽధికం। శారదేందు ప్రకాశాని బాలసూర్యనిభాని
చ॥ ౨౩౮॥ అర్ధశ్చేపార్ధ రక్తాని సావర్ణాని తద్దైవచ। రథచక్రప్రమాణాని నాతై
ర్మౌరకతప్రభైః॥ ౨౩౯॥ సాకుమారేణ రూపేణ గంధినాప్రతిమేనచ। తత్రదివ్యాని
పద్మాని వసేషూప వసేషుచ॥ ౨౪౦॥ భృంగపత్రనికాశాని తపనీయాని యానిచ।
అర్ధకృష్ణార్ధ రక్తాని సుకుమారాంతరాణిచ॥ ౨౪౧॥ ఆతపత్రప్రమాణాని పంక
జైః సంవృతానిచ। భూయఃసప్త మహానవ్యస్తా న్నామానిబోధత॥ ౨౪౨॥ వరా
వరేణ్య వరదావరాహా వరవర్ణసి। వరమా వరభద్రాచ రమ్యాస్తస్మిన్మనోత్త
మే॥ ౨౪౩॥ షడ్కోశైర్లవదతో నిశ్శంఘేనా ద్యావర్తవిగ్రహం। జలం మణిదల
ప్రఖ్యామావహంతి సోద్యరాః॥ ౨౪౪॥ పతుబ్రహ్మయోదేవానాసురాః పితర
స్తథా। నఖ్యేన్యైరప్రమేయస్య విదురీశస్య తత్పురం॥ ౨౪౫॥ తత్రయేధ్యావ
మవ్యగాః సుయుక్తాః జితేంద్రియాః పశ్యంతిహ మహాత్మానః పరంతద్గో వృషా
త్మసః॥ ౨౪౬॥ మధ్యేపురవలేంద్రస్య తస్యాఽవృత్తిమతేజసః। సుమహాస్మేయ
సంకాశో దివ్యోభద్రః శ్రియావృతః॥ ౨౪౭॥ సహస్రపాదః ప్రాసాదస్తవనీయ
మయఃశుభః। ఆనువమేయై రత్నైశ్చనర్వతః సరిభూషితః॥ ౨౪౮॥ సృటికైశ్చంద్ర
సంకాతైర్వైషూప్తైః సామనంవృతైః। బాలసూర్యప్రభైర్వైవ సావర్ణైశ్చాన్ని సంప్ర
భైః॥ ౨౪౯॥ రాజత్రైశ్చాపి శుశుభే ఇంద్రానిల మయైః శుభైః। దృఢైర్వజ్రమ
యైశ్చైన ఇత్యేకం సమహాహితైః॥ ౨౫౦॥ జలైశ్చవివిధాకాలై ర్దీప్యద్భిరధివా
సితః। చంద్రరస్మి ప్రకాశాభిః పతాకాభిరలక్ష్మతం॥ ౨౫౧॥ రుక్మఘటానినా
దైశ్చ నిర్మలముదితోత్పవః। కిన్నరాణా మధివాహైః సంధ్యాభాగారరాజత్రైః॥ ౨౫౨
పరివారసమంతాత్తు హేమప్రప్సదకవృతైః। యథాహిమేరుకైశ్చేంద్రో హేమ
శృంగై ర్విరాజతే॥ ౨౫౩॥ చామీకరమయీభిస్తు పతాకాభిస్తథాపురం। ఏవం
ప్రాసాదరాజోఽసాభూమికాభి ర్విరాజతే॥ ౨౫౪॥

బ్రహ్మలోకాండమునకు మహావిరాడ్బ్రహ్మాండమునకు నడుమ సత్యలోకా
పరిభాగమున మనోమయ దివ్యశివపురియుండు. ముముక్షువుల కిదిశరణ్యంబు. సహ
స్రశతయోజన విస్తృతంబై యొప్పుచుండును. మధ్యాహ్నసూర్యమండల నిభంబై
తప్తకాంచన ప్రాకారవేష్టితమైవెలయు. ఈప్రాకారంబు నాల్గుద్వారములుగల్గి
ముక్తాభిత సువర్ణహారములతో నలంకరింపఁబడియుండును. తత్పురోపరి నాక
సంబున ఘటాశబ్దంబులతో నలంకరింపఁ బడుచుండును. అందున్మృత్యుదేవతకు జరకు

స్థానంబులేదు. దీనిమించిన పురంబు మఱిలేదు. గోవృషభంబు లంతటనిండి యుండు. భూభాగము రత్నసైకంబులతో బాలార్క కారడేందు నిభంబై యలరారు పాటల వర్ణసువర్ణమయ నాళములతో ఘ్రాతర్పణ గంధంబుతో దివ్యవద్ద బు లందలి యువననంబుల నలంకరించియుండును. తత్సత్తనమున భ్రమరపక్షనిభంబులు అర్ధకృష్ణార్ధరక్తవర్ణంబులు, నాతపత్రప్రమాణంబులనగు సుకుమార పంకజంబులుగల సప్తమహానదులు ప్రవహించుచును అయ్యవి వరా, వశిష్ఠ, వరదా, వరార్ద్ర, వరవర్ణి, వరమా, వరభద్రానామకంబులు. వానియందు వద్దోత్పలకేనావర్త యుతి జలంబులలరుచుండు. దీనిఁబ్రేక్షింప బ్రహ్మర్షిదేవాసుర పితరులకుఁగాదు. ధ్యాతత్పరులు, విజితేంద్రియులు, మహాత్ములనగు నీశుభక్తులు దానిఁజూడఁ గలరు. పురమధ్యంబు దివ్యమేరుసంకాశ పాపాదంబులు, నానావిధాలంకార మణిగణ విరాజింబులై, చంద్రికాసంకాశ పతాకాసంయుతములై రుక్మఘంటా నివాద శోభితములై నిత్యప్రముదితోత్సవంబులుగలదై కిన్నరవాసయోగములై సంద్యాకాలాభివిరాజితంబులై యొప్పుచుండు.

శివపురవాసులు.

శ్రీవాయుపురాణం - భవనకోశం అధ్యాయము, 3౯

వసంత వృశిమాయత్ర త్యయంబకస్య నివేశనేః లక్ష్మీశ్రీశ్చ వపురాయా కీర్తిః శోభా సరస్వతీః ౨౧౧౧ । దేవ్యావై సహితాహ్యే శా రూపగంధ సమన్వి తాః నిత్యావ్యాపరిసంఖ్యాతాః కరస్పరగుణాశ్రియాః । భూషణం సర్వరత్నానాం యోన్యః కాంతివిలాసయోః ౨౧౧౨ । శోభితం మహాభాగా విభజ్యాత్మావమా త్మనా । భగవంతం మహాత్మానం వృశిమోదం త్యరందితాః ౨౧౧౩ । తాసాం సహస్రశిశ్వాన్యాః కృష్ణతః పరిచారికాః । రూపిణ్యశ్చ శ్రియాయుక్తాః సర్వాః కమ లతోచనాః ౨౧౧౪ । లీలావిలాస సంయుక్తైర్భావై శ్రుతిమనోహరైః । గజైస్తాః సహమోదంతే తైలభైః పావకోపమైః ౨౧౧౫ । కుబ్జాకామ నికామైశ్చ వరగా త్రాహయాననాః । పుండ్రాశ్చ వికటాశ్చైవ కరాలాశ్చ పిపాసనాః ౨౧౧౬ । లంగా దరా హస్తస్థభుజావినీతాః హస్తస్థపాదకాః । మృగేంద్ర వదనాశ్చాన్యా గజవక్త్రాః

దరాస్తథా॥ ౨౬౧ ॥ గజాననాస్తచైవాన్యాః సింహవ్యాఘ్రాన నాస్తథా॥ లోహితాతా మహాస్తవ్యః సుభగాఞ్చారులోచనాః॥ ౨౬౨ ॥ హృస్వకుంచిత కేశాశ్చ సుందర్యాఞ్చారులోచనాః॥ అన్యాశ్చకామరూపిణ్యో నానావేషధరాః ప్రీయః॥ ౨౬౩ ॥ అభ్యంతరః కరిస్కంధా దేవావాసగృహూచితాః॥ రరామభగవాంస్తత్రీ దశతా ముర్మహేశ్వరః॥ ౨౬౪ ॥ నందినాచ గజైఃసార్థం విశ్వయావైర్గృహాత్మభిః॥ తథా రుద్రగజైశ్చాపి తుల్యాదార్య పరాకృమైః॥ ౨౬౫ ॥ పావకాత్మజసంకాతైర్యూప దంష్ట్రోత్కటాననైః॥ పంచ్యమానో విమానాశ్చ పూజ్యమానశ్చ తత్పరైః॥ ౨౬౬ ॥ సర్వరుక్మసుమాంమాలా జఘ్రమాణోరసిస్థితాం॥ సిలోత్పలదళశ్యామం వృథుతామ్రాయశేక్షణమ్॥ ౨౬౭ ॥ ఈషత్కరాల లంబోష్ఠం తీక్ష్ణదంష్ట్రా గణాంఽత్ర॥ షడూర్ధ్వనేత్రిం దుష్పీక్ష్యం రుచిరం చీరవాసనం॥ ౨౬౮ ॥ అహవేష్యవర్తిష్ఠం దేవానా ముడినాశనమ్॥ బాహునా బాహుమావేశ్య పార్శ్వే సఖ్యేఽత రేస్థితం॥ ౨౬౯ ॥ రరాజావదిశం తస్యచామాగ్ని కరగోచరమ్॥ మహాభైరవ విరోఽం బలేనాపత్రిమా జనమ్॥ దశవల్లభమైవైవ విచిత్రం శోభతేఽధికమ్॥ ౨౭౦ ॥ త్రిశూలం విద్యతా భాస మయోఘం శత్రునాశనం॥ జాజ్వలమానం వపుషా పరమం తత్త్విషాయుతమ్॥ ౨౭౧ ॥ అసిన్ద్వైవో జసాంశ్రేష్ఠః శీతరశ్మిః శశీతధా॥ తేజసా వపుషాకాంత్యా దేవేశస్య మహాత్మనః॥ శుశుభేఽభ్యధికం తత్రీవేద్య మగ్ని శిఖాఞ్చ॥ ౨౭౨ ॥ స్థితః పరస్తాద్దేవస్య శాతకుంభ మయోమహాన్॥ శుశుభేరుచిరః శ్రీమాన్సదశః సకమండలుః॥ ౨౭౩ ॥ అసిమావేశ్యచాగ్రేషు పాండురాంబరధారిణీ॥ ఉరశ్చ దేన మహతామాక్తి కేనవిరాజితా॥ చతుర్ముఖ మహాభాగా విజయాలోకసమ్మతా॥ ౨౭౪ ॥ దేవ్యాఆవ్యః ప్రతీహరీ శ్రీరివాఽప్రతిమావరా॥ విభ్రాజతీ స్థితాచైవ కృత్వాదేవస్య చాంచలిమ్॥ ౨౭౫ ॥ తస్యాః వృష్టాఽనుగాఞ్చాన్యాః ప్రీయోఽపసరోగణాన్వితాః॥ తాఃఖల్వభినవైః కాంతై రుపతివృంతి శంకరమ్॥ ౨౭౬ ॥ సర్వలక్షణ సంచన్నా వాదిత్రై రుచబృంహితాః॥ ఉపగాయంతి దేవేశం గణాగంధర్వయోనయః॥ ౨౭౭ ॥ అభ్యున్నతో మహూరస్కః శరన్మేఘ సమద్యుతిః॥ శోభతేనంద మానశ్చ గోళతిస్తస్యవేశ్మం॥ ౨౭౮ ॥ సుందశ్చ సపరివారః పుత్రోఽన్యాచిత వీర్యవాన్॥ రక్తాంబరధరః శ్రీమాన్వరాంబుజ దలేక్షణః॥ ౨౭౯ ॥ తస్యశాఖో విశాఖశ్చనైగమేయశ్చ చాప్తవాన్॥ వ్యజేత వ్యవనాత్ క్రూరాః ప్రజానాం పాలనే రతాః॥ ౨౮౦ ॥ త్రైః సార్థం సమహావీర్యః శోభతే శిఖవాహనః॥ వ్యాకీర్ణదంతైస్తత్రీ క్రిడతే విశ్వతోముఖః॥ ౨౮౧ ॥ యేనృనా విబుధేంద్రాణాం కాంచనస్య

ప్రదాయినః! యేచస్వాయతనావిపా గృహస్థా బ్రహ్మవాదినః! ౨౨౨ | గూఢ
స్వాధ్యాయ తపసస్తథాచైవోఽథ వృత్తయః! ఏతేన సభాసదస్తస్య దేవేశస్యచ
సమ్మతాః! ౨౨౩ | మన్వంతరాణ్యనేకాని వ్యావర్తంత పునః పునః! శూన్యా
తాం దేవదేవస్య భవిష్యాత్పర్య ముత్తమం! ౨౨౪ | వ్యాఘ్రాన్వైవానుగాస్తత్ర
కాంచనాభాస్తరస్వినః! స్వచ్ఛందచారిణః సర్వేస్వయం దేవేన నిర్మితాః! ౨౨౫ |
మృత్యోర్భూత్యు సమాస్తేతు యదర్పావహారిణః! విభూతిమవ్యసంఖ్యేమాం కోనఖ
వ్యభిధాస్యతే! ౨౨౬ | అతః పరమిదం భూయోభవేనాన్మృతముత్తమం భూతానా
మనుకంపార్థం యత్కృతం తన్నిబోధత! ౨౨౭ ||

— శి వ పు ర వా సు ల వి శే ష ము. —

త్ర్యంబక పురనివాసులు వసంతకాల సమానఃఋగనుండు తమ నగరంబున
శ్రీలక్ష్మీయుతులు, మంజులవాక్సమన్వితులు, రూపగంధసమన్విత సుదతీయుతులు,
చరస్పరగుణమైత్రీ విరాజమానులు, మణిగణఖచిత భూషణాలంకృతులునై మహా
త్మండగు భగవంతుసంత సమారాధన తత్పరమితి సమ్మోదింపఁజేయుచుండురు.
వారల సహస్రసౌఖ్య పరివార వారంబు వెన్నంటి సేవింతురు. అందలి నుండరులు
లీలావిలాసయుక్త భావరమిమనోహర రూపవిరాజమానలై వికచాయిత సహస్రపత్ర
వృత్తోచితలై యలరుదురు. అందులైలాభులు, పావకోపమానులునగు గణగణం
బులుండురు, వారు కుష్మాకారులు, హయహాసనులు, వికలులు, పుండ్రకోరాళ చిపి
టాస్యులు. లంబోదరులు, హృస్వపాదభుజులు విశేతులు నైయుండురు. అందుఁ
గొందరు హృగేంద్రముఖులు; కొందరుగజముఖులు. సింహవాక్రూపములుకొందరు
శ్రీలు; చాసులోహితాత్ములు; కుంభస్తనులు; సుభగులు హృస్వవక్త్రాలకసుందర
వృదనలు; వానావేషధారిణులు. దేవనివాస సముదితంబగు నభ్యంతరమందిరంబున దశ
భాహుసంకాశుండగు మహేశ్వరుండు రుద్రగణంబులు నుదితోఁగూడి సమానాదా
ర్యపరాశ్రమ క్రములు, పావకాత్మజ సంకాశులు, యూపదంష్ట్రోత్పలముఖులు,
దేవారిభీకరమూర్తులు, షడ్భార్గవేతులు, నీవత్కరాళ లంబావృత్తిక్షు దంష్ట్రులు,
నాహవదుర్నిరీక్షులు, మహాభైర నిర్ఘోషులు ధనుర్విరాజితబాహులు, శత్రుధ్వంస
శ్రీహరియుతులునై యొవ్వచుండురు.

నిజపరివారయుతుండై శశిధరుండై అగ్నిశిఖా సంకాశ వేదికాస్థలంబున శాం
దురాంబరధారులు, వసియుతకరులు, మాక్తిహరిధారులు, చతుర్భుజులునగు ద్వారపా
లురు దారింబునందిరుగడలనుండ నప్పరోగణ సేవ్యమానుండై యుచునసింధియుండు

మహాదేవు నెదుట గంధర్వులు గానంబులదన్న నుతింప నసమానపీన వత్సలంబును,
 శారదసీరద సమాభుండును నగు శిఖివాహనుండు పరివారంబుతోఁగూడి సేవింప
 చుండు. గృహస్థులు బ్రహ్మవాదులుగూఢ న్యాయధ్యాయ తపోనిరతులు, నూఢపృథ్వులు
 నగువారలందలి సభాసదులు, మృత్యుంజయలోకమగుట నిందలివారు మృత్యుంజయు
 లైయుందురు. అనేకమన్వంతరము లీలోకము పలుమారు వ్యావర్తమగుచుండును.

—○—

శివపురనన్నిధిలో నర్వులు శివనములు.

శ్రీవాయుపురాణ - భువనకోశం - అధ్యాయము. 3౯.

ఋషయఃశాపః:-

కేతుతత్త్రి మహాత్మానో యేభవన్యానుసారిః॥ అనుగ్రాహ్యతమాః సమ్యక్
 పరిమోదం తేప్రసో త్రమే॥ యషీణాంవచనంశ్రుత్వా వాయుర్వాక్య మథాబ్రవీత్॥ 3౧౦
 వాయురువాచ:-

శ్రూయతాం దేవదేవస్య భక్తిర్యైరనుకల్పితా॥ హిమంతః సూర్జితాదాం
 తాః శార్కయ్యుక్తాద్యలోలుపాః॥ 3౧౧॥ మథ్యాహారాశ్చ మాతాశ్చవశ్యత్నా
 రామాజితేంద్రియాః॥ జరిద్వంద్వా మహాత్మాహః సామ్యావిగత మత్సరా॥ 3౧౨
 భావః సర్వభూతానా మవ్యాపారా అనామలాః॥ కర్మణా మనసావాచా విశుద్ధే
 నాతరాత్మనా॥ అనన్యమాన సోభాత్వా పవన్నాయే మహేశ్వరం॥ 3౧౩॥
 త్రైల్లం రుద్రసాలోక్యం శాశ్వతం పదమవ్యయం॥ భవస్యరూప సాదృశ్యం నీతా
 త్రైవ వ్యనుతమం॥ 3౧౪॥ వైశ్వానరముఖాః సర్వవిశ్వరూపాః కపర్దినః॥ నీల
 కంఠాః సిరిగ్రీవాస్త్రీక్ష దంష్ట్రాః శ్రీలోచనాః॥ 3౧౫॥ ఊర్ధ్వచంద్ర కృతోష్ణిహ
 జటామకుటధారిణః॥ సర్వేదశభుజావిరా పద్మాంతర సుగంధినః॥ 3౧౬॥ తరుణా
 దిత్య సంకాశాః సర్వేతే పీతవాససః॥ పినాకపాణయః సర్వేశ్వేతగోపవహవా
 నాః॥ 3౧౭॥ శ్రియాంబుతాః కుండలినో ముక్తాహార భూషితాః॥ తేజసోఽభ్యధి
 కాదేవైః సర్వజ్ఞాః సర్వదాక్షిణః॥ 3౧౮॥ విభజ్యబహుధాత్మానం జరామృత్యు
 వివర్జితాః॥ కీదంతే నివిధైర్భూతైర్భూతానాం ప్రాప్యనుదుర్లభాన్॥ 3౧౯॥ స్వచ్ఛం

దగతయః సిద్ధాః సిద్ధేశ్వర్యైర్విబోధితాః। ఏకాదశానాం రుద్రాణాం గోటయోఽ
నేక మహాత్మనాం॥ 3౨౦ ॥ ఏభిః సహ మహాత్మా హిదేవదేవో మహేశ్వరః।
భక్తానుకంపీ భగవాన్మౌనతే పార్వతీప్రియః॥ 3౨౧ ॥ నాహం కేసాంతు రుద్రా
ణాం భవస్యచ మహాత్మనః। నానాత్వమను పశ్యామి సత్యమే తద్భ్రవీమివ॥ ౩౨౨
మాతరిశ్వాఽబ్రవీత్పుణ్యామిత్యేతా మిశ్వరోఽప్రుతః। అథ తే ఋషయః సర్వేదివా
కర సమవృథా॥ శ్రుజ్ఞేమాం పరమాంపుణ్యాం కథాం త్రైయంబకీంతతః॥ 3౨౩ ॥
భృశంచానుగ్రహం పాప్యహర్షం చైవాశ్మనుత్తమం। సంభావయిత్వా చాప్యేనాం
వాయుమూచుర్మహాబలం॥ 3౨౪ ॥

ఈశ్వరానుయాయులగువారలెట్లు శివసాయజ్యమునొంది సుతసింతురని
చిత్తించిన ఋషులతో వాయుదేవుడిట్లనియె.

భక్తియుక్తులు, హింసించుతులు, దాంతులు, నాశ్కారాను జితేంద్రియులు,
ద్యౌద్వాతీతులు, సౌముఖులు, నిగతమత్సరాలు సర్వభూతహితులు, ననాపలులు మనో
వాక్యాదు కర్మంబులఁ బరిశుద్ధులునగువారలు శివసాయజ్యమునుబొందుదురు. అం
దలివారందరు సములు, భవరూపసదృశులు, సితానీత కంఠరులు, తీక్షణంష్ట్రాకరాళ
వదనులు, ఊర్ధ్వచంద్రికృత్తోష్ణీవులు, ఇటామటటధారులు, దశభుజావీర్యులు, తరు
ణారుణ శిరఃస్పర్శిభులు, పీతవసనులు, పినాకపాణులు, శ్వేతగోవృషవాహనులు,
శ్రీసమన్వితులు, మండితకుండల ముక్తాహారధరులు, జరామరణవివర్జితులు, స్వచ్ఛం
దగమనులునై శివసన్నిధి నమందానందాటునవర్తింతురు.

—o—

శివ పురము - అష్ట మన్వర్గము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. 3౯.

సూతఉవాచః:-

సఖిలువాచభగవాన్ కింభూయో వర్తయామ్యహం। కింయూచైవ వక్త
వ్యం తద్వదిష్యామి సువృతా॥ 33౨ ॥

ఋషయఃఉవాచః:-

అదిత్యాః పారిపార్శ్వేయాః సింహవైకోధవిక్రిమాః। వైశ్వానరా భూత
గణా వ్యాఘ్రాశ్చైవాను గామినః॥ 33౩ ॥ అభూతసంప్లవేఘాశే సర్వప్రాణ

భృతాంక్షయే। కిమవస్థా భవంత్యేతే తన్నీ బ్రూహియధార్థవత్॥ 33౪॥ ఏతే
యేవైత్వయాప్రాక్తాః సింహవ్యాఘ్రగణైఃసహ। యేచాన్యే సిద్ధిసంప్రాప్తా మాతరి
శ్వా జగాదహ॥ 33౫॥ ఇదంచ పరమంతర్వం సమాఖ్యాన్యమి త్యన్వితాం
విజ్ఞాతేశ్వర సద్భావ మవ్యక్తం ప్రభవతథా॥ 3౩౬॥ తత్ప్రపూర్వ గతాస్తేషు
కుమారా బ్రహ్మణః సుతాః। సనకశ్చ సనందనశ్చ తృతీయశ్చ సనాతనః॥ 33౭॥
వాఙ్మనశ్చపిలస్తేషా మాసురిశ్చ మహాయశాః। మునిః పంచశఖశ్చైవ యేచాన్యే
శ్చైవమాదయః॥ 33౮॥ తతఃకాలే వ్యతిక్రాంతే కల్పానాం పర్యయేగతే మహా
భూత విచారాంతే ప్రళయే ప్రత్యుత్థితే॥ 33౯॥ అనేకరుద్రకోట్యస్తు యావస్స
న్నా మహేశ్వరీ। శబ్దాదీ నివృత్యానోభాగం తుత్యస్యాస్త్య విధప్రయాత్॥ 3౪౦॥
ప్రవిశ్యసర్వభూతాని జ్ఞానయుక్తేన తేజసా। వైశ్వానరపదమవ్యగ్రం భూతానా
మనుకంపయా॥ 3౪౧॥ తత్ప్రయాంతి మహత్మానః పరమాణుం మహేశ్వరం। తరంతి
సుమహావక్త్రం జన్మమృత్యుదకాం సదీం॥ 3౪౨॥ తతః పశ్యంతి శర్వాణాం పరం
బ్రహ్మణమేవచ। దేవ్యావైసహితాః సప్రయాదేవ్యః పరికిరీతాః॥ 3౪౩॥ యత్త
తుహస్సం సింహానా మాదిత్యానాం తదైవచ। వైశ్వానరభూత భవ్య వ్యాఘ్రా
వైవాను గామినః॥ 3౪౪॥ ఆవేశ్యాత్మనితాగ్ సర్వాగ్ సఖ్యాయోపద్ర
వాంస్తథా। లోకాగ్ సప్రజమా। త్పిర్వాన్మనా భూతాని పంచచ॥ 3౪౫॥ విష్ణు
నాసహ సంయుక్తం కరోతి వికరోతిచ। సరుద్రోయః సామమయస్తతైవచ యజుర్మ
యః॥ 3౪౬॥ సవీవ ఓతఃప్రాతశ్చ ఒహిరఽతశ్చ సశ్చయాత్॥ ఏకోహిధగవా
న్నాథః అభావీశ్చాత కృద్విహః॥ 3౪౭॥ తిరిస్తేఋషయః సర్వే దివాకర సమ
ప్రభాః। స్వంస్వమాశ్రమ సంవాస మారోప్యగ్నింతిభాత్మని॥ 3౪౮॥ కర్మణా
మససావాచా విశుద్ధేనాంతరాత్మనా। అనన్యమానసోభూత్వా ప్రవద్యంతే మహేశ్వ
రం॥ 3౪౯॥ ప్రతోవవాస నిరతాః స్యభూత దయావరః। యోగం హ్యనుప
మం దివ్యంప్రాప్తం తైశ్చిన్న సంశయః॥ 3౫౦॥ ప్రవద్య పరయాభక్త్యా జ్ఞానయు
క్తేనచేతనా। తైర్లభ్యం రుద్రసాలోక్యం శాశ్వతం పదమవ్యయం॥ 3౫౧॥ యఃపతే
త్రవసాయుక్తో వాయుప్రాక్తా మిమాంసుతిం। బ్రాహ్మణః క్షత్రియోవాః వైశ్య
వా స్వకియావరః॥ 3౫౨॥ లభతేరుద్రసాలోక్యం భక్తిమాన్విగతజ్వరః। అమ
ద్యవశ్చయఃసూద్రో భవభక్తో జితేంద్రియః॥ 3౫౩॥ ఆభూతుసంప్రపస్థాయీ
హ్నాప్రతిఘాతలక్షణః। గాణపత్యై సలభి తేస్థానం వా సర్వకామికం॥ 3౫౪॥ మద్య
ప్రో మద్యవైః సార్థభూత సంవైశ్చ మేదతే। సోఽర్చ్యమానో మహిపుష్టే మర్త్యై

నాం వరదోభవేత్ | ఇతిహేమవాచ భగవాన్వాయుర్వాక్స్యమిదంవరః || 3౫౬ |
ఇతిశ్రీమహాపురాణే వాయుప్రోక్షే శివపురవర్ణనం నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః || 3౮ ||

సూతుండు మునిగణంబులంగని మఱియేమి వినవలతురని ప్రశ్నించ వారలు శివపురంబునుజేరి ప్రళయసమయంబున నేమగుదురో వివరింపఁగోరిరి. అంత నాసూతుండు మునులతో నిట్లనియె. ప్రళయకాలమునకుఁబూర్వమే తత్పురిజేరి యున్న సనకసనందన సనాతనాదులు శబ్దవిషయభోగాదల జ్ఞానయొక్కతేజంబు నావేశించి సూక్ష్మరూపుననున్న మహేశ్వరీ మహేశ్వరులదయ జన్మమృత్యుదశ నదినిఁదరించి పరబ్రహ్మయగు శక్తుఁగాంతురు. అశర్వుండు సమస్త సృష్టినిఁదన యందు లీనముగావించుకొనును. అతడు విష్ణువును సృష్టించి లయంబు గావించుచుండు అతడు యజుస్సామయ్యుండు. ఓతప్రోత బహిరంతర వ్యాప్తుఁడై భగవానుడై వెలయుచుండు.

సప్తార్ధస్వలోకము (సప్తస్వర్గము)లపై సీలోకము కారణరూపమయి ప్రళయాంతరమునఁ దన్నివాసుల మృత్యుఁడయుల నొనర్పఁగలదై యుండుటఁబట్టి యష్టమ స్వర్గంబునాఁబడు.

గో లో క ము.

ఇదిసర్వలోకాధిష్ఠాన గర్భలోకముగ భేనుస్వరూపముగ లోకాదులతో నన్వయకృమముగను ఉపాసనతో గాయత్రీలోకముగను సర్వమంతార్థ వేదస్వరూపముగఁ బ్రణవశబ్దమూలముగ నన్వయించవలెను. సర్వేంద్రియాధిష్ఠానాధిదేవత లోకముగను దెలియవలెను. లోకాదులన్నియు నొకపూర్ణములోఁ జేరియుండుట చేత విలోమానులోమములతో నొకసారి అధికముగను మరొకసారి సమముగను అంతమొదను నున్నట్లుగావగుచుండును. తుదకు అద్వైతములు రెండునొక్కటై, ప్రకృతిలో భేదములుగ భ్రమగనుండును. ఎవరెవరి యధిమానగమృతానుసారముగ నధికముగ అన్వయింపవచ్చును.

“ప్రమాణములు”

శ్రీమద్దేవీభాగవతము. - నవమస్కంధం - అధ్యాయ. 3.

శ్లో॥ పాతాళాద్భ్రహ్మలోకాంతం బ్రహ్మాండం పరికిరీతమ్ | అతఃస్థిర్ధ్వంప
వైకుంఠో బ్రహ్మాండాద్భ్రహ్మహిరేవసః | తతఃస్థిర్ధ్వంప గోలోకః పంచాశతో యో
జనః || ౧ || నిత్యసత్య స్వయావత్ప యథాశృణ్వ సై ధావ్యయమ్ |

—o—

శ్రీ మ హా విష్ణు లోక ము.

(వైకుంఠము.)

శ్రీదేవీభాగవతము - నవమస్కంధము - తృతీయోధ్యాయము.

శ్లో॥ పాతాళాద్భ్రహ్మలోకాంతం బ్రహ్మాండం పరికిరీతమ్ |

అతఃస్థిర్ధ్వంపవైకుంఠో బ్రహ్మాండాద్భ్రహ్మహిరేవసః |

పాతాళలోకంబునుండి బ్రహ్మలోకమువరకు బ్రహ్మాండంబనంబడు. దీనిపైన
వైకుంఠనామక శ్రీమహావిష్ణుస్థానముకలదు. దీనివైకాల్యంబు బ్రహ్మలోకమున
వచ్చెన్విగ్రహము. ఇందు శ్రీమహాలక్ష్మీయు, వసిష్ఠ గరుడోద్ధవానంతశేషనారదులు
నుందురు.

(౧౬,౦౦,౦౦,౦౦౦ యోజనవిస్తృతి.)

—o—

ప్ర ద్భు మ్మ నంకర్షణ పూహము.

—* పూహములు. *

(౧) పరవాసుదేవప్రూహము, జగత్సాక్షియగు సర్వకారణ బ్రహ్మమునకు
శ్రీవరాధిష్ఠానదేవత అవంతుడనియు మహావిష్ణువనియు నామాంతరములు ఆబ్రహ్మ
స్థూలసూక్ష్మకారణాధిష్ఠానము.

(౨) ఇదిసంకర్షణ ప్రద్యుమ్నో భయాత్మకగోళము. కార్యబ్రహ్మ జ్ఞానా
జ్ఞానాధిష్ఠానదేవతయు సభిజన్మకైత్రాధిష్ఠానదేవతయు, మహావిరాట్టును స్థూలజగ

తా-రణుడునగు.

(3) విశ్వేదేవతలు సమస్తకార్య వనురుద్రాదిత్యాది భేదములుగ గర్భదేవతాగణముగను, సూలగోళము మహావిరాడంతరముగను అభిజన్మక్షత్రాధిష్ఠాన దేవతలుగను నున్నవారలు. హస్తాది నక్షత్రచతుష్టయము యమనక్షత్రగణమునకు మూలాధారమగు అనూరాధయుగలసి మహావిరాట్టునకు నైదవయవములై పంచాంగవిశిష్టమగు కార్యరూపముగనున్నవని వేదమందు బేర్కొనఁబడినది.

ప్రతిః- హస్త ఏకాస్యవాస్తాః చిత్రాశిరః నిష్ఠ్యా (వాస్తి) హృదయంః ఊరూపిణాభేః పృథిష్ఠానూరాధాః ఏషవై నక్షత్ర్యః పృజాపతిః యఏవం వేదః ఉభయోరేనం లోకయోర్విదుః! అస్మిగ్గుశ్చా ముష్కిగ్గ్శ్చ (ఇదీనక్షత్రరూప పృజాపతియనియర్థము. దీనిపైన అసురనక్షత్రగణములుగలవు. జ్యేష్ఠాద్వ్యపథరణ్యంతరముగ యమనక్షత్రంబులనంబడు అయ్యవి యపసవ్యంబులుగను దేవనక్షత్రంబులు పసవ్యంబులుగను నాకాశమందు బ్రకాశించుచున్నవని వేదప్రమాణములున్నవి.

(తైత్తిరీయబ్రాహ్మణం - రెండవకాండ - అయిదవప్రశ్నియొక్క రెండవ అనువాకంలో ఈవిషయమంతయు విశదముగనున్నది.)

నక్షత్రవిరాట్టుకు ధ్రువనక్షత్రము, అభిజిత్తు, దివ్యధృవాధిష్ఠానదేవత, ఖర వాసుదేవము, కార్యధ్రువము, అభిజన్మక్షత్రాధిదేవత, మహాకార్యవిరాడ్భూహృదయని నామాంతరములు. ఈ అభిజన్మక్షత్రగోళమునుండి తలక్రిందుగా గర్భదేవతాగణములు మొదలైన కార్యవర్గమంతయుఁ గాలకర్మచక్రమంతయు నృజంతుఁబడెను. ఇది ప్రద్యుమ్నగోళము. ఈ ప్రద్యుమ్నగోళము ప్రవృత్తి ధర్మచక్రమునకంతకు అధిష్ఠానదేవతగ నగుచున్నది ఇటులనే జ్యేష్ఠాధిష్ఠాన దేవతయగు ఇంద్రుఁడను కూటస్థతీవుఁడై నివృత్తిధర్మ చక్రప్రధానుఁడైయుండును. కనుకనే నివృత్తిధర్మచక్రమునకు వైవస్వత మన్వంతరాధిపతియు సూర్యపుత్రుఁడు నగుయముడధిష్ఠానదేవత. అథోమార్గకక్షకును నిటులనే అశ్వినీనక్షత్రమునకు అధిష్ఠానదేవతల, సూర్యపుత్రులు, అగు అశ్వినీదేవతలు గరించిన చాక్షుషమన్వంతరమునకు అధిష్ఠానదేవతలగుచు ఊర్ధ్వదృష్టితో బ్రవృత్తిధర్మనాయకులైరిని వేదమంత్రార్థమందుఁగలదు. అయ్యది ధర్మరత్నధరాక్షయము. లోకాంగమగు జ్యోతిశ్శాస్త్రమందు అశ్వినీమొదలు కృత్తికానక్షత్ర ప్రధమచరణమువఱకు దొమ్మిదిపాదములుగల మేషరాశియగుచున్నది. అశ్విన్యాది కృత్తికాంత నక్షత్రత్రయములో జాక్షుషమన్వంతరమున నక్షత్రచక్రము అశ్విన్యాదియగు ఈ వైవస్వత మన్వంతరమందు గృత్తికాదియు నగుటచే జెబ్బది

యొక్క మహాయుగకాలచక్ర) ఛరిమాణముగల సీతైవస్వత మన్వంతరమందుగల చేదములు కృత్తికాదిగ జెప్పబడును.

—o—

దేహదులకు లోకాదులకు (గల సంబంధము.

దేహదుల ననుసరించి లోకాదులును లోకాదుల ననుసరించి దేహదులును సర్వసంబంధములతోనున్నవి. మూడువిధములగుదేహములుగలిసి యొకసమష్టిదేహముగనుండును. మూడువిధములగు లోకములుగలిసి యొకసమష్టిబ్రహ్మాండవిరాడ్విశ్వముగనున్నది. దేహదులు త్రిగుణములతో త్రివ్యయవస్థలుగ సూక్ష్మ, స్థూలకారణదేహములుగనున్నవి, లోకాదులటులనేయున్నవి. ఈమూడుదేహములకు మూడువిధములుగ గ్రహాకర్మలు, అనుభవములు, ఫలానులున్నవి. లోకత్రయములకును వాయులోక సంబంధము గ.ణాదుసారముగ గ్రహాకర్మానుభవ ఫలములున్నవి. ఆహారాది సర్వవ్యవహారములును దేహదులను, స్థూలలోకములో స్థూలములుగను తేజోలోకములో సూక్ష్మముగను, గారణలోకములో గారణముగనున్నవి. అవ్యక్తమునందవ్యక్తముగ నేయుండును. త్రివృత్తరణముతో అన్నియు నొకదానిలోనుండను. కాలపరిమితిమాత్రము స్థూలముకంటె సూక్ష్మములో నధికముగను సూక్ష్మమునకంటె గారణములో నధికముగను సర్వవిషయాదులందుండును. ఈలాగున నొకసమష్టిదేహమందే వాదేహసంబంధావస్థల ననుభవించుము. త్రివిధావస్థలందు మిగతదేహములున్నట్లు ఆభాసగా నృపుతుల్యముగా ననుభవముండునేగాని ప్రబలముగ నుండజాలదు. ఈలాగుననే దేహములోనున్నను నేలోకాంతరములో నున్నను మిగతదేహములు, లోకాదులు నిమిత్తమాత్రానుభవగోచరములుగ నుండును.

ఇందుకునుభవ దృష్టాంతము:- కారణదేహనుష్ఠుప్త్యనుభవములో నాకారణదేహ సుష్ఠుప్త్యవస్థ గుణాదులుండునేకాని మిగతదేహదులందులోనున్నను నాగుణములంతగా స్ఫురించవు. నృపుదేహముగూడ ఉదాహరణ. ఇతరమవస్సు మణులవారములోని సూత్రమువంటిది. ఈమనస్సుతోనే సర్వసంబంధములు గుణములు స్థూలసూక్ష్మకారణములు అవస్థలుగలిగి సర్వము తా నెయ్యి వ్యవహారములను జేయుచున్నది.

లోకాదులందు గారణలోకము సత్యలోకమగు బ్రహ్మలోకము అది ఆనంద శాంతిసుఖ సమాధియుత్తము. స్వర్గలోకము సూక్ష్మతైజస స్వత్వలోకము. స్థూల లోకమే మనమున్న పృథివీలోకము. లోకములను లోకాంతరములను బ్రకృతము మనమున్న ఈసమష్ట్యాత్మక వ్యప్తిస్థూలదేహపాతానంతరము మనకర్మఫలముతో బొందుదుము. కర్మలులేవని లోకాదులులేవనివార లుత్తమసుఖానంద దీర్ఘకాల లోకాది పాప్తిలేక కూపస్థమందూక న్యాయమున నిచ్చటనేయుదురు. లోచన ముండియు లోకములగవడుచుండియు లేవరుకొనువార లుధపాప్తియైఉత్తమసుఖాదులను బొందరు. వీరికంటె బుట్టుగుడ్డివారలే యుత్తములు. పుట్టుండులుచూడక పోయినను చెప్పినదానినిగ్రహింతురు. ఊర్ధ్వలోకాదులలో నీస్థూలలోక సర్వవణ వ్యవహారాదులకంటె సర్వవిధసుఖములు సత్యధికముగనుండును. మనదేహములోను నీలాగుననే ఊర్ధ్వశరీరమునకును మధ్యశరీరమునకును గ్రిందిశరీరమునకును క్రియా కర్మగుణాది సుఖాదిభేదములు చాలయున్నవి. క్రిందిదేహము నిరంతరము కేవల క్రియాకర్మాచరణమే ప్రధానమై విరామములేకయుండును సుఖానంద శాంత సమాధి ధ్యానయోగాదులకు సూర్ధ్వశరీరమే ముఖ్యము. ఇటులనే లోకాదులను గ్రహించవలెను.

ఇవన్నియు వ్రత్యక్షదృష్టాంతానుభవములే. భూతద్వంద్వ యోగముతో లోకాదులను దేహములు గలుగును. ఊర్ధ్వగుణముతో సూర్ధ్వలోకసంబంధము నధోభూతగుణముతో క్షోలోకసంబంధము దేహాదులందును, క్రియాకర్మాదులన్నియును ఉభయభూతగుణ మిశ్రితములైయుండును. కృషివాణిజ్య వ్యవహారాదులతో నీలోకములోనుండి యీవాసనలతో నిచ్చటనే శాశ్వతముగా నుండుము. కనుక నీభూలోకము కర్మలోకము. ఇందుండి తపోధ్యానయోగాదులతో బ్రహ్మదిలోక పాప్తి నందవలెను. ఈదేహముతో నేమియు నాచరింపనిచో నేలోకపాప్తియు లేక నీలోకముననేయుండుము. దీనిననుసరించి నిశ్చయితులై పాప్రప్రవృత్తులు గావలెను. జ్ఞేత్రములు లోకాదులు దేహములు కర్మసంబంధ జడస్వరూపములు. జ్ఞేత్రజ్ఞైతస్వస్వరూపము తపస్సు ధ్యానయోగాదులు. ఆత్మజైతస్వసంబంధములు. మనముకొడువిధములుగ నున్నందుచేత నీరెండువిధముల నాచరించి క్రమముగా ధన్యులుగావచ్చును. వేదవిహితసాత్విక కర్మలతో దేహవిముక్తియు ధ్యానాదియోగసమాధుల జీవస్వరూప బంధవిముక్తియు నందవచ్చును. ఏదివిడిచిన నదిమిగిలియుండును. ఇవన్నియును కాస్త్రపురాణాది శ్రవణాదులతో సర్వ

దిండి వివేకవంతుడై ఆచార్యునిసమీపమునఁజేరి సాంప్రదాయములనుచెలిసి అనుభవములతో వేదశాస్త్రాది నియమములతో గ్రహభ్యాసముతో దృఢభ్యాసయుక్తలై స్థిరచిరాభ్యాసములతో దేవవాసలను మనస్సును నాశంబుగావించిన యువరావృత్తిలేని స్వస్వరూపానంద పాప్రికలుగును. మనుజుడేమార్గముచెలియక వేదశాస్త్రపురాణాదులనువినక మహాపాపకార్యముల నాచరించును. తుదకేనాటికైనను వినుగుజెంది అంత్యములో జ్ఞానముగలిగి ధన్యుడగునేకానితప్పదు. ఇంతిద్దరకాలావధితో మధ్యలోననేక జన్మములతో వృధాక్రమతో నిరంతరదుఃఖములపాలుగాక యిపుడే వివేకవిజ్ఞానముగలిగి సదాచార సచత్రితో ధన్యుడగుటమేలు. ఈలాగున సర్వవిధములతో సంబంధములుగ నీభూగోళమున్నందుచేత వేదభూగోళమను నామకరణముతో వాయుదలంచితినేకాని వేరుగాదు.

ఈస్థూలదేహ మీశ్వధినిలోక సంబంధమగుటచేత సర్వదాయెక్కువకాలము పృథ్వీసంబంధవ్యామోహాది వాసనాభిమాన వ్యవహారాదులఁబడియుండును. ఇయ్యది వాస్తవములుగావు. ప్రమాదములు. దీనికి గారణమభిమానమనస్సే. దేవలోకమగు తైజససూక్ష్మదేహముతోజేరిన వారలమైనచో మనకు నిరంతర ముపాసనాది భ్యాసయోగాదులందభిమానముండును.

—o—

స త్య లో క ము.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం అధ్యాయ. 2.

శ్లో! షడ్గుణేన తపోలోకా త్పత్యోలోకాంవిరాజతే| అపునర్మార్గోయత్యి
బ్రహ్మలోకో హిసస్మృతః|| ౧౧ ||

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. 3౯ - పుట. ౧౮౪.

సత్యంతుస్తమేలోకో హ్యపునర్మార్గగామినాం| బ్రహ్మలోకః సమాఖ్యాతో
హ్యబ్రహ్మీభూతలక్షః| పర్యాసపారిమాణ్యేన భూగ్లోకసమితిః స్మృతః|| 3౯ || సత్యేతి
బ్రహ్మణః శబ్దా సత్రామాత్యిస్తు సాస్మృతః| బ్రహ్మలోకాస్తతః సత్యం సప్తమః సతు
భాస్కరః|| ౨౭ || షడ్గుణంతు తపోలోకా త్పత్యోలోకాంతరం స్మృతం| అపున
ర్మార్గకా మనాం బ్రహ్మలోకః సజ్జచ్ఛతే|| ౧౮౪ || యస్మాన్నచ్యవతేభూయో
బ్రహ్మణం సజ్జపాసతే| ఏకకోటి ర్యోజనానాం పంచాశన్నియుతానిచ|| ౧౮౫ ||

ఉద్ధృష్టభాగ స్రవోఽండస్య బ్రహ్మలోకాత్పరః స్మృతః। చతురత్యైవ కోట్యస్తు నియుతాః పంచషష్ఠిచ॥ ౧౮౩ । ఏషోద్ధృష్టః పంచారోస్య గత్యంతశ్చా వరఃస్మృతః॥ ధ్రువాగ్నిమే తద్వ్యాఖ్యాతం యోజనాగ్రాద్యథాశ్రుతం॥ ౧౮౪ ।

పునరావృత్తి లేనివారలుండు లోకమునకే బ్రహ్మలోకమనిపేరు. తపోలోక మనుడి యారు టెట్లంతదూరమున బ్రకాశించుచుండును. ఇదిబ్రహ్మతో సభితోఁ గూడిన బ్రహ్మలోకము. దీనికసత్రామాత్ర సత్యస్వరూప బ్రహ్మయుండుట చేత బ్రహ్మలోకమని సత్యలోకమని పేరుగలిగెను. ఇచ్చటివారలు యేబ్రహ్మ స్వరూపముతో చ్యుతిలేనిదిగానుదురో యట్టికూటస్థ బ్రహ్మాపానములుగ నిరంతరముండురు. ఈబ్రహ్మలోకముయొక్క ఉద్ధృష్టభాగములోఁగల అండవైశాల్య మొకటి యేబదినియంతయోజనములుండను. నాలుగుకోట్లు అరువదియైదు యోజనముల నిడివిగలిగియుండును. దీనిపైన మరేమియునులేక నిరాలోకముగ నుండును. ఇదే ధ్రువాగ్నిమని వేదములఁజెప్పఁబడినది.

ఈకార్యబ్రహ్మలోకములో ౧. అచ్యుతులు=సవిత్రక్రధ్యాన సుఖము గలవారలును, ౨. శుద్ధనివాసులు=సవిచారధ్యాన సుఖముగలవారలును, ౩. సత్యాభిరుచులు=అనందమాత్రీధ్యాన సుఖముగలవారును, ౪. సుజ్ఞానంజ్ఞులు=అస్మికాధ్యాన సుఖముగలవారలు నుండురు. బ్రహ్మసరస్వతితోఁగూడుకొనియుండును. దీనివిస్తారము యెనిమిదికోట్లుల యోజనములు.

తపోలోకము.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయ. 2.

శ్లో॥ చతుర్గుణోత్తరే చోద్ధృష్టం జనలోకాత్తపస్మతః। వైరాజే యత్రోతే దేవాః స్థితాదాహ విపర్జితాః॥ ౧౮ ।

వాయుపురాణం అధ్యాయ. 3౯

ఋభుః సనత్కుమారాద్యాయత్ర సంత్యార్థ్యచేతసః। తకసా భావితాత్మా నస్తత్ర సంతీర్థితాతపః॥ ౨౬ । చతుర్గుణోత్తరాదూర్ధ్వం జనలోకాత్తపస్మతం।

వైరాజేయత్ర) తేదేవా భూతదాహ వివర్జితా॥ ౧౪౦ ॥

ఈతపోలోకము జనలోకముకంటె నాలుగురెట్లధికముగాఁగల యోజనదూరములోనున్నది. ఇదియు వైరాజిక తపోలోకమగుటచేత బ్ర)ళయజ్వాలలు గలిగినను నిచ్చటి వారల నాబాధలుమాత్రము స్పృశించవు. ఇదిమహావిరాటస్తోలోకము. ఋభువులు, సనత్కు-మారాదిగాఁగల యూర్ధ్వరేతస-మహర్షులునుదురు. ఇచ్చట సర్వలు తనస్సుచేత సర్వదా ప్రకాశించుచున్నవారలగుటచేత దీనికి తపోలోకమని పేరుగలిగెను. దీనివిస్తారము నాలుగుకోటల యోజనములు. ఇదిద్వితీయబ్ర)హ్మలోకము. ఇచ్చటివారలు, ౧. అభ్యారకులు=విశ్వధ్యాసరతులు, ౨. మహాభాస్వదులు=తైజసధ్యాసరతులు, 3. సత్యమహాభాస్వదులు=వ్రాజ్యధ్యాసరతులు, సూక్ష్మవ్యవహిత విప్రకృష్టులు వైరాజికనామదేవతలు.

—o—

జ న లో క ము,

శ్రీవాయుపురాణం - భువనలోకము - అధ్యాయము 3౯.

సర్వసూక్ష్మశరీరాస్తే తత్రస్థాస్తు భవంతితే॥ ౧3 ॥ తేషాంతే తుల్యసామర్థ్యా స్తుల్యమూర్తి ధరాస్తథా జనలోకే వివర్తంతే యతస్సం స్థవతేజగత్॥ ౧౪ ॥ పృష్ఠాయాంతు రజన్యాంవై బ్రహ్మణోఽవ్యక్తయోనిః, అమరాద్వాప్రసూయంతే పూర్వవత్క్రిమశస్త్రీహ॥ ౧౫ ॥ న్వయభువాదయస్సర్వే మరీచ్యం తాస్తుసాధకాః దేవాన్వైవై పునస్తేషాం జాయంతే నిధనేష్విహ॥ ౧౬ ॥ యామాదయః కృమీదైవ కనిష్ఠాద్యాః ప్రజావతేః పూర్వం పూర్వం ప్రసూయంతే పశ్చిమే పశ్చిమాస్తథా॥ ౧౭ ॥ దేవాన్వయే దేవతాహి సప్రసంభూతయన్మృతాః వ్యతీతాః కల్యణాస్తేషాంతిన్ శిష్టాస్తథాపరే॥ ౧౮ ॥ ఆవర్తమానా దేవాస్తే క్రమీదైతేన సర్వకాః గత్వావ జాంతివిభావం దశకృత్యః పునః పునః॥ ౧౯ ॥ తతస్తేవైగణాః సర్వేదృష్ట్యా భావేష్వ నిత్యతామ్ భావినోర్ధస్యచబలాత్ పుణ్యాభ్యాసబలేనచ ౬౦ ॥ సమృత్తవృత్తయః సర్వేస్వస్థాః సుమనస్తథా వైరాజేతూవ పద్యంతే లోక ముత్సృజ్యత్రజ్జనం॥ ౬౧ ॥

శ్రీవిష్ణుపురాణము - ద్వితీయాంశము - అధ్యాయము 2.

ద్యేశోఽత్యంత జనోలోకో యత్రోతే బ్రహ్మణః స్మృతాః | సనందనాద్యాః
కథితాః మైత్రేయామలచేతసః | ౧౩ |

— జనలోకము. —

ఈజనలోకమందు బ్రహ్మత్వి నివృత్తి గుణద్వయముతోఁజేరిన కోటిద్వయగుణ
ముగలవారలు నివాసులుగనుదురు. వీరలలోసనకాది చతుష్టయము నివృత్తిధ
ర్మవరులు. “మహర్షయస్సప్తపూర్వే చత్వారో మనవస్తథా మద్భావామాననా
జాతాః యేషాం లోకః ప్రజాః” అని గీతాప్రమాణముగూడనున్నది. సప్తఋషులు
వ్రహ్మత్తిధర్మవరులని తెలియవలెను. ఇందుకుఁగారణము వ్రతమన్వంతరమునందును
మార్పుజెందుచుండును. సనకాదులు పునరావృత్తిలేనివారలని తెలియవలెను.
అనఁగా శ్రీమహావిరాట్టుయొక్క మనస్తత్త్వమునల్లనే ఆవిర్భవించి యచ్చటనే తిరో
ధానము నొనఁటచేఁ బంచవార్షిక వయోధర్మముతో సర్వదాయున్నారని పురాణ
ములందుఁ జెప్పినదే ప్రమాణము. అందువల్ల వారలు ద్వికొటికనుగు మహర్లోక
ము మొదలగు క్రిందిలోకములందుఁ బ్రవృత్తిధర్మయత్తులుగ నుండరు ఇచ్చట
కోటియనగ వ్రహ్మత్తిధర్మగుణములని సమన్వయము.

జనలోకవాసుల శరీరములతిసూక్ష్మములు. అనఁగా వాయుభూతదేహులని
చెలియవలెను ఈ లోకము వాయుభూతలోకము. సప్త్యులు సర్వసమాన సామ
ర్థ్యము గలవారలు. మహర్లోకమునకుఁ బ్రళయజ్వాలలు గలిగినపుడు జనలోకమునకు
వచ్చెదరు. బ్రహ్మయొక్కదైనందిన ప్రళయమందు నీజనలోకమునకుఁ బ్రళయ
జ్వాలలు గలిగినపుడు తపోలోకమున కేగుదురు. ఈలాగున గ్రిందిలోకముననున్న
వారలు తమార్థ్యలోకములకుఁ బ్రళయసంభవమునందుఁబోవుచు మరల ప్రళయకాం
శ్యనంతరము స్వలోకమునకుఁబోవుచుండురు. ఇదిమనలోకములోను సహజము.

ఇది అకృతలోకము. సర్వపరాశివలె ఛత్రాకారముగనుండును. ఇదిహిరణ్య
గర్భ బ్రహ్మలోకమునకుఁ జేరియుండును. సూక్ష్మవృత్తతత్త్వముగనుండును. ఇది
క్రిందివిహర్లోకమునకంటె ద్విగుణితముగనుండును. ఇదివృథమబ్రహ్మలోకము.
ఇచ్చట సనక, సనందన, సనత్కుమార సనత్కుజాతులుండురు.

౧. బ్రహ్మపురోహితులు = విత్తర్కధ్యాన సుఖముగలవారలు.

౨. బ్రహ్మకాయకులు = విచారధ్యాన సుఖముగలవారలు.

౩. బ్రహ్మమహాకాయకులు = ఆనందధ్యానముగలవారలు.

౪. అజరామరులు = అస్మితాధ్యానశ్లోకులు. అహంస్వరూపమే చరమా

వధిగాఁగల భ్యానశ్లోకులు.

గి. ఆభాస్వరదేహులు = భూతేంద్రియప్రకృతివశ్యముగలవారలు (అధికద్వి
గుణీకృతులు).

ఈజనలోకములోని క్రిందియర్థభాగము వైజ్ఞానికగోళముగను, ఇందలి
యూర్ధ్వభాగార్థ మానందమయ గోళముగఁ దలంచవలెను. ఈజనలోకములోని
జనులనే జనులని చెప్పవలెను. మనము మర్త్యులము. మనముపలుమారు స్వాభావి
కముగ ఇన్ద్రమరణాదిక్షేత్రములుగలవారమని తెలియవలెను. జనలోకము త్రిపాద్యభూతి
లోకము. మధ్యయవాకస్వరూపము, వైఖరీస్ఫుటరూపమును చెందగా వఃణాను
మునుజెందిన గోళములే జనతపోసత్యలోకములు మహర్లోకము. భయాత్మకము.

మహర్లోకము.

ప్రమాణములు.

శ్రీవాయుపురాణము - భువనకోశం - అధ్యాయ. 3౯.

శ్రీవాయునామః:-

అసాధారణవృత్తైస్తు హుతశేషాదిభిర్ద్విజైః | ధర్మవైశేషితైశ్చైవ హ్యపూ
ర్తైస్సాక్ష్యదర్శిభిః | ౧ || తేదేవైః సహతిష్ఠతి మహర్లోక నివాసినః | చతుర్దశైతే
మనవః కీర్తితాః కీర్తివర్ధనాః | ౨ | అతీతావర్తమానాశ్చ తథైవాఽనాగతాశ్చయే |
ఋషిభిర్దైవతైశ్చైవ సహగంధర్వరాక్షసైః | ౩ | మన్వంతరాధికారేషు జాయంతీహ
పునః పునః | దేవాః సప్తఋషయశ్చైవ మనవః పితరస్తథా | ౪ | సర్వేవ్యాపిక్ర
మాతీతా మహర్లోకం సమాశ్రితాః | బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైః వైశ్యైర్దార్శిణైః
సహితైస్సుగ్రాహి | ౫ | తైస్తథ్యకాఽభివ్యుక్తైః శ్రద్ధావద్భిరదర్శితైః | వర్ణాశ్రమా
ణాం ధర్మేషు శాశ్రేత్పూర్వేషు సంస్థితైః | వినివృత్తాధికారాస్తే యావన్మన్వంతర
క్షయః | ౬ |

ఋషయః ఊహుః:-

మహర్లోకేతి యథోక్తం మాతరిశ్వం స్వయయాదిభా | పృథిలోకేచకర్తవ్య
మనేతైః సమర్థిణాః | ౭ | యావంతశ్చైవ తేలోకాః దహ్యంతే యేనతే పృథో |

ఏతన్నః కథయన్తీత్యాత్వం హివేత్థయథాతథం॥ ౮॥ మహర్లోకశ్చతుర్థస్థు తస్మిన్స్తే
కల్పవాసిః॥ 33॥ సూర్యధ్రువాంతరం యచ్చ సర్వలోకో దివస్సృతః॥ ధ్రువా
జ్జవాంతరం యచ్చమహర్లోకస్తనుచ్యతే॥ ౪౧॥ చతుర్థే యేసి వర్తంతే మహర్లోకం
సమాశ్రితా॥ ౪3॥ విజ్ఞేయా మానసీతేషాం సిద్ధిర్వై కంచలక్షణాః॥ సద్యశ్చో
త్పద్యతే తేషాం మనసా సర్వమీషిగం॥ ౪౪॥ యేతే దేవాయజంతే వైయత్తైః
సర్వైః కరస్పరం॥ అతీతా వర్తమానాంశ్చ వర్తమానా ననాగతా॥ ౪౫॥ ప్రథ
మానంతర్ రిప్త్యావ్యాంతరాః సాంప్రతైః పునః॥ ఏవృత్యతీత్యా సంబంధోఽతీతే
దేవగణైతతః॥ ౪౬॥ వినివృత్తాధి కారాణాం సిద్ధిస్తేషాంతు మానసీ॥ జేషాంతు
మానసీ జ్ఞేయా శుద్ధాసిద్ధి కరంబరా॥ ౪౭॥ ఉక్తాలోకాశ్చ చత్వారో జనస్యాచు
విధిస్తథా॥ సమాసేన మయావిప్రా భూయస్తం వర్తయోమిన్॥ ౪౮॥
వాయురువాచః-మరీచిః కన్యసోదక్షో వసిష్ఠశ్చాంగిరాభృగుః॥ పులస్త్యః పులహశ్చై
షక్రతురిత్యేవమాదయః॥ ౪౯॥ పూర్వంతే సఃప్రసూయంతే బ్రహ్మణోమానసాఞ్చనా॥
తతః పృణాః పృతిష్ఠావ్య జనమే వాశ్రియంతి॥ ౫౦॥ కల్పదాహ పదీప్తేషు
తదాకాలేషు తేషువై॥ భూరాదీషు మహంతేషు భృశంవ్యాప్తే వ్యభాగ్నినా॥ ౫౧॥
శిఖాసంవర్త కాగ్నీయా పాప్రృషంతో-హి-హి॥ యామాదయో గణాః సర్వే
మహర్లోక నివాసిన్॥ ౫౨॥ మహర్లోకేషు దీప్తేషు జనమేవాశ్రియంతి॥ సర్వే
సూక్ష్మ కిరీటాస్తే తత్రీస్థాస్తు భవంతి॥ ౫3॥ తేషాంతేఽతులనామధ్యాస్త్రుభ్యూరూర్తి
ధరాస్తథా॥ జనలోకే వివర్తంతే యావత్సం స్తవతే జగత్॥ ౫౪॥ ధ్రువాదూ
ర్ధ్వం మహర్లోకో యస్మిన్స్తే కల్పవాసిః॥ ద్వేకోఽప్యేతు మహర్లోకా ద్యస్మిన్స్తే
కల్పవాసిః॥ యత్రీతేఽప్రసూయంతే పూర్వవత్కృమ శస్త్విహం॥ ౫౫॥

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ఓష్ఠీయాంశం - అధ్యాయ ౭.

ఏకయోజనకోటిస్యాదిత్యేవం నిశ్చయంగతు॥ ౧౩౮॥ ధ్రువాదూర్ధ్వం మహ
ర్లోకో యత్రీతే కల్పవాసిన్॥ యేకయోజనకోటితు యత్రీతే కల్పవాసిన్॥ ౧౪॥
కృతా కృతకయోర్మధ్యే మహర్లోక ఇతిస్మృతః॥ శూన్యోభవతి కల్పాంతే యోత్యం
తం నవిశళ్యతి॥ ౧౫॥

— మహర్లోకము. —

మహర్లోకము ధ్రువమండలముపైనున్నది. దీనివైశాల్య మొకకోటి యోజన
వలెనుగలది. ఈలోకము సర్వవరాశివలె ఛత్రాకారముగ నుండును. ఇది

క్రిందికటాహములోనున్న భూగోళ భువగోళ సువగోళములకును ఊర్ధ్వాండ కటాహములోనున్న జవలోక, తపోలోక, సత్యలోకములకును మధ్యలోకాలోక వర్ష తముపైనున్నది.

ఇది అనమాన బ్రహ్మ ధర్మవృత్తి గలవారలై మహామశేషునే భుజించుచున్న ద్విజులచేతను, విశేషధర్మజ్ఞులైన వారిచేతను జన్మముతోనేసిద్ధదేవత్వము గల ఆజానజానదేవలచేతను నిండియున్నలోకము. ఇది పదునాలుగు మనువులకుగూడ నివాసస్థానము, వీరలతీతులు, వర్తమానులు, అనాగతులుగ నుందురు. ఋషులతోడను, దేవతలతోడను, గంధర్వరాక్షసాదులతోడను బ్రతిమన్వంతరమందును దీనికీపైనున్న జవలోకమునకుఁ బోవుచుందురు. దేవతలు, సప్తఋషులు, మనవులు, పితృదేవతలు నెవరంతకువారు క్రిమములేకయే నీ మహాగోళము నాశ్రియించియుందురు. ధార్మికులగు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులతోసహా దేవతలగుచు యథార్థుగు కర్మలను జేయుచున్నవారలై శ్రీధావతులై దర్శములేక శౌతస్సార వర్ణాశ్రమ ధర్మములయందు గ్రమముగా బ్రతిమన్వంతరమంత కాలమందు నివృత్తాధికారులగుదురు.

శుక్రాదిగ, నాగుగ్రహములు(శుక్రము, సోమ, సూర్య, రాహుకేతువులు) స్వార్థోచిపాది చాతుషమన్వంతర వర్తంతము మనువులై అతీతలై భూమినే యాశ్రయించియున్నారు. అనగా మనువులై స్థూలస్పృష్టికీ గారణభూతులై నాలుగవదియగు నీమహాగోళమనందు కల్పాంతవాసులగు మనువులు నివసించుచుందురు. “మహర్షయస్సప్తపూర్వే చత్వారో మనవస్తథా, మద్భావామానసాజాతా యేషాం లోకయమాత్రజాః”యని గీతావాక్యప్రమాణము.

సూర్యుడు మొదలు ధ్రువలోకవర్తంతముగల అంతరాళము కారణ స్వర్గోకమని తెలియవలెను. ఈ ధ్రువుని అన్వయక్రిమముతో బ్రహ్మగుగూడ సంవర్భానుసారము గ్రహించవలెను. కాబట్టి సత్యలోక బ్రహ్మనుగూడ ధ్రువునిగ నిశ్చయించవలెను. ధ్రువసంజ్ఞలో నీలోకములన్నియు ధ్రువములని తెలియవలెను. అందుచేత ధ్రువసంజ్ఞతో సత్యలోకమునకుఁగ్రందుగాఁగల మహర్గోగోర్ధ్వభాగ వర్తంతము మహర్గోకమనియు చెప్పబడును. ఈలాగున నేడులోకములున్న రెండేసిభాగములుగ విభజించి చెప్పబడినవి. ఆలోకములోనివ్రజలను లోకాధిపతులను సింహులని చెప్పుచున్నారు. భూగోళవాసులందరు అన్నాత్మకులై అన్నరసాత్మకులగుచున్నారు. ఊర్ధ్వలోకవాసులు భూలోకజన్మకొఱకు స్వర్గమునందు సోమపా

నము జేయువారలయు, అజ్ఞానములను జేయువారలయు, నాలుగవలోకమగు మహా
ద్లోకమున నెవరుందురో వారలయు, సిద్ధిపంచలక్షణములుకలవి. వారలు మనస్సునందు
సంకల్పమాత్రముతో సర్వసిద్ధులుగా నగుచున్నారు. వీరలే యవతారమూర్తులుగ
భూలోకమున జన్మించి కార్యానంతరము తమనిజ నివాసములనుజేరుదురు. వారి
జన్మాదులు మనజన్మాదులవలెఁ దలంపరాదు. వీరలందరు కర్మదేవతలు, అతీతులు,
అందుచేత బ్రహ్మత్తిలో వీరలను, భూత, భవిష్యత్సర్వమూ కాలుములందరును
యజ్ఞయాగాది కృతువులతో శాస్త్రాచార్యులను బూజించుచుండురు. అందుచేత
కర్మదేవతలై ఫలములనొసంగుచుండురు. “మనుష్యావా ఈదేవ్యాః పితరో నమన్యాః
దేవాద్యజ్ఞయాః దేవతావపతద్యథాభాగం యజతి” అని నేషప్రమాణము ఈశబ్రహ్మ
వరస్సర్వార్థధర్మముగ పవిత్రత్తిగను నివృత్తిధర్మముగనున్నది. స్తుతితో సంతసించు
వారలు మానవులుగను, నమస్కారముతోఁ దృప్తిపడువారలు పితరులగు, యజ్ఞ
యాగాదులతోఁ దృప్తినిజెందువారలు దేవతలుగనున్నారు.

ప్రథమ ప్రారంభయజ్ఞము మొదలు అనంతవిధములగు యజ్ఞములమూలమున
మందు నివృత్తిధర్మముతో అతీతులగు దేవగణములఁగూర్చి చేయుచు కోటియేబది
గర్వలతో నివృత్తినిఁబొందినవారియొక్క సిద్ధమనస్సంకల్పముచే నన్నిభూమి అద్దము
చుండగా అతీతులగు కర్మదేవతల సిద్ధమనస్సంకల్పములగుటచే యముగ నుండును.
లేదు. చందయజ్ఞములందఱోఁజేరినవి. చంద్రేకభూతపంచక పంచత్వరూపము
ములు, పవిత్రయజ్ఞములు వీటిని ఫలాభిలాషలేక చేసినవారలకు అత్యుచేతున్నది.
శబ్దప్రణవయజ్ఞము జ్ఞానయజ్ఞములు లభించును. ఇదంతయు మీకుసంజ్ఞేము. పంచ
జెప్పితినిని వాయువుచెప్పెను. శ్రేణో

మరిచి, కశ్యపుఁడు, దత్తుఁడు, వసిష్ఠుఁడు, అంగిరసుఁడు, భృగువు, పులస్త్యుఁడు,
పులహుఁడు, కృతువు, వీరలు పూర్వము బ్రహ్మయొక్క మనస్సుచేతనే మానసిక
పవిత్రత్తులై యీ భౌతికమందు తమ మానసిక సంకాపమును బ్రతిష్ఠ జేసి జనోవ్యా
హృతి లోకమగు జన్మాదుల నాశ్రయించు చుండురు.

ప్రళయకాలమందు సువర్తాగ్నిబాహులచే నీభూరాద్రి మహాదంతలోకములు
నాశ్రమింపబడగా నీలోక సర్వగణములు జనలోకము నాశ్రయింతురు. ఇచ్చట
సనకాదులుండురు క్రిందిలోకమువారలు నీ సనకాదులతో సమానసర్వధర్మ
ములుగలవారలై తురియమూర్తులై మన్వంతరప్రళయ రాత్రికల్పమువఱకు నిచ్చట
నుండురు. తరువాత జగత్ప్రళయములో బ్రహ్మకు బొందుదురు. ఇది మన్వంతర

రాత్రికల్పము. తమపరి తెల్లవారిసమయమున అవ్యక్తయైనందున మానవబ్రహ్మ యొక్క అహారాదియందు వ్యవృత్తిధర్మరతులు పూర్వమువలె మరల సంతానవంతు లగుదురు. వృత్తిలోకములోను రెండుధర్మములుండును. ఇవివృత్తి, నివృత్తి ధర్మములు. వీటినినుసరించిన వార లాయాథలములుగల లోకాదులను బొందుదురు. ఇదిమనదేహములో హృదయాది శిరఃపర్యంతము న్యయము. తమస్సుచేత హృద యాదిగా గ్రహముగ సహస్రారముచేరి మరల హృదయమును కేరుటాకవిధమగును. దృఢధ్యాన వైరాగ్యనివృత్తి యోగముతో దీక్షకాలము పరిపక్వముతో సహస్రార ముందుండి స్ఫోటనతో బ్రహ్మారంధ్రాంతముతో ముక్తినిజెందినవారలుగను చెలియ వలెక. (తపోగ్ని, సంవత్సాగ్ని) కావున స్వాయ భవ మనువులందరును అనగా మఱియొకరుండరు మానవబ్రహ్మలగుటచేత సాధకులని చెప్పించుచుండురు వారే దేవతలై సామవైదికనాద నిధనమునందువలె తమతమ ఔపాధిక నిధనమందు మరల మరల జాయమానులగుచుండురు. దీనివివరము సామవైదిక భాగముందు, ౧ వాది తేక శ్లో ౨ ఊర్ధ్వము, ౩ క్రస్తావము, ౪ ప్రతిహారము, ౫ నిధనమని కాలమందు సామముయొక్క పంచావయవ లక్షణములు తెలుపబడినవి. వీటినే

శుక్రాశ్రితముగాను, అంతమును ఉపద్రవముగాను జెప్పబడెను. దీనినే స్వారోచిషాదిమమని పిలుతురు. సామవైదిక స్వరము. సరిగ మ ప ద ని స యిందియున్న వారలు, ౧ మహాభూతవశినులు, ౨ కుముదులు. ౩ ఋభువులు నిమహర్లోకములు, ౫ అంజనాభులు. దీనివిస్త్రుతి ఒకకోటి యోజనములుండును. యస్మిన్ మహాభూతవశినులు:- పంచభూతము స్వవశంబుగ గోన్నవారలు.

లో ౨ కుముదులు:- లోకముల స తసింపజేయువారు.

౩ ఋభువులు:- సగ్గముతో బుట్టినవారలు.

౪ వృశిర్దనులు:- అనాదినుండియు మోక్షముగోరువారలు.

౫ అంజనాభులు:- కాటుకవంటి కాంతిగలవారు.

కాంచన భూమి.

శ్రీవిష్ణుపురాణము - ద్వితీయాంశము - అధ్యాయము, ౪
శ్లో॥ స్వాదూదకస్యతరతో దృశ్యతే లోకసంస్థితః ద్విగుణా కాంచినభూమి

స్వర్వజంతు వివర్జితాః ౮౩ ।

శ్రీదేవీభాగవతము - అష్టమస్కంధము - అధ్యాయం ౧౪.

శ్రీనారాయణ ఉవాచ:-

అంతరాశీ చలోకా లోకయోగ్యః పరికల్పితః ౧ ॥ యావదస్తి చదేవస్తే
హ్యస్తరం మానసోత్తరాత్ ॥ సుషోరోస్తావతీ శుద్ధా కాంచనీ భూమిరస్తి కా ॥ ౨
దర్పణోదర తుల్యాసా సర్వప్రాణి వివర్జితా ॥ యస్యాం పదార్థః పృథితోనకించ
త్పితృదీయతే ॥ ౩ ॥ అతస్సర్వప్రాణి సంఘః హితా సాచనారద ॥

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము ౫ - అధ్యాయం ౨౦.

యావన్మానసోత్తర మేర్వోరంతరం తావతీభూమిః - కాంచన్యాదర్పతలోప
మా - యస్యాం పృథివీహతః పదార్థో వకథం చిత్సునః పృథ్వీవలభ్యతే - తస్మాన్సర్వ
స్వసత్త్వపఃప్రాతా - ఆసీత్ ॥ ౩౫ ॥

ఈ కాంచనభూమి శుద్ధోదక సముద్రము నుండి లోకాలోక పర్వతమువఱకు
వ్యాపించియున్నది. దీనికి అగ్నిమార్గమని పేరు. దీనినిస్తారము మేరుమూలమున
నుండి మానసోత్తర పర్వతమువఱకు వ్యాపించియున్నది. భూవిస్తారము కోటియేబది
యేడు శత్రుల యేబది వేలయోజన కరిమిటికి సమానము. ఈ కాంచనభూమి అద్దము
వలె స్నిగ్ధముగను నిర్మలముగను ప్రాణిశూన్యముగను, జలశూన్యముగ నుండును.
ఈభూమియందుంచిన వస్తువును దేనినైనను మఱల బొందనేరదు. తత్స్వరూపము
గనే అగును. అట్టిమహిమాశితయ మాభూమియందు భగవదాజ్ఞ చేయన్నది.
అచటికివరునుబోజాలరు జ్ఞానులకు, బ్రహ్మర్షులకు, త్రిమూర్తులకు సాధ్యము. పంచ
భూతములెటుజూచిననున్నవి. కాబట్టి తత్త్వజ్ఞాన్తము ననుసరించి ఈభూమి తేజో
మయభూమి. కాంచనమనఁగఁ బ్రకాశస్వరూపమూలము. ఏవస్తువును బొంద
జాలమనినందు కిదేకారణము. ఎవరను బోజాలరనిన జలవృద్ధివిభాత వృధాప
స్వరూపులకు బ్రహ్మాదముగ నుండునని యర్థము. తత్స్వరూపులకు సమానత్వముగ
నుండును. అన్నిపురాణముల ప్రమాణములు సమానములుగ నున్నవి అగ్నిమార్గ
మని మత్స్యపురాణమందుగలదు.

అ గ్ని మా ర్గ ము.

మత్స్యపురాణము - భూగోళవిషయము.

లోకాలోక పర్వతమువఱకు, శుద్ధోదక సముద్రమువఱకు మధ్యలోగల

హిరణ్మయ ప్రదేశమునకే అగ్ని మార్గమనినారు. అగస్త్యుడీయగ్ని మార్గమునకును, శుద్ధోదకమునకును మధ్యలో దక్షిణదిశలోనున్నాడు. ఈ ఉభయమధ్యమార్గమే పితృయానము. ఇచ్చట అగ్ని హేళాత్మ వరులగుముఖులు లోకసంతాన వృద్ధి కై హేతుభూతులై వసించియున్నారు.

—o—

పర్వతముల వివరము.

మూర్తివంతములన్నియును భూతమయములు. మూర్తివంతమునకే భూతమని సంజ్ఞ గలిగినది. మంచభూతాదులతోఁ గలిగినందుచేత రూపమేర్పడినది. కాబట్టి భూతమన్నను రూపమన్నను నొకేయర్థము. ఇవి స్థూల సూక్ష్మకారణములుగా చరాచరస్పృష్టిజాల వంతయునున్నది. కారణరూపమే వాయుభూతము. ఇది ఛాయామాతృరూపము. ఈ ఛాయ తివిధములుగ స్థూల సూక్ష్మ కారణాలతరములతో నున్నది. ఇంతకుముందే ఛాయను గుఱించి వివరించితిని. చూడవచ్చును. తేజోభూతముతో సూక్ష్మ ప్రకాశముగలుగును. ఇది హస్తగతము: దృశ్యాధ్యము. జలవృధివీభూతములతో స్థూలభూతరూపముగను. ఉదాహరణము: మనదేహములోఁగల శల్యాదులాదిలో బిందువునందెట్లుండి తుదకు పరిణామముతో మార్పు చెంది స్థూలరూపములా యెనో యట్టులాయాభూత ప్రధాన స్థానముతో నాభూతగుణానుసార రూపవంతముగ నన్నియుండుదు.

కృమిముగ మఃభూమినుండి ఊర్ధ్వమున కేదిశకేసినను భూతాదుల వరుసలు ఆవరణములుగా నున్నవి. లోకాదులటులనే భూతాదిగుణాదుల నాశ్రయించి యున్నవి. అచ్చటి పర్వతాదులటులనే భూతానుగుణ్యరూపములుగనే యుండును. లోకాలోక పర్వతము కడపటిది. ఇది వాయుభూత లోకముగాన వాయురూపముతో తమోరూపముగానుండును దీనికావల ఆకాశమగుచేత ఆకాశ వాయువు మిశ్రితముగ ఉభయమధ్యభూత రూపచ్ఛాయతోనుండును. ఇందుకుఁ బ్రమాణములు వృశిపురాణమునందును దమోరూపములనే నిరూపించిరి. మన భూమిలోఁగల పర్వతాదులవంటివేనాయని సందేహింపఁబనిలేదు. మనమెట్లు ఊర్ధ్వ లోకాదులలో భేదముఁబ్రదుక నున్నామో యదియు నట్లులేయుండును. మేరు పర్వతమును నిలాగే గ్రహించవలెను. ఇది కేవల తేజోవాయుభూత సంబంధము.

స్థూలాకారమును బర్వత సంజ్ఞగా నుడివరి. ధ్రువసూర్యుల సంబంధముతో సర్వమునాకర్షించిన సూత్రీయావమే మేరువు. మేరువేలేకున్నచో సర్వలోకము సంబంధములు లేక భిన్నములుగానుండి నిలుకడలేనివిగా నుండెడిది. మణులందు సూత్రమువలె మేరువున్నది. వస్తువులకు పదార్థములకు ఆవరణమువలె లోకాదులకుఁ బర్వతములున్నవి. సర్వచరాచర మంతయు నీలాగుననే లోకానుసారము లుగ భూతాదుల ననుసరించి చైతన్యములు జడారులున్నవి. ఈలాగున ఉత్పత్తి యందును బ్రశయములందునున్నది. ఒకభూతములోనుండి అధోముఖముతో మరొకభూతమెటులుత్పత్తియైనదో యటులనే పశ్చిమములోఁ గిందిభూత ముపరిభూతముతో ఆకర్షింపఁబడుచున్నది. మనమెట్లు ఆహారాదుల నాకర్షించి తిను చున్నామో యటులనే, ఆంధ్రచేతనే సర్వభూతములను భూతములచే నుత్పన్నములై తుడివాటిలోన లీనములగుచున్నవి. ఇదే బుభక్షుత్వము. ఇదే పశ్చిమము, అగ్నియొడనకుఁ దా నేయుత్పత్తియై మిఱల తనకుఁజూపే నాశనముగానున్నది. ఇవి కూల పశ్చిమతీ లక్షణముగాన తదనుసారమే యీ సర్వసృష్టియునున్నది. భూతముతోనే యుత్పత్తి భూతముతోనే పశ్చిమము. ఆలోచనే తనస్సనఁబడును. తొందరపడి ఉదాసీనము చేయరాదు. ఉదాసీనత కష్టానమే కారణము. వేదకాస్త్రీపురాణాదుల దర్శనమాణుబు లెంతమాత్రమును లేవని తెలియవలెను అది ఆధారాధేయములుగ సర్వదాపరమాణుముగ నున్నవి. ఈలాగుననే సముద్రములు, దీప్తివములు, లోకముల నన్వయించవలెను.

లోకా లోక పర్వతము.

శ్రీవాయుపురాణం - ఆధ్యాయము - పుట 2౪.

శ్లో॥ దక్షిణే నాగవిధ్యాయం లోకాలోకస్య చోత్తరం । లోక సంతారణో
హ్యేషవైవైశ్వానర పథావృహిః ॥ ౧౫ ॥ పృథ్వీయావతు పృథాసారీ పురస్తాత్
సంప్రకాశతే పార్వయోః పృష్ఠతస్తావ ల్లోకాలోకస్య పర్యతః ॥ ౧౬ ॥ యోజ
నానాం సహస్రాణి దశోర్ధ్వం తూర్చితోగిః । పృథాకశ్చా ప్రకాశశ్చ సర్వతః
పరిమండలః ॥ ౧౭ ॥ నక్షత్ర చుద్గమాన్యశ్చ గ్రహస్తారాగణైః సహ । అభ్యం

తరం వ్రాకాశం తే లోకాలోకస్య వైగిరే॥ ౧౫౯॥ ఏతావాకేవ లోకస్తు నిరా
లోకస్త్యతః పరం॥ లోకా లోక ఏకధాతు నిరాలోకస్త్యనేకధా॥ ౧౬౦॥ లోకా
లోకంతు సంధత్తే యస్మాత్ సూర్యః పరిగోహం॥

శ్రీవాయుపురాణము - భువనవిన్యాసము - అధ్యాయ. ౪౯ - పుట ౭౧.

కాంచనీ ద్విగుణాభూమిః సర్వాచైక శిలోపమా॥ ౧౪౩॥ తస్మాత్సరేణ
తైలస్తు మర్యాదాంతేతు మండలం వ్రాకాశశ్చ వ్రాకాశశ్చ లోకాలోకః సఉచ్య
తే॥ ౧౪౪॥ అలోకస్తస్య చారావ్వితు నిరాలోక స్తతఃపరం॥ యోజనానాం సహ
స్రాణి దశతస్యాచ్చయః స్మృతః॥ ౧౪౫॥ తావాంశ్చ విస్తరస్తస్య పృథివ్యాం
కామగళ్ళసః అలోకే లోకశబ్దస్తు నిరాలోకే సలోకతా॥ లోకార్థం సమ్మతోలోకో
నిరాలోకస్తు బాహ్యతః॥ ౧౪౬॥ లోకవిస్తర మాత్రంతు అలోకః సర్వతోబహిః
సరిచ్ఛిన్నః సమంతాచ్చ ఉదకే నావృతశ్చసః॥ నిరాలోకాత్పరశ్చాపి అండమా
వృత్త్య తివృతి॥ ౧౪౭॥

శ్రీవిష్ణుపురాణము - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయ. ౪.

శ్లో॥ స్వానూడకస్యపరతో దృశ్యతే లోకసంస్థితిః॥ ద్విగుణా కాంచనీభూమి
సర్వజంతు వివర్జితా॥ ౯౩॥ లోకాలోకాస్తతశ్చైలో యోజనాయుత విస్తృతః॥
ఉచ్చయోజానా తావంతి సహస్రాణ్యవ లోహిసః॥ ౯౪॥ తతస్తమస్స మావృత్త్య
తంతైలం సర్వతస్థితమ్॥ తమశ్చాండ కటాపేన సమంతా త్పరివేష్టితమ్॥ ౯౫॥
పంచాశతోక్తి విస్తారా సేయ ముర్విమహమునే॥

శ్రీదేవిభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయ. ౧౪.

శ్రీనారాయణఉవాచ:-

తతః పరస్తాదచలో లోకాలోకేతి నామకః॥ అంతరాశేవ లోకాలోకయోర్యః
పరికల్పితః॥ ౧॥ లోకాలోక ఇతివ్యాఖ్యా యదత్రి పరికల్పితా॥ ౪॥ లోకాలో
కాంతరే చాస్యవర్తతే సర్వదాస్థితిః॥ ఈశ్వరేణ సలోకానాం త్రియాణామంతరః
కృతః॥ ౫॥ సూర్యాదీనాం ధృవాంతానాం రశ్మయో యద్వళాదిహ॥ ఆర్వా
చీనాశ్చ త్రిగ్రలోకా నాతన్వానాః కదాపిహి॥ ౬॥ పరాచీనత్వ భాజోహి సభ
వంతిచ నారద॥ తావదున్నహ నా యామః పర్వతేంద్రో మహానాదయః॥ ౭॥
ఏతావాం లోక విన్యాసేఽయం సంస్థామానస లక్షణైః॥ కవిభిస్తు సమచాశతోక్తి
భిర్గణితస్యచ॥ ౮॥ భూగోళస్య చతుర్థాంశో లోకాలోకాచలోమమునే॥

శ్రీమత్స్వపురాణము - అధ్యాయము ౧౨౩.

సాక్షిదూడకస్యపరితః శైలాస్తుఽరీమండలః॥ ౪౬ ॥ ప్రకాశశ్చా ప్రకాశ
శ్చ లోకాలోకః సఙ్గచ్ఛతే॥ అలోకస్తత్రాచార్యాక్చ నిరాలోకాస్తతఃపరమ్॥ ౪౭ ॥

— అలోకాలోక పర్వతము. —

ఈపర్వతము అలోకమునకును లోకమునకును మధ్యలో మర్యాదపర్వతముగ
ఆవరణముగ నున్నందుచేత లోకాలోకపర్వతమని పేరుగలిగెను. ఈపర్వతమున
కంతరములో భూల్లోక, భువల్లోక, సువల్లోకములున్నవి. సూర్యుడి మూడులోకముల
మధ్యలో నుండుటచేత సూర్యప్రకాశముచే నీమూడులోకములు ప్రకాశించుటచేత
లోకాదులుగ కనుబడుచున్నవి. ఈలోకాదులు మూర్తవంతములుగ నున్నవి.
కాబట్టి యివిలోకాదులుగ లోచనతో లోకనతో లోకములుగను లోకస్థులుండుటచేత
లోకాదులుగ ప్రకాశించియున్నవి. సూర్యప్రకాశస్వరూపాంశమే మననేత్రీ
ములు. ఈలోకాలోక పర్వతమునకావల ఆకాశభూతముతో అలోకముగ నున్నది.
ప్రకాశించులోకము తేజోభూతము. ఈ రెంటిమధ్యలో వాయుభూతమే లోకా
లోకపర్వతము. ఈపర్వతమునుచూచి తెలుసుకొనలేనట్టి స్థితిలో నున్నది. వాయ్వా
కాశభూత స్వరూపము. సూర్యరశ్మికి మార్గము, అలోకమునందు లేదు. లోకా
లోక పర్వతావరణముతో నడ్డగింపబడియుండుటచేత సూర్యప్రకాశమున కవకా
శములేదు. ఈలోకాలోక పర్వతము శుద్ధోదక సముద్రమునుండి ఉపరిలో ధ్రువ
మండలాంతమువరకు వ్యాపించి ఆవరణరూప పర్వతముగ నున్నది. లోకాలోక
పర్వతపరిధి ధృవునకు సమానముగనున్నది. భూర్భువస్సువర్ణోకములు లోకా
లోక పర్వతమున కంతరాళ లోకములుగ నున్నవి. ఉదాహరణము:- పెంకాయ
'దానిపైరంధ్ర'మే ధ్రువమండలము లోపలిపదార్థములు లోకాదులు. మరొక
ఉదాహరణము:- మనముండునింటి ఆవరణప్రాకారపుగోడయే లోకాలోక పర్వత
ముగను, నింటిలో మధ్యలోగల దీపమే సూర్యుడుగను నింటిగానూ మే ధ్రువమండ
లముగను లోపలిభాగమే లోకాదులుగ సమన్వయముచేసుకొనవచ్చును. లోక
మునకును అలోకమునకును మధ్యలో విభాగముగ నీపర్వత మున్నందుచేత ఉభయ
నామములతో లోకాలోక పర్వతమని ఖ్యాతిగాంచెను.

పర్వతములుగాని మరియేదియుగాని యనేకయోజనముల దూరమున నున్న
నీలరూపాకాశముగను స్థిగ్ధముగను సమముగను మహాదాకారముతో నేమియును
దోచక కనబడుచుండును, కొట్లయోజనదూరమున భూతభేదములతోనున్నవాటిని

గఱించి నాలోచింప నక్కరలేదు. పురాణకృమాణము లటులనే యున్నవి. ఈ పర్వతమునకు చక్రీవాక పర్వతమని నామాంతరముగలదు.

ఈ యండభిత్తి సూర్యభాగమునకును క్రిందిభాగమునకును మధ్యలో సూర్యుడును. ఈ సూర్యుని కెటుచూచినను అండభాగము సమముగ నుండును. ఈ యండము నక్కరమైనది కాన మృతాండమని పిలువబడుచున్నది. ఈ మృతాండమువలన నైనవాడు గాన సూర్యుడు మార్తాండమని పిలువబడుచున్నాడు. ఈ యండమధ్యభాగము హిరణ్యమైయున్నది. ఈ హిరణ్యమాండ ముత్పత్తిస్థానముగా గలవాడు కావున బ్రహ్మ హిరణ్యము గర్భదని చెప్పబడుచున్నాడు. సూర్య బ్రహ్మల కీయండమువలననే ఈ రెండు నామములు గలిగినవి. ద్విస్విభాగము గూడ సూర్యునివలననే గలిగినది. సూర్యునవధిగాఁ జేసికొనియే ప్రాగ్ది చతుర్దిక్కులు మూలలు గగనంబు స్వర్గాంతరిక్షమర్త్య పాతాళాదు లేర్పడెను. సూర్యుండు శమస్త జీవరాళికంతయును నేత్రేంద్రియాధిపాతయై యున్నాడు.

—o—

లోకాలోకపర్వతమందు శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపము.

శ్రీచేదిభాగవతము - అష్టమస్కంధము - అధ్యాయము ౧౪.

శ్రీ॥ విశుద్ధసత్వం వైశ్వానరం వర్ధయశ్శుగవాహరి॥ ఆస్తేసిద్ధ్యప్త కోపేతో
వివృక్సేనాది సావృతః॥ ౧౨॥ నిజాయుధైః పరివృతో భుజదండైః స్వయంతః॥
ఆస్తే సకలలోకస్య స్వస్థయే వరమేశ్వరః॥ ౧౩॥ ఆకల్పమేవం వేదం సగతో
విష్ణుస్సనాతనః॥ స్వమాయారదితస్యాస్యగోపీభాయాత్మానాథనః॥ ౧౪॥

శ్రీమద్భాగవతము - చంచమస్కంధము - అధ్యాయము ౨౦.

తేషాం స్వవిభూతీనాం మహేంద్రాదీనాం లోకపాలానాం వివిధపీఠ్యేష బృహ
హణాయ - భగవాన్ వరమమహాపురుషో మహావిభూతి పతిరంతర్యామ్యాత్మనో
విశుద్ధసత్వ ధర్మజ్ఞాన మహావైరాగ్యైశ్వర్యా శృష్టమహాసిద్ధ్యులక్షణం వివృక్సే
నాదిభి స్స్వప్నార్షద వ్రాతైః పరివారితో - నిజవరాయుధోప శోభితైర్దోర్దండైః
స్సంధారయమాణస్తస్మిన్ గిరిపరే సమంతాత్మక లోకస్వస్థయ ఆస్తే॥ ౩౯॥ ఆకల్ప
మేషభగవానాత్మజాయా విరచిత వివిధలోకయాత్రా గోపీభాయేతి॥ ౪౦॥

— శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపము. —

ఇంద్రాదిదేవతలకు నానావిధ సామర్థ్యముకొఱకై సర్వోత్కృష్టమగు బరమ పురుషుండును, బ్రహ్మపురుషుల కధికతియునగు శ్రీవాసుడేవుండు సర్వాంతరాత్మ యై వరాళిమాదికర్మయోగములచేతను ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానముచేతను వైరాగ్యము చేతను అనుగృహీతమయి యణిమాద్యప్రైశ్వర్యపర్యంతముగు నుపాసనముచే దర్శనీయును శుద్ధసత్త్వస్వరూప దివ్యమాగళవిగ్రహమునుదాల్చి తనపరిచారక వర్తమలగు విష్వక్సేనాదులతోఁ బరివృత్తుడై భుజాదండములందుఁజుక్రాది సాధనములతో బ్రకాశించి తనమాయచేఁ గల్పితముగు లోకముల రక్షణమందు ఆత్మాసక్తుడై సర్వ లోకగుల సుఖమును కల్యాణమునుగోరుచు లోకాలోక పర్యంతమందు గల్పాంతము వఱకు శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపుడు నివసించుచుండును.

— 0 —

లోకాలోకపర్యంతమున లోకపాలురు.

శ్రీవిష్ణుపురాణము - ద్వితీయాంశము - అధ్యాయం. ౮.

శ్లో॥ లోకాలోకస్తు యత్యైలః పాగ్నిగుక్తో భవతోమయా | లోకపాలుస్తు చత్వారః తత్తత్తీవ్రంతి నునృతాః || ౮-౧ | సుధన్వా శంఖపాత్యైవ కర్దమస్యాత్మ జౌద్విజః | హిరణ్యరోమాతైవాన్యశ్చతుర్థః కేతుమాపి || ౮-౩ | నిర్వంద్యా నిరభి మానానిస్తందాగ్ని నిష్పరిగ్రహః | లోకపాలస్థితాప్యేతే లోకాలోకేచతుర్దిశం || ౮-౪

శ్రీవాాయుపురాణము - అధ్యాయం. ౧౦ - శ్లో॥ ౨౦౧, ౨౦౨, ౨౦౩.

ఇదేవిధముగనే శ్లోకాదులున్నందుచేత ఉదహరించలేదు. లోకపాలురు ౧ సుధన్వుడు, ౨ శంఖపాదుడు, ౩ హిరణ్యరోముడు, ౪ కేతుమంతుడు. వీరలు ద్వంద్వరహితులు. అభిమాన శూన్యులు. పరిగ్రహములేనివారలు నిస్సంకల్పములు భగవదనుగ్రహమనకు పాత్రులునై భగవదాజ్ఞతో లోకపాలురుగ నీలోకాలోక పర్యంతభూమి నందు చతుర్దిక్కులయందునున్నారు. వీరిలచే సీతీవర్తమంతయు రక్షింపబడుచున్నది. కాబట్టి లోకపాలురని పేరికి పేరుగలిగెను ఇదంతయు భగవద్విభూతిలీలావిశేషముగాఁ జెలియవలెను. భగవంతు డనంతశ్రద్ధరూపుడు. అన్ని పురాణములందు దీనిననుసరించిని ప్రమాణములేయున్నవి. భేదములులేవు.

లోకాలోకసర్వతమున కరింద్రములు.

శ్రీదేవీభాగవతము - అష్టమస్కంధము - అధ్యాయము ౧౪.

శ్లో॥ కదిభిరునవంచా శత్రోః కిరగతిః స్యచ॥ ౧౮॥ భూగోళస్య చతుర్థాంశో
లోకాలోకా చలోమునే॥ తస్మాదపి చతుర్దిశు బ్రహ్మణా చాత్మయోనినా॥ ౧౯॥
నివేశితా దిగ్గజాయేతన్నామాని నిబోధత॥ ఋషభః పుష్పచూడోఽథవామనోఽథా
వరాజితః॥ ౧౦॥ ఏతేనమస్త్రలోకస్య స్థితిహేతవ ఉరితాః॥ తేహంచ స్వవిభూ
తీనాం బహువీర్యోప బృంహణమ్॥ ౧౦॥

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధం - అధ్యాయము ౨౦.

సతుపంచాశతోఽపి గుణితస్య భూగోళస్య తురీయ భాగోయం లోకాలోకా
చలః తదుపరిష్టాచ్చ తస్మైష్ట్యాకా స్వాత్మయోని నాఖలజగద్గుణాధి నివేశితాయే
దిగ్గజవరయః ఋషభః పుష్కరచూడో వామనోథ వరాజిత ఇతిసకలలోకస్థితి
హేతవః॥ ౩౮॥ ఉలోకాలోక పర్వతోపరిభాగమున నాలుదిక్కులందును నిఖల
జగత్సృష్టికర్త బ్రహ్మ ౧ ఋషభము, ౨ పుష్కరచూడము, ౩ వామ
నము, ౪ అవరాజితమని పేరులుగల నాలుకరింద్రములను సకలలోక జేయార్థ
ముగ నిలిచెను. ఈ కరింద్రములు లోకాదుల నియమిత స్థలములందుండఁగట్లు
నాకర్షించి స్వకీయవిభూతిబలముతో మహాబలము గలవైయున్నది.

అ లో క ము.

శ్రీదేవీభాగవతము - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయము ౧౪.

శ్లో॥ యాంతర్విస్తార ఏతేన హ్యలోక పరిమాణమ్॥ వ్యాఖ్యాతా యద్యపి
లోకాలోక ఇతిరణాత్॥ ౧౯॥ తతః పరప్రాచ్యోకేక గతిం శుద్ధాం వదంతిహ॥

శ్రీవామపురాణము - భువనలోకము - అధ్యాయము ౧౦.

అతః పరమనాలోక్య మగమ్యం సిద్ధసాధుభిః॥ దేవానామవ్యవిదితం వ్యవ
హార వివర్జితం॥ ౧౯॥ చృధివ్యగ్న్యంబు వాయునాం సభసత్త్వ ద్విత్వోత్తమా
మహత్వమేవ మృషిభిర్యర్జ్యతే నాత్రసంశయః॥ ౧౯॥

తీమత్వపురాణం - అధ్యాయం ౧౨౩.

శ్లో॥ తథాహ్యలోక ఆకాశో పరిచ్ఛిన్నాని సర్వశః॥ పాత్రేమహతి పాత్రాణి
యథాహ్యుత్తతానిచ॥ ౧౭॥ 'ప్రకాశశ్చా ప్రికాశశ్చలోకాలోకః సడచ్యతే।
అలోకస్తత్రచార్యాక్ చనిరాలోకాస్తతఃపరమ్॥ ౪౭॥

—♦ అ లో క వి వ ర ము. ♦—

భూతాదులతోను గుణాదులతోను వీటిసంబంధేంద్రియాదులకు సతీతమై
స్థూలముతో అలోకమనియు అజ్ఞానముతో అవ్యక్తమనియుఁబిలువబడు నదియలోకము.
ఇయ్యది అతీంద్రియులకు గోచరము. లోకాదులకుఁ గారణరూపమే అలోకము.
అజ్ఞానమునకు కారణరూపమే అవ్యక్తము. ఈ అవ్యక్తమునుఁగఱించి యిందులోఁ
బూర్వాభాగమగు నాధ్యాత్మిక ప్రకరణమున వివరించియున్నాను. సర్వబ్రహ్మాండ
ములకును నీలాగుననే అలోకావరణమున్నది. సర్వతీవరాసులకును దిమ్మూగులకు
సహితము అవ్యక్తమున్నది. ద్వంద్వమునకు నిదేకారణము. మనకు గలవ్యక్త
ప్రపంచమంతయును అవ్యక్తావరణమునకుఁజైనదే. ఈ అవ్యక్తమునుగాని అలోక
మునుగానిఁ ప్రకృతివిజ్ఞానముతో నెంతమాత్రము చెలియజాలము. కేవల స్వరూప
జ్ఞానులు, తత్త్వవేత్తలు, అతీంద్రియులు, భూతాతీతులు ద్వంద్వరహితులు మాత్రము
దీని తెలిసికొందురు. సంపూర్ణమేకముతో అద్వితీయాత్మయనియు భిన్నముతోఁ రెం
డవ దవ్యక్తమనియు బిలువఁబడును, మాయయని అజ్ఞానమని అలోకమని, తమస్సని
రెండవదానికే బర్యాయపదములు. ప్రతిదానికిని నీఆవరణ మంత్యములోనున్నది.

—o—

లో క వి వ ర ము.

శ్రీనాయపురాణము - అధ్యాయము ౧౦ పుట. ౨౩

అండస్యాంతస్త్విమే లోకాః సప్రదీప్తపాచమేదిని। భూలోకశ్చ భువశ్చైవ
తృతీయః స్వరితిస్త్పృతః। మహాలోకౌ జనశ్చైవ తతః సత్యశ్చ సప్తమః॥ ౭౯॥ ఏతేసప్త
కృతాలోకా శ్చ తాకారావ్యవస్థితాః। స్వకై రావరణైః సూక్ష్మైర్గార్యమాణ వృధక్
కృధక్॥ ౮౦॥

శ్రీనాయుపురాణము - భువనవివ్యాసము - అధ్యాయ. ౪౯. పుట. ౭౧

అండస్యాం స్త్రిమే లోకాః సప్తద్వీపాచమేదిన్ | భూర్లోకోఽథ భువన్లోకః
స్వర్లోకోఽథ మహస్తథా | ౧౮౮ | జనస్తపస్తథా సత్త్వసతావాగ్ లోకసంగ్రహః |
ఏతావానేవ విజ్ఞేయో లోకాంతైవచ తత్పరః | ౧౮౯ | శంభస్థాయా భవేద్యా
దృక్ ప్రతీచ్యాం ఓశిచంద్రీమాః | ఆదిత్యః శుక్లవక్షస్య వపురండస్య తద్విధం | ౧౯౦ |
అండానా మిందృశానాంతు కోటయోజ్ఞేయాః సహస్రశః | తిర్యగూర్ధ్వమధస్తాచ్చ
శారణ స్వావ్యయాత్మనః | శారణైః ప్రాకృతైస్తత్తీహ్యవృతం ప్రతిసప్తభిః | ౧౯౧ |
దశాధిక్యేవ చాన్యోస్యం ధారయంతి పరస్పరం | పరస్పరావృతాః సర్వే ఉతన్నాళ్ళ
పరస్పరాత్ | ౧౯౨ | చంద్రాదిత్యా వతస్తాస్తుయేలోకాః ప్రథితాబుధైః | తేలోకా
ఇత్యభిహితా జగతశ్చనస్సశయః | ౧౯౩ |

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయ. ౨౦.

లోకాలోక ఇతిసమాఖ్యాద నేనాచలేన లోకాలోక యోంతర్వర్తి
నావ్యవస్థావ్యత ఇతి సలోకత్రయాశ్చే పరితి ఈశ్వరేవిహితః యస్మాత్సూర్యాదీ
నాం భ్రువావపర్గాణాం జ్యోతిర్దణానాంగభస్తయోర్వాచీనాం స్త్రీగ్లోకానావిత
న్వానానకదా చిత్తరాచీనా భవతు ముత్సహంతే | ౩౬ | తామస్మహునాయామః
ఏతా వానేవ లోకవిన్యాసా మానలక్షణసంస్థాభిశ్చింతితః కవిభిః | ౩౭ | సతుకు
చాశతోక్తి గుణితస్య భూగోళస్య తురీయభాగోయం లోకాలోకాచలః

శ్రీదేవీభాగవతము - అష్టమస్కంధము - అధ్యాయ. ౧౮.

అండమధ్య గతస్సూర్యో ద్యావాభూర్యోర్వ్యదంతరమ్ | ౧౬ | సూర్యాండ
గోళయోర్మధ్యే కోట్యస్సుప్తః పంచవింశతిః | మృతే డపవ ఏతస్మిన్ జాతోమూర్తాండ
శబ్దభాక్ | ౧౭ | హిరణ్య గర్భ ఇతి హిరణ్యాండ సముద్భవః | సూర్యేణహి విభ
జ్యంతే దిశఃఖం ద్వార్యహీభిదా | ౧౮ | స్వర్గావపర్గా నరకాలసా కాసి చ సర్వ
శః | దేవతర్కి జ్ఞానుమ్యాణాం సరీస్రవ సవీరుధామ్ | ౧౯ | సర్వజీవనికాయానాం
సూర్యఆత్మాద్యగ్భవైరః | ఏతావాన్భూమండలస్య సన్నివేశ ఉదాహృతః | ౨౦ | ఏతే
సహి దివోమూసం వర్ణయంతిచతద్విదః | ద్విదశాణాంచ నిష్పావా దినాంచ దశ
యోర్యథా | ౨౧ | అంతరేణ తయోరంతరిక్షం తదుభయ సస్థితమ్ | యస్మద్ధ్యగశ్చ
భగవాన్భూమర్తై తపతాంపరః | ౨౨ | ఆతపేన త్రిలోకీంచ ప్రతతత్సేవభాసయన్ |

దీనియభిప్రాయము లోకాలోక పర్యవసాయమునందే వివరించినందుచేత నిట
ప్రాయలేదు.

శింశుమార వివరము - వేదప్రమాణము,

ఈ బ్రహ్మాండాకార విశ్వములో నీశింశుమారమునే సర్వులు ముఖ్యముగ దెలియవలెను. దీనితో ఇహవరసాధన ఫలములను బొంది తుదకు పరావరమగు ఆత్మను బొందవచ్చును. ఈ బ్రహ్మాండాకార విశ్వములో నీశింశుమారము మధ్యలో హృదయస్థాన కేంద్రముగ నున్నది. విశ్వవిరాడీశ్వర శరీరమునకు శింశుమారము హృదయస్థానము. ఆత్మప్రకాశలోకహృదయ పుండరీకము, ప్రతిజీవశరీరమందును విరాడీశ్వర శరీరమందును నుండును. సమష్టి శరీరము హృదయస్థానము వ్యష్టిశరీరమునకు శిరస్థానము. మనహృదయస్థానమందు ఆదిత్యుఁడెలులనున్నాడో శింశుమారములోను జగదాదిత్యుడెలులనే ప్రకాశించి సర్వాధారత్వ స్వరూపచైతన్యముగ స్వప్రకాశుడై సర్వమూలముగనున్నాడు. శింశుమారములో ముఖ్యముగ గ్రహించవలసినది ఉపాసితవలసినది నీ ఆదిత్యుడే ఈ ఆదిత్యప్రధానముతో గాయత్రీ, స్వరూపముగ నీశింశుమారమునే సంధ్యలయందు వస్తానముగ విధిగ నత్యమును మనవేద ఋషులు బలింపజేసిరి. శింశుమారము సర్వదేవతాత్మకము, సర్వకేజీరూపము. సర్వతారారూపము. దీనికే శ్రీమహావిష్ణు కుండిలీభూత దివ్యరూప దేవమని పురాణములందు ప్రధానముగ దెలిపిరి శింశుమారమును నిత్యము సంధ్యలయందు ధ్యానించువారల పుణ్యము మహాతిశయమనిగూడ వాకుచ్చిరి. మనమాలోచించి చూడ బ్రత్యక్షప్రమాణముగ నున్నది. ఇది సర్వలకు ధ్యానాదియోగాదులకును తత్త్వస్వరూపులకును, మూలస్థానగమ్యగతిగ కూడనున్నది. దీనియుపాసనా క్రిమమును వేదమంత్రముతోను స్తోత్రములతోను నిందులోనే సహితము వివరించినాను శింశుమారము మొదటిస్వర్గము. ఈ బ్రహ్మాండములో సర్వభీమణిలకు సృష్టిస్థితిలయాదులకునుగూడ శింశుమార మొక ముఖ్యకారణము. ఇది ప్రకాశముతోనుండు సంకలనము సర్వమును బ్రకాశింపజేయుచుండును. జీవులహృదయములోనున్న ప్రాణచైతన్యమువలె నీ బ్రహ్మాండములో నిది ప్రాణచైతన్య చిత్స్వరూపముగనున్నది. ఇది నేత్రస్వరూపము, జ్ఞానస్వరూపము. రాతింబగల్గకు నిదేకారణరూపము. దీనిచలనముతో భువునిది భువాదూర్ధ్వములోగల బ్రహ్మలోకమునవలకు కాలగతికి నిదేకారణము దీనిచలనముతోనే మనుకల్పములు, బ్రహ్మకల్పములు, యుగాదులు వరివర్తనములు, భుక్త-మూలగుచున్నవి. ప్రళయములు సృష్టియును దీనివలననే

గలుగుచున్నది. ఈ బ్రహ్మాండమును గడియారములోని పెకండ్ల యంత్రము వంటిది. జీవులహృదయములో గుండెవంటిది. ఇది తేవేత్వర సంబంధైక్య సంధిస్థానము. దీని యాకారము కుండలాకృతిగ నున్నందుచేత కుండలీభూతమని వర్ణించిరి. శ్రీమహావిష్ణు దివ్యదేహమనిన స్థితివ్యాప్తితో ప్రకాశముతో నున్నదని అర్థము. దీనిలో సర్వము ప్రారంభస్పృష్టిగా గలిగినవెనుక నే మనలోకము ద్వితీయమగు సృష్టిగ నేర్పడెను. ప్రకృతము మనకుగల సర్వాధార విద్యుచ్ఛక్తి శిశుమారములోనిదే ప్రణవస్వరూపమే శిశుమారము. ఇట్టిదివ్యరూపమునకు అధ్యాత్మికోపాసనాది ధ్యానయోగమే ముఖ్యమార్గము. గమ్యము.

శిశుమార నామకరణముతో సర్వలకుభయముగలుగవచ్చును. ఇది సామాన్యార్థముగాని, జ్ఞానార్థమగు వేదార్థముగాదు. శిశుమారమనినను శిశుమారమనినను నొకటే. “సంస్కృత శబ్దార్థకల్పతరు గ్రంథములోను నానార్థ రత్నమాలలో శిశుమారమనే యున్నది. సత్త్రియాపవిష్టువని, వంకరగా ధనురాకారముగ నుండుట చేత కుండలీభూత శ్రీమహావిష్ణు దివ్యదేహమని వర్ణించిరి. శిశుమారమనగ పిల్లలను జంపునదని యర్థము. పిల్లలనగ తత్వార్థము అజ్ఞానులని స్పష్టముగాన అజ్ఞానమును బోగొట్టునదనిఅర్థము. శిశుమారము తేజఃప్రధానమైనుంచేత స్వర్గలోకమని బడును. ఇది తేజోరాశిలోకము. శిశుమారము మక్షరాకారమనియు, వృశ్చికాకారమనియు, మినాకారమనియు పురాణములందు వర్ణింపబడినది. శిశుమారములో కక్ష్యలు మండలాదులు క్రిందినుండి విశాలములతో విలయములుగ క్రిమిముగ పైకిపోనుపోను మండలవిస్తారములు చాలచిన్నవిగన వంపులుగ నుండుటచేత వైఆకారముల కవకాశము గలిగెను.

శిశుమారపుచ్చము భుజమునంటి తలక్రిందై వేలాడుచు తిరుగుచుండును. ఇది వంకరగా నుండుటచేత తిరుగుటకు సాధ్యమై అనుకూలముగ నున్నది. చక్కగానుండి తిరుగుటకంటె మధ్యవంపులుగ నుండి తిరుగుటలో చాలనులభసాధ్యములుగ మన ఆనుభవములోనున్నది. శ్రీమదాంధ్రభాగవతములో శ్రీమహాభక్తప్రేతనగారు వర్ణించుటలో తలక్రిందై పట్టువయ్యెయున్నదని మంచమస్కంధములో రెండవ అశ్వాశములో కొర వద్యమున వివరించినారు క్రిమిముగ శిశుమారములో విషయాదులన్నిటిని ముందువిమర్శించినదానిని చూడవచ్చును.

— శింశుమార ధ్యానము - వేద ప్రమాణము. —

అరణ్యకము, స్వాధ్యాయబ్రాహ్మణము. అరణ్యకం, ద్వివీర్యవృక్షం రెండవది
కడపటి ఖండము ౧౮ ది.

హరిః ఓం భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యేస్వః ప్రపద్యే భూర్భువస్స్వః ప్రప
ద్యే బ్రహ్మప్రపద్యే బ్రహ్మకోశం ప్రపద్యే మృతం ప్రపద్యే అమృతకోశం ప్రప
ద్యే చతుర్జాలం బ్రహ్మకోశం యమృత్యుర్నావపశ్యతి తప్రపద్యే దేవాప్రపద్యే
దేవపురం ప్రపద్యే పరీవృతో పరీవృతో బ్రహ్మణా వర్తమానా తేహ కశ్యపస్వ
యస్మై నమస్తచ్చిరో ధర్మమూర్ధానం బ్రహ్మాత్తరాహను ర్యజ్ఞోఽధరావిష్ణుర్
హృదయగ్ం సంవహరః వ్రజన మశ్వినో పూర్వపాదా వశిర్వృధ్యం మిత్రావరుణ
వ హరపాదావగ్నిః పుచ్ఛస్య వృథమకాణ్డం తత ఇన్ద్రస్తతః పృథావతి రభయం చతు
ర్థగ్ం సనాపషదివ్యశ్శాక్షైర శ్శిశుమారస్తగ్ం హ య ఏనం వేదాప పునమృత్యుం
జయతి జయతి స్వర్గం లోకం నాధ్వని వమీయతే నాగ్నా వమీయతే నాపున
మీయతే నానవత్యః వమీయతే లఘాన్నభవతి ధువస్తవమసి ధువస్తవతీత మ
సిత్వం భూతానా మధిపతి రసిత్వం భూతానాగ్ం శ్రేష్ఠస్త్వాం భూతాన్యవ వరా
వతాస్తే నమస్తే నమస్తర్వం తే నమో నమ శ్శిశుమారాయ నమః ౧౮ || ౨౩

ఇందులోపాఠ భేదములు. నాపువమీయతే నాగ్నా వమీయతే నమస్తే
నమస్తర్వం తే నమః ఇత్యేతావదేవ ద్రవిడపాఠః.

దీనిని వృధానముగఁజేసుకొని సుభోవృత్తానములో దీనికి అనుగుణముగాఁగల
క్రియాకర్మఫలమును నీకింది మంత్రమును ముఖ్యముగాఁ బఠించఁజేసిరి. శింశుమార
ములోఁగల సర్వమును దేహించి నమస్కారపూర్వకముగ నిత్యము నాచరించఁజేసిరి.

ఓం నమః ప్రాచ్యైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ న
 మోనమా దక్షిణాయైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంతి ఏతాభ్యశ్చ నమా
 నమః పశ్చిమైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమానమ ఊ
 దీప్త్యైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమానమ ఉద్ధావి
 యైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమానమాఽధరా యైదిశే
 యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమా నమాఽవాంత రాయైదిశే
 (యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమానమా గంగాయమున యో
 ర్మధ్యేయేవసన్తి తేషు) నన్నాత్మా నశ్చిరంజీవితం వర్ధయన్తి నమాగంగాయమున
 యోద్ధునిభ్యశ్చ నమానమా గంగాయమున యోద్ధునిభ్యశ్చ నమః! ౨ - ౨౪
 దీనిని మనవృద్ధిలో భారతదేశములోఁగల సర్వమును గూఢించి వైదిధముననుసరించు
 నీలోకములోఁగల సర్వమును స్తుతిననుసారపూర్వకముతోఁ జెప్పింపఁజేసిరి.

—* ధ్యాన శ్లోకాదులు. *

శ్లో! పీఠం యస్మాద్ధరితీ జలధరకలశం లింగమౌకాశమూర్తిం సక్షత్రీం
 పుష్పమాలా గ్రహణ కనుమం నేత్రచంద్రార్కవహ్ని కుక్షేస్సప్త సముద్రం
 భుజశిరిశిఖరాం సప్తపాతాళపాదం వేదం వక్త్రం వడంగం దిశిదిశివదనం దివ్యలింగం
 నమోమి!

ఈశ్లోకమును వేదవతనానంతరము చెప్పవలెను. రాత్రిలందు మూత్రము శిం
 శుమూర ధ్యానము ముఖ్యమని శ్రీవాణుపురాణమందుఁ బ్రమాణమున్నది. పాచీన
 సాంప్రదాయముటులనే యున్నది. శింశుమూరము వృత్తిభూతములోనున్నది. మన
 మున్నవృద్ధివృద్ధులలోకములో శింశుమూరము మన భరతభూమి. శింశుమూరమనగా
 సువిదేవతలు, ఋషులు, శక్తశ్రీములు. గంగ మున్నగునవికలవిత్రోక్షేత్రీ పుణ్యభూమి,
 'ధ్యాన'భూమి, శ్రీధూమి. దర్శనీయపావనభూమిగాఁ జెలియవలెను. ఇది వేదములు,
 ఉపాసనలు, కర్మలు, జ్ఞానము, భక్తియోగాదులన్నిటికీ నిలయుభూమి. అందుచేత

నిదియే శింశుమారాకారముగఁగూడ నున్నది. ఈలాగుననే శింశుమారమును సర్వత్ర సమన్వయముచేయవలెను.

శ్రీవాయుపురాణము - భవనకోశం - అధ్యాయ. ౧౨.

ఏవంధునివానిబద్ధోఽసౌ సర్వతేజోశ్శిషాంగణం నైష తారామయోజ్జ్వలః
శిశుమారో ధ్రువోదివి, యదహ్నికురుతేపాపం దృష్టావతం నిశిముచ్చతే॥౯౦॥
యావత్సజైవ తారాస్తాః శిశుమారాశ్శితాదివి, తావత్తేజవతు వహ్నిః జీవంత్యభ్య
ధికానితు॥౯౧॥ శాశ్వతః శిశుమారోఽసౌ విజ్ఞేయః పృథిభాగళః, ఉత్రానపాద
స్తస్యాభోవిజ్ఞేయో హ్యుత్తరోహను॥౯౨॥ యజ్ఞోఽధరస్తు విజ్ఞేయో ధరో
మూర్ధాన మాశ్శితః, హృదివారాయణః సాధ్యః అప్సరా పూర్వపాదయో॥౯౩॥
వరుణశ్చార్చమాచైవ పశ్యిమే తస్యసద్ధిని, శిష్ట. సంచత్సరస్త్య మితోఽపాసే
సమాశ్శితః॥౯౪॥ పుచ్చేఽగ్నిశ్చ మహేంద్రీశ్చ మరీచిః కశ్యపాధ్రువః తారకాః
శిశుమారశ్చ నాస్తమేతి చతుష్టయం॥౯౫॥ నక్షత్రీచంద్రీ సూర్యాశ్చ గోహ
స్తారా గజైః సహ, ఉన్ముఖాభిముఖాః సర్వేచక్రీభూతాశ్శితాదివి॥౯౬॥ ధ్రువే
చాధిస్థితాః సర్వేధ్రువమేవ పదక్షిణం, పృథూతీహ వరం శ్రేష్ఠమేధీభూతం
ధ్రువందివి॥౯౭॥ ధ్రువాగ్నికశ్యపానాంతు వరశ్చాసౌ ధ్రువః స్ఫుటః, ఏకఏవ
భ్రమశ్శ్రేష్ఠ మేరువర్వతమూర్ధని॥౯౮॥ జ్యోతిహంచక్రీమేతద్ధి సదా కర్షత్యవా
బ్జుఖః, మేరుమూలోకయత్యేష పృథూతీహ పదక్షిణం॥౯౯॥ ఇతి మహాపురాణే
వాయుప్రకృతే ధ్రువచర్యానామ ద్విచంచాశోఽధ్యాయః॥ ౧౨॥

శింశుమారము - పురాణప్రమాణము.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయ. ౯.

శ్రీవరాహరః

తారామయం భగవతశ్శింశు మారాకృతిభోజీ, దివిరూపం హారేర్యత్తు
తస్యపుచ్చే స్థితోఽధ్రువః॥౧॥ నైషభ్రమః భ్రామయతి చంద్రాదిత్యాదితా
గ్నిహః, భ్రమంత మనతంతయాంతి నక్షత్రాణిచ చక్రవత్॥౨॥ సూర్యాచం
ద్రమసౌతారా నక్షత్రాణి గృహేనసహ, వాతానీక మయైర్బంధైః ధ్రువేబద్ధాని
తానివై॥ ౩॥ శింశుమారాకృతిప్రకృతం యద్రూపం జ్యోతిహందివి, నారాయ

లోకయనం ధామ్నాం తస్మాధారస్వయంహృది॥౪॥ ఉత్రావపాదపుత్రస్తు తమా
రాధ్యజగత్పతిం, సతారా శింశుమారస్యధువః ప్రచ్ఛేవ్యవస్థితః॥౫॥ ఆధారశ్శింశు
మారస్య సర్వాధ్యక్షో జనార్దనః, ధువస్యశింశుమారశ్చ ధువేభానుర్వ్యవస్థితః ౬
తదాధారం జగచ్ఛ్రేణం సదేవాసుర మానుషం. యేన విప్రీవిధానేన తస్మైక మనా
శ్శృణు॥౭॥ వివస్వానవృథిర్వాస్తై రాదాయాపో రసాన్వితాః, వర్ష త్యేవత తస్మా
న్నం అన్నాదవ్యఖలంజగత్॥౮॥ వివస్వా నం శుభిస్త్యైరాదాయ జగతోజలం,
సోమేముంచత్యభేః దుశ్శుచాయునాడి మయైవ్విజ॥౯॥ నాత్రైర్విషీవతేఽభేషు
ధూమాగ్న్యనిలమూర్తిషు॥౧౦॥ ఇదేవిధముగనే శ్రీదేవీభాగవతములో అష్టమ
సకంధం అధ్యాయం ౧౭ లో నున్నది.

శ్రీవిష్ణుపురాణము - ద్వితీయాశం - అధ్యాయం ౧౨.

శింశుమారస్తు యఃప్రొక్త స్సధువో యతిఃపత్ని, సన్నివేశంచ తస్యాపి
శృణువ్యయునిసత్తమ॥౧౯॥ యదన్తాకురుతేపాచం దృష్ట్యైతం నిశిముచ్యతే,
యావత్సత్యైవ తారాస్తా శింశుమరాశ్శితాదివి, తాంవంత్యేవత మర్షాణి జీవంత్య
భ్యధికానితు॥౩౦॥ ఉత్రావపాదస్తస్యాధో విశ్వేయోహ్యుత్రోహనుః, యజ్ఞోధర్మ
శ్చవిశ్వేయో ధర్మోమూర్ధాన మాశ్శితః॥౩౧॥ హృదినారాయణాచ్చస్తే అశ్వినా
పూర్వపాదయోః, వరుణాచ్చార్ధమాత్రైవ పశ్చిమే తస్యచక్రీన్॥౩౨॥ శిష్టసం
వత్సంస్ర్య మిత్రోపానం సమాశ్శితః॥౩౩॥ ప్రచ్ఛేగ్నిశ్చ మహేంద్రీశ్చ కాశ్య
పోథ తతోధువః, తారకాశింశుమారస్య నాస్తమేతి చతుష్టయం॥౩౪॥ ఇత్యేష
ఽన్నావేశోయః పృథివ్యా జ్యోతిషాంతథా, ద్వీపానా ముదథీనాంచ వర్షతానాంచ
క్షీరతః॥౩౫॥ వర్షాణాంచ సదీనాంచ యే చతేషు వసంతివై, తేహంస్వరూప
మాఖ్యాతం సంక్షేపశ్శూయతాం ప్రవః॥౩౬॥ యదంబువైష్ణవః కాయస్తతో
విప్రవసుంధరా, పద్మాకారాసముద్భూతా పర్వతాభ్యాది సంయుతా॥౩౭॥ జ్యో
తీంషి విష్ణుర్భువనానివిష్ణు ర్వనానివిష్ణుర్నిరయోదితశ్చ, సద్యస్సముద్రాశ్చ సవసరస్వం
యఃపస్తయన్నాస్తిచవిప్రవర్య॥౩౮॥ జ్ఞానస్వరూపో భగవాన్ యతోపావశేష
మూర్తిర్నతుపస్తుభూతః, తతోహితైలాబ్ధి ధరాదిభేదాః జానీహివిజ్ఞాన విజృంభి
తాన్॥౩౯॥ యదాశుశుద్ధం నిజరూపి సర్వం కర్మక్షయేజ్ఞాన మపాస్తదోపం, తదా
హిసంత్య తరోః ఫలాదిభవంతినో వస్తుషువస్తుభేదాః॥౪౦॥ వస్తస్తి కింకుత్రిది
దాది మధ్యవర్ణంతేహిన్తంచపదైకరూపం యచ్చాన్యధాత్వం ద్విజయాతి భూయోన

తత్తదాత్రోఽహోహితత్త్వం ॥ ౪౧ ॥ మహీఘటిత్వం ఘటితః కపాలికా కపాలికా
చూరరజస్తతోఽఽః, జనైః స్వకర్మస్థిమితాత్మ నిశ్చయైరాలక్యతే బ్రూహి కిమత్రీ
వస్తు ॥ ౪౨ ॥ తస్మాన్న విజ్ఞానమృతేస్తికించత్వదిత్కదాచి ద్విజవస్తుజాతం, విజ్ఞాన
మేకం నిజకర్మభేద విభిన్న చిత్రైర్బహుధాభ్యుపేతం ॥ ౪౩ ॥ జ్ఞానం విశుద్ధం విమలంచ
నిత్యమశేషశోకాది నిరస్తసంగం, ఏకస్పదైకం పరమః పరీశస్సవానుదేవో నయతో
స్యదస్తి ॥ ౪౪ ॥ సద్భావఏషో భవనో మయోక్తో జ్ఞానాయథా సత్య మసత్యమ
స్యతే ॥ ఏతత్తు యత్సం వ్యవహారభూతం తత్కావీభోక్తం భవనాశ్రితం తే ॥ ౪౫ ॥
యజ్ఞావశుర్వస్తి రశేషముత్విశ్నోమస్సురా స్సర్వమయశ్చ కామః ॥ ఇత్యాదికర్మా
శ్రిత మార్గదృష్టం భూరాది భోగాశ్చ ఫలానతేషాం ॥ ౪౬ ॥ యచ్చైతద్భువనగతం
మయాతవోక్తం సర్వత్ర వ్రజితిహి తత్కర్మవశ్యః, జ్ఞాన్వైతస్థాన మచలం సదైక
రూపం తత్కుర్యాత్కరిహి యేనవాసుదేవ ॥ ౪౭ ॥ ఇతి త్రివిష్ణుపురాణే ద్వితి
యాశ్చే ద్వాదశాధ్యాయః భవనశోకస్స మాప్రః ॥

శ్రీమద్దేవీభాగవతము - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయం ౧౭.

శ్లోకైశ్చక్రిం కీచిదేతద్భిశుమారస్వయావకం, సోపయోగం భగవతో
యోగధారణ కర్మణి ॥ ౧౧ ॥ యస్యాస్యాస్థిరసః కుండలీభూత వపుతోమునే, పు
చ్చాగ్రే కల్పితోయోఽయం ధువ ఉత్రానపాదజః ॥ ౧౨ ॥ లాగులేఽస్యచ సం
ప్రోక్తః పరీహపతికల్పవః, అగ్నిరింద్రీశ్చ ధర్మశ్చ తిష్ఠతే సురపూజితా ॥ ౧౩ ॥
ధాతావిధాతా పుచ్చాగ్రే కట్యాంసప్తర్షయస్తతః, దక్షిణావర్తభోగేన కుండలాకార
మియువః ॥ ౧౪ ॥ ఉత్తరాయణ భాసివా దక్షపార్శ్వేఽర్చితానిచ, దక్షిణాయన
భాసివా సవ్యపార్శ్వేఽర్చితానిచ ॥ ౧౫ ॥ కుండలాభోగ వేళస్య పార్శ్వయోరుభయో
రపి, సమసంఖ్యాశ్చావయవా భజంతికజనందన ॥ ౧౬ ॥ అజీవిధివృత్తభాగే ఆకాశ
సరిదాదరే, పునర్వయశ్చ పువ్యశ్చ శ్రోత్యోదక్షిణ వామయో ॥ ౧౭ ॥ అర్ధా
స్త్రీషే వశ్శ్రీమయో, పాదయోర్దక్షవామయోః అభిజిచ్ఛోత్తరాపాథా నాసయోర్ద
క్షవామయో ॥ ౧౮ ॥ యథాసంఖ్యంచ దేవరే శుక్రిశ్చ జలభంతథా, కల్పితే
కల్పనా విద్భిర్మేత్రీ యోర్దక్షవామయో ॥ ౧౯ ॥ ధనిష్ఠాచైవ మూలంచ కర్ణయో
ర్దక్షవామయో, మఖాదీన్యస్త భాసివా దక్షిణాయన గానిచ ॥ ౨౦ ॥ యంతర
వామపార్శ్వీయ వంశీపు క్రిమితోమునే, తద్దైవమృగ శీర్షాదీ న్యుగళానిచయాని
హి ॥ ౨౧ ॥ దక్షపార్శ్వీయమం క్రితేషు పౌరిలోమ్యవయోజయేత్, శతతారా తథా

శ్వేతాస్థానంధయో ర్దక్షవామయోః॥ ౨౨ ॥ అగస్త్యశ్చిత్తరహనా నధరాయాం
హనాయముః, ముఖేష్వంగారకః ప్రోక్తమిదం ప్రోక్తమిదం॥ ౨౩ ॥ బృహస్పతిశ్చ
కరుది తక్షన్యరోగ్ గ్రహాధిపః, నారాయాశ్చహృదయే చంద్రోమనసి తిష్ఠతి॥ ౨౪ ॥
స్తనయోఽశ్వినౌ నాభ్యాముశనాః కుక్షీరీతః, బుధః ప్రాణాపానయోశ్చ గళేరాహు
శ్చ కేతవః॥ ౨౫ ॥ సర్వాంగేషు తథారోమకూపే తారాగణాస్సృతాః, ఏతథగ
వతో విష్ణో స్సర్వజేవమయం వపుః॥ ౨౬ ॥ సంధ్యాయాం పశ్యత్యహంధ్యాయే త్పి
యతో వాగ్యతోమని, నిరీక్షమాణశ్చోత్తిష్ఠే నృంతేణానేన ధీశ్వరః॥ ౨౭ ॥ సమో
జ్యోతిర్లోకాయ కాలాయా నిమిషాం పతయే, మహాపురుషాయాభి ధీమహీతి॥ ౨౮ ॥
గ్రహక్షీతారామయ మాధిదైవికం పాపాపనాం మంత్రీకృతాం తిక్తాలమ్, సమన్య
తస్సర్వతో నాత్రికాలం నశ్యేత తత్కాల జమాశుపావమ్॥ ౨౯ ॥ ఇతి శ్రీమద్వేదిభా
గవతే మహాపురాణే అష్టమసంధే సప్తదశోధ్యాయః

— శింశుమారము —

శింశుమారమును గ్రహనక్షత్ర జ్యోతిశ్చక్రీరూప పరమాత్మయని కర్మయో
గులు సాధించుచున్నారు. ఇందులోఁగల సూర్యచంద్రులిద్దరు పృథివీదర్శయందు
భిన్నసంవత్సర మాసరాశి చక్రీగతులయ్యుఁ గలియుదురు. సూర్యుఁడు సంవత్స
రాది వ్యావహారిక పంచసంవత్సరము సమష్టియగు కల్పముమొదలు పంచఋత్యాది
ఋతుకల్పమువరకేకాక, “యత్పుణ్యం నక్షత్రం, తద్వత్కు-ర్వీతోవపుష్పం” “దేవస్య
సవితుః ప్రాతః ప్రసవః ప్రాణః, పరుణస్యసాయ మానవోఽపానః” అను ప్రమాణ
ములబట్టియుఁ గాలపంచక విభక్తమగు దినకాలావయములోని “సమానసాహ్నుః పం
చపుణ్యానినక్షత్రాణి”యను శ్రుతిప్రమాణమునుబట్టియు నక్షత్రమానవర్యంతము కాది
మావసానక స్ఫురభిండములోఁ బృథివీదర్శయలోను వర్ణింపచకయాపుండై విభజింపఁబడి
నట్లే-మృదుఁడుకూడ మాతృకాద్యులేములందు సాయఃపద్మతం వర్షకల్పాశ్రయముచేఁ
దిశక్తిరూపుండై త్రినాభిచక్రమందు సంచారములుగలిగి వ్రవర్తకుఁడగుచున్నాఁడు.
చందుఁడు దేవీమాన మానసకల్పములోఁ ద్వరితగతిచే శుక్లకల్పగతి భేదములతోఁ
దినమాసపూర్ణగతిని మార్పులతో సూర్యునివలెనే తపఋతుకల్పములోఁ బుష్కల
నాది భేదములకుఁడానే హేతుభూతుండై దర్శయందు సూర్యునితో ఏకనక్షరాశిగ
లినిబొంది ఏకాశిగాఁజరించుచున్నాఁడు. శ్రుతి “సూర్యఏకాశీచరతి చంద్రమా
జాయతేపునః” (బ్రహ్మోద్వయంత్రీము) కర్మసాక్షియు, జగజ్జనకుఁడు, వైదేహుఁడు

డునగు సూర్యునివలన మరల మరల మాసాదియందుఁ బుట్టుచున్నాఁడు. “పూర్వా
పరం చరతో మాయయైతో మాయయైతే, శిశూవేదస్తే పరిమాతోలధ్వరం,
విశ్వాన్యన్యో భవనాభిచప్తే, ఋతూనన్యోవిదధజ్జాయతేపునో” అని సూర్యాచంద్ర
మనసూక్త మంగీమునందున్నది. నక్షత్ర భువచక్రమును వేదోక్తయజ్ఞ కాలార్థ
సిద్ధికొరకు న్యావహరికులును, భౌమభువమాత్ర సన్ని విష్ణులునగు చంద్రసూర్యులు
దివ్యభువమునకుఁ బ్రతియాప్తులైనట్లు కొన్ని మతములతో నక్షత్రభువ శిశుమార
మునుగూడ భారణాయోగ సిద్ధికొరకై వర్ణించిరి. ఎటులన దేవ యమ నక్షత్ర
చక్రములలో దేవనక్షత్రములు దక్షిణముగఁ దిరుగునట్లును, యమనక్షత్రము లుత్తర
మార్గములోఁ దిరుగునట్లును, చారుమారుగఁ జేసి సృజించుటలో సూర్యవంశపురా
జగు త్రిశంకుఁడు విశ్వామిత్రునియొక్క పత్నిస్మప్తిలోఁ దక్షిణభువ సమావమున
అర్వాఞ్చరస్కునిగ నుంచె. అందుచేత నావిశ్వామిత్రస్మప్తిలో భూరాది సప్త
లోకములు, వైదికసత్యములనుగూడ తలక్రిందులుగా సృజించుట కుద్యమింపఁబడెను.
బ్రహ్మాది దేవతల ప్రార్థనలచే నావృత్తిస్మప్తి అంతట విరమింపఁబడెను. వసిష్ఠ
పుత్రులకావముతోఁ జండాలుఁడైన త్రిశంకున కిచ్చటనే ఇంద్రాదిభోగములను,
దేవతల సమ్యక్తితోఁగల్పించినట్లు రామాయణాది పురాణములందున్నది. త్రిఖండ
మాతృకాక్షర కుండలీభూత శరీరుఁడగు నీభౌమభువుఁడు భూలోకమందుత్తమ
పాదుఁడను పేరుగల తామసమన్వితరములో మనువంశమందు బుట్టిన రాజకుమారుఁ
డై దివ్యరూపుఁడై యాదివ్యశిశుమార పుచ్ఛాగ్రిమందు నిలిచెను. ఇట్లీనక్షత్ర
శిశుమార పుచ్ఛాగ్రిమందు నీధ్రువుఁడు మూలాధారుఁడగును. పూర్వమాదుఁడెప్పు
బడిన భువుఁడు కల్పిత్రధ్రువుఁడు; పృజాపతియగుచున్నాఁడు. ఇతనితో సమాన
ముగ అగ్ని, ఇంద్రుఁడు, ధర్మదేవత (యముడు) నక్షత్రరూప దేవతలుగ పూజితు
లగుచున్నారు. శ్రుతిలో “అగ్ని పుచ్ఛస్యప్రథమా కాణ్డా తతఃఇంద్రస్తతః పృజా
పతి రథయం చతుర్థగ్ సవాపవ దివ్యశ్శాక్వర శిశుమారస్తగ్ వాయవవం వేద”
అనియు నక్షత్రభువచక్రమందు శ్రుతిలో “హస్తవస్యహస్తః! చిత్రాశిరః!
నిష్టాహృదయం! ఊరూవిశాఖా! పత్తిష్ఠానూరాధః ఏవ వై నక్షత్రయః; పృజాపతిః!
యవవం వేద! ఉభయోరేనం లోకయోర్విదుః, అస్మిగ్ శ్చ ముష్మిగ్ శ్చ” అనియు
ఉపాసకునికి యోగికి బ్రహ్మకాల మోక్షమని జెప్పుటకు సూర్యమండల భేదనము
గూడ చెప్పుబడియున్నది.

భూతయు విధాతాదులు శిశుమార పుచ్ఛాంతమందును గటిపేదేశమునఁ

గవ్యపాది సప్తర్షులు ఉత్తరధ్రువమునకుఁ బ్రదక్షిణము చేయువిధముగ నె
దక్షిణ ధ్రువకటివ్రేదేశమందుఁగూడ అగస్త్యుఁడని జెప్పబడుచున్న తిశంకనితోఁ
గాని భూచ్ఛాయాగ్రహముగు రాహుమండలముతోఁగాని కలసి తీవ్రమధ్యమండగతి
భేదములచే వక్రగ్రహములు, గ్రహయద్ధాదులు మొదలుగ సప్తాష్టగ్రహకూట
వర్ణంతము దక్షిణధ్రువుని సూర్యాది గ్రహములుగూడ వ్రదక్షిణముగనో, అప్ర
దక్షిణముగనో తిరుగుచున్నట్లు మాత్రము మనకగవడుచుండుట స్పష్టము. ఇట్లు
దక్షిణావర్త భోగముతోఁ దిరుగుచున్న తారాచక్రమంతయు దక్షిణోత్తర దిక్కుల
యందుఁ దారుమారుగఁ దిరుగుచు పరస్పర సంబంధము కలిగియున్నదని తెలియ
వలెను. ఈలాగునఁ దెలిసి ఆరాధించినవారలకుఁ బుణ్యఫలము వచ్చుచుండును.

ఇట్లు నక్షత్ర విషయచ్ఛక్తిముల సంపాదకతతో గ్రహస్థానములు కల్పించ
బడిన, భౌమచంద్రసూర్యులకు నితర ఛాయాతారామండల గ్రహముల మండల
కల్పనతో వ్యవహారిక దృక్పథముచే కల్పించబడినను, పరమార్థదృష్టిచే గృత్రికాది
విశాఖాంతము పదునాలుగు నక్షత్రముల చక్రము చేసనక్షత్రములనియు! అపూరా
ధాది భరణ్యంతముగాఁగల నక్షత్రములన్నియు యమనక్షత్రవక్రగతిని తెలిపిరి. చేస
నక్షత్రచక్రమంతయు మధ్యాక్షమగు ధ్రువమేరువునకు దక్షిణముగాఁ దిరుగుచున్న
దనియు, యమనక్షత్ర చక్రమంతయు ఉత్తరపార్శ్వమందు పరిభ్రమించుచున్నదనియు
నున్నది. మానుషదినమందు, ప్రాతస్సంగమాది సాయాహ్నంతముగ పంచకాల
పరిమితితో దైవజీవముాత్రను నడుపుకొనఁదలఁచిన స్వార్థులకు నిత్యప్రసిద్ధకర్మలగు
పంచయజ్ఞాదులును, దదనుకూలముగు కాలకర్మయోగాదులను విధించి చెప్పిరి. త్రిపా
ద్విభూతినిఁ జెప్పినపుడు త్రయీవిధ విషేధములతో వేదమేతైత్తరీయ సంహితలో
'నివృన్న్వేషక' మాత్రకాండయందును, గీతలో శ్లో॥ సహస్రయుగ వర్ణంత మహర్వ
ష్టహ్సణోవిదుః, రాత్రింయుగ సహస్రాంతాం తేహారాత్రీ విదోజనాః॥ అని
చెప్పబడియున్నది. ఒక బ్రహ్మసావన దిన పరిమాణములో బూచోషస్సులు
నెప్పబడినవి. అట్టిశాస్త్రీయ వ్యవహారిక మచోషస్సులయొక్క కాలకర్మవిభా
గముచేతనే సృష్టియంతయుఁ బంచీకరింపఁబడి ప్రపంచాకారముగ నిర్మింపఁబడినను.
ఈ విషయము "ఇయమేవసాయా వధిమావ్యోచ్చత్" అని ఆరంభించిన పదునారు
మంత్రములుగల సూక్తములందున్నవి.

వైజెప్పిన దేవయమ నక్షత్ర చక్రవిభాగముగూడ, తైత్తరీయ బ్రాహ్మణ
ములోని ప్రథమకాండలో ఐదవప్రసాదముయొక్క ద్వితీయాశువాకము మొదలుగ

రెండనువాకములందు విస్తరించిచెప్పబడినది. గ్రంథవిస్తరభీతితో విడచితిని.

-శింశుమారము-వీధీత్రయవిభాగము. దక్షిణోత్తరనక్షత్ర చక్రస్థానముల వర్ణనము.-

ఇదివరకుఁజెప్పిన దక్షిణోత్తర నక్షత్రజ్యోతిష్యుక్తి కుండలీభూత శింశుమార ములోఁగల మధ్యమార్గమే ఆజీవీధి. ఈ ఆజీవీధి వృష్ణభాగమందుఁగలభూమి హరి ద్వారమనియు, మాయాపురియనియు, గంగాద్వారమనియుఁ బిలువఁబడను. భౌమ గంగానదియొక్క గర్భమువలెనే ఆకాశగంగా నదీగర్భముగూడనున్నది. దక్షిణ ధ్రువ శింశుమారమునకుఁ బునర్వసు, పుష్యమి నక్షత్రములురెండు కుడియెడమ శ్రోణిభాగములు ఆర్ద్రాశ్లేష నక్షత్రములు దక్షిణవామపాదములూ అభిజిత్తరాషా ధలు దక్షిణోత్తర నానాపుటులు శ్రవణపూర్వాపాదలు దక్షిణవామనేత్రములు ధనిష్ఠ, మూలనక్షత్రములు, దక్షిణవామ శ్రోత్రములు, మధుమేధలు నెనిమిది నక్షత్రములు దక్షిణాయనగత గులైయున్నవి. ఇవే దక్షపార్శ్వపు తెముకలై వాసు భాగపుఁ బ్రకాశవీపు వెన్నెముకల నంటియున్నవి. ఇటులనే మృగశీర్షాద్వారా శ్రే షాంత పంచనక్షత్రములు దేవనక్షత్రగణ సుబంధముగలవిగానున్నను దక్షిణదిక్పక్ష పాతముచే మఱుచి నక్షత్రత్రయమునకు దక్షిణగతిమార్గముచే. వామపక్షముననున్న టులనే యెడమచక్క వీపు వెన్నెముకల నంటి గతిప్రీతిలోమ్యము గలిగియున్నవి. శతతార, జ్యేష్ఠలు శింశుమారమునకుఁ గుడియెడమభుజములు. అగస్త్యనక్షత్ర మూర్ధ్వహను పరీచేక్షమనను, యముడు అధోహనుపరీచేక్షమునను, అంగారకుడు ముఖమందును, శనైశ్చరుండుపస్థానమునందును గల్పింతుఁబడియున్నారు. బృహస్పతి భుజద్వయములమునను, వక్షస్థలమున గ్రహరాజగు సూర్యుఁడును, హృదయమందు నారాయణుండును. మనస్సున జన్మించును గల్పింపఁబడియున్నారు. స్తనములం దశ్వినీదేవతలును, నాభియందు శుక్రుఁడును, ప్రాణాపానములందు బుధుఁడును, కంఠ మునందు రాహువును, కేతువు ధ్వజాకారముతో సర్పాంగములందునున్నారు. ఇతర తారలన్నియు రోమహవములందున్నవి. ఈ విధముగ వేదమునందుఁజెప్పిన ప్రకారము యజ్ఞపురుషుడగు విష్ణుమూర్తియొక్క దివ్యశరీరమే సర్వదేవతానిలయమై శింశుమారచక్రరూపముతో స్వర్గమందున్నది. సంధ్యాకాలమందుఁ బ్రతీదివమం దును వాక్ష్మీయమముతో నిందలోఁజెప్పిన వేదమంత్రముతోను ధ్యానశ్లోకాదుల తోను సీద్రువుని నిలబడిచూచుచు నెవఁడు నియమవ్రతుఁడై ధ్యానించునో యట్టివాని పుణ్యమును లెక్కింప శక్యముగాదు.

ప్రారంభమందు వేదమంత్రమును శ్లోకమునుదహరించి నాడెను. చూడవలెను. అదికాకున్న శ్లో|| సమోజ్యోతిర్లోకాయ కాలాయా నిమిషాంపతయే మహాపురుషాయాభిధీమహి|| అనుశ్లోకమును బఠింపవచ్చును. ఏమియుఁ దెలియకపోయినను, భక్తిచేత సమస్కరించి భజించువారలకును, స్మరించువారలకును, కాలజనితదోషములు దొలగును. ఈలాగు మంత్రద్రష్టలగు ఋషులుజేయుచు ధన్యులైరి. ఆగామి సంచిత ప్రారబ్ధ పాపకర్మలుగూడ నశించును.

—o—

శింశుమారములోగల నవవీధులు.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాశం - అధ్యాయం ౮ శీఘ్రభాష్యం.

త్రిభిష్ట్రైభిరశ్విన్యాది నక్షత్రైః నాగవీధీ గజవీధీ ఐరావతీ చేత్యుత్తరమార్గే వీధిత్రయం - (పౌర్ణమీకం వీధిత్రయేణ) అర్ధభవీధీ - గోవీధీ - జరద్గవవీధీ చేతి మధ్య మమార్గే వీధిత్రయం - అజవీధీ మృగవీధీ వైశ్యానరవీధీ చేతి దక్షిణమార్గే వీధీ త్రయం యదుక్తం తత్రైవ-

—† ఉత్తరమార్గములోగల వీధులు. †—

నాగవీధి, గజవీధి, ఐరావతవీధి.

అశ్వినీకృత్తికాయమ్యూ - నాగవీధీశబ్దితా। రోహిణ్యార్ధే మృగశిరో గజ వీధీ తృణిధీయతే। పుష్యశ్చేషేతదాదిత్యవీధీచైరావతీ స్మృతా। ఏతాస్తువీధయస్త్రై సౌ ఉత్తరమార్గ ఉచ్యతే।

—† మధ్యమార్గములోగల వీధులు. †—

(౧) అర్ధభవీధి, (2) గోవీధి, (3) జరద్గవవీధి

తథాద్వేచాపి శల్లశ్యా మఘాచైవార్ధ భీమతా। హస్తశ్చిత్రా తథాస్వాతీ గోవీధీతిచ శబ్దితా। జ్యేష్ఠాపిశాఖానూరాధా వీధిప్రోక్తా జరద్గవీ ఏతాస్తువీధయస్త్రై సౌ మధ్యమార్గ ఉచ్యతే।

—♦ దక్షిణమార్గములోగల వీధులు. ♦—

(౧) అజపీధి (౨) మృగవీధి (3) వైశ్వానరవీధి.

మూలాషాఢోత్తరాషాఢా చా జపీధ్యభిశబ్దితా, శ్రవణంచ ధనిష్ఠాచ మార్గీ శత భిషక్తధా, వైశ్వానరీ భాద్రపదే రేవతీచైవకీర్తితా, ఏతాస్తు వీధయస్త్రైసోఽి దక్షిణో మార్గఉచ్యతే॥

యామ్యా=భరణీ, ఆదిత్యా=అదితిదేవతా పునర్వసుః, మార్గీ=మృగవీధి. స్థానం జరద్గమం మధ్యం తద్ధైరావతముత్తరమ్॥౨॥ వైశ్వానరం దక్షిణతో నిర్దిష్ట మతితత్త్వతః॥

—♦ శింశుమారములోగల వీధులవివరము. ♦—

మత్స్యపురాణం.

అశ్వినీ, భరణి, కృత్తిక=నాగవీధి
రోహిణి, మృగశిర, ఆర్ద్రా=గజవీధి
పునర్వసు, పుష్యమి, ఆశ్లేష=ఐరావతవీధి

} ఉత్తరమార్గము
ఐరావతవీధి సమష్టి నామము.

మఖ, పుబ్బ, ఉత్తర=ఆర్థవీధి
హస్త, చిత్త, స్వాతి-గౌవీధి
విశాఖ, అనోరాధ, జ్యేష్ఠ=జరద్గవవీధి

} మధ్యమమార్గవీధి జరద్గవ
వీధి సమష్టి నామము.

మూల, పూర్వాషాఢ, ఉత్తరాషాఢ=అజపీధి

శ్రవణం, ధనిష్ఠ, శతభిషం=మృగవీధి

పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్ర, రేవతి=వైశ్వా

} దక్షిణమార్గవీధి.
వైశ్వానరవీధి సమష్టి నామము

ఉత్తరాయణములో సూర్యుడు మండలమధ్యలో సంచరించును.

దక్షిణాయణములో ఈవీధికి క్షణమల సంచరించును .

దక్షిణోత్తరమార్గములకు మధ్యలో ౧౦౦,3౨౧ యోజనములు.

సూర్యమండల విష్కంభము ౯,౦౦౦ వలయుం ౨౭౦౦

చంద్రమండలం ద్వీగణము ౧౫,౦౦౦ ,, ౫౭,౦౦౦

సూర్యుడు దక్షిణదిశలో ఉరుగునపుడు సూర్యమండలవైశాల్యము ౧౦,౦౫౮. దక్షిణాయణమున శీఘ్రగతిగాన పగలు ౧౪ ముహూర్తములు. ఉత్తరాయణమున మం

దగతిగాన వగలు ౧౬ ముహూర్తములు.

పుష్కరప్రదేశము = లోకాలోక పర్వతమునకు ఉత్తరమున అగ్నిమార్గమునకు వెలువలనుడునదని తెలియవలెను. ఈపుష్కరప్రదేశమునకు దక్షిణవీధి యందును సూర్యనికాంతి వ్యాపించును. లోకాలోకపర్వతము ౧౦,౦౦౦ ఔన్నత్యము ఆదేశములకొక భాగమందుమాత్రము సూర్యుడు గోచరించును.

—♦ సూర్యునితోడ నక్షత్రములు తిరుగును. ♦—

సూర్యుడు పుష్కరద్వీపమధ్యముననున్నపుడు భూమియందు రాత్రిపగలు సమకాలముగనుండును.

దక్షిణదిశయందు సూర్యగతి ప్రతిదినము ౯,౧౦౮,౫౦౦ యోజనములు ఉత్తరాయణమున ౩,౦౧౨,౦౦౦ ఈశాన్యదిశలో సమగతి. ఇదేవిషయంజ్ఞా విషయములలో గోమేధిక ద్వీపమందుండును.

—౦—

శిశుమారములోగల దేవయాన పితృయానములు.

—♦ పితృయాన వివరము. ♦—

శ్రీనాయపురాణం - అధ్యాయ ౫౦ - పుట ౭౫.

ఉత్తరం యదగస్త్యస్య అజవీధ్యాశ్చ దక్షిణం పితృయానః సవై సంధావై శ్వానరపథాద్భవే|| ౨౦౮|| తత్రాసతే ప్రజావంతో మునయోహ్యగ్నిహోత్రీణః| లోకస్య సంతానకరాః పితృయానేఽధిపితాః|| ౨౦౯|| భూతారంభ కృతంకర్మ ప్రతిపాఙ్ముక్త్యుచ్యతే| ప్రారంభ తే లోకకామాస్తేషాం వంధాః సదక్షిణః|| ౨౧౦|| సలితంతే పునర్భర్తం ధావయంతి యుగేయుగే| సంతత్యా తపసాచైవ మర్యాదా భిక్షతేనచ|| ౨౧౧|| జాయమానాస్తు పూర్వేవై పశ్చిమానాం గృహేషుచ| పశ్చిమాత్సైవ జాయంతే పూర్వేషాం నిధనేష్వపి| ఏవమార్త మానాస్తే తిష్ఠంత్యా భూతసంప్లవాత్|| ౨౧౨||

ఇట్లే విష్ణుపురాణ ద్వితీయాంశాష్టమాధ్యాయమందు భావ్యమందుచున్నది.

అగస్త్యగోళమున ఉత్తరముగను అజవీధికి దక్షిణముగను నున్నట్టి వైశ్వానరవీధికి వెలువలభాగమందుగల మార్గమే పితృయానమొనరుచున్నది. అపితృయాన మార్గమందున్న వా రిహలోకమును జయించినవారుగను, అగ్నిహోత్రాది కర్మలచే

దేవఋణ విసుక్తులుగను నుండి లోకసంతానము వృద్ధిచేయుచుందురు భూతారంభ కరమగు కర్మను గోరుటచే వారు ఋత్విక్కులనబడదురు. కావున లోకకాములగు నట్టివానికి దక్షిణమార్గ గతిగలవారలగుచున్నారు ఆచరణీయమగు నావైదికధర్మమును బ్రతియుగమందు సంతరించేతను తపస్సుచేతను వర్ణాశ్రమ మర్యాదలచేతను ఓదనుకూలమాత్రమగు విద్యచేతను బురరావృత్తిగలవారలగుచు, ధర్మస్థాపనమును జేయుచుందురు. పూర్వపితరులు తమ తర్వాతనుండు పుత్రులయొక్క గృహము లందుఁ బుట్టుచుండురు. తమకుఁబూర్వమందుండినవారు తమగృహములయందే పుట్టుచుండురు. కార్యబ్రహ్మప్రశ్నాయాంతమువఱకు నిట్లుసంసార చక్రమందుఁదిరుగుచుండురు.

—† దేవయానము. †—

శ్రీనాయుపురాణం - అథ్యా. ౧౦ - భవనవిన్యాసము.

నాగవీధ్యుత్తరే యచ్చసప్తర్షిశ్చ దక్షిణాః శత్రుః నవితః పథాః దేవయానస్తు సర్వతః॥ ౨౦౬ ॥ యత్రోతే వాసినః సిద్ధావిమలాబ్రహ్మచారిణః సతతంతే జగన్మంతే తస్మాన్మృత్యుర్జితస్తుతైః॥ ౨౦౭ ॥

నాగవీధ్యుత్తరమునను సప్తఋషులకు దక్షిణముననుగల, సూర్యుని ఉత్తరమార్గమే దేవయానమార్గమని చెప్పబడుచున్నది. అచ్చటనివసించుసిద్ధులు నిర్మలబ్రహ్మచారులై జననమరణదులరోసి మృత్యువును జయించియున్నవారు.

—† పితృమార్గవివరము. †—

మత్స్యపురాణము.

పితృమార్గ మగస్త్యునకును, అగ్నిమార్గమునకును వెలుపలఁగలదు అగస్త్యుఁడనగా దక్షిణధృవుఁడని తెలియవలెను. అగ్నిమార్గమన లోకాలోక పర్యవసానకును శుద్ధోదక సముద్రమునకును మధ్యగల స్వర్ణభూమి. అగస్త్యుఁడీఅగ్నిమార్గమునకును శుద్ధోదక సముద్రమునకునుమధ్య దక్షిణదిశ శింశుమార ముఖమునందొక హనువు నాశ్రయించియున్నాడు. ఈయంభయమధ్యమార్గమే పితృయానమార్గము. ఇచ్చటి అగ్ని హేమాత్రోపదలగు ఋషులు లోకసంతాన వృద్ధికారణభూతులై నివసించి యున్నారు.

ధృవమండలవిషయము.

ధృవమండలజ్యోతిలేని మండలము. ఇది వాయుభూత మండలస్థానము. క్రింది లోకాదులకాధారము. ఇది సువర్లోకముపైనగల మహర్లోకస్థానము. ఇదియుభయమధ్యలోకము. దీనికావలిపార్శ్వములో జన తపస్సత్యలోకములున్నవి. క్రింది భాగములో సువర్లోక, భువర్లోక, భూర్లోకములున్నవి. ఈధృవమండలమునకే విష్ణుపదమనికూడ పేరు. ఇది త్రివర్గలోకములకుఁ గేంద్రస్థానము. ఈత్రిభువనము లంతటిని సూదిని సూదంటురాయివలె నాకర్షించి సప్తవాయుసూత్రములతో సబంధముగావించి సర్వమును దనకును మేరువునకును జట్టునుదీర్చెనుచుండును. మేరువునకును సూర్యునికిని తాకే యాధారము. ఈవిషయప్రమాణములు శ్రీ విష్ణుపురాణము ద్వితీయాంశము నవమోధ్యాయము శ్లోకములయందునుండి ప్రారంభమున్నది. ఇతర పురాణములందు ననేకప్రమాణములున్నవి.

త్రివిధశరీరములకును అండత్రయములకును ద్రివిధ ధృవములున్నవి. ధృవమునుజేరిన పునరావృత్తి లేదని తెలియవలెను. అందుచేతనే ధృవమనిపేరుగలిగెను. ధృవమహిమ వర్ణింపజాలని మహాకవిత్రపుణ్యపదలోకము. ఈధృవస్థానమునకు సమానపరిధిలో త్రిభువనముల కావరణముగా మహాదాకార వాయురూప పర్వతముగ లోకాలోక పర్వతమావరించి లోకమునకును ఆలోకమునకును సంధిగా లోకాలోక పర్వతమున్నది. ఆలోకమునుగుఱించియు, నీలోకాలోక పర్వతమును గుఱించియు నిందులో విమర్శించివదుచేత మరల నిచ్చటవివరించలేదు. ఆలోకమునగా ఆకాశభూతాంశము. జ్ఞానులకు మహాగులకు దేవతలకుమాత్రమే గోచరముగాని మానవులకు దుస్సాధ్యము. మనమున్న భూతలోక సృష్టివలె దక్షిణభూతలోక సృష్టలెప్పటిని నుండఁజాలవు. భూతాదుల ననుసరించి యాలోకాదుల సృష్టి యుండును. అంతయునొకేవిధముగ నుండవలెననిచో భూతాదుల భేదములేక యొకే భూతనామముతో నుండెడిది. భూతనామభేదములతో లోకాదులు భేదములుగానుండవలసివచ్చెను. లోకాలోక పర్వతావరణమే లేనిచో లోకమునకు, ఆలోకమునకు బెరుస్తర బాధాకరముగనుండెను. పరస్పరగుణభేదము లందుకుఁగారణము. సరిహద్దులేనిచో సముద్రములో చిన్నచేపలు పెద్దచేపలచేతను, బెద్దచేపలు తిమింగిలాదులచేతను నిటలనే పరస్పరబాధాకరములగుచుండెను. ఈలాగుననే పోషయ

ములందుఁగూడ నన్నిటికి నోకేసారి గలుగుచుండెను. సరిహద్దులతో గొంతకాలవ్యవధి కవకాశ కారణములున్నవి. ఇటులనే మనదేహములోఁ గోశములు అంతరాయములుండుటచేత దేహరక్షణ కవకాశములున్నవి. లోకాలోక పరస్వతావరణమువలె మనదేహమునకు వాయుభూత సంబంధ చర్మమౌవరణము. శావ్యావ్రుచమనమునకు అంతరశరీరసంబంధ వ్రుచమనమునకు ముఖ్యకారణముగ నున్నది. బ్రహ్మాండమునకుఁ పిండొండదేహమునకును సర్వసంబంధములతో సమానముగ నున్నది.

ఈధ్రువస్థానమునకుఁ గ్రింద త్రిభువనములలోని మహాతపస్సులుగానున్న వారీ లోకమున కధికారులైవత్తురు పృథివీకల్పమునందు నీవదిలి మార్పులగుచుండును. ఇదిస్థానపదవిగా సర్వలకు సంబంధ బాధ్యతలుగలవైయున్నది. లోకములోఁబ్రతివస్తువునకు నావరణమంతముగానున్నది. ఆవరణమే లీనివో అసర్వమేయగుచుండెను. కర్పిండ్లములనుగురించి, లోకపాలననుగుఱించి, విష్ణుపదవిస్వస్థానమునుగుఱించి ఇందులో వివరించినాను. పాతకులుచూడగలరు.

ధ్రువుఁడు నక్షత్రగణములకు మూలప్రకాశరూపుఁడు. ఆత్మస్వరూపమే వ్రుచ్యతాలోకములో ధ్రువస్వరూప నక్షత్రరూపముతో మూలాధారమగుఁ బ్రకాశించుచు లోకముల కొకమూలమైయున్నాడు. శిఖరమేధ్రువము. ధ్రువస్వరూప వ్రుతి బింబమే సూర్యుఁడు. సూర్యస్వరూప పృథివింబమే జలభూతమందుఁ బ్రతిబింబితమందుఁడు. సూర్యపృథివింబిత స్వరూపమే అగ్నిస్వరూపము. ఇదే పృథివిఁగూడ తలంచవలెను. ఇవన్నియు ఆత్మమండి పరంపరానుకృతములతోఁ బృథివిభూతము వఱకు వచ్చినవి. ఈశ్వరుఁడు జీవుఁడుగా నైన విధానమువలెఁ దలంచవలెను. ఇప్పుడున్న ఉత్తానపాదపుత్ర ధ్రువుఁడీకల్పాంతములో ముక్తుడై బ్రహ్మస్వరూపుఁడగును. ఉత్తరకల్పములో మరల మరొక తపస్సంపూర్ణుఁడు రాగలడు. తనపుత్రే మండలములగును అధిపాతలే ధ్రువులగుచుండురు. ఉత్తానపాద పుత్రుండీకల్పములో బాల్యమునందే మహావైరాగ్యగోపస్సంపన్నుడై ధ్రువమండలమున కధిపతియైయును.

ఈత్రిభువనములోక కటాహమువంటిది. (గొప్పపాత్రీవంటిది) లేక గృహము వంటిది. ఇంటికి గవాక్షరూపమే ధ్రువస్థానము. దీనినేరెండుభాగములతోఁ జూర్చికటాహొండభాగముగను గ్రిందిభాగాండ భాగముగను దలంచవలెను. గవాక్షమునుండి గృహములో గవాక్షరూపమునఁబడిన సూర్యతేజస్సునే బింబరూపసూర్యునిగ దలంచవలెను. గవాక్షములోఁగల తేజస్సుకదలివది మనకుఁదెలియకున్నను గవాక్షములోని వ్రుతిబింబము ఉదయాస్తములందు శ్రమణతో గతులుగలిగియున్న దానివలె సీసూర్య

బింబమును దెలియవలెను. గవాక్షములోనున్న తేజస్సు తిరుగుటను గనిపెట్టుట యెంత కష్టతరమో యటులనే ధృప్తిని భ్రమణమును గనిపెట్టుట అంతకష్టతరము. ఈసూర్య ధృవమండల భేదనమే ముక్తిగా వాసిరి. ఇదే బంధము. బంధమే అండము, దేహము. “ద్వావిమా పురుషౌ సూర్యమండలభేదినా” సంరాట్టు స్వరాట్టులే సూర్యమండలమును భేదింతురు. ఈతేజోలోకమును తారామండల శింశుమార మూలము (పుచ్చము) ధృప్తిని నంటియున్నది. ధృవధారములో శింశుమారము తిరుగుచున్నది. మనకిదే కాలచక్రముగనున్నది. కేంద్రములో నీధృవస్థానము న్నందుచేతనే మహాత్రత్వములోనున్న ఆత్మచైతన్య స్వరూపప్రకాశము నీధృవమండలరూపముగా మూలముగా నీతిభువనములో ఆదిత్యప్రకాశముగా నుండుటకును మరల స్వరూపములో జేరుటకును శరీరమునకు బ్రహ్మరంధ్రమువలె సర్వాధారముగ నున్నది.

జీవునికి ధృవస్థానము హృదయముగను. దీనికిఁ బైన ఈశ్వరదేహ ధృవస్థానము బ్రహ్మరంధ్రముగను దదనంతరము బ్రహ్మాండములోని ధృవమండలముగ నీ లాగున విరాడ్దేహంలేమగును. మరల నిటులనే సమష్టి మహాత్రత్వము విరాట్టు. సంరాట్టు స్వరాట్టుల స్వరూపముతో సమస్వయముగ దెలియవలెను. ఇవి వ్యష్టి సమష్టిరూప దేహదులతో నాలోచించవలెను.

తిరివిధాదిత్యులను ద్వివిధధృవములను అండపిండబ్రహ్మాండములలో వ్యష్టి సమష్టి భేదములతోఁ ద్రివిధములుగఁ దెలియుటమందిది. ఈవిధానము ఉపాసనాయోగుల కర్మితాపశ్యోకము: జ్ఞానులకుఁగూడ ముఖ్యమే. ధృవస్థానములు ఆదిత్యస్థానములు, జీవుడు అగ్ని స్వరూపాదిత్యునితోఁ బ్రారంభించి విరాట్టు బ్రహ్మలతోను దుదకు ఆత్మగను దెలిసి యోగాదులతో బాంధవలెను. శ్రీపురుషసూక్తములో “ఆదిత్యవర్ణం తమసఃవరస్తాత్” “సూర్యఆత్మజగతః మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వేదసః” యని ప్రమాణము. మరొక ఉదాహరణము ఫలములకుఁ దొటిను పెంకాయకు రంధ్రమువలె ఊర్ధ్వధృవముముక్తికి మార్గము. దక్షిణధృవధోముఖ త్రిశంకు స్వర్గప్రపంచమునకు ఉత్పత్తి మార్గమే దక్షిణధృవమని తలంచవలెను. ఇది ప్రవృత్తికిఁ దమోలోకమునకు మూలాధారము ఆధ్యాత్మికదృష్టితో ఊర్ధ్వలోకాదులతోఁ దదకు ఆత్మస్వరూపములో లీలమార్గ మార్ధ్వధృవము.

మనకు దక్షిణమున అధోముఖముగా మర్త్యలోక సృష్టిధృప్తిఁ జెయుదు ఖాడగస్త్వండు. ఇది రాత్రికాల తమోగుణ స్వరూపధోలోకసృష్టి ధృవము. దీనికి

చంద్రజ్యోతి ప్రధానము మఱియునిది దక్షిణాయనధానుమార్గము. ఇదియే త్రిశంకుస్వర్గము. మిధునమార్గము. అందుచేత నిది దక్షిణధ్రువ సంజ్ఞగానున్నది. “అగస్త్యఃఖనమాన ఖనితీః ప్రజామవ్యంతు బలమిచ్ఛమానాః। ఉభావర్ణా వృషి రుగ్గః పులీషసత్యా దేవేష్వాశిషాజగాయః।”

ఈధ్రువ మనసవ్యధ్రువమార్గము. దీనికి మూలము యమలోకము. దీనికి రాత్రికాల ప్రధానము. మిధునకర్మప్రధానము. దీనికిదగిన క్షత్రములు తార లనున్నవి. ఇది భూలోకస్వర్గ ధ్రువము. ఇదిమూలాధారమునుండి బాహ్యప్ర కృతమునకు బాహ్యదేహమునకు అధోముఖద్వార స్పృష్టికారణస్థానము,

ధ్రువవిషయప్రమాణము.

శ్రీవాయుపురాణము అధ్యాయము ౧౦ - పుట. ౭౬ - శ్లో. ౨౨ నుండి.

ఉద్ధోవృత్త మృషియశ్యస్త ధ్రువోయతాస్తిచైస్సృతః। ఏతద్విష్ణువదం దివ్యం త్రితీయం వ్యోమ్నిభాస్వరం॥ ౨౨॥ తత్రగత్యాశోచంతి తద్విష్ణోఃపర ముపదం। ధర్మధ్రువాద్యాస్తివృంతి యత్రతేజోకసాధకాః॥ ౨౩॥

ఇతి శ్రీమహావాయుపురాణే వాయుప్రకృతే జ్యోతిషప్రచారేనామ పంచా శోధ్యాయః॥

శ్రీవాయుపురాణం అధ్యాయం ౧౦.

సూతకవచః:-

స్వాయంభువే నిసగ్రేతు వ్యాఖ్యాతాన్యత్రరాణితు। భవిష్యాణిచ సర్వాణి తేషాం వత్సాన్యనుకృమం॥ ౧॥ ఏతచ్ఛ్రుతానుమనయః పవనచ్ఛ్రుత్తేషామహ రణం। సూర్యాచంద్రిమసోశ్చారం గ్రహణాచైవ సర్వతః॥ ౨॥ ఋషయఃఉవాచ:-

భృమంతేకథమేతాని జ్యోతింషి దివిమండలం। తిర్యగ్న్వాహేన సర్వాణి తతైవా సంకరేణచ। కశ్యభామయతే తానిభృమంతి యదివాస్వయం॥ ౩॥ ఏత ద్వేదితు మిచ్ఛాప సన్నానిగదసత్రమ్। భూతసమ్మాహనం త్వేతచ్ఛోభితు మిచ్ఛా పవరతే॥ ౪॥

శ్రీసూతకవచ:-

భూతసమ్మోహనం హ్యేతమబువతోమేనిబోధతః। పృథ్వీమపిదృశ్యం
యత్ర త్ సమోహయతే పృజాః॥ ౧॥ యోఽసౌచతుర్దిశంపుచ్చే శిశుమారోవ్యవ
స్థితః। ఉత్తానపాద పుతోఽసౌమేధీభూతోధ్రువోదివి॥ ౨॥ సహభృషః భ్రామ
యతే చందాదిత్యైః కృహైః సహ। భృమంతమనుగచ్ఛంతి సక్షతాః కిచ చక్ర
వత్॥ ౩॥ భృవస్యమనసాచాసౌ సర్వతే భగణస్వయం। సూర్యాచంద్రిమసౌ
తారానక్షతాః కృహైః సహ॥ ౪॥ వాతానీక మయైర్బంధైర్బువేబద్ధానితానివై।
తేహంయోగశ్చ భేదాశ్చ కాలచారస్తధైవచ॥ ౫॥ అస్తోదయా తథోత్పతా
అయనే దక్షిణోత్తరే। విషువద్భృహవర్ణాశ్చ భృవాత్సర్వం పవనరతే॥ ౬॥ వర్షా
భుర్మోహిమం రాత్రిః సంధ్యాచైవ దినంతథా। శుభాశుభం పృహణాంచ భృవా
త్సర్వం పవనరతే॥ ౭॥ భృవేణాధిక్యతాంత్వైవ సూర్యోఽపావృత్యతిష్ఠతి రతేష
దీప్తాః కిరణః సకాలాగ్నిర్దివాకరః॥ ౮॥

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౭.

సౌరిబృహస్పతేశ్చోర్ధ్వం ద్విలక్షేనమస్థితః। సప్తర్షిమండలం తస్మాల్లక్షమేకం
ద్విజోత్తమః॥ ౧॥ ఋషిభిస్తు సహస్రాణాం శతాదూర్ధ్వం వ్యవస్థితః॥ మేధీభూత
స్సమస్తస్య జ్యోతిశ్చక్రిస్యవైభృవః॥ ౨॥ త్రైలోక్యమతలః-భిత్ ముత్యేధేన
మహామునే। ఇజ్యాఫలస్యభూరేవా ఇజ్యాచాత్రీ పరిష్ఠితా॥ ౩॥ భృవాదూ
ర్ధ్వం మహర్లోకో యత్ర తే కల్పవాసినః॥

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౮.

ఆభూతసంప్లవంస్థాన మమృతత్వం విభావ్యతే। త్రైలోక్యసిథికాలోయ మపు
నస్కారఉచ్యతే॥ ౧॥ బృహ్మహత్యాశ్చ మేధాభ్యాం పాపపుణ్యకృతోవిధిః। ఆ
భూతసంప్లవాంతం తత్ఫలమస్తంతయోర్ద్విజం॥ ౨॥ యావన్నాత్రివేదేకేతు
మైతేయావస్థితోధ్రువః। క్షయమాయాతి తావత్తుభూమేరాభూతసంప్లవాత్॥ ౩॥
ఉర్ధ్వోత్తరమృషిభ్యస్తు ధ్రువోయత్ర వ్యవస్థితః। ఏతద్విష్ణువదం దివ్యం తృతీయం
వ్యోమిద్ధాన్యం॥ ౪॥ నిర్ధూతదోషవంకానాం యతిసాం సంయతాత్మనాం
స్థానం తత్సరమం విప్రపుణ్యపావ పరిక్షయే॥ ౫॥ అపుణ్యపుణ్యోవరమే క్షీణా
శ్చేషాప్రీహేతవః। యత్ర గత్వానశోచంతి నద్విష్టాః పరమంవదం॥ ౬॥ ధర్మభృ
వాద్యాస్తీవంతి యత్ర వైలోకనాః క్షీణః। తత్సాన్న్యోత్పన్నయోగేద్ధాస్తద్విష్టాః పర
మంవదం॥ ౭॥ యతోత్తమే తతోత్తరం చ యద్భూతం సచరాచరం భావ్యచం

విశ్వం మైత్రీయ తద్విష్ణోః పరమం పదం॥ ౧౦-౨ ॥ దివీవచక్షురాతతం వితతం యన్మహాత్మనాం వివేకజ్ఞాన దృష్టంచ తద్విష్ణోః పరమం పదం॥ ౧౦-3 ॥ యస్మిన్ పృథివీతో భాస్వా మేధీభూతస్వయంధ్రుః, ధృవేన సర్వజ్యోతింషి జ్యోతిష్షంభో ముఖోద్విజ॥ ౧౦-౪ ॥ మేఘేషు సంతరావృష్టి ర్వృష్టే స్సృష్టే శ్చ పోషణం॥ అప్యా యనంచ సర్వేషాం దేవాదీనాం మహామునే॥ ౧౦-5 ॥ తతశ్చ బ్రాహ్మణునిద్వారా పోషితాస్తే హవిర్యుజః॥ సృష్టే కారణతాం యాంతి భూతానాం స్థితయేపునః॥ ౧౦-6 ॥ ఏవమేతత్పదం విష్ణు స్తృతీయ మమలాత్మకం॥ ఆధారభూతం లోకానాం త్రయాణాం వృద్ధికారణం॥ ౧౦-7 ॥ తతః పృథవతి బ్రహ్మ సర్వపావ మారాసరిత్॥ గంగాదేవాంగనాంగా నా మనులేపనపింజరా॥ ౧౦-౮ ॥ వామపాదాంబుజాం గుప్త నఖప్రోతో వినిగ్ధతాం విష్ణుబిభర్తి యా భక్త్యా శిరసా హర్షితంధ్రుః॥ ౧౦-9 ॥

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౯.

శ్రీపరాశరః

తారామయం భగవతశ్శింశు మారాకృతివిభోః॥ దివిరూపం హరేర్యక్ష తస్య పృచ్ఛేత్థి తో ధుః॥ ౧ ॥ సైవ భీమ౯ భామయతి చంద్రాదిత్యాదికా గ్నిహః॥ భీమంత మనుతం యాతి నక్షత్రాణి చ చక్రివత్॥ ౨ ॥ సూర్యాచంద్ర మసా తారానక్షత్రాణి గ్రహైశ్చ హ వాతానీక మయైర్బంధైః ధృవే బద్ధాని తాని వై॥ 3 ॥ శింశుమారా కృతిప్రాక్తం యద్రూపం జ్యోతిషాం దివి॥ నారాయణో ఽ యనం ధామ్నాంతస్యాధారస్వయం హృది॥ ౪ ॥ ఉత్తానపాదప్రతిస్తు తమారా ధ్వజగత్పతిం సతారాశింశుమారస్య ధృవః పృచ్ఛేవ్యవస్థితః॥ 5 ॥ ఆధారశ్శింశు మారస్య సర్వాధ్వజో జనార్దనః॥ ధృవశ్చ శింశుమారశ్చ ధృవే భానుర్యవస్థితః॥ ౬ ॥

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౧౦.

సర్వే ధృవే మహాభాగ వ్రబద్ధా వాయురశ్మిభిః॥ ౧ ॥ గ్రహైర్జ్వలతారాభి స్త్యాది ధృవే బద్ధాన్యశేవతః॥ భీమంతుచిత చారేణ మైత్రీయానిలరశ్మిభిః॥ ౨ ॥ యావంత్యజైవ తారాస్తాస్తావంతో వాతరశ్మయః॥ సర్వే ధృవే నిబద్ధాస్తే భీమం తో భామయంతి తం॥ ౩ ॥ తైలపీడాయథా చక్రం భీమంతో భామయంతి వై॥ తథా భీమంతి జ్యోతింషి వాతవిధ్ధాని సర్వతః॥ ౪ ॥ అలాతచక్రివద్యాంతి వాత చశ్రీరితాని తు॥ యస్మాజ్జ్యోతింషి వహతి పవనాస్తేన సస్మృతః॥ ౫ ॥ శింశుమార

రస్తు యాహోక్త స్సమృహో యత్రోన్మితః సన్నివేశంచరన్యః శుశ్రుష్వమునిస్తత్
మః॥ ౨౯॥ యదహ్నురుతేపాఽం దృష్ట్యాతం నిశిముచ్యతే యావంత్యైవైవ
తారాస్తా శ్శింశుమారాశ్శితాదివి తావత్త్యేవతం వర్షాణి జీవంత్యభ్యధికానితు॥ ౩౦॥
ఉత్తానపాదస్తస్యాథో విక్షేయోహ్యుత్తరోహనుః॥ యజ్ఞోధర్మశ్చవిక్షేయో ధర్మో
మూర్ధానమాశ్శితః॥ ౩౧॥

శ్రీ దేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - ఆధ్యాయం ౧౭.

ధర్మేణసహచైవాస్తే సమకాల యుజాభువః॥ బహుమానం వక్షీణతః కుర్వ
న్మి॥ పేక్షతైస్సదా॥ ౩॥ ఆజీవ్యః కల్పకేవానా ముపాస్తే భగవత్సదం॥ జ్యోతిర్గ
ణానాం సర్వేహం గ్రహిమాన్తత్ర భాదినాం॥ ౪॥ కాలేనా నిమిషేణాయం భాగ్యమ్య
తామవ్యక్తరంహసా॥ అవప్తంభస్థానివి విహితశ్చేత్సరేణసః॥ ౫॥ భాగతేభాస
యన్మాసాస్త్యయ యాదేవపూజితః॥ మేధిస్తంభే యథాయుక్తాః పశవః కర్షణార్థ
కాః॥ ౬॥ మండలాని చరంతీమే సవన త్రియేనచ॥ ఏవంగ్రహదయస్సర్వే భగ
ణాద్యాయథాః॥ ౭॥ అంతర్వహిర్విభాగేన కాలచక్రేన్వియోజితాః॥ భువమే
నావలంబ్యాశు వాయుకోడిరితాశ్చరన్॥ ౮॥ ఆకల్పాంతం చంక్రిమంతి ఫేశ్యేనా
ద్యాః ఖగాఞ్చన॥ కర్మసారధయోవాయు వశగా స్సర్వేవవతే॥ ౯॥ ఏవంజ్యోతిర్గణా
స్సర్వే పృథ్వీః పృథుషస్యచ॥ సంయోగాను గృహీతాస్తే భూమా వనితంతిచ॥ ౧౦॥
భౌతలాద్యోజనలక్షే సూర్యః కుచదశలక్షేభువః॥

— సస్త్ర వాయు పులు. —

- ౧ పవనము = మేఘమండలమందుండును.
- ౨ వననము = సూర్యమండలమందుండును.
- ౩ ఉద్యమము = చంద్రమండలమునందుండును.
- ౪ సంవహనము = సత్తత్త్వమండలమందుండును.
- ౫ వివహము = గ్రహమండలమందుండును.
- ౬ వరివహము = సప్త రిమండలమందుండును.
- ౭ కరావహము = భువమండలమందుండును.

— భువపదము - వాయుపురాణము. —

కార్యసప్త రుషలకంఠే ఊర్ధ్వపదమే దివ్యవిష్ణుపదమనియు నదియేకార్యభువ
మనియుఁ దెలియవలెను. అచ్చటకార్యధర్మ దేవతయుఁ దత్కారణ భువమను

బ్రహ్మచరియ్య, అగ్ని, వరుణుడు, ఇంద్రుడు, ఉపేంద్రుడు, వీరలందఱు కార్యరూపులుగ నున్నారు. వీరలాయాలోక సాధకులని తెలియవలెను. స్వాయంభవ మన్వంతరముయొక్క స్వాధావిక ఉత్తరమార్గ ఖగోళములు నీలాగునజెప్పబడినవి. రాజోవుస్వారోచిషాది మన్వంతరముల ఖగోళములనుగూడ అనుక్రిమముగా చెప్పుచున్నానని చెప్పిన సూతవచనములనువిని మునులు సూర్యచంద్రులయొక్కయు గ్రహములయొక్కయు సంచారములనడిగిరి. సూర్యచంద్రాది గ్రహనక్షత్ర జ్యోతిశ్శక్తిములన్నియు అశ్వముగానడిచెడుకక్ష్యలమార్గముచే సాంకర్యములులేక నెట్లుతిరుగుచున్నవి? ఈజ్యోతిశ్శక్తిముల నెవరైనను తిప్పించుదురా? లేక నవి తమంతకుదామే తిరుగుచున్నవా? అని పశ్చిందిరి.

ఈవిషయము త్రిత్యక్షదృశ్యముగానున్నను భూతములను వ్యామోహింపజేయుచున్న విషయమునను విస్తరితువని సూతుఁడుచెప్పెను. శిశుమారపుచ్చమందు ఉత్తానసాదప్రతుడగు ధృవుఁడు తనయోగమహిమచే విష్ణుపదమందుండు ప్రతియొకజ్యోతిర్లోకమునకు మేఘభూతుడైయుండి తాను తిరుగుచున్నవానినలె సూర్యచంద్రులనుగూడ గ్రహములతో సహా తిప్పించున్నాడు. ఇట్లు భృమితో ధృవుడుగూడ తిరుగుచున్నట్లుగా నక్షత్రమండలములనుసహా తిప్పించున్నాడు. ధృవునియొక్క మనస్సుచేతనే నక్షత్రచక్రమంతయు సూర్యచంద్రాదిగ్రహములతో సహా తిరుగుచున్నది. సప్తవాయుసూత్రములచే ఈజ్యోతిశ్శక్తిమంతయు ధృవునియందుబద్ధమై కాలచారము ఉపయాస్తమయములు దక్షిణోత్తరాయనములకవిషవద్గ్రహవర్ణములు జరుగుచున్నవి. వర్ష, గ్రీష్మ, హేమంత ఋతుత్రియములు రాత్రింబగళ్ళు సంధ్యలు శుభాశుభములును ధృవునినుండి కలుగుచున్నవి. ధృవునిచే గర్భాసాపనాది జ్ఞానాధికారులకు సూర్యసానితీక క్రిందినముగా మానభేదములచే దిరుగుచున్నది. కాబట్టి దివాకరుడే దీప్తకిరణుడై కాలాగ్నిరుద్రుడని జెప్పబడుచున్నాడు.

—* శ్రీవిష్ణుపురాణము *

సప్తఋషులమండలమువైన నూరువేలయోజనముల దూరమున సకలజ్యోతిశ్శక్తిమునకు మేఘభూతుడై ధృవుడున్నాడు. ఈవ్రాహ్మణము త్రిలోకముల ఊర్ధ్వపరిమాణమును జెప్పుటడను. ఈత్రైలోక్యమే యజ్ఞయాగాది కర్మఫలభూమి. కర్మలిం తవరకే.

పంచభూతములు నాశనముపఱకు లెక్కింపబడునట్టి కాలముగూడ భూతప్ర

శయకాలమగుటచే మోక్షస్థానమని చెప్పబడుచున్నది. అనగా జ్ఞానులకు జ్ఞానముచే భూతభౌతిక దృష్టివినాశనమునుగలిగించును అజ్ఞానులగు సరకజపులకుఁ దేజోమయభూత శరీరవినాశమై పావఫలానుభవమునకుఁ దగిన జడభూతశరీర ప్రాప్తిగలిగించును. ఇది త్రైలోక్యస్థితికాలమై పుణ్యజీవులకుఁ బుణ్యఫలానుభవకాలమును చాపులకుఁ బావఫలానుభవకాలముగూడ వగును. ఈఅర్థమునే ౯౬ శ్లోకమునఁ జెప్పచున్నాడు. ఎంతప్రదేశములో కార్యధునిప్రదండునో భూమిమొదలుగా నఁత వఱకుగల ప్రదేశము ప్రశయకాలములో నశించును. సప్తములులకు పైభాగమందు నెచ్చట ధునిప్రదండునో నదియే మహర్లోకము. ఉత్తరాండము మొదలుగా నిదియే మూడవదగు విష్ణుపదమని జెప్పబడును. అచ్చట నిర్ధూత కల్మషులును సంయతాత్ములునునగు యతులకు పుణ్యపాపములరెండు పశ్చియమగును.

పూర్వాధ్యాయములోఁ గర్మఫలములకుఁ బరాకాష్ఠగాఁ జెప్పఁబడిన భూమికంటే సిభూమికర్మయోగులకును ఉపాసకులకును స్థానమగుటచే నిచ్చట సుప్రతిష్ఠుడగు సూర్యుడే ధునివరూపముతో మేధీభూతుఁడైయున్నాడు. ఈధునిసూర్యుని యందే సకలజ్యోతిశ్చక్రిమును నాజ్యోతిశ్చక్రిము నాశ్రియించి మేఘమండలమును నామేఘమండలమునుండియు సకల కామవర్షమును వర్షమువలన సకలసృష్టిబోషణయును దీనివలన సకలదేవతల కాప్యాయనముగలుగును. దీనివలన ఆశ్యాహుతులు గలిగి తద్వారా దేవతలు తృప్తిజెందుచుండురు. ఇట్లు భూతములయొక్క ప్రసాదస్థితికొఱకు నిచ్చటదేవత్వమును బొందినవారలే సృష్టికే గారణభూతులగుదురు. ఈప్రకారమిమూడవవిష్ణుపదమే లోకములకాధారభూతమై వృద్ధికారణమగును. ఈమూడవవిష్ణుపదము వలననే సకలపాపములను బొగొట్టుకొట్టి ఆకాశగంగ యాయాదేవతాస్త్రీలయొక్క అంగరాగముతో గౌరవర్ణముగలిగి మూడవవిష్ణుపదముయొక్క అంగుస్తవనిమునుండి ప్రవాహరూపముగఁ బడుచున్నది. ఏగంగను నాధునిప్రదరాత్రిలజగత్కు శిరసావహించుచుండునో దానియందు సప్తమహర్షిలు ప్రాణాయామ పరాయణులై తరంగపంక్తులచే ధరింపబడుచున్న జటాజూటములు గలవారలై యుండురు. మరియు నాయుదక వివాహములచే వారివారి కాలమానములో పగటికాలము ముగియగనే చంద్రమండలము నా గంగోదకముచేతనే తడువఁబడుచుండును. మరియు నాచంద్రమండలము నుండి మేరువృక్షమునఁబడి చతుర్దిక్కులందు జంబూద్వీపమునంచుంబడురు.

ఇట్టిధునిప్రవాహములో ధునిప్రనిగాని భూమినిగాని, సూర్యునిగాని గ్రహముల

మధ్యకక్ష్యలోనుండి సర్వపురాణములందు వివరించబడెను. ఇట్టిధునివుని సాయం
కాలమందు ధ్యానించువారల సర్వపాపములు నశించునని ఫలశ్రుతియున్నది. దీనినే
గాయత్రీమంత్రోపస్థానములోఁగూడ చెప్పబడెను.

—o—

ధృవమండలమున గల వారలు.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము ౧ - అధ్యాయం ౨౨

శ్రీశుకః - అథతస్మాత్పరత స్ర్రియోదశ లక్షయోజనాంతరతో యత్ర ద్వి
ష్టాః పరమంపద మభివదంతి- యత్రోరుహభాగవతో ధృవబైత్రానపాదే రగ్నినేం
ద్రోణ ప్రజాపతినా కాశ్యపేన ధర్మేణచ సమకాల యుగ్భిస్సబహుమానందక్షిణతః
క్రియమాణ ఇదాసీమపి కల్పజీవినా మాజీవ్యఉపాస్తే తస్యహవా అనుభావ
ఉచరితః॥ ౧ ॥

శ్రీదేవీభాగవతము - అధ్యాయం ౧౭ - పుట. ౮౨౮.

శ్రీనారాయణఉవాచ:-

అష్టర్షిమండలాదూర్ధ్వం యోజనానాం పరమాణతః॥ లక్ష్మీస్త్రీయోదశమి
త్రైః పరమంబైష్టవంపదమ్॥ ౧ ॥ మహాభాగవత శ్రీమూర్త వర్తతేలోకమందితః॥
బైత్రానపాదిరింద్రోణ వహ్నినాకస్యపేనచ॥ ౨ ॥ ధర్మేణసహచైవాస్తే సమకాల
యుజాధృవః॥ బహుమానం దక్షిణతః కుర్వత్కిః పేక్షతైస్సదా॥ ౩ ॥
జ్యోతిశ్చక్రింకేచిదేత చ్చింశుమారస్వరూపకం॥ సోపయోగం భగవతో యోగధా
రణకర్మణః॥ యస్యాస్యాక్ష్మిరసః కుండలీభూతవపుషోమునే॥ ప్రచ్ఛాగ్రే కల్పితో
యోఽయం ధృవబైత్రానపాదజః॥ ౧౨ ॥ లాంగూలేఽస్యచ సంప్రోక్తః ప్రజాపతి
రకల్మషః॥ అగ్నిరింద్రోశ్చ ధర్మశ్చ తిష్ఠంతే సురపూజితాః॥ ౧౩ ॥ ధాతావిధాతా
పుచ్ఛాంతే కట్యాంసప్తర్షయస్తతః॥

—♦ దివ్యధునిమండల కక్ష్యవివరము. ♦—

సప్తర్షిమండలమునకు పైనను మహర్లోకమునకుఁగ్రిందను దివ్యధునిమండల
మున్నది. దీనినే విష్ణువదమందురు. ఇది సప్తర్షిమండలమునకుఁబైన వదుమూడు
లక్షల యోజనముల కువరిలోనున్నది. ఈధునివుని సమీపములో తనతోసమాన

ముగ నన్నిటియందునుగల అగ్నిండ్ర, ప్రజాపతి, కశ్యప, ధర్మదేవతలుందురు. వీర లందఱును శింశుమారపుచ్చుమందు అగ్నిభాగమున నున్నారు. ధృవుడు సర్వాధార మూర్తి. ధృవశబ్దముతో సర్వము సమన్వయము.

—♦ విశేష వివరము. ♦—

ధృవుడనగా సనకాది పంచనామరూపులలోను సద్యోజాతాది కంచబ్రహ్మ మంత్రసూక్తికముతోను కాలముతో కాలస్వరూపుడుగ వంచనంవత్సర స్వరూపు డుగన, అపారాత్రస్వరూపుడుగను శేషించియుండుటచేతను వంచనంవత్సర ముల వయస్సుచేతను, వంచబ్రహ్మధికార కడవియగు విష్ణువధమందుజేరి సర్వలో కాదుల కుపాస్మ్యుడై స్థిరరూపముతో బ్రహ్మాండములోను సర్వదేహాదులందున్నాడని తెలియవలెను. శ్రీవిష్ణుపదమందు దక్షిణభాగములో శ్రీదక్షిణామూర్తి స్వరూపు డుగ కాలరూపముతో కల్పాయుష్యుడై కల్పాయుష్యులకు సహితము శ్రీగురుస్వరూ పుడుగనున్నాడు. పద్మాసనముపైఁగూర్చుండి తపస్సుచేయుచు శుద్ధవిద్యాకూటస్థ జీవరూపమాత్మకై ఉపాసించువారలకు పుత్రరూపముతో పున్నామసరకమునుండి కూడ తరింపజేయుచున్నాడనియుఁ దెలియవలెను.

—o—

సప్త వాయు సూత్రములు.

వాయుపురాణము - భవవశోకము - అధ్యాయము ౧౭

శ్లో॥ ఏతేవాహగ్రహణాంవై మయా ప్రాక్తారతౌసహ సర్వేధృమిని బద్ధా
స్తే వ్రీబద్ధావాతశ్శిఖిః॥౧౩॥ ఏతేవైభ్రామ్యమాణాస్తు యథా యోగం భ్రమంతి
వై వాయువ్యాభి రదృశ్యాభిః ప్రబద్ధా వాతశ్శిఖిః॥౧౪॥ పరిభ్రమంతి తద్బద్ధా
శ్చూద్రసూర్య గ్రహాదివి భ్రమంతమనుగచ్ఛంతి ద్రువంతే జ్యోతిషాంగణాః॥౧౫॥
యథానద్యదతేనైస్తు సలితేన స హూమ్యాతే తథా దేవాలయాహ్యేతే ఉద్యంతే
వాతశ్శిఖిః తస్మాత్సర్వేణ దృశ్యంతే వ్యోమ్న దేవగణాస్తుతే॥౧౬॥ యావం
తేశ్చైవతారాస్తు తావంతో వాతశ్శయః సర్వాద్రువనిబద్ధాస్తా భ్రామయంత్యో
భ్రామయంతితం॥౧౭॥ తైలాపీడాకరం చక్రం భ్రమద్భామిమతే యథా తథా
భ్రమంతి జ్యోతిషివాతబద్ధాని సర్వశః॥౧౮॥ అలాతచక్రవద్యాంతి వాతచక్రే

రిదానితుః తస్మాజ్జ్యోతిరిషి వహతే వ్రవహంతేన సస్మృతః || ౮౯ || ఏవంధ్రువని
బద్ధోఽసౌ సర్వ తేజోతిషాంగణః॥

సప్త వాయుసూత్రములతో సీబ్రహ్మాండములో ధ్రువుడు సర్వమునకు గతినిఁ
గలుగఁజేయుచున్నాడు. అవి (౧) వ్రవహము, (౨) ఆవహము, (౩) ఉఽవహము,
(౪) సంవహము, (౫) వివహము, (౬) పరివహము, (౭) పరావహము.

ఈసప్త వాయువులకు ధ్రువుంబాధారుడుగ నిలిచి సీసప్తవాయుసూత్రముల
తోఁ గ్రమముగ గతినిఁగలుగఁజేసి నడిపించుచుండును. ఈవాయుసూత్రములతో మం
డలములన్నియును బద్ధములై ధ్రువార్థముతోఁ దిరుగుచుండును అయిష్కాంత
మవలె నాకర్షించి నియమితస్థానమునందుంచి సర్వమునకు మేరువునుధ్యే నాధార
భూత స్తంభమువలెనుండి దీనిచుట్టు తిరుగుచుండును. ఒక్కసర్కసుడేరాలో మధ్య
లోనున్న పోటిస్తంభమువలె భూమికిని అంతఃకేమునకునుమధ్య స్వర్గచుగు శింశుమా
రమునకు ధ్రువునకు సంబంధ నేఁదిబుధముతో సీమేరువు వుండుభూతస్వరూపాత్మక
ముగ వాయుతేజఃప్రధానముతోనున్నది. తేజస్సుచేత సూర్యరశ్మికి సంబంధము
న్నది. వాయుపురాణములో సీమేరువునకుఁగల ప్రమాణశ్లోకములు. భువనవిన్యా
సము. అధ్యాయము ౩౪ లోఁ గలదు,

శ్లో॥ తనువాదిత్యవర్ణాభోహేరణ్యో నిషధస్మృతః॥ ౧౪ ॥ చాతుర్వర్ణస్తు
సౌవర్ణో మేరుశ్చోచ్యతమఃస్మృతః॥ పుతాకృతి ప్రమాణశ్చ చతుర్రే సముచ్చి
తః॥ ౧౫ ॥ నానావర్ణస్తు పార్శ్వేషు ప్రజావతి గుణాద్వితః॥ నాభిబంధన సంభూతో
బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః॥ ౧౬ ॥ పూర్వతః స్వేతవర్ణోసా బ్రహ్మణస్తస్య తేనతుః
ఏతశ్చదక్షిణేనాఽసౌతేనవైశ్యత్యమిష్యతే॥ ౧౭ ॥ భృంగపుత్ర నిభశ్చాసౌ వశ్చిమేన
మహాబలః॥ తేనస్యసూత్రతా దృష్టామోన్నానార్థ కారణాత్॥ ౧౮ ॥ పార్శ్వము
త్తరతస్తస్య రక్తవర్ణం స్వభావతః॥ తేనస్యక్షత్రతాచస్యా దితివర్ణాః క్రక్షీర్తితాః॥
వ్యక్తః స్వభావతఃప్రోక్తః వర్ణతః కరిమాణతః॥ ౧౯ ॥

—† సప్త వాయువుల వివరము. †—

౧ వ్రవహము = ఈవాయుసూత్రము ధ్రువునినుండి సంబంధముతో మేఘ
మండలముతో మేఘసమూహములను సంబంధించి వర్షమున కాధారమై వాయువు,
అగ్ని, జలధూమ రూపములతో మేఘములను సంఘటింపఁజేయుచు వర్షమునుగురిపిం
చుచుండును.

౨ ఆవహము = సముద్రజలము నావిరిరూపముతో అంతరిక్షమున మేఘమండలమునజేర్చి వర్షమునుగురిపించుచుండును.

3 ఉద్వవహము = సూర్యమండలమున సూర్యునికి సంబంధముగా నుండినదై సూర్యుని సంచరింపజేయుచుండును.

౪ సంవహము = ధ్రువసంబంధముతోఁ జంద్రమండలమున జంద్రునితోఁజేరి త్రిప్పుచు శీఘ్రగతిని గలిగించుచు నక్షత్రములకును సంబంధించియుండును.

౫ వివహము = సర్వగ్రహములకు సంబంధముగలదై సర్వగ్రహములను దీర్చి వృచుండును.

౬ పరిహము = ఈవాయువు సప్తర్షులకు సంబంధించి ధ్రువునికిని సంబంధించినదై సప్తర్షులను ధ్రువునిఁజూట్టుచు బ్రదక్షిణముచేయుచుండును.

౭ పరావహము = ఇది ధ్రువమండలమున ధ్రువునిసంబంధించినదై ధ్రువుని దనచుట్టును దాఁబరిత్రమింపుచుండును.

—o—

స్వర్గవథగంగవివరము.

శేవల జ్ఞానస్వరూప మూలరూపిణి యగు గంగసృష్టితో నధోముఖగామినియై ఈశ్వరుడే తేవస్వరూపుడైన విధానమువలె వంచభూతాత్మిక స్వరూపిణిగఁ బంచ భూత గుణానుసారరూపముతో నూర్ధ్వలోకాదుల నెల్లముహావప్తత్ర పంథములుగఁ జేసి శ్రీమహావిష్ణువధము నాశ్రయించి మనకగవదు నీధ్రువమండలములో జలరూప తేజస్సుతోఁగూడి మహాపవిత్రముగఁజేసెను. అందుచేత స్వర్గవథయని, ఆకాశగంగ యని, విష్ణువధగామినియని, యశక సామాంతరములఁబడసెను. ఇదియే శిశుమారములో దెల్లనిపాలవంటి ప్రకాశరూపముతో ఆకాశమున నొకకొననుండి మరొక కొనకు బ్రకాశించుచు గ్రహముగాఁ దిరుగుచుండును. దీనినిరాత్రులందు మనము పొలిదినము చూచుచునేయున్నాము. దీనినే పాశ్చాత్యులు Milky way యనుచున్నారు. దీని నిజప్రకాశము వర్ణింపరానదిగనున్నది. ఇది వేదపురాణములందు మహాత్మగా వర్ణింపఁబడినది. శ్రీమహాత్రివిక్రమ స్వరూపుడగు విష్ణువు వామనావతారములో భవిష్యద్విద్రుడగు శ్రీమహాబలితో మూడడుగుల దానముగొని భూమినిదన ఏకపాద్విభూతితో నాకమించి, రెండవపాదవిభూతితో నీధ్రువమండలమును

స్పృశింబోగా నాపాదాంగుష్ఠ సఖము సోకి దివ్యరూపిణియగు నాగంగ మహా
 ప్రవాహరూపముతో ఆహోజ్యోతిగా గల మముగా బ్రవహించుటలో సప్తస్థుల
 మండలమాదిగ శింశుమారములోగల సర్వమండలములను మహాపవిత్రవంతములుగఁ
 జేసినందుచేతనే శింశుమారమునకు మహాచైతన్యరూపత్వము మహాపవిత్రీతత్వము
 కలిగి సూర్యకాలమందు స్వర్ణులచేత స్తుతించఁబడచున్నది. దీనినే మనగాయత్రీ
 మంత్రానుష్ఠానములో ఉత్పానములో “ఓంనమఃప్రాప్త్యైదిశే”యను సంక్ర
 మాదిగఁ జెప్పుచున్నాము. దీనికిమూలములోగల యనువాకమే వేదములోగల
 శింశుమారమంత్రము. వేదములో “నమఃశిశుకుమారాయ”యని యున్నది. శిశు
 కుమారమనఁ బిల్లలను జంపునది యని సామాన్యార్థము. వ్యాఖ్యాతలు,
 అజ్ఞానము శిశువదవాచ్యమని వివరించిరి. అట్టిజలప్రవాహరూపిణియగు నామ
 హాదివ్య గంగ మేరుపీఠమున మధ్యలోగల బ్రహ్మకొలఁతునందుఁబడి, చతుర్ద్వార
 ములందు బయలుదేరి నాల్గుకొలుగుగ బ్రవాహరూపముతో మేరుశిఖరముననుండి జం
 బూద్వీపములో నలదిశలందు మహాజలపాతముగఁబడి ప్రవహించి నాలుగుపేరులతో
 నామాదిశలందు ప్రఖ్యాతిగాంచి సర్వమును బవిత్రీవంతముగఁజేసి తుదకు సాగర
 మునుజేరెను. ఈమధ్యలో మన భారతభూమిలోగల అవిముక్తక్షేత్రముగు శ్రీవార
 ణాసియందు (కాశీ) గల బ్రహ్మవాళిముగుండా పాతాళముఁజేరి యాలోకాదులను
 బుసితములుగఁజేసెను. ఈగంగాధార మేరుపర్వతశిఖరముననుండి మనహిమాలయు
 పర్వత శిఖరమందుఁబడి “అలకనంద”యను పేరుతో హిమాలయప్రాంతములోగల
 దివ్యక్షేత్రములందుఁ బ్రవహించి క్రిందికిఁదిగి ప్రయాగలో “యమున, సరస్వతినదు
 లతోఁజేరి, మరలప్రత్యేకించి శ్రీదిశ్వేశ్వర క్షేత్రముగు కాశీపురముఁజేరి తుదకు కాశీ
 ఘట్టణవట్టణము (కలకత్తానగరము) ద్వారా తొమ్మిదికొలుగుగా” నవద్వీపనామ
 ముతో సముద్రమునుజేరెను. దీనియందుఁ జేయున్నానమునకే గంగాన్నానమనియుదురు.
 ఈగంగ స్మరణతోనే మహాపాపక్షయమగునని మనవేదశాస్త్రపురాణములు చెప్పు
 చున్నవి. ఈగంగ వియద్గంగ యగుటచే నెంతకాలము మనముతెచ్చి యంటిలో
 పెట్టినను గొంచెమైనను జెడకను దగ్గకను గ్రిమికిలకాదులు చేరకను నిరంతరపాప
 యోగ్యమై పవిత్రీవంతముగనుండుట స్వానుభవమే. ముందెట్టి వివరీతకాలములు
 రాఁబోవుచున్నదో తెలియదు. ఇది వర్షసంబంధజలముగాదు, మనదేహములో సహ
 స్రాసరమందును, వెన్నముకయందు సుషుమ్న నాడియందుఁగల సుధాసింధువునతో
 నిది అమృతస్వరూపిణిగాఁ దలంచవలెను. జల, పృథివిలో దివ్యగంగయనియు స్వర్గ

ములో నాపోజ్యోతిరూపిణియైన స్వర్ణవర్ణమనియుఁ దదూర్ధ్వలోకాదులలో శబ్దరూపిణి యగు ప్రణవమనియుఁ దదూర్ధ్వమునఁ గేవల జ్ఞానస్వరూపిణియనియుఁ బిలువఁబడుచుండును.

మఱదేహములోఁగూడ మొదటజ్ఞానస్వరూపముగను తరువాత శబ్దస్వరూప ప్రణవముగను మరల తేజోరూపముగను దుఃఖ సుఖ సింధువులో జలరూపముగ (శ్రేష్ఠ నున్నది. తేతాద్రిలందావిధముగను దేహమునందీవిధముగ నున్నది. అందుచేతనే జవరూప తేత్రముతో తేత్రరూప గంగయందు స్నానముజేసివ సీతే త్రరూపదేహము పవిత్రమై తేత్రోజ్జ్వలఁడైతన్యరూప ప్రకాశజ్ఞానోదయము గలుగుచున్నది. అందుచేత తేత్రస్వరూపముతో గంగయనియు తేత్రజ్ఞస్వరూపముతో జ్ఞానస్వరూపమనియుఁ దెలియవలెను. ఈగంగామహిమ వర్ణనాతీతము. పురాణములందు “గంగాగంగేతి యోబ్రాహ్మ ద్యోశనానాం శత్రైరపి ముచ్ఛతే సర్వపాపభ్యో విష్ణులోకం సగచ్ఛతి”యని యున్నది. మనస్సుతో జ్ఞానభావనతోను వాక్కుతో ప్రావళ్యముగ శబ్దస్వరూప భావనతోను గాయముతో గంగాస్నానభావముతోను దీక్షరణఫలములు సిద్ధించును. ప్రత్యక్షస్నానముతో అనంతఫలము గలుగును. ఈఅకాశగంగధారలు జంబూద్వీపములోఁ దూర్పుదిశనుగల భద్రాశ్వ వర్షమునందు “సీత”యను నామముతో గంగాప్రవాహముగను, బళ్ళిమదిశలోఁ గేతు మూలవర్షములో “చతు”అను నామముతో గంగాప్రవాహముగను, ఉత్తరదిశలో “కురు” వర్షమునందు “భద్ర”యను నామముతో గంగాప్రవాహముగఁ బ్రకాశించి నావర్షములను బవిత్రములుగఁ జేసి యాదిశలందుఁగల సమద్రములను జేరెను.

ఈగంగ త్రివిధములగు స్థూల, సూక్ష్మరూపములతోను గారణాతీతముతోఁ దురీయముగను ఆత్మలో జ్ఞానస్వరూపముగనున్నది. ఈ గంగయందు ఆత్మచైతన్యము తేజస్సు, మహాపవిత్రముగ నున్నదని తెలియవలెను. స్మరణతోనే పాపవిముక్తి కావలెననిన సామన్యముగాదు. శ్రీమహాశివుని జటాజూటములో నొకబిందువు గానున్నగంగ లోకపావనార్థముగ అనంతవ్రవాహరూపముతో శివమహిమతో ప్రవహించినట్లుగూడ నున్నది. ఎటుచెప్పినను భగవద్విభూతియేయగును. గంగ శ్రీ మహాబలిచక్రవర్తి కారణముగ వామన పాదాంగుష్ఠ నఖస్పర్శచేఁగిందిడివచ్చి భగీరథుని వ్రేయత్నముతో భారభూమికివచ్చి జహ్నుమహామని యాపోశముగాఁ గొనఁ దడవరముచేరి యతనికుడిశోఠమునుండి యీవలకువచ్చి ప్రవహించినది. ఇవన్నియు మార్గమధ్యలో లోకభేదములతో నొక్కొక కారణాంతరములుగను నున్నవనియు

తోను మర్వంతరభేదములతో సనేకవిధములుగ బ్రతిస్పృష్టియందొకవిధముగ నుండ వచ్చును. ఏదీతోనేమియును బ్రమాదములులేవు.

—o—

గం గ మ హి మ.

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౯

తతఃప్రభవతి బ్రహ్మ సర్వసావ హరాసరిః | గంగాదేవాంగ నాంగా
నామనులేపన పింజరా | ౧౦౨ || వామపాదాంబుజాంగుష్ఠ సఖసోతో వినిర్గతాం |
విష్ణోబ్ధ రియాం ఛక్త్యా శిరసాహర్షిశంధ్రువః | ౧౦౩ || తతస్సప్తర్షయోస్యాః
ప్రాణయామ వరాయణాః | తిష్ఠంతివీచీ మాలాభిమాహ్వామాన జ్జగజలే | ౧౦౪ ||
వారోఽప్తైస్సంతతైర్యస్యాః స్థావరం శశిమండలం భూయోధిశతరాం శాంతింవహ
త్యే తదహఃక్షయే | ౧౦౫ || మేరువృక్షే వతితోఽప్తైర్భిప్రాంతా శశిమండలాత్
జగతః సావనార్థాయ యావప్రయాతిచతుర్దిశం | ౧౦౬ || సితాచాలక సదాచ చతు
ర్భుజేతి సంస్థితా | ఏతైవయా చతుర్భేదా దిగ్భేద గతిలక్షణా | ౧౦౭ || భేదం
బాలకసదాఖ్యం యస్యాశ్శర్యోపి దక్షిణం | దదార శిరసాప్రీత్యా వర్షాణామధికం
శతం | ౧౦౮ || శంభోర్బహుకలాపాచ్చ వినిహ్రింతాస్థి శర్కరాః | స్థావయితాస్వ
దివం నిన్యే యాసాసాః సగరాత్మజాః | ౧౦౯ || స్నాతస్యసరిలేయస్యా సుద్యు
వాపవ్రణశ్యతి | అపూగ్యపుణ్యప్రాప్తిశ్చ సద్యోమైతేయజాయతే | ౧౧౦ || దత్తా
పితృభ్యో యత్రావసనయై శ్చౌద్ధయాన్వితైః | సమాశతం వ్రీయచ్ఛంతి తృప్తింమై
తేయ దర్శనం | ౧౧౧ || యస్యామిష్టా మహాయజ్ఞై ర్యజ్ఞేశం పురుషోత్తమం |
ద్విజభూపాః పరామృద్ధిమవాపుర్తి విచేహచ | ౧౧౨ || స్నానాద్విభూత సాపాశ్చ
యజ్ఞలేయ తయస్తథా | కేశవాసక్త మనసః ప్రాప్తానిరాణమత్తమం | ౧౧౩ ||
శుత్రాభిలషితా దృష్టా స్పృష్టా పీతావగాహితా | యాసావసుభిభూతాని కీర్తితాచ
దినేదినే || ౧౧౪ || గంగాగంగేతి యన్నామ యోజనానాం శతేవ్యః | స్థితైమచ్చాచీ
తా హంతిసావం జన్మత్రీయాత్రితం | ౧౧౫ || యతస్సాసావనాయాలంత్రయాణాం
జగతామపి | సముద్భూతా వరంతత్తృతీయం భగవత్ప్రదం | ౧౧౬ ||

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే అష్టమోధ్యాయః.

—♦ గంగ విషయము. ♦—

శ్రీమహావిష్ణుప్రయోగ- నిర్మలమగు తృతీయపదమునుండి సర్వపాపవి నాశకరముగు గంగపుట్టుచున్నది. ఏగంగదేవతాస్త్రిలయొక్క మైపుతవలన పింజరవర్ణముఁ గలిగి తిరివీక్రిమునియొక్క వామపాదాంగుష్ఠవశఖ శ్రీవాహమువల్ల బయలుదేరెనో యాగంగను శింశుమారవృచ్ఛస్థితుడైన ధృవుండు భక్తితో శిరసాపహించుచు న్నాడు. గంగయొక్క తరంగవజ్రులచేత పహింపబడుచున్న జటాజూటములుగల సప్తమహర్షులు పాణాయామ వరాయణులైయున్నవారు. ఈ ధృవమానము యొక్క వగటిభాగము క్షయించగా యేగంగానదియొక్క సంతతప్రవాహములచే బ్లాతముగు చంద్రమండలము మిక్కిలి యధికమైన కాంతినివహించెనో దానినే ధృవుండుకూడ భరించుచున్నాడు. చంద్రమండలమునుండి మేరుపువృద్ధమందుఁబడి జగత్తును బావనముచేయుటకొరకు చతుర్దిక్కులందు నాలుగుధారలుగా మేరువు నుండి క్రిందికిఁబడుచున్నది. దిక్కులభేదముల ననుసరించి ౧ సిత, ౨ అలకనంద, ౩ చక్షుః, ౪ భద్రాయనామములతో జంబూద్వీప వర్షములందుఁ బడుచున్నది. అలకనందమును పేరుగల దక్షిణదిశధారను శివుండు పీఠించే శతాధికవర్షములుగ భరించుచున్నాడు శివునిజటాకలాపములోని ధారకపాలాస్థితోఁగూడి యిసుకరాళ్ళతోఁగూడినదై పాపాత్ములగు సగరప్రత్రులనుదడిపి స్వర్గమును బొందించుచున్నది. అగంగాజలమందుఁబడిన అస్థులవలన సకలజీవులకుఁ దత్కాలమందే పాపమునశించి పుణ్యలోకప్రాప్తిగలుగును అగంగాజలముల శ్రద్ధాభివృద్ధిచే శ్రాద్ధతర్పణములు జేయఁ బడినమాత్రమునఁ బితృదేవతలకు నూరిన వత్సరములు తృప్తివిచ్చును మరియు గంగ యందు యజ్ఞములచే యజ్ఞపురుషుని యజించిన బాహ్యుణాదు లివాపరలోకము లందు శాశ్వతస్థులును బొందుచురు సన్యాసులుగూడ విష్ణుభక్తులై స్నానమాత్రముచే పాపవిముక్తులగుదురు. వినినను, స్మరించినను, స్మృతించినను, జూచినను బాసముచేసినను, మ్రతించినను, దినదినము పవిత్రులగుదురు. గంగా గంగాయని నూరుయోజనములనుండి ఉచ్చరింపఁబడినవారలయొక్క మూడుజన్మముల పాపము లునుబోవును. ఏవిష్ణుపదమునుండి మూడుజగత్తులయొక్క పరితీరికొరకు గంగ పుట్టెనో యాపదము భగవంతుని మూడవపదము.

ది వ్యస్నానము.

ఆకాశగంగా సలిలం తథావాయుర్గభస్తిమామ్ | అనభ్రగతమేఘోర్వాంతం
సద్యఃక్షిపతి రశ్మిభిః | ౧౨ | తస్యసంస్పర్శ నిర్ధూతపాప మకోద్విజోత్తమః | నయాతి
సరశం మద్రో దివ్యస్నానం హితత్ సృతం | ౧౩ | దృష్టసూర్యంహి యద్వాసి
చతత్యై ద్వివాదివః | ఆకాశగంగా సలిలం తద్గోభిః క్షిప్యతేరవే | ౧౪ | కృత్తి
కాదిషు ఋక్షేషు విషమే వ్యంబుయన్తివః | దృష్టార్క-పతితంక్షేయం తద్దాంగం దిగ్గజో
జ్జితః | ౧౫ | యుగ్మరేషుచ యత్తోయం పతత్యరోజ్జ్వలంతివః | తమాస్యరస్మి
భిస్సమ్యక్సమావాయు నిరస్యతే | ౧౬ | ఆభయా పుణ్యమత్యర్థం సృణౌపాపా
పహంద్విజ ఆకాశగంగా సలిలం దివ్యస్నానం మహామునే | ౧౭ | యత్తుమేఘైస్సము
త్స్యప్తం వారితత్ప్రాణి నాంద్విజో పుష్టాత్సోష ధయస్సర్వా జీవయామృతం
హితత్ | ౧౮ | తేనవృద్ధిం కరానీ తస్సలిలే నావధీగణః | సాధకః ఫలపాకాంతః
కృజానాంద్విజజాయతే | ౧౯ | తేనయజ్ఞా యథాప్రోక్తా మానవాశ్చాస్త్రే
చక్షువః | కుర్వం త్యహరహస్తైశ్చ దేవానాప్యాయంతిచ | ౨౦ |

—♦ ది వ్యస్నాన వివరము, ♦—

ఆకాశగంగాజలమును సూర్యుడుగ్రహించి ఆకాశమును మేఘములేని సమ
యముందు భూమియందు హతాత్తుగాఁ దనకిరణములచే జిమ్ముచు ఉను. అట్టిగంగా
శీతస్పర్శచే మానవుఁడు నిర్ధూతపాపవశము గలవాఁడై సరశమును బొందనేరఁడు.
అందుచేత నిది దివ్యస్నానమని చెప్పఁబడును. సూర్యుడు చూడఁబడుచుండగా
మేఘములు లేకయే ఆకాశమునుండి యేజలమువడ నో యది సూర్యకిరణములచే
జిమ్ముఁబడుచున్న ఆకాశగంగా జలమేయగుచున్నది. వివరములగు కృత్తికాదిసత్తు
త్రములయందు సూర్యుఁడుండగా ఆకాశమునుండి వడు జలము దిగ్గజములుగొని తమ
తోండములచే మరల చిమ్ముచుండును. ఈజలముకూడ ఆకాశగంగాజలమని తెలి
యవలెను. సరిసత్తుముల యదాకాశమునుండి వడుజలమును సూర్యరశ్మిలు
గ్రహించి భూమిమీదికి విడుచుచుండును. ఈ రెండువిధములు ఆకాశగంగాజల
మనియు వానివలనగలుగు స్నానము దివ్యస్నానమనియుఁజెప్పఁబడును. మేఘములచే
నర్థించబడుచున్న జలము పాక్షిణియొక్క జీవనార్థమై ఓషధులకు బోషకమగు
అమృతమగుచున్నది. దానిచే నోషధులు మిక్కిలి వృద్ధినిబొందును. మానవులలో

ఫలపాకాంతమును నోవఁబుట్టఁగొని వైదికోపాసనా సాధనపదులగువారలు ద్విజులనఁ బడుదురు. అందుచేత శాస్త్రీపక్షపులగు నాద్విజులచేఁ జెప్పబడిన యజ్ఞములను బ్రతిదిగముజేయ దేవతలు తృప్తి నొంది ఘమునొసంగుదురు.

మనకుఁగనబడుచున్న వ్యావహారిక చంద్రుఁడు భూమికుఁగగ్గహమై భూమికిఁ ద్రినాభిచక్రిముగఁ జెప్పఁబడుచున్న తపశ్శ్రీకోణ పరిమితిలోనుండుటచేత బీజరేఖా గణితశాస్త్రములో త్ర్యంబకుఁడని చెప్పఁబడియున్నాఁడు. ఆత్ర్యంబకు డీశ్వేతవరాహ కల్పములో ఆఘోరమౌత్రస్వరూప దక్షిణామూర్తి రూపముతోఁ ద్రిశిరస్సుఁడైన విశ్వరూపుఁడుగ వేదపురాణాదులలోఁ జెప్పబడిన త్వష్టప్రజాపతికిఁ బుత్రుఁడై జన్మించెను. ఈత్వష్టప్రజాపతియే ఇంద్రుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ప్రపంచ పంచాసనుఁడగుశంకరుఁడు బృహస్పతిస్థానములో దేవతాపాఠోపాత్యముఁబొంది తాను అనురులకుఁ దాహితుఁడైన హేతువుచేఁగొంచెముసురపక్షపాతముగనుండెను. రాక్షసు దాహితుఁడై దేవతల రహస్యమును అనురులకుఁ దెలియజేసినందుచేత ఇంద్రుని వజ్రాయుధముచే హతుఁడై మరల వృతాస్సురుఁడై పుట్టెనని పురాణములందును వేదములందునుగలదు. ఈచరిత్రలోని యింద్రుఁడు మంత్రీ యంత్రీ తంత్రాంగ మూది శాస్త్రములందును అధర్వణవేద పరిభాషతో వేదాంగములందుఁజెప్పబడినను. సన్యోజితాది పంచాంగమంత్రీములుగల పంచాసనుఁడగు శంకరునిభార్య తానే త్రిసాద చతుష్పాదాక్షరములు మొదలు అష్టాపదివరకు గాయత్రీరూపముతోఁజెరిగి బ్రహ్మసృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి విశ్వామిత్రీరూపమునఁజేసి సాంఖ్యాయన సగోత్రీశ్వరాలై ఇంద్రుఁడు వజ్రాయుధముతో అకారణముగ రాక్షసు దాహిత్రరూపుఁడగు తన భర్తను జంపినందుకై ప్రికోపించి “మహాకాళి”నామక మృత్యురూపిణియై అమావాస్యనాఁడు తనభర్తనుహిమచే నాయుందుగ్గఁజఁపి తనదక్షిణపాదముతో శవప్రాయుఁడైయున్న తనభర్తపై సృత్యముజేయ నారంభించెను. అపుడాతఁడు చైతన్యమం దెను. త్ర్యంబకుఁడు గంగాభాగీరథీ సమానురాలైన యా “కాళిని” గంగానది రూపమునఁ దలఁకొంచుకొని మృత్యుంజయుఁడై వక్రీకృతికే ప్రధానమిచ్చినట్లు మంత్రశాస్త్రములందు వర్ణింపఁబడినది. ఆగంగాభవానియే కపిలముఖాద్వికోసాగ్నికి భస్మీభూతులైన సగరకుమారులపైఁబ్రవహించి యుత్తమగతినిఁ బొందించినది. ఎల్లప్పుడు గంగాస్నానమాచరించువారలఁ బునీతచైతన్యలఁజేయును. కాననే పురాణములందు గంగాస్నానమహిమను జాలవర్ణించియున్నారు. విశ్వామిత్రీరూపమునఁ బ్రతిసృష్టిసోమర్షి గాయత్రీమంత్రార్థిగ వ్యవహరింపఁబడుటచే నీగంగ గాయత్రీ

సమానమహిమాతిశయశక్తురాలు. ఈ లోకమునఁ బునీతులైయుక్తులగుటకు గంగా గాయత్రీలే సర్వలకు ముఖ్యపాస్య దేవతలు.

—o—

సప్తర్షి మండలము.

శ్రీ దేవీభాగవతము - స్కంధము ౮ - అధ్యాయము ౧౬.

శ్లో॥ తతఃశత్రుతః ప్రోక్త మేకాదశ సులక్షణైః । యోజనైః పరిసంఖ్యాతం
సప్తర్షీణాంచ మండలం॥ 3౧ ॥ లోకానాం శంఖావయవో మునయ సప్తతేమునే!
యత్త్రివిధ్యు పరంస్థానం దక్షిణం క్రిమతేచతే॥ 32 ॥

— సప్తర్షి మండల వివరం. —

ఈసప్తర్షిమండలము శిశుమార పుచ్చములో ధ్రువమండలముకిందనే యున్నది. ఈమండలము పదునొకండులక్షల యోజనములని పురాణములందున్నది. జగత్కల్పాగ్రా నిమిత్తమై సప్తర్షులు ధ్రువునిఁ బ్రదక్షిణము చేయుచుందురు. “చతు స్సాగరపర్యంతమను శ్లోకార్థముననుసరించి విష్ణుపదస్థానమగు ధ్రువుని అవీరివార భావముతో సత్యసకల్యులై ప్రదక్షిణముజేయుటే వారినిరంతరకర్తవ్యము.

మంత్రీప్రవృత్తులో “అథోనిష్ఠ్యా వితస్త్వాంతే నాభ్యాముపరితిష్ఠతి.” పురుష సూక్తములో “అత్యతివృద్ధశాంగులం” అనినట్లు ఆకాశస్థ శిశుమారములో దివ్యధ్రువ సంబంధ సప్తర్షిమండలాంతరాళ దూరము పదునొకండు లక్షలయోజనములున్నట్లు జెప్పబడినది. దీనినే మన దేహములో నాసాగ్రధ్రువ వ్యాదయాంతరాళమునాలో చించగా మనస్సుతో సమాదేశేంద్రియముల కక్ష్యలయొక్క లక్ష్యములోఁ బ్రతి యొకటి మనకుపకారముగ నేయున్నది. శిరోభాగమందుఁగల “సప్తశీషకాణ్యప్రాణ రంధ్ర”యోజనములతోను, మనోబుద్ధిచిత్తా హంకారములనడి ఆంతఃకరణచతుష్టయ యోజన సంజ్ఞతో సప్తర్షిమండలము సమన్వయమగును. దీనిపైనున్న ధ్రువమండల మగు విష్ణుపదమును బొందవలెననినచో యోగశాస్త్రముల ననుసరించి ఏకాదశేంద్రియములయొక్క సుయమయోగముతోను ధ్యానధారణ సమాధియోగముల తోను మనమిహస్థులదేహము బొందవచ్చును. ఈవాసలో దేహాంతరానంతరి మీ బ్రహ్మాంశములోఁగల దివ్యధ్రువము అభ్యాసయోగముద్వారా లభించును.

ఇక్కడ లేనిదే అచ్చట లభించుట కవకాశమార్గములులేవు. ఇందుకు గీతలో గూడ ప్రమాణములు కొంతసమన్వయములుగనున్నవి “సాంఖ్యయోగా వృథగృహీతాః ప్రవదంతి నవండితాః | ఏకమస్యోత్పత్తిస్సమ్యగం భయోర్వింద తేభలం ||” వైదికసాంఖ్య యోగములలో నేయొకదానిని సాధకుడవలంబించినను ముఖ్యఫలము తత్త్వజ్ఞానమే కావున శత్రుకపోడితీరును మనమిప్పుడు హరిలంబికాదియోగ మార్గములను సాధించుట కష్టతరము అంతటి అనుభవైకవేద్యగురువులు దొరకుట దుర్లభము.

ఈలాటి ప్రమాణములే మిగతపురాణములందున్నవి. కొంచెముకట్టభేదము లేగాని అభిప్రాయభేదములేదు.

—o—

ఉత్తర ర్థ తత్త్వము నులు.

నాగవీధ్యుత్తరంయచ్చ సప్తక్షిణభ్యవదక్షిణం | ఉత్తర స్సోత్తుః పథాః దేవయానస్తు సస్సృతః || ౯౦ || తత్రతే వశినస్సిద్ధా విమలాబ్రహ్మచారిణాః సంతరింతేజగుభ్యంతి తస్మాన్మృత్యుర్జితశ్చత్రై || ౯౧ || అష్టాశీతి సహస్రాణి ముసినా మూర్ధ్వరేతసామ్ | ఉదక్ష్పంథాన మర్యన్తు శ్చితాన్యాభూతసంప్లవాత్ || ౯౨ || తేసాం ప్రయోగా ల్లోభస్యమైఘనస్యచవర్జనాత్ | ఇచ్చాద్యేషా వృన్మత్త్రయచ భూతారంభ వివర్జనాత్ || ౯౩ || పునశ్చాకామ సంయోగా చ్చబ్రాహ్మణోష దర్శనాత్ | ఇత్యేభిః కారణైశ్శుద్ధాస్తేఽమృతత్వహితేజః || ౯౪ || ఆభూతసంప్లవంస్థాన మమృతత్వం విభావ్యతే | త్రైలోక్యస్థితీకారోయ మపునర్మాగఉచ్యతే || ౯౫ ||

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౮.

బ్రహ్మహత్యాత్వమేధాభ్యాం సావ పుణ్యకృతోవిధిః | ఆభూతసంప్లవాంతం తత్ఫలముక్తం తయోర్ద్విజ || ౯౬ || యావన్మాత్రేవదేశేతుమైతేయానస్థితోద్భవః | క్షయమాయాతి తావత్తు భూమేరాభూత సంప్లవాత్ || ౯౭ || ఉత్తరార్థోత్తర మృషిభ్యస్తు ధునోయత్రేవ్యవస్థితః | ఏతద్విష్ణువదం దివ్యం తృతీయంవ్యమ్నిభాస్వరం || ౯౮ || నిర్భూతదోషవంశానాం యతీనాం సంయతాత్మనాం | స్థానం తత్పురమం వివిపుణ్యసావ ధరిక్షయే || ౯౯ || అపుణ్యపుణ్యో పరమక్షీణాశేషాప్తి హేతవః | యత్రగత్వానశోచంతి తద్విష్ణోః పరమంపదం || ౧౦౦ ||

—♦ ఊర్ధ్వ రేతస్కుల స్థాన వివరం. ♦—

నాగపీఠికుత్తరభాగమున సప్తర్షులకు దక్షిణమున సూర్యునకుత్తరమున (భూమసూర్యునకు) నున్నమార్గము దేవయానమార్గము. అచ్చటజితేంద్రియులునిర్మలులునగు బ్రహ్మచారులు సంతానవిరక్తులైయున్నారు. అందువలనవారిచేత జననమరణాత్మకమగు సంసారమృత్యువు జయింపఁబడినది. ఎనుబఁదెనిమిదివేలమంది ఊర్ధ్వరేతస్కులగు మునులు సూర్యునియొక్క ఉత్తరమార్గమునాశ్రయించి (ఆభూతసంప్రవాంతమనగ) కార్యబ్రహ్మబ్రహ్మయంతముండెదరు. వారులోభరహితులు మైథునవర్జితులు, నిస్సంకల్పులు, నిరహంకారులు విరాగులు శబ్దస్పర్శాదివిషయవర్గ దోషరహితులునగుట అజన్మగుట్టులై అమృతత్వమునుఁ బొందిరి. అమృతత్వమనగా కార్యబ్రహ్మవసాన వర్తంతముండునట్టిస్థితియే ముల్లోకములు వాసనాత్మకముగా నుండుటచే నది అపున్నారస్థానమని చెప్పబడును ఇదియేత్రైలోక్యస్థితికాలము. ఇచ్చట కూడ బ్రహ్మహత్యాత్వమేధములచేత నైన పుణ్యపాపములయొక్క విధినిషేధశాస్త్రప్రవృత్తియున్నది. కావున కార్యవిరాట్పుణ్య మగువఱకు వారలకు బ్రహ్మహత్యాత్వమేధఫలము లనుభవింపవలయున్నది. ఎంతవ్రదేశములో నీకార్యవిరాట్పుణ్యుండునో అంతవ్రదేశమును కార్యవిరాట్పుణ్య కాలమందు నశించుచున్నది. సప్తర్షులకు ఊర్ధ్వోత్తరమగు వ్రదేశమునందు నచ్చట దివ్యధృతిపుండువ్యవస్థితుఁడైయు డునో అది మహాకాశమందు విష్ణువదనమని చెప్పఁబడుచున్నది. నశించినదోషములు గలిగి నండుతాత్మ్యులగు యతులకు ఋణ్యరూప పరిక్షయమైయుండగాఁ బరమ పవిత్రమగు నాస్థానము వాసభూమియగుచున్నది. ఇట్లు పాపపుణ్యములయొక్క వినాశమురాగాఁ బొందవలసిన శేషములేనివారై యేష్ఠానమును బొందుదురో అదియే శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క పరమవదనియని చెప్పఁబడుచున్నది.

ఊర్ధ్వరేతస్సునివరము నాథ్యాత్మికభాగమందు గలదు.

—♦—

ధూ మా ర్చి రా ది మా ర్గ ము లు.

ఈరెండుమార్గములనే గీతలోఁ జాలముఖ్యముగఁబోధించిరి, తుదకీరెండు మార్గములే జీవులకు బ్రధానములు. ఇవి శింశుమారములోనున్నవి. మనము గీతా

దులను బలింపవలయుననుచుగాని శ్రీవణముజేయుననుచుగాని సామాన్యముగ అర్థమునుమాత్రమేగ్రహింతుముకాని దానిస్వరూపమేమి? మార్గముననేమి? అతియెల్లున్నది? రెంటికినిగలభేదములెల్లున్నవి? ఏమార్గమెంతదూరము వ్యాప్తముయినది? ఈలోకములవాళ్లెల్లా మార్గములనునుసరింతురు. ఒకమార్గమునకుఁ బునరావృత్తి కల్గి మరొకమార్గమునకుఁ బునరావృత్తి లేకుండుటెట్లు? ఆరవిషయములు మనమనస్సునకుఁ గోచరించి భావము సుఖోధమగువరకు విమర్శించి యాలోచించి వివరములను సాతముగా ముఖ్యముగఁ దెలుసుకొనుటకు “శింశుమార” స్వరూపదిత్రమును జూడవలయును. శింశుమారము శిరస్సువంటిది. సర్వరృప్తి విషయ కేంద్రీకరణమే శింశుమారము. సర్వమూలమే శింశుమారము. వేదములో అతిసూక్ష్మతత్వస్వరూపముగ నున్నదానిని మనవేదప్రాచీన మహర్షిలు తమ తపోయోగబలములచేతఁ దాముస్వయముగాఁజూచి యనుభవించినవాటిని వేదములోనున్నవాటిని స్మృతిపురాణములుగా వాసిరి. అందుకుఁ గర్మలే సహకారములు. ఋణవిమోచనమునకు ఈలోకభూమి కేవలము ప్రథమములోఁ గర్మ సాధనాగమ్యము. ఆపల నితరములు సాధనామార్గములుగావచ్చును. తుదకన్నిమార్గములు కర్మక్రియార్బంధములతో ఆత్మవరకునున్నవియే. సుదర్శానుసారముగ విషయము మార్పులతో, అభ్యాసయోగములుగా నున్నవగును. అందుచేత నివర్ణియు సూక్ష్మవిధములుగాక నొకక్రియాకర్మాంగములేయగును. వాయుపున్నంతకాలము చలనాదులున్నవి. చలనాదులేకర్మలుగాఁ బ్రారంభమై తుదకు స్థూలభూతముతో స్థూలకర్మలుగను జలభూతముతో జలసంబంధములుగనుఁ దేజోభూతముతోఁ దేజస్సంబంధములుగను, వాయుభూతముతో వాయుసంబంధములుగను, ఆకాశభూతముతో ఆకాశసంబంధములుగను, బంచతన్మాత్రైలుగా ఆయాభూతగుణ తత్వదేహదుల వాళ్ళయించి మనస్సుమిగిలియున్నంతకాలము ద్విద్వవిధానములతోఁ గ్రియాకర్మాదులు సూక్ష్మముగా నైనను మిగిలియుండను. అన్నియును మనస్సువాళ్ళయించియుండును. సర్వమువాళ్ళయించి మనస్సుండును. ఈ రెంటికిని అవివాభావసంబంధము. మనస్సే ద్విత్వము, మనస్సే వాయుభూతము. మొదటిస్వరూపమును బొత్తిగాఁ దెలియక రెండవవగు మూలప్రకృతి స్వరూపమును బొత్తిగా విమర్శించకయుండుట అసర్థములకు, వివాదములకు, ముఖ్యకారణమగును.

మొదటజీవుఁడు దేహమును విడువగానే దక్షిణదిశలోనున్న యను సభాద్వారమునుండి పైలోకాదులను బొందవలెను. యమసభలోఁ బూజ్యజీవులకుఁ

బావజీవులకు మార్గద్వార భేదములమాత్రమున్నవి. మొత్తముమీద యమదర్శనముతోనే సర్వలోకప్రాప్తికలుగును. ఈయముడు పుణ్యజీవులకు, యోగవలకాఁతుఁడుగను, ధర్మరాజుగను, నగవడును. వారికి సుస్వాగత మొసంగి వారి వారి సుకృతమార్గముల దానుజూపి ఆదరించి సత్కరించి కంపుచుండును. అతమాత్రమేకాని అచట నెంతమాత్రము నిలుపుకొనజాలఁడు. పాపులకు ఘోర రూపముతో యముఁడుగానే యగవడును వారలపాపములను విచారించి వారలతో వాఙ్ములాదులను గైకొని వారివారి దుష్కృతములనుబట్టి సామన్యచరకము లాదిగా అతిఘోరనరకములవరకు వారికి దండవవిధించును. ఇవన్నియు నాలోచించిన మనలోకములోఁగల రాజ్యాంగముననున్న విధానమువలెనే యన్నియును సమన్వయ క్రియాకర్మలుగానే శాస్త్రవిధులుగా సర్వమొకవిధముగానే జరుగుచున్నవి. మఱి మహాకోపతాపసమయములందు శాంతులైనవారు సహితము ఘోరరూపులైన విధముగనే యమునికిని రూపభేదములుగలుగునని తలంచవలెను.

మహాపుణ్యజీవులాదిగ బావజీవులు సహితము ఈలోకమును విడువగానే యమపురి సభాద్వారమును జేరివెనుక- సుకృతదుష్కృతముల ననుసరించిన లోకాదులను బొందవలెను. అందుచేత దక్షిణాయనకాలములో గరించిన జీవులకు శిశుమారములోఁగల ధూమాదిమార్గ భాగార్థము నొందవలసియిండును మనకు దక్షిణదిశలో యమపురినాశ్రయించి యామార్గముండుటచే జీవితలకు రాత్రి కాలము ఆరుమాసములుగను ధూమవర్ణముగ నుండును. ఈమార్గమున సూర్య ప్రకాశములేక చంద్రుని ప్రకాశముతో మనకు రాత్రి చంద్రప్రకాశమువలె నుండును. ఈమార్గమునకు చంద్రుఁడధిదేవతగా నున్నందుచేత మనపితరులలోకమునఁ జేరియుండును. ఈమార్గము శింశుమారములో బుచ్చముకొనవరకు వ్యాపించుక కృష్ణమువరకే యుండినందుచేత ఈలోకమును జేరినవారలు మరల వచ్చెదరను ఈఅభిప్రాయమేగీతాదులందుఁ జెప్పఁబడెను. ఈమార్గము, ఈలోకము పునరావృత్తి నొనగననిస్సప్తము. గీతలో “ధూమోరాత్రిః తథాకృష్ణష్టాసా దక్షిణాయనం తత్రచాంద్రమసంజ్యోతిః” అనియున్నది అందుచేత దేవలోకముగ సర్వమును జేరుటకు వీలుకాలేదు. ఇంకనుఁ గొంతసహకారముగ మనము గరించినవారలకు జేయుదాన ధర్మాది క్రియాకర్మలతో వారికి ఉత్తముగతు లవశాశమార్గములు గలుగుననియే మనవేదమహర్షులు మనకు విధిగా ఆచరింపఁజేసిరి. ఈలోకములోను నిర్బంధితులకును ఇతరవిధములతో శ్రమపడువారలకును మనముచేయు సహకార

సౌకర్యాదులు గలిగినటు లందునుగలుగును. శింశుమారములో ఉత్తరాయణమున నీధూమాది మార్గము ఆవలఅర్ధభాగమునఁజేరును, మనదిశకు ఉత్తరాయణ సంబంధార్చిరాదిమార్గ ముండును. ఉత్తరాయణమనిన అర్చిరాదిమార్గమనియు దక్షిణాయనమనిన ధూమాదిమార్గమనియుఁ దెలియవలెను. వీటి నేధూమాదిమార్గము రాత్రీయనియు, అర్చిరాదిమార్గము పగలనియుఁ దెలియవలెను.

అర్చిరాదిమార్గము శింశుమారములో మిగతభాగార్థమును వ్యాపించియుండి సూర్యసంబంధములకుఁ బ్రకాశముగనుండుటచేత దేవతలకుఁ బగలుగాను స్వర్గసంబంధముగానుండుటచేత శింశుమారపుచ్చమువరకుఁ గ్రమముగా వ్యాప్తిగానుండుటచేత ధ్రువునివరకుఁ జేరినదైయుండుటచేత ఇందులో అత్యుత్తమ త్యాగశీల మహాపుణ్యపురుషులు సూర్యమండలమును భేదించుకొని (అనగా మార్గముదాటి అని అర్థము) ధ్రువమును జేరుదురు. ఇట్టి వారలకుఁ బునరావృత్తి బొత్తిగా లేదు. సూర్యమండలమును భేదించినవారలకే నీలోక ఫలములభించును. సామాన్యముయోగులును త్యాగులు పుణ్యకర్ములు దేవస్వర్గమునఁ బుణ్యముననుసరించి నియమితకాలమువరకు దేవలోక సుఖానందమునుమాత్ర మనుభవించి ఆవల “క్షీణేపుణ్యే శుక్త్యలోకం విశంతి” అను గీతావాక్య ప్రమాణానుసారము దేవలోకములోమాత్రముండునట్టి పుణ్యము క్షీణించగానే మిగతపుణ్యవిశేషముతో జంబూద్వీపములో “ఇలావృత” వర్షములో (ఇదిభూస్వర్గము) మరల కొంత కాలము పుణ్యయనుభవించి వెనుకగీతలోని “శుచీనాం శ్రీమతాంగేహ యోగభిష్టో భిక్షయతే” అను ప్రమాణరీతిగా మనభరతభూమిలో జన్మించి మరల యోగభ్యాసమువలన అతిపుణ్యులై మునుపటికంటె పునరావృత్తి లేని ధ్రువపథమును దప్పక చేరఁగలుగుదురు. ఇంకను సామాన్యపుణ్యకర్మల నాచరించినవారలు పుణ్యఫలానుసారము దేవలోక స్వర్గము ననుభవించి పుణ్యకర్మలఫలమున పేక్షించి చేసినందుచేత మరల మనభూలోకములో (మర్త్య) పుణ్యవంతులుగానే జన్మింతురు. ముఖ్యకర్మల ఫలాపేక్షానుసారముగ అనుభవములు, కర్మలు, యోగాదులు, నిష్కామఫలమును గోరువారలు కర్మమోక్షప్రీతితో అత్యుత్తమపదవివలన ఒకజన్మములోఁ గాకున్నను మరొకజన్మములోనైనను నీవాసనాతిశయముతో ఆచరించి ధన్యులగుదురు.

ధ్రువపథమును జేరుటకు మధ్యలోఁ దేజోరాశియగు సూర్యమండలమున్నందు చేతఁ దేజోభూమికగాఁగల సూర్యమండల భేదనముచే కాంతశివమగు శాశ్వతవిశాలముగు ధ్రువపథమునుజేరుదురు. ధ్రువసూర్యులకు భేదములులేవని “శ్రీవిష్ణు

పురాణాద్యనేక పురాణములందు బ్రహ్మములున్నవి. పుణ్యకర్మలతో అర్చిస్తున కవకాశముగా దేవస్సునిచటనే అనుభవముగా అభ్యాసీదేవతక కాగలదు. ఈ అభ్యాస వాసనాబలమే గతించినను నీల్పస్సు జీవునికిగలిగి సహకారమై అర్చిరాది మార్గమును దెవ్వక చేరును. పుణ్యకర్మల ఫలమును గూర్చినవారలకుఁ దమ సొకల్పానుసారముగ చంద్రజ్యోతితో మిశ్రమఫలముగను పునరావృత్తిసహితముగు చంద్రసంబంధ భూమాదిమార్గము చంద్రలోక మేర్పడును. ఇదియునుగూడ స్వర్గ లోకసంబంధమే ఫలభేదములుండునేకాని కేవల పుణ్యకర్మలను ధర్మముల నాచరించి వారలకు నీరెందుమార్గముల స్పర్శగలుగదు. రెండుచుఁ బుణ్యకర్మలమార్గములే. పుణ్యకర్మలు ఫలభేదములతోనుండును. చంద్రలోకమనిన సామాన్యముగాదు. ఉత్తమదేవలోకస్వర్గము. ఇదియురా శింశుమారములోనేయున్నది. శింశుమార మనిన స్వర్గభూమి.

శింశుమారము తనకుఁదానే సవ్యముగఁదిరుగుటచేత ఈమార్గము లారుమా సములొకదిశను, మరొకదిశ మిగత ఆరుమాసములునుండును. దీనిమధ్యలో సుషుమ్న గామినిగా స్వర్గపథమని (Milk path) వియన్యార్గమని ఈరెంటికి మధ్యలో శింశుమారపుచ్చమునుండి ముఖమువరకునున్నది. దీనినే ఆకాశగంగయనికూడ చెప్పుదురు దీనివిషయము ముందువిమర్శింతును.

నక్షత్రముల వివరము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయం ౧౩ - పుట ౮౦

శ్లో॥ నక్షత్రయంకే పునస్తాని తస్మాన్నక్షత్రా స్స్ఫుటాః ॥ ౧౦ ॥ క్షేత్రాజ్యేతాని
వైపుర్యమావతంతి గభస్తీభిః ॥ కేసాంక్షేత్రాణ్యథావత్రే సూర్యోవక్షతీతాం
గతః ॥ ౧౧ ॥ తిష్ఠానాం సుకృతేనహ సుకృతాంకే గృహశ్శ్రీయతోః తారాణాం
తారకాప్యేతాః శుక్లత్వావైవైవ తారకా ॥ ౧౨ ॥ దివ్యానాం పార్థివానాంచ
వైశానాంచైవ సర్వతః ॥ ఆదానాన్నిత్యమాదిత్యస్తమపాం కేజసాం మహా ॥ ౧౩ ॥
సువతిస్పందనార్థేవ ధాతురేష విభావ్యతే ॥ సవనాత్రే జహృపాంచ తేనాసా సవితా
మతః ॥ ౧౪ ॥ బహ్వర్థశ్చంద్రో ఇత్యేషహ్లాదనే ధాతుర్యతే ॥ శుక్లత్వేచామృతత్వేచ

శీతత్వేచ విభావ్యతే! ౧౧౧. సూర్యాచంద్ర మహాద్వివ్యే మండలే భాస్వరేభిః! జ్వలత్రేజోమయేశుక్లేవృత్తకుంభ నిశేసుభే! ౧౧౨. తారానక్షత్రీరూపాణి స్వప్రమం తిహ యానివై! బుధేన కమతుల్యాని విస్తారాన్మండలాదభి! ౧౧౩. ప్రియశత్రుం ద్రయోగాని విద్యాదృత్యాణి తత్సవితు తారానక్షత్రీరూపాణి హీనానితు పరస్మి రం! ౧౧౪. శతానితుచ చత్వారి త్రీణిద్వేచైవ యోజనే! పూర్వాపర వికృష్టాని తారకామండలాపితు! యోజనాన్యార్థమాతాణి తేభ్యోహస్త్రిస్వం పవిద్యతే! ౧౧౫.

నాశనారహితమైనది నక్షత్రీమండలము. క్షీణింపనిచక్రాశ్రమే నక్షత్రీమని తెలియవలెను. ఈనక్షత్రీమండల జ్యేష్ఠీములు మొదట తమకిరణములచే ప్రియస మార్గము నాశ్రియించును. సూర్యుడునక్షత్రీత్వమునుబొంది ఆజ్యేష్ఠీముల నాశ్రియించును. పుణ్యముచే సంసారమును దాటినట్టివారలు గృహములయొక్క ఆశ్రయమువలనఁ దారాగృహములకుఁగూడ (దారకులై శ్వేతచ్ఛాయగలుగుటవలనఁ దారలనిగూడ చెప్పఁబడుచున్నవి. ఇట్లు దివ్యములగు తమస్సులను బాధితమనుస్సులను, రాత్రితమస్సులను ఆధారముచేయుటవలనఁ (గృహించుటవల్ల) దేవస్సులకుఁ దమ స్సులకుఁగూడ మహాత్మ్యుడగు సూర్యుడుఆతిత్వ్యుని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు, మరియు యర్థనిమిషమాత్రీకాలమునందే జగత్తును గనుచుండుటచే సవితియగుచున్నాఁడు. ఈవిషయము ధారయగు బ్రహ్మదేవునికే జూడననువగును మరియు ఆహే దేవతల యొక్క సవనముచే సవితియనిగూడఁజెప్పఁబడుచున్నాఁడు, ఇలాగ నేకార్థములుగలిగి ధారకు నాహాదకఁడగుటచే నీసూర్యుడే చంద్రుఁడగుచున్నాఁడు, శుక్లేత్వవిషయముగను, అమృతత్వవిషయముగను, శీతత్వవిషయముగనుగూడ సూర్యుడే చంద్రుఁడుగ భావింపఁబడుచున్నాఁడు. ఈలాగున సూర్యచంద్రుల దివ్యమండలములు ఆకాశమును బొందినవై వృత్తాకారముగ కుంభములవలె బ్రకాశించుచుఁ దేజోమయములై శుభప్రదిములగుచున్నవి. తారాగృహపానక్షత్రీములు యోగ్యమైన శరీరములుగలవై విస్తారముగనున్న మండలాధోభాగమందు సమభావముతో బుధుని తోసమముగానున్నవి. బుధుడనగా “జ్ఞాతృచాంద్రీయరాబుధాః”యని యమర నిఘంటువు. తత్త్వవేత్తయగువాఁడు తఱచుగాగ్రహనక్షత్ర తారాదులన్నియుఁజంద్ర యోగముగలవియనియే తెలియవలెను. తారాగృహనక్షత్రీములు పరస్పరము ముందుఁజెప్పఁబోవు సంఖ్యాపరిమాణముచే న్యూనాధిక్యములుగానున్నవి. నక్షత్రీపరిమాణములు అయిదువందలనియు, నాలుగువందలనియు, మూడువందలనియు, రెండువందలనియు, యోజనపరిమాణములు గలిగి పూర్వ పూర్వ గోళముకంటె

బల్కిపు పల్కిమగోళములు తక్కువపరిమాణముగలిగిన తారకామండలములని చెప్పఁ బడుచున్నవి. ఒకటిన్నరయొజన పరిమాణముగలిగి కొన్నియున్నవి. అంతకుఁ దక్కువగాఁ దారకామండలమనునదేలేదు.

—† మ రొ క వి శేష ము. †—

మఁకుదక్షిణ దిశయందుఁ గృష్ణవక్షరాత్రీయదాశతార సీసపులో మాచ్ఛా యలో చలిండునట్లు కనఁబడుచు ననేకచిత్రవర్ణములతోఁ గానవచ్చుచుండును. దానిని లబ్ధవక్షత్రమని కొందరు చెప్పుదురు. మరికొందరిచే నిది ఏకలవ్య వక్షత్రగోళ మనియును, భూతసంప్లవ నడకవక్షత్రమనియుఁజెప్పఁబడినది. ఏకలవ్యుని చరిత్ర భార తమునందుగలదు. ఈవక్షత్రములోని సూర్యుంశఖండము మూడువందల ముఱువుల కధికముగా నుండునని చెప్పుదురు. ఇకవాగోళమంత పరిమాణముండునో యాలో చించవలెను ఇట్టివెన్నిప్రన్నవో తెలియఁజాలము.

—o—

దే వ తా గ ని ము లు.

(౧) ఆదిత్యులు, (౨) విశ్వదేవతలు, (౩) వసువులు, (౪) తుషితులు, (గి) భాస్వరులు, (ఁ) అనిలులు, (౭) మహారాజులు, (౮) సాధులు, (౯) రుద్రులనువారలు తొమ్మిండుగురు.

(౧) ఆదిత్యులు పండ్రిండుగురు.

(౧) ఇంద్రుడు, (౨) ధాత, (౩) కర్ణమండ, (౪) త్వష్ట, (గి) పూ షుడు, (ఁ) అర్యముడు, (౭) భృగుడు (౮) వివస్వతుడు, (౯) విష్ణువు, (౧౦) అంశుమతుడు, (౧౧) వరుణుడు, (౧౨) మిత్రుడు.

(౨) విశ్వదేవతలు అయిదుగురుజంటలు.

శ్రాద్ధాగ్నే విశంఠీతి విశ్వదేవాః=శ్రాద్ధాగ్నిమందుఁ బ్రవేశించువారలు, విశ=ప్రవేశనే.

(౧) వసుబంధులు, (౨) కృతుదక్షులు, (౩) కాలకాములు, (౪) భువి విలోచనులు, (గి) పురూరవార్ద్రీపులు.

(3) వసువు లెనిమిదిమంది.

వసవః - ఆహార్యవసంతీతి, వసవః=కూడుకొనియుండువారు, వస=నివాస
వీరలెఱుంగు.

(౧) ఆప్రడు, (౨) ధృవుడు, (3) సోముడు, (౪) అధ్వరుడు,
(౫) అనిలుడు, (౬) పృథ్వావుడు, (౭) అనలుడు, (౮) వృభాసుడు.

(౪) తుషేతులు మువ్వదియార్యులు.

తుషితాః - తువ్యంతీతి తుషితాః=సంతోషించువారలు. తుష - తుష్టే.
వీరలు మువ్వదియార్యులు.

(౫) భాస్వరులు=అశవదినలువురు.

భాస్వరాః - ఆ భాస్వరాః-భాగంత ఇతిభాస్వరా, అంతటబ్రాహ్మణిండు
వారు. భాస్వదీప్తై - వీరలరువదినలురు.

(౬) అనిలులు - నలుబదితొమ్మిడుగురు.

అనిలః - అనన్యంతే పాణ్యంతే లోకా ఏధిరిత్యనిలః వీరిచేలోకములు
పాణ్యుక్తములుగాఁ జేయఁబడును. కనుక అనిలులు, అన - పాణినే. ఇలాయాం
నవరం తీతివా=భూమియుండు సంసరింపనివారలు నలుబదితొమ్మిడుగురు.

(౭) మహారాజకులు - రెండువందలయిరువదిమంది.

మహారాజకాః - మహతీవాజి పక్షీర్యేషాంతే=అధికమైన పక్షిగలవారలు.
వీరలు రెండువందలయిరువదిమంది మహారాజశబ్దో యేషాంతే=మహారాజులనడి
శబ్దముగలవారు.

(౮) సాధ్యులు - ముఁడ్రేందుగురు.

సాధ్యాః - సాధ్యంతే ఆరాధ్యంత ఇతిసాధ్యాః=ఆరాధింపఁబడువారు.
సాధ్యం=సిద్ధిర్యేషా మస్తీతివా=సిద్ధిగలవారు. రాధసాధ సంసిద్ధా. వారలు
మఁడ్రేందుగురు. మనుడు. హనుమంతుడు, విష్ణువు, ధర్మ్యుడు, నారాయ
ణుడు మొదలుగాఁగలవారలు.

(౯) రుద్రులు - పదునొకండుగురు.

రుద్రా - రోదయంతి రుద్రానితి రుద్రాః=దుష్టుల దుఃఖంపజేయువారు.

రుదిక్ అశ్రువిమోచనే. రుజం=దుఃఖించార్చయంతీతి వా=దుఃఖమును బోగొట్టు
వారు. దార్శనుత్సాహుంగతౌ- రుతం- వేదాత్మకంశబ్దం కల్పాదా రువంతీతివా=
కల్పాదియందు వేదస్వరూపమై శబ్దమును బలుకువారు. రు- శబ్దే. వీరలు- పదు
నొకఁడుగురు. ౧. అజాదు, ౨ ఏకపాదుఁడు, ౩. అహిర్బుధ్న్యఁడు, ౪. త్వష్ట,
గి. కుద్రుఁడు, ౬. హరుఁడు, ౭. శంభుఁడు, ౮. త్ర్యయంబుఁడు, ౯. అపరా
జయఁడు, ౧౦. ఈశానుఁడు, ౧౧. తిభువనుఁడు.

—o—

గృహములయుత్పత్తివివరము.

శ్రీవాయుపురాణ - అధ్యాయము ౫౩.

వివస్వానదితేఃపుత్రః సూర్యోవైచాక్షుషేంతరీ. విశాఖా నుసముత్పన్నో
గృహాణాం పృథమోగృహః ౧౦౪ । త్వష్టిమాధర్మపుత్రస్త్వ సామ్యా విశ్వా
వసుస్తథా । శీతశ్శిః సముత్పన్నః కృత్తికాసు నిశాకరః ౧౦౫ । షోడశార్చి
ర్భుగోః పుత్రః శుక్రః సూర్యాదనంతరం । తారా గృహాణాం ప్రవరస్తవ్యక్షేత్రే సము
త్థితః ౧౦౬ । గృహశ్చాంగి రసప్రతో ద్వాదశార్చి ర్భుహస్థితః । ఘల్గుణీషు
సముత్పన్నః సర్వాసుచ జగద్గురుః ౧౦౭ । నవార్చిన్దోహితాంగస్త ప్రజావతి
సుతోగృహః । ఆషాఢాస్విహ పూర్వాసు సముత్పన్న ఇతిశ్రుతిః ౧౦౮ । రేవతీ
క్షేప సప్తార్చిస్తథా సౌతేశ్వనైశ్చరః । రోహిణీషు సముత్పన్నో గృహాచంద్రార్చ
మర్దివః ౧౦౯ । ఏతేతారాగృహాశ్చైవ బోధవ్యాభార్గవదయః । జన్మనక్షత్రే
పీడాసు యాంతివైగణ్యతాయతః । స్పృశ్యంతే తేనదోషేణ తతస్తాగృహభుక్తి
షు ౧౧౦ । సర్వగృహాణామేతేషా మాదిరాదిత్య ఉచ్యతే । తారాగృహాణాం
శక్తిస్త కేతునాంచైవ ధూమవా ౧౧౧ । ధృవః కాలోగృహాణాం విభక్తా
నాం చతుర్దిశం । క్షత్వాణాం శ్రీవిష్ణో న్యాదయనానాం తథోత్తరమ్ ౧౧౨ ।
వర్షాణాంచాపి పుచానామాద్యః సంవత్సరః స్మృతః । ఋతునాం శిశిరంచాపి
మాసానాం మాఘఏవచ ౧౧౩ । పక్షాణాం శుక్లపక్షస్త తిథీనాం పృథివస్తథా ।
అపహరాత్రీ విభాగానా మనాశ్చాపి వక్షీర్దిశం ౧౧౪ । ముహూర్తానాం
తత్రైవాపి ద్భూహూతో రుద్రీదైవతః । అక్షిణ్ శ్చాపి నిమేషాదిః కాలః కాలభిదో

వతః॥ ౧౧౧॥ శ్రీవణాంతం శ్రీవిష్ణుడి యుగంస్యాత్ కంచవాత్కిం భానోర్గతి
విశేషేణ చక్రీవత్ పరివర్తతే॥ ౧౧౨॥ దివాకరః స్మృతస్తస్మా త్కాలస్తం విధి
చేశ్వరః చరిష్యానాం భూతానాం ప్రవర్తక నివర్తకః॥ ౧౧౩॥ ఇత్యేషజ్యోతి
సామేవ సన్ని వేశోఽర్థవిశ్వయాత్॥ లోకసంవ్యవహారార్థ మిశ్వరేణ వినిర్మితః॥ ౧౧౪॥
ఉత్పన్నః శ్రీవణేనాసా సుహీ ప్రశ్నపువేతథా॥ సర్వతోంతేషు విస్తీర్ణో వృక్షాకార
ఇతిస్థితిః॥ ౧౧౫॥ బుద్ధిపూర్వం భగవతా కల్పాదా సంప్రకీర్తితః॥ సాశ్రయః సోఽ
భిమానీచ సర్వస్యజ్యోతిరాత్మకః॥ విశ్వరూపః ప్రధానస్య పరిణామోఽయ మద్భు
తః॥ ౧౧౬॥ నైవశక్యం ప్రసంఖ్యాతుం యాధాతధ్యేవ కేనదితు॥ గతాగత మను
ష్యేషు జ్యోతిహం మాంసచక్షుషా॥ ౧౧౭॥ ఆగమా దయమానాచ్చ ప్రత్యక్షా
దువ వత్రితః॥ పరిత్యజ్యపుణం భక్త్యాశ్రద్ధాతవ్యం నివృత్తా॥ ౧౧౮॥ చక్షుః
శాస్త్రం జలం లేఖ్యం గణితం బుద్ధిసత్తమాః॥ మనైశ్చ హేతవోజ్ఞేయా జ్యోతిర్గణ
విచింతకే॥ ౧౧౯॥ ఇతిమహాపురాణే వాయుసౌత్త్రేజ్యోతిః సన్ని వేశోనామ త్రిపం
చాశోఽధ్యాయః॥

కాలకర్మలచే సృష్టిరెండువిధములుగఁ బరిణమించెను. మొదటిది ఆత్మ
నుండి కృమిద్రవిధ విరాట్ప్రహ్వలసృష్టి. రెండవది త్రివిధగుణ బ్రహ్మసృష్టి.
ఇవిస్వాభావికములు. సృష్టిఁ బ్రతిసృష్టిగాఁ గారణాంతములచే, విశ్వావిత్రి
మహర్వి తపోబలముచే మరియు సృష్టిచేసెను. అందుచేత మరల బ్రహ్మసృష్టి, విశ్వా
విత్రిసృష్టియని సృష్టిరెండువిధములు ఈకారణాంతములచేత సృష్టివివరమును,
గాలవివరమును భౌరంభక్రిమమును దెలియుట బహుకష్టసాధ్యమై యోగదృష్టి
లేయింకేసి నేటికాస్త్రజ్ఞలిప్తానసాము సిద్ధాంతముచేయఁగలిగిరి. దీనినిగనిపెట్టవల
సినచో వేదములను, శాస్త్రములను, ఋషిములను బూర్తిగాశోధించినఁగాని తెలి
యనేరదు. వేదములను విచారించినచో సృష్టి అనంతపరవ్రత రాశిగానున్నదందురు.
శాస్త్రపురాణాదులం దలులనేయున్నది. ఇవన్నియును గేవల సంస్కృతభాషలో
దుర్గాహ్యములుగనున్నవి. దీనిఁగన్గొనఁదపోవలము, విజ్ఞానబలము శాస్త్ర సాహిత్య
జ్ఞానముగావలెను. ఇవన్నియుఁగలాగుటకు మానవాయుస్సెంతమాత్రముజాలదు. అందు
చేత నెవరుకాలముచేత ప్రబలగుదురో వారలసిద్ధాంతము తాత్కాలిక సిద్ధాంత
ములగుచుండును. ఇవిసిద్ధాంతములుగావని నిరూపించి చెప్పటకు మనవేదశాస్త్ర
పురాణాదులను మనము శుభార్థముగఁ దెలిసినవారలముకాకపోయితిమి. ఏనెప్పు
మో చదవినంతమాత్రముతో సిద్ధాంతముచేయఁజలము. ఈలాగున నుండుటచేత

సృష్ట్యాదిని కాలపుటాదిని నితరాదులను స్వప్తముగ దెలియుటచాలు దుస్తరము. ఇందుకుఁగారణముగా నీక్షింద నొక చారిత్రిక విధానమును దెలియఁజేయుచున్నాను. ఇది ప్రమాణబోధనము

ఈబ్రహ్మాండములో నపుడపుడు ప్రజావతి బ్రహ్మలచేఁ బ్రమాణంతర మగుదును, గల్పాంతరమగును. మన్వంతరములందును గళ్యపాది బ్రహ్మలచే సృష్ట్యంతరమగుచుండును. అందుచేత సూర్యాది నవగ్రహములు, నక్షత్రతారలు భూవములు సర్వసృష్టియుఁ గళ్యపాది ప్రజావతులచేఁ బ్రతికల్పమునందును మార్పు లగుచుండును. ప్రకృతము మనకగవడునూర్వండు కళ్యవ ప్రజావతి సంతతిలోఁ జేరినందుచేత గాళ్యపుఁడైనాడు. ఇటులనే నవగ్రహములన్నిటినిఁ దెలియ వలెను. నక్షత్రములను, గాలారంభముచు నిటులనే ఊహించి గ్రహించవలెను

కళ్యవప్రజావతికి భార్యలనేమలఁడిరి. వీరిలండఁగిని సంతానముగలిగెను. వీరిలో అదితి తేజవత్త్వి. ఈమెకుఁ గలిగినవారలు అధికారములనుబట్టి అదితే యులని, అదిత్యులనియుఁ బిలువఁబడిరి. వీరిలేదేవతలై రాక్షసులకు శత్రువులై కలహింపఁదొడఁగిరి. వీరిలుభయులు కళ్యవసంతతివారలే. తల్లులుమాత్రముభేదము. ఈఅదితియు, దితియు నామమాతృభేదములతో నాకళ్యవసూర్యునికి భార్యలైరి. చాక్షుషమన్వంతరమునందు విషువద్భుచక్రిసంపాతము అభివృద్ధి నక్షత్రమాదిగ శ్రవణాంతమువరకుఁ బ్రత్యుచక్రిగ నున్నట్లు దృక్పాతమునకుఁ గోపరించుచుండెను.

మన్వంతర సుధిగాశేపించినవైవస్వత మన్వంతరముగాని, ఈవైవస్వతమన్వంతరములో గతించిన యిరువదేడు మహాయుగములువెనుక యిరువదెనిమిదవమహాయుగములోని కృతయుగారంభముగాని మన్వంతర మహాయుగ సృష్టులలో నేయొకదానికి నిఁగాని ఆరంభకాలమురాగా ఉత్తరద్రువమునకు బ్రదక్షిణముగఁ దిరుగుచున్న నక్షత్రమండలము వైదిక జ్ఞానయోగాది సృష్టకర్మలకు ఆధారములుగా బ్రహ్మచేసృజింప బడును. సృష్టిలో విశ్వామిత్రమహర్షి బ్రహ్మసృష్టిఃప్రతిసృష్టి దానికెదురుగా దక్షిణ దిక్కునఁ జేయదలంచి వైదికములకుఁగొంత చేరికగాను గొంతసాంకర్యములుగను సర్వవిభకర్మలకును బ్రతిస్థగఁజేసెను. ఇందుకుఁ గారణము: - తిశంకలకుఁగి స్వర్గమునందధికారనిషిద్ధతాపము. శాసానంతర మాగఁడువిశ్వామిత్రునివాశ్రయించి అభయమునుబొందెను త్రిశంకనిగిమిత్రమై ప్రతిస్వర్గమును నిర్మించుటకై విశ్వామిత్రుఁడు తూర్పుదిశఁదవమాచరింపగా అప్పరస్థలచేఁ దపోభంగముగలిగెను. అతఁడుమరల దవమాచరించుటకుఁ బ్రత్యుమదిశఁజేరెను. అచ్చటను దపోభంగమప్పరస్థలచేఁ

గలిగెను. ఈలాగున సర్వదిక్కులందు ననేకభంగములుగలిగియుండుదశత్రుడు జయమునుబొంది ప్రతిస్పృహించి జేయఁగలిగెను. అందుచేత రెండవిధముల సృష్టియు వైదికములలో రెండువిధముల కర్మాదులకు నవకాళముగలిగెను. ఇందుకు వేదప్రమాణము “దేవేభ్యోతే అశ్రుణవం పితౄణాం! అహందేవానా ముతయర్త్యానాం” అనియు, “యేదేవయానా ఉతపితౄయాణా స్సర్వాస్సభో అస్మాణా అక్షియేను! బహవోదేవయానాః పంథానాః!” అనియున్నది. వేదములలో భిన్నమార్గములతోఁ జెప్పఁబడిన కర్మజ్ఞాన కాండద్వయమార్గమునే స్మృతులయందుఁగూడ జ్ఞాః! కాండద్వయోపపాద్యాయ కర్మబ్రహ్మస్వరూపిణః! స్వర్గావర్గ రూపాయ యజ్ఞేశాయ నమోనమః! అవిస్వర్గావర్గ నామభేదములుగ ఇహపరలోకములనడి భేదములుగ విశ్వామిత్రో బ్రహ్మ సృష్టలను రెంటిమధ్య వదలైన యజ్ఞనారాయణ స్వరూపమందైక్యముజేసినట్లు స్ఫురించుచున్నది. మూడవది బ్రహ్మసాక్షాత్కారమని తెలియవలెను. ఇది భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యయుక్తము ఇట్టిస్థితిలో బూర్వమన్వంతరములో యజ్ఞాదికర్మలచే సిద్ధులగు సప్తమహర్షులు మొదలగువారలు దివ్యాధికార పదవులందు నివృత్తిధర్మ మార్గ తత్పరులైనను, ఉత్తరధ్రువ మండలమునకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారాదులనాచరించి పూజ్యులగుచున్నట్లున్నది. గీతలో “మహర్షయస్తప్తపూర్వే చత్వారోమున యస్తథా” యనియున్నది. మనుష్యజీవ వాసనాంకురము శశించువరకు దక్షిణధ్రువముతప్పదు. ఇది సర్వదా అఘోముఖమార్గ గతిగా నడతెగని ఖరంపరాప్రాప్తిగాఁ దమోలోకప్రాప్తిగానుండును. తిశంకుసృష్టియనగ వేరుగాజెప్పవలె? మననిత్యానుభవములో రాత్రికాలసృష్టిగానున్నదే మహాశ్మశానభావము నొందువరకు దక్షిణధ్రువము అఘోముఖ సహస్రార కమలము సర్వవ్యామోహితమైయుండును. దక్షిణధ్రువమండలమునకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారాదుల నాచరించుచు క్షుల్లగపడుచున్న గృహసత్త్వ తారాగణములు మనకు బూజనీయమగుచున్నవి. అట్టిమానుషోపాసన కొలకై చాక్షుషమన్వంతరమునందేసూర్యుడు ఇంద్రాగ్నిభయ దేవతాత్మకమగు విశాఖానక్షత్రమందనగా తులావిషవదయవ రాశియందు ధన్యునకుజనించెను ఆకాలమందే కృత్తికయందు శీతరశ్మియగు నిశాకరుడు వదు నాయకలతోఁ బుట్టెను. సూర్యనితరువాత భృగుశ్రుత్రుఁడగు శుక్రుఁడు తారాగృహశ్రేష్ఠుఁడై రాక్షసులకు గురుండై క్రజ్జావంతుఁడై పుష్యమీనక్షత్రమందుఁబుట్టెను. అంగిరసునిపుత్రుఁడగు బృహస్పతి ద్వాదశకళాసహితుడై సర్వప్రజలకు జగదురుండై ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్రమున సముత్పన్నుఁడాయెను. బృహస్పతి సుతృఁడగు అంగర

కుండు నవకళాసహితుడై పూర్వాపాద వక్షత్రమునందు లోహితాంగుడుగ నీగున్పొరములో గ్రహధిపత్యమునం దభిషిక్తుడాయెను. సూర్యపుతుండగు శనైశ్చరుండు సప్తకళాసహితుడై లేవతీనక్షత్రమునం దగ్నితత్త్వరూపుడై యుద్భవించెను. రోహిణీవక్షత్రమునందు చంద్రార్కపీడితులై ఛాయాగ్రహ రూపులగు రాహుకేతువులుత్పన్నులై గ్రహాధికారమునుబొందిరి. ఈశుకాది గ్రహములు వైగుణ్యములతో జన్మనక్షత్ర వైగుణ్యలై తారాగ్రహములుగఁ బెరియఁదగియున్నారు. దీనిచేతనే ఆయానక్షత్ర గ్రహవైగుణ్య పీడా సమయావస్థాను లందుద్భవించిన ప్రజలుగూడ ఆయాగ్రహభుక్తుల దశలందాయా దోషములచే స్పృశింపఁబడుచుందురు. నవగ్రహములకు మొదటిగ్రహ సూర్యుడగుటచేత గ్రహరాజని పిలువఁబడుచున్నాఁడు. ఇటులనే తారాగ్రహములకు శుక్రగ్రహును ఛాయాగ్రహములలో ధర్మధ్వజులగువారికి తమోగ్రహమగు రాహుగ్రహమును మొదటిగ్రహములు, గ్రహరాజులు, నగుచున్నారు.

నలుదిక్కులందు విభజింపఁబడిన గ్రహములకుఁ గాలచక్రవ్రవర్తకుడుగా నున్న ధ్రువసూర్యుడే మృత్యురూపుడగుచున్నాఁడు. ఇటులనే నక్షత్రములకు ధనిష్ఠయు ఆయనములకు ఉత్తరాయణము, కాలరూపములుగనున్నవి. (మృత్యు రూపములని) ఇటులనే పూర్వముచెప్పఁబడిన పంచసంవత్సరములకు మొదలుపెప్పఁ బడిన సంవత్సరము, ఋతువులకు శిశిరఋతువు, మాసములకు మాఘమాసము కాలాత్మకములని తెలియవలెను. ఈలాగుననే పక్షములకు శుక్లపక్షమును, దిభులకు ప్రతిపత్తిధియు, రాత్రింబగళ్ల విభాగములకుఁ బగటిభాగమును, మారకములని చెప్పఁబడినది. ముహూర్తములకు రుద్రదైవత్యమగు ఉదిత సూర్యముహూర్తమును నేత్రములయొక్క నిమేషాదికాలమును కాలభేదమునకు మృత్యువును లయమునకు గాని, సృష్టికిగాని మొదటిదిగాఁజెప్పబడుచున్నది.

ధనిష్ఠాది శ్రీవరాంతముగా సూర్యగతివిశేషమును, బ్రహ్మాదివవిధ విరాణ్ణాములలో విషువద్భ్రమక శంపాతముయొక్క పృథ్వీగతిచే వ్యావహారిక పితృదేవతాకమగు విరాట్ప్రజాపతి గణిత ప్రకారముగా వచ్చినగతిచేఁగాని, వ్యావహారిక పితృమానగతిచేఁగాని, వేదాంగజ్యోతి రయనోక్తగతిచేఁగాని దృక్పిన్దగణితాగమ ప్రకారముగా బంధసంవత్సరముల సమష్టికాలమునకుఁ గొంచెము భేదముతోఁ బ్రభవించి వ్యవ్యంతములో సకలలోకగురుండగు బృహస్పతియొక్క మధ్యమరాశి భాగముగల రాశ్యంతచక్రము నైమిషరాయముల పరిమితిగల బృహస్పతిభాగము

చేగాని పెరుక జెప్పిన దివ్యమానసోత్తర ధ్రువమండలమును బరివర్తించుచున్న సప్తరిమండల కాంతిమానముచేగాని, ధ్రువసంవత్సరాది పంచబ్రహ్మల విరాజ్ఞానము లో సంవత్సరాదులు యుగవృత్తివిధిగా గల్పించుట కల్పితధ్రువసూర్యునిగతి విశేషమగును. ఇట్టిగతివిశేషముచే బంచసంవత్సర పరిమితిగల వ్యావహారికయుగము కాలచక్రమువలె బరివర్తించుచుండును. ఇట్టిచతుర్విధ భూతములలో, బ్రహ్మత్విధర్మరతులకు బ్రహ్మత్వికరుడుగను నివృత్తిధర్మరతులకు నివృత్తికరుడుగనగు ధ్రువదివాకరుడే కాలరూపుడగునని తెలియవలెను. ఇతనినే ఈశ్వరునిగాఁగూడ తెలియవలెను. ఈలాగున జ్యోతిశ్శక్తి సన్నివేశమంతయు పరాధనిశ్చయముతో లోకవ్యవహారార్థముగ ఈశ్వరునిచే నిర్మింపఁబడెను. ఈచెప్పఁబడిన జ్యోతిశ్శక్తి సన్నివేశమంతయు శ్రుతిగోచరమగు శబ్దమాత్రీశ్వరణముచే సర్వమును ధ్రువజ్యోతిస్థానమందే లయింపఁ జేయఁబడుచుండును. ఈలాగున సర్వతంత్రములందును బాహ్యభౌతిక నామరూపములతో విస్తారముగఁ జెప్పఁబడినది. ఇదే సుసారవృక్షాకారము గలదైయున్నది. ఇదియే మానుషభువనము.

ఇట్లుకల్పాదియందు భగవానుడగు విరాడ్బ్రహ్మచే జెప్పఁబడినందుచేత, జ్యోతిరాశీయ సహితమును, జ్యోతిర్నాశాభిమానియు సర్వజగచ్ఛత్రువునగు నీ విశ్వరూప సూర్యుడు మూలకారణభిధానమగు అవ్యక్తజ్యోతిస్సుయొక్క యశ్చ తమగు కలిణామయని తెలియవలెను. ఈలాగున సూర్యధ్రువముల విషయమును బ్రకృతము మనఃగపడు ధ్రువసూర్యాదిగా ఉత్తరోత్తర సర్వవిరాడ్బ్రహ్మలయందు త్కృష్టముగ అత్యధిక భావగుణలక్షణములతోఁ దెలియవలెను. ఈగ్రహనక్షత్రాది జ్యోతిస్సులయొక్క నిజమగుదివ్యస్వరూప గమనాగమనమును మాంసమును దృష్టిమాత్రీమేగల మనుష్యులు బ్రహ్మదేవుడింతివాఁడని స్వానుభవ స్వరూపము దెలియక లెక్కపెట్టిచెప్పటకును, జూచుటకును బాత్రిగాశక్యముగాదు, కావున శాస్త్రపురాణాదులవల్లను, సూహలవల్లను బ్రత్యక్షములవల్లను దెలిసికొనుట అద్దములందు మనరూపమునుజూడఁగలుగు కుడియెడమభాగ భ్రమవలెనగునే కాని వాస్తవమును దెలియవలెది. వేదోపనిషత్తులచే ఉపాసనాదియొగయుక్తుడై భక్తిజ్ఞానాదులచే విద్వాంసుడైనచో విశ్వసింపుచుగాని తదితరులకు శక్యముగాని ధని దెలియవలెను. వేరు ఉపాయమేలేదు.

ఈజ్యోతిర్లగ విషయమై (౧) చతుస్సు, (౨) శాస్త్రము, (౩) బుద్ధిబలము (౪) చిత్రితచనాజ్ఞానము, (౫) గణితము. అనెడియెదు సహతువులలో ఏయొకటి దుర్బల

మైనను అరుభవమునకురానేరదు. బుద్ధిబలము వృధానము ఇంకను విషయవిస్తారముతో వేదశాస్త్రముల రహస్యములనేకములన్నవి. విస్తరభీతితో వవకాశములేదు.

గ్రహాధిపత్యములు.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౩ - పుట. ౮

నక్షత్రాధిపతిః సోమగ్రహరాజో దివాకరః | శేషాః పంచగ్రహశ్చేయా
ఈశ్వరాః కామరూపిణః || ౨౯ || పర్యతే చాగ్నిరాదిత్య బౌదకస్పృంహమాః
స్మృతః | శేషాణాం వృక్షాంతిం సమ్యగ్వర్ణ్యమానానిహితాః || ౩౦ || సురసేనాపతి
సూరిః | పర్యతేంకారకో గ్రహః | నారాయణం బుధం పౌషమర్ద్రేవం జ్ఞానవిదో
విదుః || ౩౧ || ధువోవై వస్వతః సాక్షాద్ధర్మలోకే వృధుఃస్వయం | మహాగ్రహా
ద్విజశ్రేష్ఠో మందగామీ శనైశ్చరః || ౩౨ || దేవాసురగురుద్వాత్మభానుమం
తే మహాగ్రహాః | బ్రహ్మపతి సుతావేతావ్రభౌ శుక్రబృహస్పతిః | వైశ్యామహే
దశ్శతయోరాధిపత్యే వినిర్మితౌ || ౩౩ ||

సోముడు నక్షత్రాధిపతి సూర్యుడు గ్రహరాజు తక్కువగల మైదును రాజు
గ్రహములు. వీరలనే కామరూపులగు పంచగ్రహాలుగాఁ జెలియవలెను. వీరలే
ఈశ్వరులు. మఱియు అగ్నియే అదిత్యుడనియు, ఉదకస్వరూపమే చంద్రుడనియు
జెప్పఁబడుచున్నది. మిగిలినవారలయొక్కవృక్షాంతి చక్కగా వర్ణింపఁబడినది. దేవ
సేనాధిపతి సూరిఁడనియు, అంగారకోగ్రహమనియుఁ జెప్పఁబడినది. బుధగ్రహము
నారాయణాంశము వివస్వత్పుత్రుఁడగు శనైశ్చరుఁడు సాక్షాద్ధర్మ స్వరూపదేవత.
రుద్రాంశముగలవాఁడు. గ్రహములకందరికి నియామకుఁడు. మందగామియగుటచే
ద్విజశ్రేష్ఠుఁడై మహాగ్రహమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నాఁడు. దేవాసురగురువులగు
బృహస్పతి శుక్రలిద్దరును మహాగ్రహములని చెప్పఁబడుచున్నారు. వీరలిద్దరు
బ్రహ్మపతిపుత్రులు. వైశ్యామహేదశ్శత్రువుఁడు శుక్రునియొక్కయు, మహేంద్రుఁడు బృహస్పతి
యొక్కయు అధిపత్యములందు నిర్మితులైయున్నారు.

గ్రహస్థానములు.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము. ౧౩.

సారంసూర్యో విశస్థానం సామ్యం సోమస్తత్యైవచ ॥౧౩॥ శౌకం శుక్రో
విశస్థానం ఊడశార్పిః పృథావవా బృహద్భూహస్పతిత్యైవ లోహితమైవలోహి
తః శనైశ్చరం తథాస్థానా దేవత్యైవ శనైశ్చరః ॥౧౪॥ అదిత్యారశ్మిసంయోగాత్
సంపృకాశాత్మికాస్మృతాః ॥

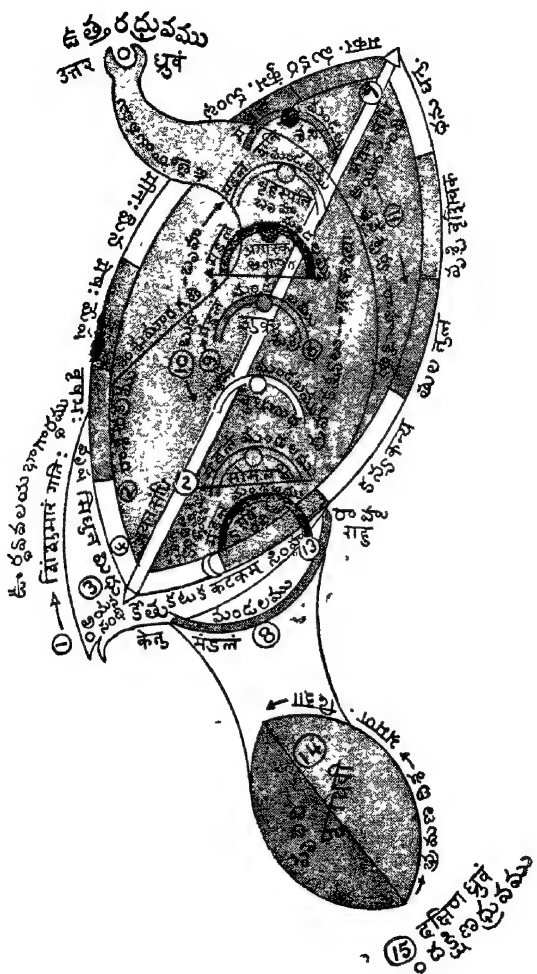
—♦ అర్థము. ♦—

సూర్యతేజస్సే ప్రజాకుస్థానముగను, సూర్యుడుగను, సూర్యతేజస్సే సోమ
డుగను శుక్రోతేజస్సే శుక్రుడుగను, లోహితమగు రక్తతేజస్సే అంగరకుడుగను,
మండలితేజస్సే శనైశ్చరుడుగను, నివేధానములుగను, శనైశ్చరుడే దేవుడనియు
నీలాగున సూర్యునిరశ్మిలసంయోగముతో పృథావస్థానములుగా గ్రహములుగు
చున్నారు. సూర్యపృథావశేదములే సర్వగ్రహరూపములు. గ్రహస్థానములు
నగుచున్నవి.

—♦ మండలివిస్తారము. ♦—

నవయోజనసాహస్రీ విష్కంభః సవితః ॥౧౫॥ తిగుణస్తస్యవిస్తారో మం
డలంచప్రమాణతః ॥ ద్విగుణః సూర్యఃస్తరా ద్విస్తరః శశిసః స్పృశః ॥౧౬॥ తుల్య
స్తయోస్తు స్యర్భాయుర్భూత్వానస్తాత్ శశిసర్వతః ఉద్భవ్యస్థానవచ్చాయాం కర్మితో
మండలాకృతిః ॥౧౭॥ స్యర్భానోస్తు బృహత్స్థానాన్నిర్మితం యత్రమోమయ ॥
అదిత్యాత్తచ్చ విష్కంభస్యసోమం గచ్ఛతికర్వను ॥౧౮॥ అదిత్యమేతి సోమాచ్చ
పునఃసోమంచ పర్వను ॥ స్యర్భాసానుదతే యస్మాత్తతః స్యర్భాయుర్చ్యతే ॥౧౯॥
చండీశ్వరోషశోభాగో భార్గవస్యః ధీయతే ॥ విష్కంభాన్మండలాచ్యైవ యోజనా
గ్రాతృ ప్రమాణతః ॥౨౦॥ భార్గవాత్పాదహీనస్తు విజ్ఞేయోవై బృహస్పతిః ॥
బృహస్పతేః పాదహీనా కుజసారాపుభౌస్మృతా ॥ విస్తరాన్మండలాచ్యైవ పాదహీ
నాస్తుయోర్బుధః ॥౨౧॥

తొమ్మిదివేలయోజనములు సూర్యవిష్కంభము, దీనికిమూడురెట్లు సూర్య
మండలప్రమాణము (౨౦౦౦) సూర్యనికంటె రెండురెట్లధికము విష్కంభమండల
ప్రమాణము సోముడుగలవాడనియు (౧౦౦౦) జెప్పబడును. వీరిద్దరికి సమానపరి

(4) గ్రహకక్ష్యలను మండలాదులనుచెలుపు చిత్రకటము.

పైనున్న శింశుమారవృద్ధ ముత్తరధ్రువమునంటియున్నది. మత్స్యాకారముగ నున్నది శింశుమారము. దానిఁజుట్టియున్నవి మేపాది పండ్రెండురాసులు. ఈరాసులు గ్రహములకక్ష్యల విరుస ననుసరించి యిరుపార్శ్వములందు సమానవరుసలుగ నొకదానికొకటికెదురుగ గ్రహసంబంధరాసులు, రాసులనామములు వ్రాయఁబడియున్నవి. శింశుమారగతితో రాసులసహితము దిరుగుచుండును. రాసులకాథారము నక్షత్రములే. గుండునున్నలుగానున్నవి గ్రహములనియు. గ్రహములమధ్యలో నుభయపార్శ్వములందు బాణాకారపుగుర్తులున్న దంగారక గ్రహమండలమనియుఁ దెలియవలెను. వృథివి కంగారకుండు మధ్యగ్రహము. అందుచేతనే పుణ్యాహవాచసలో శుక్రాంగారక బుధాదిగాఁచెప్పట కొకకారణము. దేనిమధ్యగ్రహముగా నుంచుకొనదలతురో దానినుండియు వారింభించవలెను. సర్వమూలమాదిస్వంః. ఎటులచెప్పినను సందర్భానుసార మధిదైవతముగా నుంచుకొనవచ్చును. వృథివికిని సంగారకునికిని సంబంధములున్నవి.

(1) శింశుమారగతి దిశనుచెల్పును, (2) శింశుమారోత్తరార్ధదిశా (ఆంతర్విలయము) భాగముత్తరాయణము. ఇది దేవతలకుఁ బగలు. (3) దక్షిణాయన సంధి, (4) రాశిచక్రవలయము. (5) రవిమండలము, (6) గ్రహకక్ష్యల విరుసలను చెల్పును. (7) శింశుమారమధ్యగల వియన్తార్గము, (ఆకాశగంగ) (8) రాసుకేతువుల మండలము గ్రహగతి, (9) శుక్రమండలముగ్రహగతి (10) బుధమండలముగ్రహగతి, (11) శింశుమారార్ధభాగ దక్షిణదిశ (బాహ్యవలయము) దక్షిణాయనము. ఇది దేవతలకు రాత్రిసంజ్ఞ, (12) సోమమండలము గ్రహగతి, (13) భూమికుపగ్రహమై మంచదశాకలాత్మకమై వృద్ధిక్షయయుతమైయున్న చంద్రమండలము గ్రహగతి, (14) మనమున్నవృథివి, ఇందులో స్వచ్ఛమైన భాగార్థముపగలు. ఇదిసూర్యదిశ మలినభాగార్థము రాత్రి. ఇది వరుణ (అగ్ని) దిశ, (15) మన దక్షిణధ్రువమున కగస్త్యుడధిపతి. కల్పములచేఁ గారణాంతరములతో మార్పులగుచుండును. వేదవ్రమాణము “ఆగస్త్యఃఖనమానః ఖనిత్రీః వృణామవ్యంతం బలమిచ్ఛమానా॥ ఉభావర్ణా వృషిదుగ్ధః పుషావ సత్యాదేవే ప్వాశిషో జగాయ” ధ్యానశ్లోకములోగూడ ‘దక్షిణాశాపఠి’ అనియున్నది ఇందుకుఁ బురాణములలో శివకల్యాణ చరిత్రములో నగస్త్యులవారిని దక్షిణదిశకుఁ బంపినట్లుగను అతఁడచ్చటనే ధ్రువముగానిలిచి భూభారమును వహించి సంగ్రహించు చున్నాడనియుగలదు. ఇదియొక పురాణగాధ. కొన్నిసందర్భములతోఁ బ్రమాదము

(ii)

లోకప్పుడు సంభవించును అప్పుడీలాగున నధికారుల నియమించుట స్వాభావికము.
ధ్రువమనునది పదముగాని యధిపాతల పేరుగాదు. ఇది వాయుభూతాంశము.
ఈ వాయుప్రక్రిందను జైనను సహజముగ సర్వత్ర యావరించియున్నదనుట సర్వ
విదితము. నిర్వివాదము. ఇదేమహత్తు. మహర్లోకము. త్రివర్గములకుభయ ధ్రువ
ములుగనున్నది. వాయువే సర్వాధార సర్వాధిపాత నిలయభూతధ్రువము.

మాణముగలిగి భూమికిగిందుగా రాహుచ్ఛాయామండలము (స్వర్భాచ) తిరుగుచున్నది. పృథివీచ్ఛాయ ననుసరించి మండలాకృతిగా రాహుపునిర్మింపబడెను. బ్రహ్మస్థానముగు నారాహుమండలమువలన నిర్మింపబడిన యేతమస్సుగలదో యది పర్వములయందు సూర్యునివలన విష్కృమించి చంద్రుని బొందుచుండును. దీనికే గ్రహణమనెదరు. మఱల సోమునివలన ఆదిత్యుని బొందుచుండును. ఈపరివర్తనముతో నుభయులను బొందుచుండును. స్వయం ప్రకాశముచే నందువలనఁ బీడించుచుండునో అందుచేత వారాహువు స్వర్భానుడని పిలువఁబడుచున్నాడు. శుక్రగ్రహముయొక్క పంచారవభాగమే చంద్రుని విధింపబడుచున్నాడు. విష్కంభము నుండియు, మండలమునుండియు ప్రమాణమువలన యోజనాగ్రముగలదై చంద్రుడగుచుండును. శుక్రునికంటె విష్కంభ మొకపాదము బృహస్పతి తక్కువ పరిమాణముగలవాడగుచున్నాడు. బృహస్పతికంటె శుక్ర శనైశ్చ సుబ్రహ్మణ్యులు కాదము తక్కువగాఁగల వారలగుచున్నారు. ఆకుజశ్చైశ్చరులకంటె విష్కంభవిస్తారము మండలాకృతియు పాదములెక్కువగ బుధగ్రహమున్నది. పాదమనగా నాలుగింట నొకభాగము. విష్కంభమనగ విస్తారము.

మం డ లా దు లు.

శ్రీవాాయుపురాణము - అధ్యాయము ౧౩ - పుట ౮౦.

సూర్యచంద్రిమసోద్దివ్యే మండలే భాస్వరేఖగే | జ్వలతేజోమయే శుక్లేశ్వత్ర
కుంభనిభేసుభే | ౧౬ | ఘనతోయాత్మకం తత్రమండలం శశినఃస్ఫుటం | ఘనతేజో
మయం శుక్లం మండలం భాస్కరస్యతః | ౧౭ |

సూర్యచంద్రుల భాస్వరములగు దివ్యమండలములకాశమందు సంచరించుచున్న తేజోరూపములై వర్తిలాకారముగు కుంభాకారముగలిగి శుక్లవర్ణములుగఁ జెప్పఁబడుచున్నవి మేఘజలాత్మకములగునవి చంద్రమండలముగను, మేఘతేజోమయశుక్లవర్ణముగాఁగల మండలము సూర్యమండలముగను నున్నవి.

గ్రహమండలములు.

శ్రీవాయుపురాణము - అధ్యాయము ౧౩ - పుట ౮౮.

తథాసర్వగ్రహణాం స సూర్యోఽధస్తాత్ పృథ్వీర్మరిః ౧౧ । విస్తీర్ణం మండ
లంకృత్వా తస్మాద్ధ్వం చరతేశశీః । నక్షత్రమండలం కృత్స్నం సోమదూర్ధ్వం పృథ
వీర్మరిః ౧౨ । నక్షత్రేభ్యో బుధశ్చోర్ధ్వం బుధాదూర్ధ్వం బృహస్పతిః । తస్మాచ్ఛ్వనై
శ్చరశ్చోర్ధ్వం తస్మాత్సప్తమండలం । ఋషీణాంచైవ సప్తానాం ధ్రువహార్ధ్వం వ్యవస్థితః ౧౩ ।
ద్విగుణేషు సహస్రేషు యోజనానాం శతేషుచ । తారాగ్రహంతరాణి
స్యరువస్తాద్యథాకృనుమ్ ౧౪ । గ్రహశ్చచంద్రీ సూర్యాశ్చ దివిదివ్యేనతేజసా ।
నిత్యమృతేషు యజ్ఞాతి గచ్ఛంతియమకృమాత్ ౧౫ । గ్రహనక్షత్రశూర్యా
స్తు సచోచ్ఛంమృద్వవస్థితాః । సమాగమేచభేదేచ కశ్యపియగవత్ ప్రజాః ౧౬ ।
వరస్పరస్థితాః హ్యేతేయజ్యంతేచ వరస్పరమ్ । అసంకరేణ విజ్ఞేయస్తేహం యోగ
స్తుతైబుధైః ౧౭ । ఇశ్యేచసన్నివేశోవః పృథివ్యాం జ్యోతిషస్యచ । ద్వీపానా
ముఃఖీనాంచ వర్వతానాంత్రైవచ ౧౮ । వర్షాణాంచ వదీనాంచ యేషుతేషు
వసంతివై । ఏతేచైవ గ్రహఃపూర్వం నక్షత్రేషు సముత్థితాః ౧౯ ।

సర్వగ్రహములకుఁ గ్రిందుగా సూర్యుఁడు తిరుగుచున్నాఁడు సూర్యుని కువరి
భాగమందు సోముఁడు మండల విస్తీర్ణముతో సంబంధించుచున్నాఁడు. సర్వనక్షత్ర
ములు నక్షత్రమండలములు నాసోమునికంటెచైన నడుచుచున్నవి. నక్షత్రములకుఁ
బైభాగమందు బుధుఁడును, బుధునికిఁబైన బృహస్పతియు, బృహస్పతికిఁబైన
శనైశ్చరుఁడు, శనైశ్చరునికిఁబైన సప్తర్షిమండలము, సప్తర్షిమండలమునకుఁబైన
మూలధ్రువుఁడును వ్యవస్థితులై యీలాగున శిశుమార చక్రములోఁ
దిరుగుచున్నారు. నక్షత్రహరులు సతతనక్షత్రములు రెండువంకల యోజ
నముల దూరమునఁ దిరుగుచున్నవి. ఈలాగున గ్రహముగ నన్నియును
దిరుగుచున్నవి. గ్రహములును జంద్రసూర్యులును ఆకాశమందు శిశుమారమంగు)
దివ్యతేజస్సుచే నక్షత్రములందు నిత్యమునుగూడుకొని సంబంధము గలవారిలై కృమ
నియమముతో నడుచుచున్నారు. గ్రహరూపనక్షత్రసూర్యులు (Solars) సీచో
చ్ఛములు గలుగునట్లుగా మృదుగమనము గలవారిలైయున్నారు. గ్రహసమాగమ
మందును, గ్రహభేదములందను ఒక్క మారుగఁబ్రజలను జూచుచుందురు. ఇట్లు

వరస్పరము నీగ్రహములు యోగము నొందుచుండును. ఈ గ్రహములయొక్క-
వరస్పరయోగము విద్యాంసులచే సాంకర్యము లేకయే తెలియఁదగినది. ఈప్రకారము
సీసన్నివేశము, బృధినియంగున్నవారలకుఁ గనబడుచున్నది. జ్యోతిస్సన్నివేశ
ముచే (ఉనికి) ద్వీప సముద్ర ప్రవృత్త వర్షములు ఆయానామ రూపాదులతో
నుండు గ్రహములే పూర్వకల్పించుండును నక్షత్రరూపస్థానములయందు బయలుదేరి
నవి. అనఁగానాయాకర్మ ఫలానసారము అధికారములకు వచ్చుచుండును. అందు
చేతనే వృత్తిలమునందు నీస్థానాధికారులు మార్పులు చెందుచుండురు. క్రొత్త
వారు అధికారులై వచ్చుచుండురు. వీరలే నక్షత్రప్రకాశరూపులు.

—o—

గృహకక్ష్యలవివరము.

శింశుమారములో మనకంతదూరములోఁగల గ్రహకక్ష్యలను మనముచ్చటి
నుండిచూచి గ్రహించి నిర్ణయించుటలో జాలభేదములుండును. సర్వమునకు భ్రమణ
గొప్పప్రమాదకరమగు అభిప్రాయభేదములకు నోకముఖ్యకారణము ఈబ్రహ్మాండ
ములో సర్వమునకు భ్రమణలేవునిదై యుచ్చుంచుచేత నుభయభ్రమణలతో
నూహించి చెప్పినవన్నియు భ్రమణలేయగును. సిద్ధాంతమెవ్వటికిఁగానేరదు. సృష్టి
స్థితిలయాద్యంతయును భ్రమణలేవగునని సర్వమును భ్రమింపజేయుచున్నది.
మూలకారణ వ్యక్తికి భ్రమణయండగాఁ దజ్జన్యములకెల్లు లేకపోవును. అధ్యా
రోపావదములతో సర్వదా నిండియున్నది. ఎవరుచెప్పిన నూహించియున్నవా
రలే గాని ప్రత్యక్షముతోఁజూచి యాస్థలమునుజేరి చెప్పవారలులేరు. కల్పిత
సాధనాంతరములతో నిచ్చుటచూడి భ్రమణదృష్టితో భ్రమణగానున్నవాటిని
సిద్ధాంతమని చెప్ప సాహసించుట సామాన్యమగును. మనము స్వయంవేత్తలముకాము.
ఇదివరకు గొన్నితాస్త్రములనఁజూచి మనస్సన నిరాధారముగ నాలోచించిచెప్ప
వలసినవేకాని యుచ్చటికిఁబోయి ప్రత్యక్షముగఁజూచి కొంతకాలముండి దెలుసుకొని
మరల వచ్చినవారలముగాము. మనతాస్త్రములు అనాదిగ కల్పారంభమునుండి
కల్పాంతమునఁగూడనుండి శాశ్వతములైనవి వేదములు వానికాధారములు. అపార
షేయములగు అట్టివియుండియు మరల నచంచలమగు యోగదృష్టితోఁ గల్పాంత
జీవులును, సర్వలోకసంచార వేత్తలనునగు మహర్షులచే గాంచఁబడి వ్రాయఁబడిన

శాస్త్రపురాణాధారములతో నెవరైనను జెప్పవలసినదే. ప్రకృత మీఞస్మములో స్వయంవేత్తతెప్పటికిని గానగరు. వెనుకటిజన్మాంతర వాసములేనిదే తుదకు మాటలుగాని క్రియాకర్మాదులుగాని స్వయముగా నెప్పటికిని బొత్తిగా నేర్చుకొనఁ జాలము.

మనమున్న లోకములోని విషయాదుల సిద్ధాంతముచేసి చెప్పలేనివారలు దూరములో నున్నవాటిని సిద్ధాంతముచేసి చెప్పట యెంతటిదో తెలియనేరము. ఇందుకుఁగారణము భ్రమయే. ఇందుకుసాధనములగు యంత్రీదర్శనాదులు మనచేఁ గల్పితములు. జడములు. వాటికి స్వయంశక్తిలేదు. మరల మనమేచేరి చూచి యూహించి చెప్పవలెనేకాని యవిచెప్పలేవు. విరాడ్బ్రహ్మాండమున మనుజుసామాన్య కర్మచక్షువులకుఁ గానరానంత సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము లనఁతములైయున్నవి. వాని సఖండయోగ చక్షువులుగాన నగునేకాని యితరసాధనావలతో నశక్యము. మహర్షుల తీంద్రియులై తపోమహిమ యోగశక్తిగల్గి జ్ఞాన సేత్రముదెరిచి యున్నచోటినుండియే సమస్తముగాంచఁగలిగినవారలు. కాననే మహర్షుల సిద్ధాంతములు ప్రసిద్ధములై నప్రమాణములైయుండగా వాటియాధారములతో మనముదెలుసుకొన వలయు ననుట ముఖ్యతీర్మానాంశము. సర్వులకు వేదము మూలము, తరువాత మహర్షుల సిద్ధాంతములు. అట్టిమహర్షులు ఆదిసృష్టిలోఁజేరిన వారలు మనభరతభూమి నివాసులే. అనాదిసంబంధ సన్నిహితులు. మనకును వాఁకిని అనాదిగ సర్వసంబంధము లున్నట్లు లనేకచరిత్రములు, పురాణములు, తేత్రతీర్థములు, ఆరణ్యములు, నివాస కర్వతములే అనుభవసిద్ధాంతములుగ నున్నవి.

సర్వమునకుఁ బరమావధిగ సత్యశత్య శాశ్వత సచ్చిదానందాత్మముండగా నట్టివిచారములేక ఆశాశ్వతములు కల్పితములునగు వానితో సిద్ధాంతనిశ్చయ జ్ఞాన దృష్టితో ఆజన్మాదులపధిగా దీనియందే శ్రమించి వృథాకాలహరణముచేసి జన్మాదులవర్జితపరచి ఈ వాసనలతో నీలోకమందే మరల వలమారు పుట్టనేల. కొంతవఱకుఁ దెలిసినఁజాలునని అధ్యాత్మదృష్టితో నేల ధన్యులుగారాదని నావిన్నవము.

శిశుమూర భ్రమితోను, గ్రహముల భ్రమితోను, మనభ్రమితోను, గ్రహములు నొకప్పుడు దక్షిణార్కములుందును నొకప్పుడు తూర్తరదిశార్కభాగమునను, నొకప్పుడు సమానముగను నీలాగునఁ దిరుగుచుండును గ్రహములన్నిటికిని సమాన స్థితిగతులులేవు. శని ముక్కుదిమాసముల కొకరాశియందుండి యన్నిటికంటె

సూర్యములోనున్నాడు. గురువు. సంవత్సరమునకొకరాశి మూర్తుతో కనిక్రింద నున్నాడు. అంగారకుడు మూడుపక్షముల కొకరాశిమూర్తుతో గురువునకుఁ గ్రింద నున్నాడు. ఈగ్రహములు మనభూమికి నుత్తరపార్శ్వములో నుత్తరదిశన నున్నవి. అంగారకునికి సరిగా సూటిగ మనభూమి మిత్రావరుణుల మధ్యలో నున్నది. దీనినిఁ బట్టియే కూజునికి భూమికిని సంబంధమెక్కువని చెప్పటకుఁ గారణము. ఈలెక్కతో భూమికి దక్షిణ పార్శ్వముగ అంతరిక్షమున శిశుమారములో శుక్ర, బుధ, నక్షత్ర, చంద్ర, సూర్యమండలాగులున్నవి. సర్వము ఉత్తర ధ్రువమునుండి దక్షిణధ్రువము వఱకు ఏటవాలుగనున్నవి. ఈలాగున నొకదానికిని మరొకటి కక్ష్యలుగా ఏటవాలుగా నుండుటచేత మనమాపుతోఁ గక్ష్యలను నిర్ణయించి చెప్పలేము. శుక్ర, బుధ, సూర్యులు మానమున కొకరాశిని చాటుచుండుదు. వీటినిఁబట్టి మనశిశుమారములోఁబోది సిద్ధాంతీకరించలేము. గ్రహసంచారగతులు సమానకాలావధితో లేవు. కాలగతి భేదములుగ నున్నవి. గ్రహగతులు రాశిభేదములనుబట్టి భూమికి దక్షిణదిశలోఁ గ్రిందుగను, ఉత్తరదిశలోఁ జైనను నగవడును. ఈరాసులు ఉత్తరాయణదక్షిణాయన భేదములతోఁ జుత్తరదిశ నారురాసులును, దక్షిణదిశ నారురాసులున్నవి. గాన గ్రహకక్ష్యలకు గ్రహగతులకును, రాసుల పరీవేశభేదములతోను, శిశుమార భేదముతోను గ్రహకక్ష్యలు మనము నిర్ణయించి చెప్పలేము. చంద్ర కక్ష్యను నిర్ణయించి చెప్పలేము. ఇదిమనకుఁ బ్రతిదినము ప్రత్యక్షముగనుండు గతి క్రిముము. మూర్పునుగొంతవఱకు సామాన్యముగఁ జెలుసుకొనవగను. సుమారు రెండుదినములు నర్బిది గంటలును బాతికొకతూరి రాశిభేదము గలుగుచుండును. చంద్రగతిని నిరాశిభేదముతోను, సరిసూక్ష్మదృష్టితోను మనము ప్రతిదినము కనిపెట్టి చూచినచో నొకప్పుడు మనకుఁ గ్రిందుగా దక్షిణదిశయందును మరొక్కపుడు మనకుత్తరమున ఉత్తరమునను, మరొకపుడు మనకునేరుగా సంచరించుచున్నట్లుండును మనమున్నభూమి చదునికంటె నతివేగముగ దినమునకొకతూరి స్వప్రదక్షిణము జేయచుండును. ఈలాగున శిశుమారగతితోను, రాసులగతితోను, అయనభేదములతోను, గ్రహస్థితిగతి భేదములతోను, భూభ్రమణతోను, శిశుమారము ఏటవాలుగానుండుటచేతను, భూమియు నేటవాలుగనుండుటచేతను భేదభ్రమణలతో మన అన్నిటికంటె గ్రిందనుండి వైనున్నవాటిని, అసంతయోజనోన్నతములోనున్న కక్ష్యలను నిశ్చయించుట చాలకష్టముగ నుండును.

చంద్రకక్ష్య నిర్ణయించుటలో జాలయోచన చేయవలయును. కొందఱు

చంద్రకృత్యసూర్యనికంటె గ్రందుగా నున్నదందు. గీతలో “సక్షతాగ్రామహం శశీ” యని యున్నది. సక్షతములు సూర్యునిపై కృత్యలోనున్నందుచేత జంద్రుడు విటిసంబంధముతో నున్నాడని చెప్పవలెను. అపుడే చంద్రుడగును! ఈచంద్రుడు షోడశీకళాత్మక ధ్రువచంద్రుడుగా అతీతునిగా గ్రహించినగాని గీతావాక్యము సమన్వయముగాదు. మనకు వృద్ధిక్షయార్థిక నిత్యచంద్రుడు వైషోడశీ ధ్రువకళార్థిక చంద్రుడు సూర్యునియందు బ్రతిఫలించి అంతరమండలేయిందీన వ్రతించి తరూపకళార్థిక పంచవశీకళాస్వరూపుడను చంద్రుడు సూర్యునికిందుగఁ బ్రతిబింబితుఁడై యుండవచ్చునని తెలియవలెనుగాని ధ్రువచంద్రునిగా నిశ్చయింపరాదు. షోడశీకళతో సూర్యతేజస్సు మూలములోఁజేరి తేజోభూతిసూర్యుని కుపరిలో నున్నదే గీతావ్రమాణచంద్రుడు. క్రిందనున్న చంద్రుడు జలభూతములో వ్రతించి తాంకోభయ మిశ్రిత కళాయుతుఁడై మనకు నిత్యము వృద్ధిక్షయము గనిపించుచున్నాడు. అమావాస్యనాఁడీ చంద్రకేవలకళాంశములతోఁ సూర్యుని యందు కేపించునను ప్రమాణమే వ్రత్యక్షప్రమాణము. ఇదే కుహూకళ. ఇది సూర్యునిపైనున్న షోడశీకళాంశ ధ్రువకళాంశముగాన సూర్యునియందుండును. ఇకను దీనివివరములు ప్రత్యేకించి చిత్రితములతోఁగల వివరములను జూచినఁ దెలియును

మనకుఁ బరిమాణకాలభేదముతో మాసభేదములు సంవత్సరభేదములు లోకాదుల ననుసరించి గ్రహగతివనుసరించిన మాసభేదములతో “పంచసంవత్సర మయం” అని యున్నది. అలోచించినఁ బ్రతిదానికిని భృమణయుండినగదా కాల పరిణామ గతితో మాససంవత్సర భేదములగును? భృమణభేదములే లేనిచో సర్వత్ర సర్వలోకాదుల కొకేకాలపరిమాణ మాసమే సమముగా నుండువలెనేకాని భేదము లేని యుండవలెను? ఈ ప్రశ్నార్థము చంద్రునిఁ బ్రతీక్షింపము మాసకాలము చూచి నచోఁ గొన్ని గ్రహములకు దిక్షిణాదికను, మరికొన్ని గ్రహముల కుత్తరదిక నున్నట్లు వ్రత్యక్షముగఁ జూడగలము. అన్ని గ్రహములను నీలాగునఁ జూచినఁ గొంతవఱకు విశదముకాఁగలను. కాని దీర్ఘకాల పరిణామముతోఁ దిరుగుచున్న గ్రహముల చలనమును స్థితిని సవిమర్శగఁ గనిపెట్ట లేనందుచేత నిశ్చయింపఁజాలము. ఒకగడియారములో సెకండ్లముంటి గతిని జూగుఁజూడగలుగుదుము. నిమిషముల ముంటినిఁ గొంతవఱకు గన్గిపెట్టఁ ధ్యమిగును. గంటలముంటిగతిని గనిపెట్టలేంతటి మందగతితో నది జరుగుచుండును. దీనికిఁజైన దినవారముల ముగ్ధగతిని బొత్తిగాగని

పెట్టలేము. ఈలాగున గ్రహగతులతో గ్రహకక్ష్యలను విమర్శించి కన్పెట్టుట కష్టతరము.

పంచభూతముల కక్ష్యలుగూడ నీలాగుననే సూటిగ లేక నోక పార్శ్వమునం దోకభూతము మరల మరొక పార్శ్వమునం దోకభూతము నున్నది. పృథివిభూతము మాత్రము అన్నిటికి మధ్యలోనున్నది. దీనికిసూటిగ వాయుభూతధుఃవమున్నది. తూర్పునఁ దేజోభూతము (సూర్యుఁడు) పశ్చిమమున జలభూతము (వరుణుఁడు) న్నది. ఇచే రాత్రింబగల్గకు ముఖ్యకారణములు. పృథివి అంత్యభూతమగుటచేత నుభయ మధ్యలో ధువునకు సూటిగనున్నది. దీని కింతరభూతములు గ్రహము లిరుసార్పవ మిందుఁగలవు. సూర్యుఁడే పృథివీరూపము పృథివికిని సూర్యుఁకిని సంబంధ మెక్క-వగా నుండుటచేతనే సూర్యాంశమే పృథివియందు అగ్నిరూపప్రధానముగ నున్నదని వేదశాస్త్రములందుఁగలదు. కాని అగ్నిప్రధానముతో సర్వకర్మల నాచ రింపఁజేసిరి. జ్ఞానశాస్త్రీరిత్యాపృథివిభూత మేర్పడుటకు సూర్యుఁడే (అగ్ని, ముఖ్య కారకుఁడు. చాిత్రసంధ్యలో మిత్రప్రార్థనయు సాయంసంధ్యలో వరుణప్రార్థన యునున్నది. తమలోకమే పృథివీరూపము. అగ్నిప్రధానమైనది. వరుణుఁడో రాత్రి ప్రధానముగనున్నది. చాిత్రసంధ్యోపస్థానములోని ప్రమాణ వేదవచనము “మిత్రో దధారే పృథివి మతద్యామ్” అని వేదములు బ్రహ్మాండముల సృష్టికిఁబూర్వమే వేద గర్భములో నీసర్వము నిమిదియున్నందుచేత సృష్టికర్త బ్రహ్మకు శబ్దరూపముతోను, తపోరూపముతోను, జ్ఞానరూపముతోను తన అంతరములోనుండి స్ఫురించెను. కావుననే యది యపారపేయము. “ధాతాయధాపూర్వ మకల్మయతో” ఈవేదశబ్దో త్పత్యనంతరము బ్రహ్మపంచభూతముల సహకారముతో సూక్ష్మస్థూలసృష్టినిఁజేసెను. సర్వమునకు వేదము మూలకారణము. వేదములో లేనిదేదియును లేనేలేదు. తక్కుమును వాడుటకంటె దీనికి మూలమగు అమృతస్వరూప మాధుర్య క్షీరమును వాడుటమేలుకదా! అందుచేతి సర్వమూలమగు వేదమును దెలిసికొనుట యుత్తమము. ఇట్టిసర్వవేదములను దెలిసి మనఃవ్యవహారులనేక సృష్టిపురాణములను లోకహితార్థములుగ వెలయింపఁజేయ నవి రత్నాకరములైయుండగా భీమతో ఆధునికములు - ప్రమాణము లెప్పటికైన నగనా! తగునా! కొన్నిసంధ ర్భములలో నన్నియో అవక తవకలుగా నూహించి తోచినట్లు వ్రాసిన వెన్నిలేవు. వారితత్త్వములో ముఖ్యమైన ఉపాసనలేదు. యోగములేదు. ఆధ్యాత్మికసృష్టిగాని జ్ఞానముగాని బోధిగాలేదు. సర్వము శీవల ప్రకృతి ప్రత్యక్ష ప్రమాణమునే

భోగ్యముగా నున్నవారలైరి. వ్యక్తి నిత్యవ్యయ పరమాద దుఃఖ స్వరూపమని ఇంతవరకు చెలియరైరి.

శిశుమారము ఈశాన్యదిశనుండి నైరుతిదిశవరకున్నది. ఈలాగున నుండి తిరుగుచుండును జలభూతము వాయువ్యదిశనుండి సయమివరకున్నది. మనవృధిని వీటికి మధ్యలో ఉత్తరదిశనుండి దక్షిణదిశకు ఏటవాలుగ నున్నది. సప్తద్వీపములు అంతస్థులుగా నొకదానిపైన మరొకటి వరుసగా అధిక వైశాల్యముతో సూర్యమండలమువరకు నున్నవి. ఇవేజలభూత లోకాదులు. ఇవి మనకు అష్టముగా గొంత వరకున్నవి ఈలాగుననుండగా మన మేమిచెప్పినను మనఃపథానను తో జెప్పినవిగా నగునేకాని స్థిర సత్యసిద్ధాంతములు గానేరవు. కాబట్టి వేద, శాస్త్ర, పురాణాదుల ననుసరించుటే మేలు.

—* పుణ్యహవాచనములోగల ప్రమాణము. *

“శుక్రాంగారక బుధబృహస్పతి శనైశ్చర రాహుకేతు సోమసహితఆదిశ్య పురోగాన్ధర్వగ్రహః పీయంతాం” దీని మనము సర్వకర్మలందు ముఖ్యముగఁ బ్రథమమునఁజేయు పుణ్యహ వాచనములోఁ జెప్పుచున్నాము. సర్వకాంతి స్వస్తినిమిత్తమై గ్రహతిథిరణ నక్షత్రముహూర్త దిగ్దేవతలాదిగాఁగల వారిలందరి తృప్తికొఱకుఁ జేయుచున్నాము. ఇందులో శుక్రాంగారకాదిగా గ్రహక్షయల వరుసలనుజెప్పిరి. పురాణానుసారముఁ జెప్పఁబడిన గ్రహక్షయలకిది విరుద్ధముగ నున్నది. అయితే ప్రమాణములను దోసివేయఁజాలము. ఆలోచించినఁగాని దీని విమర్శన చేయఁజాలము. కొన్నిసందర్భములఁ గాలకర్మ గుణవియోజన ఫలము లనుబట్టి క్రియానులనిమిత్తము ఋషులు మధ్యగ్రహములతోఁ జూరంభించుటాక ఆచారముగనున్నది. ఈఅంధస్మృతి జలోష్ణములు ముఖ్యకారణములు వీటితో జ్ఞేయహవమేర్పడును. కొన్నిసమయములందు సూర్యచంద్రులొకరి గ్రహించిరి. శుక్రాంగారకులు జలోష్ణకారణ గ్రహము. కుజుడు వృధిని సరిబంధించుకలవాడగుటచే మధ్యగ్రహముగ గ్రహించు నవకాళమున్నది. అథోలోకదులకు సోమ సూర్యులుముఖ్యము. ఉత్తరలోకముల కుపరిలో నమీపముచనున్న శుక్రాంగార కులుత్పత్తికి ముఖ్యులు. అందుచేత సుదర్భానుసారము సర్వగ్రహములు నొకే యంశచే నెటులారంభించినను సమస్తప్రకాశముతో సరిపోవును. సర్వగ్రహముల

కుచరితో శని సర్వవిధము లధికముగనున్నాడు అందుచేత శనిమహాగ్రహము. పృవృత్తికి రెండుగ్రహముల మిధునము ముఖ్యము. దీనినినుండియే గోత్రగణములు ముఖ్యములైనవి రెండు. అవి అంగీరస (అంగిరస) భృగు (శుక్ర) గణములు. ఈరెంటితోనే జీవదేహముల సృష్టియగుచున్నది. అంగీరసగణమే దేహము. శుక్రగణమే పీఠ్యము, ఒకటితేజస్సు మరొకటి రససంబంధ దేహము. ఎటుచూచినను ప్రమాణములు మాత్రము విరుద్ధములుగానేరవు. మనము విమర్శించనిచో విరుద్ధములగుచు కత్తలను మండలములను బ్రహ్మణము ననుసరించి యీక్షించి విహించుచున్నాము. బ్రహ్మాండమునందు గ్రహముల వరుస రాహుకేతువులాదిగా గిందినుండి మననుండి, సూర్య, చంద్ర, బుధ, శుక్ర, శుబ, గురు, శనిగ్రహములతో నున్నది. రాసులవరుసలో సింహరాశ్యాదిగా తదూర్థములో నిలులనే శనిరాశి వర్తంతము (కుంభమీనములు) న్నది శుక్రాంగారకులను మధ్యగ్రహములుగఁ దీసుకొన్నచో బ్రహ్మణ పారంభము సరిపొవును. ఇవి కేంద్రగ్రహములు. వీటికి సంబంధావరణకోశ కత్తలుగ ఉపరిలో బృహస్పతియు, అధోభాగములో బుధుడును సమీపమున నున్నారు. బ్రహ్మణములో శనైశ్చర రాహుకేతువుల వరుసను జెప్పిరి. ఉపరిలో శనైశ్చరుడు అధోభాగములో రాహుకేతువులు సంబంధావరణ సమానగ్రహములుగ నున్నారు. సోమసూర్యులను గడవటజెప్పిరి. వీరలు ప్రాశాంతగారకులవలె సృష్టికారణ గ్రహములైనందు చేత మధ్యగ్రహములుగ జెప్పిరి. రాహుకేతువు లొక్కటే.

మరొకవిధముగ ఈగ్రహరాసుల వరుసగలదు. ఉత్తరాయణనులో ఊర్ధ్వవలయమునందు బుధగ్రహరాశియగు మిధునాంతముతోను సూర్యములో శనిగ్రహరాశియగు మకరాదిగను నున్నది. అందుచేత ఉత్తరాయణ సంజ్ఞతో శుక్రాంగారకులూర్ధ్వలోక సృష్టికారణము. దక్షిణాయన మధోలోకముగ నుండుటచేతఁ జంద్రరాశియగు కలశమునకును రవిరాశియగు సింహరాశికిని సంబంధముకలదు. అధోలోకసృష్టిక దమసంబంధ ముండుటచే జంద్రసూర్యులు ప్రకాశించుచు రాత్రింబ గళ కధికారులుగనున్నారు. ఇటులనే ఊర్ధ్వలోకాదులకు శుక్రాంగారకులగుదురు. అంగారకునిబట్టి మేషరాశినిబట్టి కృత్తిక ప్రథమచరణమునుబట్టి ఈతివర్గసృష్టియైనది అందుచే బుధ్యాహవాచనములో శుక్రాంగారకాది గ్రహనామోచ్చారణ మొనర్చిరి. వేదములో నక్షత్రేష్టిలోఁగూడ కృత్తికనుండియే పారంభించిరి.

గృహదశలఁ గృత్తికాదిగ లెక్కించిరి. కాలకర్మలకు నిదేశార్థము. దీనికుపరి లోకాదు లకృతకలోకాదులగుటచేతఁ గాలకర్మలకంత యవకాశమున్నట్లు నాలో కాదులందున్నవారల విధానములఁబట్టి చెప్పలేదు. తివ్రములు కృతకములు. కాలకర్మలతోఁగూడుకొన్న లోకాదులు. దక్షిణాయన రాసులు ధనురాశ్యంత ముతోఁముగియును. ఉపరిలో హేమసూర్యులకుఁ గ్రహముగ గృహక్షయలన్ని యను వరుసగనుండును. ఉభయత్ర శని ఉపరిలోనుండుటచేత మహాగ్రహమా యెను. శిశుమారములోఁగూడ శనిగ్రహ ముపరిలోనేయున్నది. దీనిగమన మటులనే మందముగ నున్నందుచేతనే మందగ్రహమనియు శనైశ్చరుఁడనియు పేరు గలిగెను. శనైశ్చరునితో తదూర్ధ్వలోకాదులకు సమీపసంబంధమున్నది.

సర్వగ్రహములకు మూఁముగఁ గిందిభాగములో అధారభూత తేజోరూప ముగ నుండుటచేత “అదిత్యపురోగా సర్వేగ్రహః ప్రియంకాం” అని జెప్పిరి. సూర్యుఁ డధోలోకాదులకు శిశుమార వలయమున ముఖ్యుఁడుగ నున్నాఁడు. ఈకారణముల చేత సూర్యశనులకుఁ బరస్పర సంబంధమున్నది. శనిరాసులుగూడ సూర్యశాశికి సూటిగనున్నవి. వీరిద్దరికి శత్రుత్వమును జెప్పటకుఁగూడ ఊర్ధ్వముఖాధోము ఖములే కారణము.

ఈ కారణాంతములచేత కాలగుణకర్మల ననుసరించి లోకాదుల ననుసరించి పూర్వాపరస్పష్టి ననుసరించి గ్రహక్షయలారంభములో నొకదానికొకటి భేదములుగ నున్నవి. అదినుండి, మధ్యనుండి సమయసందర్భానుసారము కార్యావకూలముగఁ దాత్కాలికముగ నీలాగునఁజెప్పిరిని తలంచవలెను. ఇదిసమన్వయక్రిమము. మనస్పష్టి కారకులగు రవిచంద్రులకుఁ గింది రాహుకేతువులు ఛాయారూపముననున్నారు. ఊర్ధ్వస్పష్టిలోఁ దేజోలోకమున సూక్ష్మసత్వ చ్ఛాయగా శనియావరణము న్నుది. ఛాయయే రాత్రింబగళభువఁగారణము. మధ్యగ్రహములను గాలకర్మక్రియారులకుఁ గారణముగాఁ దీసుకొనుటచేత వీటినే అదిగాఁ జెప్పవలసినవైనారు. ఈకారణముల చేత శుక్రాంగారక గ్రహములు వర్ధానము లాయెను. దీక్షిణము ప్రక్కగల చిత్రమునఁ గనఁనగును.

గ్రహణములవివరము.

సూర్యచంద్రులను దమోగ్రహములగు రాహుకేతువు లాచ్ఛాదించి గ్రహించు కాలము గ్రహణమనబడును. ఇవి తటచుగా సందర్భానుసారము గలుగుచుండును. సూర్యచంద్రులిద్దరు సర్వదా స్వప్రకాశ తేజోవంతులు. రాహు కేతువులు సర్వదా తమోహువంతులు. వీరలు సహజముగ సర్వదా అపస్వయముగ శింశుమాముక్తిందఁ దిరుగుచుండురు. వీరల యపరవ్యగతుల మధ్యలో సూర్యచంద్రులలో నెవను సమీపములో నుండురో వారికి రాహుగ్రస్తమనిగాని, కేతుగ్రస్తమనిగాని సంభ్రతోగ్రహణము సంభవించును. ఈగ్రహణములు, రాహు కేతువు లేనక్షత్రమున నుండునో యానక్షత్రమున సూర్యచంద్రులున్నపుడు సంభవించును. ఉదాహరణము హస్తప్రథమ పాదమందు కేతువును, హస్తద్వితీయ పాదమునందు చంద్రుఁడందునపుడు చంద్రగ్రహణమగును. చంద్రగ్రహణము కొంతపాద్యమి ఘడియలుచేరిన పూర్ణిమాంత్య ఘడియలందు సంభవించును. సూర్యగ్రహణమునకు గ్రహణముగా నేరదు. పూర్ణిమఘడియల యంత్యకాలములోఁ జంద్రకోశ కొంచెముతగ్గును. ఈసమయమే గ్రహణము.

అమావాస్యరోజు చంద్రకళాశేషము సూర్యునియందుండటచేత నాడుచంద్ర గ్రహణ ముసంభవము. సూర్యగ్రహణము అమావాస్యనాడు పాద్యమిఘడియలారంభముగల యమావాస్యాంత్య ఘడియలందు సంభవించు ప్రతినెలకు గ్రహణముతప్పక గలుగవచ్చునని యడుగుట కాస్పదముండును. ప్రతిపూర్ణిమయందును గల నక్షత్రముందు రాహుకేతువులలో నొకరైననుండి యానక్షత్రము పౌర్ణమినాడే వ్యాప్తి గానుండి చంద్రుఁడానక్షత్ర ముండునచో గ్రహణముగలుగును. ప్రతిపూర్ణిమకు నక్షత్రము మార్పుచెందుచుండును. ఒకేనక్షత్రమెప్పటికి నుండజాలదు. రాహుకేతువు లొకనక్షత్రమున నెనిమిదిమాసములుండురు నక్షత్రపాదమున రెండు మాసములుండురు ఈవిధమైనచారముతో వీరలు ఒకేనక్షత్రము దెనిమిదిమాసములుండినను ప్రతిపూర్ణిమకు నీనక్షత్రముండజాలదు. చంద్రుఁడు రెండును నొక పాతికదినముల కొకరాశిని మారిపోవుచుండును. దినమున కొకనక్షత్రమును బొందుచుండును. నక్షత్రము లిరువదేడమాత్రమేయున్నవి. అందుచేత నెలరోజులకు నక్షత్రసంఖ్య సరిపోదు. ప్రతినెల పూర్ణిమనాటికి కొంచెమించుమించు మూడు

నక్షత్రములకు వగా మార్పుచెందును. చైత్రపౌర్ణిమరోజు చిత్రకడనుండును. వైశాఖశుద్ధపౌర్ణిమ విశాఖనక్షత్రముకడ నుండును. ఇటులనే వృశ్చిపౌర్ణిమకు మూడునక్షత్రము లధికముగా ముందుకు వెళ్లుచుండుటచేత గతిభేదముతోను నక్షత్ర భేదముతోను బ్రతిపౌర్ణిమయందు గ్రహణము రానువీలుండదు. ఇటులనే సూర్య గ్రహణమునకును సమన్వయము. చంద్రగ్రహణమునకు దిశభేదములు, స్వర్గ, నిమిలనము, మోక్షమునుగురించి ఆలోచితము చంద్రుడు గ్రహణకాలము నందు శిశుమారములో నేలయనమునుబొందియుండనో యా అయనదిశనుబట్టి చంద్రబింబమునకు గ్రహణస్వర్గ, నిమిలనములు తుదకు మోక్షదిశవచ్చును. చంద్రుడు సహజముగ బ్రతినెలకు బండ్లెందురాసులను దిరిగివచ్చుచుండును. ఒక షత్రుమందు ఉత్తరాయణరాసులు పగలు సంచరించి రాత్రికి దక్షిణాయన రాసులు సంచరింపవచ్చును. మరొకషత్రుమందు భేదగతులతో అయనభేదములు రాశిభేదములు గలుగవచ్చును. అందచేత గ్రహణసమయమందే అయనరాసులందుండనో యారాసులనుబట్టి గ్రహణస్వర్గాది విషయములను ఆలోచించి చెప్పనగును. సూర్యునికెదురుగనన్న చంద్రబింబభాగమును విడచి దానికెదురుపార్శ్వములందు గ్రహణ స్వర్గలు గలుగుచుండును. ఒకదిశ స్వర్గలయినచో మరల దానికి సమాన వరుసదిశన మోక్షమగును. ఉదాహరణము:- ఆగ్నేయమన స్వర్గలయినచో మోక్షము నైఋత్యుండగను. ఈమధ్య కాలగతితో బింబమాదిశకు మోక్షకాలమునకు వచ్చియుండను. కాలగతితో శతభేదములు గలుగుచుండును. సర్వ గ్రహములకు గతులుండుటచేత గ్రహణకాలము పరిమితిలో నైయుండును. రాహు కేతువులగతి కొంచెముదవారితము. విశాఖ వృధమచరణములోనున్న కేతువు తిర్వాతి వెనుకకు స్వాతి వాలుగవచరణమును బ్రవేశించును. ఈలాగుననే క్రిందికిదిగునేగాని ముందునక్షత్రమునకుబోడు. వెనుకనక్షత్రముననే గతిగలుగును. ఇందుచేతనే వీరలగతి అపసవ్యగతియని స్థలయించి. గ్రహగతులిట్లుగాదు. విశాఖ వృధమచరణమునుండి కృమముగ రేడవ మూడవ, నాల్గవపాదములుకేరి తరువాత అనూరాధనక్షత్రము నాశ్రియితురు. ఇది గ్రహమల సవ్యగతి. ఈరెండుగతుల సంధికాలములో రాహుకేతువులకును, సూర్యచంద్రులకును ఏకకాలములో సంధి గలిగినపుడే గ్రహణమగును. ఈసంధికాలము పౌర్ణమినాదుగాని, అమావాస్యనాదుగాని యుండవలెను సూర్యునికి, చంద్రునికిని మధ్యలో రాహుకేతువు లెవరైననుండినగాని. చంద్రగ్రహణముగలుగనేరదు. సూర్యగ్రహణముగూడ ప్రవిధముగనే

గ్రహిణులవలెను ఇతను సిద్ధాంతభాగములో గ్రహణసాధన లనేకవిధములుగ నుండును. రాహుకేతువులు ఛాయాగ్రహములు. భూచ్ఛాయతోగాని మరేవిధముగ నైనను ఛాయమాత్రము తప్పదు. భూమియపసవ్యముగ నే తిరుగును. రాహుకేతువు లొకేఛాయాసంబుధితులైనను కొనలభేదములతో రెండుగ్రహములుగ బ్రతీతికిఁ గారణముగలిగెను వీరలు మేరువునకు అపసవ్యముగఁ దిరుగుటచేతను వీరిసంధికాలమే సందర్భమునుబట్టి గ్రహణముగ ను. దీనినే పురాణములందు అమృతమును బుదియిచ్చుటలో మోసము జరిగినపుడు రాహుకేతువు లదిగ్రహించి దేవతలలోఁ జేరి విష్ణుచక్రహతులైనందుచేత మోక్షమును జెందిరి చెప్పిరి. మనస్సు చంద్రుడు. బుద్ధిసూర్యుడు. అజ్ఞానమే రాహుకేతువులు ఈ అజ్ఞానము దేవనావరిగిదనను మాలినవ్యముచెదను. కేతువు శిరస్సుగను, రాహువు మిగతదేహభాగములుగను దెలియవలెను. శిరస్సు ప్రాయత్నముతో జ్ఞానవ భానము గలదగుటచేత కేతువు అమృతమునుదెలిసి దేవతలలోఁ జేరి అమృతముగ్రహించి దేవత్వమునుజెంది స్వర్గమున నిలిచెను. రాహువునకు అమృతసంబంధములేక క్రిందనే నిలిచెను. ఛాయను సర్వాకారముగ వర్ణించిరి. తమస్సుచేత నిద్రచేతగూడ సర్వము సరియగు నుపమానము.

కేతువునుగురించి యనేకరహస్యములు వివరించవలసివి యన్నవి కేతువు మహాజ్ఞానియనియు, జాతకాదులలో కేతువు వ్యయమందుండినవానికి మోక్షముండుననియు ఫలభాగమునందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. శరీరభాగ విషయాదులు శిరస్సున నున్నంతకాలము అజ్ఞానముదప్పదు. లేకున్న జ్ఞానమునిడియుండును. తుదకువ్యవహార విషయములగుర్చిన యాలోచన తప్పక శిరస్సునందే జరుగను అందుచేత శిరస్సు సర్వప్రధానము. కేతువు నటులకేప్రధానుడు. ఇది అధ్యాత్మికభాగ విషయకేతువు. మనపురాణాదులందుఁగల రాహుకేతువులు క్రమముగ బ్రహ్మాండ సృష్టికల్పములో సర్వులు జేరినట్లుగనే చేసినవారలై కల్పాంతములో ముక్తులగుదురు. ఇదియొకమార్గము. అధ్యాత్మికము సర్వదా సర్వకల్పములందును మార్పుచెందని దై జ్ఞానరూపముగ సర్వదాయుండును అట్టిదానినే కేతువుగ గ్రహించవలెను. కేతువన శుద్ధజ్ఞాన స్వరూపమే.

రాహుకేతువుల తమోచ్ఛాయతో నాచ్ఛాదింపఁబడటచేత దమఃప్రభావముతోఁజుద్రిబింబ మపుడెఱువర్ణముగ నుండును. తమస్సే అగ్నివర్ణమునకుఁ గారణము రాహుకేతువులఛాయావరిమితికిలోనై యుండుటచేత సూర్యుడంద్రుండలముల

వజ్రకుమారాశ్రమే నాచ్ఛాదించునేకాని తదుపరిగల గ్రహముల నాచ్ఛాదించదు. అందుచేత నాగ్రహములకు గ్రహణసంజ్ఞ లేదు. గ్రహణకాలముండఁగల ఛాయ వివసంబంధ తమోచ్ఛాయ యగుటచేతను సూర్యచంద్రుల తేజస్సు పాక్షిణులందుఁ బడుటచేత గ్రహణశాధలు సంభవించును. స్వదా జ్ఞానమువలె సూర్యచంద్రుల తేజస్సు పాక్షిణులందుఁ బడుచుండుటచేత సర్వవిధముల బ్రశాశనంతులమై ఆరోగ్యవంతులమై యుండుము. అందుచేత నీతమస్సునకే సూతకమని వైదికపరిభాషగా ధర్మశాస్త్రములందువాసిరి. ఇట్టి అపవిత్రకాలము జనతప హోమా ర్చనాదులకును దానధర్మములకు ముఖ్యకాలమని విధించి ఆచరింపఁజేసిరి. దీక్షతో వివసంబంధ తమోచ్ఛాయశాధనుడెందక ధ్యేతబడయఁగలుగుదుము. ఈఛాయ గర్భవతులకును గ్రహణనక్షత్రము జన్మనక్షత్రముగాఁగల వారలకు నెక్కువబాధల కవకాశముండునని మీదఁబడనీయకుండఁ గాపాడుదురు. తచ్ఛాంతినిఁగూడఁ జేయుదురు. ఈఛాయతో నొకప్పుడు వైవికముగా గర్భవతులందు బడినచో వికలాంగులుగ జనింతురు. ఇది సర్వులకనుభవమే. గర్భాధానకాల నక్షత్రమునకును గ్రహణనక్షత్రమునకును బరస్పర సంబంధమున్నపుడు దప్పక వికలాంగులు జనించునవకాశముండును. సామాన్యతమశ్చాయకును గ్రహణకాలతమోచ్ఛాయకును భేదమున్నది. రాహుకేతువులు సర్పరూపులగుటచేత వివపూరితులై యుండురు. ఇదియే ఉభయభేదము. తమస్సేవ మాదకరము. వివతమస్సై నచో అత్యంతాధిక్యమును.

మేషాదిరాసులవివరము.

భుగోళమన మనకంటికిఁబైన ప్రకాశయావముతోఁ గనుబడుచున్నదే. దీక్షకే శింశుమారమునయు, స్వర్గలోకమునయు, ద్యులోకమునయు, జేజోలోకమునయు, నామాంతరములు. ఇదిమేషరూప పీతమానుండి మనకుఁగనఁబడుచున్న ధ్రువనక్షత్రమువరకు వ్యాపించి కృచ్ఛము ధ్రువునలో సంబంధమ కలదై వట్టువయాకారముతోఁ దలక్రిందుగా సర్వకారాగణ సమాహముతో రాతులందుఁ బ్రకాశవంతమై కనఁబడుచున్నది. ఈశింశుమారములో మనకు నిత్యమువాడుకలోఁగల అశ్వినాది సప్తవింశతి నక్షత్రములు కుండ్రెఁడుభాగములుగ భాగింపఁబడినవి. అవియే మేషాదిరాసులు.

ఈరాసులు మనకర్త్యంత మహిమకారదైవతదినము ప్రతినిమిషమునకు సర్వవ్యవహారములకును, సర్వకార్యములకును ఫలములను నిర్ధారణచేసి తెలుసుకొనముఖ్యకారణములైయున్నవి. ఈరాసుల హద్దులే లేనిచో ఏగ్రహమేరాశిలోనున్నదియు గ్రహదుల బలాబలములను, ధాతువులను, గుణములను, స్థితిని అవస్థను, గిరియను, సంబంధమును, భావమును, ఆచ్యసీచస్థితులను, కేంద్రీకోణములను, బరస్పరసంబంధ దృష్టులను, మిత్ర శత్రుసమభావములను సమాగమమును ఋతు వక్రగతులను; బక్షమాన ఋత్వయనాదులను గాలమును సంక్రాంతిలభేదములను దెలుసుకొనుటకును ముహూర్తములకును జననకాలములకును లగ్ననిర్ణయములకును, బ్రశ్నలకును ఫలితాంశములకును దదితరములగు ననేకకార్యములకును మార్గమేలేకుండెడిది రాసుల సరిహద్దులేలేనిచో నేమియును గనుగొనలేక తారామారగుచుంటిమి. అనేక విషయాలతో నిండియుండటచేత రాసులని నామాంతరమేర్పడెను. సమస్తీతేజస్సుతో నేమియును గనుగొనలేక మనకర్త్యవ్యవహారములకుఁజాల శ్రమిలపాలగుచుంటిమి. ఈరాసులు సర్వాధారములైయున్నవి. ఈరాసులు జాతకభాగమునందు ద్వాదశభావఫలముల కర్త్యంతావశ్యకములు. వృషులకుఁగూడ చాలముఖ్యములు. ఈరాసులతో మాసములేర్పడి యేమాసమం దేకార్యములుచేయుట ముఖ్యమో వానినిదెలుపును. ఈరాసులు శింశుమారములో రాహుకేతువుల మండలము లాదిగాఁగ్రహముగ, సూర్య, చంద్ర, బుధ, శుక్ర, కుజ, గురు, శని మండలముల వఱకు నేకముగ వ్యాపించి సర్వమండలములకు సమానసంబంధముగలదై వలయాకారముగ శింశుమారములోఁ బుష్పమాలవలెనున్నవి. ఈరాసులకుఁ జలనమెలులనిన శింశుమార చలనముతో నక్షత్రములకుఁ జలనమేర్పడి క్రమముగా సూర్యునిసంబంధముతో మాస్ఫులేర్పడుచుండును. ఒక్క ఆధారమునకుఁ జలనము వర్ధమమున గలిగినపుడు క్రమముగ దానినాశ్రయించువాటి కన్నిటికినిఁ జలనము సహజముగ గలుగుచుండును. అదియునుగాక మఱలనిందులో నున్నవాటికి స్వయముగాఁగూడ గతులుగలుగవచ్చును. ఇందుకు దృష్టాంతములు, యంత్రములు, గదియారములు, మూలమగుజగత్తునకీ భ్రమణమున్నపు డందులోఁజేరిన వాటికన్నిటికి భ్రమణ మెలులదవ్వను? ఈ భ్రమణయే లేనిచో నన్నియు శాశ్వతములుగనే యుండి యుండెడిది. అప్పటికిఁ బ్రళయమేలేదు. అందుచేత సిద్ధాంతముఁ న్నియును భ్రమితోఁజేరినవైయుండును. ఒకదానికొకటి సంబంధముతోఁబృథవివఱకు నన్నిటికి భ్రమణలున్నవి. కొన్నిటికి స్వయముగ జలనము కొన్నిటికి

అధిష్ఠానవలనను తో కొన్నిటికి దామున్న చోటుననే స్వపరిభ్రమణము గలుగుచుండును. ఈగతులు దూరమువలనను కేవల మందభ్రమణవలనను మనము కనిపెట్టలేనంతటి సూక్ష్మముగఁ గనుకట్టును. కొన్నిమనఃకఁ దెలియుటకుగను గొన్ని తెలిసి తెలియనట్లుగ నుండును. ఇదిప్రకృతిలో సహజమేకాని విపరీతమేమియునులేదు. ప్రకృతితోనే మార్పులు, భ్రమలు సహజములు. గ్రహము లన్నియు వాటిగతిక్రమముతో స్వయముగా నడుచుచు నీదాగదిశ రాసులందు సంచరించు చుండును. ఈ గతులతో నేగ్రహ మేరాశియం దేయంశయందుండునది కనుగొనఁగలదుము. ఏవేళకేముహూర్తమును గనిపెట్టవలెనన్న సూర్యగతినిబట్టి ఉదయరాశి మొదలుకొని దానిలోభుక్తినిఁగనిపెట్టుకొని మనకు కావసిన కాలమున కారాశిప్రమాణ ఘడియలతోగణించి తెలుసుకొనగలము. గ్రహములకు నటులనే గ్రహగతిగల నక్షత్రము దెలుసుకొని యానక్షత్ర మేరాశియగునో యారాశియందా గ్రహమున్నదని తెలిసి ఫలములను నిశ్చయించుకొనఁగలుగుదము. నక్షత్రమునకు నాలుగుపాదములు. ఇరువదేడునక్షత్రములకు పాదములు ౧౦౮. ఒక్కొక్కరాశికి తొమ్మిదిపాదములగును. ఈ ప్రకారము ౧౦౮ పాదములకుఁ బంచైదురాసులు సరిపోవును. నక్షత్రముల భాగములకే రాసులని పేరుగలిగెను. రాసులనునవి పంచైదుచి నవిగా లేవు. ఈనక్షత్రరాసుల గతులచే మాసమ లేర్పడినవి. ప్రారంభమున మేషరాశియు ముగింపు దినారాశియునగును. మేషరాశియనగా (అశ్విని నక్షత్రముతో నారంభముగ) అశ్వినిలోని నాలుగుపాదములు, భరణినక్షత్రములోని నాలుగుపాదములు కృత్తికనక్షత్రములోఁ దొలిపాదము చేరి (తొమ్మిదిపాదములు) యగును ఈలాగుననే ప్రతిరాశికిఁ దొమ్మిదిపాదములు కలిగియును మిగతరాసుల నేర్పరుచుకొనవలెను. ఈ నక్షత్రము లిరువదేడు మహాక ప్రమాణముతో నిరువదైదివి. ఎక్కువగాగల నక్షత్రమునకే అభిజన్మక్షత్రమనిపేరు. శ్రవణనక్షత్రోత్తరార్ధము ధనిష్ఠనక్షత్ర ప్రారాధ్యమనకు నీసంజ్ఞ అంతర్విజము స్వగ్రహ నక్షత్రసంచారములచేత నానక్షత్రపాద మేరాశిఁజేరునో యాగ్రహ మారాశిలో నున్నదని స్పష్టము. నక్షత్రములకును, వీక్షణనుసరించిన రాసులకును స్వయముగ గతులులేవు. ఇవిశిశుమారములో స్థాననియామకములతో నా యాస్థానులందున్నవి. శిశుమారగతితో వీటికి గతులుగానున్నట్లగవడుచుండునేగాని యదివాస్తవముగాదు. గ్రహములన్నిటికిఁ గాలగతులు సమానములుగలేవు. అటులుండినచో నన్నియును, సమానరాశిలో సమానకాలముతో భేదములు లేక యుండియుండవలెను.

మనయనుభవ మటుల లేదు. చంద్రుడొక మాసమువకే పండ్రెడు రాసులు తిరుగును. రవి, బుధ, శుక్ర లొక్కొక్క మాస మొక రాశిలో నుండురు. ఈ జడొకటిన్నర మాసము గురువొక సవత్సరము, శనిముప్పది మాసములు, రాహుకేతువులు పదు నెనిమిది మాసములు నొక రాశిలో నుండురు. సూర్యచంద్రులకుఁ దప్ప మిగత గ్రహములకు వక్రగతియు ఋగతియు స్తంభముగలదు అందుచేత సమకాలగతిగాఁగల గ్రహములకు రాశిభేదస్థితులు సహజముగఁ గొంచె మించు మించు గలుగుచుండును గ్రహములు సూర్యచంద్రులకుఁ దప్ప నితర గ్రహములకుఁ గల గనేరవు గ్రహమండలముపై నుండుటచేత రాహుకేతువులచూచు యంతరదూరముపోదు. ఇందుకు మరొక కారణము సముద్ర మధన చక్రప్రగోనున్నది. శింశుమారము సవ్యముగఁ దిరుగుచుండఁచేత సర్వగ్రహములు నక్షత్రములు మనకుఁ దూర్పునుండి వచ్చిమము నకు వచ్చునట్లు కనఁబడును ఇందుకు గారణము శింశుమారగతిభేదము. ధ్రువాధార మతోనన్నియు నాకర్షించిబడి సప్తవాయుసూత్రముతో బద్ధమై స్థూలగోళములో స్థూలాగలన్నియును దిరుగుచున్నవి. ధ్రువుఁడే సూర్యుడు సూర్యుఁడే భూమి. ఈలాగు నన్నియు నొక దానిసంబంధము మరొక దానికేఁగలిగి యాకర్షించిబడి తిరుగుచున్నవి. అందుచేతనే భూమిమధ్యభాగములోనున్నది భూమికిఁ గుడిచైపున శని, గురు, కుజక్షత్రము, ఎడమవైపున సూర్యచంద్రులు బుధ, శుక్ర కక్ష్యలునున్నవి. అందు చేతఁగొన్ని సమీపములోను మరికొన్ని దూరములోనునున్నవి. శింశుమారముతో సూర్యుడును సూర్యుఁడో శింశుమారమును దిరుగుచున్నది సూర్యగతితోనే మనకు గాలగతి ముఖ్యముగఁ దెలియుచున్నది. శింశుమారము విశాలముగ నున్నందుచేత దిరుగుచున్నట్లు మనకు జాగుగ నగపడుచున్నది సూర్యుఁడలాతచక్రము వలె తానున్నచోటుననే తిరుగుచుండుటచేత మనము దెలియలేము. ఈలాగునఁ బండ్రెడు మాసములకుఁ బండ్రెడు భేదములుగ సూర్యునిమహిమ కాలగతితో ఫలభేదములతో ద్వాదశాదిత్య సంఖ్యకుఁ గారణము నున్నది.

రాసులీప్రకారముగ సర్వసంబంధములతో రాహుకేతు మండలమునుండి శని మండలములవఱకు నున్నందుచేత సర్వవిధముల రాసులకును గ్రహములకును బరస్పర సంబంధములతో ఫలముల కవకాశమార్గము లేర్పడెను. ఈ రాసులకు రెండు ముఖ్యసంధులున్నవి. ఉత్తరాయణ సంజ్ఞతో నారు రాసులు. శింశుమారములో ఉత్తరదిశార్థముగను, దక్షిణాయనసంజ్ఞతో నారు రాసులు శింశుమారములో దక్షిణ

దిశార్థము ననునున్నవి. ఉత్తరాయణము మకరమాదిగా మిథునరాశ్యంతము వరకును, దక్షిణాయణము కలకరాశ్యాదిగ ధనూరాశ్యంతమువరకు నుండును. ఈ రాసులక్రమముతో ననేకాపూర్వవిషయాదులకు మార్గములున్నవి. మకర, కుంభములకు శని యధిపతి. కలక సింహరాసులకు సూర్యచంద్రులధిపతులు. వీరముగ్గురు సమావాంశములతో నేకస్వరూపులైయుండురు. అందఁచేత అద్యంతములంద న్నారు. గృహములు గృహకక్ష్యలతోను గృహగతులతో నొకరిపైన నొకరను మరొకపుడు నొకరికింద మరొకరున్నట్లు మనకు భ్రమణగా నగపడుచుండురు. ఇది సహజము. రాసులు వలయాకారముగఁ గ్రిందనుండి పైవరకుఁ గ్రనుముగా అంతస్తులుగా నుండుట చేత గృహము లాయారాసులందుఁ బ్రవేశించుటచేత శింశుమారములో నుభయపార్శ్వములందును రాసులుండుటచేతను శింశుమార మేటవాలుగా నుండుట చేతఁ నధోపాధాగముల గృహములున్నట్లగపడుచుండును. మనభూమియు నటు లనేయున్నది. గృహమండల కక్ష్యలు రాసులనుసరించిన ఆధిపత్యముల వఱుసలతో నొకదానిపైన మరొకటి యున్నది. సింహరాశినుండి మకరరాశివరకు గ్రిందినుండి పైకిగాని, లేక మకరాదిగ సింహరాశ్యంతము వరకుఁ గ్రిందికిఁగాని వెంటబడినను గృహకక్ష్యల వక్షసలు రాశ్యధిపతులక్రమము సరిపోవుచున్నవి. దక్షిణీయులును, గృహములును దిశకుండుస్వర్గమునకును, దక్షిణమున స్వర్గమునగల భువివమునకుఁ జేరినవిగా నున్నవి దక్షిణాధిప మగన్యుండే. సూర్యచంద్రులకుఁ దప్ప తక్కిన గృహములకు రెండేసిరాసుల కాధిపత్యములున్నవి. దక్షిణార్ధగోళములోఁ గొన్ని యును, ఉత్తరార్ధగోళములోఁ గొన్ని యును, సమానాశదిశలలో నూటిగనున్నవి. ఉభయపార్శ్వములకు సూర్యచంద్రుల ధిపతులుగ నుండుటచేత వారిలక్షక రాశ్యాధిపత్యముగలిగినది. రాసులవిషయ పర్యాయజనములను గుఱించి యాలోచించినంత పెరుగుచు నేయుండునుగాని అంతముగా నేరదు. ఋత్రములు కృత్తికాదిగ, విశాఖాంతము దక్షిణగోళభూవిషయనగల త్రిశంకుస్వర్గమునకును అనూరాధాదిగ భరణ్యంతమువరకు ఉత్తరభూవిషయగోళ భూస్వర్గమువరకుఁ జేరినదిగనున్నవి. త్రిశంకుస్వర్గమే మనపేరిరులది. పురాణములందు వేదములందును దీనిచారిత్రక పరమాణములు చాలయున్నవి. దక్షిణదిశ ఋత్రములు యమ ఋత్రములనికూడఁ గొన్ని మంత్రభాగములందుఁ జెప్పఁబడినవి. మనప్రత్యాహవాచన మంత్రములలో గ్రహములను జెప్పునపుడు “శుక్రాంగారక బుధ బృహస్పతి సోమసహిత ఆదిత్య పురోగః సర్వే గృహగోళాని యన్నది. దీనికాగణముల నాలోచించినఁ గొంతస్పష్టమగుచున్నది.

గ్రహములకుచ్చ సీచరానులను శివవనపుడు. రె డురానులు సమానాంశభాగములుగ ఉచ్చరాశికి నేడవరాశినే సీచరాశిగఁ జెప్పిరి. దీనిచేత మేషరాశి సూర్యునికి ఉచ్చరాశిగను తులారాశి సీచరాశిగ నేర్పడినది మేషరాశిలోఁ గృత్తిక మొదటి పాదము చేరినది. అట్టి మేషరాశిలో సూర్యుఁడుండిన దేవలోకములో మధ్యాహ్నమగును. తులారాశిలో సూర్యుఁడుండినవారలకు రాత్రికాలములో అర్ధరాత్రియగును. సూర్యుఁడుదయాస్తమయముల సంధిలోఁ జేరినవాఁడగును మధ్యాహ్నసూర్యుఁడేసంధికిఁ జేరక సర్వలోకములను పరీకాశింపఁజేయు వాఁడగును. మనకామేషరాశిలో సూర్యుఁడును కాలమే పారవత్సరారంభమగును. అప్పటికి మనభూభ్రమణతో మనము స్వర్గమునకు నేరుగా సూటిగ నున్నవారలమగుదము. ఈసూటి నిమిలనే యాధునివాంతముతోను ఆవలమరల కారణాధ్రువాంతముతోను బరావరాత్సవలకు సీతేజస్సు చేరికగ నేరుగనుండుటచేత విదిముఖ్యకాల ప్రారంభముగ నున్నదగును. మనస్వర్గలోకము కృత్తికాదిగఁ బ్రారంభమైనది. మనది అగ్నిప్రధాన దేవతాత్మకలోకము కృత్తిక అగ్నిప్రధానాత్మిక నక్షత్రిము. మేషరాశి అంగారకాధిపత్యరాశి. కృత్తికప్రధమపాదముతోను మేషరాశ్యంతరభాగముతోఁ గాలము ప్రారంభమైనది. కాననే మేషమాదిరాశి.

కీర్తిది గ్రహముల మండలములు విశాలముగనుండి క్రమముగఁ బైకి పోను పోను గుఱచయగును విశాలమండలములుగాఁగల గ్రహగతి తీవ్రముగను గుఱచగాఁగల మండలములగ్రహగతులు మందముగ నుండుటచేత గురు, శనుల గతులు మందము. అన్నియు బి.బుకృతిబింబములుగ, సర్వమునకు భ్రమణమున్నందుచేత దేవినిఁ శ్చయించుటకుఁ గుదురదు. మనకగవడు సూర్యుఁడు ప్రతిబింబరూపుఁడు చంద్రుఁడగుడ ప్రతిబింబరూపుఁడే. అందుచేత మూలమును దెలిసినచో వివాదముల కాస్పదమేయుండదు. మూలము దెలియనిచో నగ్నియును సుదేహములు, పూర్వక్షయములు, రాధాంతములేయగును. సూర్యుఁడు గ్రహములకురాజు. చంద్రుఁడు నక్షత్రములకురాజు. సూర్యుఁడొక సమైక్యముతోనే జగత్సృష్టియగును. శిశుమారములో సూర్యుఁడు మధ్యలోనున్నాడు. సింహరాశియు మధ్యలోనే యున్నది మనకువారములుగూడ సూర్యుఁడగుముతోనే ప్రారంభముగనున్నది. అంత్యవారము శనివారము. అది ఉభయసంబంధము శని సూర్యునికిఁ బుత్రుఁడు. గ్రహశక్తుల ననుసరించి రాసులును, వారములును అనుకూలములైయున్నవి.

రాసులనిర్ణయముతో గ్రహసాననిర్ణయములును, ఫలములకు ముఖ్యవకాశములుగ నున్నవి. ఈ రాసుల నిర్ణయమేలేనిచో నేమియు సూహించరాని వారలమై అంధ ప్రాయులమై మంచి చెడుగులు దెలియక ప్రాప్తానుసార మనుభవించవలసియుండెను. నివారణోపాయమే యుండక కష్టపరంపరలకుఁగూడ పాల్పడియుండి యుండెడిది. ప్రతిరాశికి గాలవృత్తాణ ఘడియలు భేదములుగ నుండటచేతనే అయనభేదములతో అపారాధముల కాలభేదములుగ దీర్ఘమంద సమకాలకతులతో, శిశుమార ముభయభాగముల నిడివివృత్తాణములు కొంచెము దీర్ఘముగను గుఱుచగ నున్నవి.

ఈ రాసులలో జలరాసులు, కీటక రాసులు, మనుష్యరాసులు, చతుష్పదాస్థులుండటచే భేదసంజ్ఞలతో ఫలములను గఱపెట్టి చెప్పనట్టి యవకాశముల గూడ నున్నవి. వివాహములందు దంపతులమైతిని గనిపెట్టట కుపయోగములుగ నున్నవి. వర్షయోగములకును, బ్రశ్నలకును ఇతరా నేకవిషయాలందుఁ జాల ముఖ్యములుగ నున్నవి. శిశుమారముతో నక్షత్రములు, గ్రహములు, రాసులు తిరుగుచుండుటచేత మనవైన ప్రతిదినము కాలానుసారము రాత్రియందుఁగాని పగటి యందుగాని వీటి తేజస్సు తప్పుక వునమీద పడుచుండును. పరస్పరసంబంధముతో వాటిఫలములను మనముతప్పుక పొందచున్నాము. మనజ్యోతిషము నక్షత్రరాశియు నామనక్షత్రరాశియును రాసులలోనున్న గ్రహముల సంబంధముతో మనకు తత్తత్ఫలముల నొనఁగుచుండును. ఇందకు దృష్టాంతము గ్రహణాదులందు గ్రహణాచార్యులను గర్భవతులయందఁగాని నక్షత్రరాశితో సంబంధము గాఁగల జాతికుల యందుగాని వదనీయక నివారణోపాయములను జేయుచున్నాము. కాలకర్మల ననుసరించి వీటిఛాయలతో శుభాశుభములుతప్పుక గలుగుచున్నవి. ఇంకను నక్షత్ర, గ్రహ, జప, దాన అపారాధాది క్రియలతో శాశులుగూడ జేయుచున్నాము. వీనిసంతయు రాసులయాధారముతోనే తెలుసుకొనఁ గలుగుచున్నాము. సూర్య చంద్రులు రాసులు రాశినిబగల్గకు సృష్టిస్థితియములకు నివృత్తి ప్రవృత్తి మార్గములకును గారణములగుచున్నవి. గీతలోఁజెప్పిన భూమాద్యర్చిరాది, మార్గములకు సీరాసులు ఇతరాయణ, దక్షిణాయన, సంజ్ఞతో నాఁసీ రాసులుగ విభజింపఁ బడియున్నవి. ఇతరాయణమార్గ మారురాసులు సూర్యజ్యోతితో స్వర్గమున బెగులు గను, దక్షిణాయన మారురాసులు చంద్రజ్యోతితో స్వర్గమున రాత్రికాలముగ నున్నవి. మనకు జ్యోతిషమునుబట్టి దేహమునకు సంబంధముగ నారురాసులు కుడిభాగములకును దక్షిణ యారురాసు లెడమభాగములుగ నున్నవి.

సర్వాంగ ఫలములను శాస్త్రము ననుసరించి చెప్పునవకాశము నీరాసులతోనున్నది. ఈ రాసులు శీర్షోదయరాసులు వృత్తోడయరాసుఃగానున్నవి. మఃజన్మకాలము ననుసరించినరాశిఃబట్టి జన్మకాల ఫలమును బ్రసవాద్యనేక విషయములఁ జెప్పుట కవకాశమున్నది. జాతకభాగమునకును, ముహూర్తభాగమునకును, సిద్ధాంతభాగమునకును, నీ రాసులత్సాహిత్యములుగఁగ నున్నవి. కాలస్వరూపమే రాసులుగనున్నవి ఈ బ్రహ్మాండములో సంతర్గతముగనున్న ఈ రాసులు సక్షతగ్రహములేలాగున నున్నచో బ్రహ్మాండవ్యరూప సింహాంశమును జీవులదేహదులందుఁగూడ అంశాంశములు సూక్ష్మరూప, ధాతుగుణములతో నన్నియునున్నవి. అందుచేత బరస్పర సంబంధములుగ బాహ్యములోను అంతరములోనున్నవి. సమష్ట్యవంత స్వరూప పృథాకముతోనున్న తేజోరాశిని వేదాంగముగు జ్యోతిశ్శాస్త్రముతో లోకానుభవ ఫలవిధికింకు యజ్ఞయాదిగ సర్వకర్మల కనుకూలముగను, బ్రవృత్తి నివృత్తిమార్గముల కనుకూలముగ కాలస్వరూపముతో ద్వాదశభాగములు సరిపాడ్తులుగ విభజించినవే రాసులు దెలియవలెను. ఈ జ్యోతిశ్శాస్త్రము సర్వదేశములందు బ్రచారములోనున్నదని తప్పక చెప్పవలెను. మనమున్నచోటుననుండి సర్వమును దెలుసుకొనులాగున మనవేదములును తమదివ్యదృష్టితో జ్యోతిశ్శాస్త్రమును వెలువరించి మహాభావకారము చేసి పూజ్యులైరి. గణితశాస్త్రముగూడ నిందులో ననేకవిధములుగఁజేరినదై యున్నది. అట్టిగణితకన్సిద్ధిచెందిన లీలావతిగణిత మెల్లరెరిగినదే ఈవర్తమానకాలములో నీగణితశాస్త్రము సర్వదేశ కళాశాలలందుఁ బ్రకాశించుచున్నది. ఈ రాసులందు డిగ్రీంశములు డిగ్రీలుగా నేటివర్తమానకాల గణిత శాస్త్రములందుఁ బేర్కొనబడినది. శింశుమార మొకచుట్టు తిరిగిన రాసులన్నియు నొకచుట్టుతిరుగును నీటివహసరించి కాలచక్రస్వరూపఁడగు సూర్యుఁడొకచుట్టు తిరిగివ్రుట్టగును. దీనినే సువత్సరమందుము. మరలకాలచక్ర మారంభమునను. ఈలాగు సువత్సర సంజ్ఞతో మనుష్యమాంశము మొదలు బ్రహ్మమాంశము వఱకు మధ్యలో ననేకమాంశభేదములుగ, యుగములు, మన్వంతరములు కల్పములు జరుగుచున్నవి. కాలాల్పకొండగునా సూర్యస్వరూపము ద్వాదశరూప సూర్యులుగఁ జెప్పఁబడినది. సర్వవిషయాదులను వేదములందు సవిమర్శముగ గూఢములైయున్నవి. కొందరుచూడక, దెలిసికొనలేక, అందులోలేవనిచెప్పుదురు. వేదములనంతములు. వ్రతిబ్రహ్మకల్పమందును వేదములున్నవి. ఇట్టిబ్రహ్మకల్పములు, బ్రహ్మాండము లైజరిగినవో ఎవరూహించిచెప్పువారు అందుచేత వేదములనంతములని తెలియ

వలెను. మనకు వ్యవహారములోఁగల వేదభాగ మంశాంశముగ నున్నదేకాని సంపూర్ణముగాదు. దీనిబట్టియే మనువులవలన స్మృతులను, గల్పములను, మహర్షుల వఁనఁ బురాణములును, సూత్రము లుత్పన్నములైనవి. వీటికిముఖ్యాధారభాష సాంస్కృతము. అట్టిసంస్కృతభాషతో సర్వశాస్త్రములందు బ్రావిణ్యతగలిగి మఱల పూర్వమీమాంసాది శాస్త్రపాండిత్యములుగలిగి .ఽనుస్వీక సాంప్రదాయ సిద్ధాంతమును గ్రహించినగాని బోధకాఁజాలవు. సులభములుకాఁజాలవు. రాశియ నగా దేశకాలవాత్రీ మంత్రీ తంత్రీ వేదశాస్త్రీ కీయాకర్మల సమూహముతోఁజేరిన రాశియని యూహించవలెను.

శిశుమారములోఁగల సమష్టి నామాత్మికవిధులు: (౧) ఐరావతవిధి, (౨) జరద్గవవిధి, (3) వైశ్వానరివిధి. ఈమూడును సత్కర్తరాసుల ననుసరించి యున్నవి. తొమ్మిదినక్షత్రములు నాలుగురాసులుచేరి యొకవిధియగును. రాసుల ననుసరించి షట్పలసాధనమునకును ముఖ్యాధారములుగ నున్నవి. జాతకభాగములో దశలు కృత్తికాదిగనేయున్నవి. ఈనక్షత్రము మొదటిపాదము మేషరాశిగను సూర్యునకు ఉచ్చరాశిగనున్నది ఇది అగ్నిదేవతా సత్కర్తమగుటచేతను అంగారక రాశియగుటచేతను భూకర్త్య అంగారకగ్రహ సమీపమగుటచేత బృధిచిభాగ మునకు నీనక్షత్రముచేఁగాలారంభమయ్యెను. భూకర్త్యకు రెండవసార్వభౌమత్వము శుక్ర, బుధ, చంద్ర, సూర్యులు భూగ్రహములకు షడ్భౌమత్వంలో అశ్విన మొదలుగా బైలోకాదుల స్వర్గస్పృష్టి ప్రారంభమయినది. వృధిచిభూతస్పృష్టి కృత్తికాంత్య పాదములో బ్రారంభమైనది. అందుచేత గృత్తికాదిగఁ గాలమారంభమాయెను. సృష్టిపైననుఁడి క్రమముగా వచ్చుటతోఁ గొంతకాలము దేవతలస్పృష్టి, ఋషులస్పృష్టియు నీత్రీవర్గము గడిచినవెనుక వృధిచిభూతస్పృష్టి ప్రారంభమైయున్నది. మను వులస్పృష్టి దీనికేఁబైనగల లోకములోఁ జేరినది. మనకు సృష్టికర్తలువీరలే వీరలకు సృష్టికర్త హిరణ్యగర్భబ్రహ్మ. వేదవిర్ణయమును, గాలవిర్ణయమును, ఆద్యంతమును గనిపెట్టుట మానవమాత్రీ సాధ్యముకాదు. అన్నియు నూహలతో నిర్ణయించిన నేమిఫలమగును? ఈసృష్టిబేధములకే కల్పారలు యుగాదులు మన్వాదులేర్పడినవి. పౌలినువ్వంతరములో నీత్రీవర్గ క్రమముగను మరల నన్నియు సూత్రససృష్టిగఁ బ్రారంభమగుటలో నిపుడున్న ఆధిపత్యస్థానములకు మరొకరు నియామకులుగఁ గాఁగలరని పురాణములందు భవిష్యదధికారులను గొందఁ డి ముఖ్యులగువాని వ్రాసియున్నారు. ఇట్టిఅవాంతరములతోఁ గాలవిర్ణయము సులభసాధ్యముగాదు.

ఇది ఆకాశమును దోటిలతో సంకుకొనునట్టిదగును. గ్రహదశలు గ్రహములవరుస క్రియము లేక కొంతమార్పులతోనున్నది. మేషాద్యుచ్చరాసుల ననుసరించిన రాశ్యధిపతుల వరుసతో గ్రహదశక్రియమున్నది.

మనభూమి అగ్నితత్వదేవతాధి దైవత్యస్వరూపము. ఈ అగ్నితత్వము ఆదిత్యాంశముగు అగ్నిస్వరూపకము గా మార్పు చెందెను. భూమిలో నీ అగ్నితత్వము చేతనే నృషి, స్థితిలయాదులు కలుగును. స్వర్గములో సూర్యతత్వముగను, త్రివర్గాతీతముగను ధ్రువతత్వత్విక హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మతత్వముగను సర్వాతీతములో ఆత్మతత్వ స్వరూపముగనున్నది. పంచభూతాదల ననుసరించి ఆత్మవైశ్యమగు తేజస్వీలాగున భూతాకృతితో ఆవరణములై మార్పులు చెందినది. క్రిందియావరణాతిమితో నుపరియావరణ స్వరూపమేర్పడుచుండును. ఈలాగున సర్వాంతము వరకు నగుచుండును.

ఈరాసుల విశేషాంశములను మనమూహించి చెప్పలేము. సర్వాభరణములకు బంగారము మూలమువలెనున్నది. రాసులకు రూపములు, వర్ణములు, ధాతువులు, గుణములు, వస్తువులు, ద్రవ్యములు, దేశములుండుటచేత సర్వములను దెలుసుకొను సాధనములుగనున్నవి. విమర్శించుటచేత ప్రయోజనకారియగును.

శ. ని మ ం డ ల క క్ష్య.

శ్రీమద్భాగవతము. - పంచమసకంపం - అధ్యాయ. ౨౨

తత ఉపరిష్టాయోజన లక్ష్యాయ తృతీయమాన శ్చ నైశ్చర ఏతైకస్మిన్ రాశౌ శ్రింశన్యాసా విశంబమాన స్సర్వాకేవానవర్యేతి తావద్భిరనువర్తంతైః ప్రాయేణవా స ర్యేషా మనాంతికరిః॥ ౧౧॥

—♦ ర థ వి వ ర ము. ♦—

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంకం - అధ్యాయ. ౧౨

ఆకాశసంధ్యై రత్యై శ్చబలై స్స్యం సంయుతం సమారుహ్య శ్చ నైర్యాతి మండగామీ శ్చ నైశ్చరైః॥ ౨౦॥

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. ౧౨ - పుట ౭౯.

తతః శ్చ నైశ్చర్యోన్యత్యై శ్చబలైర్నైశ్చర్యం సంధ్యైః కార్షణ్యాయనం సమారు

హ్యస్యదనా యాతివై శనై॥ ౭౯॥

శ్రీమద్దేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయం ౧౬

తతః శనైశ్చరో ఘోరోలక్షణ్యయ వరోమితః॥ యోజనైస్సూర్యపుత్రోయం
తీంశన్నాపైః పరిభ్రామ॥ ౩౪॥ ఏకైకరాశౌ పశ్యతి నర్వానాశీన్యహగ్రహః
సర్వేషామశుభోమదః పోక్షః కాలవిదాంవరైః॥ ౩౫॥

— శనిమండలకక్ష్య. —

గురుమండలముపై న రెండులక్షల యోజనముల దూరమున శింశుమార
పుచ్చమందు శనైశ్చర గ్రహమండలమున్నది. ఒక్క-రాశియందు శనిమున్నదిమా
సములుండను. పండ్రెండురాసులు దిరుగుట కాగ్రహమునకొక్క యనువత్సర
మగును. ఆయనువత్సరము తృతీయమాసము. సామాన్యముగ నీగ్రహమెల్లరకు
వశాంతికరుడు. ఇతడు గగనసంభవంబులు చిత్రివర్ణయుతంబులగు నగు నక్ష్యంబులు
గల నీలరథము నెక్కి మండగమనంబునఁ జరించును. ఈతరూపు ఘోరమై నల్లనై
యుండును. ఈతఁడొక్క మహాగ్రహంబు. వాతస్వరూపుండగుటచే నీతఁడు ప్రాణి
కోటి పిండండదేహమున మణిపూరస్వాధిష్ఠాన కమలముమధ్యఁ వాతరూపుడై
యుండును.

— ౦ —

గురుమండలకక్ష్య.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధం - అధ్యాయం ౨౨

తతః పవన్తా ద్విలక్షణాంబుజనాంతరతో బృహస్పతి రేతైకస్మిన్ రాశౌ పరివ
త్సరం ప్రచరతి యదిదేవకీస్యాన్తాప్రియశ్శోభనో బ్రాహ్మణులస్య॥ ౧౪॥

— రథవివరము. —

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౧౨

అష్టాభిః పాండురైర్ద్యౌతైర్వాజభిః కాంచనరథేః తస్మిన్ విష్ణుః పర్థివై రాశౌ
రాశౌ బృహస్పతిః॥ ౧౯॥

శ్రీవామపురాణం - అధ్యాయం ౧౨ - పుట ౭౯.

తతస్తస్యోగి రహవిద్వాన్ దేవాచార్యోబృహస్పతిః॥ శోణైరత్యైః కాంచనస
శ్యంబసేన ప్రసర్వతి॥ ౭౭॥ యతస్తచ్చాక్షిణిర్ద్వైరష్టాభిర్వాత సమ్మతైః॥ నక్ష

శ్రీబ్రహ్మవివరణ సవేగస్తేనగచ్ఛతి॥ ౨౮॥

శ్రీమద్దేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయం ౧౬.

తతోద్విలక్షణమానేన యోజనానాం చ గీష్వతి॥ ౩౨॥ ఏతైకస్మిన్మహో
రాశౌ భుంక్తే సంవత్సరంచరన్ యదివశోభవేన్నైవానుకూలో బ్రహ్మవా
దినాం॥ ౩౩॥

అంగారక గ్రహమండల కక్ష్యకుపరిభాగమున లక్షద్వయ యోజనదూర
మున బృహస్పతిగ్రహమండల కక్ష్యగలదు. బృహస్పతియొక్కోక్కరాశి యందొ
క్కొక్క సంవత్సరకాలముండును. ద్వాదశరాసుల ద్వాదశవత్సరములఁ దిరిగి
వచ్చును. ఈకాలమునకు పరివత్సరమాన సంజ్ఞకలదు వక్రగతుండుకాని బృహ
స్పతి శుభఫలదండగు ఇతఁడే దేవగుతుండు. శోణవర్ణ హయాప్తకబద్ధముగు
కాంచనరథంబునెక్కి యాకాశమునఁ దిరుగును. తేజోరూపుడగు నీతఁడు ప్రాణుల
పిండాండదేహంబున మణిపూరానాహత కమలముల మధ్యగల మనఃపీఠ సామీప్యం
బున దక్షిణభాగమునఁ దేజోరూపుడై యుపాసనామార్గకారణ భూతుడై వెలుఁ
గుచుండు.

అంగారకమండలకక్ష్య.

శ్రీమద్భాగవతం - పంచమస్కంధము - అధ్యాయం ౨౨

తత ఊర్ధ్వ మంగారకోపి యోజనలక్షద్వితీయం పరిభ్రమనః త్రిభిస్త్రైభి
వత్తై రేతైకశోరాశీన్ చానుభుజై యదివక్రేణాభివర్తతే ప్రాయేణశుభగ్రహా
భుశంస॥ ౧౩॥

— రథవివరము. —

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాశం - అధ్యాయం ౧౨.

అష్టాభిః కాంచనశ్రీమా భామస్యాపిరథోమహాః | బద్ధరాగాదునైరత్యై
స్సంయుక్తై వహ్నిసంభవై॥ ౧౮॥

శ్రీమద్దేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయం ౧౬.

ఉపరిష్టాత్రతోభామా యోజనానాం ద్విలక్షతః॥ ౩౦॥ వత్తైస్త్రైభిః స్త్రైభి
స్సంయుక్తై రాశీనతైకతః॥ ద్వాదశాపిచదేవరై యదివశోనహయతే॥ ౩౧॥

ప్రాచీనాశుభకృత్సౌమ్యం గృహకాఘానాంచనూచకః॥

బుధగృహమండలకక్ష్య కువరిభాగమున లక్షస్వీతియ యోజనదూరంబున నంగారక గృహకక్ష్యకలదు. అంగరకుడు వద్దరాగారజాశ్వయుత కాంచన రథమధిరోహించి యొక్కొక్కరాశియందు మూడు కక్షముల (ఒకటిన్నర నెల) కాలము దిరుగుచు ద్వాదశరాసుల నొకటిన్నర సొవత్సరకాలమునఁ జుట్టిరాగలడు. ఈతండు వక్రగిండుకానిచో నశుభుండు బాపియునగు అన్నిరూపుండగుటచే నీతఁడు ప్రాణికోటి పిందాండశరీరమున నన్నిరూపుండై భ్రూద్వయమధ్యముననుండు.

—o—

బు ధ మ ం డ ల క క్ష్య

శ్రీమద్భాగవతం - పంచమస్కంధం - అధ్యాయము. ౨౨

తన ఉపరిష్టాద్విలక్షణయోజనతో మేధస్సమ్యక్ ఉపలభ్యమానః ప్రాచీనాశుభకృద్భాగము తిరిచ్యతే- తివాతి వాతాభిప్రాయానా వృష్ట్యాదిభయ మాశంసతే॥ ౧౨॥

—* ర థ ము వి వ ర ము, *—

శ్రీవిష్ణుపురాణం - స్వీతియాంశం - అధ్యాయము. ౧౨

వాయుగ్నిద్రివ్యసంభూతో రథశ్చంద్ర సుతస్యచ॥ పిశంక నురగైర్యుక్త సాస్థిప్రాభిర్యాయ వేగభిః॥ ౧౬॥

గతి. శ్రీదేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయము. ౨3

శీఘ్రిమంద సమానాభిర్గతిభి శ్శక్రవత్సదా॥

ర థ ౧. శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము. ౫౨ పుట. 2౯.

తోయ తేజోమయః శుభ్రః సోమ పుత్రస్యవైరథః॥ యస్తోహస్తైః పిశంకైస్తు అష్టభిర్యాతరంహస్తైః॥ 2౨॥ సవయాధః సానుకరః సూతోద్వివ్యోరథేనుహః॥ సోపాసంగ వతాకస్తు సధ్వజోమేఘసన్నిభః॥ 23॥

శుక్రగృహమండల కక్ష్యకువరిభాగమున రెండులక్షల యోజనములదూరమున బుధగృహమండలమున్నది. వాయువేగంబుగల వసువువచ్చని గుఱ్ఱంబులు నెనిమిదింటిఁ జూచిన వాయుగ్ని ద్రివ్యజనితంబగు తేరునక్కఱ తిరుగుచు యను,

ఒక్కొక్కరాశిలో నొక్కొక్కనల వసించుచు నొకయేడాదికాలమున ద్వాదశరా
సులఁదిరిగివచ్చు. సామాన్యముగ సూర్యునివలె నీతండు శుభుండు. అనావృష్టి
సూచకుండు. సూర్యశుక్రసమానగతి యీతనికున్నది. తేజోరూపుడై పాణి
పిండాండ దేహముగిపూరానాహత కమలము మధ్యగల మనఃపీఠసామీప్యంబున
వామభాగమున నుండును.

—o—

శుక్రమండలక్ష్య-

శ్రీమన్మౌగవతము - మంచమస్కంధం - అధ్యాయ. ౨౨

తత ఉపరిష్టా దశనా ద్విలక్షయోజన త ఉపలభ్యతే। పురతః పశ్చాత్సమై
వార్కస్య త్రైఘ్నుమాంద్య సామ్యాభిర్గతి భిరర్కవచ్చరతి- లోకానాం నిత్యదాను
కూల ఏవప్రాయేణ వర్షం యచ్ఛారేణాను మియతే సవృష్టి విప్లవభగ్నిహేళావ
శమనః ఉశన సాబుధోవ్యాఖ్యాతః॥ ౧౧ ।

— రథవివరము. —

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయ. ౧౨

నవరూధసానుశర్వోయుక్తోభూ సంభవైర్మయైః। సోపానంగ పతాకస్తు శుక్ర
స్యాపి రథోమహాః॥ ౧౭ ।

అంశః ప్రజావత్సంశయు శక్త్యంశయు - శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. ౧౩

పుట ౭౯ - శ్లో. 3౪

గతి, శ్రీజేవీభాగవతం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయ. ౧౬

పురః పశ్చాత్సమైవాసా వర్కస్యతరివర్తతే। ౨౬ । శ్రీఘ్నమండ సమా
నాభిర్గతిభిర్విచరన్విభుః లోకానామనుకూలాయం ప్రాయఃప్రాక్త శ్శుభావహః॥ ౨౭

శుక్ర రథం - శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. ౧౩ - పుట. ౭౯

భార్గవస్య రథః శ్రీమాన్ దే భిన్నాసూర్య సన్నిభః। పృథివీసంభవైర్మయైః
నానావర్ణైర్మయాత్మమైః॥ ౭౪ । శ్వేతః పితంగః సారంగో నీలః పీతః పిలోహితః।

కృష్ణశ్చ హరితశ్చైవ పృథతః పృష్ఠిరేవచ। దశభిస్తైర్మహాభాగైర కృతైర్వాత వేగ
తైః॥ ౭౫ । అష్టాశ్వైః కాంచనః శ్రీమాన్ సోమస్యాపి రథోభవతు। అస్కైర్గర్జ

హితైర్యైః సర్వైరగ్నిసంభవైః | సర్వతేజసా ఖమానోవై ఋజువక్త్రానుచక్ర
గః | 2౬ |

నక్షత్రమండల కక్ష్యకూర్ధ్వభాగమున రౌండులయోజనముల దూరమున
శుక్రమండలముండును, శుక్రమండల సూర్యసన్నిభంబునుఁ బతాకావిరాజితంబును
నానావర్ణ విరాజమాన భూసంభవోత్త మాప్త హయయతుంబునునగు మహారథము
నధిష్ఠించి బుధసూర్య సమానవేగంబునఁ దిరుగుచుండును. ఋజువక్త్రసమములను
మూడుగతులు గలవాఁడు. సామాన్యముగ లోకహితకార్తయై వర్తించును, ఈతండు
వర్తకారకుఁడు, ఆరోజ్యోతిరూపుడై పోషింపఁడ దేహమందు మూలాధార
సావధిస్తాన మధ్యమున నున్నవాడై శుక్రోత్పత్తికిఁ బ్రధానకారకుడైయుండును.

—o—

నక్షత్రమండలకక్ష్య.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయ ౨౨

తత ఉపరిష్ఠాల్లక్షయోజనతో నక్షత్రాణి మేరుం దక్షిణేనైవ కాలాయన
ఉత్తరయోజనాని సహభిజతాస్తా వింశతిః | ౧౦ |

చంద్రిమండలమునకుఁ బైభాగమున లక్షయోజన దూరమున నక్షత్ర
మండలంబు నొప్పుచుండు. అయ్యది కాలచక్రమున మేరుభూధర దక్షిణభాగంబున
నున్నది. అందలి నక్షత్రము లభిజత్తుతోఁజేరి యిరువదెనిమిది, ఉత్తరాషాఢాశ్రవ
ణనక్షత్రములసంధిని నయ్యభిజత్తుకలను, “అభిజన్నామ నక్షత్రం ఉపరిష్ఠాదషాఢా
నాం అధస్తాచోగ్రిణా” అని శ్రుతిక్రమాణము. ఇరువదెనిమిది నక్షత్రములు
తేజరూపమునఁ బ్రాణికోటి పిండాండ దేహమునందలట వలయాకారమున
వ్యాపించియున్నది.

చంద్రవిషయవిశేషము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ ౧౨ - పుట. 2౮

సోమస్యశుక్లక్షుడా భాస్కరే పురతస్థితే | ఆపూర్వతే పురస్థాంతః సతతం
దివస్కర్మాత్ | ౧౫ | దేవైః పీతంక్షయే సోమమాస్యాయయంతి నిత్యదా |

ఏతంపంచ దశాహంతు రశ్మినేకేన భాస్కరః॥ ౧౬ ॥ ఆపూరయన్ సుషుమ్నస
భాగం భాగమహాశ్రమాత్॥ సుషుమ్నాప్యాయమానస్య శుక్లావర్ధంతి చైకలాః
౧౭ ॥ తస్మాత్ ద్రోసంతివై కృష్ణేశుక్ల ఆప్యాయంతిచ॥ ఇత్యేవం సూర్యవిశ్వేణ
చ ద్రోస్యాప్యాయితాతమః॥ ౧౮ ॥ పార్జమస్యాం సద్భక్తేశు శుక్లః సంపూర్ణమం
డలః॥ ఏవమాప్యాయితః సోమః శుక్లపక్షే దినకృమాత్॥ ౧౯ ॥ తతోద్వితీయ
ప్రభృతి బహుళస్యచతుర్దశీ॥ అపాంసార మయస్యేందో రసమాశ్రాత్త్యకస్యచ॥ పిబం
త్యంబురుయందేవా మధుసామ్యం సుధామయం॥ ౨౦ ॥ సౌభృతంచార్జమాసేన
అమృతం సూర్యతేజసా॥ భక్షార్థమమృతం సామ్యం పార్జమాస్యముపాసతే॥ ౨౧ ॥
ఏకరాత్రం సురైః నరైః పితృభిశ్చ మహర్నిభిః॥ సోమస్యకృష్ణ పక్షౌచా భాస్కర
స్యాభిముఖస్యచ॥ ౨౨ ॥ చక్షీయతే పురస్యాంతః పీయమానాః కలాః కృమాత్॥
క్షీయంతే తస్మాత్ కృష్ణేయాశుక్లే హ్యప్యాయ యంతిరా॥ ౨౩ ॥ ఏవందిన
కృమాతీతే విబుధాస్త్ర నిశాకరం॥ పీత్యాఽర్థమాసం గచ్ఛంతి అమావాస్యాం సురో
త్తమాః॥ పితరశ్చోపతిష్ఠంతి అమావాస్యాం నిశాకరం॥ ౨౪ ॥

— చంద్ర విషయము. —

చంద్రుడు బల్బమదిశయందత్పత్తియగుచుండును. లీనము, తూర్పుదిశ
యందగును. శుద్ధవిదియ ఘడియలలో సాయంకాలమందు సూర్యుడప్రమించగానే
చంద్రుడు బాలరాపముతోఁ బల్బమదిశయందగకడును. ఇదేచంద్రోత్పత్తి.
అమావాస్యయందు తూర్పుదిశఁ జంద్రుడేషకాళాంశము సూర్యునిలోఁ జేరియుండుట
చేత నీదిశలో అస్తమయమని చెప్పవచ్చును. ఈ రెంటికి అంతరాయము వదనా
లుగురోజులు. చంద్రగతి చారముతోఁ బ్రతిరోజు రెండుఘడియల ప్రకారము క్రమ
ముగఁ దగ్గుచురాగా వదనాలుగురోజులకు సూర్యుడున్నతూర్పుదిశకుఁ గృష్ణపక్ష
ములో అమావాశ్యనాటికి చంద్రుడు సూర్యునిఁ జేరును ఇటులనే శుక్లపక్షమందుఁ
బ్రదికినము రెండుఘడియల ప్రకారము చంద్రగమనగతి తగ్గుచుండుటచేత శుద్ధ
పార్జమనాటికి ఋగ్వేదకళాస్వరూపుఁడై రాత్రిప్రారంభ సమయమునకుఁ దూర్పు
దిక్కునఁ బూర్ణచంద్రబింబము మనకుఁ గానవచ్చును. ఈప్రకారము చంద్రుడొ
క్కమాసమునకు సూర్యునిచుట్టు తిరిగివచ్చుటచేతఁ జాంద్రమాసముతో నొక్క
మాసము, ఇట్టిచంద్రమాసము లొక సంవత్సరము. పితృలోకమువారికి శుక్లప
క్షమునకు మొదటిచముగనగును నీలాగున చంద్రుండు మనచాంద్రమాసములు

చేరి వారలకొకమాన సౌజ్ఞగనగును. ఇదేపితరులు దేవత్వమునుబొంది దేవలోకమునుజేసిన శింశుమారసూర్యునిగతితో మనసంవత్సరము వారలకొకదినమగును. మనము ప్రేతకర్మలందు బ్రేతత్వవిముక్తివఱకు చంద్రసంజ్ఞగా చంద్రమాసములను మాసికాదులుగాఁజేయుదుము. ఈసంజ్ఞతో సంవత్సరాంతరము విలోకముతో దేవత్వముతో స్వర్గలోక కామాన పౌకాము మనసంవత్సరము వారలకొకదినముగా నగుచుండును. మనసంవత్సర శాస్త్రములు దేవత్వముఁజెందిన పితరులకు దినసంజ్ఞగా నగుచుండును.

చంద్రుడు శుద్ధపాడ్యమినుండి పార్లవమివఱకు దినదినప్రవర్ధమానము చెందుచుండును. ఇందుకుఁగారణము సూర్యునియందుఁగల సుషుమ్న వాహియే.

—† చంద్రకళలపానవిశేషవిధానము. †—

కృష్ణపక్ష పాడ్యమినుండి చంద్రకళలను ద్యులోకమందున్నవారు గుర్తులు వారిభాగాఁశములుగ సక్రిందినిర్ణయ తిథులంగు వరుసప్రకారమభ్యర్థముచేయుదురు. ఇది వారలకుఁ దమపగటికాలములో అయిదుఘడియలకాలముగ నుండును. చంద్రుని మాసము దేవతలకొకదినములోఁ బ్రండెండవభాగము. (అయిదుఘడియలకాల మగును) ఇట్టివి బ్రండెందుమాసములు పానముజేసినవి దేవతలకొక దినపానముగ నుండును. ఈ అమృతపానముచేతనే దేవతలకు నితరకల్పితాహారాదుల నావశ్యకరములాయెను. మనలోకాదులలోవలె నిరంతరము ప్రయత్నములతోఁ గల్పించబడి తయారుచేయవలసినంత ఆవసరములులేదు. మనకుఁగల వానికిఁ బరివత్సాదులు కల్పితములుకాని మనయాహార మోషధీకల్పితమగుట నమృతముకాబదు. వారలయాహారము సూర్యకృతమగుట నమృతమనబడును. దానిఁదాని వారమర్త్యులైరి. అన్నాదులచేత మృత్యుహృత్తలమై మనము మృత్యులమైతిమి. ఏలోకములో నుండుటమేలో నిపుడైనను దెలిసి ఆశ్రయించవలెను లోకములే లేవని ఉదాసీనముతోనున్న నేమియు ఫలములేదు. ఇటులనే సర్వవిషయాదులందున బారతమ్యము లనంతములుగ నుండును. చంద్రకళల వృద్ధితో శుక్లపక్ష మనియు క్షీణతతోఁ గృష్ణపక్షమనియు మనవ్యావహారికము.

చంద్రసూర్యుల అంతరాయకాలమే కింధిసంజ్ఞలు. సక్షత్రములు. ఏమాసములోనైనను దువకు సునత్సర సంజ్ఞతో ముగిసి మరిలప్రారంభమగును. మనుష్యమానముమొదలు బ్రహ్మామానవర్యతము సర్వలకు ఆయావరిమితి కలెసంవత్సర

(5) చంద్రకళల చిత్రపటవివరము.

ఈచిత్రపటమునుగురించి అనేక విశేషాంశముల నాలోచించి తెలుసుకొనఁ దగినదియున్నది. ఇందులో మధ్యలోఁగల సూర్యుని సమయసందర్భానసారముడయాస్తమయదిశల భేదములతోను, బూర్వార్ధ్ధోత్తరార్ధ గోళముతోను, జంద్రకళలను నుదయాస్తమయ దిశలనుసరించియు నన్వయించవలెను. మనకు సాయంకాలమునఁ బశ్చిమదశలో సూర్యునకుఁ దూర్పునఁ జంద్రోదయమును మనకుఁదూర్పున నుపశయమున సూర్యునకుఁ జశ్చిమములోఁ జంద్రోదయాస్తమయములును గలుగునట్లును (అమావాస్యయందు) సర్వవిషయములందు సూర్యుఁడుభయమధ్యలో నుండునట్లును గ్రహించవలెను. ఈచంద్రుఁడు మచట నిత్యమగవడు భౌతికజలభూతమగు నిత్యవంచదశ కలాత్మక చంద్రుఁడనియు, సూర్యునికధోభాగమున నున్నచంద్రుని పౌతిబింబరాపుఁడనియు గ్రహించవలెను మరొకవిషయతో సూర్యాంతరోపరి షోడశీకల సామముగను, ధ్రువకళతోఁ బరాపరమువరకు వాత్మకాంత శుద్ధ సత్త్వ సప్తదశికళగను దనుపరి వాత్మస్వరూపముగను నన్వయించి యుపాసించవలెను. ధ్రువమును ధ్రువాంశమును గనిపెట్టువారలకే సులభగోచరముకాదు. కేవల పౌత్యక్ష పౌతిబింబమునఁ బౌతిలోఁజూచినవన్నియుఁ గల్పితములై యనంత భ్రమలకును, భిన్నములకును గారణమగును. మూలము దెలసినచో విపరీత సంశయముల కాస్పదముండదు. ఆత్మస్వరూప నిశ్చయజ్ఞానముతో సత్యధ్రువము దోచునంతవరకు సీవ్రకృతిధ్రువమే పౌత్యక్షపౌమాణముగఁదోచి బాధించు చుండుటచేతఁ దదుపరిలోఁగల సత్యధ్రువవిషయము బోధకాఁజాలదు. అందుచేత సందేహములు విడవాడవు. సిద్ధాంతము దొరకదు. చుట్టునుగల చంద్రకళల కేంద్రభాగములో భూమిగోళాకారముగనున్నది ఈ భూమిచుట్టును జంద్రకళలు జలభూత భ్రమణతోఁ దిరుగుచుండును. ఈ రెంటికిని భ్రమణాలున్నవి. భూమికెదురుగ లోపలి భాగములోని చంద్రకళలు రాత్రి మనకగవడును. ఆవలచైపుననున్న చంద్రకళలు పగలుకనఁజుదును. అవియే శుక్లకృష్ణపక్షతిథుల సంజ్ఞలు. శ్రీవిద్యలోని యీకళల నామములును, వాటికిసరిగ రాత్రికళలును, బగటికళలను వాయుఁబడినవి. భూమికేగల యుదయాస్తమయముల సంధ్యలు, మధ్యాహ్న వేళయందు భూమికిసూటిగాఁగల సరిత్యసంబంధ సావిత్రికళయుఁ జూపఁబడినవి. దీనినే మన కుపనయనకాలమునందు శ్రీగాయత్రీగా ముఖ్యోపాసనగాఁ బఠాడితో బ్రహ్మోపాసనగా నుండే శించి యుపాసించఁజేసిరి. ఈచిత్రపటమును సావకాశముతో సవిస్తరముగఁ జూచినచో ననేకవిషయాదులు తెలియగలవు. ఉత్తరాయణమందు సూర్యుఁడుపరి శివశుమార వలయార్ధభాగములో నుండుటచేతఁ జంద్రుఁడు కృష్ణపక్షమందు తత్తరాయణ

దిశలో సూర్యుని సమీపించుచు సమావాసస్థయందు సూర్యునిజేరును. శుక్లవక్ష
 మందుఁ జందుడు శింశుమార దక్షిణార్ధ వలయములో సంచరించుచుండును. ఇటు
 లనే దిశలభేదములతో దక్షిణాయనమందుఁ జందుఁ దుభయభేదములతోఁ జైవిధ
 మునకు వ్యతిరేకమునఁ దిరుగుచుండునని తెలియవలెను. ఇందులోని పెద్దయంకెలు
 చంద్రకళల సమీపములో నున్నవాటిని శుక్ల కృష్ణవక్ష తిథులుగఁ తెలియవలెను.
 చంద్రకళలు సూర్యునికి వెనుకపార్శ్వములోఁ గృష్ణవక్షమందు సూర్యుని సమీపిం
 చుకొలది కళాపీనమగుచుండును. ఈకళలు శుక్లవక్షమందు సూర్యుని ముందు
 పార్శ్వములో పార్శ్వమాసివరకు దినదిన ప్రవర్తమానమగుచుండును. పార్శ్వమాసి
 రోజునకు సూర్యునకు సూటిగాఁ (నదురుగా) బ్రతిలింబము సంపూర్ణమైనవాడగు
 చుండును. ఇది సూర్యుని మధ్యలోగల యుపరిహోషణీ సోమకళ. దీనిని శుద్ధ సాత్వి
 కాంశ కాంతాత్మకళగా నెఱుంగవలయును. ఈకళయాత్మకండ్లి యథోన్ముఖముతోఁ
 గ్రమముగావచ్చి సూర్యునిలోఁజేరి నిలిచినది. అందుచేతనే 'మనకుపనయనములో
 బ్రహ్మస్వరూపిణిగాఁ బరావర ప్రకృతియగు సాత్వికస్వరూపిణిగా నుపదేశించిరి.
 ఈకళ భూతాదులలో భూతాంశ గుణాదుల ప్రకాశముననుసరించిన తేజస్సుతోను,
 జీవరాసులలో మనస్సుగను నుభయవక్షముగా సంకల్పవికల్పాత్మకముగనున్నది.
 ఈ బ్రహ్మండ్లమునకే పరిభ్రమణయందుటచేత నందులోని వాటికఁతటికినిగూడ
 భ్రమణ సహజముగా నుండియేతీరును. బ్రహ్మాండాంతరములో నున్న వాటికుభయ
 భ్రమణలుగూడచుండును. మనమున్న వృథిని యంత్యభూతమగుటచేత గడవఁ
 భ్రమణతోనున్నది. మనకుపరిలోగల నితరభూతాదులన్నిటికిని భ్రమణలున్నం
 దుచేత సిద్ధాంతముజేసి జెప్పటకష్టము. కాబట్టి మనసిద్ధాంతముఁ నియును భ్రమ
 లోని సిద్ధాంతములేయగును వేదము భగవద్వాక్యముగాన వేదసిద్ధాంతమి ప్రమా
 ణము. తదితరసిద్ధాంతములకు సర్వదా మార్పులతప్పవు. మనకుపరిలోగల జల
 భూతమునకు భ్రమణయందుటచేత నిత్యచంద్రకళలు వృద్ధిక్షయాత్మకముతోఁ బ్రతి
 బింబితమై తమపరి తేజోభూతరాశియగు సూర్యునికిని మనకును మధ్యలో పెరుకు
 ముందుగాఁగల యుభయవక్ష చంద్రకళల కవకాశ కారణములుగల్గెను. ప్రతిభూ
 తమునందు నాత్మచైతన్య తేజస్సు గుణత్రయాదులతోఁ దప్పక కాలక్షర్యక్రియాదుల
 కై యున్నదని నిశ్చయించి తెలియవలెను. ఈచంద్రకళల చలనము సూర్యస్వపరి
 భ్రమణ జలభూతభ్రమణ వృథివీభూతభ్రమణ భూతాదులభ్రమణ, దిశలభేదములు
 నొకదానికొకటి కారణములై యాత్మకండ్లి బింబితబింబ న్యాయానుసారమగు
 చున్నవని తెలియవలెను. మనకుఁబండిండుమానములు, కండయనములు, రెండు

వక్షములు ఆరోహణావరోహణ మార్గములు, సూర్యమధ్యాహ్నభాగస్థానములు మున్నుగాగల భేదము లనేకములున్నవి. ఈ త్రిభువనములకు సూర్యుడే మూలాధారభూతుఁడు. సూర్యనకుపరిచియే సర్వమున్నది. అందుచేతఁ జెంద్రుఁడు, మాసభేదములతో నయనభేదములతో శింశుమారకతి భేదములతోఁ బక్షభేదములతో నారోహణావరోహణ మార్గములతో సూర్యమధ్యాహ్నభాగములతో మార్పులుగా మన కుపరిలో మనచుట్టు నిత్యము మాసాధిపతియై దిరుగుచున్నాఁడు. ఈకథయేలేనిచో మనముజీవింపజాలము.

ఇందువెంటలగు మరొక చిత్రవటమున బంచభూతముల పరస్పర సూత్రాకర్షణ సంబధములు, భూతాదుల కక్ష్యలు, చంద్రీకక్ష్యలుకలవు. చూచి గ్రహింపవచ్చును. ఆపోభూత (చంద్ర)మండలము తేజోభూతము (సూర్యుని) చుట్టును దిరుగుట కొకమాసము మన మానముతోవగును. అపోభూతలోకమున కిదొక దినసంజ్ఞ. దీనినే మనము శుక్లకృష్ణవక్షములందుము. ఈ భూతలోకవాసుల కీయ భయవక్షములు రాత్రింబగళ్లగును. మనదినము వారికి రెండుఘడియలగును. మనమున్న పృథివీభూతము శుక్లవక్షమంతయు సూర్యనకు తూర్పుపార్శ్వములో (మనకు వశ్చిములో) దినదినాభివృద్ధి గాగల చంద్రీకళలు పెరుగుచు సూర్యునికి దూరమగు మనకు రాత్రింబదగవడుచుండును. మరల కృష్ణవక్షమందీకళలు సూర్యనకువెనుక ఉత్తర (వశ్చిను)దిశగా (మనకు తూర్పున) దినదినము హీనకళలతో నాపోభూతముతో సూర్యునిఁజుట్టు తుదికమావాప్యయందు మనకుఁ దూర్పున సూర్యోదయము నకుముందే సూర్యునితో నమిపించిచేరును. ఇందుకు గారణమాపోభూత భ్రమణయే. ఇందులోఁ బ్రతిబింబితిమే చంద్రుడు. ఈ శుక్ల కృష్ణవక్షము లాపోభూతము. ఇది సూర్యుని సమీపించుటలోఁ గ్రమముగాఁ గృష్ణవక్షముగను, మరల సూర్యునినుండి దూరమగుటలో శుక్లవక్షములుగనునగును. తేజోభూతాధిపతి సూర్యుఁడుగను ఆపోభూతాధిపతి చంద్రుఁడుగను దెలియవలెను. ఈ ఉభయ మధ్యలోనున్నదే మనపృథివీభూతము (అగ్ని) ఈకారణములచేతనే చంద్రీకళలకు వృద్ధిక్షయాలగుచుండును.

సృష్టియనఁగఁ క్రమముగ బింబప్రతిబింబన్యాయము. ఆత్మనుండి ప్రతిభూతావరణమందును సాయాభూతగుణానుసార స్వరూపతత్త్వముతో నాత్మచైతన్య ప్రకాశకళ లాస్వరూపమునకు నానుగుణములతో నేర్పడి యాయాకార్యప్రకాశ ఫలానుభవగతి నలఁచుచుండును. ఇది యాదిభూతమగు నాకాశములో బ్రహ్మస్వరూపముగను, వాయుభూతములో ధువస్వరూప మేరువుగను. దేజోభూతములో

నాదిత్యుడుగను, జలభూతములోఁ జంక్రొడుగను, బృధివీభూతములో నగ్నిగను నాయాభూతాధి దైవతములై ప్రకాశించి సృష్టిసీతలయందులకుఁ గారణభూతములై యుండును. ఈ భేదములకొకయుదాహరణము. క్షీరముష్ణగుణముకలది. దధి శీతగుణముకలది. క్షీరమునుండియే దధియుత్పన్నమైనది, భూతగుణావరణ భేదముతో నొకటి యగ్నితత్వము, మరొకటి జలతత్వమునాయెను. ఈ లాగుననే యన్నియు నాద్యౌతములం జేకాంశమే తత్త్వమిత్థమగును. మధ్యలోనే భేదములుండును. ఇది ప్రకృతి సహజగుణము. ఊహించినంత ముందుకుఁబోవుచునేయుండునుగాని అంతము సిద్ధాంతముగానేరదు. ఇందుకు భృమిణయేకారణము అందుచేతనే శ్రీమదాదిశంకరులు తర్కాయపదముల జగత్తనుభ్రాంతితో మిథ్యయని చెప్పిరి. ఏమియును లేనిదానిలో నేమియునులేనిదెట్లు నేకములకుఁ గారణమాయెనని మూలమునుదెలిసి యాలోచించిన ధీరులు మిథ్యయనక మరేమందురు? ఏటి నేకారణకార్యములందురు. రెండవదానితోనే భిన్నముగాఁ జూపుగలిగెను. సూర్యములో నేచూపునులేదు. చూపేరెండఁది. అందుచేతనే తత్త్వవేత్తలు చూపు చూపులో గలియవలెనందురు. ఇదేమనోలీనము. చూపే ప్రమాదము. చూపుతోనే బ్రకృత్యేకము. భిన్నము, నసంతము, అభిమానవ్యామోహదులు, భ్రాంతులు, సృష్టిసీతలయందులు నగుచుండును. ఇందుకు మనసుపైయే యుదాహరణము. మనచూపుకడపటిది. మనకు బాహ్యములో సర్వము నున్నట్లగుచో భృమింకఁజేయును. తదుపరి వ్యామోహతిశయముతో సర్వవా బాహ్యమునే యభిమానింప జేయుచున్నది. ఈ పారబాటంతరములోని చూపును దెలియునంతవరకును బోజాలదు. ఈ పారబాటునుదెలిసి తన్నుదనలోఁదానేచూచుట తెలిసినచో నివృత్తాదముదొలగును. చూచి చూపేలేకజేసుకొన్నచో స్వస్వరూపమేనిలుచును. ఈ చూపునే యనేక విధములుగ జెప్పిరి. ఇది కార్యభేదముతో ననేకములైనది. సర్వ ప్రమాదములకుఁ జూపే కారణము, చూపుతోనే సర్వావర్ణములు, గుణాదులు, ద్వంద్వములు, నసంతభిన్నములు, భృమిణులుగలిగెను. అదిలోని మాపిలుల వచ్చెనో మరల నలులనే వెనుకకుమరలి తుదకేమియు లేకపోవుట యాత్మస్వస్వరూపము. ఇది తెలిసినచో నన్నియును మిథ్యలగును. తెలియుట బహుదుర్లభము. చూపు సకలకల్పితములకుఁగారణము. చూపే యిహపరష్యాధనము. చూపేరూపము. రూపమేయాదత్త్యుడు. చూపేమనస్సు. మనస్సేచంద్రుఁడు. ఒకటిలేజోగత్యును మరొకటి మనోనేత్రము. విచారమంతయు మానవా న్నాము, వేదగమ్యము, మరొకొన్ని విషయములను ఇంద్రవిశేష విషయమందుఁ జూడవలెఁజును.

— చంద్రకళల - విమర్శనము - విశేషము. —

చంద్రకళలను విమర్శింపదలచినచో సనేకవిధములుగ విమర్శించవచ్చును. అది మనస్సునకును దృష్టికిని సమాధానముగ నేయుండి 'వారివారి యోగ్యతకొలది వారికి సత్యముగ నే తోచుచుండును. అన్నియుఁదమతమమార్గములకును సరిపోవు నట్లే తోచుచుండును. అందుచేత సనేకవిధములుగ విమర్శింపవలసివచ్చెను. తుదకు సత్యమును ధృవమును దెలిసినవారలకు వేదమార్గమే ప్రమాణముగను. మిగత మార్గములన్నియు తాత్కాలికములే. ఇప్పుడు మరొకవిధముగ విమర్శించుచున్నాను. గమనించవలెను

తృప్తిపూత భ్రమణులబట్టి చంద్రకళల నొకవిధముగఁ బశ్చిమాదిగను మరొకవిధముగ మూర్ఖుడయ దిశనుబట్టియు నుండును. భౌతిక దినమునకొక భ్రమణయు చంద్రలోకమును జలభూతమునకల మనమాసమునకొక భ్రమణయుఁ గలుగును. శింశుమారముగో సూర్యగతితో మనసంపత్సర మొకదినముగను మన భూభ్రమణగతి ప్రారంభము సాయమాదిగ నేయున్నది. ముందు రాత్రియు మరల బగలును నగుచున్నది. ఇది తమోలోకము. జలవృద్ధిపూతములు తమోగుణ ప్రధానములు. శింశుమారము (స్వర్గము) తేజోలోకగుణ ప్రధానమైనది. మహర్లో కాదుత్తర త్రిలోకములగు జన. తపస్సత్యలోకాదులు వాయుభూతలోకాదులగును. ఉభయమధ్యకేంద్రమే మహర్లోకము. ఉపనిషత్తులోఁ బృథివి విషయమును జెప్పు నపుడు శిక్షావల్లి ప్రధమానువాకమున "అగ్నిః పూర్వరూపమ్ ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్, ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్, అథః సంధిః వైశ్యతస్సాధావమ్" అని యున్నది. మనకు అగ్నివృద్ధి దేవతాకము ప్రధానముగను ప్రారంభముగను నున్నది. అగ్నితమోలోక మునకే. అగ్నిని వరుణికిని నన్నిహిత సబంధముకలదు. మనస్సృష్టికియై కర్మాదుల సాయమాదిగ నే ప్రారంభము. శ్రీవేదమత గాయత్రీ సంధ్యావందనము గూడ సాయమాదిగ నే ప్రారంభము. ఔపాసనాదులు సర్వకర్మలు క్రితములు సాయ మాదిగ నేయున్నవి. అందుచేత నుపనిషత్తులు "అగ్నిః పూర్వరూపమ్" మని జెప్పినవి దీనినిబట్టి సాయమాదిగ నే ప్రారంభమున వచ్చును. "ఆదిత్య ఉత్తరమ్" అని చెప్పి నందుచేత పగలు రెండవదిగా మున్నదనుట స్పష్టము. సాయంకాలమునకు మన భూమి వరుణదిశనుజేరును. వరుణుడు మనకును సూర్యునకును మధ్యలో మన కుపరిగ్రహముగ నున్నాడు. కాబట్టి సాయంకాలమునకే చంద్రకళ మనకు ప్రారం భముగనున్నది. ఈ కళలు దినదినాభివృద్ధి మనకాలమానముతో రెండేర్పరుషియ లధికముగాఁ జంద్రకళ కాంతులు పెరుగును. మనకును మెల్లతక్కుమందు దిన

దినము రెండుఘడియలకాలముచొప్పున కళలభక్తికాశమునకు గాలమునకుఁ బెరుగుదలయున్నది. ఈ రెండుఘడియలకుఁ గారణము జలభూత భ్రమణగతి. మన కాలమానముతో రెండుఘడియల కాలముచొప్పున గతితో మన మాన మాలోకమున నొకరాత్రియు బగలునగును. ఈలెట్లతో మరల కృష్ణపక్షమందుగూడ కళలపీఠమానములుగూడ సరిపోవుచున్నవి. మన భూభ్రమణమునవేగముతోఁ బ్రథమ దినమున రెండుఘడియలుగను మరల గ్రమముగా జలభూత గమనముతో ముందుకు వచ్చుటతో వెనుకటిరెండుఘడియలు మరలనటిరెండుఘడియలుచేరి రెండవ తిథిమందు నాలుగుఘడియలకాలమధికమగును. ఈలాగునఁ బున్నవరకును ముప్పదిఘడియలుగను మరల నిదేవిధముగనే జలభూతభ్రమణ సూర్యునికిముందు వెళ్ళుటచేత జంద్రకళలు దూరమగుచుఁ గృష్ణపక్షముగ దినదినము కళలు దూరకాలవ్యవధులతో సూర్యునకు తరదిత చేరుటచే మనకుఁగళలు క్రమక్రమముగఁ దగ్గుచూకృష్ణపక్షమగును. జలభూతము రోజునకు రెండుఘడియలచొప్పున గతితో మనకు ముందుగాఁ బోవుచుండును, మరల జలభూతకాలమాన దినాంతములో మనకుసమీపించుటచేత నెదురుగా శుక్లవిదియకళ మనకు బళ్ళిమయులోఁ గనిపించును. కృష్ణపక్షకళలు మనకుఁ దూర్పుననుండి యుత్తరదిశకు దూరమగును, మరల సూర్యునికి వెనుకభాగమందు సమీపించి మరలమనదృష్టితో భూభ్రమణతో మనకుఁ దూర్పుదిశ నమావాస్యయందీ చంద్రకళ సూర్యునిఁజేరును. ఉభయదిశలకు ముఖ్యగారణము మన భూభ్రమణ, జలభూతభ్రమణ. సూర్యునికి ముందువెనుకలుగఁ జాకిచ్చిమములందుదియొస్తమయముగా శుక్లకృష్ణ పక్షభేదములతో వృద్ధిక్షయాత్మకముతో జంద్రకళలు దినమునకు రెండేసిఘడియల సంఖ్యతోఁ గ్రమముగాఁ జరుగుచున్నది. లేకున్న వేరుమార్గమేలేదు. ఇదిగూడముఖ్యమార్గమని వివరించితిని. వేదశాస్త్ర ప్రమాణాదరాభిమాన సంపన్ను లీరహస్యవంతులెవ్వకదెలుసుకొన సమర్థులు. తదితరులు పశ్చిమి తిమాణ పశ్చిమముతో భ్రమణ గతిద్వయముతో సత్యమును దెలియరు.

సోమ బావ

పూర్వపశ్చిమ భ్రమణలతోఁ గలిగినదే వైభేదమువేర్తగాదు. పశ్చిమమే పూర్వము, పూర్వమేపశ్చిమము. ఎప్పటికిని అద్యంతములేకములేను. భ్రమణ లేనిచోఁ బూర్వములేదు. పశ్చిమములేదు. పూర్వపశ్చిమములే. “సదితా వశాన్తాత్సవిపురస్తాత్స వితోత్తరాత్సమములు రెండును నేకరానరామే అనివేదము. అందుచేతి సత్యములేదు. సిద్ధాంతములేదు. జగత్సత్యమని యెంతవరకుఁజెప్పిరో నిదియు సంతవరకే. జగన్నిర్భయమని యెప్పుడుచెప్పిరో

యభవన్మియు మిశ్యలేను. మూలస్వరూపజ్ఞానము గలుగునంతవర కేమియును నిశ్చయింపజాలము. నిశ్చయించినను అచుమానముతీరదు. అందుకే వేదములు పూర్వమే స్వయముద్భవమై సత్యమును ఘోషించినవి. మిగతవన్నియును మన్యలోఁ గాలముచేత అంతరాంతరములుగా ముందెంతవరకు సుతృప్తములగునో తెలియజాలరు. వేదముసత్యము. ఋతువులకుఁ జంద్రుఁడే కారణుడు. ఇందుకు చిత్తి పన్నునునం దెనిమిదవ అనువాకములో “సువర్ణం గోశగ్ం రజనావరీవృతం, ఏనాం వసుధానీం విరాజం, అమృతస్యపూర్ణా తాముకలాం విచక్షతే, చాదగ్ం వద్ధోతు ర్మలానివిత్సే|| ౮ ||” అని ప్రమాణముకాదు.

ఈబ్రహ్మజాంతరముతో వద్ధోత్పరూపముతో సూర్యుడు నన్ని హోత్రుడు మొదలగు సర్వదేవతలందుఁ బూర్ణానందామృత స్వరూపముండును. అందుచేతనే యాత్మాంశ కళారూపుడుగా మధ్యలో చంద్రిడు మనస్సుగా నందర్బానుసారముగఁ బ్రకాశించుచు వద్ధోరూప మంత్రదేవతగానున్నాడు “యేనర్తవః పంచభోతస్లుప్తాః; ఉతనాపథ్థామవసాతస్లుప్తాః తగ్ం వద్ధోతారమృతుభిః కల్పమానం, ఋతస్యపదే కవయోనిపాంతి|| ౮ ||” అని శ్రుతి కాలకర్మల నిమిత్తముగా వద్ధోత్పదేవతావక్ష స్వరూపము చంద్రిడు. పంచపూర్వ దేవతావక్ష స్వరూపము చంద్రిడు చంద్రిమండలమును దలంచి యాత్మగాభావించినవారికి మనస్సే తుదకాత్మగా స్వస్వ రూపము గానగును. వద్ధోత్ప వక్షనుని కొందరందురు. పంచహూత్పవక్ష మనియు కొందరియభిప్రాయము. ఎటులైనను నొక్కటే హేమంత శిశిరఋతువులనొక్కటేయని కొందరిమతము.

“అతః ప్రవిష్టం కర్తారమేతం, అంతఃశ్చంద్రిమసి మవసా చరన్తం, సహౌవ సన్తం వవిజానన్తి దేహః, ఇంద్రిస్యాత్మాంసగ్ం శతథాచరన్తం|| ౧౦ || ఇదో రాజా జగతోయ ఈశః| చంద్రిడవగా సమస్తజీవరాస్యంతర్యామి స్వరూపుడు, మనస్సు, దీనిఁ దెలియుటే యాత్మస్వరూప వేదవిజ్ఞానము. ఇది భూతాదులకును బంధుతాత్మలకును సమన్వయము. చంద్రిడు సర్వజీవరాసులందుగల సంకల్పమాత్రస్వరూపుఁడే పరమాత్మయే, దీనినే జ్ఞానస్వరూపముతోఁ దెలిసిన ధన్యుఁడగును. అజ్ఞానముతో దేవేంద్రిద్వైతమును బొత్తిగాఁదెలియజాలము. వేదవిజ్ఞానముతో సర్వములభించును.

(6) పంచభూతముల పరస్పర సంబంధవివరములు.

1 ఆకాశములో నుపరిభాగమాత్మ. క్రిందిభాగమాకాశము, 2 వాయుభూతము, 3 తేజోభూతము, 4 జలభూతము, 5 పృథివీభూతము. ఇవి క్రిందినుండి యొకదానికంటె మరొకటి దశాంశాధిక్యముతోనున్నదని గ్రహించవలెను. రెండు భూతముల సంధిస్థానమే ధృవవదనూలే సంబంధము. ప్రతిభూతమునకును మిగత భూతములతో సంబంధాకర్షణలున్నందుచేతనే ఒకదానిచేనొకటి యాకర్షింపఁబడి సృష్టి స్థితిలయాదులతోన, గాలకర్మలతోను బరిభ్రమణలుగలిగి ప్రవృత్తికిని బ్రళయమునకును, లీనమునకును మార్గములైయున్నవి. దీనిననుసరించి రాత్రియుఁ బగలుచుగూడఁ గలుగుచున్నవి. ఒకభూతార్థభాగ ముపరిభూతార్థభాగదిశలోఁ జేరినపుడు రాత్రికాలముగను, బ్రత్యేకించి తదుపరి తేజోభూతదిశను బొందినపుడు పగలుగను చెలియవలెను. ఈ పంచభూతములే సప్తవ్యాపృథులకుఁగూడ నన్వయము. ఉపరిభూతముతోఁ క్రిందిభూతముల వాయుస్త్రేజస్సూత్రాకర్షణమే మేరువు. ఈభూతములమధ్యములందుఁగల ఆత్మతేజః ప్రకాశమే యాకాశాదిగ బ్రహ్మ ధృవ, సూర్య చంద్రాగ్నులుగ మూర్తీభవించి బింబప్రతిబింబ న్యాయముతోఁ జైతన్యవంతముగ సృష్టి, స్థితిలయాదులతోఁ బ్రకాశించుచున్నారు. మిగత విషయాదులనుగూడఁ జైదిత్యేవటములోఁ జూడవచ్చును.

సృష్టి స్థితిలయ పంచభూతాదుల విమర్శ:

సృష్టివిమర్శలయముండవలెను. అందుచేతఁ బంచభూతములు రెండువరు సలుగా ననులోమ విలోమములతో నుండియే తీరవలెను. ఆకాశాది భూతక్రియముతో సృష్టియు, మరలఁ బృథివ్యాదిగా నాకాశాంతముతోఁ బ్రళయము. నొకదానికొకటి పెంటనంటియుండవలెను. ఆత్మస్వప్రకాశచైతన్యరూప తేజోగ్ని క్రమముగా అన్నిటియందంత్రాతమైయుండి ప్రకాశించుచున్నంతవరకు నీబంధభూతము లక్రిమించక విరాడ్భ్రష్కండుములోను జీవదేహములోను “భీమాస్మాద్వాతః ప్రవతే-భీష్మోదేతినూర్యః-భీమాస్మాద్గ్నిశ్చేంద్రశ్చ మృత్యుద్ధావతి పంచమ ఇతి” అను ఉపనిషత్ప్రమాణానుసారము నడచుచుండును. దీనింత్యకాలము గలిగినపుడు మొదట నీశ్వరచైత్రాగ్ని యూర్ధ్వముఖముకాగానే పైయుపనిషద్వాక్యమునకు విరుద్ధముగా నతిక్రిమిచి జలభూతాభివృద్ధితోఁ బృథివియంతముగను తేజోభూతాగ్నీభివృద్ధితోఁ దేజోభూతాంతమై, ఆకాశభూతాభివృద్ధితో వాయుభూతాంతమై, తుదకాకాశము నిశ్శబ్ద నిర్వికారమగును. దీనికీమూలకారణమువాయువు. అదిలో

నీనాయువభివృద్ధియై సర్వభూతములను దారుమారుజేయును. మొదటిసృష్టిలోఁ నానాధారముగ నుండిన దైవండుచేత మరల సంతములోఁదాను నిలువకపోవుటచేత మిగతభూతములన్నియు వైపరీత్యముండి పంచత్వమునొందును. ఈవాయ్యన్నీయే జీవగూఢము. ఈరెంటిలోనే యొక్కటి కదలినను రెండును స్థానమువిడుచును, ఈరెంటికని సవివాభావసంబంధము. సృష్టిలో నుపరిభూతాదు లోకదానికంటె మరొకటి క్రిమముగాఁదగ్గఱుఁ గ్రిందిభూత గుణాధిక్యముగను స్థూలదేహముగు పృథివివరకువచ్చును. స్థితిలోనన్నియు సమములుగానుండును. అంతములో మరల నుపరిభూతము లాధిక్యతనొంది క్రిందిభూతములను దమలోఁజేర్చుకొనును.

అంతికాలములో మొదట వాతాభివృద్ధితో నుష్ణాభివృద్ధియుఁ (జ్వరము) దర్వాత, శీతాభివృద్ధితోఁ బృథి (స్థూలదేహము) వ్యవృత్తునుగను. ఇదేమృత్యువు. వీటినేనాడులననుసరించి మనభివృద్ధులుదెలిసి చెప్పదురు. వీరలు జహద జహాల్లక్షణాశ్చత్రిగా నున్నదానిని లేనిదిగను, లేనిదాని వభివృద్ధిగను వికార్యాసభావము లతో నీలోకములో వాడుకగాఁ జెప్పుచున్నారు ఈభూతములనే మొదటి సహజ స్వభావములుగాఁగల పంచభూతములుగను జెప్పట లోకములో వాడుకగనున్నది. వీటికనుకరణముగా ఛాందోగ్య తృతీయపాఠక త్రయోదశఖండములో మొదటనే హృత్పుండరీకవిషయము సంబివిధముగనున్నది. “హృదయస్థానమందు నాలుగు సూక్ష్మరంధ్రములున్నవి. వాటియందు నాల్గువిధముల భూతాదుల ననుసరించిన శబ్దోత్పత్తిగలుగుచుండును” వీటివనుసరించి మనహస్తమాలమున నాడులుస్ఫురించు చుండును. వీటినిఁజెట్టి ఆయాశ్చేదకౌస్త్రజ్ఞులు ఫలములను జెన్నుచుంగురు. యాలోపతివైద్యులు పైతస్కోపుతో హృదయమునందుఁగల నాలుగువిధముల సూక్ష్మరంధ్రములనుండివచ్చు శబ్దములనుగ్రహించి గుణఫలముల నూహించి చెప్పుదురు. ఇదే, ఉభయతారతమ్యమార్గభేదములు. తదవ రెండును నేక మార్గఫలయుతములే యగును.

వీటిననుసరించి యాధ్యాత్మికయోగమార్గముతో సంతరములో నాదానుభవ సుధానమును వభ్యాసయోగముతో నిరంతర నాదానుసంధానముతోఁ (డుదకు) వాదలీనముతో నాత్మస్వస్వరూపుఁడగును. బాహ్యములో నీనాద మీవిధిగ దేహమువకు దేహాత్మకును, సంతరములో నాత్మస్వరూపమునకు ఉభయమిశ్రిత మార్గముగనున్నది.

ములే. చంద్రశక్తిబద్ధిలోకవాచకము ఈచంద్రునికి వృద్ధిగూడులన్నవి. వీనినే పంచదశకేళలుగాఁజెప్పిరి. ఇవేలిథులు. ఈపంచదశకేళల కలీతముగా పోడిశీకళ ధ్రువసంజ్ఞగనున్నది దీనికితీతముగ సప్తదశిధ్రువకళ మరొకటి కేవల శుద్ధముగ ఉపరిలోనున్నది. మనకీచంద్రకళాంశశేషము సూర్యుని సుషుమ్ననాడిద్వారా ఓషధులలోఁజేరి వీచివ్యాపి రూపములుగ మలను బోషించుచున్నది. “సోమా ధారం జగత్సర్వం”అని యిదివరకే వాయుపురాణ వ్రమాణము లనేకముల నుడహరించినారు. మనదేహములో సప్తమచరమధాతు రూపము సోమాంశమే. అందు చేతనే ఘృతము సోమాంశము. ఈఘృతము దేవతల యాజ్ఞాహుతికి హవిరూప మాయెను. చంద్రుఁడు పృథివీమాన శుక్లవక్షులులలో నుత్పత్తియగుచుండుటచేతనే వేదము “సవోవోభవతి జయమానోహ్నం..... భాగం దేవేభ్యోవిధధాత్యా యః” ప్రచంద్రీమాప్థితి దీర్ఘమాయః”అనియున్నది. మనశిరస్సులో సహస్రారము వైచున్నది సోమసంబంధము. ఉత్తమలోకాదులు సోమసంబంధములే. ఉపనిషత్తు “మహాభినివంద్రీమాః చంద్రమసావావ సర్వాణిజ్యోతిగ్ంషి మహీయంతే”అని సాయంకాలమునుండి సూర్యునికెరుగు సమీకమునండి శక్తిముగ దూరమగు చున్న చంద్రీవృద్ధి కళాంశమే శుక్లవక్షులు. పార్లనమిచుండి సూర్యునికి సమీపముగా రాత్రులందుఁ జేరవచ్చు చంద్రకళాహీనతయే కృష్ణవక్షులు. సోమోత్పత్తిలో “దేవతానాం కళాసానం”అను శీర్షిలోఁబ్రథమాంపితేహిన్వి ద్విత్తీయాం పితేహిన్వి విశ్వేదేవాస్త్రుతీయాంతు చతుర్థీం సలిలాధిపః”అంచమీంతు ఏషట్కూః పిత్తీంపి బలివానవః! సప్తమీమృషయో దివ్యామృషియా మజవీసాత్! నవమీం కృష్ణవక్ష స్యమయః ప్రాశ్నాతివైకళామ్! దశమీం పితేహిన్వి పితృకాదశీయమా! ద్వా దశీం పితృస్సర్వేసయం ప్రాశ్నంతిభాగళః! త్రియాదశీం ధనాధ్యక్షః కుదేరః పితే కళాం! చతుర్దశీం వశువతిః బ్రహ్మః పంచవశీం కళావ్రహ్మవతిః! షిత్తోనిష్కళ వశ స్సాత్ చంద్రమా! నవకళతే! ఋషీతకళావశేవశ్చంద్రీమా నవకళతే! ౨౩ కళాపాడికాయాతు హ్యవః పృథితేనదా! అమాయాంతు సదాసోమ ఒషధీః జృతివద్యతే! తమోషధీ గతాగావః పిబంత్యంబు నగతంచయత్! తతోక్షీరమమృతం భూత్వానుంత్రీపూతం ద్విజాతిభిః! హుతిమగ్నిషు యజ్ఞేషు పునరాప్యాయ తికళి! దినేదినే కళావృద్ధిః పార్లమాస్యాంతు పూణతా.”

— చంద్రస్థితి. —

“త్రిముహూర్తం వసేదర్శే త్రిముహూర్తం. వసేజ్జితే, త్రిముహూర్తం వశస్యతే!”

—|| అధస్తామోత్పత్తిః ||—

కాతూహల సముత్పన్నా దేవతాఋషిభిస్సదా సఃశయం పరిపూర్ణాతి
వ్యాసం ధర్మార్థోవిదుః కథంనా వర్ణయేనామ త్తేనోవావర్ణయేతథ- ఇమంబ్రహ్మం
మహాభాగ బ్రూహిస్త్వయితేషతః|| వేదవ్యాస ఉవాచ- శృణ్వంతుదేవతాస్సర్వా
యదభిజానుమానాః|| తదిహం సంపద్యమామి సోమస్యగతిముత్తమామ్|| అగ్నా
మాతంచ దత్తంచ సర్వ-సోమ గతింబివేత్|| తత సోమ సమూత్పన్న శ్రీతాఃశు
హిఃపలతః|| అప్తాశీతి సహసాశీ విస్తీర్ణం యోజనావిధం|| ప్రమాణం తత్సవి
త్తేయం కళాః కంచదత్తైవతు|| షోడశీతు కల్యాణత్రయే శ్రేయోకే వివిధాభిధా|| తుచ
సోమం వపురేవాః పర్యాయేనానుపూర్వకః||

—|| చంద్రుడు వనస్పతియందుండగా జేమఃనూడని కార్యము. ||—

సోమోత్పత్తిః శృతిశ్చాస్త్రోద్విరోధ పరిహారః

నన్వత్రి చంద్రకలానాం సూర్యభివేళ నిర్గమా హేతూవలీయతే|| సోమో
త్పత్తైతు వహ్న్యది దేవతా ఆతోవిరోధ ఇతిచేత్|| వాయందోమః అస్మదాదిదర్శ
నాః క్షయా జ్యోతిశ్చాస్త్రస్య త్రినత్రావత్|| సోమోత్పత్తైతు వహ్న్యది దేవతా
త్పత్తిస్సోదాపి కలాభియుక్తా ఏవప్రతిపదాది తిథయః|| ననుసావన దివసేషు సౌర
దివసేషుచ తద్విర్ణయ ముపేక్ష్యచాండ్రి క్రిష్టేన కతోన్వియోద్యమ ఇతిచేత్||
సంచేన సంభవాదితిబూనిః|| నఖలుసౌరసావన దివసయో స్సందేహాస్తియత
పరిమాణత్వాత్|| తచ్చబ్రహ్మ సిద్ధాంతే ద్భిత్|| సావనం స్యాదిహారాత్రి
ముదయా దాదయోరవే|| రవేస్త్రైశత్రురాశ్యౌశ సత్తిథిర్భౌగ పిండినమితి ఏస్సిగ
రాశౌ యావతంకాలం రవిర్నిర్జితే తావతః కాలస్యత్కింశో యోయమంశస్స సౌరో
దివసః|| తిథిశ్చ కలాతత్సంభోగ ఇందోర్యావతా కాలేన నిష్పద్యతే తదేకేం దవం
దిసం|| నచాత్రిసౌరసావన యోజన చా. ద్రిదినే సందేహభావ శ్శంసీయః|| ప్రాస
వృద్ధివశేన సందేహసంభవాత్|| అనికలదు.

తా|| బహుళపాద్యమియందు అగ్నియు, విదియనాడు రవియు, దదియ
యందు విశ్వేదేవతలు, చతుర్థియందు వహ్నిఃనూడును, బంచమియందు వహ్నిఃనూడును,
షష్ఠియందు వానపులుసు, సప్తమి దివ్యఋషులును, అష్టమి అక్షైకవాదలును,
నవమి యముండును, దశమి వాయువు, ఏకాదశి ఉమాదే.యను, ద్వాదశి సర్వ
పితరులును, భాగములపరీకారమును, ద్వాదశి కుబేరుడును, జత్తుడి శివుడును,
పంచదశిబ్రహ్మయుఁ జానమొనర్తురు.

—♦ చంద్రీకళల సానవిశేషము. ♦—

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౭ - పుట ౭౯

ఋతరశ్మివర్షంతతి అమావాస్యా విశాకరణం తతః పంచదశేభాగే కిందిచ్చిష్టే
కళత్కరే! అపరాహ్ణే పితృగణైః ర్జఘ్నః పర్యచాసతే! ౬౧॥ పిబతి ద్విఃఖా
కాలం శిష్టతస్యతు యాకళా! నిఃస్పృతం తనమావాస్యా గభస్తిభ్యః స్వహామృ
తం! తాన్యథాం మానత్వపై తుపీన్యాగచ్ఛతి తేఽన్యథా! ౬౨॥ సామ్యా
బ్ధిషడలైవ అగ్నిహ్వితాః క్షతైవచ! కన్యాశైవ తు యేహాస్త్రాః పితరః సర్వ
ఏవచ! ౬౩॥ సంవత్సరాస్తుతైకాన్యః పంచాగ్నా యేద్యజైః స్మృతాః! సామ్యా
స్తు బుధివోక్షేయా మానాబ్ధిషడః స్మృతాః! అగ్నిహ్వితార్చనైవ పితృసర్గాహితై
ద్విహ! ౬౪॥ పితృభిః పీయమానస్య పంచదశ్యాంకలాతువై! యావత్క్షీయతే
తస్యభాగః పంచదశస్తున! ౬౫॥ అమావాస్యాంతరా తస్య అతమాపూర్వతే
వర! నృద్ధిక్షయేవైవతా దాహాదశ్యాం భిషః స్మృతా! ౬౬॥ ఏవం సూర్యమి
త్రేమాక్షయవృద్ధి ర్నిశాకరే!

అర్థము.

సోమ సాన పితరుల వివరము,

పితరులు నాలుగొకరిని నన్నారు.

౧. సోమః - వీరలు యతుకాలసంజలు.
౨. బద్ధిషడులు - వీరలు మానకాల సంజలు.
౩. అగ్నిహ్వితలు. వీరలార్చనకాల సంజకలవారు.
౪. కన్యాశైవ - సంవత్సరకాల సంజకులనియు; బంచసంవత్సర కాలసం
జ్ఞులనియు వీరలు వివరింపబడిరి.

మనపితరులు అమాళిళ చంద్రుని తివరాహ్లామందు అరుఘువీరులు కాలమందు
మాత్రము స్వల్పముగ అస్వాదించుదురు. అదిచాలసంవత్సరనే మనమిచ్చు తర్పణా
దుఃతో సంపూర్తిగఁ దృప్తులగుదురు. ఇది త్రిశంకుస్వర్గాధోముఖ. లోకవాస
పితరుల సంబంధముగఁ దలంచవలెను.

చంద్రుడు సూర్యునికెదురుగ నున్న భాగమెప్పటికిని కళాంశము క్షీణతగాదు.
సూర్యుని కావలిచైపుగ నున్న భాగమునకే వృద్ధిక్షయములు. తుదకు చంద్రీకళ
క్షీణముగాని ప్రవకళాంశము అమావాస్యరాదు మిగిలిన కళయే సూర్యునియందు,
జేరును. ఇది మరల శుక్లవాద్యమియందు సూర్యునినుండి బయలుదేరి శుద్ధవిదియ

ఘడియలు రాగానే యీ గ్రువకళాభాగము అతిసూక్ష్మముముగ నగపడును. సూర్యుడు అమావాశ్యకు నేదిక్కున అయన భేదముతో నుదయించునో ఆదిశక్తి చంద్రగతిగఁముందును. వరల చంద్రోత్పత్తి నాడు సూర్యుడేదిశ అస్తమించునో ఆదిశనే యుందును. మధ్యలో చంద్రాస్తమముములు ఉదయములు భేదములుగ నుండును.

చంద్రుడే శుద్ధమూలకృత్తినిఁ బ్రకృతిపురుషులకుఁ గారణము.

- ,, శుద్ధతత్త్వము ఉభయతత్త్వము.
- ,, క్షీరము శుద్ధజలము
- ,, సర్వకాంతకళ రజోగుణ తమోగుణకళ
- ,, కారణబిందువు విమర్శనప్రత్యేబిందువు
- ,, శుక్లపక్షవృద్ధికళ కృష్ణపక్షక్షీణకళ.

చంద్రునివృద్ధి క్షీణకళ లే జగత్తువృద్ధిక్షీణములు.

చంద్రుడే శుద్ధమాయ మనస్సు

- ,, త్రిగుణకారణుడు త్రిగుణకార్యరూపి
- ,, వరిపూర్ణుడు భిన్నముతో అనంతరూపుడు
- ,, శుద్ధవీర్యము రజోగుణ తమోగుణవీర్యము
- ,, రసస్వరూపము ద్రవ, చలన, దర్పణములు
- ,, మాతృగూఢము సంతానరూపము
- ,, నిష్కామకళ కామకళస్వరూపము
- ,, కామేశ్వరుడు శివకామేశ్వరి స్వరూపము
- ,, రుద్ధిరము దేహము
- ,, సప్తధాతువులు స్వదేహము
- ,, సుధాసింధువు సుధాగిరిపుధార
- ,, పోమము యజ్ఞము అమృతము
- ,, ఘృతము దధి
- ,, సర్వవేదస్వరూపము సర్వవేదక్రియరూపము
- ,, సర్వమంత్రస్వరూపము సర్వతంత్రస్వరూపము
- ,, సర్వాధారకారణము సర్వజగద్రూపము.
- ,, పరమావధీశుడు సర్వఫలస్వరూపుడు

- చంద్రుడే రజతము సువర్ణము
 ,, పుష్పము ఫలము
 ,, జ్ఞానము అజ్ఞానము
 చంద్రునితో ఆత్మపాపి యజ్ఞముతో సోమపాపి
 చంద్రుడే తత్పదార్థము అసి, త్వంపదార్థము
 ,, నేను నీవు
 ,, ఆత్మ ఈశ్వరుడు జీవుడు
 ,, బ్రహ్మాండము అండము పిండము
 ,, బ్రహ్మరంభము కంఠము
 చంద్రునిచే సముద్రవృద్ధి సముద్రక్షీణము
 ,, పూర్ణిమరాశి అమావాస్య కుహూకళ
 ,, శుక్లపక్షములో వెలుగు కృష్ణపక్షముతో అంధకారము
 చంద్రుడే సముద్రములో అలలకును అలలకాంతమునకుఁ గారణము
 ,, పంచభూతములు పశ్చిములు
 ,, సూర్యుడు చంద్రుడు
 ,, ద్యౌశ్లోకములో క్షీరము ఈశ్లోకములో జలము
 చంద్రుని ధరించినదేవుడే దేవుడు ధరించినదేవియేదేవి
 చంద్రుడే ప్రాణవంచకము ఉపవాయువంచకము
 ,, దర్శణము స్వాము ప్రతిబింబితాధారము
 ,, ఉదాస్వరూపుడు ప్రాప్రధాన మనోరూపుడు
 ,, సహస్రారములో సోముడుగను గంఠములోఁ జంఘ్రుడుగను
 నుండును
 ,, సత్త్వముగను, రజోగుణముతో సూర్యుడుగను, దమోగుణా
 గ్నిగను నుండును
 చంద్రసూర్యుల మధ్యలోని భువపదార్థమేభూమి.
 చంద్రచలనముచేతనే వృథివికినిజలనము సర్వమునకుఁజలనము
 చంద్రచలనముతోనే సర్వసృష్టి చంద్రునికిఁజలనమే లేనిచో సృష్టియును
 లేదు
 చంద్రునికే గలిగిన స్థితియే జగత్తునకుఁ గలుగుచుండును

చంద్రునికి లయముగలిగినచో జగత్తులయ మగును
 చంద్రునిచేత దేహములో సోమరూప స్థాపనము
 శ్రీవిద్యలో చంద్రకళాంశమే చాలప్రధానముగ నున్నది
 శ్రీలలితాదేవి సహస్రారములోఁగల చంద్రమండలమధ్యలోనున్నదనిఁబడింది.
 సంపూర్ణాత్మక శాంతామృతాంశమే ప్రకృతితో లంకాంశగా సోమ నిత్య
 కళగా జగదుత్పత్తికిఁ గారణ రూపిత్వముగ నొప్పును. ఇది కేవల శుద్ధసత్త్వజ్ఞానాం
 శము. దీనినే సప్తదశ ధ్రువకళయందు. ఇది సవప్త్యంశము. ఈకళను మూల
 ప్రకృతికిఁగూడ అవరించుటకు బాత్రిక సంతిమాత్రముఁ గానరదు. ఈకళయే
 ఈశ్వరాది సర్వజీవరాశియందను వ్యపిరూపముతో అమృతాంశముగ నున్నందు
 చేతనే మరల స్వస్వరూపమగుటకుఁ గారణాంశముగ నున్నది. ఇది ప్రకృత్యావరణ
 కమ్యులతో గూఢములుగ నున్నది. లంకచేతనే “సోమసూర్యాగ్నిలోచనః”
 యనిరి. ఇదిసమష్టి ఈశ్వరదృష్టిలోని జగదుద్భవము. ఇది ప్రవృత్తితో అధో
 ముఖధారగను, నివృత్తితో సూర్యమఖ ధారగను స్థితితో లర్థచంద్రాకృతిగ నున్న
 దగును. ఇదేప్రకృతితో బిందురూపము జెందును. అధోముఖముతో పోడశీ
 కళగ మార్పుచెందును. ప్రకృత్యావరణముతో బింబ బ్రహ్మబింబ న్యాయముగ
 అధోముఖముతోఁ బ్రకృతము మనబహ్మోదములో మనకళగడు చుండుడుగ
 అనిత్యచంద్రకళతో నున్నది. ఈచంద్రకళల సంజ్ఞతో దీనికుఁజూపఁగల
 కళకు పోడశీకళ తదుపరి సంపూర్ణాత్మలోఁగలది సప్తదశియని నీరెడును ధ్రువ
 కళలని నివృత్తిమార్గముతో బోధించిరి. ప్రవృత్తిలో బుడదకళల లక్ష్యములనిరి.
 ఆత్మయొక్క శాంత్యమృతానందకళను సోమముయొ జైతన్యప్రకాశాంశమును
 సూర్యుడనియు భూతాంశతో అగ్నియనియుఁ దెలియవలెను. “రసోవై సః” అని
 శ్రుతిలో ఆత్మరస స్వరూపుడని కూడ వర్ణించిరి. దీనికారణము సోమాంశమే.
 అమృతత్వ రసాంశముతో సోమకళగను, జైతన్యప్రకాశముతో సూర్యుడుగను
 ఉభయసమేళనముతో భూతాంశముగ అగ్నిగ బ్రహ్మచారణమయ్యెను. ఈరెండే
 జగత్తునకు సర్వాధారము. వాయుప్రరాణములో అధ్యాత్మికాంశముగ
 “సోమాధారం జగత్సర్వం” అని కలను. సోమము శుద్ధసత్త్వము. రజోగుణమే
 సూర్యుడు. తమిగుణమే అగ్ని. ఇవియే ఈశ్వరత్వము దేవత్వము జీవత్వము.
 “చంద్రమామససోఽఽః చక్షోస్సూర్యో అజాయత ముఖాదిం, శ్వాగ్నిచ్చ”
 అని శ్రుతిప్రమాణము. సూర్యులైత్యకారణ రూపముగ మనోనేత్రము చంద్రుడు

గను గార్యరూపనేత్రము సూర్యుడుగను సూర్యరూపముఖము అగ్నిగ ఉపనిషత్తుబోధించెను. మనస్సునర్వపృథానముతోఁ (ప్రవృత్తి నివృత్తిమూలకు) జంద్రోత్తముగ మూలకారణముగ నున్నది. కార్యముతో సూర్యోత్తముగ నున్నది, కర్మతో స్థూలశరీరమునకు అగ్నిప్రధానముగ నున్నది. ఉపాసనాదుఁతో నూర్యాస్థానముగను వైరాగ్య శాస్త్రచ్యుతత్వకారణముతో సోమాత్మకానంద మనస్సుగనున్నది. ఇదే మనదేహములో జీవరథాగమకు సహస్రారముపైన సోమామృతాంశ రససింధువుగ బ్రహ్మరంభియై క్రిందుగనున్నది. సహస్రారమే సూర్యాంశము. దిక్కిందుగనున్న భూమిద్యుయననే అగ్నితత్వాంశమున్నది. లలితానవాసినామయితో "మహాపద్మాటవీసంస్థాయైనమః" యని శ్రీపరదేవతకు స్థానమును జెప్పిరి. కేవల శుద్ధజ్ఞాన మోక్షరూపిణియగు పరాశక్తిస్థానమిది. శ్రీవిద్యయనగా సర్వవేదాంత శాస్త్రములు బోధించినవెనక ఉపాధిభాగములో దేహాంతభాగములో అంతరీక్షమున బోధించిన శుద్ధజ్ఞాన రహస్యవిద్య ఇదేమోక్షవిద్య ఈవిషయ విమర్శనముం కొకలలితానవాసినామచాలను. పశ్చిమీయే ద్రవగచిను. పశ్చిమీతోనే సోమము. క్రొత్తరి క్రిందము సోమము. ఈమూడును ఏకరూపములే. యజ్ఞ ఫలమునందు "తీసోమం ప్రాప్నువతి"యని ప్రమాణమున్నది. సోమమున అత్యయ సోమస్వరూపిణి శ్రీలిలిత పరాశక్తిగాన సోమస్వరూపిణియను సంపూర్ణమును దెలియుటకు శ్రీవిద్యయే ముఖ్యము. ఈరెంటినిదెలిసిన మహాప్రదుష్టుండే సదా శివుడు.

చంద్రకక్ష్య రథాదులవివరము.

శ్రీవాఙ్మయపురాణం - అధ్యాయము ౧౭.

ప్రీతాతిదేవానమృతేన సూర్యః సోమం సుఖమ్మేవ వివర్ధయిత్వా శుక్లేతు పూర్ణం దివసక్రిమేణ తింశ్చష్టపత్యే విబుధాః విబుధాః ౩౭ । పీఠంశుసోమం ద్విక భావశ్చిష్ట క్షష్టధాక్షయే రక్తభిస్తంక్షరంతి । సుదామృతం తత్త్వితరః విబుధిదేవాశ్చ సామాశ్చ శ్చిదైవకవ్యం ౩౮ । సూర్యోగోభిస్తు సముద్ధతాభిరద్భిః ప్రసన్నైవ సముద్భుతాః ౩౯ । వృష్టాతి వృద్ధాభిరథౌ పథీభిర్యురైః తుధం త్వన్నపానైర్జయం

తి 3౯ । అమృతేనతృప్తి స్తద్ధమాసం సురాణాం మాసాత్తృప్తిః స్వధయాపి
 తృణామ్ । అన్నేనశశ్యత్తు దధాతిమర్త్యాః సూర్యః స్వయం తచ్చబిభర్షిగృభిః । రం
 అయం హరిస్తైర్నరి భిస్తురంగమైరయః హిచాపాహరితీతిరశ్మిభిః । విసర్గకాలే విస్ఫు
 జంశ్చతాః పునర్బిభర్షి శశ్యత్ సవితాచరాచరమ్ ॥ ౪౦ ॥ హర్షిర్నరిద్భిషీ కుతే
 తురంగమైః పిబత్యథాహో హరిభిః సహస్రీధా । తితిప్రీముంచత్యపి తాస్త్యసాహరిః
 సముహ్యమాహో హరిభిస్తురంగమైః ॥ ౪౧ ॥ ఇత్యేవవీతచక్రేణ సూర్యస్తుర్లం
 రథేవతుః భద్రైస్తైర్మత్తైరశ్వైః సర్వతేనా దిగ్మయే ॥ ౪౩ ॥ అహూరాత్రా
 ద్దోధేనాసా ఏకచక్రేణ తుభీమః । సప్తదీపః కముదాగ్రీతం సప్తభిః సప్తభిర్న
 మైః ॥ ౪౪ ॥ ఛందోభిరశ్వయాప్తైస్తైరశ్వశ్చోం తతస్థితైః । కామయాప్తైః సకృ
 ద్భ్యక్తైరమితైస్తైర్నరో జవైః ॥ ౪౫ ॥ హరితైర్వైద్యైః పింగైః రీశ్వరైర్బ్రహ్మవాది
 భిః । అశీతి మండలకరౌ భీమత్యజేన తేనాయా ॥ ౪౬ ॥ బాహ్యసభ్యతగంధైవ
 మండలం దివసకీమూత్ । కల్పదా సుకయక్తాస్తే వహంత్యాభూత సంప్రవాత్ ।
 వృతావాల భలైస్తేభీమతే రాశ్యోహనితు ॥ ౪౭ ॥ పృథితైర్విదోభిగ్రైః స్తూ
 యమానో న మహర్షిభిః । సేవ్యతే తస్మైశ్చోగ్గంధైర్వైష్ణవోగైః । కులంగః
 వతగైరశ్వైశ్చోగ్గమూనోదివస్సుకే ॥ ౪౮ ॥ ఃభ్యాశ్చయాణి చరతి సక్షతాణి
 తథాశశీ । హాసవృద్ధి తదైవాస్యరశ్మీరాం సూర్యవత్ స్ఫుటే ॥ ౪౯ ॥

— చంద్ర రథము. —

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ ౧౭ - పుట ౭౮.

శ్లో । త్రివకోభయపార్శ్వస్థో విజ్ఞేయశ్శశిసోరథః । అశంకృతసమత్వన్నో
 రథః సాశ్వః ససారథః । శతాశ్చైశ్చ త్రిభిశ్చైతే, ద్యుతః సుతైర్న యోత్రమైః ॥ ౧౦
 దశశ్చైవ కృతైర్దివ్యై రసంగైస్తైర్జనోజవైః । సకృద్యక్తో రథేతిస్మిన్ వహంతే
 చాయుగ్మయాత్ ॥ ౧౧ ॥ సూర్యహితే రథేరభ్యుక్తే శ్వేతిశ్చతుః శ్రీవాస్తువై
 అశ్వస్తమేవ వర్ణాస్తేవహంతే శంఖవర్చసం ॥ ౧౨ ॥ యయుశ్చ త్రియనాశ్చైవ
 వృషో రాజీవలోహయాః । అశ్వోవాహనురణ్యశ్చ హంసోవ్యూహా మృగస్తథా ॥ ౧౩
 ఇత్యేతేనామభిః సర్వేదశ్చ చంద్రీమసాహమా ఏతేచంద్ర మనందేవం వహంతి
 దివసక్షయాత్ ॥ ౧౪ ॥ దేవైః పరివృతః సామ్యః పితృభిశ్చైవగచ్ఛతి ॥

—† చంద్రకక్ష్య వివరము. †—

శ్రీమద్భాగవతం - తులనుస్కంధం - అధ్యాయము. ౨౨

ఏకం చంద్రమా అర్కగభస్తిభ్య ఉపరిష్టాక్షయోజనా దుపలభ్యమానో
రగస్య సవత్సరభుక్తిం పతాభ్యాం మాసభుక్తిం సపాదక్షాభ్యాం దినేనైవ పక్ష
భుక్తి మగ్నిచారి దుగ్రత తురగమకోభుక్తే ౮ । అథచాపూర్వమాణాభి రవక్షీయ
మాణాభిశ్చ కలాభిః పితౄణా మహూరాత్యాః పూర్వపతా పరపతాభ్యాం
విదధానః సర్వశేషవివహాసోః జీవత్యైకమేకం సక్షత్రం త్రిశతా ముహూర్తై
ర్భుక్తే ౯ । యఏషషోడశ కలః పురషోభగవా మసోమయోష్మమయో మృత
మయో జీవతి త్వ మమృతాత చతు కక్షీ సరీసృప ఏనుధాం ప్రాణాప్యాయవ
శీలత్యా తస్యమయ ఇతివర్ణయంతి

—† చంద్రవిషయము ప్రమాణాధారములు †—

విష్ణుపురాణము - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయము. ౭.

శ్రీవరాహరః.

రవిచంద్రమసోర్యావన్తయూతై రవభాన్యతే । ససముద్రీ సరిచ్ఛైల్లాతా
వతీ పృథివీస్సృతాః ౩ । యాత్ప్రమాణావృథివీ విస్తార పరిమండలాత్ । భూమీ
ర్యోజన లక్షైశ్చమైత్రేయ రవిమండలం లక్షదివాకరస్యాపీ మండలం శశిరశ్శితం ౪ ।
పూర్ణేశతసహస్రేషు యోజనానాం నిళాకరాత్ । నక్షత్రీమండలం కృతాన్నముపరి
ష్టాత్ప్రకాశతే ౫ ।

—† రథ వివరము. †—

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయము. ౧౨.

శ్రీవరాహరః

రథస్త్రీచక్రీసానుస్యకుందా భాస్తస్యవాజినః । వామదక్షిణతోయక్తా దశ
తేన చరత్యహ ౧ । వీధ్యాశ్రీయాణి ఋతూణి ధ్రువాధారేణ వేగినాః ప్రాస
వృద్ధి క్రిమస్తస్య రత్నీనాం సవితుర్యథా ౨ । అర్కస్యేవహ తస్యాశ్వా సృశ్చ
ద్యుక్తావహంతి తే । లృమేకం ముఖేష్ట వారిగర్భ సముద్భవాః ౩ । జీణం పీఠం
సురైస్సాను మాప్యాయయతి దీప్తిమా ౪ । మైత్రేయైక కలంసంతం రశ్మినైకేన
భాస్కరః ౫ । క్రిమేణయేన పీతోసా దేవైస్తేన నిళాకరం । ఆప్యాయ యత్యను
దినం భాస్కరో వారితస్కరః ౬ । సుభృతా చార్థమాసేన తతోస్సనుష్ఠం సుధా

మృతం! పిబతి దేవామైతేరీను సుధాహారాయతోఽమరాః॥ ౬ ॥ త్రియస్త్రింశ త్సహస్రాణి త్రియస్త్రింశ చ్చతానిచ॥

—† చంద్రమండలకక్ష్యవివరము. †—

శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయ. ౧౨.

త్రియస్త్రింశత్తధాదేవాః పిబంతిక్షణదాకరం॥ ౭ ॥ కళాద్యయా వశిష్టస్తు పవీష్టస్సూర్యమండలం॥ అమాఖ్యరశ్చౌ వశతి అమావాస్యా తతస్సృతా॥ ౮ ॥ త్తప్తైస్సేకా అహారాతే పూర్వంవింశతి చంద్రీమా॥ తతోవిరుత్సవసతి ప్రియాత్యరం తతఃకీమాత్॥ ౯ ॥ ఛినత్తివీరధోయస్తు వీరుత్సంసే నిశాకరే॥ పేత్రం వాచాత్రయశ్శకంబిహ్నవాత్యాం సవిందతి॥ ౧౦ ॥ సోమం మచదశభాగే కించిచ్ఛిష్టే కళాత్సరే॥ అమాహ్లా పితృగణా జనుస్యం పయ్యపానతే॥ ౧౧ ॥ పిబంతి ద్వికళాకారం శిష్టాతస్య కలాయేయ॥ సుధామృత మయీపుణ్యా తామిందోః పిత రోమునే॥ ౧౨ ॥ నిస్సృతేతదమావాస్యాంగభస్తిభ్య స్సుధామృతం మానత్వప్రి మవాస్యాగ్న్యం వేతతస్సంతి నిర్వృతాః॥ సోమ్యాబ్ధిర్విషదశ్చైవ అగ్నిష్వాత్తాశ్చ తేత్రిధా॥ ౧౩ ॥ ఏవందేవాః సితేపతే క్లష్టపతే తథాపితౄణా వీరుధశ్చామృ తమయై శ్శీతై రప్సరమాణభిః॥ ౧౪ ॥ వీరుదోపధిర్దృత్యా మనుష్యపశుకీటకాః॥ అప్రాయయతి శీతాంశుః ప్రికాళాహ్లాదనేనచ॥ ౧౫ ॥

—† చంద్రగతివివరము. †—

శ్రీమద్దేవీపురాణం - అష్టమస్కంధం - అధ్యాయ. ౧౬.

ఉపలభ్యమానో మిత్రీస్య సంవత్సర భుజంచనః॥ వత్సాభ్యాం చోపధీనాథో భుజేమాన భుజంచనః॥ ౧౮ ॥ సహదాభ్యాం దివసభుక్తిం క్షుభుజంచరేత్॥ ఏవం శీఘ్రగతిస్సమా భుజే మాసంభవక్రికమ్॥ ౧౯ ॥ పూర్వమాణ కళాభి శ్చా మరాణాం వీరిమానవాన్॥ క్షీయమాణకలాభిశ్చ పితౄణా చిత్రరంజకా॥ ౨౦ ॥ అహారాతాణి తన్వానః పూర్వావర సుఖునైశ్చ॥ సర్వజీవనాయస్య ప్రాణో జీవన్మనవపి॥ ౨౧ ॥ భుజేచైకైక క్షత్రం ముహూర్త త్రింశతాదిభుః॥ సవవ హోడశకల్పః పురుషోఽనాది రుత్తమః॥ ౨౨ ॥ మనోమయోఽవ్యన్న మయోఽమృతథా మాసుధాకరః॥ దేవపితృమనుష్యాది సరీశ్శవసవీరధామ్॥ ౨౩ ॥ పాణిశ్చాయన శీలశ్చోత్స సర్వమమఉచ్యతే॥ తతోభవక్రిం భ్రీమతి యోజనానాం త్రిలక్షతః॥ మేరుపదక్షిణేనైవ యోజతం చేక్ష్వరేణేతు॥ అష్టావింశతి సంఖ్యాని గణితాని సహఽ భిజత్॥ ౨౪ ॥

సూర్యుడాశాశమండలమున నేకచక్రీరథంబునఁ దిరుగును. ఆరథంబునకు వారిగర్భజనితంబులగు హిదిశ్వలుఁ (ఆహోజ్యోతిండ్వశ్వంబు) లేడుండును. సప్త ద్వీపములను సప్తగమద్రములనుదాటి యయ్యవి తిరుగుచుండును. ఆహయంబు లొకవత్సరమున కశీతిశత (౧౮౦) మండలమాలఁ జరించును. ఈ మండలములే దీగ్గిలు. ఈమకర లేఖనూడి కర్మటక లేఖకు ౧౮౦ మండలములు. సూర్యుడా రోహణావరోహణములు చేయుటచే ౩౬౦ యగును. కల్పాంతమునను ఛందాశ్వ ములగుటచే నీయశ్వములు నశింపవు. సూర్యుడు నిజకిరణంబుల మాటిమాటికి నాకర్షించి సుషుమ్న వలన విడిచిన జలంబులఁ జంద్రుండు గ్రహించి రాత్రికాలంబున నోషధుల సమృత్తి కిరణప్రసరణంబుల సంవర్ధన మొనరించు చుండును. ద్విజాల యోషధులచేతనుఁ దద్వీజములచేతను జలములచేతను తృప్తిపాసల జయింతురు. చంద్రుడు మూడుచక్రంబుల రథంబున గగనమునఁ దిరుగును. ఆయరదంబునకు శ్వేతాశ్వంబులు కట్టబడియుండును ఆయ్యవి (౨) యయువు, (౨) త్రిమనము, (౩) వృషము, (౪) రాజీవలము, (౫) అశ్వము, (౬) వామము, (౭) తుర గ్యము, (౮) హంసము, (౯) వ్యోమి, (౧౦) మృగము. ఈ గుఱ్ఱంబులు దివస క్షీణంబులఁ జంద్రుని వహించును. ఇయ్యవి రథ వామ దక్షిణ పార్శ్వంబుల నుండు చంద్రుడు నక్షత్రవీధుల ధ్రువాధారమున రవి కిరణ ప్రసరణమును బట్టి వృద్ధిక్షయములఁ బొందుచుండును. సూర్యచంద్రుల కిరణప్రసరణ మంతకాలముం దునో యంతవత్సరముద్ర సర్వశైలవరియగు వృధిని నిస్తరించి వెలయుచుండును. భూమండలమునకు లక్షయోజన దూరమున సూర్యమండలము, తదుపరి లక్షయో జనదూరమునఁ జంద్రమండలముగలదు. చంద్రమండ లోఁకరిభాగమున లక్ష యోజన దూరమున నక్షత్రమండలమున్నది. క్షీణచంద్రీకళను దేవతలు పానమొనరించి తృప్తిపొందగ మిగిలిన రెండుకళలు సూర్యవాళియింపును. ఈ రెం టిలో నొకకళ యమావాస్యకుఁ బూర్వమున నీటను, మరొకటి పితృసాహస్రమును విడువఁబడును. జలంబుల విడువఁబడిన కళ యోషధులఁజేరి లోకవృద్ధి కువయోగ పడును. అందుచే నీదినముల నోషధుల సంతమాత్రము జనుమరాదు. ఒక్కయో కును జిదిమినమాత్రమున బ్రహ్మహత్యా దోషంబు వాటిల్లు. కావుననే వైద్యశాస్త్రమునం దీదినములందు నోషధిగ్రహణము నిషేధింపఁబడినది. ఈచంద్రీకళితో నోషధులు వృద్ధిపొంది ఫలసంతములై సర్వజీవకోటి కన్నమయ మనోమయ పాణి యయామృత మయమగు చున్నది. ప్రాణెప్పిన దినములం దేమాత్రము వానిఁబ్ర

చిన గణానష్టమునొంది యోషధులు నశించుటచే జీవుల కీర్త్యంతావకారమగును. కాన బ్రహ్మహత్యాదోషము సంభవించుట సత్యము. చంద్రుడు ప్రతినక్షత్రమున జరించుచు భవక్రంబున మూడలక్షల యోజనములు దిరుగును. కేవలసూర్యుడే సర్వదాయుడినచో బ్రహ్మచ మాసూర్యుని వేడిమికిందాళలేక భస్మీభూతమగుచుండును. అమృతజల రసస్వరూపుడగు చంద్రుడాత్పాంశముగ నుండుటచేతనే ప్రపంచము నిలిచియున్నది. సూర్యునివలన ప్లాణవాయువు (Oxygen) పుత్పత్తియగును. దీనివలననే అగ్నిపుట్టుచున్నది. నిశాకరనివలన నత్రీజని ఫల్యుచున్నది, ఈనత్రీజని (Nitrogen) లేకపోయిన ప్లాణవాయు జనితాగ్నిచే సర్వము భస్మమైయుండెడిది. పిదాండదేహములో శ్లేష్మజల రూపాంశముతో నయ్యడియున్నది. వృద్ధివీభూతమునకు జలమేయోని. జలాంశమే చంద్రుడు. చంద్రుడు పిదాండదేహమందుఁ గంతస్థానమున నున్నాడు. జలముతోభూమి, మనకుజలమే ప్రధానము. కంఠమెప్పటికిని ద్రవముగ నుండవలెను. కంఠము వాయువు ప్రసరించు మార్గము. వాయుసంచారమువలనఁబుట్టు వేడిమిలో శుష్కించును. అందుచంద్రుడు శ్లేష్మజలరూపామృతాంశముతో నుండుటవలన నట్టివ్రమాదముండదు.

—o—

చాంద్రసౌరమాసములు.

చంద్రచారమునుబట్టి చంద్రమాసము వచ్చును. ప్రతిపౌర్ణిమ కిదిమండంగల నక్షత్రనామము ననుసరించి యాయామాస నామములుగలిగెను. మాసదినసంఖ్య కంటె నక్షత్రములు తక్కువగ నుండుటచేత చంద్రమాసమునదక్కువగును. అందుచేత సువత్సరపదిమితికూడ సౌరమాసముకంటె దక్కువగానందును. ఈతక్కువ రోజులు సధికమాసముపేరఁ బ్రతిరెండుసంవత్సరముల యనంతరము మూడవసంవత్సరమందొక మాసము చైత్రాది భాద్రాదమాసమువలకు మాత్రమే వచ్చుచుండును; అటుపిమ్మటఁగల మాసములందధిక మాసమురానేరదు. ఈమాసములందొకానొక శతాబ్దముల సంఖ్యలందొక మాసము క్షయమాసమురాగలదు. అధిక మాసముతో దేశమునకు కొంత మేలుగను క్షయమాసముతో క్షోభగనుండును మనభూమియందుఁ జాంద్రమాసము, సౌరమాసముగాక ఉత్తరమున (కాశీప్రాంతము) బాహ్యస్వత్యమాసముగూడ నున్నది. బాహ్యస్వత్యమాసమునకును మనకును పం

ఁడెందు సంవత్సరములు భేదముతో వెనుకుముందుగాఁ గాలమాసమున్నది. మనకు దినములు మాత్రము భూభ్రమణతోనే కలుగుచున్నది. మనకుఁగల రాత్రింబగల్గచే సూర్యచంద్రుల మాసములు తిథులు ముఖ్యములాయెను. సూర్యసంచార రాశిప్రవేశమునుబట్టి నాయారాశినామముతో సారమాసములుగలిగెను. చంద్రచారముతోఁ బ్రతిపక్షిమ యందుఁగల నక్షత్రనామము వరుసరించిన నామముతోఁ జైత్రాదిగఁ బండ్లెందు మాసములేర్పడెను. ఈ ఉభయభేదముల సమ్మేళన సవరణకే అధికమాసము నేర్పరిచిరి. ఇట్లేపాశ్చాత్యులు సంవత్సర పరిమితి కొంతతగ్గుటచే నాలుకేంద్రకాక్షతూరి లీపుసంవత్సరమునుచేర నొకదినముధికముగ లెక్కించిరి. ఫిబ్రవరిలో నవ్నవొకదినమెక్కువ. అందవలన గొంచెమెక్కువగుటచే శతసంఖ్య వత్సరముల నాల్గుమార్లకొకతూరియే లీపుసంవత్సరమువచ్చును. చైత్రీశుద్ధపాక్షిమ యందుఁ జత్రైసంవత్సరములుచేతఁ జైత్రమాస నామముగలిగెను. ఇటులనే ప్రతిమాసమునకు నక్షత్రీనామము లేర్పడెను. మధ్యలోఁ బ్రతిమాసనక్షత్రములు మాస నామమునకు సరిగా మధ్యలోఁగల సంవత్సరములిందుఁ గొంచె మించుమించుగా నున్నను అధికమాసమువచ్చిన సంవత్సరములో సరిపోవును. అందులకే అధికమాస మేర్పడెను. చంద్రుఁడొకమాసమునకే ముడ్త్రాదురాసులు ఓరివచ్చును. సూర్యుఁడు పండ్లెందుమాసము లొకసంవత్సరమునకుఁ దిరుగును సూర్యుని సంచార క్రమముతో మనకు సంవత్సర మేర్పడెను. చంద్రచారముతోఁ బండ్లెందుసంవత్సరములుగ నొక పూరసంవత్సర మయివట్టగును. ఈ భేదములైనను, అందుచే "పంచ సంవత్సరమయం" అని వేదము బలికెను. ఈ భేదముల నన్నిటికి సవరణలకు సమానత్వమునకు సంవత్సర సంఖ్య ఆరువదిగ నేర్పరించిరి. ఇందులో సంవత్సరభేదములన్నియు నిమిషి యదకు ఆద్యంతములందన్నియు నేకమగును. సంవత్సరభేదములు పంచసంవత్సర సంఖ్యభేదమునకంటె అధికముగ లేవయ్యే పంచసంవత్సరమయం అని వేదముపలికెను. ఈలాగుననే అవృత్తలతో మాసభేదములతో మను కల్పములు యుగములు బ్రహ్మచూనము అతిద్వీర కాలముతో సంవత్సరాత్యక్తముగ నున్నవి. ఇవిపంచభూతముల ననుసరించిన భృమణ భేదములతో నాయాభూత గుణానుసార కాలములు లోకములుండును. ఇవేస్థూల మాతృకారణావస్థలుగఁ దెలియవలెను. వీటిననుసరించి దినమాస ఋత్యయన 'సంవత్సరములను గణించవలెను. ఆదిభృమణతో వివిధ చిత్రములుగ మూహించరానిదై మతభేదములుగ నున్నది. ఉదాహరణము: సిగ్గిమా యంత్రభృమణతో ననేక వివిధచిత్రములుగ

స్థిరములేనిదై చలనముతో జూచువారల కనేక భ్రాంతిభేదములుగ నున్నది. మూల యంత్రమునకే భ్రమణచలనమే లేనిచో ఉన్నదున్నట్లుగ, నేవిభేద భ్రాంతిలు లేకయుండెడిది. దానకాలగతి కర్మబంధపు, స్తబ్ధముగ నుండెడిది.

ఇహిసాదర్శనముతో బ్రహ్మకృత్యమాణములు స్వసిద్ధాంతములు గుఱురవు. ఎవరికివారే యాలోచించి నిశ్చయించవలెను. మనభూమిలోఁగల కాలభేదములనే మనముసరిగఁ దెలియలేము. సిద్ధాంతశిరోమణి గోళాధ్యాయములో “క్షో|| లంకా కుమభ్యే యమకోటిరస్యాః పాక్ పశ్చిమే రోమక పట్టణంచ| అధస్తథా సిద్ధపురి నుమేయః సామ్యేధయామ్యే బడబానలశ్చ” అనియున్నది. కు=కృథివి, యమ కోటి=యమపురి, సిద్ధపురి=అమెరికా. పౌతిభాగమునకు తొంబది డిగ్రీల పశ్చిమ రమా నాలుగుభాగములకు మూడువంశల యరువది డిగ్రీలగును. మేరువునకు లంకకు తొంబదిభాగములు, లంకకు దక్షిణమునఁ దొంబదిభాగములు, బడబానల కర్వరమానకు లంకకుదూర్వునఁ దొంబదిభాగములు యమకోటిపట్టణము, బడమర తొంబదిభాగములు రోమకపట్టణమని, లంకకఁ గ్రింద నూటయెనిబదిభాగములు సిద్ధపురియున్నదనిరి. అమెరికా మనమున్న అధిగోళమునందేయున్నది. భూభ్రమణతో మనకును అమెరికాకును నొకేసంబంధముతో రాత్రిచగలు భేదములుగ నున్నది. మనకుత్తరములో నుపరిలోనున్నచో, యీ భేదముల కవకాశములేక సంబంధములేక యుండెను. ఈ క్రింద, పైన అనుశబ్దముల వన్యయించుటలోఁగొంత భ్రమణలతో భేదార్థములేగాని వాస్తవములో రెండునొకటయగును. ఉభయులు నొకేభాగార్థములోఁ గ్రిందను లైనున్నంద చేత భూభ్రమణతో సమముగా నొకసారిగ ఉభయులకు గాలభేదములు సమముగ బగలు రాత్రి భేదములకుఁ గారణముగ నున్నది. ఇది స్థిరసూర్యవిషయము, నిరయనము. మనభూమియు అమెరికాభూమియు నొకభూభాగార్థముననేయుండి తిరుగుచుండుటచేత గ్రమముగఁ బగలు రాత్రి పరుపలుగ సంబంధముల న్నువి. చైత్రీశుద్ధపూర్ణిమ చిత్రనక్షత్రయుక్తమయి యుండుటచేతఁ జైత్రీమాసమని పేరుగలిగెను. చైత్రాఖమాస పూర్ణిమ విశాఖానక్షత్ర సుబంధముతో చైత్రాఖమాస మాసమాయెను. నక్షత్రము లిరువదేవమాత్రీమే యుండుటచేత నక్షత్రీముల పరిమితిసంఖ్యమిది ఉపరిగా రెండవనక్షత్రీమగు విశాఖ యేర్పడెను. ఈలాగుననే పౌతిమాసమునకును రెండేసి నక్షత్రీము లెక్కువగాఁ జేర్చుకొన్నచో వాయాక్షమాస నామనక్షత్రీము లేర్పడును. ఇటులనే పూర్ణిమనుండి అమావాస్యకుఁ బనునైదురోజులగును. అమావాస్యనాటి నక్షత్రీము సూర్య

సంచార వత్తులను గును. ఇది కొంచె మించుమించుగా పూర్ణిమనును అమావాస్య కును మధ్యలోఁగల రోజులసంఖ్యావత్తులము సూర్యసంచార వత్తులరాశి మాస ముగూడ ఏర్పడుచుండును. రెండును బరస్పర సంబంధములుగా నుండును. కాల మీవిధముగ సర్వసంబంధములతోఁ బరస్పరములైయున్నవి. అందుచేత నేదాంగ జ్యోతిష శాస్త్రము చాల ప్రాముఖ్యతగ నన్ని దేశములవారికి ఆవశ్యకతగ నేర్పడెను. అమావాస్యయందు సూర్యుఁడన్న వత్తులమునఁగాని సూర్యుఁడున్న రాశియందుఁ గాని సూర్యముగ చంద్రసూర్య లేకములగుదురు పూర్ణిమయందుభయము నమి సప్తకరసులందుండురు. చంద్రమండలమే జలభూతము, మనవివృద్ధిభూతము. సూర్యమండలమే తేజోభూతము. ఈభూతములు నొకదానికొకటి ఆకర్షణగలిగి యొకదానిచుట్టు మరొక భూతము క్రిందుగాఁ దిరుగుచుండును క్రిందిభూతమునకుఁ బైనున్న భూతమే మేరువసృజ్ఞగా నగును. మేరువయనఁగా అంతరాళ నాళమని తెలియవలెను. అందుచేత దేవోభూతము (సూర్యుని) చుట్టు జలభూతము, (చంద్రుఁడు) జలభూతముచుట్టు వృద్ధిభూతము. నీమూడునువాయుభూతాంతర్వర్తియగు భువును చుట్టును, ఆభువుఁడు ఆకాశభూతాంతర్వర్తియగు బ్రహ్మమునకుఁ జుట్టును ఒకదానికొకటి ఆకృతియుములై నొకదానిక్రింద మరొకటి తిరుగుచుండును. ఈభూతాదుల మధ్యలోనున్న ఆకాశవకాశ నాళసూత్రమే మేరువు. అందుచేతనే మేరువు వంచభూతాత్మకమని నాయుప్రగాణమందుఁ జెప్పబడెను. ఈలాగున నొకదానికొకటి అంతస్థులయి ఆకర్షింపఁబడి బ్రహ్మపంచ వ్యవహారముతోఁ గాలహేతు వై బ్రహ్మాండ మూహింపరానిదై మహాభ్రమణతోనున్నది.

న ప్తి నం వ త్స ర ము ల వి మ ర్శ న.

ఈవస్త్రసంఖ్య (౬౦) లిప్తలకు విలిప్తలకు, విభుడియలకు ఘడియలకు, సంవత్సరములకు సమానవిధమున నున్నది. ఇది మానవమానము. ఇటులనే దేవఋషి మనుకల్పమానములు దేవఋషి మనుకల్పమానలిప్తలు విలిప్తలు. విభుడియలు ఘడియలు, సంవత్సరము లొకదానికంటె మరొకటికంటె తరిమాణముగ నున్నవి. అతీతమాన సంఖ్యకాలమునే యుగాదులుగఁ బరిమితి సాఖ్యాక్రిమముగ యుగముల సంజ్ఞతో మహామీన గణసంఖ్యగల వరిమితి నన నరించి యుగములతో గణించిరి.

మనది కేవలమతుదిగాగల అత్యంతాల్పకాలమగుచేత విలిప్తలాదిగా సంవత్సర పరిమితితో అంతముగా నిలిపిరి. అందుచేత నీసంవత్సరములను నాయామానానుసార పరిమితి నిర్ణయాను క్రమణికాను సారముగ దిన పక్ష మాస ఋత్వయన్తాములను గ్రహించవలెను. అతీతమాన పరిమితిగలవారలకు యుగముల సంఖ్యతో వారి కాలమానములను గణనవాచకములుగ నున్నవి.

ఈ అరువది సంవత్సరముల పరివర్తన సంఖ్య నాలోచించినచో నవగ్రహముల రాశిసంచార పరిమితికిని న్యూనాధికములుగ నున్నవి. గ్రహములగతి ననుసరించి హెయర్డేక్లాణ నవాంశ ద్వాదశాంశ త్రింశాంశలచేత, నవగ్రహముల రాశి సంచార కాలపరిమితి కలదు. శనికి ద్వింశవ్యాసములును, గురువునకు ద్వాదశ మాసములును, గుజునికొక మాసమును మాసార్థమును బుధ, శుక్ర రవులకు మాసము చంద్రునికి సపాద దినద్వయము భూమికి ముప్పదిరోజులు. ప్రతిరాశికిని ఆద్యంతపరిమితికాలము. అన్నిటికి వ్యతిరేకసంవత్సరములు దుడకు సమానపరివర్తన భాగములుగ సరిపోవును. సులభముగ భిన్నములులేక సమానభాగాంశలుగనిమిడి యుండును. ఈకారణాంతరములచేత సంవత్సరపరిమితి సంఖ్యకు అవకాశ కారణముతో వేదాంగ జ్యోతిషశాస్త్రము సహజ సంఖ్యపరిమితిగ నేర్పరిచిరి. ఈ క్రమముతో శని అరువదిసంవత్సరములలో బుధుడైరాసులు రెండుసారులు చుట్టి వచ్చును. గురువు అయిదుసారులు చుట్టివచ్చును. కుజుడు ఒకటిన్నరసంవత్సరమునకు ఐండ్రిండురాసులు దిగుగటచే నలుబదిసారులు తిరుగను. ౬వి బుధ శుక్రులరువది సారులు చుట్టివత్తును. చంద్రుడొక మాసమునకు బుధుడైరాసులు చుట్టి వచ్చుటచే అధికమాసములతోడనే అరువది సంవత్సరముల కేసువందల నలువది మారులు చుట్టివచ్చును. భూమి యిరువదొక్కవేలు అరువందలుసారులు దిరిగివచ్చును ఈలాగుననే రాహుకేతువులు నలువదిమారులు చుట్టివత్తురు. ఈక్రమముతోఁ బంచసంవత్సరమయముల ననుసరించి ఆయాగ్రహ సంవత్సరములతో గణితవికారము మానవమాన సంవత్సరములో రాసులందు ప్రతిరాశికిని నాయా గ్రహగతుల ననుసరించి అల్పాంతమగు భాగముగ దేక్లాణాదిగ త్రింశాంశలు (భాగలు)గ సర్వకార్యములందు పక్షార్థములుగాఁజూచి సుముహూర్తములను గని పెట్టి యాయాగ్రహముల శుభఫలములను అంశాంశలతోఁ బొందజేయబడినది. మనకాలమాన మిల్వమయినందుచేత గ్రహగతులకాలము కే.లాల్పాంశములుగ మనమిట్ల మేర్పడెను. ఈఅంశాంశలకాలము మంచిదైనచో శుభఫలములను

దోషమైనచోఁ జెడుఫలమును బొందుచున్నాము. దీనినే లగ్నాదులందు శుభపుష్కరాంశగా సాధించుచున్నాము. ఈవిధానమునకే పుష్కరాంశయని నామకరణముచేసిరి. దీనితోఁ బుష్కరద్వీపసంబంధ మధ్యభాగమేర్పడి మనకా గ్రహముల వీక్షణ గలుగుచున్నది. దీనిని సూర్యసంఘాంవిషయముతో బుష్కరద్వీపత్ర సూర్యనియమునఁ జాలవిమర్శించిరి. పుష్కరమన చివరకే, ద్రావిడముని ఉత్తమాంశయని బ్రహ్మాంశయని ప్రకాశాంశయని కాలస్వరూపముతో ఉత్తమకాల సుముహూర్తమని యివలదగును. ద్వీపములన్నిటికంటెను బుష్కరద్వీపముగూడ శ్రేష్ఠమనికూడఁ దెలియవలెను.

—o—

సోమ సూర్యుల కథలు.

సోమసూర్యకళ లాత్మనుండి క్రమముగాఁ బ్రకృతిలోనికి వచ్చినవి అందొకటి శాంతాత్మతావందనిత్య సత్యకళ. ఇది ఊర్ధ్వములో నుండునది. ఈకళనే సప్తదశీ, షోడశీయని శుద్ధసత్త్వవృత్తిలోఁజెప్పుదురు. ఇది మూలబిఁజస్వరూపము. ఇయ్యదియథోమఖముతోఁ బ్రతిబింబరూపముగఁ బంచదశ కళలతో వృద్ధియములుగ బ్రహ్మాండతివర్ణముగఁ జంద్రిరూపముగ నున్నది. మరియొనిది యథోమఖముతో అత్యంతకలకుఁ గారణముగ నున్నది. ఇదియే శ్రీవిద్యలోఁజాలముఖ్యముగ వర్ణింపఁబడి యుపాస్యముగఁ జేయఁబడినది. ఈ కళలనేయవతంసనానుమున నంతరములోను, బాహ్యములోను బ్రామఖ్యముగ శిరస్సునఁ బ్రకాశింపఁజేసిరి దీనిని శుద్ధసత్త్వగుణ వృత్తితో ఉపాసించుట వేదసాంప్రదాయము. (దీనినిగేవల మహాశాంతమనస్సుతోనే ఉపాసించవలెను.) ఇతరగుణ మెంతమాత్రమున్నను ఒత్తనమేయగును. ప్రకృత్యుపాసకుడుదీనిని ముఖ్యముగ గ్రహించవలెను. ఇది వ్యష్టివిషయము. అతీతముతో ననుష్ఠితో శుద్ధముల ప్రకృతియగును. అందుచేత విద్యలు రెండువిధములు. ఒకటి సోమోపాసన. రెండవది సూర్యోపాసన. మనకు మొదటి ఉపాసన సూర్యోపాసన. (ఇదియేగాయత్ర్యోపాసన). దీనినిలత్సస్వరూపముగనే ఉపాసించి తదనంతరము సోమోపాసన చేయవలెను ఈద్రువసోమకళ సూర్యాంతర్నిర్భతమై నిత్యసత్య ప్రకాశముతో ఊర్ధ్వముఖముతో షోడశీ కళగా మహాశాంత స్వరూపానందముతో అమృతస్వరూపముతోనున్నది. సూర్యమండల

భేదనముతో నీకళ దర్శనమగును. సూర్యమండల భేదనమే రజోగుణభేదనము, విరజాదిమోచనము. శృతిప్రమాణము. “సూర్యద్వాజీణ తేవిరజాః క్రియంతి సతావత్ క్షిప్యన్తసావాదిత్యం గచ్ఛతి” అందుచేతనే సూర్యుడు రుద్రుడు. రుద్రుడే వ్యభిచారి. వ్యభిచారికాలమందు ద్వాదశాదిత్యస్వరూప దివ్య తేజస్సుతో (సంవర్త్యా)నే స్థూలమునంతయు నతడు భస్మీభూతముచేయును. తరువాత నీతేజస్సు వాయువునందు లయించి సూర్యకారణముగ మిగులును. ఈ వాయువు ఆకాశమందు లీనమగును. ఆకాశమేమియును లేనిదిగానున్నను సర్వమునకు వాహరమై సర్వమును ధరించియున్నది. (మనస్సు వలె ఉదాహరణము) స్థూలముగఁ గనబడునవన్నియు (బొమ్మలలోనైనవేకాని) అపరిమితమైనవిగనిఁ గాఁజాలదు. భూతముల నీలాగునఁ దెలియవలెను. రజోగుణ నివృత్తితో సత్త్వగుణ సోమకళమిగులును. ఈయనుభవమునే సోమపానముగఁజెప్పదురు. మనదేహములోఁగూడ సహస్రారమునది సూర్యునియందు సోమమున్నదందురు. అదియే తెల్లని స్వాదురసాంశము దీనియందే సుధాసింధురస మున్నది. ఇది అమృతస్వరూపము, ఇది ఆధ్యాత్మికము ఇది మనసహస్రారములో నున్నచేతకాలము దేహము అమృతమయమై సర్వనాడులు, కోశములు, ధాతువులు, జీవవంతములై వృద్ధిగా నుండును. ఈరసక్షీణమే మృత్యుహేతువు. సోమాంశ మూర్ధ్యములో నున్నదనుట కిదేకారణము. సోమకళయేలేనిచో శాంతామృతానంద ములుండవు. సూర్యున కథోభాగమున నగ్రత్య పంచదశకళలను, సూర్యగర్భమున షోడశీకళయును, సూర్య నికూర్షమున గోవల శుద్ధవికృత్యంతములో (పరావలమున) నమృతానంద శాంతాత్మకముగ స్వరూపకారణమై సప్తదశీకళయును నుండును. అందుచేతనే శ్రీవిద్యలో పరావలవిద్యగ స్థామకళను జరమమున నుపాసించుచున్న చెప్పిరి యజ్ఞాంతమున సోమపానములను ఈసోమ(పాన)కాపాన మధ్యాత్మిక శ్రీవిద్యతోబాంధునట్టి స్వస్వరూప సోమపాప్తి ఈకళావతంసయే పరావల. ఈవిషయము శ్రీలలితా సమస్తనామమునఁ గాననగు.

“సోమ సూర్యాగ్నిలోచన”యని పరబ్రహ్మకు ఆత్మబోధక లక్ష్మ్యవ్యాఖ్యముగ జెప్పిరి. సోమముతో సచ్చిదానందాశ్చ స్వరూపముగను, సూర్యునితో బ్రహ్మం శాంతరాత్మగను, శుద్ధసత్త్వములో రజోగుణముతో జగదాత్మగను, బరబ్రహ్మ యుండును. “సూర్యతాత్పర్యజగతః”అని వేదప్రమాణము. దీనిని మధ్యాహ్నిక సంధ్యోత్పాన మందు జెప్పిరి. దీనినే తమోగుణ స్థూలవృద్ధినిలోక-మండగ్నిగనుజెప్పిరి.

సూర్యునికిని అగ్నిని ఉష్ణదాహక గుణశక్తులున్నవి. ఈగుణములచేత సూర్యుని రుద్రుడనినది. అతడు స్థూలరూపి. కాబట్టి సూర్యాగ్నిలు శాశ్వతములుకాక లీనములగుచున్నవి. ఉపరిలోనున్న ఆత్మస్వరూప సోమకళ కేవల శుద్ధభూతామృతానందాత్మకళమనియు, రెండవది శుద్ధస్వత్వములోగల రజోగుణాత్మిక సూర్యుడనియు, మూడవది శుద్ధస్వత్వములో దమోగుణాత్మికాగ్ని మనియు, దెలియవలెను. సూర్యుడే దక్షిణ నేత్రమని చెప్పటచే గొందరి కీవిషయసందేహముగలుగవచ్చును. గీతలో "ఉర్ధ్వమూల మధ్యాఖి యరు ప్రిమాణానుసారము సృష్టియథోముఖము గాన సృష్టిలోని విరాట్పానకు సృష్టి దక్షిణ దిశదేగాన బ్రీతిబింబమందు వివర్యాసముతో దక్షిణనేత్రముగావచ్చును. అనిత్యకళలతో జంకుచు వామనేత్రముగ గావచ్చును. సోమకళ కేవలాత్మస్వరూపమందు వామనేత్రమునకును దక్షిణనేత్రమునకును మధ్యఉర్ధ్వములో మూలకేంద్రిస్వరూప సోమాంశగానుండుట నిశ్చయము. కేవల లోకవ్యావహారికాసత్య ప్రపంచమునగల విషయోదాహరణములతో ఉపమానముగఁదలంచి ఉపాసకులవద్దయింపరాదు

ఇందులోగల దీనివివర చిత్రపటమును విమర్శించినచో దెల్లమగును.

— రెండవది - సూర్యకళ. —

సూర్యకళ విషయముకొంగవటకు వైఅంశలో నే సందర్భమునుబట్టి విమర్శించితిని. ఇది ప్రకృతితో బ్రకృతిలో బింబ ప్రతిబింబ న్యాయముగ స్థూలకారణరూపుఁడుగ శుద్ధస్వత్వములో రజోగుణముతో నథోముఖముగ నీబ్రహ్మాండమునందు రజోగుణ సంబంధోష్ణ దాహకశక్తులతో ఆత్మచైతన్యవీలాగున జీవరూపముగ జీవాత్మగ విరాఙాదిగ స్వోజీవరాసులందు వ్యవహార హేతుభూతముగ జంచభూతముల మధ్యలో దేజోంశభూతముతో భూతాధారముగ ఆత్మనిత్యరూప చైతన్యాశ్రయముతో సూర్యరూపమై నేత్రాధిష్ఠానమైయున్నది. దీనికాధారముగ శుద్ధస్వత్వములో దమోంశగ నథోలోకమున అగ్నిగా నిదేప్రతిబింబ స్వరూపమైయున్నది. ఈఅగ్ని ఉష్ణదాహక గుణాదులు గలిగియున్నది. ఇవియేసృష్టిస్థితిలయాది గుణకారణశక్తులు. ఇవియేప్రమాదములు, ఆవరణములు. వీటిభేదనమే సూర్యపుటభేదనము. అందుచేత నీలోకమున నిది ప్రథమకారణముగ నుండుటచేత ప్రథమోపాసనగ ఆధారాది ఆజ్ఞావక్రాంతము వటకుఁ బ్రధానముగ నున్నది. దీనివైభవసోమోపాసన. ఈశ్వరవిరాడ్జేహమందీలాగున నున్నందుననే మనదేహమునందుఁ

గూడ దదంశగానున్నది. అందుచేత విరాచాదులుగూడ నీఉపాసనాశ్రమముతోనే ఉపాసించి ధన్యులై మరల మనలనుపాసింపఁజేసిరి. మనకేకాదు. విరాడీశ్వరులు సహితము పరాశక్తినుపాసించిరి. మనమెంతటివారలము? సజాతీయత్వము, సమానత్వము వాక్కులతో నులభమగునేమోకాని ఫలానుభవములో సంతలోనేయుండును. వృద్ధిపీభూతాదులు తమయందలి యగ్నినశించగానే నశించి యుపరిభూతమగు జలభూతములోఁజేరును. మరల నచటనున్న అగ్ని నశించగానే తమపరిభూతమగు శేజోభూతమునఁ జేరును. అచ్చటనున్న సూర్యతేజస్సు నశించగనే వాయు ప్రలోఁజేరును. మరల నావాయువాతాశములోఁ జేరును. అవలనే ఆత్మానందామృతాంశమగు స్వరూప సచ్చిదానందములోఁజేరును. అందుచేత విరాడీశ్వరులాదిగ బ్రహ్మాదిదేవతలు, ఋషులు, అవతారులు, బ్రహ్మమానసఋషులు మనువులాదిగ సర్వులు శ్రీమహావిద్యోపాసకులై ధన్యులైరి. శ్రీమహావిద్యాంశమే శ్రీవేదమాత గాయత్రీమంత్రాన్తమైన సంధ్యాదేవి. ఈకారణములఁబట్టి మనకు నిత్య నిరంతరోపాస్యముగ ఉపనయనమున సంధ్యాదేవి నుపదేశించి మహర్షులు మనల ధన్యులఁగావించిరి.

కళలోఁ బ్రకాశము స్వరూపమున్నది. అందుచేత చంద్రీకళయు, సూర్య ప్రకాశ చైతన్యము నీ రెండును విదితముగాబహిఃప్రకాశముతోనే దేవునియందుఁగాని యే దేవియందుఁగాని ధరింపబడిమనకు దెలియలగునఁ బ్రకాశించునో యట్టివారలే దేవానందేవతలని పరాపరులని సర్వదా ఉపాస్యులని తెలియవలెను. ఇంతకంటె వేరుదాహరణములే.

ఓం తత్సత్.

చంద్రోదయాస్తమయ సంధిపర్వకాలాదుల వివరము,

చంద్రుడు మనకుఁ బ్రశ్నిచములో సూర్యునినుండివరుణునిలోఁ బ్రతిబింబితుఁడగుచున్నాడు. వరుణునిలోఁ (జలభూతములో) బ్రతిబింబించుటచేత శీతాంశముతో శీతకరుఁడుగను, జలయోగకారకుఁడుగను నాయెను. ఓషధులకు ముఖ్యాధారము జలముగాన ఓషధీశుఁడాయెను. చరణివగాసులకు నాఓషధి అన్నరూపముతో ముఖ్యప్రాణాధారమాయెను. ఇటులనే పరస్పరసంబంధములుగా సృష్టికా

ర్యకృమముండును. వంచభూతములు, తమంతకుఁదాము తనచుట్టును బ్రభయము వరకుఁదిరుగుచు రూపనామ భేదములతో ఒకదానికొకటి కార్యకారణములుగా ఆధారాధేయములుగా బరిభ్రమణలుగల వృశ్యముతో లీనములగుచుండును స్వపరిభ్రమణ నిలుచుటే వృశ్యమునకుఁగారణము. అంతవరకుఁ గాలకర్మవశమై యుండును.

వృశిభూతము తిరుగుటలో నాభూతకాలమాన సౌజ్ఞలేర్పడుచుండును. ఈ కాలమానసంజ్ఞ నాయాభూతాదుల గమనకాలమునుబట్టి యొకదానికంటె నొకటి స్థూల సూక్ష్మ కారణాదుల ననుసరించి ఊర్ధ్వమధ్యాధోభాగ స్థానాదులననుసరించి భేదములుగ నుండును. అందుచేతనే వృశివీభూత మకీసూలతతో దినసంఖ్యా హేళారాత్రీముల సంజ్ఞగను, చంద్రుఁడు వక్షములతో అహోరాత్రీ సంఖ్యాసంజ్ఞగను, సూర్యుఁడయనములతో అహోరాత్రీ సంజ్ఞగను, భువ్వుఁడు పువత్సరాత్మక సంజ్ఞగను, దదుపరి బ్రహ్మాయనువులయుగ సంజ్ఞతో అహోరాత్రీములసంజ్ఞగనునుండురు. కాలమానసంఖ్యాసంజ్ఞ లతిదిర్భేదములుగా నొకదానికంటె నొకటి యతిశయించిన దీర్ఘముగనున్నవి. ఈదినసంజ్ఞతో మిగతకాలసంఖ్యలను పక్షర్వత్వియన సంవత్సరాదులను గణించవలెను.

మనకుఁ జంద్రునిచేఁ దిభులేర్పడెను. ఈతిభులు జలభూత భ్రమణతోఁ జందునకేర్పడిన వంచదశకళల ననుసరించి వృద్ధిక్షయాదులతో శుక్ల కృష్ణవక్షము లేర్పడెను. చంద్రుఁడు మనకుఁదూర్పుదిక్కున అస్తమించును. (సూర్యునితోగలియును). చంద్రుని ఉదయాస్తమయములు సూర్యునియందే కలుగుచుండును. ఈ రెండను సంద్యలు. కంధ్యలేవర్వములు. ఈవర్వములు వేదమూతగాయత్రీదేవికిఁ జాలముఖ్యములగుటచేత గాయత్రీ జపసంఖ్య అంగుళీవర్వసంఖ్యలతో గణించుట ఉత్తమమని శాస్త్రీములు శాసించెను. వర్వములైదువిధములు. (౧) ఉదయాస్తమయకాల వర్వములు, (౨) పౌర్ణిమామావాస్యలు, (౩) కర్కాటక హిర సంకాంతలు, (౪) యుగాదులు, (౫) మన్వంతరములు. ఇవి సందిగ్ధవర్వములు. మహాద్భిరసంధులు భూతవృశయాదులు. వీనికతీతము బ్రహ్మపృథ్వీము. మిగతవిసందిగ్ధవర్వములు సామాన్యములు.

వృశీలోకమునకు భూభ్రమణతో నొకవృద్ధిణ మొకదినము. పరుణ లోకమునకు జలభూతాధి దైవతమగు చంద్రభ్రమణతో నుభయపక్షములొకదినము. తేజోభూతలోకమునకు సూర్యభ్రమణతో నయనద్వయ మొకదినము. ఇటులనే

తదాధ్యాది లోకాదులగు వాయుగూతము లోకాదులలో మనువులతో దిశము బ్రహ్మకుఁగలుగుచుండును. వీటివనుసరించి మానములు ఆయనములు సువత్సరములు గణించుదును. శుద్ధపాక్షమ్యనంతరము చంద్రోదయసంధికాలము శుద్ధపూర్ణిమమధ్యకాలము మధ్యాహ్నసంధివర్షము బహుమావాస్యనాడుచంద్రుఁడు సూర్యునియందు లయమగుటచే అస్తమయ స-ధిపర్యయగును. ఇదివరుణలోకమున కొకదినము. ఇటులనే తేజోలోకములో సూర్యునిబట్టి గ్రహించవలెను. ఈసంధులు భూభ్రమణతోఁ బృథివీలోకములో భూభాగార్థభాగాంతముతో నొకసంధి గను మరొకభాగార్థముతో మరొకసంధి*ను నుండును. ఇటులనే సర్వభూతలోకాదులందును ఊహించవలెను ఇవియే చంద్రసూర్యసంధివర్షములు. శింశుమారముగో గలగుఁడనునసంధివర్షము జలభూత భ్రమణతో జలభూతము సూర్యునిసమీపించుచు పౌరంధ్రులినదానలో సూర్యవృత్తిబింబిత బింబమే శుక్లపక్ష చంద్రాకారముదినదినము కళలో అభివృద్ధి కాంచును. సూటిగా జలభూతమధ్యలో గల భ్రమణకాలమే సంపూర్ణవృత్తిబింబిత పూర్ణిమాచంద్రుఁడు. మరల క్రమముగా భ్రమణతో జలభూతముప్రక్కకుఁబోయి నిరుగుటలో దానియందు బ్రతిఫలించినదే క్షిణ చంద్రుఁడుగ కృష్ణపక్షముగ ఉభయపార్శ్వములుభయ పక్షములాయెను. ఒకభూతముచుట్టు మరొకభూతమధోభాగములోనుండి తిరుగును. ప్రతిభూతమునటులనే ఇదిసహజము. చంద్రవృద్ధిక్షయములే సముద్రవృద్ధిక్షయాలకుఁగారణము చంద్రచారమే పితృకాలమానము. సూర్యచారమే దేవతలకాలమానము. ఇటులనే ద్రువునితో మనువులకును, మనువులచారముతో బ్రహ్మకుఁగలమానము. ఈక్రివర్ణములో సూర్యుఁడే సర్వలకు దిశలకుఁగారణుఁడు. ఒకభూతమున కొకవిధభ్రమణయు, మరొకభూతమునకు మరొకవైపు భ్రమణలున్నవి. అన్నిటికీ నాకేవిధముగ సమానదిశభ్రమణలులేవు. అందువేల ఒక్కొక్క లోకమునకు ఉదయాస్తమయములు పూర్వపశ్చిమలు భేదములుగఁ గలుగుచున్నవి.

జలభూతాధి దైవతమగు చంద్రుఁడిలాగునఁ జేజోభూతాధి దైవతమగు సూర్యునిచుట్టు తిరుగుటలో శుక్ల కృష్ణములతో మనవృథివీలోకమునకు రాత్రిలందు బ్రకాశమాన రూపుఁడగుచు తం అమృతకిరణ జాలములచే మనమున్నదిశగాఁ దిరుగుచు సమధులకును మనకును అమృతత్వమును గలుగఁజేసి సంతోషించుచుండును. కృష్ణపక్షములో నాచంద్రుఁడు దేవలోకమున స్వర్గమువైపుగాఁ దిరుగుచు నాదిశన దేవతలకు అమృతపానముగృహుగా అమృతయాత్రుఁడై క్రమముగా నాకక్ష

మంతయు మరలకు వరుసగాఁ జూచుచున్నప్పుడగుచుండును. జలభూతార్థభాగగోళ మొకవత్సము మనకును మరొకగోళార్థభాగవత్సము దేవలోకనకుఁ దిరుగుటచే ఉభయలోకమునకుఁ జందుకొడమృత కరుడగుచున్నాఁడు. ఇదేమనకు మానముగను, జలభూతలోక రాసులకు దినముగను, స్వర్గలోకవాసులకు దినద్వాదశాంశముగవ గును. (అనగా స్వర్గలోకవాసులకు అయిదుఘడియలకాలము.)

సూర్య త్రి వి ధ భే ద ము.

మత్స్యపురాణం.

సూర్యుడు మూడువిధములుగనున్నాఁడు. పంచముతోఁ బావకుడనియుఁ దపింతుఁజేయుటచే సూర్యుడనియు, వచ్చున్నయనియు, జరగాన్నిచే వైగ్యుఁడనియు వైశ్యావరుడనియును శిష్టుఁబడుచున్నాఁడు సూర్యకేజస్సు రాత్రిలందన్నియం దందను.

సూర్యుడు ఉదయాస్తమయములందు

అగ్నిరూపుఁడగుటకు (గారణము.

ఉదయాస్తమయములకుఁ గారణము తమస్సు. ఉదయమునకుఁబూర్వము తమస్సుచే నావరింపబడియుండును అస్తమయముగూడ తమస్సుచేతనే కలుగును. ఈతమస్సు మనకునుసూర్యునికిని మధ్యలో నీటినిద్ర యాకృతిలోనున్నందుచేతఁ గలు గుచున్నది. ఇదిమనకుఁ బ్రకృతములోఁగలది మొదటితమస్సు. అదిలో తమస్సే సర్వజగత్కారణము. ఈతమస్సువందుఁ ద్రివిధములగు సత్త్వ, రజస్తమోగుణము లున్నవి. ఈతమోగుణముచేతనే సంపూర్ణాద్వితీయ సృష్టికాకానందాత్మకేజస్సు కృమముగ మధ్యలో గల్పనలతో సత్త్వగుణముతో సాయూపముగను, రజోగుణ ముతోఁ బంగారుకాంకితో సూర్యుడుగను, తమోగుణముతోఁ అగ్నిరూపముగ నెఱుగను, వగుచున్నది సూర్యుడు త్రివిధగుణములతో నాయాలోకాదుల గుణ ముల ననుసరించును. మనది తమోగుణవృద్ధావమైనందుచేత నుదయమునందు

తమస్సునుండి వచ్చినపు డగ్నిరూపుఁడుగ సూర్యుఁడు గనఁబడుచున్నాఁడు. మధ్యాహ్నమునఁ దమోగుణము దూరమగుటచేఁ దెల్లగనుండును అస్తమయమందు మరలఁ దమస్సంబంధముతో నెఱ్ఱగఁగాన్పించును. త్రివిధగుణములు రూపములు సృష్టిలో సర్వమునకు నున్నవి. దీనికిఁ బ్రధానమైన మూలప్రకృతి స్వభావమే కారణము. అందుచేత ఉదయాస్తమయములందు డగ్ని వర్ణముగను నితరకాలమందు స్వచ్ఛముగ నగవడుచున్నాఁడు. ఒకముఖ్యోదాహరణము, మధ్యాహ్నమందు సూర్యబింబము స్వచ్ఛముగనే నగవడుచుండును. గృహణాదులందు దీనింబమును జూడగోరువారలు ఒకఅద్దమానకు నల్లనిమసిపొగను కల్పించి చూచునపుడు సూర్యుడాయద్దమందు ఎఱ్ఱరి అగ్నిరూపుఁడుగనే కానవచ్చుచున్నాఁడు. ఇటులనే శుద్ధశ్వేతముగా నున్నచంద్రుఁడను గృహణకాలమందు తమశ్చాయతో ఎఱ్ఱగనే యగవడుచుండును. కనుక అగ్నిరూపత్వమునకు తమస్సు నావరణమే కారణము. గుణములు రూపముమార్పులగుట కిదియేముఖ్యకారణము ఇదిప్రకృతిసృష్టివైదిత్యము. ఇట్టివైదిత్యములేకన్నచో సృష్టివణిణము, వికారాదులు, మార్పులుబాత్రిగ కానేరవు. ఈప్రకృతిలేనిచో ఉన్నది ఉన్నట్టుగనే శాశ్వతముగ నుండెడిది. అప్పటికీసృష్టియులేదు. దీనినే ఆత్మస్వరూపమని జ్ఞానశాస్త్రములు నిర్ణయించెను ఈ నిశ్చయజ్ఞానము తెలియకపోవుట సర్వానర్థపరంపర దుఃఖములకుఁగారణము. శుద్ధజ్ఞానముకూడ నీతిగుణములతో మార్పులుచెందెను. తమస్సు జ్ఞానముతోఁ జాలప్రమాదములకుఁ గారణము, ఇందు చేతనే సూర్యుఁడొక ద్విగుణాత్ముఁడని త్రిమూర్తి స్వరూపుఁడని (దీనిననుసరించి) త్ర్యవస్థలకుఁ గారణుడని బోధించిరి. దీనినే మన విత్వసంధ్యావంధనములోఁ దుడకు ఏకరూపునిగఁ జూర్చించుచున్నాము. కాలభేదములతో ఉదయము, మిత్యుఁడనియు మధ్యాహ్నము, సంత్రరూపుఁడనియు, సాయంకాలము వరణరూపుఁడనియుఁ జూర్చించుచున్నాము. వ్యప్తినమప్త్యైత్యకముగ ఉపాసించుచున్నాము. ఈవిధములుగ సర్వకర్మసాక్షిగను దుడకు ఆత్మస్వరూపుఁడుగనుండుచేత జగదాత్మ సూర్యుఁడు ఉదయాస్తమయములందు అగ్నిరూపకారణముగా సర్వదా విడవక ముఖ్యముగ ఉపాసించుకేసిరి. సూర్యుఁడు అగ్నిరూపుఁడగుటచేతనే యాభూలోకములో అగ్నిప్రత్యక్షముగ నున్నందుచేత సర్వకర్మలకు అగ్నినిప్రధాన మెనరించిరి. అగ్ని తేజఃసంధానమగుటచేత సర్వజేవతలు నగ్నిప్రధానులు. “అగ్నిప్రథమోదేవతాః” “అగ్నిముఖానైదేవాః” అని శుక్తిప్రకాశములు.

— † మిత్ర వరుణోపాసనలకు వేదభూమిగాము. † —

తైత్తిరీయ సంహిత కాండము ౬ - పృషారకము ౪ - అనువాకము ౮

మిత్రావరుణ గ్రహభాగ్యము.

నవాఇదం దివాననక్త మాసీ దవ్యావృత్తంతే దేవామిత్రా వరుణా వబువ
న్నిదంనో వివాసమతమిత్రా వబూతాం నరం నృణావహ ఏక ఏవావత్పూర్వో
గ్రహేహగృహ్యతా ఇతి తస్మాదైంద్రివాయవ పూర్వమైత్రా వరుణా ద్యవ్యా
తే పాణిపానా హేతాయదు పాగ్ం శ్వచర్యామా మిత్రోఽహరజనయ ద్వయ
ణోరాశిం తతోవా ఇదం వ్యాచృద్యస్త్రైత్రా వరుణో గృహ్యతైపుప్రేష్ట్య । ౩౬ ।

— † —

సూర్యునియందుగల రంగులకు గారణము.

సూర్యునియొక్క దశరంగులున్నవి. ఈరంగులనేక గుణ కర్మఫలములకుఁ గారణము. ఈరంగులు ఏడువర్ణములుగనున్నవి. ఈ యేడువర్ణములలో మరల ననేకవర్ణము లుగనున్నవి. ఈరంగులు పాక్షిక్వాది గుణయుక్తములుగ నున్నవి. ఈజగత్తునకు సూర్యుఁడు సర్వకార్యకారణ మూలభూతుఁడుగాన సర్వము సూర్యుని యందున్నది. ఈయేడురంగులన్నియు గ్రహము లకును, రూపకారణముగ నున్నవి. సూర్యునికాశముతో నీయేడుగ్రహములు ప్రకాశించుచున్నవి. సూర్యునియం రంగుల రంగులవరుస వనునట్టివి గ్రహకక్ష్యమండలాదులున్నవి. శనిసీలవర్ణముగను బృహస్పతి బంగారువర్ణముగను, అంగారకుఁడు ఎరుపుగను, శుక్రుఁడు పీతమిశ్రిత శుక్లముగను, బుధుఁడు పశుపువచ్చుగను, చంద్రుఁడు తెల్లగనున్నాఁడు ఈగ్రహ ములుండుస్థలములు అంతర్భూత నుండుటచే కక్ష్యలనియు, దిగుగుటచేత మండలము లనియుఁ దెలియవలెను. వీటివనునట్టి వారములు, రాసులుగూడనున్నవి. ఈరంగుల ననుసరించి స్వహములు సప్తధాతురూప ఫలములను, పదార్థములను, లోహాదులను, రుచులన్నియు సమస్త ఫలములను జెప్పవనకాశములున్నవి. రాహు కేతు గ్రహములు క్షత్తిక రూపులు. ఈతమస్సుయొక్క చివరభాగము రాహువు.

గను, మరొకచివర కేతుసంజ్ఞగనున్నవి. సూర్యునికి గిండిభాగములో నుండుట చేత వీటిచాయ లప్రకృతమ సూర్యచంద్రుని వాచ్ఛాసించును. రంగులు సూర్యునియందు ఆవరణ కక్ష్యలుగ గుణముల ననుసరించియున్నవి. ఈ సూర్యునిముందు వెనుకభాగములందు ఉష్ణచ్ఛాయ లుండుటచేత వీటిని భార్యలుగఁ జెప్పిరి. మనలో నేడురంగులు ధాతురూపకముగ నున్నందుచేతనే రంగు లెగ్గిపోవునో దానిననుసరించి సూర్యాదిగ నారంగుల ననుసరించిన గ్రహములు చాలవని వానిని జ్యోతిశ్శాస్త్రములో నారాధన తన్నివారణార్థముగఁ జేయమహర్షులు సిద్ధాంతికరించిరి. సూర్య వారాధించినను అతనియందీరంగులన్నియు నుండుటచేత ఆరోగ్యభాగ్యము గలుగు ననిగూడ చెప్పిరి. “ఆరోగ్యం భాస-రాదిచ్ఛేత్” అని ప్రమాణము. పృథ్వీ చికిత్సలో నీరంగుల ననుసరించిన విధానములున్నవి. ఈరంగులే గ్రహచంద్రులప సూర్యరథాశ్వములు.

ఈరంగులగుఁగారణము నీరు, ఈరంగులు నీటిలో పృథిఫలించి భిన్నరూపము లుగ నగపడుచున్నవి. రేఖలన్నియు మూలమగు తెలుపునుడియే కలుగుచున్నవి. తేజోభూతములో నీరంగులు స్పష్టముగ నగపడవు. ఇందుకు దృష్టాంతము మణులందును, వజ్రములందును, క్షీణప్రకాశములకు అందులోని నీటిగుణమే కారణము. ఇచ్చట తన్మాత్రస్వరూపముతో నున్నవని తెలియవలెను. ఇంద్రధనస్సు గూడ నీరంగులతో నుండును. ఇంద్రధనస్సు వర్షకాలమునందుఁడవ్వ యితరకాలములందగపడదు. రంగులకు జలగుణమే ముఖ్యకారణము. తేజస్సు జలములో పృథిబింబితమై జలగుణముతో ననేక వర్ణవిభాగాలు లగును. ఈజలము సూర్యుని యందుఁగూడ సూక్ష్మరూపముతో నున్నందుచేతనే రంగులుండును. “యోహం పుష్పంవేద”యను మంత్రములో అన్నిటిని బ్రహ్మాణముగనున్నది. జలబిందువు లందు సూర్యప్రకాశముతోఁ జాలరంగులుగ నగుబడుచుండును. తేజోభూతము క్షీణ జలభూతముండుట చేతనే రంగులు సూర్యునికిందనే యగువడును. తేజో భూతమున ఉపరిలోగల వాయుభూతములో రంగులగవడవు. తుదకు తేజస్సుగూడ నగుపడకపోవచ్చును. భూతగుణముతో స్థూలముతో స్పృశ్యైర్మేఘైశ్చ కాశఃకలుషు చుండును. రంగులు గర్వదా ప్రధానశ్వేతవర్ణమున క్లుప్త సహజముగ సృష్టితో ననేకరంగు లగుచుండును. ఇందుకు దృష్టాంతము. గ్రీకులైల్లని కాయయందు పక్కానంతరము కృత్రిముగ కొంచెము పసుపుచాయాదిగ్నావైరంగించినదేమరల యెరుపుగను తెల్వత కేసవర్ణముగను దుదకు నలుకమో, చుండును. తరలత

నలుపురంగుపోయి మరల పూర్వరూపమగు తెలుపునే పొందును - ఈరంగులు మంచభూతాదులలో నుండుటచేత తజ్జన్యములగు తాటియును తప్పకయుండును.

—o—

మేషాదిరాసుల సంజ్ఞలు వర్షకాలములు దీప్తుల నామసంఖ్యలు ఋతువిశ్లేషాదులు,

(౧) ఇందుగిడు = ఇంద్రియావముతో స్వర్గముననుండి దేవతల వైరులను ధ్వంసము చేయుచున్నాడు.

(౨) ధాత = సమస్తజీవజంతువులను సృష్టించును.

(౩) పృథ్వీడు = పృథ్వాశమండలముతోఁ దనకిరణములచే జలమును ఆనానములు గల్గించి వర్షమును గురిపించును.

(౪) త్వష్ట = (వనజమిత్రుడు) ఈవృక్షములను ఓషధులనుపెంచిపోషించును.

(౫) పూష్ణ = అష్టమునందు పుష్పినిగలుగజేసి పృజలను వృద్ధిబొందించును.

(౬) అర్యమ = అర్యమయను వాయువుతో కమను గలుగజేయును.

(౭) భగ = తీవ్రతకలి నాశించి సమృద్ధ మొనగుచుండును. పాక్షిక కళేబరంబులందుండును.

(౮) వివస్వాగ = జర రాగ్నియందుఁజేరి జ్వలింపజేసి బలమునువృద్ధిజేయుచుండును.

(౯) విష్ణు = దేవతలందుఁజేరి శత్రువులను నాశనముచేయును.

(౧౦) అంశుమాగ = మంచిగాలినిచ్చి ఆహ్లాదము, బలమును గలుగజేయును.

(౧౧) వరుణ = నీటియందుఁజేరి పృజలను శక్తిచే వృద్ధిచేయుచుండును.

(౧౨) మిత్ర = జగద్ధితమును జేయును.

సూర్యుఁడు సహస్రాంశుఁడనిచేరు - వెయ్యికిరణములుగలవాఁడు. చంద్రుని, మేధ్యకాంత, జ్యోత్స్నలు అను అమృతకిరణములు ౪౦౦ ఇవి వర్షమును గురిపించును. ఇవిచంద్రునియందుండును. చంద్రుఁడు, తార, అగ్నులను కీరణములు గలిగిన ౩౦౦ కిరణములు హిమమును గురిపించును. ఇవిమిగులపనిలోములు సంతోషకరములు. శుక్లములు, శుభములు, గోవులు, క్షిప్రభృత్తులు మొదలగునవి ౩౦౦ వందలు. ఇవి ఆతపమును గలుగజేయును. ఋతుభేదములచే సూర్యకిరణభేదములు గలుగును. వీటికే త్రినాభిచక్రమనిఅర్థము. త్రికాలములకే త్రినాభులనిచేరు.

రాసులు, సంజ్ఞలు.	పర్వము, డియలు.	మాసములు.	నామములు.	దీప్తి కిరణము.
౧ మేషరాశి విష్ణుసంజ్ఞ	ప్రాగూర్ధ్వ పంచదశ ఘటికా పుణ్యకాలము దశదశేత్యేకే	చైత్ర మాసము.	విష్ణువు	౧౨౦౦
౨ వృషభము విష్ణుపదము	పూర్వా షోడశ	వైశాఖ	అర్యముడు	౧౩౦౦
౩ మిథునయ వడశీతి	వరాః షోడశ	జ్యేష్ఠ	వివస్వతుడు	౧౪౦౦
౪ కటకము అయన	పూర్వాస్త్రం శతే	అషాఢ	అంశుమం తుడు	౧౫౦౦
౫ సింహము విష్ణుపద	పూర్వా షోడశ	శ్రావణ	వర్జన్యుడు	౧౬౦౦
౬ కన్య వడశీతి	వరాః షోడశ	భాద్రపద	వరుణుడు	౧౭౦౦
౭ తుల విష్ణుసంజ్ఞ	ప్రాగూర్ధ్వం చతుదశ, దశ, దశేత్యేకే	అశ్వయు జము	ఇంద్రుడు	౧౮౦౦
౮ వృశ్చికము విష్ణుపద	పూర్వా షోడశ	కార్తీకం	ధాత	౧౯౦౦
౯ ధనుస్సు వడశీతి	వరాః షోడశ	మార్గశిర	మిత్రుడు	౨౦౦౦
౧౦ మకరము అయన	పరాశ్చత్వా రింశత్	పుష్య మాసము	పూష	౨౦౦౦
౧౧ కుంభము విష్ణుపద	పూర్వా షోడశ	మాఘము	భగుడు	౨౩౦౦
౧౨ మీనము వడశీతి	వరాః షోడశ	ఫాల్గుణము	త్వష్ట	౨౦౦౦

విష్ణు		<div> <div>వసంతఋతువు</div> <div>పీతవర్ణములు</div> <div>కపిలవర్ణములు</div> </div>	<div> <div>ఈ కిరణములు ఋతరాద్యణములలో</div> <div>వృద్ధియగుచుండును. (మకరాది</div> <div>మిథునాంతరానులు) దక్షిణాయన</div> <div>ములోన క్షీణుండగురు. సలిలమే</div> <div>కురిగిగా నావహించి నూర్చుకొందును.</div> </div>
కిరణములు			
క్రాంతిలు		<div> <div>గ్రీష్మఋతువు</div> <div>బుగారువర్ణము</div> </div>	
గర్భస్థులు			
అరుణగర్భస్థులు	ఎఱుపువర్ణము	<div> <div>వర్ణఋతువు</div> <div>శ్వేతవర్ణము</div> </div>	<div> <div>నూర్చుకొనిమిది లేక ఆరుమాస</div> <div>ములు జలమును గ్రహించును.</div> <div>ఆవల వర్షించును నూర్చుకొని తీర్చి</div> <div>కిరణములతో జలమును గ్రహించి</div> <div>చంద్రునికిచ్చును. చంద్రుడు</div> <div>వాయువునాడులతో ఆకాశమున</div> <div>విడుచును.</div> </div>
కిరణములు	మయూఖవర్ణము		
రచనలు		<div> <div>శరదృతువు</div> <div>పాండువర్ణము</div> </div>	
దీప్తులు			
ఘృణులు		<div> <div>హేమంత</div> <div>ఋతువు</div> <div>తామ్రవర్ణము</div> </div>	<div> <div>ఈనాడులు, వాతాశివాత దహన</div> <div>జలనాడులు:</div> <div>ఆవిరి, ధూమము, అగ్ని, వాయు</div> <div>వులే మేఘములు. జలమును ఆక</div> <div>ర్షించి యుంచుకొని ఆవల వాయు</div> <div>నాడులతో గాలగుణకర్మానుసార</div> <div>ముగ వర్షించును. నూర్చుకొను</div> <div>నాలుగువిధములుగ జలమును</div> <div>గ్రహించును.</div> </div>
కిరణములు	వెన్నెల వర్ణము		
ఘృణులు	మయూఖవర్ణము.	<div> <div>శక్తిఋతువు</div> <div>లోహిత</div> <div>వర్ణము</div> </div>	

కొన్ని పదముల విశేషార్థము,

భూతము:- కంచభూతములకును, సత్యమునకును, బాణిమాణిమునకును, అతీతకాలమునకును, సద్భక్తవస్తువునకును సమవ్యయము.

కిరణః:- కిరణి తనవిధి కిరణః=తమస్సును పోగొట్టునది.

గభస్తిః - పోవుచు బ్రకాశించునది.

ఘృణిః - జలమును జారనిచ్చుకాంతి.

మరీచిః - ఈదీప్తిచేత తుద్రుజంతువులుగాని, అంధకారముగాని నశించును.

మేరు - మినాత్యుచరానిమేరుః - అసురులను హింసించునది. మిశ్ - హింసాయా మినోతిక్షికతి శిఖరై ర్జ్యోతింషీతిమేరుః=శిఖరములచే నక్షత్రాదుల వహించునట్టిది. దుర్విశ్వా పక్షేవచే. నుష్ఠ మినోతితి సుమేరుః=మేరుశబ్దము నకు. హేమ మయోద్విస్త్రేమాద్విః=బంగారు కొండరత్న మయాస్సానవాయస్య సః=రత్నసానుః, రత్నమయములైన చలులుగలది. సురాణామాలయ స్సురాలయః=సురులకుస్థానము.

—+ దేవతల ఆధిక్య వివరము. —

అమరాః=చావనివారలు, **నిర్జరాః=**ముదిమిలేనివారలు. **దేవాః=**క్రీడించువారలు, **తిదేశాః=**ఉత్పత్తిస్థితి నాశనములేనివారలు, అనగా యెల్లప్పుడును బంధవింశతి వార్షికాః=సర్వదా ౨౫ సంవత్సరములు వయస్సుగలవారుగ నుండురు, **తిదేశాః=**ముప్పదేడ్లకులోబడినవారలు.

విబుధాః=విశేషముగా నెఱింగినవారలు. **సురాః=**విశ్వరథయుక్తులు లేక భక్తిచే నిచ్చిన హవిరాదులను లెస్సగాగ్రహించువారలు, లేక శుభమును జెప్పెడువారలు, లేక సముద్రమునందు బుట్టిన అమృతమును ద్రావినవారలు, లేక లెస్సగా వాంఛిత ఫలములనిచ్చువారు. **సువర్వాణః=**లెస్సగా అభీష్టముల నిండించువారలు. శుభకరమైన యుత్సవములు గలవారలు. స్వర్గమునకు ప్రభువులు. **తేభాః=**శంశ హస్తపాదములందు నుంచినేభలు గలవారలు. **ప్రాః=**బలకు శుభఫలమును వ్యాసెడువారలు. **ఋభవః=**సత్యముతోబుట్టినవారలు. **అస్వప్నాః=**నిద్రలేనివారలు. **అమర్త్యాః=**చావనివారలు, అమృతము అన్నముగా గలవారలు. **బహ్నిర్మూః=**అనగా అగ్నియందు హోమము చేయబడిన హవిరాభ్యములవలన

దృష్టిజెందువారలు. క్రతుభుజాః=యజ్ఞముందు భుజించువారు. గీర్వాణాః= శాపరూపమైనవాక్కు బాణముగా గలవారు.

శరవర్యాః=వ్యాపారమునుగాని దినమునుగాని చెరచునది. అన్నిటిని స్వల్పముగాజేయునది రాత్రియందు ప్రభమ యామము జేష్ఠాసమయము. అంత్యయామము=విభోధకాలము. సీరెంటిమధ్యయామము సగము.

విభావరీ=సూర్యకాంతినిగప్పునది. చంద్రాదులచేఁ బ్రకాశించునది.

అనుయతి=ఒకకళ తక్కువైన చంద్రుడుగల వెన్నెల; దీనియందు దేవతలు పితృసహితులై సేవగొరకుఁ దలఁచఁబడుదురు.

—o—

సూర్యుని అవరోహణావరోహణ క్రమముతో తీవ్రమాంద్య సమగతులకు గారణము.

శింశుమారగతిలో సూర్యునికి అవరోహణావరోహణ క్రమముతో తీవ్రమంద సమగతులేర్పడుచున్నవి శింశుమారమర్థ చంద్రాకృతిగల రెండుభాగములుగ నున్నది. దీనినే బాహ్యవలయమనియు అంతర్వలయమనియు నందురు. బాహ్యవలయము మనదృష్టిలో ఈశాన్యమున నుండి కర్కటక రాశ్యాదిగ నారురాసుల వరకు అవరోహణక్రమముతో క్రిందికి దిగుచు తుదకు ధనూరాశ్యంతమగునప్పటికి ఆగ్నేయభాగమునకువచ్చి చేరును. శింశుమారముయొక్క యీ భాగార్థము నిడివి కొంచెమెక్కువగ అవరోహణ క్రమముగనుండును. అందుచేత సీరాసుల ప్రమాణ ఘడియలు ఉత్తరాయణరాసులకంటె పధికముగ నున్నవి. ఈదిశలో డిగ్రీలుగూడ నూటయెనుబదారున్నట్లు పురాణములందుఁ జెప్పఁబడినది. ఇదిమనలెక్కతో నారుమాసముల కాలమగును. మనదేశములో సహజముగరైతులు దీనినే దిగు ప్రోద్దుకాలమని యందురు ఈమాసములు పగలు ప్రోద్దుతక్కువగను. రాత్రి అధికముగనుండును. రాసులఘడియలధికములుగ నుండినను దిగుడుచే తీవ్రగతిగ నుండుటచేత సరిపోవును. దీనినే దక్షిణాయనమనెదరు. ఈమార్గమధ్యలోఁ దులారాశియున్నది. ఈరాశియందుమాత్రము సమగతిగ సూర్యుఁడుండును. అప్పు టికిఁ బగటిభాగము, రాత్రిభాగము సమానఘడియలుగ నుండును. అందుచేత

సమగతియని విమసంజ్ఞగఁజెప్పబడెను. కటకము, సింహము, కన్య, వృశ్చికము, ధనుస్సులలో సూర్యుఁడున్నప్పుడు ఒక్కొక్క ఘోషప్రకారము పగలు పొద్దు తగ్గుచుండును. దీనిఁజూచుచుగములందు అహవిమాణమునఁ జెలుపుచుండురు. దీనినిబట్టియే సూర్యుని ఉదయాస్తమయకాలమును గనిపెట్టు సవకాశము న్నది. సూర్యుఁడు శింశుమారచక్రములోఁ దిగుటచేతఁబగలు పొద్దుతీవ్ర గతితో తక్కువగను రాత్రియొక్కవగను నుండును మనలోకానుభములోఁ గూడ సూర్యుడు ఈశాన్యదిశనుండి క్రమముగఁ గ్రిందికిదిగివచ్చుచు తుదకు ధనురాశ్యంతమునకు ఆగ్నేయదిశకు వచ్చుట చూచుచున్నాము. శింశుమారచక్రము యొక్క సింహభాగార్థము ధనురాకారముగ నుండుటచేత బైశుండి క్రిందికి వచ్చుటలో త్వరగా దిగుటచేత శీవ్రగతి గలిగియుండును. ఈగతి సూర్యబింబము యొక్క భాగార్థమునకు మాత్రమే సూర్యుఁడు తానున్నచోటుననే స్వపరిభ్రమణ కలిగియుండును. దీనిని, బతరులు సామన్యముగ గ్రహించుట కష్టతరము. సూర్యుడుగూడ ద్రువసంజ్ఞతో జేరినాడు. ద్రువుదన్నను సూర్యుఁడన్నను నొకటే సమగతిమాత్రము శింశుమారముయొక్క యితరభాగార్థవలయ ములోఁగల మేషగాశియందునను నుండును. శ్రీభాగవతములోఁగూడ శ్రీభక్త పోతనగారు పంచమస్కంధము అధ్యాయము. ౨. అ. మేవతులలయందు మిహరుం డహారాత్రులందుఁ దిగుగు సమవిహారములను, బరగ వృషభమాది పంచమాస ముల నొక్కొక్క గడియరాత్రి దక్కినడుచు ౨౨ । అ। మించివృశ్చికాది పంచ మాసముల నొక్కొక్కగడియరాత్రి నిక్కినడుచు దినములందు నెల్లఁదిగజాణు నొక్కొక్కగడియ నెలకు దర్శనకారమునను ౨౩ ।

—† ఆరోహణవిషయము. †—

సూర్యారోహణము నుత్తరాయణమందురు. ఆరోహణ యనగా క్రిందినుండి పైకికుమార్గమని తెలియవలెను. ఎక్కుడుమార్గ మేదానికైనను మండగతిగనే యుండును. ఇదిసర్వలకుఁజలసివడే. ఇది శింశుమారముయొక్క అంతర్వలయ భాగార్థ దిశయని తెలియవలెను. ఈ భాగము నిడివివెనుకటిభాగమునకంటెఁ గొంచెము తక్కువగనుండును మండగతిని, మార్గము జూచుచును దగినట్లు లీభా గమున మకరరాశినుండి మధునాంతమువఱకు గలనారాశుల ప్రమాణఘడియలు తక్కువవరిమితిగలవి. ఇదిగాక ఆరోహణకుఁ దగినట్లుగా అహవిమాణ మధిక

ముగ ఒక్కొక్క గడియ క్రమముగాఁ బగలు మిథునరాశివరకు హెచ్చుచుండును. రాశిఘడియలు తగ్గుచుండును. సూర్యుఁడారోహణవలన మఁదగతిగలిగి యుండుటచేఁ బగటిరాసు లారునుగాక యేడవరాశినిఁ బగలేపొందును కాన అహః ప్రమాణ మధికమై మిగిలిన యైదురాసులే రాశిమిగిలి కాలముతక్కువగును. హెచ్చుతక్కువలచే నన్ని యుఁ దుదకు సరిపోవును. ఈమార్గమధ్యలో మేషరాశి యున్నదికాన సీమేషరాశియుండు అహఃప్రమాణ తులారాశివలెనే సమగతితో నున్నది. అందుచేతనే యీరాశికి విషుసంజ్ఞ యేర్పడినది. ఈఉత్తరాయణములో సూర్యుఁడు అగ్నేయదిశనుండి ఈశాన్యదిశకు దినదినము క్రమముగ నెక్కుచున్నట్టుగఁ గనఁబడుచుండును. సూర్యుఁడత్రరదిశకుఁ బోవుటచేత ఉత్తరాయణమని జెప్పఁబడెను. ఈ ఉత్తరాయణము దేవతలకుఁ బగలుగను, దక్షిణాయనము రాశిగనున్నది. ప్రతిరాశిని ముప్పదిభాగములభాగము పండ్రిండురాసులు మూడువందలఱువది భాగములగును. ఇదియే సంవత్సరములో దినములు. రాసుల ముప్పదిభాగములే ముప్పది దినములై మాసముగ నేర్పడెను. రాశిద్వయముతో ఋతువులుగను రాశిపటముతో అయనముగ కాలసంజ్ఞ యేర్పడెను. శింశు మారగతితో ఆరోహణముతో సూర్యబింబము మిగతభాగార్థముదిరుగును. శింశు మారచక్ర సౌప్రార్ణగతితో సూర్యబింబ మచ్చటనే గడియారములో మధ్యలోనున్న చక్రము మూలములోనే తిరిగినట్లు సంవత్సరాంతమున కొకచుట్టు సంప్రార్ణముగఁ దిరుగును మిగ రాదిగనున్న యారురాసులఘడియల ప్రమాణ మరువదేడున్నరఘడియలగును. తుదకు అహఃప్రమాణ మిరువదేడున్నర ఘడియలకీనిలుచును కటకాది గఁగల యారురాసుల సూర్యుడున్నపుడు ముప్పదిరెండున్నర ఘడియల అహఃప్రమాణముండును. ఈరాసులే అయనభేదములతోను, ఆరోహణావరోహణ భేదములతో రాశింబగళ్ల పరివర్తన భేదములతోనొకటి అహస్సుగను మరొకటి రాశికాలముగ నుండును. కాలభేదములు, గతిభేదములు, అహారాత్రుల ఘడియలభేదములు, నన్నిటికిని ముఖ్యకారణము శింశుమార చక్రగతియే. ఇది ద్యులోకసంజ్ఞ.

ఇక మనలోక సంజ్ఞతో దక్షిణాయనములో సూర్యుఁడు కర్కటక రాశ్యాదిగ ఈశాన్యదిశనుండి క్రిందికి వచ్చుటచేతఁ గర్కటకరాశి మన కుచరిలో నున్నందుఁజేత మనభూభ్రమణతో సూర్యుని వేడిమి తక్కువగుచున్నది. ఇది క్రమక్రమముగా దిగుటచేత మిగతరాశికి వచ్చునప్పుటికి దక్షిణదిశయగును. ఈరాశిమనకు దక్షిణమున నున్నదగుటచేత సీరాశినుండి సూర్యుఁడారోహణముతో నుత్తరమునకుఁ

బోనునను సూర్యుని వేడిమి క్రిమి క్రిమియుగ నెండలతిశయించు చుండును.

ఈకాలభేదములచేతను భూభ్రమణచేతను, శింశుమార భ్రమణచేతను, సూర్యుని ఆరోహణావరోహణములచేతను, సమీపదూరములచేతను, సూర్యగ్రహ చక్ర త్రినాభిచేతను, త్రికాలములేర్పడెను. ఇదియునుగాక శింశుమారము తేతో రాశిభూతి దిశభేదముచేతను మన కుపరిలో జలభూతరాశిదిశభేదముచేతను మన పృథివీభూతమున్న దిశభేదముచేతను వీటిభ్రమణలచేతను భగవన్నియామక ముతో నీకాలచక్ర మీలాగునఁ గాలత్రయ గుణభేదములతో నడుచుచుండును. దీనిని మనము మార్పులెంతమాత్రము జేయలేము. కాలములుమూడు. అవి (1) ఎండ కాలము, (2) వర్షకాలము, (3) చలికాలము, గాలి సర్వదాయించును. శ్లేష్ఠాషాఢాదులు దతిశయించును. దీనిని ఋతుకాలముక్రిందఁ జేర్చలేదు రాత్రిలందు చలువదనముండుట సహజము. మనమున్నభూభాగము రాత్రిలపాం పతియుగు వర్షాదిశను బొందును. శింశుమారములో సహజక్రిమియుగా వృశ్చికాది నాలుగురాసులు స్వర్లోకముండుకూడ రాత్రికాల సంబంధరాసులై యుండుటచేత చలువగుణముతో మనకు నీకాలము హిమ శశిఋతువులుగా నున్నవి ఈ రాసుల కాలమంతయును శింశుమారమునుగూడ అపాంపతియగు వర్షాదిశను జేరియుండుట చేత శీతకాలము అచ్చటివారలకును మనకును అది స్పర్గలోకములవారికి రాత్రికాలములోని భాగముగను మనకు నాలుగుమాసముల కాలముగను నుండును. ఈ లాగుననే ఎండకాలము ద్యులోకమునఁ బగటికాలమగునచ్చడు మనకు నాలుగు మాసములకాల మెండకాలముగనుండును. ఈ కాలము ద్యులోకమునం దుత్తరాయణకాలమగును. వారికిదే పగలు మనమున్న భూభాగము సూర్యుడున్నదిశకు భ్రమణతో జేయబడఁగ బగళ్లయందు ఎండలతివేడిమిగా సూర్యప్రకాశముతోఁ గలుగుచుండును. మకరాది నాలుగురాసులు ద్యులోక వాసులకు ఒక్కపగటి భాగకాలమగుటచేత మనకీనాలుగురాసులకాలములందు నెండలతిశయించి వేడిమిని గలుగ జేయును మనభూభ్రమణతోఁ గాలమానమును గణించినచోఁ బ్రతిదినము నందీమూడుకాలములు మార్పుల జెంది స్వదాయుండెడిది. మనయనుభవములులేదు. ద్యులోకము ననుసరించి కాలవిడంబము కాలభేదములు జరుగుచున్నవి.

సూర్య చంద్రుల గతి విశేషము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము

అతఃస్థం ప్రవక్ష్యామి సూర్యచంద్ర మసోగతిం | సూర్యచంద్రమాసా
వేతో భిముతో యావదేవతః | ప్రకాశతః స్వభాభిస్తా మండలాఖ్యాం సమాస్థితే || ౧౭ ||
సప్తనాంచ సముద్యాణా ద్వీపానాంతు సవిస్తరః | విస్తరాథం పృథి
వ్యాస్తథ వేదస్యతే బాహ్యతః || ౧౮ || పర్యాసపారిమాణ్యంతు చంద్రాదిత్యే
ప్రకాశతః | పర్యాసపారిమాణ్యేన భూమిస్తుల్యః దివస్సృతం || ౧౯ || అవతీతీనీ
మార్గా లోకా యస్మాతు సూర్యః పఃభిమః | అవధాతుః ప్రకాశాభ్యోహ్య
వనాత్స రవిస్సృతః || ౨౦ ||

— సూర్యచంద్రముడల విస్తరగతి —

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రమాణం చంద్రసూర్యయోః | మహితత్వాన్మ
హిశబ్దో హ్యస్మిన్ వస్తే నిపాత్యతే || ౨౧ || అస్యభారత వస్తస్య విష్కంభంతు సువి
స్తరం మండలం భాస్కరస్యాథ యోజనానాం నిబోధతః || ౨౨ || నవయోజన
సాహస్రం విస్తరో భాస్కరస్యతు | విస్తరాతిశయశ్చాస్య పరిణామోఽథ మండ
లం | విష్కంభో మండలస్యైవ భాస్కరాద్విగుణః శతే || ౨౩ ||

— పృథివి విస్తరః —

అతః పృథివ్యాం వక్ష్యామి ప్రమాణం యోజనైః | సహ | సప్తద్వీప సము
ద్రాయా విస్తరో మండలంచయతు || ౨౪ || ఇత్యేగదిహ సంఖ్యాతం పురాణం పరి
మాణతః | తద్వక్ష్యామి ప్రసంఖ్యాయ సాంప్రతైరభిమానిభిః || ౨౫ || అభిమాని
వ్యతీతా యేతుల్యాస్తే సాంప్రతైరిహ | దేవాద్యై హ్యతీతాస్తే రూపైర్నామ
భిరేవ || ౨౬ || తస్మాత్తు సాంప్రతైర్దేవైర్వక్ష్యామి పసుధాతలం | దివస్తునన్నివే
శోవై సాంప్రతైరేవ కృత్స్నశః || ౨౭ || శతార్థకోటివిస్తరా పృథివీకృత్స్నశోస్సృ
తాతస్యావార్థ ప్రమాణేన మేరోర్వై చాతురంతరం || ౨౮ || పృథివ్యావార్థవిస్తరో
యోజనాగాత్ప్రీతీతః | మేరుమధ్యాత్ పత్తిదిశం కోటిరేకా దశస్పృతాః || ౨౯ ||
తథాశత సహస్రాణి ఏకాశవ వతిః ప్రణః | మచాశచ్చ సహస్రాణి పృథివ్యావార్థ
విస్తరః || ౩౦ || పృథివ్యావిస్తరం కృత్స్నం యోజనైస్సన్నిబోధతః | తిస్రకోట్యస్తు
విస్తరః సంఖ్యాతః సచతుర్దిశం || ౩౧ || తథాశత సహస్రాణా మేకోనాశీతి రుచ్యతే |

సప్తద్వీప సముద్రాయాః పృథివ్యాస్తే వ్యవస్థితః॥ ౭౨ ॥ విస్తారాత్ తిగుణం
వైవ పృథివ్యాంతస్య మండలం॥ గణితం యోజనాగ్రంతు కౌట్యస్త్రీకాదశ స్మృ
తాః॥ ౭౩ ॥ తథాశత సహస్రంతు సప్తతింశాధికానితు॥ ఇత్యేతద్వై కుసంఖ్యా
తం పృథివ్యాం తత్యచుండలం॥ ౭౪ ॥ తారకా నన్నివేశస్య దివియావద్ధిరుండలం॥
చర్యాసః సన్నివేశస్య భూమ్నస్తావత్తు మండలం॥ ౭౫ ॥ చర్యాసచారిమాణ్యేన
భూమేస్తుల్య దివస్సృతం॥ సప్తనామపిలోకానా మేతన్మానం ప్రకీర్తితం॥ ౭౬ ॥
చర్యాసచారిమాణ్యేన మండలానుగతేచ॥ ఉపయ్యవరోకానాం ఛత్రవత్పరిమం
డలం॥ ౭౭ ॥ సంస్థితిర్విహితాసర్వా యేష్యతిష్ఠంతి జంతవః॥ ఏతదండ కటాహస్య
ప్రమాణం చరీర్తితం॥ ౭౮ ॥

అండన్యాం తస్మిమే లోకాః సప్తద్వీపాచమేదనీ॥ భూగ్లోకశ్చ భువన్వైవ
తృతీయః స్వరితిస్సృతః॥ మహద్లోకో జన్మన్వైవ తపఃసత్యశ్చ ప్రమః॥ ౭౯ ॥ ఏతే
సప్త కృతాలోకాశ్చ లాకారావ్యవస్థితాః॥ స్వత్రైరావరణైః సూక్ష్మైర్ధాత్యమా
ణాః పృథక్పృథక్॥ ౮౦ ॥ దశభాగాధికాభిశ్చ తాభిః పృథ్వీభిర్వహితాః॥ ధార్య
మాణా విశేషైశ్చ సముత్పన్నైః పరస్పరమ్॥ ౮౧ ॥ అస్యాండస్య సమంతాశ్చ
సన్నివిష్టో ఘనోదభిః పృథివీమండలం కృత్స్నం ఘనతోయేన ధార్యతే॥ ౮౨ ॥ ఘనో
తధివరోణాథ ధార్యతే ఘనతేజసా॥ బాహ్యతో ఘనతేజస్త్వ తిర్యగూర్ధ్వంతు మండ
లం॥ ౮౩ ॥ సముతాద్వవవాతేన ధార్యమాణం ప్రతిష్ఠితమ్॥ ఘనవాతాత్తథా
కాశ మాకాశంచ మహాత్మనా॥ ౮౪ ॥ భూతాదీనావృతం సర్వం భూతాదిర్మహ
తావృతః॥ వృతో మహాసవంతేన పృథానేనావృతాత్మనా॥ ౮౫ ॥ పురాణిలోక
పాలానాం ప్రవక్ష్యామి యథాకీమం॥ జ్యోతిర్గణ ప్రచారస్య ప్రమాణం పరివక్ష్య
తే॥ ౮౬ ॥

— సూర్యచంద్రుల మండలము —

ఈజగత్తులో సూర్యచంద్రుల భేదముతో రాత్రింబగళ్లని వివరితవ్యవహార
భేదములుగ మూలపృథివీమాయతో చక్షానలోకమునందు ఉదయాస్తయములతో
పూర్వోక్తమిది దిగ్భేదములుగ గల్పించబడిన దేగాని సత్యముగ జ్ఞానదృక్పథతో నం
తమాత్రమును భేదములేదు. దీనిననుసరించియే కాలభేదములున్నవి. సుప్రసిద్ధి
మాణము తైత్తిరీయం “పూర్వావరంచరతో మాయయైతే॥ శిశుశ్రీడంతౌ పరి
యాతో అధ్వరం॥ విశ్వాన్యన్యోభవనాభిచక్షే॥ ఋతునన్యో వివర్ధజాయతేపునః”
ఇది ఈవాయు పురాణమందుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

సూర్యచంద్రులు భగవన్నాయచేఁ దమకాంతితో సంత తిరుగుచున్నారో ముందుజెప్పబడినది. ఈఅండ కటాహములో సప్తద్వీప సప్తసముద్రాని లందును సీవ్యవహారిక స్వర్గయని జెప్పబడుచున్న యీయాకాశమందును మండలమారముతో దిరుగుచు ప్రకాశింపఁజేయుచున్నాడు. ఈలాగుననే పార్థివాండమగు జీవదేహ పిండారములందును జరరాగ్నిగా మండలముతో త్రికరణములను బొంది హృదయా కాశాదిత్యుఁడై ప్రకాశించి సర్వవ్యవహారదులను జేయుచున్నాడు.

అవతీరిజం - అని అవధాతువు ప్రణవార్థకమై అటులనే రాతీకిరవిః - అని రవధాతువు నాదార్థకమై సకలజగద్భ్రష్ట మగుచుండటచే ప్రణవార్థకమగు మనో మయిఁదే రవిశక్తార్థమగు సూర్యుడని గ్రహకోష్ఠములోఁ జెప్పబడుచున్నాడు.

సూర్యచంద్రుల మనోవాక్కుల మండల ప్రమాణమెటులన, సకలదేవ కీర్త్యజ్ఞుష్యాది మహాత్మ్యమునకు గుణభేదములతో మహిశబ్రహ్మ భూవాచక మగును. జంబూద్వీపములోఁగల నవవర్షములోఁపాతపదమై యొక్క ప్రతినర్ధా ర్థము ననుసరించి వాగర్థ శక్తిపాత వ్యాయముచే భూమధ్యాక్షమగు సీభరతవర్షమే మహిశశబ్దార్థమగును. భూమండల తీర్థాభిచక్ర విష్కంభమునకు భారతవర్షము స్థానమగుటచే దీనివిస్తారము ననుసరించి సూర్యమండల విస్తారమును ముందుగాఁ దెలియవలెను.

భూమసూర్యమండలవిస్తారము తొమ్మిదివేల యోజనములు. దీనికంటె మూడంతల పరిమాణము అంతరిక్ష సూర్యమండల పరిణామమున్నది. ఈ అంతరిక్ష సూర్యునికి భూమసూర్యమండలము విష్కంభస్థానమగునట్లే, అంతరిక్షసూర్యుడు కూడ తనకంటె మూడవస్థానములో ఉపరిలోనున్న సత్యలోక చంద్రమండల విస్తారమునకు రెండంతలధిక పరిమాణమున్నందుచేత సీమండలమునకు అంతరిక్షసూర్య మండలము విష్కంభముకాగాఁ బ్రకాశించుచున్నాడు. వృథిని ప్రమాణము యోజనములను సప్తద్వీప సముద్రావధిగా మండలవిస్తారమును లెక్కించవలెను

కాస్తూపురాణా లందుఁ జెప్పిన పరిమాణము కేవల వరమార్థతత్వ జిజ్ఞాస చింతతో కర్మయోగాదులతో దేవత్య మన్వంతర కల్పపరిమాణమునకు అధునిక కేవల ప్రకృతి ప్రత్యక్ష ప్రమాణకాల పరిణామములకును అభిప్రాయభేదము లుండును.

ఈలాగున వృథివిస్తారము యేబదికోటుల యోజనములున్నది. ఇందులో కొంతభాగము మేరుప్రయొక్క చతుర్దిగంత రాశిమని జెప్పబడుచున్నది. మేరుప

నుండి ప్రతిదిక్కునకు వచనాశంకు కోటుల యోజనవిస్తారము పృథివ్యర్థవిస్తారము. ఈప్రకారము మరికొందరు శతసహస్ర యోజనములనియు, యెనుబదితొమ్మిది యనియు, గొందరు పంచాశతోక్తియని చెప్పచున్నారు. ఇది సమస్తభాగోళ ఘనపరిమాణము. కడపటచెప్పినవారల గణితప్రకారము ధ్రువస్థానమునకు నలు దిక్కులయందు, ఒక్కొక్కదిక్కునకు మూడుకోట్ల విస్తారమనియుఁ జెప్పబడినది. ఈవిధముగ మరికొందరు నూరువేల డెబ్బదితొమ్మిదియనియు భామమేరునుండలము మేరువకంటె త్రిగుణవిస్తారమనిరి.

ఈలాగున భిన్నమతములతోఁగాక సాంఖ్యశాస్త్రము ననుసరించియు యోగ తంత్రముల ననుసరించియు, శివునితోఁజెబ్బఁబడినవిగాక, యోగతారావళిలో శ్రీ శంకరభగవత్పాదాచార్యులును, శ్రీమద్భాగవతములోను, భారతములో అష్టావక్ర నికిమదిలను పేరుగల పరుగుపుత్రునికు, సాందర్యలహరిలో ౧౪-వ శ్లో॥ ఓతేష ట్పుంచాద్విసమధిక పంచాదశ దుదకే హుతాశ ద్వావస్థితృతురధిక పంచాశదనిలే దివిద్విష్ణుట్కుంక న్వనసివ చతుష్టస్థిరితియే మయాభాస్తేషా మపుష్పరి తపపాదాం బుజయగంఠనియు వృద్ధి మొదలుజేసి మహావర్యంతముగ ప్రసంభావము వర్ణించి చెప్పిరి. తత్కాలీన జ్యోతిర్గయూఖములును ప్రణవమందే నామరూపాశములతో సుప్రతిష్ఠములై యున్నవనియు, అప్రణవమును, వేదాంతములం దేరూపమై ప్రకాశించుచున్న ఆత్మప్రకృతియందే లీనములైయున్నవి. ఇట్టివరమార్గరూపుఁడే మహేశ్వరుఁడు. శుక్తిపిమాణం “యోవేదాదా న్యరూపాక్తో వేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః తస్యప్రకృతిలీనస్యయః పరస్సమేశ్వరః” శ్రీమత్సారాయణోపనిషత్తు.

మండలత్రయ సన్నివేశముగల తారకాసన్నివేశమంతయు భూమశబ్దార్థమగు బ్రహ్మస్వరూపమే గావున తారకామండలమంతయు వస్తుతః వైషస్వత మన్వంతరములోనిదే. ఈభాగోళము చిత్ర, స్వాత్యంతరాళ కన్యారాశిలోనేయుండి ఉదయించుచున్నట్లు అధర్వణవేదాంగ జ్యోతిష్కములోని శ్లో॥ శ్రీవణస్యోదయే ప్రాది కృత్తితాయాస్తథోదయే చిత్రాస్వాత్కంతరే ప్రాచీనప్రాచీ చంద్రీసూర్యయోః అనువచనములోనున్నది. ఈవ్యవహారిక భూరాది సత్యలోకాంతము అత్యాశ్చర్యాహృత్కర్మరూపముతో మూలప్రకృతి సంబంధమగు నీలోకాదుల ఉదయాస్తమయములు నివృత్తవహారిక చంద్రసూర్యులననుసరించి నిర్ణయింతుఁగూడదని సిషేధమునుజెప్పెను. ఇంకను యజ్ఞసంబంధ శాలవేదికల దిబ్బిర్ణయము లనంతములై యున్నవి. భూమరూపముగ తారకామండలముగల సన్నివేశమంత పరిమితిగలదో

అకాశమండల పరిమితకూడ సమానమనియే యున్నది. ఇట్లుభూరాదిసప్తలోక పరిమాణముగూడ సమానమనియే దెలియవలెను. పృథిలోకము నందును ద్యావా భూముల పర్యాస పరిమాణముగల మండలాదులు ఉపయ్యుపరిభాగములుగ ఛత్రా కారమువలె సున్నట్టుగ గణితముజేసి లెక్కించినను మిగిలియేయుండును. ఈలా గున నాయాలోకాదులందున్న జీవరాసులు, వారిలోకసంస్థితి సమానముగనే యుండును. మాయాపరిమాణాండకపాలము లోపలనే భూరాదిసప్తలోకాదు లున్నవి. ఈసప్తలోకములు పృథిలోకమునకు సూక్ష్మములగు సప్తావరణములతో నావృతములై అనంతమూలపృథ్వికిచే ధరింపబడియున్నవి. బ్రహ్మాండమున కావల మాత్రము నీసప్తావరణములు మహిదావరణములుగాఁ బదిలెల్లధికముగ నున్నవి.

ఈభూమండల ముప్పవీటిని బోలిన ఘనోదధి అవరణముగనున్నది. దీనిని విద్యున్మయముగ మేఘతేజస్సుచే నాకర్షించియున్నది. ఈ ఆగ్నేయ విద్యున్మండలము తిర్యగూర్ధ్వగతితో నున్నది. తరువాత జలవాయువుచేవనగా తుల్పిపాసలు గల చాక్రవాాయువుచే ధరింపఁబడి యాదివ్యమేఘ తేజస్సున్నది దీనిపై నకాశము. భూతములకాదియగు అహంకారమును దీనికుపరిభాగముగ మహత్తత్వము; దాని పై న అనంతముగ అవ్యక్తము ఆవరించియున్నది.

—o—

సూర్యోదయాస్తమయముల వివరము,

శ్రీవాయుపురాణం అధ్యాయం ౧౦ - పుట. 23.

॥ లోకపాలో పదిప్రాత్రు సర్వతో దక్షిణాయనే। కాష్ఠాగతస్య సూర్యస్య గతిర్యతాం నిబాధత॥ ౧౨ ॥ దక్షిణేవక్రిమే సూర్యః క్షిప్తేషు రివసర్పతిః జ్యోతిషాం చక్రిమాదాయ సతతం పరిగచ్ఛతి॥ ౧౩ ॥ మధ్యగచ్ఛా మరావత్కాంతయదాభవతి భాస్వరః॥ వైవస్వతే సంయమనే ఉదయస్తత్రీ ఉచ్యతే॥ ౧౪ ॥ సుఖాయా మర్ధరాత్రీం చ మధ్యగః స్వాద్యవిర్యదా। సుఖాయామధవారుణ్యా ముత్తిష్టా సతుద్యత్యతే॥ ౧౫ ॥ విభాయామర్ధరాత్రీం స్యాన్మహేంద్రాన్ మస్తమేతిచ। తదాదక్షిణ పూర్వేషా ముపరాహ్లా విధీయతే॥ ౧౬ ॥ దక్షిణాపరదేశ్యానాం పూర్వాహ్లాః పరిర్యతే। తేషామపర రాత్రీం చ యేజనా ఉత్తరాపథే॥ ౧౭ ॥

దేశాఉత్తరపూర్వాయే పూర్వరాత్రీంతుతాఽపృతిః | ఏవమేవోత్తరేష్వర్షో భువ
నేషు విరాజితేః ౯౮ || సుఖాయామధవారుణ్యాం మధ్యాహ్నచార్యమాయదా |
విభావర్యాం సోమపుర్యామైవృతి విభావసుః ౯౯ || రాత్ర్యర్థం చామరావత్యా
మస్తమేతి యమస్యచ | సోమపుర్యాం విభాయాంతు మధ్యాహ్న స్వాదివాకరగం
మహేంద్రస్వా మరావత్యామైవృతి యదారవిః | అర్ధరాత్రీం సంయమనే వారు
ణ్యామస్తమేతిచ ౧౦౧ || సశీఘ్రమేతి పశ్యతి భాస్కరోఽలూత చక్రీవత్ |
భీమగ్రైభీమమాణాని ఋతూణి గగనేరవిః ౧౦౨ || ఏవంచతుర్బుద్ధీపేషు
దక్షిణాంలేన సర్వతి | ఉదయాస్తమనే నానాపుత్రివృతి పునః పునః ౧౦౩ || పూ
ర్వాహ్నే చావరాహ్నేతు ద్వాద్వా దేవాలయా తునః | తపత్యేకంతు మధ్యాహ్న
తైదేవ తునరశ్మిభిః ౧౦౪ || ఉదితోవర్ధమానాభి రామధ్యాహ్నం తవగరవిః ||

దక్షిణాయనమార్గమందు సూర్యుడు విడిచిపెట్టిన బాణమువలె జ్యోతిశ్చ
క్రీమునుగూడ పరిగ్రహించి వేగముగఁజూపును. తూర్పునగల ఇంద్రపురియగు
అమరావతియందు సూర్యుడు మధ్యాహ్న కాలమందుండునపుడు దక్షిణమునగల
యమపురియగు సంయమనీపురమున ఉదయకాలమని చెప్పఁబడును. వచ్చిమమున
వారుణపురియగు సుఖపురియందర్ధరాత్రీయగును. ఆసుఖపురియందుదయించు
నపు డుత్తరమునగల కుబేరపురియగు విభావరియందర్ధరాత్రీకాలమున ఇంద్రపురి
యగు అమరావతియందు దస్తమయకాలమునగును. అప్పుడు దక్షిణపూర్వముగు
అగ్నేయదిక్కునందుండువారి కవరాహ్ణమని చెప్పఁబడు చుండును అటులే దక్షిణా
పరదేశీయులగు నిరీఋతిదిక్కునందుండువారికి పూర్వాహ్నమైయుండును. ఉత్తరా
వళమందు అనగా విభావరిగరమందుండు వారికి అవరరాత్రీయగుచుండును ఉత్తర
పూర్వపుదిక్కుగు ఈశాన్యదిక్కునందుండు వారలకుఁ బూర్వరాత్రీయగును. ఇది
దక్షిణాయనగతివిషయము. ఇటులే ఉత్తరాయణగతియందుగూడ సూర్యుడు
భువనములందుఁ బ్రకాశించును. ఎటులనగా వారుణపురియగు సుఖపురి మధ్యా
హ్నమునుబొందినపుడు సోమపురియగు విభావరినగరమందు ఉదయమగును. అమ
రావతినగరమందర్ధరాత్రీమును యమపురియగు సంయమనీపురియందు దస్తమయకాల
మును నగును సోమపురియగు విభావరియందు మధ్యాహ్నమగునపుడమరావతి
యందుదయమగును. యమపురియగు సంయమనీపురి యందర్ధరాత్రీయగుచో
వారుణపురియగు సుఖపురియందస్తమయమగును. ఇట్లుసూర్యుడు అలాతచక్రము
వలె గగనమందుఁ దిరుగుచున్న సక్షిణములను జాటివచ్చుచున్నట్లు కనఁబడు

చుండును. (ఈసూర్యగతి మానుషసూర్యగతిమొదలుగా ఓవ్యసూర్యగతివఱకు నీయుదయాస్తమయమాదిగతులు సరిగనేయుండును.) ఇట్లునాలుగు ద్వీపములయందును దక్షిణాంతగతిచే వడచుచున్నవాఁడై ఉదయాస్తమయగతిచే మరల మరల సూర్యుడదయించుచుండును. మఱియు పూర్వాష్టక వరాహములందు లెండురెండేసి దేవలోకములందు బృతాశించుచు మధ్యాహ్నమందు నారశ్మలచేతనే శిరోగతుఁడగుటచే నిశ్చయమఁడై యొక్కలోకమును మాత్రమే ప్రకాశింపజేయుచుండును. ఉదయించునపుడు వృద్ధినిబొందుచున్న రశ్మలచేత మధ్యాహ్నమువఱకుఁ బ్రకాశించుచు మధ్యాహ్నార్తమందు క్షయించుచున్న రశ్మలచే అస్తమయమును బొందుచుండును. సూర్యుని యుదయాస్తమయములచేతనే దిక్కులు చెప్పఁబడుచున్నవి.

విశేషము.

సూర్యుని నిశ్చయయే మధ్యాహ్నము. ఇదిసావిత్రిస్వరూపము. శుద్ధ సత్యము. తమోసంబంధమగు ఉదయాస్తమయ సంధిసర్వతము. అందుచేత ఉభయచ్ఛాయా వర్జితము. కేవల సత్త్వరూపము. ఈరూప తేజస్సు నేరుగా ధృవమండలముద్వారా ఉద్భవించుననుకూలమగుచు హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మలోకముచేరి తమవరి స్వస్వరూపాత్మబ్రహ్మమునుజేరును. అందుచేతనే ఉపనయనమందు నీ సావిత్రిస్వరూపము శుద్ధసత్యబ్రహ్మస్వరూపమగుటచేత బ్రహ్మప్రాప్తిగాఁగల సావిత్రి స్వరూపమును బ్రధానముగఁ బరావరప్రకృతిగా “భోసావిత్రీం అనబ్రూహి”యని ప్రార్థింపజేయుదురు. గాయత్రీసత్యస్వరూపమే సావిత్రిస్వరూపము. మిగత రెండుభయపార్శ్వ సంధిస్వరూపములు. ఈరెంటికావలనున్నదే తమోరూపము. అందుచేత సంధ్యాప్రారంభము సాయమాదిగను నిర్ణయించి ఉపాసించుటజేసిరి. సాయం సంధ్యోపాసనముందు రాబోవు (రాత్రి)యనే, తమస్సు నడ్డగించుటకును ఉదయసంధ్యతో మనము తమస్సు (రాత్రి) లోనుండి వదిలించుచుచేత నివారణార్థముగను, మరల స్వరూపధ్యాన జ్ఞానమునకును, గారణములుగనున్నది. కేవల సత్యస్వరూపమే మధ్యాహ్న సంధిసంబంధ సావిత్రిస్వరూపము. అందుచేతనే సావిత్రిరూపదేశము బ్రహ్మరూపదేశమనికూడ పిలువఁబడుచున్నది. మధ్యాహ్న సంధ్యోపసాన మంత్రీమండివిషయము వివరింపఁబడియున్నది. తురియార్కమమగు సన్నాత సవీకారమందు మరల “అహం సావిత్రీం ప్రవేశయమి”యని చెప్పుదురు. ఇదిచెప్పినగాని తానుబ్రహ్మభూతుఁడుగాజాలఁడు. సవిత్వరూపము పురుషవాచకము తోను సావిత్రిరూపము కేవలశుద్ధజ్ఞానమోక్షరూపిణీయగు వంశులప్రకృతిగనున్నది.

ఉదయాస్తమయ రూపవర్ణ వివరము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము.

ఉద్యోగధమానాభి వామధ్యామ్నం తపఃరవిః॥ ఆగః పరం హృస్పతిభిర్నో
భిరస్తం సగచ్ఛతి॥ ౧౦౧॥ ఉదయాస్తమయాభ్యాం హిస్మతే పూర్వావరేదిశౌ
యావత్పురస్తాత్రేతి తావత్ వృష్టేషు పార్వయోః॥ ౧౦౨॥ యతోద్భృతృదృశ్యతే
సూర్యస్తేషాం సఉదయః స్ఫుటః॥ యత్రోపగతమామాతి తేషామస్త్రః సశచ్య
తే॥ ౧౦౩॥ సర్వేషాముత్తరే మేరుర్లోకా లోకస్తుదక్షిణే॥ విదురభావాదర్కస్య
భూమేర్లేఖావృతస్యచ॥ హియంతే రశ్మయో యస్మాత్తేనరాతౌ॥ ఉద్యతే॥ ౧౦౪॥
గోహనక్షత్రే తారాణాం దర్శనం భాస్కరస్యచ॥ ఉచ్చాయస్య పృథ్వాణేన జ్ఞేయ
మస్త్ర మానోదయః॥ ౧౦౫॥ శుక్లచ్ఛాయోగ్ని రావచ్చ కృష్ణచ్ఛాయా చమే
దిన్తి॥ విదురభావాదర్కస్య ఉద్యతస్య విరశ్మితా॥ రక్తభావో విరశ్మిత్యాద్యక్త
త్యాచ్ఛాయస్యనుష్ఠతా॥ ౧౦౬॥ లేఖయావస్థితః సూర్యోయత్ర యత్రీతుద్యత్యతే॥
ఉర్ధ్వంగతః సహస్రంతు యోజనానాం సద్యత్యతే॥ ౧౦౭॥ పృథాహిసారీపాదేన
అస్తంగచ్ఛతి భాస్కరే॥ అగ్నిమావిశతేరాతౌ తస్మాద్ధూరాత్ పృథాకతే॥ ౧౦౮॥
ఉదితస్తు పునః సూర్యో అస్తమాగ్నేయమావిశత్॥ సంయుక్తో వహ్నినా సూర్యస్తతః
సతతకేదివా॥ ౧౦౯॥ పృథాకశ్యంచ తథాష్ట్యంచ సూర్యాగ్నేయీచతేజస్వి॥ పరస్ప
రానుప్రవేశా దాప్యాయతే దివానిశం॥ ౧౧౦॥ ఉత్తరేచైవభూమ్యధై తథా
తస్మింశ్చదక్షిణే॥ ఉత్తిష్ఠతి తథాసూర్యే రాత్రిరావిశతేత్వప॥ తస్మాత్తామౌ భవం
త్యాపో దివారాత్రి ప్రవేశనాత్॥ ౧౧౧॥ అస్తంయాతి పునఃసూర్యేదివనవై ప్రవి
శత్యప॥ తస్మాచ్ఛుక్తా భవాత్యాపో సక్తమహ్నిః ప్రవేశనాత్॥ ౧౧౨॥ ఏతేన
కృమయోగేన భూమ్యధై దక్షిణోత్తరే ఉదయాస్తమానేదర్కస్య ఆహారాత్రం
విశత్యతః॥ ౧౧౩॥ దినంసూర్య పృథాకాఖ్యం తామసీరాత్రిరుద్యతే తస్మా
ద్యస్థితారాత్రిః సూర్యావేత్యయమా స్ఫుటం॥ ౧౧౪॥

ఉదయము సూర్యుడు మధ్యాహ్నవర్యంతము పృథ్వినిబొందుచున్న కిరణ
ములచే బ్రకాశించుచుండును. రవిమధ్యాహ్నవంతరము మరల నీకిరణప్రస
ముచుబొందుచు తుదకస్తంగతుండగును. సూర్యోదయాస్తమయములచే పూర్వా
పరదిక్కులు చెప్పుబడును. ఎంతవఱకు సూర్యుడు ప్రకాశించుచుండునో యంత

వజ్రము వృక్షపార్శ్వములందున్నవారికి సూర్యోదయముని చెప్పబడుచున్నది. క్రణాశమును బొందినట్లగుచున్నది వారి కదియే అస్తమయముని చెప్పబడును. సర్వదిక్కులవాకిం మేరుపర్వతముత్తరమందును లోకాలోక పర్వతము దక్షిణమున నుండును. భూకేళితో నావలించుబడిన సూర్యుని దూరభావము ననుసరించి సూర్యురస్థుల ప్రాసమున సూర్యుడు కనబడని వారికది రాత్రియగును. భూచ్ఛాయయేరాత్రి కిఁగూడ కారణము. గృహనక్షత్ర తారల దర్శనము, భాస్కరోచ్ఛాయ వృమాణము, అస్తమయోదయములు. అన్ని అవస్థలు శుక్లచ్ఛాయ యనియు, బృధివి కృష్ణచ్ఛాయయనియుఁ దెలియవలెను. ఉదయించుచున్న సూర్యునికి దూరభావమున విరశ్మితయు, (సోయినరస్థులు) విరశ్మితచుట్టి రక్తభావమును, రక్తత్వమునుబట్టి అనుష్ఠితయుఁగలుగుచున్నది. భూరేఖలో సూర్యుడూర్ధ్వ దిగ్గతుడై యోజన సహస్రదూరము చూడబడుచుండును. పార్శ్వగతితో (భూరేఖ) సూర్యుడస్తమయమును బొందినవాడగుచుండగా, రాత్రియందు సూర్యకాంతి అన్నియందావేశించుచుండును. మరల ఉదయమును బొందినవాడగుచుండగా నాసూర్యునియందీయన్ని తేజస్సావేశించుచుండును. ఈలాగున వర్షాయుక్తుడై సూర్యుడు తగటి భాగమందుఁ బ్రకాశించుచుండును, ఇట్లాప్రకాశమాత్రీ తేజస్సు సూర్యతేజస్సునియు, దాహకగుణమును తేజస్సు అన్నియనియు, రాత్రింబగళ్లయందుఁ బరస్పరానుభవేశమువలన జగత్తును తేజస్సు తృప్తిపరచుచున్నది భూమియొక్క ఉత్తరార్ధమందును, దక్షిణార్ధమందును, సూర్యుడుదయించుచు రాత్రులందు అవ్వలను బ్రవేశించును. అందుచేత ఉదయాస్తమయములందు నాఅవ్వలు, తామ్రవర్ణములుగలవియై కనబడుచుండును. సూర్యుడస్తమయమును బొందినవాడగుచుండగా దినభాగము అవ్వలందుఁ బ్రవేశించినదగును. అందువలన రాత్రిభాగము అహర్భాగముతో మిశ్రమమైనందుచేత అవ్వలు శుక్లవర్ణముగ నగపడును. ఈక్రమయోగముచే భూమ్యర్ధభాగములగు, తక్షిణోత్తరధ్రువములు. సూర్యుని ఉదయాస్తమయములయందు, అవ్వలయందుండును అనగా భూభాగార్ధము నొకభాగము అగ్నియందును నొకభాగార్ధము సూర్యుని దిశయందును మఱిలనీభాగము అవ్వలయందును అవ్వలయందుండినభాగము సూర్యదిశయందు నీలాగున వివర్ణముతోఁ జెండుభాగములగు నహారాత్రీములు అవ్వలందుఁ బ్రవేశించు చుండును.

నేడపరమాణుము: సహితోపాయోగము - ఆరవకాండ - నాలుగవపన్నము

రెండవఅనువాకములోచివర వరుణేనాస్య యజ్ఞం గౌహయేద్యదైద్వివాభవత్

పోరాత్తిః ప్రివిశతి తస్మాత్తామా ఆపోదివా దదృశే యన్మక్తం భవత్యపోహః
 ప్రివిశతి తస్మాచ్ఛద్దా ఆపోనక్తం దదృశేఛాయాయై చాతవతశ్చ సన్ధేగృహ్వాత్య
 హూరాత్రయో శేవాస్మైవర్ణం గృహ్వాతి హవిష్కరీమూ అవశిశ్యాహ హవిష్మ
 తానామైవ గృహ్వాతి హవిష్మాగ్ం అస్తు || ౯ || సూర్యశత్యాహ సమకాగ్రామేవ
 గృహ్వాత్య నుష్టుభా గృహ్వాతి ||

అందువలన సూర్యప్రకాశమే దినమనియు, నాసూర్యుని దర్శనము లేకపోవుటే
 రాత్రియనియుఁ జెప్పబడును.

ఉదయాస్తమయ సూర్యబింబావలోకన నివేధకారణము.

ఉదయాస్తమయములందు రాద్రీయాపముతో సూర్యుఁడుండును. కారణమే
 మన సూర్యోదయాస్తమయములందు మంజుశుభ్రాక్షనులడ్డగించుటచేత వారలను
 ప్రితిఘటించి ఉదయించుటకై మహాకోధముతో ఉగ్రయాత్రుఁడైయుండును తేజ
 స్సున కంధకారము సర్వదావిరుద్ధము, తేజోంధకారములే సూర్యమండే హరు
 లులు పైరెండువేళలలో నొకటి ప్రళయోదయకాలము, మరొకటి ప్రళయ
 (అస్తమయ) కాలము. అందుచేత పైరెండువేళల రాద్రీయాపముతో సూర్యుఁ
 డుండును. అట్టితరి సూర్యబింబదర్శనము బాధలకుఁ గారణమగును. కాన దాని
 నిషేధించిరి. ఇట్టిసమయములంద గ్రీశాంతి నివృత్తికిని సుముఖతకును బ'వృత్తికిని
 (సంధ్యాకాలమున) ధ్యానోపాసనాది యోగాదులకు ముఖ్యపర్యకాలసంఘటని తెలిపి
 మనమహర్షులు పరమోపకారమునుజేసిరి. దీనిననుసరించినచే గ్రహణాదులు.
 మరియు పీతేళలుకూడ శివతాండవసమయము. శివుఁడే ప్రళయరుద్రమూర్తి ఈ
 సమయమునఁ బ్రాకుంచక ప్రవృత్తి నిషేధ ధర్మముల నాచరింపఁ బ్రమాదములు
 కలుగును. కాన నివృత్తిధర్మములగు ధ్యానోపాసనాది యోగాదులచే ధన్యులుకా
 వలయును లేకున్న నారుద్రునిఁ గోపముగలుగునని కొన్నిపురాణములందుఁగలదు.

ఎటులనైన సీరెండుకాలములు పాణిలకు ముఖ్యపాసనాది యోగకాలములనితెలియవలయు. అందుచేతనే సూర్యుడీరెండు కాలములందును చాద్రీరూపమగు అగ్నిరూపుఁడుగ మనకగకడుచుండును. ఇదిచూచుటకుగూడ మిక్కిలి భయంకరాకారాగ్నివలె నిజముగఁ దోచుచుండును దీని ననుసరించినచే సంధ్యావందనాదులు లోకములో సమస్త జీవరాసులు జన్మాస్తమయ కాలములందుఁ బ్రమాదములకు లోనై భయకంపాదులతో నేమియునుదోచక సీకాలముగడుపును అసమయములందు సర్వవిచూచి సహించఁజాలక తద్బాధానివృత్తికై శ్రీభగవద్ధ్యానమునే చేయుచుండుట మననిత్యానుభవము. అల్పజీవరాసులకే యిటులుండగ జగదాత్మగా జగజ్జనకుఁడుగా సర్వసృష్టిఁ గారణభూతుఁడుగా అనంతానంతాంశములతో నుండు నీమహాతేజోమూర్తి యుదయాస్తమయకాలములలో మన మామహాగ్రాసితేజస్సును జూచుటకంటె ధ్యానోపాసనాది యోగాదులఁజేయుట పెరమధర్మముగాని బింబమునుజూచుట ప్రమాదము. కేవల ప్రకృతి ప్రత్యక్షప్రమాణ ధర్మములు నిరంతర ప్రమాదములకే కారణము.

పృథివీభూతమునకు అప్రోభూతమునకుఁగల ఉభయసంధ్యయే సంధ్యావర్తము. ఈరెండుసంధ్యలుగూడ ఉగ్రప్రమాదకరములు. జలభూతములో (రాత్రి) సూర్యుడగవడఁడు సూర్యునికిబతులుగాఁ దత్స్వరూపముగా లోకశాంతికిరకు సీత్రభయకాలరాత్రియందుఁ జూద్రుఁడు శాంతిరూపముతో మనకగకడుచున్నాఁడు. మరల పగటికాలమందుఁ దేజోభూతములో సూర్యుఁడుగానే యుండును. ఈరెండుభూతములే దితియు అదితియు. తత్పుత్రులే దైతేయాదితేయులు. ఇదికేవల తమోప్రకృతి ప్రపంచయుగధర్మము. లోకములో జన్మకాలసమయమందును అస్తమయమగు ప్రాణోత్క్రాంతి సమయమందునఁజూచి సహించలేదు. అది మహాభయకంపాదుల సమయమైనందుచేత నెట్టివారుగాని భగవంతునిఁ దలంతులేగాని ధైర్యముతోఁజూడఁజాలరు. సూర్యుఁడు రాత్రిప్రళయములోనుండి విరోధించి వచ్చునమయములో మహాగ్రాసరూపముతోనున్నఁగాని తమస్సువిడువఁజాలరు. ప్రళయమందుఁ బ్రవేశించునద్రుగూడ ఉగ్రరూపమునేబొందును. లోకములో కోపతాప సమయములందు నెవరుకాని అట్టివారికెదుటనిలచి చూడఁజాలరు. శీలశ్చిన్మసింహావతారమునందు దేవతలు స్వామిని శాంతింపజేయఁజాలని వారలై భయంకరితులై సంధిమూత్రుఁడు, సంధ్యారూపుఁడు మహాప్రళాంతఁడు ఉభయాతీతానందరూపుఁడునగు బ్రహ్మమనిబింబి శాంతింపజేసిరి ఇతఁడు రాక్షసులకును దేవతలకు

నుభయసంధియైన సంధ్యామూర్తి. అహ్లాదకరుడు. మహావరమభాగవతోత్తముడు. అందుచేత వృథాగా సూర్యబింబమునుజూచి ఉగ్రప్రమాదమునుబొందక ధ్యానోపాసనాది యోగాదులతో ఉపాసకుడై లోకకల్యాణ మొనరించుట వేదవిధి ఉత్తమ ధర్మమార్గము.

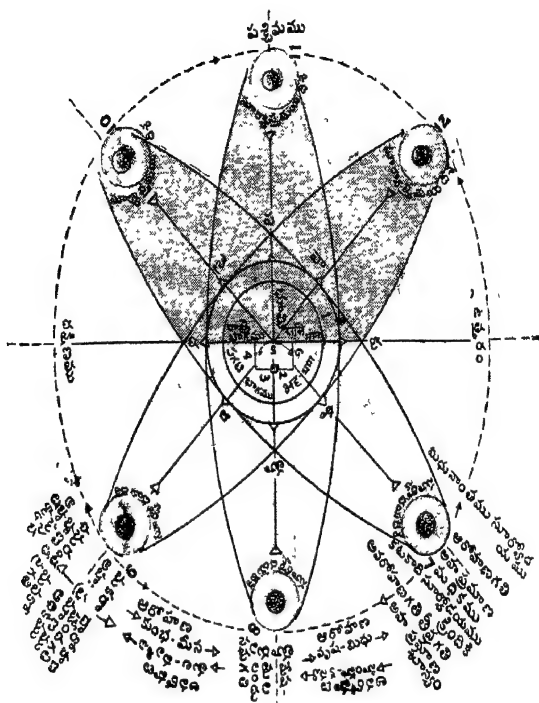
విశ్వరూపమును అర్చనకునికి దివ్యదృష్టిని గలుగజేసినను జూడజాలక భయకంపితుడయ్యెను. అట్టిచో సామాన్యమానవ చర్మచక్షువులతో నెవఁడారుద్ర మూర్తియగు సూర్యనిజూచి ఉగ్రప్రమాదముల ననుభవించఁ గలఁడు అసమయమందు విశ్వరూపునే తలంచి ధ్యానాదులతో నుండుటే వరమోత్తమధర్మము, వేదవిహితము. మంచీవాది రాక్షసులనగా అంధకారాయోమయాకారులు. అంధకారమునకును దేజస్సునకును సర్వదా పరస్పరవిరుద్ధము. అదియే యుద్ధముగా భావించవలెను. బ్రహ్మలో నొకదానికొకటి భిన్నము విరుద్ధము ప్రమాదము. సంధి పర్వసంజ్ఞ. అందుచే గాయత్రీజపమును అంగుళీవర్షగణనవిధానమునఁజేయుట ముఖ్యముగ విధింపఁబడినది.

నక్షత్రధ్రువసూర్యని త్రింశాంశగతి విశేషము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౦

ఏవంపుష్కరమధ్యేన యదాసర్పతి భాస్కరః | త్రింశాంశకంతుమీదన్యా ముహూర్తేనైవగచ్ఛతి | ౧౦౧ || యోజనాగ్రాన్త్యహూర్తస్య ఇమాం సంఖ్యాం నిబోధత | పూర్ణం శత సహస్రాణామేకత్రింశత్సాన్మృతాః | ౧౦౨ || పంచాశత్తరథాన్యాం సహస్రాణ్యధికానితు | మూహూర్తీ గతిర్వైషామూర్త్యస్యతు విధీయతే | ౧౦౩ || ఏకేన గతియోగేన యదాకాష్ఠాంతం దక్షిణం | పర్యాగచ్ఛేత్తదాదిత్యో మూఘేకాష్ఠాంతమేవహి | ౧౦౪ || సర్పతే దక్షిణాయాంతు కాష్ఠాయాంతన్నిబోధత | నవకోట్యః పృథ్వీసంఖ్యాతా యోజనైః పరిమండలం | ౧౦౫ || తథాశత సహస్రాణి చత్వారిశచ్ఛ పంచచ | అహారాతా త్పతంగస్య గతిరేషా విధీయతే | ౧౦౬ || దక్షిణాద్వివివృతాస్తా విషువస్థాయదారవి | క్షీరోదస్య సముద్రస్య ఉత్తరాంతా దిశ్చర్చరా | ౧౦౭ || మండలం విషువద్వాసి యోజనైస్తన్నిబోధత | తిస్రః కోట్యస్త్రు విస్తీర్ణా విషువద్వాపి సాన్మృతా | ౧౦౮ || తథాశతసహ

7. నూర్కని, ఆరోహణావరోహణ ఉదయాత్తమయాది
విషయాదులను తెలుపు చిత్రపటము.

(7) సూర్యుని, ఆరోహణావరోహణ ఉదయాస్తమయాది విషయాదులను తెలుపు చిత్రింపటము.

సూర్యునిచే దిశలను, ఆరోహణావరోహణములను దీప్తిమాంద్యసమగతులను, రాసులభేదములను, నయనములను, వీనినిబట్టి యుదయాస్తమయ దిశలభేదములను, సూర్యసంచారగతి మార్గములను దెలియనగును. మధ్యలోనున్నదిభూమి. దీనిమధ్యలో చతురస్రముగనున్నది. యొక్కగృహము. అయింటిలోని గవాక్షముననుండి సూర్యప్రకాశముత్తర దక్షిణాయనములలోఁ గ్రమముగా ఆరోహణావరోహణములతో నింటిలోని కుడ్యముపైఁబడుటనుబట్టి రాశిసంకాంతి ప్రవేశకాలములు నయనభేదములు దెలుసుకొనఁ గలుగుదుము. పశ్చిమములోనున్నది రాత్రికాలమగుటచేత నలుపుగానున్నది. దానినిబట్టి సూర్యాస్తమయ దిశలభేదములను దెలియఁగలము. తూర్పుదిశఁగలది పగటికాలము. అందుసూర్యోదయాది దిశలను దెలియఁగలము. చుక్కలుచుక్కలుగానున్నగీతలు సూర్యసంచార దిశామార్గములు. ఇవి తూర్పుననుండి బశ్చిమమునకుఁ బోవుమార్గములు.

సాగ్రా మశీత్యేకాధికాపునః। శ్రీవశోత్తరాం కాష్ఠాం చిత్రీభానుర్యదాభవే॥
 కాశ్చద్యవస్యపప్య క్షత్తరాంతాం దిశశ్చరం॥ ౧౨౭॥ క్షత్తరాయాంచ కాష్ఠా
 యా పృమాణం మండలస్యచ। యోజనాగ్రాత్పృస్థాతా కోటిరేకా తుసాద్వి
 జైః॥ ౧౨౮॥ అశీతిర్నియుతాసీహ యోజనానాం తథైవచ। అష్టవంచా శతంచైవ
 యోజనాన్యాధికానితు॥ ౧౨౯॥ నాగవీధ్యుత్తరావీధీ అజవీధీ చ దక్షిణా। మూలం
 వ తథాపాథో హ్యజవీధ్యుదయాస్త్రీయః। అభిజత్సూర్యతః స్వాతిర్నాగవీధ్యుద
 యాస్త్రీయః॥ ౧౩౦॥ కాష్ఠయారంతరం యచ్చ తద్వత్వేయోజనైఃపునః। వీత
 చ్చత సహసాగ్రా మేకతింశోత్తరం శతం॥ ౧౩౧॥ త్రియస్త్రీంశాధికాశ్చాస్యే
 త్రియస్త్రీంశచ్చయోజనైః। కాష్ఠయారంతరం హేతి ద్యోజనాగాత్ పృతిష్ఠి
 తం॥ ౧౩౨॥ కాష్ఠయోగ్లేఖ యోజ్యైవ అతరే దక్షిణోత్తరే॥

—+ సక్షత్రీధృవసూర్యుని త్రింశాంశగతి విశేషము. +—

సక్షత్రీచక్రీయనకు ధృవునివలన గతిగలుగుచున్నది. ధృవునియందుగల
 ఆగ్నేయతేజస్సు భూమియందు ప్రసరింపజేయుటచేత సూర్యుడు కూటగ్రహసక్ష
 త్రీయని వర్ణించుచు సమణయంత్రీపాతకమున సూర్యునిపై తొమ్మిదివనసలు
 వ్నవి. ద్వాదిశరాశి చక్రీయయొక్క విషువదయనాంత సంపాతగతిని భూమియం
 దుండి చూచువారల భామద్వష్టికి (దింశాంశకాం)తిని మూత్రీమే భాగించగా పుష్క
 రమధ్యమునకు మూలాధార సర్పరూపుడై వచ్చుచున్నట్లగుచుండును. దక్షి
 ãోత్తర ధృవములయొక్క సమానాంతరాళములో నారాశి విషువదయన గతిభేద
 ముచే దిరుగుచున్నది భూమియేగాని ధృవసూర్యుడు గానేరడు. అట్టిభామసక్ష
 త్రీగతియే గ్రహమను పేరుతో సూర్యునియందారోపించబడినట్లు చెప్పబడుచున్నది.
 ఈవిధముగా నీచక్రీగతిని అవగాహనముచేసుకొనవలెను. ఇటులాసూర్యుడు
 పుష్కర మధ్యవీధిగతితో సర్వదా పృతిరాశియొక్క మధ్యకేంద్రమునకు వచ్చి
 తానే మూలాధార సర్పిణీవలె గనపడును. ఇదాపింగళలోని సుషుమ్న నాడీచక్రమే
 త్రినాభిచక్రీమని చెప్పబడునట్లుగ అనుభవములో వ్రత్యక్షముగఁ దెలియబడుగతియే
 భామసూర్యుని ముహూర్తగతిరూపముగ లెక్కించబడును. అట్టిముహూర్తములు
 పనునైదువగటిభాగము సూర్యగతి. ముందుడని చెప్పబడుచున్న శనిగ్రహమే చంద్ర
 రాశియగు కటకముమొదలుగ సమస్తప్రకస్థానముగు మకరరాశివరకుగల రాశివట్టు
 ములో ఉచ్చయగు తులారాశితో బ్రకాశించివక్రాదిగతివిశేషములతో నుండుటచే

సూర్య సంగత్యర చక్రములో నది యతనికి రాత్రికాలమగును. అట్టిరాత్రికాలములో సూర్యునకు బగటిభాగముగ ఉత్తరాయణగతి మాంద్యమును బొందును. ఈ శస్త్రేత్పరుడు నిజరాసులగు మకరాది మిధునాంత రాసులవరకు, మేషరాశిలో నీచుడై నిశాకరుడనికూడ చెప్పబడును. అహారాత్రములలోఁ బగటి వదునైదు ముహూర్తములను దివాకరుడను పేరునను రాత్రిముహూర్తములను నిశాకరుడను పేరునను, అనుభవించుచున్నట్లు వ్యభిచారి యసంవత్సరాంతములు గణింపఁబడుచుండును.

ఈషష్ఠిసంవత్సరముల కాంతిచక్రమందుఁగూడ ముప్పదిసంవత్సరములు సూర్యభాగము. తక్కినముప్పదిసంవత్సరములభాగము శనిభాగము. భరణిసత్తత్రిమునకు అధిదేవతయగుచు వివస్వత పుత్రుఁడగుటచే శనియోగులకు మన్వంతరాధిపతియై దదితరులకు వారశర్మఫలవశానుసారముగ బుధపాత్రములేక ఈశ్వరాష్ట్రప్రకారము ఫలమునిచ్చుటకై తనసత్తత్రిమకు భరణికి "అపభరణి"యనియు యుడునియు నామరూపములనుగూడ మార్చుకొన్నాఁడు. భూచ్ఛాయాది ఛాయాగ్రహసహకారముతో నిశాకరుఁడుగ బ్రతికల్పితుఁడై గ్రహసత్తత్రిరాశ్యంత త్రినాభివక్రమంతయు దనతండ్రియగు సూర్యునివలె భూమికి అతిదూరములోనుండునను గృహకోష్ఠమునుజేరి పూజింపబడుచున్నాఁడు. అందుచేత షష్ఠిసంవత్సరాంత కాంతిచక్రములో అరువదిరోజులు పరిమితిగల కాంతిముతువక్రములో ముప్పదిరోజులుగల ఋతుసంఖ్యార్ధముతో మాసముగను, నీమాసములో మరల ముప్పదివగభృగను ముప్పదిరాత్రులుగను తదర్థముగాను, శుక్లకృష్ణవక్షభేదములాయెను. దీనివనుసరించి భౌమచంద్రునిగతితోఁగూడ మాసముపూర్తియగుచున్నది కనుక భూమియొక్కముప్పదివశల దూరము పాశ్చాత్యగణిత శాస్త్రప్రకారముగ ముప్పది డిగ్రీలని చెప్పబడుచున్నది. డిగ్రీయనగా రమారమి డెబ్బదిమైళ్ళదూర మగుచున్నది. దీనినే ముప్పదితో గుణించగా రెండు వేలు ఒకవందయు, దీనిని మరల దశాంశ, ద్వాదశాంశలచే గుణించినచో భూమియొక్క పుచ్చాత్మ (సంపూర్ణగతి)కూడ వచ్చునని నేడమందు మహావృతప్రకరణములో "మంచవిగ్ంశ ఆత్మాభవతి ఏకలిగ్ంశం పుచ్చం" అనియున్నది.

పాశుపతక్రాంతిగల భౌమసూర్యగతినిఁ జెప్పుటయేకాక యీభూమి ముప్పదియోజనముల కాంతిపరిమితిగల కాంతియోజనముల వృదేశమందు మాత్రమే వేదోక్త యజ్ఞయాగాది కర్మలకు వేదరూపముగా బలిత్యవేశ మగుటచే "ఇంద్రి

యోని"యచుచేతుతో మహాశక్తిచే న్నుసంపబడుచున్నది. "తిగ్గోళదస్యాజఘనం యోజనాని ఉపసఞ్చ్యన్త్యధిరంభిభర్తే। సేనాహనామ వృధివిధనంజయా। విశ్వ వ్యచా అడితిస్సూర్యత్వక్। ఇంద్రాణీదేవీ ప్రాసహదదానా" ఇట్టివృధియొక్క నూపుది అంశలదూరము ఒకముహూర్తకాలములో నడచుచున్నట్లు గణితశాస్త్ర దృక్కుచేగనబడును. ఈగతిభూమియొక్క గతియేగాని భ్రువసూర్యునిగతిగాదు.

ఒక కాగ్రాంతి ముహూర్తముయొక్క యోజనాగ్రమును లెక్కకట్టుకొని ఆలెక్కవలన నీసంఖ్యను దెలియవలెను. ఇందులో భౌమగతి నూరువేలయోజన ములపైన ముప్పదియొక యోజనములగతి సంఖ్యయని తెలియవలెను. ఇట్టిభౌమ గతినిబట్టి భూసూర్యుడని చెప్పబడుచున్న గ్రహసూర్యునిగతి కొంచెమధికముగ నేబదివేల యోజనములనియు, ఇదిగ్రహసూర్యునికి ముహూర్తగతి కాలమనియు వేదముచే విధిపఱచుచున్నది.

ఇట్టిగతియోగముతో గ్రహసూర్యుఁ డంతకాలములోఁ గటకరాశ్యాదిగా దక్షిణాయన దిగ్గతికలిగి కటకరాశివరకుఁ దిరిగి పోవుచున్నట్లుగుబడునో తదాదిగ మాఘమాసమునం దుత్తరాయణగతిలో రెండుముహూర్తములు విషువద్దతితోఁ దిరిగి స్వస్థానముజేరును. ఈ భేదఘడియ లుత్తరాయణమందుఁ దక్కువగను, కటకాది దక్షిణాయనమందెక్కువగ నుండును. గతిక్షరాత్తయణమందెక్కువగను, దక్షిణాయనమందుఁ దక్కువగనుండును. దీనికారణము అవరోహణ అవరోహణ మార్గమే.

దక్షిణదిగ్గతిగల మండలముల పరిమాణము తొమ్మిదికోటుల యోజనములు. ఒక అహోరాత్రమునకు నలుబదియెనిమిదివందలవేల యోజనములగతి యనియు, నీగతిమనచర్చచక్షుస్సునకే కనబడుచున్న కాశ్యవసూర్యునిగతిగాక నేడు గురుసూ ర్యులకు తండ్రియగు కశ్యపునకు నీభౌమనక్షత్ర భ్రువసూర్యునకు మధ్యకేంద్రమున మహర్లోకమందుఁగల పఠంగుండనుపేరుగలసూర్యుని గతిపరిమాణమేయనియు వేదముచే విధిపఱచినది. క్షీరసముద్రముయొక్క ఉత్తరాంతదిక్కునుండి తిరిగి దక్షిణ విషువస్థానమునకు రవిగ్రహమువచ్చుదూరము మూడుకోట్ల విస్తీర్ణమని చెప్పబడుచున్నది. ఈప్రకారము శ్రీవణమందనగా మకరరాయనమందుత్తర దిక్కును సూర్యుఁడెప్పుడు పొందునో యప్పటి కొక్కలక్షయెనుబదియొక భాగము లనుబొందును. అప్పటికి శాక్షదీప్యమయొక్క ఉత్తరదిగంతగతియు పూర్తియగును. ఈఉత్తరదిగ్గతసూర్యమండలముయొక్క పరిమాణమును లెక్కించుటలో దాత్యసక్తు

లగు ద్విజులచే మతభేదముననుసరించి కొందరు యోజనాగ్రముమొదలు ఒక్కకోటి యని జెప్పుచున్నారు. మరికొందరు ఎనుబదివేలయోజనముల పరిమాణమనియు, కొందరు కొంచమధికముగ ఏబదియెనిమిదివందల యోజనపరిమాణమనియు ననేకవిధములుగ తమగణితశాస్త్రజ్ఞత్వాహంభావముతోఁ జెప్పుచున్నారు. ఇదంతయు భూమియందుండిచూచుచున్న విషయిక చర్మచక్షుస్సంబంధ మగుటచేత బాహ్యగణిత ఫలములన్నియు సత్యములుగావని తెలియవలెను.

ఈలాగునఁ దొమ్మిదేని నక్షత్రములతో నొకవీధిప్రమాణముగల నక్షత్ర త్రినాభి చక్రముఁదొఁగూడ, మధ్యలోనున్న విరావతవీధికి నిరుపార్వములందు (దక్షిణోత్తరములందు) అజ నాగవీధులున్నవి, వీటిలో మూలనక్షత్రము మొదలు ఉత్తరాషాఢవరకుగల నక్షత్రోదయములు అజవీధియనియు, దీక్షతరువాత, అభిజితు మొదలు స్వాతి నక్షత్రమువరకుగల నక్షత్రములు ముందు దక్షిణోత్తర వీధిదిగంతరమును యోజనములతోఁ జెప్పుచున్నారు.

ఇది నూరువేలయోజనములపై ముప్పదియొకవందల యోజనముల లంబ పరిమాణము. మరికొందరు యోజనాగ్ర పృథివీతమైన దిగంతరాళమునే ముప్పది మూడువందలనియు, వేలనియు, ముప్పదిమూడు మాత్రమేయనియు మతభేదములుగ జెప్పుచున్నారు.

—o—

ధృవసౌరాది నక్షత్ర ధృవాంతమండల క్రాంతివిశేషము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయం 90

కాష్ఠయోగ్లఘయైవైవ అంతరే దక్షిణోత్తరే తేతువత్సాని సంఖ్యాయ
యోజనైస్సన్నిబోధత ॥ ౧౩౩ ॥ ఏకైకమంతరం తస్యా నియంతాశ్లోక సప్తతిః।
సహస్రాణ్య తిరిక్తాశ్చ తతోఽన్యాయం సప్తతిః॥ ౧౩౪ ॥ తేభయోః కాష్ఠయో
శ్చైవ బాహ్యభ్యంతరయోః స్ఫుటం। అభ్యంతరంతు పర్యేతి మండలా న్యుత్తరా
యణే॥ ౧౩5 ॥ బాహ్యతో దక్షిణేచైవ సరితంతు యథాక్రమం। మండలీనాం
శతంశ్చార్ణమశీర్షధిక ముత్తరం॥ ౧౩౬ ॥ చరతే దక్షిణేవాపి తావదేవ నిభావనుః।
ప్రమాణం మండల స్వాభయోజనాగ్రాన్నిబోధత॥ ౧౩౭ ॥ ఏకవింశద్యోజనానాం
సహస్రాణి సమాసతః। శతేద్వై ప్రసరన్యస్యే యోజనానాం పక్షీర్తితే॥ ౧౩౮ ॥

ఏకవింశతి భిక్షైవ యోజనై రధిక్షైవ తే। ఏతత్ప్రమాణ మాఖ్యాతం యోజనై ర్మండలహితత్|| ౧౩౧|| విష్ణుంభో మండలస్త్వైవ తిర్యక్ సతువిధీయతే। వ్రత్య హంచరతే తాని సూర్యోవై మండలకృమం|| ౧౪౦|| కులాలచక్రపర్యంతో యథా శీఘ్రం నివర్తతే। దక్షిణేవక్రిమే సూర్యస్తథాశీఘ్రం నివర్తతే|| ౧౪౧|| తస్మా త్ప్రమాణం భూమించకాలేనాత్మేనగచ్ఛతి। సూర్యోద్వాదతఃశీఘ్రం ముహూర్తై ర్దక్షిణోత్తరే|| ౧౪౨|| తేయోదశార్ధ మృత్యాణా మహ్నును చరతేరవిః। ముహూ ర్తైస్తావదృత్యాణి సత్తమస్తాదతైశ్చర|| ౧౪౩|| కులాలచక్రమధ్యస్తు యథామం డం వ్రసర్వతి। తథోదగయనే సూర్యః సర్వతే మంఃవికృమం|| ౧౪౪|| తేయో దశార్ధ మధేన ఋత్యాణాం చరతేరవిః। తస్మాద్ద్విరేణ కాలేన భూమిమల్పం నిగ చ్ఛతి|| ౧౪౫|| అస్తాదత ముహూర్తైస్తు ఉత్తరాయణ పశిమం। అవార్భవతి తచ్ఛాపి చరతే మండవికృమం|| ౧౪౬|| తేయోదశార్ధమధేన ఋత్యాణాం చరతే రవిః। ముహూర్తైస్తావ దృత్యాణిసత్త మస్తాదతైశ్చర|| ౧౪౭|| తతోమందతరం తాభ్యాంచక్రం భ్రమతివైయథా। మృత్పిండ ఇవమధ్యస్థో ధువోభ్రమతివైయ థా|| ౧౪౮|| తింశన్మృహూర్తానేవాహు రహారాత్రిం ధువోభ్రమగ ఉభ యోః కాష్ఠయోర్మధ్యే భ్రమతో మండలాని స|| ౧౪౯|| కులాలచక్రనాభిస్తు యథాతత్రైవ వర్తతే। ధువస్తథా హివిక్షేమస్తత్రైవ షరివర్తతే|| ౧౫౦|| ఉభయోః కాష్ఠయోర్మధ్యే భ్రమతో మండలానితు। దివానక్తంచ సూర్యస్యమందా శీఘ్రాచవైగతిః|| ౧౫౧|| ఉత్తరేవక్రిమే క్విందోద్దివా మందగతిఃస్మృతా। తదై వచ పునర్వక్తం శీఘ్రా సూర్యస్యవైగతిః|| ౧౫౨|| దక్షిణేవక్రిమేచైవదివా శీఘ్రం విధీయతే। గతిః సూర్యస్యనక్తంవై మందాచాపి తథాస్మృతా|| ౧౫౩|| ఏవంగతి విశేషేణ విభజ్య రాత్రిస్యహనితు। తథావిచరతేమార్గంసమేన విమమేణ చ|| ౧౫౪|| లోకాలోకేస్థితా యేతే లోకపాలాశ్చతుర్దిశం। ఆగస్త్యశ్చరతే తేషా ముచిష్టాజ్ఞవేనతు। భజన్నసావహూత్రిమేవం గతి విశేషజ్ఞైః|| ౧౫౫|| దక్షిణే నాగవిధ్యాయాం లోకాలోకస్యచోత్తరం। లోకసంతారకో హ్యేవవైశ్వానర పథా దృహిః|| ౧౫౬|| వృషేయావతు వృథాసారీ పురస్తాత్ సంవృకాశతే। వార్వస యోః వృష్ణతస్తావల్లోకాల్లోకస్య సర్వతః|| ౧౫౭|| యోజనానాం సహస్రాణి దశోర్ధ్వంకూచ్చితోగిరిః। వృకాశశ్చా వృకాశశ్చ సర్వతః షరిమండలః|| ౧౫౮|| నక్షత్రచంద్ర సూర్యాశ్చ గృహస్తా రాగజైఃసహ। ఆభ్యంతరం వృకాశంకే లోకా లోకస్యవైగతిః|| ౧౫౯|| ఏతావానేవలోకస్తు నిరాలోక స్త్వతః షరం। లోకాలోక

ఏకధాతు నిర్వాణోకస్త్యనేకధా! ౧౬౦ | లోకాలోకేతు స-ధత్తేయస్మాత్ సూర్యః
వర్తిగ్రహం! తస్మాత్సంభ్యేతి తామాహురుమాప్రప్య్యేర్యదంతరం! ఉపారాత్రిస్సృ
తావిప్రైర్వ్యష్టిశ్చాపి త్వహః స్మృతం! ౧౬౧ | సూర్యంహిగ్రహమానావాం సు
ధ్యాకాతేహి రక్షసం! పృజావతినియోగేన 'శాపస్తేహం దురాత్మనాం! అక్షయ
త్వంచ దేహస్య పాపితా మరణంతథా! ౧౬౨ |

ధువ, సూర్యమండలాది నక్షత్రవర్ణంతరము, దినము, ఋతువు, ఆయనము
మొదలు మానాంతకాంతిగల మానభేదములకుఁ గారణభూతమగు దిక్కు దృగ్
గ్రహగ గణిత విశేషములను జ్ఞా! ౧౩౩ మొదలు ౧౬౨ జ్ఞాకములవరకు జెప్ప
చున్నాడు.

దిక్కులయొక్కయు, తూర్పు, పశ్చిమ, దక్షిణోత్తర నిడివీరేఖల అంతరసా
మ్యవైషమ్యములకు, మూలాధారములగు మండలచక్రగతిని తెలియుటకారకై
యోజనసంఖ్యలలో సుఖ్యాకాలమానముగ రెంటినికేర్చి జెప్పఁబడుచున్నది.

దీర్ఘవిషువదృష్టాకృతిగల దక్షిణోత్తర దిగంతరము డెబ్బదియొక్కలక్ష
సంఖ్యయు (నియుతు) మిగత సార, సావన, దిగంతరము మొదలు నక్షత్రసావనము
వరకుగల నాయాసావనమాన దిగంతరము డెబ్బదియొక్క వేలసంఖ్యయనియు, డెలి
యవలెను. అన్నిటికినిఁ గిందుగాగల నక్షత్ర, సావన దిగంతరము డెబ్బదియైదు
యోజనమాత్రసంఖ్యయని స్మృతులచే జెప్పఁబడుచున్నది. ఇట్లుజెప్పిచ, దిగ్గోళాం
తరాళసంఖ్యలో దక్షిణోత్తర దిగంతరాళమండలగతి, ఆయనాంతిగతిమాత్రమే
యగును. దిగంతరాళసంఖ్య తక్కువవరిమితియనియు, కాంతిగతి సంవత్సరాంత
కిరణవ్యాప్తిగల దగుటచేత లోకాలోకావధిగా నధికకరిమాణము గలదనియుఁజెప్ప
బడుచున్నది. సూర్యుడత్రరాయణమును బొందినపుడు మధ్యాక్షము / అనగ
భూమికి భూమధ్యమువలెనున్న లంకాగ్రహదయస్థానము) మనభారతకర్మభూమికి
ధనుష్కోటినిగాని, కన్యాకుమారిఅగ్రమునుగాని, మొదలు చేసికొని కొలతవేశినచో
నూరుయోజనముల దూరముండుట చే మనకర్మభూమికి మిక్కిలిదగ్గిరగును, గనుక నే
ఉత్తరాయణములో యజ్ఞయాగాద్యభ్యుదయిక జన్మవృద్ధి కామ్యకర్మలును, ముము
క్షువులకు నిష్కామకర్మయోగాదులను జేయఁబడుచున్నవి. ఉత్తరాయణమున
భూమికిసమాపించి అంత రాళమండలములం దే తిరుగుచు నూర్యుడు తపించుచున్నట్లు
మనదృష్టికిఁగూడ వర్తిల్లదుగుచుండును ఇట్లులే దక్షిణాయనమందు శీతమధిక

ముచే భూమికి వెలువలగ దూరస్థుడగుచున్నట్లగుచును సర్వదా నూటయెనుబ దొక్క యోజనములుగల మండలగతితో తిరుగుచుండును. ఇటులనే దక్షిణగతితో వాస్తవముగు మండలపరిమితి యోజనాగ్నిమును, మొదలును దెలియవలెను. ఈ లాగున భారతభూమియందు సావన సూర్యధ్రువమండల జరిణామమువలెనే మిగిలిన చాంద్రమాన ధ్రువుని, నక్షత్రధ్రువుని మండలపరిమాణము, సంక్షేపముగ ఒక్కొక్కటి యిరువదియొక్కవేల యోజనములుపైన చెందువండల యోజనములని జెప్పఁ బడుచున్నది. ఈజెప్పఁబడిన యోజనమానము నాయాధ్రువస్థానములతోఁగల మండలయోజనములని తెలియవలెను. ఆయామండల స్థానములయొక్క తిర్యగ్విష్కంభమును(లేక మండలవ్యాసమని అర్థము) ఆమండల స్థానములను సూర్యుఁడు ప్రతి దినము తనమండలకాంతితో కిరణప్రసారముచే సంచరించుచుండును. దక్షిణోత్తరధ్రువములచే ఉత్తరమున్నతాక్షముగను, దక్షిణాక్షము నిమ్నముగా నగుటచే కుమ్మరివానిచక్రము నిమ్న భాగమునకెట్లు శీఘ్రముగా ప్రవృత్తిగాననగునో నటులనే సూర్యునిగతి దక్షిణాయనములో అవరోహణతో గతిశీఘ్రముగను నగవడుచుండును. అందుచేత స్వల్పకాలములో మిక్కిలిదూరముగు భావలయమును దిరిగివచ్చునట్లగ వడుచుండును. వాస్తవములో వండ్రొందు ముహూర్తములలోనే దక్షిణోత్తరగతిగల వాడగుచున్నాడు.

పదుమూడున్నరరోజులుగా కార్తిప్రవేశ కాలపరిమాణము నక్షత్రాహార పరిమాణముతో ఉత్తరాయణవిషురాశి పగటియందుఁ బురుషనక్షత్రమండలము మధూది విశాఖాంత దేవనక్షత్ర సప్తకమేగాక శ్రవణోదయమగువరకుఁ (అనగ మకరాయనమువరకు)గల నక్షత్రమండలము లన్నియు, (మధూది పదుమూడునక్షత్రములవరకు) స్త్రీనక్షత్రములైన మకరాదిగా, “జ్యోతిః పంచసంవత్సరమయం యుగా ధ్యక్షం ప్రహపతిం” అని వేదాంగ శిక్షలోజెప్పిన ప్రకారము యుగాయనకాలమందు పంచఋతుపక్షమునే గ్రహించినపుడు, పూర్వముజెప్పిన ప్రాతస్సంగమాదికాల పంచకములనుగాని, లేక కర్కమాత్రాధికారమేగల పంచ ఉపస్థులనుగాని పూర్వ నక్షత్ర పరిమాణముతోఁగలిపి కూడిన యెడల కొంచెమధికముగా పదునెనిమిది ముహూర్తములుగా నక్షత్రధ్రువమండలగతితో సరిపడును. అందుచేత దక్షిణాయనరాత్రీయందు పదునెనిమిది ముహూర్తములుగ నక్షత్రమండలమును సంచరించును లేక రాత్రీయానుములనెడి నామాంతరములుండుటచేత నక్షత్రపదులగు రాక్ష

సులద్యక్షుతో ఉత్తరాయణమే సక్తశబ్దముచే వాడుటచే, "శ్లో॥ యానిశాసర్వభూతానాంతస్యాం బాగ్రిసంయుమీ"యను సీతావాక్యప్రమాణానుసారముగ, ఉత్తరాయణగతియే సక్తశబ్దముగను. అందుచేత వదునైనది ముహూర్తములకాలము రాత్రియందు ధ్రువసూర్యునికి మండగతియని ౧౮౩-వ శ్లోకార్థము.

దీనినే దక్షిణాయనమందు శనైశ్చరుని, సూర్యగతిగా ముందుశ్లోకమందు జెప్పుచున్నాడు. కుమ్మరిసారె మధ్యలోఁ దిరుగుచున్న చీమ మొదలగు జంతువులెట్లు మందగతితో తిరుగుచుండునో యట్లులేనే ఉడగయనమునుపొందిన వక్షత్ర ధ్రువుడగు శనియు మందగతిగలవాఁడేయగును.

పైనజెప్పబడిన వదుమూడు ముహూర్తములలోని సగముకాలములో ఉద్ధోష్ణ చ్యుగల సక్షత్రమండలమూ తిరుగునట్లులేనే అధోనీచగల భూమండలాల్పభాగమును అధికకాలముచే వదునైనది ముహూర్తముల కాలములో ఓరుగును. వదునైనది ముహూర్తములలో నాఉత్తరాయణములోగూడ పశ్చిమముగా సూర్యోదయమగుచుండును. దానికూడ శనియేతిరుగుచుండును. సూర్యపుత్రుడగుశని వదునైనదిమహూర్తములకాలముజ్జీ రాత్రిసక్షత్రచక్రమును తిరిగివచ్చుకొని, సక్షత్ర ధ్రువచక్రసూర్యుడు తనధ్రువముయొక్క శీఘ్రగతిని పొడిగించుకొని పైనజెప్పిన వదుమూడు ముహూర్తముల అర్ధకాలములోనే భూమిసమాపమునకువచ్చి శీఘ్రముగ తిరుగుచుండునట్లగవడుచుండును. శని పూర్వపుశీఘ్రమందోచ్చ నీచగతుల కంటె మందగతిగలిగి చేరించు చుండునట్లుల సంతకంతకు భామధ్రువమును సమీపించి కుమ్మరిసారెయొక్క మధ్యకేంద్రమందుండు మృత్పిండమువలె అత్యంతమందగతితో అంధమున గూఢచారివలె సూర్యుడు సంచరించుచుండును. ఇట్లెవలూ రాత్రీమలయందు ధ్రువసూర్యుని, అపారాధాత్రీసమగతికాలమును ద్వింశన్న హూర్తాత్మకముగనె జెప్పుచున్నారు. ఈలాగునఁ దిరుగుచున్న ధ్రువుడును తూర్పు వశ్చిను, దక్షిణోత్తర ధ్రువాయత (మండల) రేఖలను తప్పకతిరుగుచున్నాడు.

కుమ్మరిసారెయొక్క నాభి (అక్షము) యెట్లుధ్రువస్థానమును విడువక యచ్చటనే తిరుగుచుండునో, ధ్రువమునఁగూడ నట్లులేనే దెలియవలెను. ఉభయదిగ్గత గ్రహరాశి సక్షత్రమండలముల తిరుగుచున్న ధ్రువసూర్యుని శీఘ్రమందోచ్చ, నీచగతి సామ్యవైచమ్యముల నిట్లుజెబియవలెను.

ఉత్తరాయణమందు చంద్రునికి మందగతి పగటియందును, శీఘ్రగతి రాత్రులందెటులనో, నట్లులేనే సూర్యునికి అపారాధాత్రీగతి విపరీతమగును. ఈలాగున

సూర్యుని దక్షిణాయనమందుఁ బగటిగతి శీఘ్రముగను, రాత్రిమదముగనుండును. ఇట్లు నయవిషమ గతివిశేషముతో నక్షత్రాది బ్రహ్మాండమువరుఁగల నవమాసము లయందును అహారాత్ర కల్పములను విభజించుచు, సూర్యుడే సంచరించున్నాఁడు. మనకంటి కగవడుచున్న దివ్యధ్రువకిరణమే ఈవ్యవహారిక సూర్యుడనియు, ఆదివ్యధ్రువుఁడు మనచర్మచక్షుస్సుకు కావరాని సహస్రకిరణుడనియు, జెప్పఁబడినది. “నసృద్వ్యతేతివృత్తి రూపమస్య నచక్షుషావశ్యతి కశ్చనైవంఽని నా రాయణోపనిషత్తులోఁగలదు.

లోకాలోకాచలమునకు లోనగు మానసోత్తర గిరిపై న నలువక్రకల్పండుఁగల పురములందుండిన లోకపాలురకుఁ బ్రేమార్థముతో దక్షిణాగస్త్య ధ్రువమందు సప్తద్విమార్గములో నీసూర్యునికంటె వెయ్యి రెట్లధిక శీఘ్రగతితో అగస్త్యధ్రువుఁడు తిరుగుచున్నాఁడు. ఇతనిగతితో నీసూర్యుని మహాయుగ మొక అహారాత్ర వరిమితిగల దగును.

ఈ అగస్త్యుని స్థానమేదియనగా నాగవీధికి దక్షిణముననున్న లోకాలోకాచల మాస కుత్తరమందు మధ్యలోనున్న విరావతవీధికి బహిర్భాగమునగల వైశ్వానర పథమునుకూడ దాటియుండునది.

సూర్యకిరణక్రాంతి సూర్యుని పృష్ఠపార్శ్వ పురస్తాద్భాగములయందు సూర్యుని నలుదిక్కులందు లోకాలోకాచలమునుదాటక యెంతదూరము వ్యాపించుచున్నదో దీనికావల (యనగ లోకాలోకాచల వర్వతమునకావల) అగస్త్యునిక్రాంతి కిరణము ప్రకాశించుచుండును. ఆలోకాలోక వర్వతము పదివేలయోజనములయెత్తుగలిగి నలుదిశలందు సిద్ధులకు యోగులకు జ్ఞానులకుమాత్రమే కనబడుచుండును. ఇతరులకు మండలాకృతిగ తమస్సుతో పరివేష్టితమయి యుండును. కాబట్టి క్షత్రో, చంద్ర, సూర్యాది గ్రహములు, తారాగణములతోనహా నీలోకాలోక వర్వతాంతరాళము లోనే ప్రకాశించుచున్నవి. ఇంతవరకే సాధులకు లోకమనియు, దీనిపైన నిరాలోక మనియు జెప్పఁబడును. లోకాలోకముమూత్ర మేకాకృతిగలది. నిరాలోకమనేక ప్రకృతులతో ఆధానస్థముల రెంటినిదెలియని సాధకదృక్కునకు వికారమును గలిగించును. సూర్యుడైన లోకాలోకమున ననుసంధించుట రాత్రింబగళ్ళంతరాళమగు సంధికాలమని జెప్పవచ్చును. అట్టిసంధికాలమందు సూర్యుని మింగుట ప్రయత్నించు మందేహదిరాక్షసులు బ్రహ్మశాపముచే దేహమునకు మూర్ఛగలిగి ప్రాణములకు

మరణసంజ్ఞగా అధోదృష్టిగలిగి వతనమునొందుచున్నాడు. అజ్ఞానులు తమస్సులోనే జననమరణభ్రావాహమగు సంసారమును ఇహమును సత్యమని తలతురు. మందే హాది రాక్షసులన అజ్ఞానులనేఅర్థము. వారలు సాధ్యోపాసనాది సత్కర్మలను విడచి నిరంతరము దుష్కర్మలందే యాసక్తిగలవారలగుచున్నారని తాత్పర్యము.

మం దే హాది రాక్షసుల వివరము,

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయం - పుట 28.

శ్లో॥ లోకాలోక ఏకధాతు ర్నిరాలోకస్త్య నేకధా॥ ౧౬౦ ॥ లోకాలోకం
తు సంధత్తే యస్మాత్ సూర్యః పరిగ్రహం తస్మాత్సంధ్యేతి తామాహు రుషాప్య
ఔర్వర్య దంతరం ఉపారాత్రిః స్మృతా విప్రైరువ్యప్తశ్చపిత్వహః స్మృతం॥ ౧౬౧ ॥
సూర్యంహి గగనమానానాం సంధ్యాకాలే హిరక్షనాం ప్రజావతి నియోగేన
శ్వావస్తేహం దురాత్మనాం అక్షయత్వంచ దేహస్యప్రాపితా మరణం యథా॥ ౧౬౨ ॥
నిస్సః శోట్యస్త విఖ్యాతాః మందేహ నామరాక్షసాః ప్రార్థయంతి సహస్రాంశు
ముదయంతి దినదినే తావయంతో దురాత్మనః సూర్యమిచ్ఛంతి బాధితం॥ ౧౬౩ ॥
అథ సూర్యస్య తేహంచ యుద్ధమాసీత్ సుదారుణం తతో బ్రహ్మచ దేవాశ్చ
బ్రాహ్మణాశ్చైవ సత్తమాః సంధ్యేతి సముపసంతఃక్షేపయంతి మహాజలం॥ ౧౬౪ ॥
ఓంకార బ్రహ్మసంయుక్తం గాయత్యా చాభి మంతిరం తేనదహ్యంతి తేదైత్యాః
వజ్రీభూతేనవారిణా॥ ౧౬౫ ॥ తతఃపునర్వహతేనా మహాద్యుతి పరాక్రమః యోజ
నానాం సహస్రాణి ఊర్ధ్వమత్తిష్ఠతేతం॥ ౧౬౬ ॥ తతఃప్రియాతి భగవాన్
బ్రాహ్మణైః పరివారితః వాలఖిల్యైశ్చమునిభిః కృతార్థైః సమరీచిభిః॥ ౧౬౭ ॥

ఇట్లే విష్ణుపురాణ ద్వివీర్యాంశం - అధ్యాయం ౪౮ శ్లో॥ గౌ నుండి ౮ వరకు
ప్రమాణములున్నవి.

మనలోకమున కవ్వలిభాగము నిరాలోకము లోకాలోక మొక్కటిగను
నిరాలోకమరుచది యనేకములుగను నుండును. లోకాలోకమును సూర్యుడు
హిందును, నిరాలోకమును బొందుడు. లోకాలోకమును బొందుట చేత

నాభాగము సంధ్యయని జెప్పబడుచు. దానిని రాశింబగళ్ల మధ్యభాగముగ జెప్పుచున్నారు. ఉషయనఁ బ్రాతఃసంధ్య వ్యష్టియనఁ బగలనియు బ్రాహ్మణులచే నామకరణము చేయఁబడినది. ఇట్టిసంధ్యాకాలమందు సూర్యునిమింగిబొంపుచున్న మందేహులనురాక్షసులు బ్రహ్మదేవుని శాపముచే మరణముకలిగినను మరల ఆక్షయత్వముకూడ పొందియున్నారు. ఆమందేహాదిరాక్షసులు మూడుకోట్లసంఖ్యగలవారు. వృత్తిదినము నుడుయించుచున్న సూర్యుని మింగుసంకల్పముతో నెదుర్చొని యతనిని డపింపజేయుచుండును. తర్వాత సూర్యునకు వారలతో దామణముగ యుద్ధము సంభవించును. అందుచేత బ్రాహ్మణులు, దేవతలు, బ్రహ్మదేవుఁడు నత్తునపులు సంధ్యోపాసనయనుపేరుతో మహాజలమును ఓంకారగాయత్రీమంగ్రముతో అభిమంతింపి యాజలము సూర్యముఖముగ జల్లుదురు. ఆజలము వచ్చి యుద్ధముగ వరిణమించి వారలఁగూల్చుచుండును. తర్వాత నాసూర్యుఁడు మహాతేజశ్శాలియై యనేక శతసహస్రయోజనములను ఊర్ధ్వముఖుడై ఆకామించుచుండును. “తావతా ఆపోవజ్జీభూత్యాతాని రక్షాగ్ంసి మందేహుణోద్దీప్తే ప్రక్షిపంతి యత్ర దక్షిణం ప్రకృమంతితేన వాష్టానమ వధూన్వగ ఉద్యస్తమస్తం యతేమాదిత్య మభిధ్యాయా కుర్వగ బ్రాహ్మణో విద్వాగ సకలం భద్రమస్తుతే అసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవ సన్మహ్మేత్యేతి యవీవంవేద” అని వేదవర్ణమాణము. తర్వాత బ్రాహ్మణులతోనున్న పరిధితోఁగలసి కృతార్థులైన వాలఖిల్వాది మునులతోను గలసి సూర్యుఁడు నడుచుచుండును.

మందేహాది రాక్షసులు సూక్ష్మశరీరులగుటచేత వారలకు మరణములేదు. వీరలు తమోరూపులు. ఆదిరాక్షసులు. వీరిపేరులనుబట్టి వీరున్న దీప్తవముల కా పేరుగలిగెను. వీరలను మనమిచ్చు శాపోదకములు వచ్చియుద్ధములై మూర్ఛ పొందించును. అందుచేత సూర్యునికి మార్గమేర్పడును. వీరలు ప్రళయాయతము వఱకునుండురు. వీని తేజస్సును బ్రకాశింపకుండ జేయువారలు.

మన దేహములో వీరలను మనస్సుకు సమన్వయించవలెను. మనస్సులరూపము, జడము, తమోరూపము, వీరలసంఖ్యమూడుకోట్లని చెప్పటచేత అనంత సంఖ్యయని భావన. మనస్సుయొక్క సంకల్పములు వికారములు అనంతసంఖ్యలుగా నున్నవి. ఇవికోట్లకొలదియండి బుద్ధిని అడ్డగించి ప్రకాశింపజేయదు. అవిమనస్సుకు మరణములేక ఉన్నంతకాలము నిత్యమైశాశ్వతముగనుండును, దేహదులేకల్పములు. సృష్టియున్నంతకాలము మనస్సుండును. దేహదులనాశము ప్రళయబుద్ధియనగా

సూర్యుడు సంధ్యయనగా దీనికి సంబంధించినదేను. అజ్ఞాననివృత్తికే సంధ్యోచాసన. ప్రకృతిధ్యానమే సంధ్య. అర్చ్యమే తేజస్సు, అస్త్రము, నివృత్త్యుపాయము.

—o—

సూర్యమార్గమధ్య పర్వతశృంగములు.

శ్రీవాయు పురాణం - అధ్యాయము ౧౦

భేతస్యాత్తరతలైవ శృంగవాన్నామ పర్వతః। తీజితస్యతు శృంగాణి స్పృశంతీవ సభస్తలం। ౧౮౯। తైశ్చాపి శృంగవాన్నామ సర్వతలైవ విశుతః। ఏకమార్గశ్చ విస్తారో విష్కంభశ్చాపి కీర్తితః। ౧౯౦। తస్యవై సర్వతః శృంగం మధ్యమంతర్ధిర్జ్ఞాయం। దక్షిణం రాజతుచైవ శృంగంతు స్ఫోకప్రథం। ౧౯౧। సర్వరత్నమయంచైకం శృంగము త్రరముత్తమం। ఏవంకూటైస్త్రైభిః తైలైః శృంగవానితి విశుతః। ౧౯౨। యత్తద్విషువతు శృంగం తదరః ప్రతిపద్యతే। కరద్య సుతయోర్మధ్యే మధ్యమాంగతిమాస్థితః। అహస్తుల్యామఘోరాత్రిం కరోతి తిమిరావహః। ౧౯౩। హరితాశ్చ హయాదివ్యాస్తేనియక్తా మహారథే। అనులిప్తా ఇవాభ్రాంతి వద్వరశ్చైర్గభ్రాంతిభిః। ౧౯౪। మేమాతేచ తులాంతేచ భాస్కరోదయతః స్ఫుతాః। ముహూర్తా దశమంచైవ అహారాత్ప్రీత్యానతీ। ౧౯౫।

సూర్యమార్గమున తుత్తరమున శృంగవా అను పర్వతమున్నది. దానికి మూడుశృంగములు నాకాశమును దగులుచున్నట్లున్నవి. దానిచేత శృంగవా అనుపేరు సార్థకమైయున్నది. ఇది సూర్యచంద్రులకు మార్గమనియు దీనివిస్తారమునకే విష్కంభమనియు ఇదివరకే చెప్పబడియున్నది. ఆశృంగపర్వతముయొక్క మధ్య శృంగముత్తరదిత బంగారుకాంతితో బ్రకాశించుచున్నది। దక్షిణశృంగము స్ఫటిక కాంతిగలదై రాజతశృంగమనుపేర బ్రకాశించుచున్నది. మూడవశృంగము రత్నమయమై అద్వితీయ ప్రకాశముతో సుత్తరదిశయందున్నది, ఈలాగున మూడుశిఖరములచే శృంగవంతమని యాపర్వతము జెప్పబడెను. ఈశృంగములు తత్త్వముతో సోహమ్యునియు, ప్రజ్ఞావమనియు, హాస్యమనియు, అక్షరములతో శ, ష, స, హ, లనియుఁజెప్పుదురు. దానిలో విషువత్తని పేరుగల శృంగమేది గలదో దానిని భాస్కరుడు పొందచుడును. ఎట్లుగా కరద్యసంతముయొక్క మధ్యయందీ మధ్యగతిని బొందినవాడై రాత్రివగలుకాలము సమానపరిమాణము

గలవాని నొనర్చుచు, రాత్రులందు నిశాకరరూపముతోఁ దిమిరమును బోగొట్టుచున్నవాఁడగుచుండును. సూర్యరథమునకుగల ఛందోశ్వములు అశవచ్ఛరంగుగలిగి దివ్యములగు అశ్వములుగాఁ జెప్పఁబడి రథమునకుముందు నియోగింపబడియుండును. ఈ అశ్వము లెఱ్ఱనివద్యములకాంతిగల కిరణములచే పూయఁబడినట్లు ప్రకాశించుచుండును. ఈప్రకారము మేషతులసంకీర్ణములందు సూర్యోదయమున నగపడుచుండును. రాత్రింబగళ్ళు సమకాలమగుటచే విషువంజ్ఞగాఁ జెప్పఁబడెను.

సూర్యచంద్రులతో జలోన్మకారణ మేఘోత్పత్తి వివరము.

శ్రీనాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౧

సూర్యః కిరణ బాలేన వాయుయ్యుత్రేన సర్వశః జగతో జలమూదత్రే కృత్స్న నాద్విజసత్తమాః॥ ౧౩ ॥ ఆదిత్య పీఠం సూర్యాగ్నేః సోమం సంకృమతేజమ్ | స్యద్భిర్వాాయు యుక్తాభిర్లోకాధానా ప్రవర్తతే॥ ౧౪ ॥ యతోస్సమాత్ సప్రవతే సూర్యస్తదగ్రే వ్యవత్తివతే | మేఘవాయు నిఘాతేన విస్ఫుజంతి జలంభవి॥ ౧౫ ॥ ఏవముక్తిప్యతే చైవ కతతేన పునర్జలం | నానాప్రకారముడంకతదేవ ప్రవర్తతే॥ ౧౬ ॥ సంధారణార్థం భూతానాం మాయైషా విశ్వనిర్మితా | అచయా మాయయావ్యాప్తం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్॥ ౧౭ ॥ విశ్వేశో లోకకృద్ధేవః సహస్రాంశుః ప్రజాపతిః | ధాతాకృత్స్నస్యలోకస్య ప్రభుర్విష్ణు ర్దినాకరః॥ ౧౮ ॥ సర్వతాత్విక మంభోవై యతోస్సమాన్మభసః సృతమ్ | సోమాధారం జగత్సర్వమే తత్తద్భ్యం ప్రకీర్తితమ్॥ ౧౯ ॥ సూర్యాదుష్టం నిసృవతేసోమాచ్ఛీతం ప్రవర్తతే | శీతోష్ణవిశ్వాద్వావేతే యుక్తైః ధారయతోజగత్॥ ౨౦ ॥ సోమాధారా నదీగంగా పవిత్రా విమలౌదకా | సోమపుత్రీ పురోగాత్స మహానద్యోద్విజోత్తమా॥ ౨౧ ॥ సర్వభూతశరీరేషు అపోహ్యనుగతాశ్చయాః | తేషుసందహ్యమానేషు జంగమస్థావరేషుచ | ధూమధూతాస్తుతాఅపో నిష్క్రియంతిహ సర్వశః॥ ౨౨ ॥ తేనచాభ్యాః జాయంతే స్థానమత్యాంభసాంస్పృతమ్ | ఆర్కంతేజో హిభూతేభ్యోహ్యోదతే రశ్మిభిర్జలం॥ ౨౩ ॥ సముద్రాద్వాయుసంయోగా ద్వహన్త్యాపోగభస్తయః | యతస్తైర్రు వజ్రాత్కాలేఽరివద్రోదివాకరః | యచ్ఛత్యపోహిమే ఘేభ్యః శుక్లాః శుక్లగభస్తైః॥ ౨౪ ॥ ఆభి

స్థాపకతంత్ర్యాశో వాయునాసముదీరితాః। సర్వభూత హితార్థాయ వాయుభిక్షుర
మంత్రతః॥ ౨౧ ॥ తతోవర్షాః పశ్యాసాః సర్వభూతవివృద్ధయే। వాయువ్యం స్తని
తుచైవ వైద్యుతం చాగ్ని సంభవమ్॥ ౨౨ ॥ మేహనాచ్చ మిహేర్ధాతోః మేఘత్వం
వ్యంజయంతిచ। నభఃశ్యతి యతస్తావస్తదభిం కవయోవిదుః। మేఘానాంపునరు
త్పత్తి ప్రీతిభాయోనిరుచ్యతే॥ ౨౩ ॥

సూర్యుడు వాయువుతోఁగూడిన తనకిరణజాలముచే జగత్తునందలి జలము
నాకర్షించును. ఈలాగున నాసూర్యునితేజస్సుచే నాకర్షింపఁబడిన సంతప్తజలము
సూర్యునియందుఁజేరి త్వార శీతవీర్యముగల జలాంశభూత చంద్రునియందుజేరును.
వాయుముక్తవాదలచే సూర్యచంద్రుల సంబంధముతో లోకమునకు వర్షపతన
మాధానమై సర్వసృష్టికి గారణమగును. ఈజలమే కాలక్రమమునఁ బర్జన్యరూప
ముతో మేఘములందు చంద్రునిచే విడువఁబడుచుండును. అదిత్యుఁడీలాగున మన
లోకమునకు వర్షముగను ఉపరిలోకాదులకు శీతగుణముగను లోకాదులనుసరించిన
గుణాదలతో జల, రస శీతాదులను భూరాది జనలోక పర్యంతము తదనుసార గుణ
ఫలాది రూపకముగఁ గలుగ జేయుచుండును. ఈచంద్రలోకాదులనే అధ్యాత్మిక
దృష్టియోగముతో ఉపాసనాదులతో భూరాదిగ జనలోక పర్యంతము వ్యాప్తు
పంచకముగ వేదమంత్రీరూపముగ యజ్ఞములుగఁ బలికిరి. అందుచేత సర్వవ్యా
ప్యతులందును భూరాది జనలోక పర్యంతముగల లోకనాథులందును లోకాదులం
దును లోకాదుల చివర భాగములందును సూర్యుడు సర్వవ్యాపిగనుండును. “తదగ్రే
వ్యవతిష్ఠతే” అని పుమాణము. మేఘములకుఁగూడ సూర్యుఁడేకారణము. వర్షము
వడటకుఁగూడ ఉష్ణశీతములు పుధానములు. సూర్యుఁడెందులు జగత్తునకు సర్వ
కార్యకారణులుగ నున్నారు. దీనిననుసరించియే కాలముతువులతో సూర్యచం
ద్రులపుధానముతో జలచంద్రయోగాదులుగను వాతముతో నాడులుగను (వాతా
శిడహన నాదులగ) భూసంబంధముతో అంగారక చలనముతోను గ్రహీదులనేర్ప
రది లోకహితార్థము కొఱకు భావికాలఫలమును దెలుసుకొనుటకై కాలారూప
జ్యోతిశ్శాస్త్రముగ వేదాంగములో నొకయంగముగ నిర్ణయించిరి. ఈలాగుననే
సర్వశాస్త్రములొక్కొక్క విధానదృష్టితో ఫలసాధనములుగాఁగల శాస్త్రీరూప
ములుగ నిర్ణయించిరి. వేదపుమాణం నారాయణపుక్కులో ఉపాంత్య ఖండలో
“యావదాదిత్యస్తపతి రశ్మభిస్తాభిః పక్షాన్యో వహంతి పర్జన్యేనాషధి వనస్పతయః

ప్రజాయస్తే”

ఈలాగున సర్వదా జగత్తున్నంతవరకు జరుగుచుండును. ఈప్రకారము నానా జలమనగా దివ్యగంగాజలము మొదలు చందాలవాటిజల వర్షంతము ఉచ్ఛస్థిత జాతిమతకుల గోత్రాదులతో సంబంధములేకయే సర్వము నాకర్షింపఁబడును. “నానాప్రకార”శబ్దార్థము సర్వానుభవము. ఈప్రకారము సర్వజలము కాలకర్మ గతి ననుసరించి క్రిందినుండి పైకిని మరల పైనుండి క్రిందికిని వలెవర్తనములగుచుండును. కనుకనే శ్రీజగద్గురు శంకరవిజయములో వేదవ్యాసమహర్షికిని ఆచార్యుల వారికిని గలిగిన సంభాషణలో “శ్లో: కిం గంగాంబు నిచించితేఽం బరమశౌ, చందాలవాటి కయఃపూరి వాంతరమస్తి, కాంచనఘటి మృత్కంఠ యోర్వాంఽబరే ప్రత్యగ్వస్తుని నిస్తరంగ సహజానందాన బోధాంబుధౌ విప్రీయంశ్వచోయ మిత్యసి మహానోక్తయం విభేదభ్రమః” అని జెప్పగా శ్రీశంకరాచార్యులు భావదైత్యము నంగీకరించి “చందాలోస్తు సతుద్విజోస్తు గురీరిత్యేషా మనీషామమయని మనీషా మంచకమును వాసిరి.

దీనికీ భూరాద్యాకాకాంత భూతసంధారణకొరకును భౌతిక గుణాదులస్థితి కొఱకును నీవిశ్వమందీశ్వర నిర్మిత సర్వమును మాయయని యనఁబడుచున్నది ఇట్టి మాయచే భూరాది స్వర్గాంతము చరాచర సృష్టిజాల త్రైలోక్యమంతయు వ్యాపింపబడియున్నది. అందుచేత ఆదిత్యుడే విశ్వేశ్వరుడని సృష్టికర్తయని, సహస్రాంశుడని, ప్రజాపతియని, విధాతయని విష్ణుశబ్దమువలనకు పరమాయ కవనాచకము లుగఁ జెప్పఁబడుచున్నాడు.

సర్వలోక ప్రాణ్యాధార జీవభూతమగు జలము వర్షరూపముతోఁ జంపిని వలన వాతనాదులచే నేహేతువ్రవలన స్రవింపుచున్నదో యాహేతువుచే జగత్తంతయు సామాధారమై సత్యమని పురాణములచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ఈలాగున సూర్యునివలన సృష్టిమాయామణి మునివలన శీతవీర్యముగను నీయుభయసంయోగముచే జగత్తుగా వరిణామాదులు జెందినందుచే? నాగాగుల్లి చెముఁబడుచున్నారు.

మహావతిలోనంతమై స్వచ్ఛమగు గంగమును బోగొట్టునట్టి వట్పిక్వతులు ర్యాది పుణ్యనదులన్నియు సోమపుత్రుడగు బుభధమునెక్కి భాస్కరుఁడు స్వప్రసనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. ఈలాగు సర్వభూతము వెడల్పు వదివేలయోజనముల తావత్ప్రాయములతోఁ దపింపఁబడునపుడు స్థావర క్షప్రమాణము రెండురెట్లధికము

భూమరూపముతో (అనిరి) భూమాదిమార్గములతోఁ గిండిలోకమునుండి పైలోకమునకు, యాతాయాతములగుచుఁడును. ఈలాగున వర్షోదకప్రధానములై మేఘములు ప్రట్టితరమున వ్యాపించి మనకగఁగఁడుచున్నవి. అందుచేత మేఘములందుఁగల జలము ఆపోజ్యోతీస్వరూపముగ సంధ్యావందనాదులందుఁ దురియపాదముగఁ జెప్పఁబడినది.

వర్షఋతువులందు ఆదిత్యుడే ఋతువశముచే శరత్కాలచంద్రునివలె తెల్లని శుక్లక్షిరణములచే మేఘములవలన శుక్లరూపముగ జలమును దనతపోబలముచే వర్షించుచున్నాఁడు. ఈలాగున వాయువుచే మేఘములు ప్రేరేపింపఁబడినవై అంతటను సర్వభూతపితము కొఱకు వర్షరూపముగ స్రవించుచున్నవి. ఈలాగు దేవతలకు రాత్రికాలమగు నారామాసములు సూర్యుడు వర్షింపజేయుచున్నాఁడు. మేఘములందుఁగల స్రవిత. సింహాదికములు వాయుసంభవమనియు, వైద్యుత, తేజస్సంతయు అగ్నిసంబంధమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. “ఏతద్వాతహోహారూపం యదాత్రిః సూర్యస్సర్వశ్చయోవృష్ట్యా ఈశతే” అనియు “సత్యంవావతత్. యద్వష్ణతి ఆవృతం యదాతపతివష్ణతి” అనియు శ్రుతివాక్యములు “మహి” ఛాతువు మేహనార్థము కలదిగ యగుటచేత మేఘములనియు, అకాలమునందు జలములు మేఘములనుండి భృంశనుజెందక పోవుటచే అభ్రములనియుఁ జెప్పఁబడినవి.

—o—

సూర్య రథ వివరము,

శ్రీవాయుపురాణము - అధ్యాయము. ౧౧

అతఃసూర్యరథస్థానం సన్నివేశం నిశోధతః సంస్థితైశ్చైక చక్రేణ పంచారేణ తివాధినా॥ ౧౪॥ హిరణ్యమేన భగవాన్ తస్యైవాతు మహాజనః॥ నప్తవర్తాంధ్రాదేన సుప్తితాన్తే భాసంబధముక్తిణ భాస్వతా సూర్యః స్వందనేన ప్రసర్ప రచి లోకహితార్థము కొఱకు భావిస్తారా యామతఃస్మృతః॥ ద్విగుణోఽస్య రథో జ్యోతిశ్చాస్త్రముగ వేదాంగములో సతస్యబ్రహ్మణాస్మృత్యో రథోవ్యార్థవశేనతు॥ సర్వశాస్త్రములొక్కట విధానరమ్యైర్వైర్వై॥ ౧౬॥ ఛందోభిర్వాజిరూపైస్తుములుగ నిర్ణయించిరి. వేదప్రకృతవస్యేహాత్మకైః సదృశస్తుతః తేనాఽసౌ సత్పతి “యావదాదిత్యస్తతః రశ్మభిస్తా॥ ౧౭॥ అథేమానితు సూర్యస్య ప్రత్యంగాని

రథస్యతుః సంవత్సరస్యావయవైః కల్పితాని యథాకృమః॥ ౧౯॥ అహస్తునాభిః
సూర్యస్య ఏకచక్రః సతైస్సృతః॥ ఆరాః పంచరత్నస్తస్యనేమిః పద్మరసః స్ఫు
తాః॥ ౨౦॥ రథనీడః స్ఫుతోహ్యబ్జ స్వయనే కూబరాపుభౌః ముహూర్తా బంధు
రాస్తస్యశమ్భూతస్యకలాః స్ఫుతాః॥ ౨౧॥ తస్యకాష్ఠాః స్ఫుతాః పూర్వా ఉమా
దండః క్షణాంస్తువై॥ నిమేహశ్చాను కర్షోఽస్య ఉమాచాస్యలవాః స్ఫుతాః॥ ౨౨॥
రాత్రిర్వరూఢోఽఘోర్నస్యస్వజ ఉర్ధ్వసముచ్చితః॥ యుగాక్షకోటి తేతస్య అర్థకా
మాపుభౌస్ఫుతౌ॥ ౨౩॥ సప్తాశ్వరూపాశ్శృదాంసి వహంతే నామతోధురాం
గామతీచైవ తిష్ఠుపు అనప్తుజ్జతీరథా॥ ౨౪॥ పక్షిశ్చ బృహతీచైవ ఉష్ణిః
వతుసప్తమం॥ అక్ష చక్రం నిబద్ధంతుభువే త్వక్షః సమర్థతః॥ ౨౫॥ సహచరో
భ్రమిత్వక్షః సహక్షో భ్రమితుభువః॥ అక్షః సహైవ చక్రేణ భ్రమితేఽసౌ భువే
రతిః॥ ౨౬॥ ఏవమర్థ వశాత్తస్య సన్ని వేశో రథస్యతుః తథాసంయోగభాగేన సం
సిద్ధోభాస్వరోరథః॥ ౨౭॥ తేనాఽసౌ తరణిర్దేవస్తరసా సర్వతేఽవి॥ యుగాక్షకోటి
సంబద్ధారశ్మీ చ్ఛాస్యందనస్యహి॥ ౨౮॥ భువేణభ్రమితోరశ్మీ విచక్రీయగ
యోస్తువై॥ భ్రమితో మండలానిన్యః ఖేచరస్య రథస్యతుః॥ ౨౯॥ యుగాక్షకోటి
తేతస్యదక్షిణే న్యందనస్యతుః॥ భువేణ సంగృహీతేచై ద్విచక్రీ శ్వేతరజ్జవత్॥ ౩౦॥
భ్రమితుతమనుగచ్ఛేతాం భువం రశ్మీతుతాపుభౌ॥ యుగాక్షకోటి తేతస్యనాతో
ర్మీన్యందనస్యతుః॥ ౩౧॥ కీలాసక్తో యథారజ్జ ద్భ్రమితే సర్వతోదిశం॥ హాస
తస్తస్యరశ్మీ తౌమండలేషూత్తరాయణే॥ ౩౨॥ వర్ధతే దక్షిణేచైవ భ్రమితో ము
ండలానితుః॥ భువేణ సంగృహీతౌతు రశ్మీవై నయతోరవి॥ ౩౩॥ ఆకృష్టే
యదాతేచైభువేణ సురభిషితౌ॥ తదాసోఽభ్యుతరం సూర్యోభ్రమితే మండ
లానితుః॥ ౩౪॥ అశీతిమండల శతంకాష్టయో రుభయోశ్చరగ్॥ భువేణ ముచ్య
మానాభ్యాం రశ్మీభ్యాం పువరేవతు॥ ౩౫॥ తత్రైవ బాహ్యతః సూర్యోభ్రమితే
మండలానితుః॥

ప్రపంచరూపముతో సంస్థితమగు పంచకోణములును, త్రినాభియునుగల
బంగారుకాంతితో మహాతేజోవంతము అంధకారమును బోగొట్టునట్టి పట్టుకృతులు
గలిగి యొకే అంచుగలిగిన చక్రముతో గూడిన రథమునెక్కి భాస్కరుండు స్వప్ర
కాశ రూపుండై తిరుగుచుండును. ఆరథము నిడివి పెడల్పు పదివేలయోజనముల
ప్రమాణము గలిగియుండును. పెడల్పునకంటె నొకప్రమాణము పెండురెట్లధికము

(లంబము ౨౦,౦౦౦). ఆరధము బ్రహ్మచే స్వర్ణమయకాంతిచే పరమగతిగలిగి యసంగమై యోగయత్నమైయుండు ఛందాశ్వములతో సృజింపబడియున్నది. అశ్వరూపముచు బొందిన శుశ్రుషలువై పుండనో యావై పునకే అశ్వములు లాగుచుండును. ఇదివ్రోవృత్తిధర్మముని సృష్టికిఁగారణ కార్యముగా లాగునని తెలియవలెను. వారుణరథముయొక్క లక్షణములతో సమానలక్షణములుగలిగి సూర్యరథము పృథాశించుచుండును. ఇట్టిరథముతో సాయంకాలము రాత్రివేళయందు పశ్చిమదిశలో నీరథముతో నాకాశమందు దివాళరుండు సంచరించుచుండును. ఈ సూర్యరథమునకుఁ బ్రత్యంగములన్నియును సంవత్సరాత్మక కాలచక్రముయొక్క అవయవములచే యథాక్రమముగాఁ గల్పింపఁబడినవి. సూర్యనాభి ఏకచక్రమై అహారూపముగఁ జెప్పబడుచున్నది. దానికిఁ బంచముతుప్రలేనేమి. ఇవేచాంద్రమానముతో పడ్యతువులుగా నిందులోనే భాగింపఁబడినవి. నేమియన చక్రమునకుఁగలకమ్మి. ఇదేముతుభాగసంజ్ఞగఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ఆరధముయొక్క మూతయే అబ్జముగను దీనివిభాగములు రౌద్రును దక్షిణోత్తరాయణములని తెలియవలెను. వరూధమన రథముయొక్క పార్శ్వములందుఁగల నొకల నాల్గుపార్శ్వము లందమర్చఁబడిన గుంజలు (చిన్నకొయ్యలు) ముహూర్తములని యర్థము. రథచీలలు కలలనియు, కావ్యలనియు, రథాశ్వముయొక్క నాసికము ఈపాదృడునియు, వాయుసంచారమార్గమనియు ఉచ్చాస్వన విశ్వాస్వనములు నిమిషములనియు దెలియనగును. వీటిచేఁగాలమాకర్షింపఁబడుచున్నది. నొగయొక్కరంధ్రములు లవములుగను, (నొగ=లాంగలండము) రాత్రిభాగము తెరయనియు, పగటిభాగము ధ్వజమనియు, నీరాత్రింబగల్గే అర్థకామములనియు దక్షిణోత్తర ధ్రువములు కోటులనియుఁ జెప్పబడుచున్నది. ఛందస్సులు: ౧ గాయత్రి, ౨ త్రిష్టుప్, ౩ అనుష్టుప్, ౪ జగతి, ౫ పశ్చి, ౬ బృహతి. ౭ ఉష్ణిక్, ఈ ఛందాశ్వములీడు నేకరూపముగనున్నది. రథముయొక్క యిరును చక్రాక్షమం దమర్చఁబడియున్నది. దీనికి ధ్రువసంబంధముగలిగియున్నది. అందుచేతఁ జక్రముతోఁగూడి అక్షమను అక్షముతోఁగూడి ధ్రువము దిరుగుచుండును. ఇట్లుధ్రువముచేఁ దిర్భుంబడుచున్న అక్షము, చక్రముతోకలసియే భ్రమించుచుండును లేక భ్రమింపజేయుచుండును. ఈలాగున “తరణి యను పేరుగల నీసూర్యుఁడు వేగముగ నాకాశమందు పరస్పరగతితో ధ్రువునితోఁగూడి తిరుగుచుండును. ఇట్లాకాశమందు సంచరించుచు తాను భ్రమించుచున్నట్లగవచ్చునున్న యాసూర్యరథమునకు మండలములు బహుసంఖ్యలతో

విరాజిల్లుచుండును. ఆరథమునకు దక్షిణాక్షమందు రెండుయుగాక్షకొట్టులు ధ్రువముచే సంగృహీతములై రెండుచక్రములవలె భ్రాంతితోఁదెల్లనిపగ్గములవలె బ్రకాశించుచుండును. ఇట్లుభ్రమించుచున్న యాధునికము ననుసరించి, ముందురెండు గర్భములును, వెనుకరెండు గర్భములును, మధ్యేమాధ్యక్షుగనుండును. ఆరథముయొక్క వాయుచయములగు నారశ్మలై యుగాక్షకొట్టులని పేర్కొనఁబడుచున్నవి. సూర్యరథము కాడిమానునకుఁగల చీలకుఁగట్టిన పట్టెడవలె నారశ్మలు సర్వదిక్కులకు సనుకూలముగఁ దిరుగుచుండును. ఈవారశ్మలుత్తరాయణమందుఁగల మండలములందు హాసమును జెందుచుండును. దక్షిణాయనమందుఁగల మండలములందు హాసమును జెందుచుండును. దక్షిణాయనమందుఁగల మండలము లందు వృద్ధినిఁ బొందించుచుండును. ఇట్లుధ్రువునిచే సంగ్రహింపఁబడిన నారశ్మలు సూర్యుని నడుపుచున్నవి. ధ్రువునిచే అధిష్ఠింపఁబడిన యారశ్మలైవుడు ధ్రువునిచే నాకర్షింపఁబడునో యపుడాసూర్యుడు అంతరములోఁగల మండలములోఁజేరి ఆనోహణ మార్గమునఁ దిరుగుచుండును. శింశుమారములోఁగల అంతర్వలయమునే, ఉత్తరాయణమని తెలియవలెను. ఈలాగున దక్షిణోత్తర దిక్కులందు (అనగా ఆయనములని) నూటయెనుబదివందల మండలములను దిరుగుచున్నవాఁడై మరలధ్రువునిచే విడువఁబడుచున్న రశ్మలచేఁ దిరిగి బాహ్యమండలమగు దక్షిణాయనమున అవరోహణమార్గమునఁ దిరుగుచుండును. ఈలాగున నుభయపక్షములందు మహావేగముతో కాలచక్రముగఁ దిరుగుచున్నాఁడు.

సూర్యరథసమీపపరివారగణములు.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయ. ౧౭.

నూతకీవాచ-

సరథోఽధిష్ఠితోదేవై రాదిత్యైఃకుశిభిస్తథా | గంధర్వైరవ్యురోభిక్ష్వ గా
మాణీ సర్వరాక్షసైః | ౧ | ఏతేవసంతివై సూర్యేచ్ఛాచ్ఛామాసౌ క్రమేణతు |
ధాతార్యమా, పులస్త్యశ్చ పులహశ్చ ప్రజాపతిః | ౨ | ఉరగోవాసుశ్చైవ సం
క్లిష్టారస్పతాపుభా | తుంబురు ర్నారదశ్చైవ గంధర్వా గాయతాంవరా | ౩ | క్రీతు
ఫల్యక్షరశ్చైవ తథావైపుంజకఫలీ | గామిణీరథ కృచ్ఛశ్చ తపోర్యశ్చైవతా

ఉభా॥ ౪॥ రక్షో హేతిః ప్రిహేతిశ్చయాతుధానాఉదాహృతే॥ మధుమాధవయో
 రేష గణోవసతిభాస్కరే॥ ౫॥ వాసంతే నైష్ఠిక్ మాసా మితీశ్చ వరుణ
 శ్చమా॥ ఋషిరతిర్వసిష్ఠశ్చ తక్షశోరంభివచ॥ ౬॥ మేనకాసహజన్యాచ గంధ
 ర్వాచ హహాహుహుః॥ రథస్వనశ్చ గామిణ్యోరథ చిత్రీశ్చతావ్రభా॥ ౭॥ పారు
 షేయో ధవత్యైవ యాతుధానా వ్రదాహృతే॥ ఏతేవసంతివై సూర్యేమాసయోః
 శుచిశుకీయోః॥ ౮॥ తతఃసూర్యే పునస్తన్యా నివసంతిహ దేవతాః॥ ఇంద్ర
 త్యైవ వివస్వాంశ్చ అంగిరాభ్యగుడేవచ॥ ౯॥ ఏలావర్జస్తథానర్మః శంఖపాలశ్చ
 తావ్రభా॥ విశ్వావసూగ్నిసేనాచ పాత్రత్యైవా రుణశ్చమా॥ ౧౦॥ పృష్ఠోచేతి
 చవిభ్యాతా నిష్ఠోచేతిచతేక్షిణే॥ యాతుధానస్తథాసర్వే వ్యాఘ్రఃశ్చేతశ్చతా
 వ్రభా॥ నభోవభస్యయోరేష గణోవసతి భాస్కరే॥ ౧౧॥ శరదృతే పునఃశుభ్రా
 వరుణి మురిదేవతాః॥ వర్జస్యశ్చాథ పూపాచ భరద్వాజః నగతమః॥ ౧౨॥ విశ్వా
 వనుశ్చ గంధర్వాస్తథైవ సురభిశ్చయః॥ విశ్వాచీచ ఘృతాచీచ ఉకేతే శుభలక్ష
 నే॥ ౧౩॥ నాగవిరావతత్యైవ విశుతశ్చ ధనంజయః॥ సేనజిచ్చ సుషేణశ్చసేనా
 సిర్గాముఃశ్చతే॥ ౧౪॥ ఆహేవాతశ్చ తావేతే యాతుధానా వ్రభాస్మృతే॥
 వసంత్యేతే తువైసూర్యే మాసయోశ్చ ఇహోర్జయోః॥ ౧౫॥ హైమంతికాతు
 ద్వామాసా వసంతితు దివాకరే॥ అశోభగశ్చద్వావేతే కశ్యపశ్చ ఋతుశ్చమా॥ ౧౬
 భుజంగశ్చ మహాపద్మః సర్పః కరోటకస్తథా॥ చిత్రీసేనశ్చ గంధర్వఃశ్చాయత్యైవ
 తా ఉభా॥ ౧౭॥ ఊర్వశీవచిత్రశ్చ తత్రావపురసాశుభే॥ తార్క్ష్యశ్చాదిప్తసే
 మిశ్చ సేనాసిర్గాముఃశ్చతే॥ ౧౮॥ విద్యుత్సుర్జశ్చ తావ్రగా యాతుధానా
 వ్రదాహృతే॥ సహేద్రైవ సహస్రేచ వసత్యేతే దివాకరే॥ ౧౯॥ తతఃశైశిరయో
 శ్చాపి మాసయోన్వివసంతివై॥ త్వష్టావిష్ణుర్జమదగ్ని ర్విశ్వామితీస్తత్రైవచ॥ ౨౦॥
 కాద్రీవేయా తథానాగా కంబళాశ్చతరావ్రభా॥ గంధర్వే ధృతరాష్ట్రీశ్చ సూర్యవ
 రాస్త్రైవచ॥ ౨౧॥ తిలోత్తమాపురాత్యైవ దేవీరంభా మనోరమా॥ ఋతజిత్స
 త్యజిత్యైవ గామిణ్యో లోకవిశ్రుతే॥ ౨౨॥ బ్రహ్మాచేతస్తథాదక్షో యజ్ఞో
 చేతశ్చ స స్మృతః॥ ఏతేదేవా వసంత్యరేద్వామాసా తుకీమేణశు॥ ౨౩॥ శానాభి
 మానినోహ్యేతే గణాద్వాదశ స్తవకాః॥ సూర్యమాప్యాయయంత్యేతే తేజసాతేజ
 ఉత్తమః॥ ౨౪॥ పృథిత్యైస్తైర్విచోభిస్తు స్తువంతి మునయోరవి॥ గంధర్వాపురస
 త్యైవ గీతవృత్తైరుచాసతే॥ ౨౫॥ గామిణీయక్షసూతాస్తు కుర్వతేభిమసంగిహం॥
 సర్వావహింతిమూర్ఖానాం యాతుధానానుయూతిచ॥ వాలఖిల్యావయంత్యై స్తం పరి

చార్యోదయాద్రీవింశతి ౨౬ । ఏతేషామేవ దేవానాం యథావీర్యం యథాతపః ।
యథాయోగం యథాసత్యం యథాధర్మం యథాబలం ౨౭ ॥ యథా తపత్యహా
నూర్యస్తేషాం సిద్ధస్తుతేజసాః । ఇత్యేతేవై వసుతీహ ద్వాద్వామాసా దివాశరే ౨౮ ।
ఋషయో దేవగంధర్వాః పన్నగాపురస్సౌగంధాః । గ్రామ్యాశ్చ తథాయతౌ యా
తుధానాశ్చ భూరిశః ౨౯ ॥ ఏతేతపంతి వర్షంతి ఖాంతి వాంతి సృజంతివ భూతా
నామ శుభం కిర్యవ్యహం తీహకీర్తితాః ౩౦ । మానవానాం శుభంప్యేతే హరంతి
దురీతాత్మనాం । దురీతంహిచాచారాణాం వ్యహంతి క్వచిత్ క్వచిత్ ౩౧ । ఏమా
నేఽన్యథా దిక్పాకామగా వాతరంహసః । ఏతేసహైవహాన్యేణ భిమంతి దివసాను
గాః ౩౨ । వర్షంతశ్చ తపంతశ్చ హ్లాదయంతశ్చ వైప్రజాః । గోపాయంతితు భూతాని
సర్వాసీహ మనశ్చయత్ ౩౩ । స్థానాభిమానినా మేతత్ స్థానం మవ్యంతరేషు
వై । అతీతానా గతానాంవై వర్తంతే సావశంతయే ౩౪ । ఏవం వసంతివై
సూర్యే సప్తకాస్తే చతుర్దిశం । చతుర్దశ సుసర్గేషు గణామన్యంతరేషుచ ౩౫ ।
గ్రీష్మేహిమేచ వర్షాను ముంచమానాభ్యర్మం హిమంచవర్షంచ దివం నిశాంచ ।
కాలేనగచ్ఛత్యుత్సవశాత్ । పరివృత్తరశ్మిదేవాః పితౄణాశ్చ మనుజాంశ్చ తర్హ
యావై ౩౬ । పీఠాంతి దేవానమృతేన సూర్యః సోమం సుషుమ్నేన వివర్ధయిత్వా
శుక్లేతుపుర్ణం దివసకృమేణ తంకృష్ణవత్సే విబుధాః విబుధి ౩౭ ।

దీనిననుసరించయే శ్రీవిష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౧౦

శ్లో ౧ ౨౩ వరకునున్నది.

ఐనుకవర్ణింపఁబడిన సూర్యరథ మదితిపుత్రులగు దేవతలచేతను, ఋషులచే
తను, గంధర్వులచేతను, అప్సరసలచేతను, గ్రామనాయకులగు సర్వరాక్షసుల
చేతను, అధిష్ఠింపఁబడియుండును. వీరలందరు రెండేసిమాసములు కృమముగా
నుండురు. దేవగంధర్వులు, తుంబుకుఁడు, నారిఁడుఁడు, గాయకశ్రేష్ఠులు, రథకృ
చ్చుఁడు తపోద్యుఁడు గ్రామనాయకులు, రక్షోహేతి, వృహేతియనువారలు యాతు
ధానులు. కృతస్థితియు, పుంజకస్థలియు అప్సరసలు. ధాత, అర్యముఁడు పుల
స్త్యుఁడు, పులహుఁడు, వృజాపతుఁడు, వాసుకి, సంకీర్ణారుఁడు ఉరగులు. వీరలందరు
వైత్రీ వైశాఖ మాసగణములు. వీరలు భాస్కరుని రథసమీపమును బొందియుం
డురు. ఈ రెండుమాసములు మధుమాధవ మాసములు. ఇదియే వసుతేయుతప్ర.
ఇటులనే గ్రీష్మయుతమాసములగు శుద్ధిశుక్రమాసములందు మిత్రైవరములు.

దేవతలును, అత్రి, వసిష్ఠులు, ఋషులును, తక్షకుడు, రంభుడనువార లురగులు, మేనక, సహజర్యులనువారప్పరసలు, హాహా, హుహూ యరువారలు గంధర్వులు; రథస్వనరథ చిత్తులు గామిణులు; పాతుపేయుడు, ధవుడనువారలు యాతు ధానులు;

వర్షమాసములగు సభోనభస్యమాసములందు ఇంద్రియ, వివస్వంతుడను వారు దేవతలు; అంగిరస భృగులు ఋషులు. ఏలాకర్ణుడు, శంఖపాలుడనువార లిద్దరు సర్పరాజులును విశ్వావనూగ్రీసేనులు పాతకాలారుణ స్వరూప గంధ ర్వులు, వర్ణోచన నిల్లోచనులు అవ్వరసలు. సర్వుడు, వ్యాఘ్రుడనువారలు యాతుధానులు.

శరదృతుమాసములగు శిషోర్జమాసములందు మనిదేవతాకులందరను, వర్జస్యపూషలు దేవతలు. భరద్వాజ, గౌతములు ఋషులు; విశ్వావనూత్ర సుర భుడు గంధర్వులు. విశ్వావియ, ఘృతావియ నవ్వరసలు. ఐరావత, ధనంజ యులు నాగరాజులు. సేవజతుపేణులు గామినాయకులు ఆపోదేవతయు వాయు దేవతయు యాతుధానులు.

హేమంతయుత మాసములగు సహస్రహస్యలందు, అంశుడు, భగుడను వారలు ఆదిత్యులు. కశ్యపుడు ఋతుడనువారలు ఋషులు, భుజంగ, మహా కర్మ కరోటకులు సర్పరాజులు. చిత్రసేకోర్ణాయువులు గంధర్వులు. ఊర్వశీ, వివచిత్రు లవ్వరసలు. తార్క్ష్య, రిప్తనేము లిద్దరు సేనానాయకులు. విద్యుత్సార్పర్షు లుగ్గులగుయాతుధానులు.

శశిఋతుమాసములగు తపోఘాల్గునికములందు, త్వష్టయు విష్ణువును ఆదిత్యులు; జనుదగ్గి, విశ్వామిత్రులు ఋషులు; కంబళాశ్వతరులిద్దరు నాగరాజులు; ధృతరాష్ట్రసూర్యవర్చసు లిద్దరు గంధర్వులు; తిలోత్తమారంభ లిద్దరు అవ్వరసలు. ఋతజత్సత్వజతు లిద్దరు గామినాయకులు; బ్రహ్మపాపేయుడు, యజ్ఞోపేతుడు యాతుధానులు.

ఈగణదేవతలు ద్వాదశసప్తకములై స్థానాభిమాన దేవతలై సూర్యునిదృష్టి పరచుచున్నవారలై తేజస్సుచే నుత్తమమగుదివ్యతేజస్సు నిచ్చుచుందురు. ఇట్లు వేదపరీక్షిద్దములగు స్తుతివాక్యములచేత మునులు సూర్యుని స్తుతించు చుందురు. గం ధర్వావ్వరసలు గీతవృత్తములచే నుపాసించుచుందురు. గామినాయకులు, యక్ష స్వరూపులై భయంకరతేజస్సును సంగ్రహించుచుందురు. సర్పరాజులు పగములై

యుండురు. యాతుధానులు సూర్యరథముచు అనుగమించుచుండురు. వాలఖిల్య మహర్షులు దయము మొదలస్తమయపర్యంతము సూర్యమండలమును నడపుచుండురు. ఈదేవతల వీర్యమును తపస్సుననుసరించి యోగబలము సత్యము, ధర్మము మొదలగు వాటితో నట్లువికాశింపుచున్నవో అట్టితేజస్సుతో సూర్యుడుస్థితుడగుచున్నాడు.

ఈప్రకారము రౌడేసియాసము లీచెప్పినవారలందరు సూర్యుని నుపాసించుచుండురు. వర్షమును కురిపించుచుండురు; నక్షత్రయాత్రలై ప్రకాశించుచుండురు. వాయుయాత్రలై వీచుచుండురు. సృష్టివిజేయుచుండురు, భూతముల పాపకర్మలనుబోగొట్టి శుభముల నిచ్చుచుండురు. జన్మాంతరపాపములను సహితముబోగొట్టుచుండురు.

ఈలాగున దివ్యవిమానమందు కామగమనమును వాయువేగమును గలవారై వీరలందరు సూర్యునితోఁగలసి సూర్యుని వగటిభాగముల ననుసరించి తిరుగుచుండురు. వర్షింపఁజేయుచు తరింపఁజేయుచు ఋతుధర్మానుసార గుణఫలములతోఁ బ్రజలను సంతోషపరచుచున్నవారలై యుండురు. సర్వభూతములు ప్రజలున్నంత కాలము ప్రళయమువఱకు రక్షించుచుండురు. ఈలాగున మన్వంతరములందు స్థానములనభిమానించుచున్న వీరికి నీసూర్యుడే పరమగతి. అతీతులకును, రాబోవు వారికిని వర్తమానులకునుగూడ నీసూర్యుడేగతి. ఈచెప్పబడిన సప్తగణములు సూర్యునికి నలుదిశలందు వివసించియుండురు. మన్వంతరములందు సర్గప్రతిసర్గల యందు చతుర్దిక్కులందీగణములే గ్రీష్మ, వర్ష, హిమవంతఋతువులయందు ఘర్మముచు (వేడిమిని) వర్షము హిమముచు (మంచును) పగటిని, రాత్రిని గలుగజేయుచున్నవారలై యుండురు. కాలకర్మలచే ఋతుధర్మములచే బరివృత్తరశ్మిలు గలవారలై తిరుగుచుండురు. దేవతలను, పితరులను, ఋషులను, మనుష్యులను దృష్టినిబొందించుచున్నారు. సుషుమ్నద్వారా శుక్లవక్షమందు అమృతమును వృద్ధిగావించి కృష్ణవక్షమందు దినకృయముతో సర్వదేవతలకును అమృతపానము జేయించుచు అంత్యకళితో ఓషధీరూపముతో వృధివియందుగల సర్వజీవరాసులను వీహ్వదిఫలరూపములతోఁ దృప్తిని బొందించుచున్నారు. ఈలాగున సర్వకార్యకారణుడు నాసూర్యుడే యగుచున్నాడు. సూర్యమహిమ వర్ణనాతీతము.

—1 వి శే షాంశము. —

ఈలాగుననే మనదేహమునందు సమన్వయ కృమిముతో నన్నియును సరిపోవును. సహస్రారమే సూర్యస్థావము, సప్తగణములే మూలధాతువులు, శబ్దస్పర్శ

రూప రసగంధాదులే ఫలములు. మనస్సే మనస్వంతరము. అధోమిఖ గమనముతో సహస్రారము నాశ్రయించిన నాడులే వాలఖల్యములు. ఋతువులే గణాదులు. కామరూపత్వమే మనదేహరథము. కాలకర్మల ననుసరించి చేయుటచేత సర్వము శాంతినిబొంది అప్యాయమానమగును. త్రికాలములందు మనమేయందుము. గాన మనశుభకర్మలతోనే సహస్రారము వృద్ధిచెంది త్రికాలఫలమునిచ్చును. మూలాధారాది వట్కమలము లేకవదగు సహస్రారముతోఁగూడి యేడరత్నములుగానెంచవలెను. ద్వాదశాంతమే ద్వాదశసంఖ్యసూక్తులు ఈలాగు నెంతకాలముండినను జననమన్వంతరము లనేకములు గడచినను నీస్థితితప్పదు. కామరూప భావదేహమును (సూర్యుని) విడిచి స్వస్వరూపాశ్మభావముతో నిష్కామకర్మలతో జ్ఞానవైరాగ్యములతో నున్నవార లీకామరూపాదిత్యునిద్వారా అతీతాదిత్యుడగు నాత్మనిబొందుదురు. ఈలాగు లేకున్న నీయాదిత్యుడు తప్పడు. పౌరణ్యములు రాత్రిబిగ్గళ్ళు తప్పువు. ఇందులో నియామకులుగనున్న సప్తగణదేవత లాయాకార్యమును జేయనిచో నాయాఫలములులేక యెట్లుతప్పిచి ఋతుధర్మములు నిలిచి పోయి శ్రమలు బాధలుగలుగునో యటులనే మనదేహములోఁగూడ దీనికి సూటిగ నే మనమనుభవింతుము.

ఈలాగున స్థూలదేహకర్మలతోను సూక్ష్మదేహ తపస్సుతోగల తేజస్సుతోను కారణముతో శాంతిగలిగిన ధన్యతగలుగును. ఇంద్రియాదులే దేవతలు కర్మస్వరూపులు. శమదమాదులే ఋషులు, సాత్వికశాంతియుత నిష్కామకర్మలతో జ్ఞావ్యాబ్రహ్మాండమును జయించి అంతరములో ధ్యానయోగముతో గ్రంథిభేదనముతో కపాల కటాహస్ఫోటనముతో సర్వాతీతముతో స్వస్వరూపుడగు నీకాని స్ఫోటకముతో రాబడినది మరల స్ఫోటముతోనే మోక్షముగావలెను. అన్నియును అత్యుపరముగను దేహవరముగను సమన్వయములగును. ఇచ్చానుసారము తిరుగుచుండును.

—o—

నూ ర్కా ధి క్క త.

శ్రీనాయుపురాణం - అధ్యాయ ౧౩ - పుట ౮౦.

భవత్కన్య జగత్కన్యైశ్చ సదేవాసుర మానుషం॥ ౩౪ ॥ యదేంద్రి

మేంద్ర చంద్రాణాం విపేంద్రాస్త్రిదివోకసాం ద్వితిష్ఠతిమణాం కృత్యాన్ని
యత్రేజః సార్వతాకికా 39 ॥ సర్వాత్మాసర్వలోకేకోమూలాః ధరమదైవతః
తతః సంజాయతే సర్వం తత్రైవేవ పులియతే 39 ॥ భాహిభావా హిలోకానా
మాదిత్యాన్నిః సృతౌచరా జగజ్జేయోగ్విహూవిహ్ని దీప్తిమాన్ సుగ్రీహో
రవిః 32 ॥ యత్రీగచ్ఛంతినిధనం జాయంతే చపునః పునః శ్చణముహూర్తా
దివసానిశాః పత్యశ్చకృత్స్నశః మాసాః సంవత్సరాశ్చైవ ఋతూన్బ్ర యుగాని
చ 35 ॥ తదాదిత్యాద్వతే తేషాం కాలసంఖ్యా వద్యతే కాలాద్యతేన నిగ
మో నదీతా నాహ్నిక క్షయః 36 ॥ ఋతునామ విభాగశ్చ పుష్పమాల ఫలా
కుతః కుతః సన్యాభి నిష్పత్తి ద్గుణౌషధి గణాదివా ౪౦ ॥ అభావో వ్యవహారా
ణాం దేవానాం దివిచేపచ జగత్ప్రకాశ నమృతే భాస్కరం వారితస్కరం ౪౧ ॥
సవన కాలశ్చాగ్నిశ్చ ద్వాదశాత్మా బ్రహ్మపతిః తపత్యేష ద్విజతేస్తా త్రైలోక్యం
సచరాచరం ౪౨ ॥ సవనతేజసాంరాశిః సమస్తః సార్వతాకికః ఉత్తమం మార్గ
మాస్థాయ వాయోర్భాభిరిదంజగత్ సార్వమూర్ధ్వ మధశ్చైవ తావమత్యేష
సర్వశః ౪౩ ॥

సూర్యనిరూధితకతచే, దేవాసుర మనుష్యులతో, గూడుకొనిన సకలజగత్తు
రుదేంద్రవిష్ణు, చంద్రులయొక్కయు, దేవతలయొక్కయు, దేవాసుర విభూతిగల
యితరదేవాసుర యోనులయొక్కయు ప్రకాశ తేజస్సులు సర్వలోక వ్యాపకమై
సూర్యునితో, బ్రకాశించుచున్నది. అదుచేతనే సర్వలోక సమష్టాత్మక సకల
లోక స్వరూపుడైన ధరమదైవముగ సూర్యుడున్నాడనియు నతనివలననే యీ
సర్వము సృష్టి స్థితిలయము లతనియందేవుగుచున్నవనియు జెప్పబడుచున్నది. పురా
కల్పమందుఁగూడ సకలలోకముల భావాభావములు రెండును అదిత్యునివలననే
అవిర్భావ తిరోభావములు గలుగుచున్నవి. కావున ప్రకాశయుప్రభును, గ్రీహ
రాజుచునగు సూర్యుడే సర్వజగత్తని తెలియవలెను. సకలభూతము లెవని
యందు లయమును బొందుచున్నవో మఱి నతనివలననే అవిర్భవింపుచున్నవి.
క్షణముహూర్త దివారాత్రీ క్షమాన ర్త్వయన సంవత్సర యుగాదులకుఁ గారణ
మాదిత్యుడే. సూర్యునిఁబట్టి నిగమాగమ దీక్షాహ్నిక పారాయణాదులు జరుగు
చున్నవి. అతఁడులేమి ఋతువిభాగములు, సన్యాసాధి పుష్పఫలాదులు, జీవాసులె
ట్లుసంభవింపుచు? స్వర్గమందు దేవతలయొక్కయు, భూమియందు మనుష్యుల

యొక్కయు, సర్వవ్యవహారముల కభావమే. అందుచేత సూర్యుడేకాలమాయు, అగ్నియనియు, ద్వాదశౌత్సవఁడనియు ప్రకృతమయియును పిలువఁబడుచున్నవాడై చరాచరాత్మకమగు నీత్రైలోక్యమును బ్రకాశింపఁజేయుచున్నాఁడు. సూర్యుడే సర్వజ్ఞోరాశియై సర్వలోక ప్రకాశుఁడగుచున్నాఁడు. సూర్యుఁడున్నత మగుమాగ్గము నధిష్ఠించి వాతకిరణములచే నీజగత్తును బాఝ్యములందును ఊర్ధ్వ ధోమధ్యభాగములందును బ్రకాశించుచుండుటచే సర్వాధిక్యఁడని మహిమాతి శయుఁడని మహాదేవుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

—o—

సూర్యరథము.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౨

ఇత్యేష ఏకచక్రేణ సూర్యస్తూర్ణం రథేనతు | భద్రైస్తైరక్షతైరశ్వైః సర్వ
'తేఽసాదినిక్షయే || ౪౩ || అహారాతా ద్రథేనాసా ఏకచక్రేణ తుభిమగ ||
సప్రదీప్త సముద్రాంతం సప్రభిః సప్రభిర్వయై || ౪౪ || ఛందోభిరశ్వయాపైస్తై
ర్యతశ్చక్రం తత్కృతైః | కామయాపైః సకృద్యక్షై రమితైస్తైర్మనోజవైః || ౪౫ || హరి
తైరవ్యయైః పి గై రీశ్వరై ర్భృహ్మవాదిభిః | అశీతిమండలశతభ్రమం త్యజ్జేన
తేహయాః || ౪౬ || బాహ్యమభ్యంతరంచైవ మండలం దివసకృమాత్ | కల్పాదా
సంప్రయక్తాస్తే వహంత్యాభూతసంప్లవాత్ | ఆప్యతా వాలఖల్వైస్తే భ్రమంతే
రాత్ర్యహదితః || ౪౭ || క్రథితైర్వహోభిరగైః సూర్యమానో మహర్నిభిః | సేవ్యతే
గీతవృత్తైశ్చ గంధర్వైరపసరౌగళైః | వరంగః వతతైరశ్వై ర్భృమమాణో దివ
స్సతిః || ౪౮ || వీధ్యాశ్రయానిచరతి నక్షత్రాణి తథాశశీ | హాసవృద్ధీ తతైవాస్య
రశ్మీనాం సూర్యవత్ స్పృతే || ౪౯ ||

సూర్యుడేకచక్రమును నక్షత్ర భద్రాశ్రయములుగల రథమునెక్కి యాకాశ
మందు సప్రదీప్త సప్రసముద్రాంతము అహారాతములు చుట్టుచుట్టి తిరుగుచు
న్నాఁడు ఈలాగున తనరథచక్రమేవైపునకుండునో ఆవైపునకే నడుచుచు కామరూ
పముగలిగి మనోజేగముతోను, ఆకుపచ్చనిరంగులుగలిగి వేదములను నఱించుచున్న
ఛందోశక్త్యులచేఁ దిరుగుచుండును. ఈ ఛందోశక్త్యములు నూటయెనుబది

మండలములు నొకసంవత్సరకాలములోఁ దిరిగివచ్చుచుండును. ఈమండలముల బ్రాహ్మ్యంతరములందుండి క్రమానుసారము తిరుగుచుండును. ఈఛందోఽశ్వములు కల్పాదియందుఁ గట్టఁబడియున్నట్లుచేత మజ్జలభూతప్రళయమగువఱకు నీలాగుననే నిలువక తిరుగుచునేయుండును. మఱియు నీఛందోశ్వములఁజట్టుచుట్టి అరువదివేల వాలఖల్వాది మహర్షులు తిరుగుచుండును. సూర్యరథమునకు ముగ్గుభాగమున వ్రసిద్ధములు అపౌరుషేయములునగు వేదవాక్యములచే మహర్షులు స్తుతించుచుండును. సూర్యుఁడు గంధర్వాక్షురోగణములచే గీతనృత్యాదులచే సేవింపఁబడుచున్నవాఁడగుచుండును. ఈలాగున దివాకరుఁడగు నాసూర్యుఁడు పరంగాఁడను పేరుగలవాఁడై గాలిపడగలవంటి పఠంగములగు అశ్వములచే శింశుమారములోఁగల అజ గజ, వైశ్వావరవీధుఁగ నాశ్రయించిన నక్షత్రముల నాశ్రయించి తిరుగుచుండును. ఇట్లులే చంద్రుఁడుగూడ తిరుగుచుండును. సూర్యునికి అహర్భాగము లందుండు హాసవృద్ధులవలెనే చంద్రునికిగూడ తనకళారశ్మలకుఁగల హాసవృద్ధులు తిథిక్రమములుగ నగుచుండును ఇందుకు వేదములందుఁబ్రమాణములు 'సువర్ణంఘర్షా' నువాకముఁందును, ఛాందోగ్యము మొదలుగా ననేకస్థలములందు సుప్రసిద్ధములుగ నున్నవి

—o—

సూ ర్య ర థ్మ ల వి వ ర ము,

శ్రీనాయుపురాణం - అధ్యాయము. ౧౩ - పుట. ౮౦.

సాహసోపాదఃసోఽగ్నిస్తు వృత్తః కుంభనిభః శుభిః। అపత్రే తత్తురశ్శీవాం
సహసోఽగ్ని సమంతతః। ౧౮॥ నాడేయూఽత్యైవ సాముదీః కౌప్యాఽత్యైవ సభాన్వ
నః। స్థావరా జంగమాఽత్యైవ యశ్చసూర్యో హిరణ్మయః। తస్యరశ్మిసాహసంత
వర్షశీతోష్ణద్వి సప్రవ॥ ౧౯॥ తాసాంచతుశ్శతా నాడ్యోవర్షంతి చిత్రీమూర్తయః
వందనాఽత్యైవ వంద్యాశ్చ ఋతనా నూతనస్తథా। అమృతానామతః సర్వారశ్మయో
వృష్టి స్థర్జనా॥ ౨౦॥ హిమవాహశ్చ తాభ్యోఽన్య రశ్మయస్త్రైశ్చతా పునః।
దృశ్యామేధ్యాశ్చ వాహ్యశ్చ హృదిన్యోహిమస్థర్జనా॥ ౨౧॥ చంద్రోస్తానామ
తః సర్వాః పీతాభాస్తు గభస్తయః। శుక్లాశ్చ కకుభఽత్యైవగావో విశ్వభృతస్త
థా॥ ౨౨॥ శుక్లాస్తానామతః సర్వాస్త్రైశ్చతా ఘర్మస్థర్జనా॥ సమంభిభర్తి తాభిస్తు

మనుష్యాః పితృదేవతాః॥ ౨౩ ॥ మనుష్యానాషధేనేవా స్వధయాచపితృనః॥
అమృతేన సుగ్రా సర్వాః శ్రీం శ్రీభిస్తర్పయత్వసా॥ ౨౪ ॥ వసంతేవైవగ్ని
ష్టేన సతైః సుతపతేతిభిః॥ వర్షాస్వధో శరదీచ చతుర్భిః సంవిర్వతి॥ ౨౫ ॥
హేమంతే శిశిరేచైవ హిమం సశృజతే తిభిః॥ ఓషధీషు బలాధతే స్వధయాచ
పితృనః॥ సూర్యోమరత్వ మమృతత్యం తీషువియచ్ఛతి॥ ౨౬ ॥ ఏవంశ్చ
సహస్రసౌతతే సారం లోకార్థసాధకం॥ భిద్యతేముతుమాసాద్య జలశీతోష్ణఃసృ
వం॥ ౨౭ ॥ ఇత్యేతస్మాదలం శుక్లం భాస్వరం సూర్యసంజ్ఞితం॥ నక్షత్రగ్రహ
సామానాం పృతిష్ఠాయోసరేవచ॥ ఋతు చంద్రగ్రహః సర్వవిజ్ఞేయః సూర్యసం
భవా॥ ౨౮ ॥

సహస్రకిరణుడగు నానూర్యుడు కుంభమువలె వృత్తాకృతిగలిగి శుచియని
పేరుగలవాడై నాడు. ఆయన్నిమాడలయావమే సహస్రకిరణముల వన్నివైపుల
నుండి సమస్తమును నాకర్షించుచున్నది. ఆరశ్మలభేదములు నాదేయములు అనగా
నదీనదసంజ్ఞలుగను సముద్రసంబంధములుగను కూపసంబంధములుగను సుధన్వసం
జ్ఞలుగను సావరజంగమములుగను నుడుచు. వీనిమూలము సువర్ణమయసూర్యుడే
సూర్యసహస్రరశ్మలు వర్షశీతోష్ణములను బ్రసరింపజేయుచున్నవి. వాటితో
నాలుగువందల కిరణనాడులు క్రిమీమూర్తులుగలవై వర్షించుచున్నవి. మరికొన్ని
వందలసంజ్ఞగలవియై వసుస్కరింబడుచు శవీవములగు కర్మఫలములకుసృజించుచు
అమృతసంజ్ఞగలిగి వర్షమునుసృజించుచున్నవి. తక్కిన మూడువందల రశ్మలు
మంచును పఠించుచున్నవి. ఆవి త్వగింద్రియములకు స్పర్శనీయములై హృది
నులను సంజ్ఞతో హిమమును సృజించుచున్నవి ఆకిరణములు చంద్రసంజ్ఞః బచ్చని
కాంతిగలవగుచున్నవి. తెల్లరశ్మలు దిక్కులనెడి పేరుతో విశ్వమును భరించు
చున్నవి. మూడువందల రశ్మలు శుక్లసంజ్ఞచే వేడినిసృజించుచున్నవి. రశ్మల
చేతనే సూర్యుడు మనుష్యులను చితృదేవతలను సమముగా భరించుచున్నాడు.
మనుష్యుల నోషధులచేతను, స్వధాశక్తిచే చితృదేవతలను అమృతముచే సురలను
దృప్తినొందించుచున్నాడు. వసంతగ్రీష్మర్తుపులందు నామూడువిధముల రశ్మ
లచే నధికముగఁ దపింపజేయుచున్నాడు. వర్షశరదృతువులయందు నాలుగు విధ
ములగు రశ్మలచే నాకర్షించుచున్నాడు. హేమంతశిశిరముతువులందు మూడువిధ
ములగు రశ్మలచే మంచును సృజించుచున్నాడు. స్వధాశక్తిచే చితరుల నుద్దేశించి
ఓషధులకు బలమునిచ్చుచున్నాడు. ఇట్లుసూర్యుడు దేవపితృమనుష్యుల దృప్తి

నొందించుచున్నాడు. ఈవ్రీకారము సూర్యరశ్మిసాహస్రము లోపలకు అగ్రహ
ధకమగుచున్నది. సూర్యుడే నక్షత్రములకు, గ్రహములకు జంతునకు సృష్టిస్థితి
కారణుడగు చున్నాడు.

ర వేరశ్మి సహస్రం యతుప్రాజ్ఞమూ సముదాహృతం। శేషాంశేష్టాః పునః
సప్తరశ్మయోగ్రహ యోనయః॥ ౪౪॥ సుషుమ్నా హరికేళ్య విశ్వకర్పారతై
వచ। విశ్వశ్రీవాః పునశ్చావ్య, సంవద్యసురతః పరం। అర్వావసుః పునశ్చావ్యో
మయాచారీ పక్షీర్తితః॥ ౪౫॥ సుషుమ్నః సూర్యరస్మిస్తు క్షీణం శశినమేధయః
తిర్యగూర్ధ్వప్రభావోఽసా సుషుమ్నః పక్షీర్త్యతే॥ ౪౬॥ హరికేళః పురస్త్యాద్యా
ఋక్షయోనిః పక్షీర్త్యతే। వక్షిణేవిశ్వకర్పాతు రశ్మిర్బద్ధయశేబుధం॥ ౪౭॥ విశ్వ
శ్రీవాస్తు యఃపశ్చాత్ శుక్రియోనిః స్మృతోబుధైః। సంవద్య సుశ్చయోరశ్మిః
సయోనిలోహితస్యవ॥ ౪౮॥ షష్టస్త్యార్వావసు రశ్మియోనిస్తు సబృహస్పతేః।
శనైశ్చరం పునశ్చాపి రశ్మిరాప్తాయతే న్వరాట్॥ ౪౯॥ ఏవంసూర్యప్రభావేణ
గ్రహానక్షత్రితారకాః పర్థివతే విదితాః సర్వావిశ్వం చేదం పునర్జగత్॥

సూర్యరశ్మిసాహస్రములలో శేష్ఠములగు నేడురశ్మలే గ్రహయోనులు.
అవి ౧ సుషుమ్న, ౨ హరికేళము, ౩ విశ్వకర్ప, ౪ విశ్వశ్రీవసువు, ౫ సంవ
ద్యసువు, ౬ అర్వావసువు, ౭ న్వరాట్లు అనబడును. ౧ సుషుమ్నయనుచేరు
గల సూర్యరశ్మి క్షీణుడగుచంద్రుని వృద్ధివొందించుచున్నదై తిర్యగూర్ధ్వగతి ప్రభా
వుడుగఁ జెప్పబడుచున్నాడు. దీనినిఅగ్నిప్రభావోర్ధ్వగతిగను, సూర్యప్రభావతిర్య
గ్గతిగను చెలియవలెను. ౨ హరికేళమనుచేరుగల సూర్యరశ్మి నక్షత్రయోనియని
చెప్పబడుచున్నది. ౩ దక్షిణభాగమందు విశ్వకర్పయను చేరుగల మూడవరశ్మి
బుధుని సౌబద్ధజేయుచున్నది. ౪ విశ్వశ్రీవసువను నాలుగవరశ్మి వశ్చిమభాగ
మందు శుక్రియోనియని చెప్పబడుచున్నది. ౫ సంవద్యసువను అయిదవరశ్మి
అంగారక గ్రహమునకు యోనియగుచున్నది. ౬ అర్వావసువను నారవరశ్మి బృహ
స్పతిగ్రహయోనియనియు. ౭ న్వరాట్లనెదు నేడవసూర్యాత్మరశ్మి శనైశ్చరుని
ఆప్తాయనము చేయుచున్నది. ఇట్లుసూర్యప్రభావ రశ్మిలచేతనే గ్రహనక్షత్ర
తారలన్నియు బ్రకాశింపఁజేయఁబడుచు వృద్ధినిబొందుచు కల్పాద్యంతములయందు
విశ్వజగత్త్రయుఁ జెప్పబడుచున్నవి.

సూర్యునియందుగల విష్ణుశక్తి ఇతరవిషయాదులు.

శ్రీవిష్ణుపురాణ - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం ౧౧

మాసిమాసి రవిర్యాయ స్రవితత్రీ హిసావరా | త్రియీమయా విష్ణుశక్తి
రవస్థానం కరోతిహి || ౧ || ఋతస్తువంతి పూర్వాష్టే మధ్యాష్టే చ యజాంష్యథ |
బృహద్రథం తదాదీని సామాన్యవృక్షయేరవి || ౧౧ || అంగమేషా త్రియీవిష్ణోః
ఋగ్యజుస్సామ సౌఖ్యతా | విష్ణుశక్తిరవస్థానం సదాదీత్యేక రోతిసా || ౧౧ || సకేవలం
రవేశ్చక్తి రైష్ణవీ సాత్రీయీమయా | బ్రహ్మధపురుషో రుద్రస్త్రియమేతత్త్రియీ
మయా || ౧౨ || సర్గాదావృణ్యయో బ్రహ్మస్థితో విష్ణుర్యజుర్మయః | రుద్రస్సామ
మయోంతాయ తస్మాత్తస్మాత్తుది ర్ధ్వని || ౧౩ || ఏనం సాసాద్విక్తి శక్తిరైష్ణవీ
యా త్రియీమయా | ఆత్మసప్తగణస్థంత భాస్వంతమధి తిష్ఠతి || ౧౪ || తయాచా
దిష్ఠితస్సాసి జాన్వితీతి స్వరశ్శిభిః | తమస్మత్ సప్తగణాం వాశంసయతి చాఖిలం || ౧౫ ||
స్తువంతి చైనంమునయో గంధర్వైర్గీయతే పురః | సృత్యం త్వష్టరసాయాంతి తస్య
చానునిశాచరా || ౧౬ || వహంతివన్నగాయత్రైః క్రియతే భీశుసంగ్రహః | వాల
ఖల్యాసప్తే వైనం పరివారత్వమాసతే || ౧౭ || నోదేతానాస్తమేతా చాదాదిచ్చ
క్తిరూతధృత్ | విష్ణుర్విష్ణోః శృంగతస్య గణస్సప్త విశోవ్యయం || ౧౮ || స్రంభస్థ
జర్వణస్తైతియోయ మాసన్నతాంవరః | ఛాయాదర్శన సంయోగం సరపాప్నో
త్యథాత్మనః || ౧౯ || ఏవంసావైష్ణవ శక్తిరైవాపైతి తతోద్విజ | మాసాను మాసం
భాస్వంతం మధ్యాస్తే తత్రిసంస్థితం || ౨౦ || పితృదేవ మనుష్యాదీనాం ససదాప్యాయ
యో వ్రభుః | పరివర త్యహారాత్రీకారణం సవితాద్విజ || ౨౧ || సూర్యరశ్మి
సుషుమ్నాయా స్రవితస్తేన చంద్రీయా | కృష్ణవర్క్షేమరైశ్చకృత్వీయతేవై సుధా
మయః || ౨౨ || పితం తం ద్వికలం సోమం కృష్ణవర్క్షయేద్విజ | పిబంతి పితరస్తే
సాం భాషా-రాత్తర్షణతథా || ౨౩ || ఆదతే రశ్మిభిర్మంతు క్షీణిసంస్థం రసం రవిః |
తమశ్శృజతి భూతానాం పుష్ట్యర్థం సస్యవృద్ధయే || ౨౪ || తేనప్రీణా త్యశేషాని
భూతాని భగవాన్ రవిః | పితృదేవ మనుష్యాదీనేన మాప్యాయయత్యసా || ౨౫ ||
వక్షత్యప్రింతు దేవానాం పితృణాం చైకమాసికీం | శశ్వత్ప్రించ మర్త్యానాం
మైత్రీయార్కః క్రియచ్ఛతి || ౨౬ ||

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ఏకోదశోధ్యాయః.

పరిమాస ఋతువులందును మార్పుజెందుచున్నట్లగడచున్న సూర్యుడె చ్చటుండినను త్రియీగుణాత్మికమగు విష్ణుశక్తియు నచ్చటనేయుండి పృథాగించు చుండును ఋగ్వేదమంత్రములు ఉదయమునను, మధ్యాహ్నమందు యజుర్వేద మంత్రములును బృహద్రీ ధంతరాది సామములు సాయంకాలమునను, త్రివేద స్వయాపుండ్రగు నీసూర్యుని స్తుతించుచుండును. ఈ వేదత్రయాత్మక సూర్యస్వయాప విష్ణువునకు అంగరూపకముగా మణిపల్లెశక్తియు బ్రకాశించుచుండును. త్రిమూర్తి స్వరూపుడనగ బ్రహ్మ, విష్ణు, గుడ్రస్వరూపుడని తెలియవలెను.

సృష్టియందు ఋగ్వేదమయ్యుండగు బ్రహ్మగను, స్థితియందు యజుర్వేదాత్మక విష్ణుమూర్తిగను, సంహారమందు సామవేదాత్మక రుద్రుడుగను నీసూర్యుడేయుగు చుండును. మాసాంతమందురుద్దైవత్య పితృకల్పముగు దర్శయంహవలె నవవధూ గృహప్రవేశాది కార్యములు సేపే ధింపఁబడి పితృకార్యాదులు చేయఁబడుచున్నవి. మనుస్మృతియందు అనధ్యాయ వ్రతకరణములో బ్రైకారణములచే సామములు నైమి త్రికముగా సతత వేదవాక్కులకు లయమగుటచే అశుద్ధియని చెప్పఁబడుచున్నది. త్రియీమూర్తియగు నీసూర్యునియందు సప్తలోకపాలకములుగూడ అధిష్ఠించి యున్నందుచేత తనరస్మలచే దానును స్వయంప్రకాశుడై సకలలోకములను బ్రకాశింపఁజేయుచుండును.

సూర్యుని ముందుభాగమున, మునులు స్తుతించుచుండురు. గంధర్వులుగాన ముచేయుచుండురు. అపసరసలు నృత్యములుచేయుచుండురు. వెనుకపార్శ్వమున నిశాచరులచే అనుగమింపబడుచుండును. వన్నగములు వాజాలవగ్గములుకాగా యక్షులు రస్మలధిరీపగ వాలఖల్యాదిమహర్షి పరివారములతో రథము నడుచుచుం డును విష్ణుశక్తిచే అధిష్ఠింపఁబడిన సూర్యుడు ఉదయాస్తమయములులేక అనంత రూపులైయున్నాడు. సూర్యునకు భిన్నముగ మరియొక సప్తవిధ గణముగలను. ఈ సప్తగణములు స్తంభమునకు వేలాడగట్టిన అద్దమువలె వికృతిగనుండును. వీరలను దళించువారలు ఆత్మచ్ఛాయా దర్శనమగు యోగమును బొందుదురు. ఈవికృతి సప్తకమందుఁగూడ నీవైష్ణవీశక్తి అధిష్ఠించియుండును. ఈలాగు నాసూర్యుడు అపహారాత్రి కాలకర్మాత్మక కారణభూతుడైనందుచేత సమీయనికూడఁ జెప్పఁ బడుచున్నాడు. సూర్యరశ్మియగు సుషుమ్ననాడివలననే చంద్రుడు సంపూర్ణుడై శుక్లమందంతయు సుధామయ్యుడై కృష్ణవర్ణమునందు జేవలచేత పానముచేయుఁబడును. మిగిలిన కళాద్వయమును చితరులు పానముచేయగ శేషకళ మరల సూర్యునిచే

అప్యాయితమై వృద్ధినిబొందును. ఈలాగున వృద్ధిపొంది భూమియందుగల సర్వరసములను తనరస్మలచే నాకర్షించుచు మరల నారసమునే భూతమాల పుష్టికొరకు సుషమ్న నాడిద్యార విడుచుచు నోషధీప్రోవణ మొనరించును. అందుచేత సర్వజీవరాశికి ప్రోవకుడై పితృ, దేవమనుష్యాదులకుగూడ అప్యాయనము చేయుచుండును. దేవతలకు బుక్షస్మప్తిగను, చితురులకు మాసత్విప్తిగను మర్త్యులకు సర్వదాత్మప్తి కరుడుగనున్నాడు.

—o—

హిరణ్యగర్భమాతాం డవివరము.

శ్రీమద్భాగవతం - స్కంధం ౧ - అధ్యాయం ౨.

అండమిథ్యగత సూర్యోద్యావా భూమ్యోర్వదంతరం సూర్యాండగోళయోర్మధ్యే కోట్యస్యః పంచవింశతిః॥౪౨॥ మృతేంద్ర ఏష ఏవస్మిన్ యతోమారాండ ఉచ్యతే హిరణ్యగర్భ ఇతియద్ధి రణ్యాండ సముద్భవః॥౪౩॥ సూర్యేణహి విభజ్యతే దిశఃఖం ద్యౌర్నాపీభిదా స్వర్గభవర్గ వరక రసాకాంసిత సర్వతః॥౪౪॥ దేవతిర్యజ్మనుష్యాణాం సరిస్పృష్టగ వీరుధామ్ సర్వజీవనికాయానాం సూర్యతాత్మజ్యగీశ్వరః॥౪౫॥

మనస్సప్తికి అకాశమండగపడుచున్న సూర్యుడు తనమాయచే రచించబడిన హినాలోక పరిణామ ప్రవృత్తిని సరించి లోకసంరక్షణార్థముగ బ్రకాశించుచు న్నాడు. వేదవిమాణము “ఉతైసంగోపాలద్యతన్న దృశన్నదహర్యః ఉతైసం విశ్వాభూతాని సదృష్టోమృదమాతినః॥” అని శ్రీరుద్రప్రపారకమఃత్రీ విాయర్థమునే తెలుపుచున్నది. దీనిచే బ్రకాశతూన్యమగు అలోకమునుగూడ జెప్పబడినది. అనగా అత్యనుభవములేని జన్మమే అలోకమని స్పష్టము.

భూరాది సత్యలోకాంతము సప్తవ్యాహృతులతోగలదు. మధ్యలోనున్న మహర్లోకము సర్గప్రతిసర్గ వైభవముచే నొకబ్రహ్మాండమని చెప్పబడుచున్నది. ఈ బ్రహ్మాండమధ్యలో మారాండుడని చెప్పబడుచున్న ఈవ్యవహరమార్మ్యుడు శాస్త్రములకంటెకు బరమార్థమార్మ్యుడై పంచాశత్రోటి యోజనవిస్తారమగు నీబ్రహ్మాండములో అర్ధమమూర్తిమేబ్రహ్మాశించు జేయుచున్నాడు ఇతడు హిరణ్యగర్భసంజాతుడైనందుచేత దనవృత్తాశముచే గైరికమగుబంగారు ప్రతిములతో నెట్లుపరిశుద్ధ

మగునో యటులనే యీద్యావాపృథ్వీలనంతయు హిరణ్యరూపము నొందించును. ఈసూర్యునిచేతనే దిక్కులు, ద్యావాభూమ్యంతరాళములు, స్వర్గ, నరకలోకాదు లును మోక్షమును మర్త్యసతాభాదులును ద్వంద్వాదులగు సర్వమును గలుగు చుండును. పృథ్వాణము “దీర్ఘస్వస్మి స్ఫురంత్యేతే న్వర్గమోక్షాది విభిమానాః! స్వత్స్పృశరాజ్యభిక్షాభ్యాం యోగీశస్పృశ్యతేనదా॥”

సర్వలోకాదులకును సర్వజీవరాసులకును సత్యమగు మహద్లోకమార్యుడే ఆత్మయనియు, దృక్-నియు, ఈశ్వరుడనియు (దెలుసుకొనునంతవఱకు) సీసూర్యుఁ డువాన్యుడై యున్నాఁడు. పృథ్వాణము “సూర్యతాజగతః”

—o—

సూర్యగతికాలగతివిశేషము.

శ్రీమద్భాగవతం - స్కం. ౫ - ఆధ్యాయ. ౨౧.

శ్రీశుకః- చూ! ఏతావానేవ భూవలయస్య నన్నివేళః పృథ్వాణలక్షణతో వ్యాఖ్యాతః ఏతేనహిదవోమండలమావం తద్ధిద ఉపదిశంతి యథాద్విదళయో ర్నిచ్చావాదీనాం తదతరేణాంతేషాం తదుపసంధితం యవ్యక్ష్యంతో భగవాన్ ప్రవతాంతిస్తతన ఆతపేన త్రిలోకేం త్రితవత్సవభాసయత్కార్యభాసా॥ ౧ ॥ సప్తవ ఉదగయన దక్షిణాయన వైషువత సౌజ్ఞాభిరావోహణవరోహణాభ్యాం మందక్షి పృసమానాభిర్గతి భిరావోహణ వరోహణ సమస్తానేషు యథాసవనమభివద్యమానో మకరాదిషు రాశిష్యవరోహతానే దీర్ఘహస్త సమానాని విధతే॥ ౨ ॥ యదా మేష తులయోర్వర్తతే తదాహూరాత్యాని సమానిభవంతి॥ ౩ ॥ యదావృష భాదిషు వంచసు రాశిషువరతి తదాహస్త్యవ వర్ధంతే హస్తనిచ మాసిమాప్త్యైకా ఘటికా రాశిషు యదావృశ్చికాదిషు వంచసువర్తతే తదాహూరాత్యాని వివర్త యాని భవంతి॥ ౪ ॥ యావద్దక్షిణాయన మహనివర్ధంతే యావదుదగయనం రాత్రీ యః ఏవంనవకోటి య ఏకవంచాశ్చల్లతాణివ యోజనానాం మానసోత్తరగిరి పరివ ర్తన స్వ్యవదిశంతి॥ ౫ ॥ తస్మిన్నేంద్రీం పురీం పూర్వస్యాస్మిరో దేవధానీం నామ దక్షిణతో యామ్యాం సంయమనీం నామ- వశ్చాద్వారుణీ నిమోచనీం నామ- ఉత్తరతస్సామ్యాం విభావరీం నామ॥ ౬ ॥ తాసూదయ మధ్యాహ్నప్రమయ నిశే

భానీతి భూతానాం పృవృత్తి నివృత్తి నిమిత్తాని- సమయవిశేషేణ మేరోశ్చతుర్దిశం
 తత్తత్కాలాం దివసమధ్యంత ఏవ సదాదిత్యస్త పతి. సవ్యేవాచలం చలం దక్షిణేన
 కరోతి॥ 2॥ యతోదేతి తస్య హిసమాన సూత్రనిపాతే నిమోచతి- యతోక్వచన
 స్యం దే నాభీతపతి తస్య హేష్వ సమానసూత్ర నిపాతే పృస్వావయతి- తత్రిగతం
 సవ్యంతి- యేతమనువశ్యేరం॥ ౩॥ యదాహైంద్యో పుర్యాః పంచలతి- మంచ
 దశ భిర్భుటికాభిర్వామ్యాం- సపాదకోటిద్వయం యోజనానాం సాధాద్వాదశ
 లక్షాణి సాధికానిచోపయాతి- ఏవం తతోవారుణీం స్వామ్యామైంద్రీం చ పునః
 తథాన్యేచ గృహస్సమాదయో నక్షత్రై స్సహజ్యోతిశ్చకే సమభ్యుద్యంతి సహ
 వాభినిష్లాచంతి॥ ౧౦॥ ఏవం ముహూర్తేన చతుశ్చ్రైంశ్లక్షయోజనాస్యష్ట శతాధి
 కాని సారోరథ శ్రుయీమయశ్చతస్సమ పరివర్తతే పురిష- యస్యైకంచక్రిం
 ద్వాదశాకరం వజ్రేమిత్రినాభి సువత్సరాత్మకం సమామనంతి॥ ౧౧॥ తన్యాతో
 మేరో ర్యూర్ధ్వకృతో మానసాత్తరే కృతేతర భాగోయత్ర పౌతం రవిరథచక్రిం
 తైలయంత్ర చక్రివన్యాసాత్తర గిరా పరిభ్రమతి॥ ౧౨॥ తస్మిన్నక్షీకృతమూలా
 ద్వితి యోక్షురీయమానేన సంమితస్తైల యంత్రాక్ష వస్థువేకృతో పరిభాగః॥ ౧౩
 రథసిద్ధస్తు వజ్రైంశ్లక్షయోజనాయతన్తురీయభాగ విశాలస్తు తావా రవిరథ
 యుగః॥ యతోహయాశ్చందో నామా న స్సప్తారుణయో జితావహంతి- దేవమా
 దిత్యం పురస్తాత్సవితు రరుణః పశ్చాచ్ఛ్చరియత్ర సౌత్యకర్కణి కిలాస్తే॥ ౧౪॥
 తథావాలఖల్యా ఋషయోగుప్త పర్వమాత్రాః వస్థిసహస్రాణి పురతస్సూర్యం
 సూక్తవాకాయ నియుక్తాస్సంస్తువంతి॥ ౧౫॥ తథాన్యేష్యయో గంధర్వాపురసా
 నాగాగ్రామణ్యో యాతుధానాదేవా ఇత్యేకైకశోకణాస్సప్త చతుర్దశ రథస్తా
 మాని మాసిమాసి భగవంతం సూర్యమాత్మానం నానా నామానః పృథక్పృథః
 పృథక్-రృభిః ద్వంద్వశఃపానతే॥ ౧౬॥ లక్షోత్తర సార్ధపవకోటియోజన పరిమం
 డలం భూవలయం యస్యక్షణేన ద్వికత గప్ర్యాత్మ్యుత్తర ద్విసాహస్రయోజనాని
 సభుజే॥ ౧౭॥

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే - మంచుస్కందే - ఏకవింశోధ్యాయః.

రాజా యదేతద్భగవత ఆదిత్యస్య మేరుంధ్రువంచ పృదక్షిణేన పరిభ్రమతో
 రాశీనామభిముఖం పంచలితం భవతోప వర్జితం అమువ్యవయో కథమను మిమ
 హీతి॥ ౧॥ సహజావాచ యథాకులాలచక్రేణ పరిభ్రమతా సహ భ్రమతాంత
 దాశ్చియణం పిపీలికాదీనాం గతిరన్యైవ పదేశాంతరేష్వప్యవలభ్యమానా త్వాత్

ఏవంశ్చ త్పరాశిభి రుపలక్ష్మీ తేన కాలచక్రేణ ధ్రువం మేరుంచ వృందాక్షిణ్యేన పరిధా
వతా సహపరిధావ మానానాం తదాశ్రీయాణాం సూర్యాదీనాం గర్హణాం గతి
రన్యైవ నక్షత్రాంతరే రాశ్యంతరే చోపలభ్యమానత్వాత్॥ ౨ ॥ సప్తమభగవా
నాది పురుషవీవ సాక్షాన్నారాయణో లోకానాం స్వస్త్వయ ఆత్మనం త్రియా
మయం కర్మవిశుద్ధి నిమిత్తం కవిభిరపి వేదేన జిజ్ఞాస్యమానో ద్వాదశకథా విభజ్య
షట్సు వసంతాదిషు ఋతుషు యథోపశోషం ఋతుగుణాగ విదధాతి॥ 3 ॥ తమీన
మిహపురుషా స్త్రియ్యా విద్యయా వర్ణాశ్రమాచారానుపథా ఉచ్చావయైః కర్మభి
రామ్నాతైర్యోగ వితానైశ్చ శ్రీధయో యజంతోం జసాశ్రీయ స్సమధిగచ్ఛంతిర
శ్రీధరవ్యాఖ్యానము:-

తమితి వర్ణాశ్రమాచారానువర్తినః పురుషాః త్రియ్యా ఆత్మావయైః కర్మభిః
ఇంద్రాదిరూపం యోగవితానైశ్చ ధ్యానాదిభిః అంతర్భూమిహుభు పూజయంతిః

అధివష ఆత్మలోకానాం ద్యావాపృథివ్యోరంతరేణ నభోవలయస్య కాలచ
క్రగతో ద్వాదశమాసాగ భుజ్జే రాశిసంజ్ఞాగ సంవత్సరావయవాగ మాసం నక్ష
ద్వయం సహజఋతుద్వయం దివానక్తరి చరితదంతి॥ ౧ ॥ యావతాకాలేన వృష్
మంశం భంజిత సహఋతు రిత్యపదిశంతి సంవత్సరావయవా అథ యావతార్థేన
నభోవిధ్యాం వృచరతి తాకాల మయన మాచక్షతే॥ ౨ ॥ అథచహువన్నభోమం
డలం సహద్యావాపృథివ్యోర్మండలాభ్యాం కార్త్యేష్యం సహభంజిత తంకాలం సం
వత్సరం చరితత్సర మిభావత్సర మనువత్సర మిద్వత్సర మితిర్భానోర్మాంద్య త్రైప్రస్య
సామ్యగతిభిస్సమానంతి॥ ౩ ॥

ద్విదశబీజముల ద్విదశసంధియందు ద్విదశయంతమగు, అంకుర, కత్తిపుష్ప
దులవలె నాయాలోకాంతరాళములున్నవి. అంతరిక్షము నాయాలోక సంధివిహిత
ధ్రువోదయరూపముగ ఉపసంధితమైయున్నది. అయాలోకముల అంతరిక్ష మధ్య
గతుడై సర్వవృత్తాకాధిపతియు, వద్గుణైశ్వర్య సంపన్నుడగు సూర్యభగవానుడు,
తనఆతమముచే దాఁబ్రకాశించుటయేకాక తనకాంతిచే సర్వమును బ్రకాశించు
జేయుచున్నాడు. ఈ సూర్యుడు ఉత్తరదక్షిణ విషువాశ్యయన హరివద, విష్ణువద
సంజ్ఞలచే సంక్రాంతములగు నెనిమిది విధములగు గతులచే మందక్షిప్త సమావము
లనెడి స్ఫుటాస్ఫుట మధ్యమ పరిమాణముగల దృగ్గోచర గతివిశేషముచే ఆరోహ
ణావరోహణ గతులచే ద్వికూటకాలచక్రముగఁ జెప్పబడుచున్నాడు త్రినాభిచక్ర

త్రివిధములగు గతిస్థానములయందు యధాసవనముగఁ బ్రాతర్బ్రాహ్మణ్యమున తాత్త్వికముల నెడి సవనత్రయ ముక్తికృమించక మరరాదిగ వెనుకఁజెప్పిన లోకసంధి విహిత భువోదయము మొదలుగా నాయూద్వాదశత రాశిచక్రిమలం దహోరాత్రములను దీర్ఘహస్త్య సమమానములకలుగఁజేసెను. శీత శ్లో॥ “సహస్రయుగ పర్యంత మహార్యద్భుజోవిదుః॥ రాత్రియుగ సహస్రాంతం తేఽహోరాత్రం విదోజనాః” ఈ విరాడ్భుస్మా మానముయొక్క అహోరాత్ర పరిమాణము మొదలు మానుషాహారాత్ర పర్యంత పరిమాణములవలె సర్వమానములున్నవి శ్లో॥ బ్రాహ్మణ్యదివ్యం తథాపిత్ర్యం ప్రాచాత్ర్యం గురోస్తథా॥ సారంచసావనం చాప్రమాక్షం మానానివైసవం॥ అని జ్యోతిసిన్దిధాంతములో సవమానములు చెప్పఁబడినవి. పారమార్థిక బ్రహ్మదైవత్వముగఁ బ్రద్యున్న ద్విజరాజగోళమని పిలువఁబడుచున్న కార్యబ్రహ్మమగు అభిజిత్తుక్షత్రమానము మొదలు వ్యావహారిక నక్షత్రమానము వరకుఁగల నవవిధకాలమానముల ననుసరించి తాత్కాలిక దృశ్యపర్యయ శబ్దమాల్యము గాఽప్యములగు అహారాత్ర పరిణామాదులు వివర్యయమునొందినవి. ఆయాలోక లోకాధిపతులకుఁ దదుపాసకులకుఁ దనదర్శనా దర్శనముల నిమిత్త మహోరాత్రములను గృహించినాఁడని “విధతై” శబ్దమునకర్థము.

ఇట్లు ద్వాదశి మాన మానాత్మక రాశి రశ్మికాలచక్రిమందు దీర్ఘహస్త్య హారాత్రముల భేదములు సామాన్యకారముగఁ జెప్పఁబడినవి. ఇట్టికాలావయవ రాశిచక్రిమందు సమవిభవ దహారాత్ర సామ్యము మొదలు రాశ్యాదిగ మధ్యాంతములయందుండి దృగ్గోచరమగుచున్న సూర్యగతి ప్రకాశ ప్రకాంతమహోరాత్ర భేదమునుగూడ చెప్పఁచున్నాఁడు. ఎటులన దృగ్గతిననుసరించి, మేషతులారానులందు సూర్యుడుండునది సమకాలము. “శ్లో॥ మహాయుగో వాస్తవసారవర్షం॥ అను జ్యోతిశ్శాస్త్రము ననుసరించి సూర్యుని సంవత్సర పరిమాణము ౪౩ ౨౦,౦౦౦. మానుషాబ్దములుగల దివ్యయుహయుగ మే పారమార్థిక సారవర్ష మానము. భౌమ మానపురి దృక్పూత్ర కాలచక్రిమనం దగఁబడుచున్న శుక్లకృష్ణవక్షభేదములనుసరించి కర్మచక్ర మితరదృష్టికిని మూడువందల యరువది సామాహారాత్ర పరిమాణముచేఁగర్మదేవతలగు త్రైవర్ణికుల యజ్ఞాథసిద్ధికొరకై ప్రతిమాస సంక్రాంతియందును నక్షత్రదైవతాది పృథ్విహోసాదుల ననుసరించి మేషాద్యయన సౌక్యాంత్యాదులున్నవి. దీని ననుసరించియే పంచాంగములలో “మేషేరవిః, వృషభేరవిః”యని వ్రాయుచున్నారు. ఇట్లుదశాంశగల భౌమాక్షగతి నే సూర్యునియూ ధారోపించి పంచాంగములలో

మృత్యురాసుల సంక్రాంత్యాదులు మనదృష్టికి (మంచజరుల) గోచరించు చుండుట చేత అసూర్యుడే మేషతులారాసులయందుండి పృథ్వీక్షుమగుచుండునట్లు మానుషాపహారాక్రిసంవత్సర మానవరముగ ఆర్థముచేయుచున్నారు. “వర్తతే” అను పదమున కీలాగున అర్థమును మార్పుచేయవలసియుండును. ఇట్లునవాంశ, ద్వాదశాంశ, త్రింశాంశలుగల రాశ్యంత చక్రభేదము ననుసరించి “వర్తతే” యను ధాత్వర్థములో జ్యోతిర్వ్యుత్పత్త్యంతశలుకూడ సృష్టిలో వృద్ధిని, సంహారమునా శూయమును బొందుచుండునని తెలియవలెను. అటుల మేషతులారాసులయందుండునపు డహోరాత్రీములు సమవరమాణముగలవైయుండును.

ఈ ప్రకారము వృషభాది పంచరాసులయందు సూర్యుడు సంచరించునపు డంతయు నొక్కొక్క ఘడియ పెగులుపెరుగుటయు, రాత్రులందు యగ్నిహోవులయుఁ దటస్థించును. ఇటులనే నురల వృశ్చికాది పంచరాసులయందు సూర్యుడు సంచరించునపుడంతయు నొక్కొక్క ఘడియప్రకారము పగలు తగ్గుటయు, రాత్రులందు వృద్ధియగుటయుఁ దటస్థించును. భాగవతములో హోతవభాగవతోత్తముడు, “పంచమసంధం రెండవత్రాస్వాసమున 22-2౮ పద్యములందు” మేషతులయందు మిహిరం డపహారాత్రులందుఁ దిరుగు సమవిహారములను బరంగ వృషభమాది పంచమాసముల నొక్కొక్క గడియరాత్రీ దక్కినదును 22, ఆ మిది వృశ్చికాది పంచమాసముల నొక్కొక్క గడియ రాత్రీ విక్రిందదు దివములందు నెల్లదిగజాటు నొక్కొక్క గడియ నెలకుఁడత్ప్రకారమునను 2౮.”

ఇట్లు మానుషాబ్దముల కాలములననుసరించి కర్మదేవతలు మొదలుగా ఇంద్రాది దేవతలవరకుగల దేవయుగములందుండువారల ననుసరించి మానవభేదముల ప్రకారము కాలమునడుచు చుండును.

— విశేషార్థము - అధ్యాత్మికము. —

సూర్యుని మానసోత్తరగిరి ప్రవర్తనము నవకోటిసంఖ్యాకముగ నున్నది. నవ విధ వర్షఖండారత గుణిత మాతృకాక్షరములుగల వాస్తుమండప గృహరూపమునకు మూలాధారమగు ప్రణవాక్షరము ప్రకృతిరూపము. యోజనములతో ఏకపంచాశ్చక్షుసంఖ్యయని అక్షరపాంఖ్య తత్వజ్ఞులు చెప్పుకొనుచున్నారు. పార్థివమాతృకాక్షర పీఠము పోమనూర్యాన్ని దైవతముగ ధీఖండోపేతమైయున్నది. ప్రతిఖండము త్రివృత్తరణముతో గుణకారముచేయఁగాఁ బ్రతిఖండమందును, నవఖండార్థకముగ

మాతృకావాస్తు మండపమాపముగఁ బ్రణవాత్మక నక్షత్రసప్తవింశతి (3×9=27) రహస్యదశారూపముతోఁ బ్రణవదశాత్మక మాతృమేయగును. అట్టిప్రణవ దశా రశ్మి చక్రమయ వద్దృశ్యహమును భేదించిన మహావీరునకు మాతృకావాస్తుమంట పమున నొకపార్శ్వమున అదితౌంత్రైక వంశాశన్మాతృకాక్షర రశ్మిరూపముగ సాత్త్వి కపృథ్వాశ దివ్యకిరణములతోఁ దేవతాపీఠముండును. మరొకపార్శ్వమునందు సామ వేదమయమగు అవ్యక్తనాదమండలము ఏకాశీతిశాక్త పదవరిమాణముగల మాతృ కావాస్తు మండపమలో సగముమాతృమే తమోగునా ప్రధానముతో లోకాలోకా చలము, చక్రవాళనామాంతరముతో నుండును. మానుషరశ్మిమండలాత్మికముగ భూచ్ఛాయా గ్రహమండలమగు రాహుకేతుమండలములు రెండుకొనలతో ఏకశరీ రముగ శిరము రాహువుగను కలంధముకేనువుగను, ఏకశరీర సమనస్కగ్రహావృత సమష్టితో బ్రణవాత్మక సవకోటియనబడును వ్యష్టిరూపముతో ఏకపంచా శన్మాతృకాక్షర సముదాయయోగమందు (అక్షరసాంఖ్యయోగమందు, లక్ష్యశుద్ధి నిఁగాని, తిత్తిద్ధినిఁగాని సాధించిన సాధకుఁ సిద్ధియాగిక యోగసిద్ధి. ఇది ఏకపంచాశ ల్లక్షయోజన శబ్దార్థరహస్యము. ‘శుక్రం తే అన్యద్వజతతే అన్యత్’ అనడి శుక్ర గ్రహ మూలమత్ర వేదప్రమాణముచేతను, భగవద్గీతయందలి అక్షరవరిబ్రహ్మ యోగాష్టమాధ్యాయము, మరికొన్ని ఆరప్రమాణవచనములు బహుళముగనున్నవి.

అనూనశాస్త్రర గిరియందే మేరుపునకు దూర్పుభాగమున “దేవధాని”యను పేరుగల ఇంద్రపురమ; దక్షిణదిశయందు యమునికట్టణమగు “సంయమి” పురియుఁ బశ్చిమమున “నిన్లొచని”యను వరుణపురియు, ఉత్తరమున “విభావరీ”యను కుచేర పురియుఁగలవు. వీటికి సాంప్రదాయరహస్యార్థములున్నవి. ఇందులో ఉపదిశంతి యనుకదమివిధమునే బోధించుచున్నది.

మూర్ఖుఁడంద్రపురమగు దేవధానినుండికృమముగ సంచరించుటలో, ఇంద్ర పురమం దుకయించిన మనకుదయకాలమగును. యమపురియగు సంయమిలోనున్న మధ్యాహ్నముగను. పశ్చిమమునఁగల వరుణపురి నిన్లొచనియందున్న సాయంకా లముగను. ఉత్తరదిక్కుననున్న నదురాత్రీయగును. భామగతియందుమాతృమే యాలాగుననుండును. ప్రజలయొక్క అధికార తారతమ్యానుసారముగ మేరువు నకుఁ జతుర్దిక్కులందున్న వారలకుఁ బ్రవృత్తి, నివృత్తి విశేషకర్మలుండును. మేరు మధ్యయందు మాత్రమచలగతిగనుండుటచేత అచ్చటనున్నవారలకు పూర్వముచెప్పిన “సహస్రీయుగవ్యంత” ప్రమాణముగ బ్రహ్మాదినమందుఁగూడ దినసమధ్యగతుండై

సదాప్రకాశించుచుండును. సూర్యుడు త్తరమార్గములో నున్నపుడు మానోత్తర పంచతిము (చక్ర)వాళము దక్షిణముగనున్నట్లును, సూర్యుడు దక్షిణమార్గమున నున్నపుడు మానసోత్తరపంచతిము త్తరదిశనున్నట్లు గోచరించు. అంతరదృష్టి నెఱుగక బాహ్యవృక్కతిదృష్టితోమాత్రమే చూచుచుడితమృన్మృలకు సూర్యుడింద్రజాలము వలె జలనములేకపోయినను, జలనమాన్నట్లు తనమాయచే లోకములను భ్రమపెట్టుచున్నాడు. దేవ, యమ, నక్షత్ర చక్రవిభాగము వేదప్రమాణములేకాక “శ్లో॥ అనులోమగతిర్నాస్తి వశ్యత్యచలావిలోమగం యద్యత్॥ అచలానిభానితద్యత్సమపశ్చిమగాని లంకాయా॥” అని జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రమాణవచనములున్నవి.

సూర్యుడుదయించునట్లగవడు స్థానమున కెదురుగ సమానస్థానమం దస్త్ర మించునట్లగవడుచుండును. సూర్యుడేపురములోఁ దనరథముచే శిరోగతుడై తపించుతేయుచున్నట్లగవడునో యాదిక్కున కెదురుగానున్నవారిది గాఢసుప్తిలో నిద్రించుతేయుచుండును. ఈనలుదిక్కులలోఁదను తను పొగ్గిక్కుయంటుఁగాని పార్శ్వము లంటుఁగాని సూర్యునిజూడఁగలిగినవారలు, క్రత్యగ్గతుడైన యీసూర్యుని(వ్రత్య గాత్మను) సుషుప్తిదశలోఁ జూడలేవట్లే వ్రత్యగాత్మనుగూడ చూడలేనివారలగుదురు.

సూర్యుడు ఇంద్రపురినుండి బయలుదేరి వడునైదుఘడియలకు యనుపురి యందగవడును. దీనిప్రమాణయోజనములు పండ్రెండులక్షలు యేబదివేలు, ఇదిత్రి నాభివిక్రాత్యాక్షరమార్గము. ఇంతదూరముగాని కొంచెమధికముఁగాని సూర్యుడునడుచుచుండును. దీనినే సపాదకోటిద్వయపరిమాణముగల అవ్యక్తప్రణవ ప్రకృతిగాఁ దెలియవలెను. ఈప్రకారమే మరలయమపురినుండి వారుణపురివరకు శైవప్రమాణయోజనసంఖ్య కాలఘడియలను ఇంద్రపురమువరకు వరుసగ గుర్తించవలెను. సూర్యునివలెనే సోమాదిగ్రహములన్నియును నక్షత్రములతోసహజ్యోతిశ్చక్రమును శింశుమారమందు గలసి యే ఁడయాస్త్రమయములతో నగవడుచుండును. “సూర్యవీకాకీడరతి చంద్రమాజాయతేపునః “సక్తందదృశ్యైకు హదిద్దివేయః” అని తారాగ్రహనక్షత్రాదుల గమనమునుగూర్చి వేదప్రమాణములుగలవు.

ఇట్లుసూర్యుని త్రీయాజ్యోతిర్మయ రథగతి ముహూర్తకాలములో ముప్పది నాలుగులక్షలు యెనిమిదిసార్లు యోజనములు. అసూర్యరథమున కొకేచక్రము, పండ్రెండులు, నారు నేములు (ఇవేఋతుమాసములు) త్రినాభులు- (కాలతీయ

ములు) ఇట్టివలయుమునే సంవత్సరాత్మక చక్రముని వైదికులు చెప్పుచున్నారు. త్రినాభియను నామాంతరముగల త్ర్యక్షచక్రము గలదగుటచే నారధము వృతముగు ఉత్తరాక్షము మేరుశిఖరమందును; దక్షిణాక్షము మానసాత్తర పర్వత మందును గాలకర్మలతోను, ఉభయత్ర తైలయంత్రమువలె మానసాత్తర పర్వత మందే తిరుగుచున్నట్లు లోకమున కగపః పరిభ్రమించుచున్నది.

ఇట్లు భూమధ్యవాక్షమందు దీనికిమూలమగు రెండవఅక్షము, తురీయమాన పరమితమై ఉపరిభాగమందుగల తైలయంత్రమూర్ధ్వములోఁగలదానివలె దివ్యధ్రువ మందుఁ గృతోపరిభాగమందు సంబంధముగలదానివలె నిర్మింపఁబడినది. వివరము: తైలయంత్రముధ్యలోఁగల పెద్దరోశీ మేరువు. ఈ ప్రమామూలముచుట్టు అర్ధభాగము నంటి తిరుగుచున్నదే మేరువునకున బంధముగల సూర్యరథాక్షము, ఈ పెద్దరోశీలో మధ్యలో ఎత్తుగాఁగల స్తంభముకొనయే ధ్రువమూలము దీనినంటి సంబంధముగ నున్నదేమరియొకఅక్షము. పెద్దమానురోశీకంటి అర్ధవలయముగ అవలంబింపగా నున్న కొననంటియున్నదే మానసాత్తరము.

ఇట్టిరవిరథనిడము (రధికుడు కూర్చుండదగినగూడు) ముప్పదియారులక్షల యోజన పరిమాణముగలది. అరథయుగము (కాడిమాను) తొమ్మిదిలక్షల యోజన పరిమాణముకలది. అరథమునకు ఛందస్సులనెడి పేరుగల యేడుముఖములుగాగల యొకేగుఱ్ఱము, అరుణుఁడను సారధిచే గట్టిబడినదై రథమును లాగుచుండును. ఈ అరుణుఁడు సూర్యుని రథసారధి. ఇతఁడే అనూరుడనికూడ బిలుతురు సూర్యుని ముందుభాగమందు అరువదివేలమంది వాలఖిల్యాదులంగుప్తపర్వపరిమాణులై సార సూక్తములను జెప్పుచుండురు. ఇటులనే యితరముఖులును గంధర్వాపురస్థులును, వానాగ్రీను వాయుకలగు దేవయోచి విశేషులును, యాతుధానులును మొదలగు పదునాలుగు గణములు గణదేవతలుగఁ బ్రతిమాసమందును రథభేదములతోను పరివార గణభేదములతోను స్థితులతోను సకలజగదాత్మకుఁడగు సూర్యునిద్వాదశ మాసరూపభేదములుగఁగర్వభేదములతో ద్వంద్వభావములతో ఉపాసించుచున్నారు. ఆమాస్యుఁడు లక్షోత్తరసార్ధసవకోటి (౧,౫౦౦,౦౦౦) యోజనపరిమండల మానముగల తనభువన భూవలయమును క్షణకాలములో ద్వికతగవ్యాత్యుత్తర ద్విసాహస్రియోజనములకు(౨౦౦౦ యోజనములు-౪౦౦ క్రోసులని) అక్రమించుచున్నాఁడు.

కుమ్మరివాని సారథివలె సృష్టిచక్రము కాలముతోఁజేరి పరిభ్రమించు మండఁగాఁ గుమ్మరివానిచక్రమునాశ్రియించి అనులోమ వ్రతిలోనుగతిగా తిరుగు

చున్న పీఠికాదులవలెనే సృష్టిసిద్ధిసంహారముల నడి త్రినాభిగలజ్యోతిఃస్థూలచక్రము నాశ్రయించి గతిద్యయభేదములతోఁ బ్రవృత్తినివృత్తి ధర్మాధర్మగతి భేదముచేఁ బర్యాయప్రవర్తనలగుదురు. ఈప్రకారజీవులగతి కాలచక్రముయొక్క మూడవ గతికంటె వేరుగనుండును. కాలచక్రము నాశ్రయించిన పీఠికాదులవలె జీవు లీకాలచక్రము నాశ్రయించి స్థలభేదముచేతను గాలభేదముచేతను గతిభేదములతో నీస్థూలదేహమును మాత్రమే కాలాధీనముచేసి సూక్ష్మత్రైజ్వదేహముతో లింగభంగ మగువరకు నీకాలమునకు స్వాధీనులైయున్నారు. సూర్యుడును ఉదయాస్తమ యాది గమనా గమనాభాసలచే నముద్రములోఁ బడవలెను నమపునానివలె నక్షత్ర రాశ్యాదులతోను శింశుమారముతోనుగూడి వ్యావహారిక కాలచక్రముచేదివ్యవ్రువ మును, మేరువును, బ్రహ్మాణముగఁ దాను దిరుగుచున్నట్లు గనుబడుచు లోకములను బంధమింపఁజేయుచున్నాఁడు. ఇటులనే యాదివ్యసూర్యజ్యోతిశ్చక్రము నాశ్ర యించి తిరుగుచున్న భామ సూర్యచంద్ర నక్షత్రగ్రహ తారాదులగతియు, విపీలి కాదులవలెను, జీవులగతివలెను, దనగతికంటె వేరుగానున్నదని తెలుసుకొనుటకు సంశయములేదు. జీవులయొక్క భిన్నదేశ కాలావస్థలవలెనే యాభామ సూర్య చంద్ర నక్షత్రగ్రహ తారాదుల ఉచ్చస్థితి, ఋణ, వశాది గతిభేదములతోఁ గలిపినక్షత్ర రాశ్యాదికాలచక్రములో నొకకాలముందు అశ్విన్యాది నక్షత్రములతో మేషాది రాసులలోఁ జూడబడుచుండును. ఈలాగునఁజూడబడువానిని నక్షత్రరా శ్యాది భేదములతోఁ గాలగతితో ఋణ, వశగతులతోను ద్యుగోచరముగఁ జూచు చున్నాము. సంశయమేలేదని శుకయోగిందులు విస్తరించి వ్యక్తులరమిచ్చిరి.

అదివ్యభ్రువసూర్యుడు వడ్డునైశ్వర్య సహజసంపన్నుడైన సాత్వాచ్చీమన్నా రాయణుడై సకలలోక కల్యాణముకొరకు త్రియావిహిత కర్మకాండ విశుద్ధ్యర్థమై గుణభేదములతోఁ ద్రిమూర్తిస్వరూపుఁడుగఁ దత్వజ్ఞాసులకును, గర్భులకును, వేద ములకును, సర్వదా ఉపాన్యుడగుచు ద్రియామయమగు తనమండలమునే వడ్డుడెందు మాసములుగఁ రాశిచక్రమును విభజించి నారుముతువులందు వసంతాదిగ ఋతుగుణములతో సకలసృష్ట్యాదికమును జేయుచున్నాఁడు. ఇట్టిసూర్యునికర్మ భూమిలోఁ (బుగుషశ్రేష్ఠులందఱు) ద్రియావిద్యచేతను, వర్ణాశ్రమాచారమార్గ ములచేతను, పాకహవిస్సృమాది యజ్ఞత్రయాది యోగముతోను, వేదవిహిత పుకృతివిభాగముతోఁగూడిన వైతానికసప్తతతువులచే శ్రద్ధతో జయించవారలు సర్వధర్మములతో నులభి మార్గముతో శీఘ్రగతితో అవిద్యనువదిలి జ్ఞానముతో

మోక్షసామోజ్యమును బొందగలడు.

గ్రహమండలములో సూర్యస్థానమునందుఁ గల్గితభూస్థానములోఁ బ్రాచీనాభిచక్రమధ్యవర్తిగాఁ గల్పించఁబడి (మచస్సుగా) వేదాంగ జ్యోతిర్విహిత యజ్ఞకాలార్థస్థితైః పంచసంవత్సర మయయుగ సమష్టాత్మక బ్రహ్మసావన దినమానము మొదలుగ “దివర్త్యయనమాసాంగం” అని జెప్పిన శ్రుతి ప్రమాణానుసారము శుక్లకృష్ణ కర్మయోగముగల యోగసంబంధ మాసాంతమువరకుఁ గల సర్వవ్రతసర్గ విధులచేఁ గల్పించఁబడిన గ్రహసూర్యుని భామసూర్యునిగఁ దెలియ వలెను అట్టిఈభామసూర్యుఁడు లోకకుండగటచే భూరాక్షసశ్యలోకాంత సత్తలోక ములయొక్క ద్యావాభూమిలమధ్యభాగమందైన నభోవలయముయొక్క కాలచక్ర మును బొందెను. ఈవిధముగ బండ్రెండుమాసములను రాశిసంజ్ఞలను సంవత్సర రావయములుగఁను బ్రక్షద్యయములు రాశిలోని నవాంశమును, రాశింబగల్గినెడు కాలావయములను, ఆయనద్యయ చక్రినిధిగనుగూడ అనుభవించు చుండునని చెద్దలు చెప్పచున్నారు. ఎంతకాలము కల్గితద్వాదకార కాలచక్రములోని యార వాంశము ననుభవించునో యదియే ఋతువనియు అర్థభాగముచే నభోవిధియందు సంవర్తించుకాలమును ఆయనమని (ఆరమాఃములు)యుఁజెప్పచున్నారు. ఆకాశ మందు శింశుమారమును జూర్తిగఁదీగిన సంవత్సరమనిరి. సంవత్సర, పరివత్సరే, చందావత్సరే నువత్సద్యత్సరములుగఁ అరువది సంవత్సరములను విభజించిరి. సూర్యుని లిప్తిమందసావ్యాగతిభేదముచే స్పష్టస్థాదినుండి తీవ్రత్కరణముతో విభజింపఁబడిన పంచోషస్సులకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బంచభేదములుగాఁ బంచసంవత్సరములుగ వేదములో వ్యప్తేష్టకా మంత్రములో “వహూర్జాన నవగజ్జని తీత్రీయవినాం మహిమానస్సచంతే” అనియు “పంచభిర్ధాతాః పదభా వివం యత్రాసాక్ స్వప్నాజనీయ త్సంచరంతః తిగ్ త్వసార ఉపయంతి నిష్కృతగ్ నమానంకేతుం వ్రతిముంచమా హాః ఋతూగ్ సప్తతేజవయః ప్రజానతిర్మధ్యే ఛందసః పరియంతి భాస్వతః” అని విస్తారముగనున్నవి.

కావునమహాగ్నిచయన యోగముగల యోగములందుఁగూడ పురుషవ్రతి మూలము సూటయిరువది అంగుళములుగల చట్టపమాత్రమానమై సార్ధసప్తమను జీరుతో ఏకశతవిధ శుల్కభేదములకును బ్రత్యతియగుచు గణితకాస్త్ర) పరిభాషకుఁ గూడ నెరివడుచున్నది.

సూర్యోదయాస్త మయాదివిషయ వివరము.

సూర్యోదయాస్తమయములు సర్వదా మనభ్రమితోఁ గాలభేదములుగ వగుచుండును. ఉదయాస్తమయములసంధి నిరంతరము ప్రతిక్షణమందును, భ్రమియ్యున్నంతకాలము ముందుకుఁ జెరుగుచు వెళ్ళుచునే యుండునుగాని నిలువఁజాలదు. ఇది నిలుచుటే ప్రళయము. అందుచేత సంధ్యలు నిత్యనిరంతరములు. చరిభ్రమణ లేనిచో సంధ్యలుండవు. సర్వదా ప్రకాశమే యున్నదానిలో మధ్యకల్పితములుగాఁ బగలు, రాత్రియు విభేదము గలిగినందుచేత నీరెండు ముఖ్యములైన సంధ్యలేర్పడెను. మధ్యాహ్నమయమునుగూడ సామాన్యసంధ్యగా వఁంతురు. దీనికిఁ పార్శ్వములందు భయకాల భేదగుణములు లేనందుచేతను ఉభయపార్శ్వములందుఁ బ్రకాశమే యున్నందుచేతను మార్కుఁడు భ్రువమునకు నూటిగాఁ దనస్వప్రకాశమందే యున్నందుచేతను ఛాయ యుభయపార్శ్వములందు బొత్తిగా లేనందుచేతను, సూర్యుఁడు స్వస్వరూప తేజోరాశి మధ్యభాగ కేంద్రమిందుండుటచేత అధ్యక్షతగా సంధ్యలు కొంతవఱకు లేవని చెప్పఁదగును. ఒకవేళ చెప్పినను నది ఉభయ 'తేజోమయ మధ్యసంధిగాఁ జెప్పవలెనేకాని, కేవలాంధకారమునకును బ్రకాశము నకును మధ్యలోఁగల సంధివంటి సంధ్యగాఁ జెప్పఁజాలము. అందుచేతనే ఉపవయ నమందు కీర్తివేదమాతయు, సరిత్యసంబాధ సావిత్రియు నుభయమధ్యస్వరూపిణీయు నగు గాయత్రీమంత్రోపదేశమునే ప్రధానముగ వేదముపులేర్పరచిరి. వారికిదేశముతో మనము దాని జపించుచున్నవారలమైతిమి. మనయుభయపార్శ్వములందుఁగల ఛాయ (నీడ) మనయందే అంతర్నితమై లీనమైయుండును. రాత్రింబగళ్ళ సంధ్యలే ప్రమాదములు. మధ్యాహ్నసంధ్య ప్రమాదములేనిది. అధ్యాత్మిక దృష్టితో నాలోచించిన నీకాలము సవిత్స్వరూపము నూటిగ మూలస్వరూపము నకును, భ్రువమునకును, సత్యలోకబ్రహ్మకును, బ్రహ్మాదిగ సుషుమ్నతో సంబంధించియున్నదిగాఁగూడ నుండును.

విష్ణుప్రరాణము ద్వితీయాంశము అష్టమౌఢ్యాదుము, కదునాలుగవ శ్లోక భాష్యమున- ముఖ్యా ఉదయాస్తమయా సర్వదా మధ్యాహ్నవ సతత్యత్వక్రైస్తస్య నస్తవీవ- ఇదికాలముగు జ్యోతిశ్శాస్త్రోరీత్యా అభిజన్మహూర్తము, సర్వదోష ఘ్నము. ప్రాతస్సాయం సంధ్యలంబాదిత్యుఁడు రజస్తమోగుణములతోఁ అగ్నిరూపుఁడుగఁగానవచ్చును. మధ్యాహ్నమందు సత్యగుణముతో సాత్వికము (తెలుపు)

గాఁ గానవచ్చు చున్నాడు. జానాజ్ఞానములఁ జాతస్పాయఁ సంధ్యలుగ తత్వ శాస్త్రములందుఁ దైకొనిరి. ఇందులకొక ఉదాహరణ వ్రమణము “మమమోహ మయీ మూతామృతా-జ్ఞానసుతోత్పన్నాః సూతకద్వయసంప్రాప్తేకథం సంధ్యా ఘృతాసీత యని యొకవిషయముగఁజెప్పిరి తత్వభావముతో రెండునొకటియే. ఈ ద్వంద్వవిధానములు సర్వత్ర బ్రహ్మాండములో నర్పలకుఁ న్నది. ఇందులోఁగల కేవల శుద్ధముగు పగలెంతమాత్రముగాదు. తమస్సు మిశ్రితమగుతగలే. సృష్టిఁ గారణ మట్టితమస్సే. తమస్సు(అజ్ఞానము)న్నంతకాలము సంధ్యలులేవు. సత్య సూర్యుని కెంతమాత్రము ఉదయాస్తమయ సంధ్యలులేవు.

విష్ణుపురాణము, ద్వితీయాంశము, అష్టమోధ్యాయము శ్లో॥ ౧౧.

నైవాస్తమయమర్కస్య నోదయస్సర్వదా సతః॥

ఉదయాస్తమాయాఖ్యంహి దర్శనా ద్యంసంశే॥ ౧౧॥

ఏటిచే ఉపచ్ఛాయలుగ బురాణములందువ్రాసిరి. సూర్యుని వెనుకఁఛాయలు, సూర్యునిముందుభాగమున ఉపయు మధ్యవరుణుడు నున్నట్లుగఁ జెలిరి. ఇవి క్రిమ ఘృగ నీభామసూర్యుడున్నంతకాల ముండును. గతితో గాలముగను, గాలగతితో ఉపచ్ఛాయలును నిరంతరము సంధ్యలుగ సూర్యుని వెంటబడించి యెడతెగనివిగాఁ బరి భ్రమణయున్నంతకాలము పరివర్తనములుగ నుండును. జ్ఞానోదయముతో నవి నశించును.

మొదట సంధ్యలులేనిదియు మధ్యస్వరూపముగలదియు స్వరూపమునకుఁ బ్రతీతిగ నూటిగనున్నదియునగు సావిత్రిమంత్రోపదేశముతో స్వప్రకాశమును గలుగఁజేసి తదనుస్థానముతో సాయుకాలము పలుపుచే బ్రాగ్భమందు సంధ్య నుపాసింపఁజేయుదును. తమోరూపముగు అజ్ఞానప్రాప్తి వీని నీబ్రహ్మాండముతో సంబంధముగా నున్నంతకాలము విడువదని తెలిసి నివారించుటకై అక్షపానో సాస్యములుగ వడంగముతో బ్రయోగపూరితవిధిగా మనమహర్షులు విధించి యాచరించి ధన్యులై మనమార్గదర్శకులైరి. సంధ్యాదేవిని బ్రాగ్భవాద్విజ్ఞానములతో ఉపాసించి తదనుగ్రహమును బొందియెనను ధన్యులగుదరను మనదుద్దేశ్యముతో దేవతాస్వరూపముగ భ్యాసించఁజేసిరి. మరల నీద్రవ్యనిశీధిని గడవగానే త్రిశయనిగ్నుడై పారబ్రాహ్మతోపురది వ్రమణమును వెందియుండునని మరల రాత్రిస్థితము దీనసాధియునగు ఉదయకాలముందుఁ (జ్ఞానోదయ) బ్రాతస్సంధ్య నాభావముఁజేసిరి. అందుచేత తమస్సునకు బూర్వమునను దమోతమునను బ్రమా

దముల కాన్వదములేకుండా నీసంస్థల నుపాస్యములుగ మనవేదముహర్షులు నిత్యములుగ విధివిహితాచారములుగ విధించి యాచరింపజేసిరి.

ఆవనయనమన సమీపనయనమనియు, నయనమన మనస్సుగాన సమీపజనస-మనియు, సూతనవికాసనేత్రము దెరవఁబడటయనియు యన్వయుంపఁదగును. ఈకర్మతోఁ దొంటి యజ్ఞానాంధకారము తొలగి నూతన జ్ఞానతేజస్సామీక్యగతుఁడగుట. పటువున కీయది ద్వితీయ జన్మప్రారంభము, ఉత్తనయన మహిమ వర్ణనాతీతముగాన దెలియక ఉదాసీనుఁడై దూరస్థులై తుదకు ధూర్జలగుచున్నారు. మరల నేనాటికి సమీపింతురో తెలియరాదు. బ్రాహ్మీసరస్వతులుభయ పార్శ్వజ్ఞులు. వీనినే మరొకవిధముగ శ్రీపురుషసూక్తమును “హీ”శ్వతే లక్ష్మీశ్వరత్వైః! అహోరాత్రే! చార్ష్యే”యనిరి. సావిత్రీస్వరూపము సవిత్రీంత్వైః త సుషుమ్నశక్తి స్వరూపము, పృణాది, గమ్యమా. ఈ సవిత్రీసంబంధ సావిత్రిప్రసాదసతోనే భూరాది సప్త్రోశములు, భూరాదివ్యాప్యృతులతోఁ బృథమమునఁ దనలోఁజేరును. తరువాత తనపిండదేహము బ్రహ్మాండస్వరూపత్వమునొంది నీవ్యాప్యృతులతో సమృద్ధిగా సర్వమాలీనమగును. దీని అర్థమును, ఉపాసనను, విధానమును, వేదమును, దెలియక ఉదాసీనులగుచున్నారు. సత్యమును దెలిసిన కేవాటికైనను భారతియు లుపాసకులగుదురు అట్టికాలము కాకతప్పదు. మనలనుజూచి తుదకు సర్వదేశస్థులుగూడ నీమార్గమునే యనుసరింతును. ఇదితప్పదు.

య మ పు రి మార్గ వి వ ర ము.

యమపురి మనకుఁబైన నెనుబదియారువేలయోజనముల దూరముననున్నది. భూమేరువువడికి సమానముగ దక్షిణదిశనుండును. గళించగనే జీవుఁడు యమపురి మార్గమున నించుమించు దినమునకు రెండువందల నలుబదేడు యోజనములదూరము బోవుచుండును. మార్గముధ్యలో బ్రహ్మనాగుపురములున్నవి. ఈపురములగుండా యమభటులు జీవునిఁడిసుకొని వెళ్ళుదురు. జీవునికిది యాతనాశరీరము. మాకాపితులచే జనింపని దేహము. దైవనిర్మితమైనది. యమభటులు మహాభయంకర రూపులు.

పురములు:- ౧ సామ్యపురము, ౨ సారిపురము, ౩ నాగేంద్రపురము,

౪ గంధర్వనగరము, ౫ శైలాగమపురము, ౬ కౌంచనగరము, ౭ కూర్మపురము, ౮ విదితృభవనము, ౯ బహ్వృషదపురము, ౧౦ దుఃఖదపురము, ౧౧ సానాకౌందపురము, ౧౨ సుతప్తభవనము, ౧౩ రాదృపురము, ౧౪ వయోవర్షణపురము, ౧౫ శీతాతుభ్యపురము, ౧౬ బహుభీతిపురము.

మార్గములో విశేషముచలియు, ముండ్లు, విషసర్పములు, సింహములు, పులులు, కక్కలు, తేళ్ళు, అగ్నియు నుండును అనివర్తనముగూడ నీమార్గముభ్యంతో నేయున్నది. దీనిలో నాకులు వాడియైనకత్తులవలె నుండును. ఈ కత్తుములు దేహమునకుఁ దగులుచుండటచేత దేహము మక్కలు ముక్కలుగాఁ దెగుచు రక్తధారలు స్రవించుటచేత జీవుఁడు పరితపించుచుండును. ఈలాగున యమభటు లీడ్చుచు నీవనముగుండా తీసుకొనిపోవుచుండును. ఈవనవిస్తీర్ణము రెండువేల యోజనములు. ఈ వనమందు కాకులు, గూబలు, గృద్ధలు, తేనెటీగలు, దోమలు మొదలుగాగలివి, వాడిగలముక్కుతోను గోళ్లతోను మార్గమునడుచుచున్న జీవుని మిక్కిలి బాధించుచుండును ఇంకను వేడియిసుకయు, బూడిదయు, నిల్వలు సహితము మార్గమధ్యములో నున్నవి. మరల విశేషవర్షమును, బిడుగులుబడుటయు, శిలావర్షములు, రక్తవర్షముపడుచుండును. మార్గములో అంత్యములోఁగల బహుభీతిపురమునకు యమపురి నలువదినాలుగుయోజనముల దూరమునందును. ఈ మార్గమధ్యలో అయిదుయోజనముల విస్తారముతోను ఒకయోజనమెత్తుగల అగ్నివృక్ష మొకటియున్నది. జీవుఁడు దీనిబాధయు ననుభవించవలెను.

జీవుఁడు వాయువేగముతో బదునొంది దినములకు మొదటిపురముగు సామ్యపురముచేరును. ఊర్ధ్వలోకమునకుఁ బోవువారలకు శరీరము సూక్ష్మరూప మేర్పడును. ఈస్థూలదేహము స్థూలలోకమునకు మాత్రమే. ఈ దేహమిక్కడనే విడుచును. మనకుదైన ప్రేతపితృవాదిలోకములున్నవి జీవునికి ప్రేతదేహ మేర్పడియుండును. ఈ ప్రేతదేహము నిరంతరము అమిత తుష్టిచాసాదులతో బహు బాధపడును. అందుచే గర్భలలో తుష్టిచాసాది నివృత్తికియ ముఖ్యముగాఁ జేయబడుచున్నది. యమపురిచేరువఱకు మార్గమధ్యదేహమిది. యమపురిచేరగానే యాప్రేతదేహము మార్పుచెందును. ఇదివైనన్నిత యాతనా దేహము. ప్రేతత్వనివారణార్థముగను, మార్గములోఁ జీవునికి ఆకలిదప్పలబాధా నివృత్తికిని ప్రారంభకర్మముముఖ్యములు. ఈసామ్యపురమందు ఋష్యభద్రనదియు, విశ్రాంతిమంచుటకు నొకమట్టిచెట్టున్నది ఇచ్చట జీవుఁడు మహాచింతతోను మార్గా

యాసముతోను దన దేహబంధువులను స్మరించుచు యదనకీమియు నుపకారములు చేయలేదని వరితపించుచుండును, ఇవట మొదటి మాసిక పిండ దానముతోఁ దృప్తినిఁ జెందును. లేకున్న ఉపవాసమేగతి.

జీవుఁడొకమాసమునకు రెండవదియగు సారిపురముచేరును. ఈపురమునకు జంగముఁడురాజు. త్రైవక్షికశ్రాద్ధ పిండదానముతోఁ దృప్తిచెంది బయలుదేరును. ప్రేతశరీరులు పిండమునేభుజింతురు. ఇదివారికి ముఖ్యము. అందులకే ప్రేత పిండమనెదరు.

రెండవమాసములో మూడవదియగు నాగేంద్రపురమునుజేరును. అసివత్రా రిణ్ణమిచ్చటనున్నది, రెండవమాసిక పిండదానముతో నిచ్చట తృప్తిచెంది ముందుకు వెళ్ళును.

మూడవమాసమున నాలుగవదియగు గంధర్వనగరముచేరును. ఇదిగంధర్వ లోకము. యమపురిమనకు దక్షిణములోనున్నది. ఈమార్గము బహుకష్టతరము. మృతిచెందిన పాపులగువాడీమాత్రమే యీమార్గమునము. మిగిలినవారలు ఊర్ధ్వలోకాదులకు వెళ్ళుమార్గములు వేరుగనున్నవి. యమపురి దక్షిణద్వార మార్గము ప్రేతశ్రీపుమార్గము. ఇచ్చట మూడవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తి చెంది ముందుకు వెళ్ళును.

నాలుగవ మాసమున అయిదవదియగు శైలాగమపురముచేరును. ఇచ్చట శిలావర్షము నిరంతరము వడుచుండును. ఈశాధ లనుభవించకతప్పదు. ఇచ్చట నాలుగవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును.

అయిదవమాసమున ఆరివదియగు శ్రోతనగరముచేరును. ఇది హింసా పురము. ఇచ్చట అయిదవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెంది ముందుకు వెళ్ళును.

ఆరివమాసమున నేడవదియగు కూర్మపురముచేరును. ఇచ్చట ఊసపాణ్డా సిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును ఇప్పటికి నూట డెబ్బదియొక్క రోజులగును. ఉదకుంభదానముతో మధ్యలోదప్పిదీరును, లేకున్న శాధననుభవించవలెను. ఇచ్చట విశ్రాంతి రెండవదియలకాలము మాత్రమే.

ఏడవమాసమున నెనిమిదవదియగు విడిత్రేళనముచేరును. ఈపురమునకు యమునిసాదకుఁడు ప్రభువు. ఇతనివర్షనము మహాభీతికరముగనుండును. ఇచ్చట మహావైతరణినదియున్నది. దీనినిచాలవలెను, ఇది నూరుయోజనముల వైశాల్యము. ఇందులోఁ జీము, రక్తము, నముకలు, మాంసము, పెంటకుక్కులు, నీటికోతులు,

చేపలు, తాఁబేల్లు చాలయుండును. వీటి బాధల ననుభవించుట కష్టతరమగును. గోదానఘోషముతో దీనిదాటునవకాశ మేర్పడును. గోదానముచేయకపోయిన యమ భటులు ప్రేతజన్మనినాటకకు గొప్పముల్లుగొచ్చి ఉడును. ఇది మహా ఘోరము. ఇచ్చట ఆరవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందక యింకను ఆకలి బాధతోఁ జెరిగించి బయలుదేరును.

ఎనిమిదవ మాసమున తొమ్మిదవదియగు బహుకదపరముచేరును. ఇచ్చట నేడవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును. ఇచ్చటనుండి ఆకాశగమనమే.

తొమ్మిదవమాసమున పదియవదిగు దుఃఖదపరముచేరును. ఎనిమిదవ మాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును.

పదియవమాసమునఁ బదునొకొండవదియగు నానాకొండపరమునుజేరును. ఇచ్చటి ప్రేతగణము లనేకవిధములుగ దుఃఖ బాధలనుభవించు చుండురు ఈ పుర నామము సార్థకముగనున్నది. ఇదికొంతమించుమించు జనరల్ ఆస్పత్రివలెనుండును. ఇదిచూచిన యనులోకానుభవము స్ఫురించును. ఈదుఃఖభద్రులు వివరగ నే జీవుఁడు తాను భయకంపితుఁడై ఏడ్వసారంభించును. ఇచ్చట తొమ్మిదవ మాసికపిండ దానముతోఁ దృప్తిచెందును.

కదునొకొండవ మాసమున బ్రెండవదియగు సుతప్తభవనముచేరును. ఇచ్చట పదియవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును. కిడప పదునైదుదిన ములకు, బదుమూడవదియగు చౌద్రపురమునుజేరును. ఇది మహాభీకరముగ నుండును. బదునొకొండవమాసిక పిండదానముతోఁ దృప్తిచెందును.

మూడ్రెండవమాసమున పదునాలుగవదియగు పయోవర్షపురమునుజేరును. ఇచ్చట మహాగ్రావరముతో బాధచెందును. ఇచ్చట ఊనాబ్ధిక మాసిక పిండ దానముతోఁ దృప్తిచెందును.

సంవత్సరము పూర్తి కాగానే పదునైదవదియగు శీతాతుభ్యపురమునుజేరును. ఇచ్చట నెండకాయుచున్నను చలి బాధ నహింపరాక సూరంతః ధికముగనుండును. ఈ చలిబాధ ననుభవించుచు తన బాంధవులను మాటి మాటికిఁదలంచి ఉపకారము కారైరిని పరితపించుచుండును. ప్రథమాబ్ధిక పిండదానముతోఁ గొంచెము తృప్తిచెంది ఘోరమును చెచ్చుకొని పదునారవదియగు బహుభీతిపురమునుజేరును. ఇది బహుభీతికరముగ నుండును. ఇచ్చటికి యమపురి సమానముగనుండును. ఇచ్చటికి ఏప్రేతజనము హస్తమాత్రి (మూరెడు) ప్రమాణమై ప్రేతజేహత్యాగముగను.

ఇచ్చటినుండి లింగశరీరమును సూక్ష్మదేహముకలవాడగును. ఈలింగశరీరము అంగుష్ఠమాత్రీప్రమాణదేహము. ముందుప్రార్థనానుభవ నిమిత్తముగా స్వప్నానుభవ శరీరమువలె నగును. యాతనాశరీరము నధిష్ఠించును. ఇది దుఃఖానుభవదేహము. ఇచ్చటనుండి పాపులతోగలసివెళ్ళును.

— పిండవృద్ధి క్రమము. —

ప్రార్థనాభ్యర్థనలతో బింజితదాసములతో బింజదేహమునకు,
 మొదటిరోజు పిండముతో = శిరస్సేర్పడును
 రెండవరోజు " = కంఠమేర్పడును
 మూడవరోజు " = హృదయమేర్పడును
 నాలుగవ " = పృథ్వీమేర్పడును
 అయిదవ " = సాధ్యమేర్పడును
 ఆరవ " = గుహ్యమేర్పడును
 ఏడవ " = ఊరుపులేర్పడును
 ఎనిమిదవ " = పిక్కలేర్పడును
 తొమ్మిదవ " = పాదములేర్పడును
 పదియవ " = అకలిదప్పలభాధలు వ్యక్తముగా ప్రారంభమగును
 ఏకాదశ, ద్వాదశ పిండములను స్వీకరించి యమభటులచేత బాళబద్ధుడై మహాకైల,
 దుర్గమ, కంటకొ, సిపాతమ్మగ, వక్షి, కీటకాదులమార్గమున వెళ్ళును. మొదటిదేహము
 నశించుటచేత మరల నూతనదేహమేర్పడవలెను. ఇటులనే మనజన్మము మాతృ
 గర్భములోఁగూడ మానవుల ననుసరించియే దేహవయములు అకలిదప్పలేర్పడును.
 విధానమంతయునొక్కటే. ఆయాలోకానుసారమనుభవ భూతదేహములు మొదటి
 దేహము నశించగానే రెండవదేహ ముత్పత్తిక్రిమముగా నేర్పడవలెను.

— యమపురి వివరము. —

ఈపురము నురాసురులకును ఛేద్యముగానిది. దీనిప్రాకారములయొందు
 ముఖ. యమపుర మేడలస్థల మేడలతోను, ఉద్యానవనములతోను దేవగంధర్వాల
 సంగీతాదిధ్వనులతోను అవస్థాస్థ్రీల నాట్యములతోను మణిమయభిర దివ్యసాహ
 సనముతోను మహాజన సభతోను నిండియుండును.
 యమపురి పూర్వద్వార మతిమనోహరమును మణిరత్న భరితముగనుండును.

సర్వభోగములకుఁ గల్గువృక్షముండును విమానములు రాజహంసలుండను. అమృత సరోవరముండును. ఈద్వారమున మహాపుణ్యాత్ములును, బ్రహ్మాత్ములును, నిర్మల రాజర్షులును, శివభక్తులును, దానధర్మాది కార్యములనొనరించిన ధర్మాత్ములును, సంకకాలము నందును, శీతకాలముందును, వర్షాకాలముందును, క్రౌంచములగుదు సౌకర్యములు గలుగఁజేసినవారలును గామాదిగుణవర్జితులును, గురుశ్రుశూషలు, భూదానములు, గృహదానములు, గోదానములు, విద్యాదానములును, యజ్ఞాదులనుజేసిన మహాపుణ్యపురుషులు యమపురమును బ్రవేశింతురు. వీరలకు యముఁడు కేవలశాంతిఁగడుగను ధర్మస్వరూపుఁడుగనుండి యెదుర్కొని అహంబింది ఉపచారములనొనర్చును.

యమపురోత్తరద్వారము అనేకరథములతో ఆవరించి నిండియుండును. సర యానములుగూడ నుండును. సుగంధచందనాదుల నెదియుండురు. హంస, చక్రవాకములతోనుండు సెరస్సులును, శుకపికాది ధ్వనులును, అమృతసరస్సులుండును. వేదవిహితకర్మచరణ, సూర్యోపాసకులు, శ్రీఽదిద్యోపాసకులు, ధర్మ యుద్ధమున మృతిజెందినవారలు, అనశనవ్రతముతో మృతులైనవారలు, రాశ్యాది తీర్థంబులందు మృతులు. యోగముతో, భేహమును త్యాగమొనర్చినవారును, మహాదాతలు సీద్వార ప్రవేశమునందుండరు వీరలకుసహితము యముఁడు బహు శాంతిస్వరూపముతో స్వాగతమిచ్చును. పైలోకములకు వెళ్ళువారలు సీద్వార మార్గమున వెళ్లవలెను. అందులకే యానములు రథములు సిద్ధముగ నుండును. ఇచ్చట ఘంటానాదము నిరంతరము మోగుచుండును.

పశ్చిమద్వారము, రిత్నఖిలము, అమృతానందరసయుక్తము, ఏరావత, మత్త, మారంగ, ఉచ్చైశ్రీవహాయములున్నవి. ఆత్మజ్ఞానులు, విష్ణుభక్తులు, గాయ త్ర్యోపాసకులు, స్వదారరతులు, జితేంద్రియులు, నిత్యాగ్ని హూతులు, వేదపాఠకులు, బ్రహ్మచారులు, వానప్రస్థాశ్రమవాసులు, తపస్యులు, సన్యాసులు, జ్ఞాన వైరాగ్యాదిపంచన్నులు, బ్రహ్మచిదులు, ఋణత్రయవిముక్తులు, వంచనహయజ్ఞ ములనుజేసినవారలు, సకాలనిరంతర సంధ్యోపాసకులు, విమానారూఢులై, అమృత హానముచేసి అక్షరస్సేవితులై యీ పశ్చిమద్వారమున యమపురమును బ్రవేశింతురు. యముఁడు మహాశాంతిస్వరూపుఁడై యెదుర్కొని స్వాగతమిచ్చును. వీరలు తనపురమునందుండువఱకు అతిథిసత్కారముల నొనర్చుచుండును. శ్రీధాభక్తి పరమాదరణతో ఉపహరించును. వీరలు సూర్యలోకమును భేదింతుకొని విష్ణు

వధముగు భువమునుజేరి ముందులోకాదులకు వెళ్ళుదురు.

యమపురి దక్షిణద్వారము మహాఘోరరూపమునఁ బాపుల కగుపించుచుండును దీనిజూడగ నే జీవులు మహాభయకంపితులగుదురు. ఇది మహానీలవర్ణముతోఁ బ్రకాశించుచుండును. జీవుని నీద్వారముచేతఁ జేర్చుగానే చాచులు వీనివిషయము యమధర్మరాజునకుఁ దెలుపుదురు. ధర్మధ్వజులు ద్వారపాలకులు. ఈ ద్వారపాలకులద్వారా జీవునిఁ జిత్రిగుప్తులవద్దకుఁ బంపుదురు. చిత్రిగుప్తులు వీనిఁ జూడగ నే పాపుఁడనిగ్రహించి వీనిపాపకృత్యములను దెలుసుకొని తిరకణములతోఁ జేసిన పాపములన్నిటిని యమునికెఱింగింతురు. వానిపాపములనుబట్టి నరకలోకములకుఁ ద్రోయింతురు. మానవులుగాని దేవతలుగాని యాత్మివర్గములో నెవనకాని తిరకణములతోఁ జేసినవియును. రహస్యకృతములునగు పాపములనుసహితమునచ్చటినుండియే గ్రహించుచుండును. దీనికిమనఁబలిఫోనులే నివర్చనము. వారలకుఁ ఈశ్వరబలముతో సర్వశక్తులునుండును. మనది ప్రకృతిబలము వారలదాధ్యాత్మికబలము. పాపజీవులకు యముఁడు మహాఘోరవికృతాకారముతోను నీలవర్ణుఁడుగను మహిమవాహనుఁడుగను, బ్రళయాన్ని నేత్రస్వరూపుఁడును, దండధరుఁడునై ముప్పదిరెండుభుజములు కలిగి, మూడుయోజనములు పొడవుగను దీర్ఘవాసిఁడుగను నగవడును.

తర్వాత వెనుకజెప్పిన అగ్నిహోత్ర వృక్షమునకు జీవుని వేలాడగట్టి కొట్టుదురు. యమపురి సింహాసనమందిరమునందుఁ జిత్రిగుప్తు లొకపార్శ్వమునందును, ఉగ్రతపంబుజేసినవారలును, సువ్రీతులును, సత్యవ్రీతులును, సన్యాసులును, సిద్ధులును, మహాపుణ్యకర్మరతులును, మరొకపార్శ్వమునందును ఇంకొకపార్శ్వమునఁ బాశదండధరులగు యమభటులునుండురు. మరొకపార్శ్వమునందు అగ్నిహోత్రాదిపితృగణములు, సోమపాయులు, అర్యమాదిదేవతలు, మునులగు అత్రి, వశిష్ఠుఁడు పులహుఁడు, దత్తుఁడు, కశ్యపు; అంగీరసుఁడు, జమదగ్ని, భృగువు, పులస్త్యుఁడు, వారదుఁడు మొదలగువారలుండురు. ఇంకను ననేకులుండురు. వీరలందఱు ధర్మములనుజెప్పుచు ధర్మవిర్ణయమును జేయుచుండురు. మరొకపార్శ్వమునందు మనువు, దిలీపుఁడు, మాంధాత, సగరుఁడు, భగీరథుఁడు. అంబరీషుఁడు, మూచికుండుఁడు, నిమి, వృథువు, యయాతి, నహుఁడు, పురూరవుఁడు, దుష్యంతుఁడు శిబి, నలుఁడు భరతుఁడు, శంతనుఁడు, పాండురాజు, కారతవీర్యార్జునుఁడు, సూర్యచంద్రవంశరాజు శ్రేష్ఠులు. అశ్వమేధములనుజేసిన రాజన్యులు. అర్యముఁడు మొదలగువారలందఱును

సీసభనలంకరించి సేవించుచుండురు ఈసభయందు గోవలధర్మవరులు, పక్షపాతములులేనివారలు, సత్యవాదులు, పుణ్యపురుషులు, యమునినుపాసించుచుండురు. ఈసభవారలా దక్షిణద్వార దిశలందుండు బాపులనుగాని దక్షిణాయనమార్గముగ వచ్చువారలనుగాని చూడరు. వీరలకు పాపులదర్శనమేలేదు.

చిత్రగృహపులగృహమునకుఁ దూర్పుదిశ జ్వరాదిగృహములు, దక్షిణమున శూలాదిరోగ గృహములు పశ్చిమమున యమపాశాజిర్ణరోగ గృహములు, ఉత్తరమున రాజయక్షరోగ గృహములు, అగ్నేయమున మూర్ఖాదుల గృహములు, నైరృతి అతిపారాదులరోగ గృహములు, వాయుదిశ శీతాదులరోగ గృహములు, ఈశాన్యమున శిరోరోగగృహములు వెయ్యియోజనముల విశాలమునఁ జౌకముగ నుండును.

ఈచిత్రగృహపురమునకు నిరువదియోజనములపైన యమధర్మరాజమందిరము మహామణుల కాంకితోఁ బ్రకాశించుచుండును. ఈపురము రెండువందల యోజనములపొడవును, రెండువందలయోజనముల వెడల్పును. బదియోజనముల యెత్తునుండును. వెయ్యిస్తంభములతోను సమస్తాభరణములతోను, మహానూర్య ప్రకాశముగను, సమీతోష్ణంబుగను, అహోదకరింబుగను, బాల్యాద్యవస్థలులేకను, ఇష్టాభీష్టసిద్ధిగను, శీతోష్ణోదక కుండములతోను, నుహపుణ్యశ్రవణంబుగను, వృద్ధులచేత పదార్థములు మొదలగువాఁతో సర్వానుకూలంబై యుండులాగునవిశ్వకర్మచే సాటిలేనిపురముగ దైవముచేర్చింపబడినది.

యముడు పితృగణములలో నొకగణమునకుఁ జేరినవాఁడు. నరకములు దీని క్రిందుగఁ బాతాళమున నున్నవి. నరకలోకములకు రాకపోకల సంబంధములు న్నవి. నరకలోకమనగా అంధకాగలోకములు, అధోలోకములు. పాపములధికములై పుణ్యమలమైనచో పుణ్యానుభవానంతరమే పాపానుభవము. పాపముస్వల్పమై పుణ్యముతిశయించినచో మొదటనే పాపానుభవమగును పితృలోకము మనకులై నున్నది. అందుచేతమనముచేయు పండ్రిండురోజులకర్మలు ప్రేతలకు పండ్రిండుమాస సంఖ్యలకు సరిపోవును. పార్థింభ కర్మలలో నీలాగునజేయుచు, మరలఁ గ్రమముగ శ్రాద్ధాధిక్తులుకల అస్తికులు, మాతాపితృభక్తి పరాయణులు క్రమముగ పండ్రిండుమాసములందు మాసిక శ్రాద్ధాదులను ఊనత్రయీదులను జేయుదురు. కొండఱుచేయుటకు దేశకాలభేదములతోను నితరవైపరీత్యములతోను అనందర్థములతో జరుగునోలేదోయని ముందుగా అవకర్షించి పండ్రిండురోజులలో

నే యాశ్రాద్ధములఁ జేయుచును. మరలఁజేయుకపోయినను దీనితోనే సరిపడును. లేక మరల ఉపరిగాఁజేసిన అధికఫలమే యగునుగాని వృధాకానేరదు. పదిరోజుల కర్మలు చేతకు స్థూలదేహసంబంధ దహనాదులనిమిత్తము శాంత్యర్థముగను, దేహ దహనకాపోషశాంత్యర్థముగను తుల్పిపాస నివృత్తిని సేసంకల్పాదుఁడొకఁడైన కర్మలు జేయుదుము. చేతగివ్వ విముక్తికర్మలుగూడ నిండఁజేసిన మిశ్రితములై యున్నవి. పార్శ్వమునుండి పదిరోజులకర్మలవరకు మృత్యుచెందినవారలిచ్చటనే వాసనారూపముతోనుండుటచేతనే, సీక్రియాకర్మలుచేయవలెను. సంవత్సరాంతముతో విమోక్షము సాపిండ్యముతో వసుధుద్రాదిత్యహాకము చెండుదురు. ముందుగానే అపకర్షించి చేయుటచేత మాసికాడలందు వసుధుద్రాదిత్య రూపములను జెప్పటకు వీలగును. ఆవల వృత్తిసంవత్సరమున కోకసారిచేయు కాలశ్రాద్ధము పితరులు దేవత్యమును బొందుటచేత నిత్యశ్రాద్ధములగును. వృత్తిరోజును భుజించు చున్నవారలవలె సుఖము. దానాదుల ఫలములతో జనిపోయినవారలకు మార్గమధ్యమునఁగలబాధలు నివారితములై అనుకూలములగును. వరోపకారములు, దానధర్మములు. క్రియాకర్మలెప్పటికిని నిష్ప్రయోజనముగాక ఫలమునే తప్పక ఏలోకములందైనను నీయగలవు. ఎప్పటికివృధాగానేరవు. ఈపితృకార్యక్రమా కర్మలు వృత్తిమితములవారును వృత్తిజీవములవారును వారలకుఁ దోడిసంతచేయుచునేయున్నారని బొత్తిగా విడచినవారలెవరును లేకుకాన సంకయమేలేదు. ఈసంవత్సరాకౌషమునుగూడ విదేశీయులుసహిత మాచరించుచునేయున్నారు. నవ్వొది ప్రణాలోకములున్నవని నర్హులు వదించుచునేయున్నారు.

పితరులచరిత్ర విశేషము.

మనపుట్టుకకు మూలకారణమూ పితరులు. పితరులు స్వర్గలోకములోను, ధ్రువామూర్ధ్వలోకములోను నీలోకములోను మూడువిధములుగనున్నారు. భూవామూర్ధ్వలోకమును, బ్రహ్మలోకములోని వారలు నిత్యశాశ్వత పితరులు; పునరావృత్తిరహితులు; ఊర్ధ్వలోకములు. బ్రహ్మలో సాయుజ్యమును జెందువారలు. స్వర్గలోకములోనివారలు దేవాంశ సంభూతులు. దేవతలతో సమానులై యుట్టాదులందు హవిర్యాగములనొందువారలు. మననిత్యకర్మాదులలోను జయోదిహేహ

మాదులును వీరికి ఆజ్యభాగములున్నవి. వీరలలోఁగొండఱు మనవంశపితరులు. వీరలు చంద్రలోకము నాశ్రయించినవారలై శాస్త్రాదులచే సంతృప్తులగుచుండుదు. మరల వీరలు ప్రణ్యక్షిణముతో మనలోకములో జననమొందుదును. దేవలోక పితరులు కొంతకాలమునకు మన్వంతరముతో భువాదూర్ధ్వలోకాదులను బొందుదురు. చంద్రలోకములోని మనవంశపితరులు పుణ్యాతిశయనిష్కామ కర్మలతోను జ్ఞానముతోను దేవత్య ఋషిత్వముల నొందుచు ఊర్ధ్వలోకములగు బ్రహ్మలోకాదులను సహితము పొందుదురు. పై త్రివిధ పితరులయనుగ్రహము మనజన్మాదులకు ముఖ్యకారణము. ఉన్నతి పైనుండియే క్రమముగా మనవరకువచ్చినది. అందుచేత వానికిమనకు సర్వసంబంధములున్నవి.

మనలోక జన్మాదులు లభింపఁ బంచాగ్నిహోత్రవిద్యననుసరించిన విధానముతో మన తండ్రిదేవాము మనఉత్పత్తికిఁగారణము. ఈవిద్యావివరము ఈవ్రథమ భాగములో వివరించఁబడినది. సృష్టిలోఁ బ్రతివిషయమునకు నొక మూలకారణముండితీరును. లేకున్న బరంపరాప్రాప్తిగా రానేరదు. లోకాదులుసహితమిటులనే ఊర్ధ్వలోకాదులనుండియేపుట్టును, అలోచించినచోఁ దుదకు పరాపరము రెండు నైక్యమునొందియే సర్వమూలమైయున్నది. ఇది తెలియకును దెలుసుకొన నిచ్చలేకునీలాగుననే భిన్నపరంపరలతో లోకాదులలోఁ బుట్టి గిట్టుచుండుదు. ఇవే బుధములు వాసనలు.

శింశుమారముతోఁబితరుల సంబంధ విషయాదు లనేకములున్నవి. శింశుమారములోఁ బితృయానమార్గములుగూడ నున్నవి. శింశుమారములోఁగల చంద్రసూర్యాదులతోను పితరులకనేక సంబంధములున్నవి. మనఋషులు మనగోత్రాదులకు సంబంధులై నిరంతరముమనకు తేమాభివృద్ధులు గలుగులాగున ఆశీర్వాదించుచుండుదు. ఇంకను బ్రహ్మాండాధారమూర్తియగు శ్రీఅదిశేషుని సహితము నిరంతరము స్తుతించు చుండుదు. తమసంతతివారలు నీబ్రహ్మాండములో నున్నారనియు వారలను జక్కఁగాఁగాపాడుభారము నీది. నీవు సంతర్పణుడవు; కాలాగ్ని రుద్రుండవు. నీయనుగ్రహముండవలెనని సర్వదా అనంతరూప్రఁడగు అదిశేషునిఁ గూర్చి స్తుతించుచుండుదు. పురాణములలో అదిశేషాంశ పృసిద్ధప్రమాణములున్నవి. మనపితరులకుమ సర్వలోకసంచారాది సర్వశక్తులును దేవతలతో శ్రమానముగగడన్తువి. ఇతరదేవతలవలె యామాదులతోఁ బరస్పర యుద్ధములతో లోకాదులను జయింపవలెనని యుద్దేశముగలవారలుగారు వారు.

ఇంకను మనలోకములో స్వర్గపాదేయ శాస్త్రమునొకదానిని ఆచరింతురు. ఈ శాస్త్రాద్ధాది దేవత పితరుడు. ముందు తమజ్ఞాతులలో నెవరికిఁగాని తివర్గ రూపాదులలో సంబంధముండని యతఁడు అతని నుద్దేశించి చేయుకార్యజ్ఞ మీస్వర్గ పాదేయము.

—o—

పితృశాస్త్రములు యజ్ఞాతుల్యములు.

సర్వదేవతలకు హవిర్యాగముల నిచ్చుకర్తయే యజ్ఞము. వేదమంత్రములతో సాముతో వవట్కూరములతో ఆహ్వానించి నియమానుసారముగ హవిర్యాగములను సర్వదేవతా స్వరూపముగ అగ్నియందు వ్రేల్చుట యందలి ముఖ్యకర్తాంగము. ఈయజ్ఞములైదువిధములు. అంశః పితృయజ్ఞ మొకటి. దీనిని ప్రథమ భాగములో జాలావివరించియున్నాను. “దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞో భూతయజ్ఞస్తధైవచ | మనుష్యబ్రహ్మయజ్ఞాచ వంచయజ్ఞాః ప్రచక్షతే |” స్మృతిముక్తాఫలము వినరము “యత్పితృభ్యః స్వధాకరోతృత్యస్తత్పితృయజ్ఞస్సంతిష్ఠీతే” పితృయజ్ఞస్తుతర్పణమ్ | పితృశాస్త్రాదులందు మన సంబంధ పితృలకేళాక ఆసంస్కారలై నరకలోకములోఁ జాలకాలమునుండి పరితపించుచున్నవారలనుగూడ తృప్తిపరచు విధానాది క్రియలున్నవి. మనకర్తవ్యముతోఁ బిండతర్పణాదుల నొనగఁబడని యితరపితరుల నేకులున్నారు. వారలకు సంతతివారబంధవచ్చును లేకపోవచ్చును. దీనిని మనమనిశ్చయించలేము. సంవత్సరమున కొక్కసారి మహాలయశాస్త్రమున నట్టి సర్వపితరులకు సంబంధములు గలుగఁజేసి వారందరిని దృప్తిపరచులాగున నేర్పరచిరి. దేవమానముతో మనసంవత్సరకాలమువారల కొక్కదినమగును కాబట్టి మన సంవత్సర శాస్త్రములవారలకు నిత్యశాస్త్రములగును. ఇంకను గయాది మహాశాస్త్రములతో మనకుజ్ఞాపకమగుగిరిన వారలెవ్వరినైనను మృతించెడి ప్రేతవిముక్తిలేక కర్మలులేకయున్నవారలకు సహిత ముద్దేశించి పిండదానము చేసినచో వారలకు ప్రేతత్వవిముక్తి తక్షణమేయగునని వేదప్రమాణములున్నవి. ఇదంతసూక్ష్మమైనను ప్రేతత్వ మనుభవించువారలకు మనమెంత ఉపకారులమైతిమో వర్ణనాతీతము. “అనాథ ప్రేతసంస్కారాత్ కోటియజ్ఞఫలం లభేత్” అని యున్నది. ఈసంస్కారమన్నివిధముల నాచరింపఁదగును. శాస్త్రము నెంతశ్రద్ధతోఁజేసిన నంతఫలవంతమగును.

ఈవిత్వకార్యములు సర్వకోశములవాటిని సర్వగుణములవారికి నున్నవి. శ్రాద్ధము పితృగణములందరిని మనమారాధించు విధానమగుటచేత యజ్ఞమునఁడగను. యజ్ఞమునగా సమష్టిరూపము. వీనిచాచరించుటవలన దేవతలకును, చితురులకును, ఋషులకును, భూతములకును, మనుష్యులకును మనమెంత మహిమకాదులుగ నున్నామో తెలియవలెను. ఇట్టిమనము నాస్తికులమైనచో మనజన్మమెంత నిరర్థకమగునో యెంతఋణములపాలగునో తెలియదు. ఋణములనుదీర్చినఁగాని బంధవిమక్తలము జ్ఞానులయు గానరము. వేదముల విమోచించిన మనశ్శాన్తివిషయములు లేటలెల్లమగును. దానమన విధ్యుక్తముల నాచరించి సుకృతి గననగు. కాన వేదము మనల నుద్ధరించు ననవచ్చును.

గంధముతీయునపుడు క్రిందపడు గంధపుబిందువులు నరకలోకములోనున్న మనసంతతివారలను గొందరినిఁ దృప్తిపరచుచున్నవి. పిండవృద్ధానసమయములో క్రిందపడు జలబిందువులతో నరకలోకవాసులగు మనసంతతివారలు కొందరు తృప్తులగుచున్నారు. కర్మానంతరము సమర్జనముతోఁ గ్రిందఁబడిన జలబిందువులతో నరకలోకవాసులగు మనసంతతివారలు కొందరు తృప్తులగుచున్నారు.

బ్రాహ్మణశుద్ధాచమనీయముతోను, పాదపక్షిణాన జలబిందువులతోను, నిమంతిర బ్రాహ్మణ జలాన్నవిక్షేపముతోను గొందరు తృప్తులగుచున్నారు. విశిరాన్నవృద్ధానకర్మలతోను, విశిరపిండ వృద్ధానముతోను, మనవంశములో అసంస్కారులు, కులకాగ్రులును, యజ్ఞభాగములులేని దేవతలు అగ్నిదగ్ధులు అనగ్నిదగ్ధులునై గతించినవారలు సంతృప్తులగుచున్నారు. ఈ క్రియామంత్రములందే అర్థవిమర్శనలున్నవి. ఇట్టిసంపూర్ణశ్రాద్ధమహిమను దెలియకను దెలిసికొనలేకను సంపూర్ణశ్రాద్ధములను విడనాడి తుదకు సంకల్పశ్రాద్ధములను బ్రహ్మర్షణములను మాత్రము కాలమహిమతోఁ జేయుదురు. ఇంకను దర్పణానంతరము యజ్ఞోపవీత నూత్ర నిష్పీడనోదకముతోను, అవలఁగొన్ని తర్పణాదులతోను బంధువులకును, బంధువర్గముగానివారలకును, పర్యవకును దృప్తికలుగును. ఇదియుఁగాక స్నానాదులందు వస్త్రనిష్పీడనోదకముచేతను, ఉత్తరాపొశనమందు హస్తగతకేఠోదకము విడుచుటచేతను గొందరు తృప్తిపడుచుందురు. అందుచేతనే సంధ్యావందనాదిసర్వకర్మల నాచరించుట యెల్లరకు మరవరానిది. తప్పక శ్రాద్ధాభిక్తులతో శ్రాద్ధముల ఆచరించుట చాలముఖ్యము. కలికాలమున సర్వధర్మములకు గ్లానిగలిగినది. మనమున్నంతలో విడువక యాచరించితిరవలెను. కాలమునకు మాయ్పరాఁగలదు.

కాలము శాశ్వతముగాదు.

శాశ్వతమున శాస్త్రములను నిష్టాపూర్తి భోజనముతో బ్రదక్షిణనముపూర్ముతో అర్చనాచార్యమునాదులతో బాదప్రత్యక్షముతో, అర్చనాచార్యతో, వస్త్రములతో, నూతనవదార్థములతో, బహువిధపాక పరిపక్వపదార్థములతో, సంపూర్ణతృప్తికాములుగఁ జేయుచున్నాము. యజ్ఞదక్షిణసహిత తాంబూలాదులతోను ఔషధచారితములతోను వాహనాదుల పాకర్థములఁగావించి సంపూర్ణతృప్తి పరచి అనుగ్రహపాత్రులగుచున్నాము. తుదకు మనశలీదండ్రులు, గురువులు, పండితులు, అభ్యాసకాత్మికులు సహితము మనయింటికివచ్చినచో నిట్టిశాస్త్రతో బూజించవలెను. దలిదండ్రులు తిర్థయాత్రలుచేసి తీర్థమును దెచ్చినను వారలను మనయింటికిరాగానే యివిధముగా అర్చింతుము. ఇవన్నియు గ్రామముగా నిత్యకృత్యములుగాఁ జేయవలసినవి.

తుదకు దక్షిణయోగ్యులు, మహాసీయులు, లభించినరోజునఁ బ్రత్యేకించి శాశ్వతమును దత్తుక చేసిన పధికఫలమున్నదని ప్రమాణములున్నవి. ఇట్టివారలు లభించుట అరుదు. లభించిన రోజు మహాపర్వముగా భావించియుట ఉత్తమధర్మమనిరి. శాశ్వతకాలమందు గర్త చాలానియమాదులతో నిగ్రహశక్తి యుక్తుడై యుండవలెను. భోక్తలుగూడ పూర్వమందును భోజనానంతరమందును నియమాదులతో నుండవలెను. ఉభయులు భోజనానంతరము మురిచేసిని ఆశించి భుజించరాదు. సీరుమాత్రము విధిలేక తీసుకొనవచ్చును. మరుసటిరోజు “వరోహణి” స్నానముతో విముక్తియగును. శాస్త్రములు నిమృత్రితస్నానముతో, మరుదినము ఉదయముననే స్నానముచేసి, గాయత్రీమంత్రముతో నెదిమిది మారులు అభిమంత్రిత హస్తాదకపానమును ముమ్మారు ప్రాశనము చేసినగాని పరిశుద్ధులుకారు. అవలఁ బ్రత్యేకించి శతగాయత్రీ మంత్రజపమును దత్తుక చేయవలెను. సంధ్యావందనమును సంక్షేపముగా కర్తచే నియమబడిన దర్బాంకురములను భద్రపరచుకొని చేయవలెను. మన పితృశాశ్వతములేకాక అనేక విధములగు శ్రాధములున్నవి. మన్వాధ్యులందును, యగాదులందును, సంక్రిమణ ములందును, పర్వములందును, అష్టకాదుల నిత్యశాశ్వతములు ననేకవిధములుగఁ జేయవలసినవి యున్నవి. నక్షత్రశాశ్వతములును, మఖానక్షత్రయుత శాశ్వతమును గయాశాశ్వతము కన్యారాశిలో సూర్యుడును మహాలయశాశ్వతము, భాద్రపద బహుళపక్షమున గ్రామముగ అన్నిరిఘులను నక్షత్రములననుసరించి శ్రాధములును

ధనుర్నారాశ్రాద్ధములును, అత్యుత్తమములు. యోగిగాని జ్ఞానిగాని నిమంత్రణకు లభింపజేసినశాశ్రాద్ధము మహిమ వర్ణనాతీతము.

పృథ్విశాశ్రాద్ధములు గొన్నియున్నవి. సర్వశుభకార్యములందునివి ముఖ్యముగఁ జేయవలెను. ఇవి ఉభయార్ధములతోఁ (సపత్నికముగా) జేయవలెను. తిర్యగ్యోనియందు జన్మించినవారలు, వృక్షరూపమునొందినవారలు న్నానకాలమందు వస్త్రమును సయచెరుగులతో నాలుగుడుడతలతో నుండుగా మలినముపోవులాగున ఉడఁమువేసి పిండినవెరుక మరల జలమును వేసి ఉపరివస్త్రముతోఁ బిండినఉడకముతోఁ దృప్తులగుదురు, “ఏకవాసనోననిమజ్జేత్” అను గౌతమసూత్రప్రకార మొంటి వస్త్రముతో న్నానముచేయరాదు. అట్లుచేసి కట్టుకొన్నవస్త్రమును బిండిన బైవారికి రేతః పానముగను అందుచే ఉపరివస్త్రాడకము నీయవలెను.

సంతానార్థముగ మధ్యమపిండమును మూలేపూర్వకముతో భార్యకు నీయ వచ్చునని శాస్త్రము బోధించును. కొన్ని దేశము లందీయాచారమున్నది. పూర్వము ఛాయయును భూపత్ని మధ్యమపిండమును దిననందుచేత సరకానురుఁడుపుట్టెను.

సింధునదికుత్తరమున, సర్వదానదికి దక్షిణభాగములోఁగల కిరతీయనదివద్ద తీర్థశాశ్రాద్ధముఁ పులమగును.

కీర్త్యశాశ్రాద్ధములదైవములు, నైమిత్తికముల వద్దైవతములు. కామ్యశాశ్రాద్ధములు పృథిసంవత్సరమునందును శాశ్రాద్ధకర్తయొక్కకోరిక వేదావిరుద్ధమైనయెడల దప్పక చేయవచ్చును.

శాశ్రాద్ధములో “ఊర్జంవహంతీ రమృతఃస్మృతం పయఃకీలాంమ్” అను మంత్ర క్రియాకర్మలున్నవి

ఊర్ధ్వచంద్రుణికుమారైః. ఈమెనుమనపితరులు మోహించుటచేత కావదగ్గులై భూమిలోజన్మించిరి. విశ్వేదేవతలు మోహించక ధన్యులై స్వర్గమున నిలిచిరి. అనిపారాణిక చరిత్రకలదు. ఈమెతండ్రి కొవముతో హిమాలయపర్వతమునందుఁ “గోక”యనునదిగాఁ బుట్టెను. కొంతకాలమునకు దైవికముగఁ బితరులీనదిలో న్నానముచేయునమయములో శ్రీయజ్ఞస్వరూప వరాహమూర్తి చిమ్మివేయగాఁ బితరులు, అనదియును కాపదిముక్తులైరి. వరాహరోమములే దర్శులు. స్వేదోదక భిందువులే తిలలయ్యెను. అందుచేత నివిముఖ్యములు. మరల శాశ్రాద్ధాదులందు విశ్వేదేవతలరప్పించి మొదటపూజించుటచేత పితరులు ధన్యులైరి. అందుచేత శాశ్రాద్ధాదులందు విశ్వేదేవతలు ముఖ్యులైరి. ఊర్జంవహంతీ అనుమంత్రములో

చేయునది “కోకనదీ” తీర్థమునకి భావముతోఁ బిండప్రదానము చేయుటచేతఁ బితరులకుఁ దృప్తి కరములగును. ఈ అర్థమునే “తిలోసిహమదేవత్యః” అను మంత్రము కూడ చెప్పుచున్నది, దీని రాక్షసులు రాకుండ నివారణముగను. పిండములకు నిది యొక యావరణముగను. కీలాం=నీళ్లకును, అగ్నిబాష్పం నష్టగించుటకును అర్థముగ నున్నది. బంధనమనిగూడ అర్థమున్నది. ఊర్జయనగా=ఉత్సాహము అర్థము. ఛాయయను భూపత్ని చేతను సోమఁడధిదేవత యగుటచేతను స్వధాయను సామముగలిగెను.

అగ్ని=పితృనివాస స్థానము. సప్తపితృగణములలో అగ్నియొక పితృగణము. వాయువు, సూర్యుఁడను బితరులకు నివాసస్థానములు. దక్షపుత్రికలు, ఊర్జ, కీలాం, మధు స్వధాయనువారిలు. కోకమును నది జలముగను, అగ్ని సంబంధముగ నుండుట చేతఁ బితరులప్రీతికై చేయుదురు. మధువీనదీజలమే శ్రాద్ధములకు, మధువు, తిలలు, దర్పలు, రజితము, గయోగదాధరుడు, మధ్యమ, స్వధాకారము, పిండము, ముఖ్యములు.

మహాలయమందును, గయాశ్రాద్ధమందును ధర్మపిండము లనేకములువేయఁ తగినవియున్నవి. ఇది సర్వలకు మహాపాపహర క్రియాశర్క.

ఈకారణములలో శ్రాద్ధము యజ్ఞవరాహ రూపముదాల్చినదై యజ్ఞమాయెను. దేవతాగణసమూహముతో దేవయజ్ఞము పితృగణసమూహముతో బితృయజ్ఞముగను.

(౧) అప్తకాదులు, మన్వంతరములు. అన్వప్తకములు మాతృపూర్వకములు. (౨) గృహణ, వ్యతిపాతామావాస్య, జన్మసక్షత్రీ గృహశాంతులందు శ్రాద్ధములు పితృపూర్వకములు. (౩) అమన, విషవద్వయంబిందు, సంక్రాంతిలు మంత్రవిధిగను బిండరహితముగ జేయవలెను.

శ్రీ! పితృబ్రాహ్మణమనూసికే తిప్తరుషం తిథేగయాయాం సకృత్పక్షే తత్పశు దైవతం పృథిదిసా శ్రాద్ధం త్వమంత్రంతతః॥ వృద్ధవత్యమ మాసువై మనుయుగ శ్రాంతేషు పాతేధృతే॥ వృధ్యప్తగృహణే నవాత్మకమిదం అన్వైషు వృద్ధవతం॥

పిండసంబంధము: పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులు, దేవసంబంధము, పితామహ, ప్రపితామహ, బృహపితామహులు మాతృపూర్వక శ్రాద్ధములలోఁ బంచముఁడును బితృపూర్వక శ్రౌతశ్రాద్ధాదులలో సప్తముఁడనియూ సాపిండ్య నివృత్తినిఁగూర్చి చెప్పబడినట్లే నిర్ణయసింధుగ్రంథమందు శమలూకరుఁడు, శ్రీ! శమీ

పత్ర ప్రమాణనామిన్ స్మృతిహావనము నుదహరించి వ్యాఖ్యానించినాడు గ్రంథవిస్తర భీతిచే వాయులేను. అచ్చటజూచుకోవలెను.

యజ్ఞమానఁడు మొదలుగా సప్తర్షులు పూర్వార్కపరమక్తిలో బిందభాక్తులగుటచే నొకేపురుషరూపముగా లెక్కింపఁబడెదరని తెలియవలెను.

యజ్ఞయాగాదులలోను దేవతాపూజలందును సర్వకర్మలందును మధ్యలోఁ గ్రిందఁబడు జలమిందువులు, నాజ్ఞబిందువులు హవిస్సంబంధమైన మెతుకులు వృథా కాక యజ్ఞభాగములులేనివారలకుఁ దృప్తినిగలిగించును. ఆకారణంబుగఁ యజ్ఞశేషములన్నియు వేదినతికొనించుకూడ వృథివైఁబడిన వేదియుఁగాని యెంతనూ త్రిము వృథాకాజాలదు. ఏదోయొకవిధమగు తనరాశి దానినిగ్రహించును. తుదకు బృథివికూడ వాసారమునులాగును. అందుచేతనే మనధర్మములలోఁ గ్రిందఁ బడినవాటిని మరలగ్రహించరాదని ధర్మజ్ఞులైన మనపెద్దలుచెప్పుదురు. ఇప్పటి వైజ్ఞానికులు వ్యక్తిప్రత్యక్ష దృష్టిలో నీలాగుననే గ్రహించఁగూడదని చెప్పుదురు. మనవారలు క్రిందఁబడిన పుద్బిష్టములనికూడఁ జెప్పుదురు. ఈలాగున సర్వమును బ్రకృతిదృష్టితో విమర్శించి నన్నియును ఆధ్యాత్మికదృష్టితోను విమర్శించవగును. వ్రుతిదృష్టితో దేహసంబంధముగను ఆధ్యాత్మికదృష్టితో ఆత్మసంబంధములుగ నగును. ఆభిమాన మనస్సుల నాశ్రయించి భేదములుగ నుండును.

—* శ్రాద్ధదినేదాత్మ భోక్తృనియమః. *

బృహస్పతిః- తాం నిశాంబిష్టాచారీస్యా చ్చాగ్ధకృచ్చాగ్ధిత్తైస్సహ। ఆస్యథావర్తమానా తౌస్యాతాం నిరయగామినాః। మత్స్యః- పునర్భోజన మధ్వా నం యానమాసనమైఘనే। శ్రాగ్ధకృచ్చాగ్ధభుక్తైవ సర్వమే తద్వివర్జయేత్। స్వాధ్యాయం కలహంఽవైవ దివాస్వావంఽచ సేచ్ఛయా। యమః- పునర్భోజనమధ్వా నం భారాధ్యయన సంగమాః। సంధ్యాం విగ్రహిహూ హూమం శ్రాగ్ధభుక్త వ్రవర్జయేత్। దంతధావన తాంబూల తౌతాభ్యంగన భోజనమ్। రత్యేవధి వరా న్నాని శ్రాగ్ధకర్తా వివర్జయేత్। సంధ్యాపహామయాః పృతిషేధస్వకృత ప్రియ శ్చిత్తస్య కృతేప్రియశ్చిత్రేకుర్యాత్। అతఏవ భవిష్యత్పురాణమ్ - దశకృత్వో షిభేచ్ఛారో గాయత్ర్య శ్రాగ్ధభుక్తిః। తతస్సంధ్యాముపాసిత జపేచ్ఛజపయా దపి. ఇతి। జపయాదాత్యేత దస్యస్య హూతురలాభే దప్తవ్యమ్ తల్లాభేతు తేనైవహవయేత్। యదాహితాత్యాయనః- హూతశీవ పవనసేవహ్యకృత్ శ్రాగ్ధభోజనే ఏవమాదినిమిత్తేషు హవయేద్వేతియాజయేత్। ఇతి హవయేద్వేతి

యగ్గోభిలాది భిరుక్తం తదేవమాది నిమిత్తేషు యోజయేదిత్యర్థః॥ పశేద్యురపి
తత్ప్రీత్యై బ్రాహ్మణాః భోజయేద్దైవిజః॥ అనశేష్యకృతస్త్రివ శాపం దత్తాన్వనజం
జితే॥

శ్రాద్ధంబుచేయుట ముఖ్యకర్తవ్యములలోనొకటి. ఇందుభోక్తలు కర్తయుఁ
గొన్నినియమములఁ బాటించవలయును. కృచ్ఛాచులతోను, బ్రహ్మచర్యముతోను
శ్రాద్ధదిగ్గజ రాత్రీయు గడవవలయును. అట్లుగావింపనివాఁడు నిరయంబునందును.
నాఁడుపునర్భోజనము, త్రోవనడచుట, మైధునము వర్జింపవలయును. మరియు
సద్యయనకలవా దివానద్రీల వర్జింపవలయును. పునర్భోజశాధ్యగమన భారవహ
నాధ్యయన సంగమ సంధ్యామదన పరిగ్రహ హోమాంతాష్ట కర్మలవిడువవల
యునని యముఁడువలెకెను. శ్రాద్ధకర్త దంతభావన తాంబూలక్షౌరాభ్యంగ భోజన
రత్నైషధ వరాన్నభోజనకర్మల నాచరింపరాదు. (భోజనమనశ్రాద్ధకర్మమునకు ముం
దుమొనకల నేవిధమైన యాహారము గొనరాదుభావము) కర్తకు నిషేధింపఁబడిన
అభోజనము ఏకాదశ్యాది వ్రాతాంగోపవాస విషయమని తెలియతగింపి. సంధ్యా
హోమనియమముగలవారలు పాయశ్చిత్తంబుగ స్నానమాచరించి గాయత్రీ
మంత్రంబుచే నభిమంత్రించిన జలములఁబడితేడవలు పానముచేసి యాచరింపవచ్చును.
నియమరహితులొచరింపరాదు. ఆచరించిన నిష్ఫలంబగు మృతాశౌచ జాతాశౌచ
ప్రవాసగతాశ్చతులు హోమకీర్య కనర్హులు. శ్రాద్ధదినమునకు మరుసటిదినమున
భోక్తల భోజనాదుల సంతృప్తుల నొనర్పవలయును.

— 0 —

అవరాహ్మకాల మెట్లు పితరులకు ముఖ్యము.

మనకుఁగల పగటికాలము నయిదుభాగములుగ జేయఁగ నందు (౧) ప్రాతః
కాలము, (౨) సంకమకాలము, (౩) మధ్యాహ్నకాలము, (౪) అపరాహ్న
కాలము, (౫) సాయంకాలము. మనకుఁగావలసిన తిథియందు, అపరాహ్నకాల
మంతయధికవ్యాప్తిగా నేదినమందుండునో అనాఁడు తిథినిర్ణయము చేయవలెను.
రెండుదినములందు సమముగ వ్యాప్తిగా నున్నచో మొదటిరోజు తిథి నేగ్రహించి
పితృకార్యదులను జేయవలెను. ఏలననగా మొదటిరోజునందు మనకుఁగావలసిన
తిథి దీర్ఘకాలవ్యాప్తితో మరుసటిరోజున అపరాహ్నములోఁ గంతవఱకు వ్యాప్తిగా

నుండును.

పితృలోకము స్వర్గలోకములో (శింశుమారములో) దక్షిణదిశలో యమపురమునకుఁ బశ్చిమదిశ నమిషముననున్నది. అన మానసాత్మర పర్యవేక్షకునకును లోకాలోకపర్యవేక్షకునకును మధ్యలో శింశుమారములో మృగవీధియందుఁ బితృలోకమున్నది. కాబట్టి మనకు అపరాహ్ణకాలమునకుసరిగా పితృలోకములో సూర్యసంచారమేర్పడి వారికి సంగమకాలముగా నేర్పడును. ఈకాలము మనకును పితృలోకమునకును కర్మసాక్షియగు సూర్యశంబుధముకలది. సూర్యోదయముతో నే కర్మలకు ముఖ్యావకాశము, రాత్రికాలము తమస్సుతోఁ బ్రళయకాలముగ నుండుటచేత గర్మలకు నిషిద్ధము. మనము పితరుల నుద్దేశించిచేయు దానధర్మాదులు శ్రాద్ధాది కార్యములు తగటికాలములోఁ బితరులకుఁ జెందినచో వారికి, నివి భోగ్యములుగానుండును, రాత్రికాలములో నెవరికిని బ్రయోజనములుగావు. మనముచేసినవి ఉపకారములుగాక ప్రళయములోఁ జేరినవగును. వృథాశ్రమయగును. పార్థివలు, హోమాదులందు ఆహుతులు, నైవేద్యములు, అర్చనాదులు, ధ్యానాదులు మనసంకల్పానుసారము మనస్సంబంధముతో మనస్సులో నాయామూర్తిని నిలిపి తదాకార చిత్రవృత్తితోఁజేయ దేవతలు వేదమంత్రావాహనతో నావ్రతములందు, గార్యస్థలమందును అర్చించుమానవులందును ఆపహించియుండును. మనముగూడ ఆరాధన కాలాంతమువఱకును దక్షిణధ్యానభావముతోఁ దత్త్వరూపముగను మనశ్చిక్రణములు నుండునేకాని యితరభావముతో సహజముగ నుండదు. మనము మనస్సులో కోరికలను సంకల్పములతో ముందుగా నాలోచించనిచే యేకార్యము స్థూలములో సిద్ధించదు. ఈలాగుననే మనస్సంకల్ప భావనలతోఁ గార్యముల సిరోకములో మరల బ్రత్యక్షఫలముగాంచి అనుభవించుము. కోరికలు నెరవేరును. అనుకొన్నవి ప్రత్యక్షానుభవములే భావనయు, మనస్సు సంకల్పములు లేనివారి విషయమును గూర్చి ఆలోచింపఁబనిలేదు. మనకర్మలన్నియును అగ్నిసాక్షిగను, సూర్యచంద్రాదులసాక్షిగను, ఆఖండజ్యోతిరూప దీపసాక్షిగను శీగ్రణతతి దేవతాసాక్షిగ వేదమంత్రోచ్ఛారణతోఁ బ్రతికార్యములను జేయుచున్నాము. శూన్యముగ శూన్యరూపముతో రిక్తహస్తములతో వస్తుహీనముగ జేయుము. ఇవన్నియు మనకర్మలకు సాక్షిగానుండును. ఇందులకు మనకర్మలలోఁగడపటివాక్యము మంత్రహీనము, క్రియాహీనము, భక్తిహీనము, పారశ్రావన జరిగినచో సర్వము జనార్దనస్మరణచేఁ బరిపూర్ణముగ గాతయని. తెలియునిలోపాదులను గుఱించి నవి

సాగరయవముతో బ్రాహ్మచి ఈశ్వరార్పణము చేయుదుము. సర్వదేశమతముల వారందరును దమకార్యముల నీలాగునకే చేయుచున్నను మన నుమాత్రము తృణీక రింతురు. మనయొక్క భిన్న భావము, అభిమానహీనత సర్వధర్మత్యాగము మనల నిట్టిస్థితికిఁ దెచ్చినవి. ఇతరదేశీయులు తమస్వధర్మమును, మతమును త్యాగమెవ్వరు నింతవరకుఁ జేసినదిలేదు. తమ మతములో మరలను జేర్చుచుండుటనత్యము వ్రత్యమైనదనియు. ఎవరేమిచేసినను ప్రైవిధానము ననుసరించియే చేయవలెనుగాని, మరేవిధానముగాని మార్గముగానిలేదు. సర్వమతములీవిధానమార్గముననే నడువ వలెను.

సూర్యుడు జగదాత్మగాఁ దగలేకనున్నతో సృష్టిస్థితిలయాదులతో జగత్ప్రభువుగను లోకభర్తగను నుండుటచేతను బరిపాలనతో సద్విలకును అందఁ జేయుభార మాయనయందున్నది. మనరాజ్యములో మన సర్వవ్యవహారాది కార్యములను ఎవరెవరికిఁ జెందవలసినవి. మనము చిరునామా చక్కగా వ్రాసినచో టపాలాశాఖద్వారా యెట్లు వారలకుఁ జెంది ఫలానుభవములుగా నగుచున్నవో యట్లులే మహాశక్తి సంపన్నుడగు తిమ్మారెడ్డిసర్వరూపుడగు సూర్యునిగుఱించి చేయుచు లాతనిఁజెంది ఫలవంతములగును.

దీనివారలొంది మనపితృశ్రాద్ధములను దీవిధకర్మలుగాఁ జేసిరి. ఏనవగా మనపితరులు, పితృలోకములో నుండవచ్చును, పుణ్యక్షేత్రముతో మర్త్యలోకముగు నీలోకములో మానవులుగను లేక ఇతర జీవరాసులుగను వారికర్మానుసారము జన్మించియుండవచ్చును. అందులకే శ్రాద్ధమును అగ్నికరణముతో యజ్ఞేశ్వరుని యందు. ఆహుతులతో దేవలోకములందుండినచో అచ్చటికి చేరులాగునను, బ్రాహ్మణభోజనాదులతో నీలోకములో మానవాకృతితో సహజీయ సంబంధులైన వారికిఁ జేరులాగునను, సిందవృధానమున నితరజీవరాసులలో జన్మించినచో జెందు లాగున నియమించిరి.

అగ్నియందుఁజేసిన ఆహ్వాద్యాహుతులు, కర్మలను దేజోహవములై అదిత్య ప్రకాశ సుషుమ్న నాదులతో అదిత్యునిఁజేరును. అదిత్యుడు జగత్ప్రభువుగాన ఆ యాలోకముల వారలకుఁ గర్మరూపఫలము లందఁజేయును. ఈ ఫలములతో లోకానుసారముఖము లనుభవింతురు. మనరాజ్యములో బ్రాహ్మణులకు విష్ణువంది మనకార్యసాధనములను జేసుకొన్న విధానముగను డపాలు, రైల్వేద్వారా కంపినవి మనవారలెట్లు చేరగలవో అట్లులే విధానము; సమన్వయము.

మనకు దూర్బుదిశన సూర్యోదయమైనచో వన్నిదిక్కుల వారికిని దూర్బున సూర్యోదయముగా నేరదు సూర్యగమనసంచారక్రియనుతో నాయూదిశలలో ములను సూర్యుడు బొందుచున్నచో మూర్యోదయమగును. మనసూర్యోదయము దక్షిణదిశలోగల సంయమనీపుర వాసులకు రాత్రికాలమగును, మనకుమధ్యాహ్నము వారలకుదయకాలముగను, మనకపరాహ్ణమువారికి సంగమ మధ్యాహ్నముగను గొంచెముచుమించుగా నగుచుండును. మన కపరాహ్ణము వారికి సంగమ మధ్యాహ్నమిశిత సకాలమగును. సూర్యోదయము సర్వలకు నొకేవిధముగ మనలోకమునగాని మరేయిత్రలోకములవారికిగాని, యొకేకాలముగ నుండక. సూర్యోదయాదినుండి మనకు మధ్యాహ్నమగుటకు బడునైదుఘడియలకాలము వట్టును. మరల పను నైదుఘడియల కాలము అస్తమయమగును ఉదయదిశనుండి దక్షిణదిశకుఁ బడునైదుఘడియలకాల దూరముననున్నది. దక్షిణదిశనుండి వశ్చిమము అస్తమయదిశనుఁ బడునైదు ఘడియలకాల దూరముననున్నది. దీనినే శిశుమూరముతో సూర్యసంబంధముగా మనభూమికి దినమొక డిగ్రీప్రకారము సంవత్సరమునకు మూడువందల అఱువది అంశలుగా (డిగ్రీలుగ) విభజించిరి, ఇతే మనకు దినసంఖ్యలుగను, మనసంవత్సరము స్వర్గలోకములవారి కొకదినముగ (అరువదిఘడియలు) నేర్పడెను.

కాబట్టి పితృకార్యములు అపరాహ్ణములోఁజేయుట పితరులకు ముఖ్యకాలమగును. వివరీతములుగఁజేసిన అకాలకార్యములగును. ఈలోకములో ఒకరి కొకరు పరోపకారములు చేయుచున్నట్లుగ మనము పితరులసంతతిలోఁ జేరినవారలగుటచేతను, చితరులుండు లోకములో, గర్భల కవకాశమార్గము లేనందుచేతను, మనమువారిసంపాదనతోఁ బోష్యవర్గములోఁజేరి కొంతకాలము వృద్ధియైనందుచేతను, వారల యనుగ్రహశీర్వాదములను బొందుటకును శ్రాద్ధాలను దర్పణాదులను జేయుట ధర్మము.

మనము సంతర్పరాపముతో నామగోత్రోచ్చారణతో మంత్రోపాసముతోఁ జేయుట వారిచిరునామావలెనగుచు వారినే తప్పక పొందును. ఉదకరూపముతోఁ దర్పణాలు చేయుటచేత నాశివకములు రథరూపములై వారిలోకమునఁజేర్చును. ఇందుకు మంత్రోపాసమున్నది. “దేవస్సత్వేనవితుః పృథ్వీ, అగ్నిస్సోర్భాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాం రాజాత్వావరుణో దేవిదక్షిణే హిరణ్యం” ఈ వృథివిలోని సర్వవస్తువులు మనకు పైలోకమునుండియే క్రిమముగా వచ్చుటచేత మరల

వన్నియును అంత్యమునఁ బైలోకమునే చేయును. సూర్యరశ్మియన్నిటిని ఆకర్షించుచుఁ బైలోకమునుజేర్చును. సూర్యునియందు సర్వశక్తులున్నవి, పితృలోకమునకును ద్విశంకుస్వర్గమునకు సంబంధముగలదు. పితృలోకదిశయబట్టి యునుసర్వరాజు పితృ లోకాధిపతిగనున్నాఁడు. అందుచేతఁ బితరులకును యమధర్మరాజునకు సంబంధము కలదు. త్రిశంకుస్వర్గ మధోముఖముగ నున్నది. (అధోముఖస్థితికి స్థానముగ నున్నది.) ఇదియే పితృలోకము పితృకర్మలు అపసవ్యములుగా నుండుటకుఁ గారణము. పితృకర్మలుగూడ నిత్యకర్మల యనంతరముచేయువలెను. పితృకర్మల నాచరించినవెనుక మరేకర్మలను జేయరాదు. చేసినచోఁ బితరులకు విరుద్ధముగాఁ జేసినట్లుగును. వారలు తృప్తిజెందరు. పితృలోకము దక్షిణదిశతోను, అపరాష్ట్రా కాలముతోను నితరకర్మలు మధ్యాహ్నమునకే ముగించవలసినవిగా నుండుటచేతను కాలభేదముచేతను లోకభేదముచేతను వీరలనుగురించిజేయు కర్మలంత్యములుగా నేర్పడెను. అపరాష్ట్రానంతరము సాయాహ్నమే మిగులును. పితృకార్యావలంబితర సంబంధములే యుండరాదు. పితరులకుమాత్రమే సంబంధింపవలె యుండవలెను. ఇతరస్మర్యులు పితరులకు సరిపోవు.

విషువంజ్ఞ అమావాస్య విశేషము పితరులసంబంధము.

శ్లో॥ కృత్తికానాం యదాసూర్యః పృథమాంశ గతోభవేత్ | విశాఖానాం
తథాజ్ఞేయ శ్చతుర్థాంశే నిశాకరః || ౧౯౬ || విశాఖాయాం యదాసూర్యశ్చర
తేంజశం తృతీయకంతదా చంద్రిం విశాసీయాత్ కృత్తికాశిరసి స్థితం || ౧౯౭ ||
విషువంతం తదావిద్యాదేవమా హుర్భహర్షయః | సూర్యోనవిషువం విద్యాత్ కాలం
సోమేనలక్ష్మ్యతే || ౧౯౮ || సమారాత్రిరహస్త్వైవ యదాతద్విషు వద్యవేత్ | తదా
దాసాని దేవూని పితృభ్యో విషువత్యపి | బ్రాహ్మజ్యేభ్యో విశేషేణ ముఖమేతత్తు
రైవతం || ౧౯౯ || ఊనరాత్రాధి మాసాచ వలాక్యాస్తా ముహూర్తకాః | పౌర్ణ
మాసీ తథాజ్ఞేయా అమావాస్యా తథైవచ | సినివాతీ కుహూస్త్వైవ రాకాచాను
మితిస్తథా || ౨౦౦ || తపస్తపస్యా మధుమాధవోచ శుక్రః శుద్ధిశ్చాయన ముత్తరా
నస్యాత్ | శభోనభస్యో2భ ఇమః సమార్జరః సహః సహస్యానితి దక్షిణా
స్యాత్ || ౨౦౧ || శంవత్సరాస్తతోజ్ఞేయాః పంచాబ్దా బ్రహ్మణః సుతా || తస్మాత్తు

ఋశివోజ్ఞేయా ఋశివోహ్యంతరాః స్మృతాః॥ ౨౨ ॥ తస్మాదనుముఖాజ్ఞేయా
అమావాస్యస్య పర్వణిః॥ తస్మాత్తువిషువంజ్ఞేయం పితృదైవహితంనదా॥ ౨౩ ॥
ఏవంజ్ఞాత్వా నముహ్యేత్తదైవే పితృత్యచమానవః॥ తస్మాత్ స్మృతం ప్రజానాంనై
విషువత్సర్వగంనదా॥ ౨౪ ॥

సూర్యుడు కృత్తికల ప్రథమాంశ మెపుడుపోందునో యపుడు విశాఖ
చతుర్థాంశయందు జుందుడును. విశాఖయందెపుడు సూర్యుడు మూడవ
యాశమును బొందియుండునో యపుడు చందుడు కృత్తికకు శిరోగతుడై యుండు
నని తెలియవలెను. అనగా వైశాఖ కార్తీకమాసములని యర్థము. ఇవి చంద్ర
సూర్యుల కుచ్చరాసులు. చంద్రసూర్యులకు విషువత్కిందములని మహర్షులు
చెప్పిరి. ఇట్లు సూర్యునిచే విషువత్సంజ్ఞయనియుఁ నిశాభాగాధిపుడగు సోమునిచే
జాంద్రమానకాలమనియుఁ దెలియవలెను. ఎపుడహోరాత్రులు స్వస్వమానా
రంభచక్రిము మొదలు యుగాదిచక్రిమువరకూ సమవరిమాణ కాలములోనుండు
నోయపుడు విషువత్సూర్యకాల మగుచుండును. అపుడు చామర్వణక్యకర్మ దేవత
లగువారు తమతమ స్వధర్మముల నతిక్రమించక అధికారిక గణములోని పితరులకొ
ఱకు బ్రాహ్మణులకు దానములనిచ్చుట శ్రేష్ఠము. బ్రాహ్మణుడే దేవపితరులకు
ముఖమని చెప్పబడుచున్నాడు.

ఇట్లుక్షయాధిక మాసములను గలాకాష్ఠా ముహూర్తములనెడి కాలావయ
వములును, పిసీవాళి, కుహూ అమావాస్యయనియు రాకానుమరులు పౌర్ణమా
స్యఅనియుఁ దెలియవలెను. మాఖపాల్గుణములును, జైత్రవైశాఖములును, జ్యేష్ఠా
పాడములును, ఉత్తరాయణమగును. శ్రావణభాద్రపదములును, ఆశ్వీణ
కార్తీకములును, మార్గశీర్ష ప్రవ్యములును దక్షిణాయనసంజ్ఞకలవియగును. ఇటులనే
అయిదుసంవత్సరములుకూడ కార్యబ్రహ్మకు పుత్రులగుచూ ఆపంచసంవత్సరముల
సమష్టివలన పంచర్తువులలేక షడ్వత్సరమని కాలావయవములే సంతానముగాఁ
జెప్పబడుచున్నవి. అందువలన పంచసంవత్సర సమష్ట్యాశ్మకమగు కార్య
మానమువలననే కార్యమాన కాలముయొక్క పర్వమునకు అమావాస్యలనునది
ఏకాదశకాపాణమాస్యలతోఁగూడ సంవత్సరానిముఖ మదియు నావర్వము పితృదే
వహితమగుటచే పంచర్తువంచమాస కంచోషముల పర్వంతముగాఁ బారమార్థిక
విషువనియుఁ దెలియవలెను. అధికమాసములతోఁగూడి పంచసంవత్సరముగములో
అగునదిరెండమావాస్యలు భూతాన్నిచక్రిములో సంభవించును గనుకనే సౌందర్యుల.

హరిలో శంకరాచార్యులు, శ్లో॥ “తీ, తౌపట్నంచాశతీ” అను శ్లోకములో లైజన
హయూఖలు అరవైరెండు కంఠోక్తిగా నెప్పిరి. ఇట్లు కార్యవిరాడ్భ్రహ్మమాన
మను దెలుసుకొనిన మానవుడు దైవకర్మయందును చిత్తకర్మయందును మోహ
మునుబొందరు. అందువలన బ్రజలకు విషవత్సుణ్యకాలమగును.

వేదాంగజ్యోతిషములో నీవిషయమంతయు సూత్రప్రాయముగ వివరింపబడి
యున్నది.

పితృప్రసూః = పితృగ్రామ ప్రసూత ఇతి పితృప్రసూః, మాజాప్రాణిగర్భమో
చనే = పితృదేవతలను బుట్టించునది. సంధ్యాయాః బ్రహ్మకరీరత్వాత్ పితృప్ర
సూః ఇతి పురాణప్రసిద్ధిః - సంధిబ్రహ్మకరీరము గనుక పితృలోకమును బుట్టించుట
చేత చిత్తప్రసవంబనఁబడును. (సూర్యోదయమునకు వెనుక మూడుఘడియలు,
సూర్యాస్తమయమునకు ముందు మూడుఘడియలు).

ప్రాహ్ణః, అపరాహ్ణః; సాయాహ్నములు త్రిసంధ్యలు. అహ్నః ప్రారంభః
ప్రాహ్ణః అవాస్సయోక్తః మధ్యభాగము మధ్యాహ్నః అపరాహ్ణము అవా
స్సయోక్తః కడపటిభాగమే సాయాహ్నమగును. ఇట్లుమానుషాహారాత్రి
సావనశిథిమొదలు సహస్రియుగ ద్వయాత్మక బ్రాహ్మసావ నాహారాత్రిము
వరకు ద్విభాగములు చేయగా ఇరవైయేడు సంఖ్యతో ఇరవైయెనిమిదవదగు అభిజ
న్నక్షత్రమే నక్షత్రభ్రమములే ధ్రువనక్షత్రమని తేలును. “బ్రహ్మణో వా అష్టా
వింశో శ్లోనక్షత్రాణాః; అని వేదముకూడ చెప్పుచున్నది.

అమావాస్యకును చితరులకునుగల సంబంధవిశేషము.

పితరులకు జండ్రిలోక సంబంధముండుటచేతను, జండ్రవిశేషకళను అమా
వాస్యయందు చితరులన్నికాలము పానముచేయుటచేతను, అమావాస్యయందు జం
ద్రుడు సూర్యునియందు శేరుటచేతను, చితరులకమావాస్య ముఖ్యము. చండ్రశేష
కళాంశపానముతో చితరులకుసంతృప్తి కానందుచేత మనముచేయు శ్రాద్ధతర్కణాదు
లును చిత్తప్రీతిగాఁజేయు దానధర్మములును వారికిఁజెంది సుపూర్ణతృప్తులగుదురని
మనమహర్షులు తమదివ్యదృష్టితోఁజెలిసి నిర్ణయించిరి. ఇందుకుఫలము పితరులు
సర్వ శృప్తులై మనకుజ్ఞేనుము శుభము గలుగునట్లుగా ఆశీర్వదించుటయే

పితరులకును మనకును నెడ తెగని సుబంధములు సర్వదాయుడులచేత శ్రాద్ధతర్పణము లాచరించుట మనకర్తవ్యము.

మనమానసు వారలకొకదినమగును. వారున్నది చంద్రలోకముగాన చాంద్రమాన మాససంజ్ఞయు మననిత్యవ్యవహారములోనిదే మనకృష్ణపక్షము వారికిఁ బగలుగను, శుక్లపక్షమువారికి రాత్రిగనున్నది. చాంద్రమానము పౌర్ణమాదిగఁ బొగ్గినువలకును గృహపక్షాంత్యము పగటికాలములోఁ బితృలోకమునకు చంద్రసంచారమార్గము అపరాహ్న సాయాహ్న సంభిరూపముగఁ గాలగతికలదై యుండును. శుక్లపక్షములో సూర్యునివెనుకఁ జంద్రగంచారగతియుఁ గృష్ణపక్షములో నిత్యాభిజిత్తుహూర్తమందు శిరోగతుఁడైన సూర్యస్థానమునకుఁ గృష్ణాష్టమి సూర్యాస్తమయకాలమునకుఁ జంద్రుఁడు కాంతిమంతుఁడై తదాదిగాఁగలాక్షైత్యము క్షీణచంద్రుఁడైనను అమావాస్యనాటి సూర్యసంయోగమును గోరినవానివలె పొగ్గతితోఁ దూర్పుదిక్కునందె పూర్ణముగా కలంకవాళనముకాగాఁ దిరిగి శుక్లపక్షమాసాదియందుఁబెక్కిమదిక్కునందుఁ బుట్టినవానివలె జగత్సృష్ట్యాండగుచున్నాఁడని “సూర్యంకాశీచరిత చంద్రమాజాయతేపునః” అనిది బ్రహ్మసూత్రముతోలింగములో వేదముకూడ చెప్పుచున్నదిగావున సూర్యాస్తమయాంతరము చంద్రసంచారమార్గము పితరులలోకమనకుఁ దగిలి రాత్రియగును శుక్లాష్టమినుండి బహుళాష్టమివలకుఁబూర్ణచంద్రుఁడని బలవంతుఁడని సర్వకార్యములకుఁ ఉత్తమకాలమని పూర్ణచంద్రబలముతో మనకును మనకార్యాదులకును సంపూర్ణబలముయుండునని జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తలు నిర్ణయించిరి. మిగతకాలమున క్షీణచంద్రుఁడని పృథస్తముగాదని సామాన్యమని తెలిసిరి. చంద్రసంబంధము మనకును మనపితరులకును సర్వదాయున్నది నీచ చంద్రుఁడును, అష్టమరాశిలోనున్నచంద్రుఁడును మనకు సర్వకార్యములందును వర్జితుఁడని జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తలు తెలిసిరి. దీనిననుసరించి ఆయుర్వేదశాస్త్రమునఁ గూడ ఓషధు లౌషధములకు ముఖ్యకారణమనియు ఓషధులకుఁ జంద్రకళాసంబంధమున్నదనియు వాయుఁబడినది. ఓషధులను గ్రహించుట జ్యోతిశ్శాస్త్రము ననుసరించియే ఓషధులగ్రహించుటకు బహుళామావాస్యను జతుర్దశిని నిషేధించిరి. చంద్రుని కళాపానమును గుఱించి చంద్రకళ విషయములో నిందుకు సంబంధించి కొన్ని విషయాదులను జూడవలెను.

గృహణములందు (బిత్వతర్పణము లెందుకు చేయవలెను.

చంద్రిగృహణము పూజామాంత్వఘడియలకును కృష్ణపాడ్యమీ పార్శ్వంభ ఘడియలకును మధ్యక్షణయతిధుల సంతిఘడియలతో జేరిన కాలమందగును, సూర్యగృహణ మిటులనే అమావాస్యమాంత్వఘడియలు శుక్ల ప్రతిపదాది ఘడియలు చేసిన కాలములో గృహణకాలము వదిఘడియలను సహజముగ మించదు, ఇంతకులోపల సందర్భానుసారముగ గృహణకాలముండును. దీనిననుసరించియే శ్రీచక్రిముయొక్క మధ్యస్థితిచక్రములో మంత్రీయంత్రీ తంత్రభావానంకేత ముతో మధ్యకేంద్రమిందైన దశారద్యయమును అంతర్బహిర్భేదముచే దశారద్యా దశార రూపముగా అంతర్బాహ్యకాన్యాసమందు దశకతాక్షర సాహిత్యముతోఁ గూడ గుర్తుతో తిమోగిహైక్యమే వణింపబడి వృత్త్యక్షరేఖాత్మకముగాఁ గూడ లిఖింపబడుచున్నది. గృహణము కేవల తమస్సంబంధమగు రాహు కేతువులతోఁ దమశ్చాయతో ఆచ్ఛాదించుటచేత అవనిత్రోదోహ మేర్పడుటచేత లోకాదులకును లోకస్థులకును మాలిన్య దోషసంబంధము గలిగినందుచేత, జవతప దానధర్మాదులకు ను శాస్త్రదేవపూజాదులకును ముఖ్యావకాశముగలిగెను. చంద్రనూర్యగృహణానంతరము మరల పూర్ణికువలకు సిద్ధోపముదురు. కాబట్టి మనము చేయు తర్పణాదులన్నియు బిత్తులకు దృష్టికారకములగును. ఈశుక్లకృష్ణక్షయంతయు శుభకార్యములు చేయరాదు. అమృతస్వరూపులగు చంద్రనూర్యులను రాహు కేతువు లాచ్ఛాదించుటచే జరుపఁగూడదు.

సూర్యచంద్రులతో బిత్తులకుసంబంధముగూడ నుండుటచేతను అమావాస్య తర్పణములను, దవ్యత గృహణతర్పణాదులనుగూడ జేయవలెను.

దీనిననుసరించియే సూర్యునిఉదయాస్తమయములందు ముదేహులనడి ఆదిరాక్షసులు, పదివేలసంఖ్యగలవారలు అడ్డసింతురని దీని నివారణకొఱకే మననిత్య సంధ్యావందనము అర్ఘ్యప్రదాన మంత్రోచ్ఛారణతో జలముదివ్యాస్త్రమయములై వారలను సంహరించును. సంధ్యావందనములో అర్ఘ్యప్రదానమును ముఖ్యముగ బాతాశౌచమందును, మృతాశౌచమందును విడువక చేయునట్లుగా చేదముపులు తీర్చానింపిరి. ఈరాక్షసులు కేవల కారణరూపదేహు లగుటచేత అస్త్రములతో మృతిఁజెందక మూర్ఛఁజెందుదురు.

మృతులుకానందుచేతనే మరల ప్రతిరోజు ఉదయాస్తమయములందు మా

మూలుగ నే సూర్యనక్షత్ర చుచుండును. వీరలతమోరూపులు సూర్యతేజస్సు వీరికి విరుద్ధము. తిమిరమే వృధాసము. సంధ్యలోని అర్చ్యుగ్రహసముతో మరల సూర్యప్రకాశము లోకమునకు శాంతిగలుగును. వీరలు మందేహదురా ద్వీపము లందుండురు. ఇవి ఉదయాస్తమయ దిశలందున్నవి.

—o—

భాద్రపద కృష్ణ పక్షము పితరులకెట్లు ముఖ్యకాలము.

పితరులలోకము దక్షిణదిశలో మృగవీధియందున్నది. దీనికి సుబంధముగ మఖనక్షత్రము సింహరాశిలోనిది. శిశుమారములో నీరాశియు నక్షత్రము దక్షిణ దిశయందే భూమాదిమార్గమున నున్నది. రవికన్యారాశిగతుడుకాగానే పితరులకు మధ్యాహ్నము దేవతలకు మధ్యరాత్రి కాలమునగును. మహాలయసంకల్పముతో “కన్యాకే నే సవితి ఆపాధ్యాది పంచమహా పరవక్షేయిని” చెప్పుచున్నారు. “వృశ్చికే సమిత్రాంతే పితరో దైవతస్సహ” అని ధర్మశాస్త్రీ ప్రమాణములున్నవి. కావున దేవపితరులు మనమిచ్చునట్టి శ్రాద్ధమును గ్రహించి దీపావళిరోజున వారిలోకమార్గ దర్శనముకొరకై సూపబడునట్లు ఉల్లాసప్రదర్శనముతో వారిలోకమునకుఁబోగా బలిప్రతిపత్తుకు రెండవదగు యమ ద్వితీయదినమున చిత్తవతియగు యముడు యమునానదీ గృహద్వారమున భూలోకములోదిగుననియు (దదాదిగ మూడుపక్షములు యమదంష్ట్రాధీనములగుటచే యమకాలమనియు వేదపురాణాదులయందు ఋషివచనములు ప్రమాణము పైలోకవ్యవహారముచేఁగూడ ప్రసిద్ధిచెందియున్నది కావున అప్పుడు మనచేతఁబరింపఁబడిన మహాలయశ్రాద్ధ కరన్నవరాత్రివ్రత పూజా జపహోమయాగాదులచే దృప్తులై మనము తమసంతతివారమైనందుచేత నీకార్యమునుజేసిరిని ఆనందించి ఆకీర్షించి వృశ్చికమాసాంతములో (దమగోకమును జేరుదురు. అందుచేత చిత్తరులు మనలోకమునకు వచ్చుటచేత భాద్రపద బహుళ పక్షము మహాలయశ్రాద్ధాదులకు ముఖ్యము.

ఈపక్షములో మనము మహాలయాది శ్రాద్ధాదులను జేయనిచో చిత్తరులు దారుణకాపములనిత్తురు. మనలోకములో సర్వవర్ణములవారును నీరూపముతో నొకదినమందు (దత్తుక శ్రాద్ధము ను జేయుచున్నారు. ఈపక్షమునకుఁ బితృపక్షమని వాడుక. ఈపక్షము శ్రాద్ధాదులకుఁదప్ప శుభకార్యములకు నింద్యము. తుదకు

మహావృద్ధీయులు సహితము పెద్దలపండుగయని పుత్యేకించి ఒకమాసమందాచరింతురు. వారును రాత్రికాలమునే ముఖ్యముగ జూతురు. పగటియందు ఆచరించరు. పితరులు కార్తీకమాసమునఱకును కాచుకొనియుందురు. ఇతవఱకుగూడ నెవరైనను శ్రాద్ధాచరణను జేయనిచో ట్టూర్పులు విడిచి వేసరి తమసంతతివార లిట్టి వాగ్దైరవి నిరాశఁబడి దారుణశాపము లిచ్చి తమలోకమునకు వెళ్లుదురు వారికిఁ జీకటిగానండునని మార్గదర్శనమిత్రముగ మనము కార్తీకమాసములో ఆకాశదీపములు పెట్టి దేవాలయములలో కార్తీకదీప్తోత్సవాదులను ముఖ్యముగాఁజేయుదుము. మనలోఁగొందఱు వైష్ణవమతస్థులు పితృకార్యములను రాత్రియందే ముఖ్యముగా ఆచరింతురు. కొండఱితరవర్ణులు రాత్రికాలమందే పితృకార్యములాచరింతురు. దేవతలకు రాత్రికాలమగు ఆశ్వీజమాసము సర్వదేవతలకును, శక్తలకును జప పారాయణాదులకును హోమాదులకును అర్చనాదులకును ముఖ్యమగుపండుగలు వేడుకలు: ముఖ్యకాలము. వ్రేదోపపూజాదులకును శివవిష్ణు దేవపూజలకును, చితరులకును సర్వదేవతలకును ముఖ్యముగనున్నది. ఈ ఆరుమాసములు స్వర్గలోకములో రాత్రికాలము మనకారుమాసములు. తొలిమాడుమాసములు దేవతలకు బూర్వరాత్రియగుటచేత మనకు సర్వపూజాది కార్యములకు ముఖ్యము.

శ్రాద్ధములందు అగ్నికరణము, బ్రాహ్మణభోజనము పిండదానము తర్పణాదులు ముఖ్యములు. వీటితోసత్యవ్రత మరల వృశ్చికమాసాంతములో నిజనివాసలోకమును జేరుదురు. మనమిచ్చుకీపాదుల వెలుతుని మనలోకము దాటువరకే, ఆవల వారికి చంద్రలోక తేజస్సు సహకారముగ నుండును. పితరులలోకము ద్యులోకమునకుఁజేరినది. ఇచ్చట నక్షత్రప్రకాశముగూడ అతిశయించియుండును. పితరులు ప్రకృతము నీమూడుమాసములు మనలోకములో నున్నందుచేత ఔపచారికముగ మనము దీపములతో మార్గదర్శనము గావించినవారిలగుదుము. చాందమాసము ననుసరించి మనుష్యపితరుల కాలమానము మాసముగను దేవపితరులు బ్రాహ్మసృత్యమానాబ్ది సంబంధులగుటచే వారికి శుక్లకృష్ణపక్ష సంధియగు పూర్ణమావాస్యదిగా మరల పౌర్ణమి వరకు మాససంజ్ఞయు అగుచున్నది. అందుచేత మన కృష్ణపక్షము పితరులకు శుక్లపక్షమగును. స్వర్గలోక సాయంకాలము పితరులుండుచోకమునుబట్టి ప్రాతఃకాలమగును. మనలోకములోఁగల ఉదయాస్తమయకాలభేదములు దిశలనుబట్టి యెటుల భేదములుగనున్నవో యెటులనే శింశుమూరములోఁ

గల సామంతులము పితరులుండు లోకదిశనుజుట్టి వారికి బంగలుగ అపరాహ్ణముగఁ గూడ నుండును.

—o—

సంకల్పములేలచెప్పవలెను.

మనస్సున్నంతకాలము సంకల్పములుండును. ఇవేకోరికలు. సంకల్పము నకుమూలమేమనస్సు. ఇదిరెండువిధములు. నిష్కామముతో నిష్పత్తిధర్మముగను, గామముతో బ్రహ్మధర్మముగను నున్నవి. మనము మొదలేవిధముగ నుంటిమో తెలియదు. వ్యక్తము మాత్రము కామములతో నిరంతర సంకల్పరూపులై యున్నాము. మనము ప్రారంభముతో వ్యప్తిగనున్నందుచేత సంకల్పపూర్వకముగ సర్వకర్మలు ప్రారంభించివఁగాని యాకార్యదీక్షఫలము లేదముట్టఁజాలదు. మధ్యలో భంగములు గలుగకుండుటకై దీక్షతోఁ బ్రారంభమందు సంకల్పదులతోనే కార్యములుచేయుట ప్రథమాంశము. ఈలాగున గొంతకాలమునకు మన మిష్కల్పవృత్తియను విడిచి సమష్టికి రాఁగలుగుదుము. వ్యప్తిసంకల్పములో బ్రహ్మకల్పము, మన్వంతరము, యుగము, పాదము, క్షేత్రము, ఖండము వర్తమాన సవత్సర రుమాసపక్ష, తిథి, వారపక్షత్రములు గూడియుండుటచే తాను ఫలానివాఁడని గోత్రనామోచ్చారణ చేయుటచేత నాకర్మఫలములు తనకుఁజెంది స్థూలదేహ సాతానంతరముత్తరదేహ ఫలములును, లోకాదులును, ఉత్తరజన్మాదులును నొందుచుండును.

ఈలాగున గొంతకాలమునకు బరికల్పముతో జ్ఞానోదయముగలిగి సాత్విక నిష్కామకర్మలకవకాశము గలుగును. సంకల్పములతోఁ గర్మఫలములు దేవలోకములో నియామకముగానిలిచి తానుస్థూలదేహసాతానంతరము సూక్ష్మశరీరమున కేక్షోలోక శరీరముతో దీర్ఘకాలము కేవలసుఖానందమునే యనుభవించి స్వర్గలోక నివాస పుణ్యక్షీణముతో మరల నీలోకములో ఉత్తమజన్మమును జెందును. సహజముగ మానవరాజ్యములోను మనపేరుతోఁ జేయఁబడిన కార్యవ్యవహారము లన్నియును మనకే సంతోషించినవై మనలచే ననుభవించబడుచున్నట్లు లోకాంతరమందుఁ గూడ జరుగును. సందేహమేలేదు. సంకల్పము సంతృప్తమగు చిరునామపంటిది. వీటిచేత నెవరికొరకు గర్భలఁజేయునుమో, వారెందున్నను దత్ఫలములననుభవించుదురు.

సౌఖ్యములు లేనిచో దదితరు లాకర్మఫలము ననుభవించవచ్చును. ఇది వ్యమాద కరమగును. నియమము లేనిదగును. ఈలాగైనచో మరెవ్వరును నేవిధకర్మము చేయునవకాశముండదు. చేయనివారును జేసినవారును సమానులగుదురు. విమర్శలు లేక విచరీతముల కవకాశములుగలుగును. సంకల్పముచేత నెవరెవరి కర్మఫలముల వారువారనుభవించు నవకాశములుగలిగి ముందు ఋజుమార్గులగుదురు. ఈలాగునజేయఁగ మనస్సు పరిపక్వదశకు వచ్చి నిష్పత్తివైరాగ్యాదులతో ధన్యులగుదురు. సమష్టివిరాడీత్యైర దేహములోఁజేరి నిస్సంకల్పులగువరకు నీలాగునజేయుచుండవలెను. అంతేకాని సంకల్పములు శాశ్వతములని చెప్పఁజాలము. మనస్సు, గుణములు, వ్యష్టిత్వము, కామాదుబుద్ధుంతకాలము వ్యవృత్తిధర్మముతో సకలృదులండును. క్రమముగా వివేకవిచారముతో సంశయనిష్పత్తిగలిగి సంకల్పములు లేనివారలై ముక్తులగుదురు.

బంధముతో మనము నిరంతరమున్నాము. బంధరూపమే దేహము. బంధమే ఆవరణము. బంధమేసంకల్పము. బంధమేమనస్సు. అన్నియును దత్తేంద్రవృష్టితోఁ బరస్పరసంబంధములుగనున్నవి. స్థూలదృష్టితో నన్నియును బరస్పర భిన్నముగ నగపడును. ఇట్లగపడుటకు తమోగుణమే హేతువు తమోగుణముతో భిన్నములు. వ్రోత్యేకము, స్థూలము, దుఃఖముకలుగును, మనస్సుతోఁ బరస్పర భిన్న సంకల్పములుగను, వాక్కుతో భిన్నశబ్దముగను బాహ్యములోఁ బ్రోత్యేకింపఁబడి యున్నది. ఈలాగున అహంకారాజ్ఞానాదులుండును. కాబట్టి సంకల్పముతో గర్మలాఽరించి మధ్యలో వివేకవిచారములతో జ్ఞానోదయముతో సంకల్పరహితుడగును. దుఃఖతక్షయాదుల కొఱకే సంకల్పముతోఁ బ్రారంభముచేసి తద్వారా చిత్తశుద్ధిగలిగి మంచిదేహమును సంపాదించి దీనిద్వారా సంకల్పరహితుడై ద్వంద్వతీతుడై ఊర్ధ్వముఖి గమనముతో ఏకాగ్ర చిత్తవృత్తితో శాంతిసమాధి సిద్ధుడగును.

సంకల్పములకుఁ గర్మలకు సంబంధముగలదు. సంకల్పరూపమేకర్మ. కర్మలున్నంతకాలము సంకల్పములుడవృపు. సంకల్పము లేనిదే యేకర్మయఁజేయఁజాలము. వీటినే తివిధములుగ “మనోవాక్కాయకర్మ”లని చెప్పిరి. ఈమూడును దేహసంబంధములై దేహమునాశ్రయించి యున్నవి. కర్మలకు ఫలములున్నవి. ఫలమున్నంతకాల మనుభవించవలయును. ఫలమునిశ్చేషముకాగానే మరల సంకల్ప రూపముతోఁ గర్మలు ప్రారంభములగును. ఈలాగున నెడతెగనివై పరంపరులుగా

నుండును. అందుచేత పీడితబాటలు చాలదుర్లభము.

ధ్యానాదియోగాదులుగావు. వానికిస్థూలదేహకర్మములేవు సూక్ష్మదేహ వాక్కుతోను లేక మానసికముగ ధ్యానించుచు రూపదర్శనమును జేయవచ్చును. లేక కేవల రూపదర్శన విధానముతోనే యు డవచ్చును. సుదర్శానుసార మాయా దేహాదుల సంబంధములతోనుండును. కారణదేహముతో నిష్కంకా సమాధిని బొందవచ్చును.

జలతర్పణాదుల ప్రాముఖ్యత - తిలాదులప్రాముఖ్యత - పాలాశవతి ధర్మలప్రాముఖ్యత.

పితరులున్నది జలభూతలోకమగు చంద్రలోకము. ఇది చంద్రాధిదైవత్యము. కాబట్టి పితరులకెక్కువగఁ దర్పణాదుల విడుచునట్లేర్పరచిరి. వృథాని యోషధీమయ మగుటచే నన్నరూప పిండబ్రదానము తరువాత పితరులు అన్నిముఖులగుటచే అగ్ని కరణ బ్రాహ్మణభోజనములును బ్రధానములని ముఖ్యతవహింపఁజేసిరి. ద్యులోకము తేజోసంబంధమగుటచే నందాపోజ్యోతి ప్రాధాన్యత వహించినది. అందలి పితరులకు ఆజ్యయుక్త పావిర్హోమములుగల అగ్నికరణము ముఖ్యము.

“అపఃప్రసంతుపృథివీ” అను వేదప్రమాణానుసారముగ మొదటఁబృథివి నిజాధిదైవతమగు జలముచేఁ బరిత్రమిగును వృథావినుండి చంద్రలోకమున కేగిన పితరులకు మనవిచ్చట నిచ్చుజలతర్పణము తృప్తిపరచును. “అపోజ్యోతి రహోఽమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్” అను వేదవచనానుసారము ద్యులోక పితరుల కగ్నికరణముతోఁ దృప్తికలుగును. దీనివనునదియే మొదటిది జలతర్పణము రెండవది అగ్నికరణము. మూడవది పిండప్రదానము. ఇవియే కర్మత్రయమన నొప్పును.

—♦ తిలాదుల ప్రాముఖ్యత —

తిలాదు లోషధిజన్యములు. ఇవిజలప్రధాన దైవతమగు చంద్రాంతోను, దేజుప్రధానదైవతమగు సూర్యాంతోను, స్వయాపాశమగు స్థిత్యంశముతోను వ్యాప్తిగా విష్ణువ్రతోను దండుల గోధూమశిలలు కర్మత్రయమునకుఁ బశ్యంతయులు.

“తిలాః కస్టూరస్థితాః స్థితాస్సమ్యవశానుగాః। తిలాఃపునఃతుమేపాఽం య
 త్కించద్దరితం మయిస్త్వహః। చోరస్యాన్నం నవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహగరుతల్పగః।
 గోస్తేయగ్ం సురాపానం భూగమాత్యా తిలా శాంతిగ్ం శమయతు స్త్వహః। శ్రీశ్చ
 లక్ష్మీశ్చ పుష్టిశ్చక్రించా నృత్యాతామ్। బ్రహ్మ్యంబహుత్రతీతామ్। శ్రీద్ధామేధే
 వ్రజ్జతు జాతవేదస్సం దదాతుస్త్వహః॥” అను వేదవ్రమాణమునుబట్టి తిలకుఁ దర్ప
 నాదులం దతిప్రాశస్త్యముగలిగినదని “శ్లో॥ తిలోసిహమదేత్యో” అను స్మృతివచ
 నమునుజెప్పుచున్నదిగాని ఆతిలలు బొత్తిగాచిక్కనియెడల సహజములచేగాని
 ఇతర నల్లధాన్యములచేగాని వ్రత్యాద్వికాదుల చిరవాసముకొరకు యథాసంభవ
 ముగాఁ గైకొనందగు, ఇవి సూర్యసంబంధాంశము; తండులములు చంద్రాంశ
 సంబంధములు. శనిగ్రహాది దైవత్యముగల తిలలు విష్ణుసంబంధాంశము.
 ఈమూడును శ్రాద్ధాదులందరి ప్రాముఖ్యము గలవైయున్నవి. మాసాముద్రములు
 వీర్యవత్తరములగుటచేత వీటికినహకారములు.

దర్భలు కన్నగాడినివారణార్థ ముపయోగకరము. గరుడుదమ్మరకలకము వీని
 పైనుంచుట కిదియేకారణము, కుశకవిరోధకము సోమపానసమము. “కుశంపూతం
 తోయం కుశాగ్నిమిశ్రితంతోయం సోమపానసమం” అని గౌతమధర్మసూత్రప్రమా
 ణము. పలాశపత్రమన్నాది పదార్థక్షేపణకుఁ బ్రశస్తము. దీనిచే రాక్షసబాధా
 నివృత్తియగును, ఇదిగాయత్రీస్వరూపము. ఒకప్పుడు శ్రీగరుడుఁడు రాక్షసులచే
 బాధగలిగినపుడు నీపలాశ వృక్షముకిందఁజేరగా వారలు సమీపించక పలాయనమై
 నందుచే దీనికానామముగలిగెను. శ్రాద్ధములందును యజ్ఞములందును రాక్షసా
 దులబాధలు సహజము, అందుచేతనవి ముఖ్యాంశములుగఁ గైకొనిరి.

—o—

మ ను యు గ క ల్ప జ యం త్యా దు లు,

సప్తకల్పాయః - ధర్మసింధు - పుట ౧౭.

వైశాఖశుక్లతృతీయా స్థానునకృష్ణ తృతీయా శుక్లాపైతృపంచమీ మాఘే

త్రయోదశీ కార్తికేస్తమి మూర్త్యేనవమీ ఇత్యుపిల్పదయో బోధ్యాః| ఆమ
శ్రాద్ధాన్నిత్యత్వత్||

- ౧ చైత్రశుద్ధపాడ్యమి = శ్వేతవరాహకల్పాది
- ౨ చైత్రశుద్ధపంచమి = కూర్మవరాహకల్పాది
- ౩ చైత్రశుద్ధతదియ = పార్థివవరాహకల్పాది
- ౪ కార్తీకశుద్ధస్తమి = సాదిత్యవరాహకల్పాది
- ౫ మార్గశిరశుద్ధనవమి = ఉదయవరాహకల్పాది
- ౬ మాఘశుద్ధత్రయోదశి = వరాహకల్పాది
- ౭ ఫాల్గుణబహుళతదియ = బ్రహ్మవరాహకల్పాది

—| చతుర్దశమన్వాదయః - ధర్మసింధు. |—

చైత్రశుక్లతృతీయా పార్ణమాసీచ| శ్వేషేష్టామా| ఆషాఢ శుక్లదశమీ
పార్ణమాసీచ| శ్రావణశుక్లస్తాష్టమీ| భాద్రపదస్య శుక్లతృతీయా| ఆశ్వినస్య
శుక్లనవమీ| కార్తికస్య శుక్లద్వాదశీపార్ణమాసీచ పాషేష్టాకాదశీ మాఘేశుక్ల
స్తమీ| ఫాల్గుణస్య పార్ణమాస్యమావాస్యాచేతి చతుర్దశజ్ఞేయాః| మన్వాదిషు
పిండరహితం శ్రాద్ధం కార్యం అత్రశ్రాద్ధే ద్విసహస్రేవర్షం పిశ్యాణాం తృప్తిః| మ
న్వాదిశ్రాద్ధంచర్యం| ఏతదకరణే “త్వంభవః క్రితిమాగమితీ” ఋగ్భుల్యస్య శత
వారం జలేజపః పాయశ్చిత్తంకార్యం.

—| మన్వా దు లు. |—

- ౧ చైత్రశుద్ధతదియలు = ఉత్తమమన్వాది
- ౨ చైత్రశుద్ధపార్ణవమి - రాచ్యమన్వాది
- ౩ శ్వేష్ఠశుద్ధపార్ణవమి = భాచ్యమన్వాది
- ౪ ఆషాఢశుద్ధదశమి = చాతుషమన్వాది
- ౫ ఆషాఢశుద్ధపార్ణమి = రుద్రీసావర్ణికమన్వాది
- ౬ శ్రావణబహుళాష్టమి = అగ్నిసావర్ణికమన్వాది
- ౭ భాద్రపదశుద్ధతదియ = రామసమన్వాది
- ౮ ఆశ్వీజశుద్ధనవమి = సాంవోచివమన్వాది
- ౯ కార్తీకశుద్ధద్వాదశి = స్వామింభవమన్వాది
- ౧౦ కార్తీకశుద్ధపాడ్యమి = దక్షసావర్ణికమన్వాది

- ౧౧ పువ్యశుద్ధైకాదశి = రైవతమున్నది
 ౧౨ మాఘశుద్ధసప్తమి = వైవస్వతమున్నది
 ౧౩ ఫాల్గుణశుద్ధపౌర్ణమి = బృహస్పావస్థాకమున్నది
 ౧౪ ఫాల్గుణబహుళమావాస్య = సూర్యసావస్థాకమున్నది

—† యు గా దు లు. †—

వైద్యనాథీయే యుగాదిశాస్త్రధారాపణమ్.

వైశాఖశుక్లతృతీయాం కృతయుగమ్। కాన్తికేశుక్లపక్షే చత్రే
 తాతు నవమేహః। అథభాద్రపదే కృష్ణేత్రయోదశ్యాం ద్వాపరంయుగమ్। మాఘే
 తుపౌర్ణమాస్యాఃతు ఘోరం కలియుగంతథా॥ యుగారం భాస్తతిథయో యుగాద్యా
 స్తేన విశ్రుతా।

- కృతయుగాది = వైశాఖశుద్ధతదియ
 తేత్రాయుగాది = కాన్తికశుద్ధసప్తమి
 ద్వాపరయుగాది = భాద్రపదబహుళత్రయోదశి
 కలియుగాది = మాఘశుద్ధపౌర్ణమి

—† యు గాంతములు. †—

వైద్యనాథీయం.

యుగాంతేష్వపి శాస్త్రముక్తం స్మృత్యంతరే॥

శ్లో॥ సూర్యస్యసింహసంక్రాంత్యామంతః కృతయుగస్యతు। తథావృత్తిక సంక్రాం
 త్యామంతస్త్రేతాయుగస్యతు। జ్ఞేయస్తువృషసంక్రాంత్యాం ద్వాపరాంతశ్చ సంజ్ఞ
 యా। తథాచకుంభసంక్రాంత్యా మంతఃకలియుగస్యతు। యుగాదిషుయుగాంతేతు
 శాస్త్రమక్షయముచ్యతే॥

- కృతయుగాంతము మార్త్యండు సింహరాశినిఁ బ్రవేశించునాఁడగును.
 తేత్రాయుగాంతము మార్త్యండు వృశ్చికరాశినిఁ బ్రవేశించునాఁడగును.
 ద్వాపరయుగాంతము రవి వృషభరాశినిఁ బ్రవేశించు దినముననగును.
 కలియుగాంతము రవికుంభరాశిఁజేరు నాఁడగును.

—† అష్టకాదులు. †—

ధర్మసింధు పుట ౧౫౭

మార్గశీర్షాది మాసచతుష్టయస్య కృష్ణాష్టమీ వృషకశ్రాద్ధాని తత్సూర్య

సప్తమీషు పూర్వేద్యః శ్రాద్ధాని తదుత్తరవవమీషు చాన్వప్తకృతశ్రాద్ధాని కర్తవ్యాని!

మౌగశిరబహుళసప్తమి - అష్టమి - నవమి
పుష్యబహుళసప్తమి, అష్టమి, నవమి
మాఘబహుళసప్తమి అష్టమి, నవమి
ఛాల్దిబహుళసప్తమి, అష్టమి, నవమి.

—† వ ణ్ణ వ తి శ్రా ద్ధ ము లు. †—

(౧) అమావాస్యలు పండ్రెండు, (౨) యుగదులునాలుగు, (3) మనువులుపదనాలుగు, (౪) సుకౌంటులుపండ్రెండు, (౫) ధృతులుపండ్రెండు (౬) సాతలుపండ్రెండు, (౭) మహాలయాదులుపదనైదు, (౮) అష్టకాదులైదు, పూర్వేద్యపులైదు. శ్రాద్ధేర్నవతిశ్చవత్!

ఇవన్నియుగలసి తొంబదియారు శ్రాద్ధములగును.

—† జ యంతులు. †—

ధర్మసింధు పుట ౫౯.

- ౧ చైత్రీశుక్ల తృతీయామవరాష్ట్రే = మత్స్యోత్పత్తిః
- ౨ చైత్రీశుక్ల నవమ్యాం మధ్యాహ్నే = దాశరథీరామవృత్తిః
- ౩ చైత్రీశుక్ల ద్వాదశ్యాం = వరాహరాత్నత్తిః
- ౪ వైశాఖశుక్ల చతుర్దశ్యాం సాయాహ్నే = నారసింహవతారః
- ౫ వైశాఖశుక్ల పూర్ణిమాయాం సాయాహ్నే = కూర్మోత్పత్తిః
- ౬ వైశాఖశుక్ల తృతీయాం మధ్యాహ్నే = వరశురామోద్భవః
బృహద్రాక్షోత్పత్తిః
- ౭ శ్రావణశుక్ల పంచమ్యాం నిశీధే = శ్రీకృష్ణావిర్భావః
- ౮ శ్రావణశుక్ల షష్ఠ్యాం సాయాహ్నే = కల్కిరథావతారః
- ౯ భాద్రపదశుక్ల ద్వాదశ్యాం మధ్యాహ్నే = వామనప్రభుత్వం
- ౧౦ ఆషాఢశుక్ల దశమ్యాం సాయాహ్నే = బుద్ధోద్భావః

—† ఇ త ర జ యంతులు. †—

వైశాఖశుక్ల పంచమి = శ్రీఆదిత్యశంకరభగవత్పాదోత్పత్తిః
వైశాఖశుక్ల సప్తమి = గంగోత్పత్తిః

- వైశాఖశుక్లద్వాదశి = శంకరభగవత్పాదారాధనము
 జ్యేష్ఠశుక్లదశమి = దశహారా
 ఆషాఢశుక్లపంచమి = విష్ణుశయనైకాదశి
 శ్రావణశుక్లపౌర్ణిమా = ఉపాశర్మ
 శ్రావణకృష్ణపాడ్యమి = హయగ్రీవావతారము - సహస్రగాయత్రీజపము
 శ్రావణకృష్ణమావాస్య } కుశగ్రహణము.
 బాధ్యపక్షకృష్ణమావాస్య }
 ఆశ్విజకృష్ణచతుర్దశి = శరకచతుర్దశి
 కార్తీకశుక్లపాడ్యమి = బలిపాడ్యమి
 కార్తీకశుక్లద్వాదశి = విష్ణుత్థానద్వాదశి బృందావసరపూజ
 మార్గశిరశుక్లత్రయోదశి = హనుమజ్జయంతి
 మార్గశిరశుక్లపౌర్ణిమ = దత్తాత్రేయజయంతి
 మార్గశిరశుక్లపాడ్యమి = బలరామజయంతి
 పుష్యశుక్లకాదశి = ముకోటైకాదశి
 మాఘశుక్లసప్తమి = రథసప్తమి
 మాఘశుక్లద్వామి = భీష్మాష్టమి
 మాఘశుక్లనవమి = మధ్వనవమి
 మాఘకృష్ణచతుర్దశి = మహాశివరాత్రి
 ఫాల్గుణశుక్లపౌర్ణిమ = కామదహనం హూఢికోత్సవము కార్తవీర్యార్జునజయంతి
 జ్యేష్ఠశుక్లత్రయోదశి - శ్రీవిద్యారణ్యస్వామి, శ్రీరామానుజాచార్య
 రాధనము
 ఆషాఢశుద్ధపౌర్ణిమ - శివపవిత్రారోహణము
 శ్రావణశుద్ధద్వాదశి = విష్ణుపవిత్రారోహణము

—o—

శ్రాద్ధ పరిశంస.

వైద్యనాథీయము.

సుమంతాః- శ్రాద్ధాత్పరతరం నాన్యచ్చేయస్కరముదాహృతమ్! తస్మాత్
 త్వత్సవీయత్వేన శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః! దేవతా! ఆరోగ్య! ప్రకృతిస్థత్వ చిరా

యుః ప్రత్యపాత్యవాః। అక్షానానర్థకామీచ శాన్తకామో భవేదీహ। పరత్యచ
పరాత్తుష్టిం లోకాశ్చ వివిధాశ్చభాః। శాన్తత్వమవాప్నోతి యశశ్చవిప్రు
లంసరః। యమోపి। యేయజంతి పితౄదేవా బ్రాహ్మణా సహుతాశనాః।
సర్వభూతాంతరాత్మానం విష్ణుమేనజయంతి తే। ఆయుఃపుత్యా యశస్సర్గం కీర్తిః
పుష్టిం బలంశ్రీయమ్। ఋశూసుఖం ధనంధాన్యం పాప్మయాత్మిగృహజనాత్।
బృహస్పతిః। యవంవేత్తిమతిహం సైస్యశాన్తధృతం భవేత్। ఉపదేహమయం
తాచ లోకేతుల్ల పథాన్మృతే। హవీతోపి। ఇయం శాన్తవిప్రుణాం కుర్యా
ద్వాపి పతేత్తుయః। సర్వకామైస్సుచ్యుద్ధస్సన్న మృతత్వంచగచ్ఛతి। అకరణేపి దోష
స్తేనైవదర్శితః। సతత్యపీరాజాయంతే నారోగాన శతాయుషః। సచక్రీయీఽధి
గచ్ఛంతి యత్యశాన్తం వివర్జితమ్। ఆదిత్యపురాణేపి। నసంతిపితరశ్చేతి కృత్వా
మనసియోఽం। శాన్త-సకురుతేతత్త్రి తస్యరక్తం పిబంతి తే। మార్కండేయః॥
అన్యాయోపాత్తద్యైవైర్వ చ్చాన్తం క్రియతే నరైః। తృప్యంతి తేన చండాలాః
పుల్క-సాద్యాశ్చయోనయాః। ననుపాతిస్త్రిక శుభాశుభ కర్మవశేన స్వర్గసరకాది
గతానాం దూరస్థకవ్యభాక్తృత్వ సామర్థ్య రహితానాం మరుష్యాణాం పుత్రాదిభి
ర్గతైర్న సానాది భిస్తృప్త్యసంభవాత్సం భవేపి న్యయమాత్మనా మప్యపిశానాః
కథం స్వర్గాదిఫలం ప్రియచ్ఛంతి తత్రాహ యజ్ఞావల్క్యః। శ్లో॥ వసురుద్యాదితి
సుతాః పితరశ్చాన్తదేవతాః పీణయంతి మరుష్యాణాం పితౄం శ్చాన్తేన తద్వితాః।
ఆయుఃవిజ్ఞాం ధనంవిద్యాం స్వర్గంమోక్షం సుఖానిచ। ప్రియచ్ఛంతి తథాభాజ్యం
పీతానృణాం పితామహః। ఆత్మవిజ్ఞానేశ్వరః। నహ్యత్యిదేవదత్తా దయవ
శాన్తకర్మణి సంప్రదానభూతాః పితాదిశబ్దై రుచ్యంతే। కింత్వధిష్ఠాత్మవస్వాదిదేవ
తా సహితావస, యథాదేవదత్తాది శబ్దైర్న శరీరమాత్మం నాప్యత్మమాత్మం కింతు
శరీరవిశిష్టాత్రాన ఉచ్యంతే ఏవమధిష్ఠాత్మదేవతా సహితావస దేవదత్తాదయః
పితాదిశబ్దైరుచ్యంతే। ఆత్మాధిష్ఠా త్మదేవావతా వస్వాదయః పుత్రాదిభిద్దత్తాన్ని
సానాదిత్వప్రాప్నోతస్తానపి దేవదత్తాదీం సర్పయంతి, కర్తౄణాంశ్చపుత్రాదీభి
యోజయంతి। శాతాతమః। శ్లో॥ వసవః పితరోజ్ఞేయూ రుద్రాజ్ఞేయూః పితామహః
వసీతామహస్తభాదిత్యా ఇత్యేషావైదికీ శుక్రిః॥ వైశీంసః। వసవః పితరోరుద్రా
పితామహ ఆదిత్యాః వసీతామహాయ ఏవం విద్వాం పితౄణాం యజతే వసవో
రుద్రా ఆదిత్యాశ్చాప్య పీతాభవంతి। మనురపి। వసూణావదంతితు పితౄణా

రుద్రానేన పితామహః । పృథివీతామహం స్రవణాదిశ్శాస్త్రా శ్రుతిరేషా సహతసం
వ్యాసః॥ శ్లో॥ యథాగోషు పృథివ్యోవైవతోన్మందతి మాతరమ్॥ ఏమశ్శాస్త్రేన్న
ముద్దప్తం ముత్యః పాపయతేపితౄణా॥ మతోన్వ్యపి॥ నామగోత్రం పితౄణా తు
పాపకం హవ్యకవ్యయోః॥ నామమంత్రాస్తథాఽఽదేశాభవాంతర గతాసపి పా
ణినః పీణయంత్యేతే తదాకారత్వమాగతా॥ దేవోయదిపితాతత స్పృథకర్మాను
యోగతః॥ తస్యార్జునుమృతం భూత్వాదేవత్యేప్రభవచ్చతి॥ దేవత్యేభోగ్యరూ
పేణ వశుత్యేతుత్పణిభవేత్॥ శ్రాద్ధాన్నం వాయురూపేణ నాగత్యేప్రభవత్పిన్దరి
పానంభవతి యత్ త్యేగృధ్రిత్యేచ తథాఽఽమిషమ్॥ దవజత్యేతథామాంసం పేతత్యే
దధిరోదకమ్॥ మానుషత్యేన్నపానాది నానాభోగకరంతథా॥ రతిశక్తిః శ్రుయః
కాంతాభోజ్యం భోజనశక్తతా॥ దానశక్తి స్సవిభవా రూపమారోగ్యమేవచ॥ శ్రా
ద్ధపుష్ప విదంబాశ్రంతం ఫలంబ్రహ్మ సమాగమః॥ నామాని - దేవదత్తయజ్ఞదత్తా
దీని మంత్రాః - “పృథివీ తేహత్రం” ఇత్యాదయః, అదేశాః - ఇదమన్నోదకమము
ప్తై భవత్పిన్ద్రేవమాది నిర్దేశాః, ప్రష్పం - అవాంతరఫలా, బ్రహ్మసమాగమః
బ్రహ్మపాపిః పరమఫలం బ్రాక్రమిత్యర్థః॥ హరితః॥ కాలేవ్యథాగతం పాత్రే
విధినాపృథిపాదితమ్॥ పాపాన్నేత్యన్నం తథాదత్తం జుతుర్యతోవతిష్ఠతే॥ యన్నా
న్నూపారయే త్పిండం తంసయేద్బ్రహ్మశాశ్వతమ్॥ ఇతి ।

శ్రాద్ధకర్మంబుకంటె శ్రేయస్కరఃబగు కర్మంబులేదు కానదానింజేయ
నన్నివిధంబుల యత్నంబువానిని నెరవేర్పవలయు. శ్రాద్ధంబుసేయువాడు చిరా
యుఁ పుత్రపౌత్రానామవిశ్వరంబు లిహంబునను బరంబునఁ బరాతుష్టియు వివిధ
శుభంబులను, యశంబునను. “దేవత్యబ్రాహ్మణుల హుతాశనసహితంబుగఁ
దృష్టివలయు నతడు సర్వభూతాంతరాత్ముండగు విష్ణుని జయించియుండు కీర్తి
యశోబల స్వర్గ పశుపుత్రీ ధనధాన్య సుఖశ్రీలఁ బడయు”నని యముండు తెల్పియు
న్నాడు. “ఎవ్వఁడు నిర్మలమనంబున శ్రాద్ధంబుసేయ నెంచునో యాతఁడు శ్రాద్ధ
ఫలముల బొందుననియు, శ్రాద్ధబాహ్యుఁ బోలేమిందువాడు, నమస్తంభించువాడు
తుల్యంబుగఁ దత్ఫలంబుఁ గాంచు”నని బృహస్పతిచెప్పియున్నాడు. దీనిఁజేయని
వానికులంబున వీరులు, నారోగ్యవంతులు, శతాయుష్కంతులు జనింపరు. అట్టివాని
రక్తంబును చిత్తదేవతలు పాన మొనర్తురు. అన్యాయోజ్జీతులగు విత్తంబునఁ జేయఁ
బడు శ్రాద్ధంబువలనఁ జండాల పుల్కనులమార్తము తృప్తినొనర్పినట్లుగును.

“శుభాశుభకర్మలచే స్వర్గనరకంబులనున్న పితరులెల్లు కన్యభాక్త్యర్చనముధులగుదురు? పుత్రపౌత్రాది దత్తాన్నపానములచే వారెల్లుత్పత్తి నందగలరు?” యని శంక వొడసెనచ్చును. అదిసహజము. మనము శ్రాద్ధములందు పితృపితామహా వ్రాపి తామహుల నావాహనగావించి వారికై అసనభోజన పీఠవృందాసము లొనర్తుము తొడ్డి వంచభూత స్థూలదేహమును విడిచి వసురూపముది ద్యులోకమున నుండును. పితామహుండు రుద్రరూపంబును, బ్రహ్మపితామహుఁడాదిత్యరూపంబును బొందియుండును. వారలదేహంబులు తేజోవాయురూప భూతంబులైయుండు, మనముచేయు శ్రాద్ధాదికర్మ లీలోకసంబంధముచే స్థూలములు. శ్రాద్ధమునకై బ్రాహ్మణుల నిమంత్రించి వారియందు పితృపితామహా వ్రాపితామహాదుల స్థూలరూప నామములకు వసురుదాదిత్యరూపములఁజేర్చి యుచ్చరించి యావాహన మొనర్తుము. వ్రాపి మానవునియందును బ్రాణశక్తియుండును. దా. శక్తి యభిధము. దీనినే (Personal Magnetism) అనియుండును. యోగాభ్యాసమున నీశక్తినివృద్ధిబొందించిన జగత్ప్రళయముగూడ జేయవచ్చును. అట్టిమనశ్చక్రీచేతను మంత్రబలముచేతను నాహ్వానింపఁబడిన పితరులు తమ తేజోవాయురూపమునవచ్చి యాబ్రాహ్మణులంబ్రవేశించి తృప్తి నందుదురు. అట్టిశక్తిద్వయముచే నొసంగు తిలాంజలులు మున్నగునవి వారినిగూడచేసెను. శబ్దవిస్తారకయంత్రముకడ మనముచ్చరించు శబ్దపు గాలులు విద్యుల్లీనమై వాయువుంజేరి తత్తరంగములలోవచ్చి శబ్దబ్రాహ్మణ యంత్రపుఁదొరిచే లాగఁబడి యంత్రమున శబ్దతరంగములుగమారి యందున్న జనులచెవుల బడునట్లే మనుజు మనోగతంబులగు భావనలు ప్రాణమంత్రోక్తులతోఁగూడి పితరులెందున్న నటకేసి వారిఁజేరును. శిలాదుల మనముచేయు విష్ణుద్వాద్యావాహనాదులు, మనమొగుగు పోషణోపచార పూజాదులు సఫలంబులిట్లుగును. నిమంత్రితులగు బ్రాహ్మణులను నీలోకస్థూలదేహ భారలైనను శ్రాద్ధకర్మాంతయువరకుఁ బితృభావంతోఁ ద్రికరణశుద్ధితోఁ జాతుము యద్భావం తద్భవతి ఇందుమనోద్భవభావమే వ్రాహ్మణము.

ఇట్టిదిభారతీయులకు జగనవరంపరాదిగ స్వాభావికము. పితరు లేలోకమున నేరూపమున నుండురో నాలోకగుణానుసార రూపముతో మనమిచ్చు భోజనాదులు చేరును. వారు దేవత్వమందిన యమృతరూపమునను, నాగలోకముననున్న వాయు రూపమునను, నీలోకమున మనుష్యరూపముననున్న మనమిచ్చు స్థూలాన్నరూపమునను, వసు పక్షి జలచరాదుల రూపముననున్నఁ దత్తదాహార రూపమునను, బ్రేత

త్వమునుబొందియున్న రక్తరూపమునను వారిజెందును. అందుచే శ్రాద్ధాదులు దగ్గరకరణ బ్రాహ్మణభోజన పిండవ్రదానమునెడి కర్మగ్నియముల నాచరింపజేసిరి దీనివలన పితరులెందున్నను వారిజేరు ముఖ్యవకాశముండును. శ్రాద్ధఫలమనంతయు నక్షయము.

—o—

గ యా క్షే త్ర వ్ర శం స,

శ్రీ మహాగరుడ పురాణం పూర్వఖండం - అధ్యాయం ౮౧

— సంక్షేపతో గంగాది సర్వతీర్థ వర్ణనమ్. —

సూతఉవాచ॥ సర్వతీర్థానివత్స్యామి గంగా తీర్థోత్తమోత్తమా॥ సర్వతీర్థ సులభా గంగా తిష్ఠస్థానేషు దుర్లభా॥ ౧॥ గంగాద్వారే వ్రయాగేచ గంగా సాగర సంగమే॥ వ్రయాగం వరమం తీర్థం మృతానాం భుక్తిముక్తిదం॥ ౨॥ సేవనాత్మ్యత పిండవాం పాపవిత్కామదా నృణాం॥ వారాణసీ వరం తీర్థం విశ్వేశో యత్రోకేశవః॥ ౩॥ కురుక్షేత్రం వరం తీర్థం దానాద్వైభుక్తి ముక్తిదం॥ వ్రభానం వరమం తీర్థం సోమనాథోహిత్రచ॥ ౪॥ ద్వారకాచపురీరమ్యా భుక్తిముక్తి ప్రదాయికా॥ పాచీ నరస్వతీపుణ్య సప్తసారస్వతం పరం॥ ౫॥ కేదారం సర్వపాప ఘ్నం సంశం బలగ్రామ ఉత్తమః॥ నగవారాయణం తీర్థం ముక్త్యైబదరి కాశ్రమః॥ ౬॥ శ్వేతద్వీపపురీ మాయానైమిషం పుష్కరం పరం॥ అయోధ్యా చార్ఘ్మతీర్థంతు చిత్రకూటంచ గోమతి॥ ౭॥ నైనాయకం మహాతీర్థం రామోర్యా శ్రమం పరం॥ కాంచీపరీ తుంగభద్రా శ్రీశైలం సేతుబంధనం॥ ౮॥ రామేశ్వరం వరం తీర్థం కార్తికేయం యథోత్తమం॥ భృగుతుంగం కామతీర్థం తీర్థం చామర కంఠం॥ ౯॥ ఉజ్జయిన్యాం మహాకాలః కుబ్జకే శ్రీధరోవారి॥ కుబ్జామృతం మహా తీర్థం కాలసర్వేశ్వకామదం॥ ౧౦॥ మహాకేళీచకావేరీ చంద్రభాగా విపాశయా॥ ఏకామృతం చ తథాతీర్థం బ్రహ్మేశ్వరేవోకటకం॥ ౧౧॥ మధురాచ పురీరమ్యా శోణశ్చైవ మహానదః॥ జంబూగరో మహాతీర్థం తాని తీర్థాని విద్ధిచ॥ ౧౨॥ సూర్యః శివోగణోదేవీ హరిర్యత్రచ తిష్ఠతి ఏకేషుచ యథాశ్శేషు స్నానం దానం జపస్తవః॥ ౧౩॥ పూజా శ్రాద్ధం పిండదానం సర్వంభవతి చాక్షయం॥ కాలగ్రామం సర్వదర స్వాతీర్థం శశుపతే వరం॥ ౧౪॥ కోకాముఖంచ వారాహం భం

(భం) దీరం స్వామి సంజ్ఞకం! లో(మో)హదండే మహావిష్ణుర్మందరే మధుసూద
నః॥ ౧౧॥ కామరూపం మహాతీర్థం (కామాఖ్యాత్ర)యత్ర తిష్ఠతి! పుండ్రీ
వర్ధనం తీర్థం కార్తికేయశ్చ యత్ర॥ ౧౨॥ విరజస్తు మహాతీర్థం తీర్థం శ్రీపురు
షోత్తమం మహేంద్రపర్వతస్తీర్థం కావేరీచ నదీపరా॥ ౧౩॥ గోదావరీ మహా
తీర్థం పయోష్టివరదా నదీ! నింధ్య! పాపహరం తీర్థం సర్మదాభేద ఉత్తమః॥ ౧౪॥
గోకర్ణం పరమా తీర్థం తీర్థం మాహిష్మతీపురీ! కాలంజరం మహాతీర్థం శుక్లతీర్థ మను
త్తమం॥ ౧౫॥ కృతే శౌచేముక్తిదాచ శార్వాభాతీ తదంతీకే! వింజం సర్వదం తీర్థం
స్వర్ణాక్షం తీర్థ ముత్తమం॥ ౧౬॥ నందితీర్థం ముక్తిదాచ శోటితీర్థం ఫలవదం!
నాసిక్యంచ మహాతీర్థం గోవర్ధనమతః పరం॥ ౧౭॥ కృష్ణవేణీ భీమరథీ గండకీ యా
త్విరావతీ! తీర్థం చింకునరః పుణ్యం విష్ణుపాదోదకం పరం॥ ౧౮॥ బ్రహ్మధ్యం
పరం తీర్థం తీర్థమింద్రియ నిగ్రహః! దమస్తీర్థంతు పరమం భావశుద్ధిః పరం
తథా॥ ౧౯॥ జ్ఞానహృదే ధ్యానపతే రాగ ద్వేష మలాపహే! యఃస్నాతి మానసే
తీర్థ సయాతి పరమాంగతిం॥ ౨౦॥ ఇదం తీర్థమిదంనేతి యే సరాభేద దర్శిన్!
తేహం విధీయతే తీర్థగమనం తత్ఫలంచయత్॥ ౨౧॥ సర్వం బ్రహ్మేతి యోఽ
వేత్తి నాతీర్థం తస్యకీంచన! ఏతేషు స్నానదానాని శ్రాద్ధం పిండమథాక్షయం॥ ౨౨॥
సర్వానద్యః సర్వశైలాతీర్థం దేవాదిసేవితం! శీరంగం చ హరస్తీర్థం తాపీశ్రేష్ఠా
మహానదీ॥ ౨౩॥ సప్తగోదావరం తీర్థం తీర్థం కోణగిరిః పరం! మహాలక్ష్మీర్యతీ
దేవీ పృణీతా పరమానదీ॥ ౨౪॥ సహ్యాద్రా దేవదేవేశ ఏకవీరః సురేశ్వరీ! గం
గాద్వారే కుశావరే వింధ్యకే నీలపర్వతే॥ ౨౫॥ స్నాత్వా కనఖతేతిథే సభవేన్న
పునర్యవే! సూతకీవాచ॥ ఏతాన్యన్యాని తీర్థాని స్నానాద్యైః సర్వదానిహి॥ ౨౬॥
శుక్తిత్వాఽబ్రహ్మకర్మవ్యాసం దత్తాదిసంయుతం! ఏతాన్యక్త్యాచ తీర్థాని పున
స్తీర్థోత్తమోత్తమమ్॥ గయాఖ్యం పాహసర్వేషా మక్షయం బ్రహ్మలోకదం॥ ౨౭॥
ఇతి శ్రీగారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే వృధమాంశాఖ్యే ఆచారకాండే సర్వతీర్థ
మహాత్మ్యం నామైకాశీతి తమోఽధ్యాయః॥

గంగాతీర్థము, గంగాద్వారము, పృథూగ, గంగాసాగర సంగమమను మూడు
చోట్ల గంగదుర్గభము, అచ్చటిగంగ సులభంబుగ ముక్తివిచ్చును, మృతులగు
వారికి భుక్తిముక్తుల నిచ్చుటలోఁ బృథూగ శ్రేష్ఠమైనది. కాశికాపురియందు శివ
కేశవులుందురు. అయ్యదియశ్రేష్ఠమైనతీర్థము, కురుక్షేత్రమున దానాదులు

చేయ భుక్తియు ముక్తియునబ్బు. ప్రభాసము, సోమనాథపురము, ద్వారక, ప్రాచీ సరస్వతీ, సప్తసరస్వతము, కేదారము, శంబలగ్రామము, ఒడరికాశ్రమము, శ్వేతద్వీపము, మాయానైమిషము, పుష్కరము, అయోధ్య, శీత్రకూటము, గోమతి, వైనాయకము, రామగిర్యాశ్రమము, కాంచి, తుంగభద్ర, శ్రీశైలము, సేతుపు, రామేశ్వరము, కార్తికేయము, భృగుతుంగము, కామతీర్థము, ఉజ్జయిని, కుబ్జము, కుగ్జామృతము, కాలసర్పి, మహాకేశి. కావేరి, చంద్రిభాగా, విపాశ, ఏకామృము, బ్రహ్మేశము, దేవగోటకము, మధుర, శోణనది, మహానది, జంబూ సరస్సు, కాలగ్రామము, కోకాముఖము, వారాహము, భాండీరము, లోహదండము, మందరము, కామరూపము కామము, పుండ్రవర్ధనము, విరజ, మహేంద్రవర్షతము, గోదావరి, వింధ్యము, గోకర్ణము, మాహిష్మతి, కాలంజరము, శుక్లతీర్థము, స్వర్ణాక్షము, నందితీర్థము, కోటితీర్థము, నాసిక్యము, గోవర్ధనము, కృష్ణవేణి భీమరథి, గండకి, ఇరావతి, బిందుసరము, విష్ణుపాదోదకము, అను తీర్థములు శ్రేష్ఠములై భుక్తియు, ముక్తియు, నొసంగును. వీనికన్న బ్రహ్మధ్యానములైనను, దానికన్న నిందియనిగ్రహము, దానికన్న దమము, అంతకన్న జ్ఞానసిద్ధియు, నుత్తమములు. మోక్షసత్తీర్థంబున ధ్యానజలంబుచే రాగద్వేషమలములను గడిసినవాడే యత్ర ముడు, దుఃఖాతీతుడు. ప్రైతీర్థంబుల స్నాన, దాన శ్రాద్ధ, పిండప్రదానమొనరించిన ముక్తిగలుగును. అన్నిటికన్న గయాక్షేత్ర తీర్థంబులైనను. దీనిసేవకు బ్రహ్మసాయుజ్యంబు పొందించును.

శ్రీగరుడ మహాపురాణం పూర్వఖండం - అధ్యాయం ౮౨.

బ్రహ్మోవాచ - సా లాత్సారతరం వ్యాసగయామాహత్యములైనం! క్రవ డ్యౌమి నమాసేన భుక్తిముక్తిప్రదంశుః॥ ౧ ॥ గయాసురోభవత్పూర్వం వీర్య వాన్పరమఃసచ! తవస్తత్యన్మహాఘోరం సర్వభూతోప కాపసం! ౨ ॥ తత్రవ ప్రాచీతా దేవాస్తద్వధార్థ హరింగతాః। శరణం హరియాచేతాభవిత్యం శివా త్మభిః 3 ॥ సాత్యతేనృత్య మహాదేహో తథేత్యూచుః సురాహరిం కదాచిద్భవ పూజార్థం క్షీరాద్ధో కమలానిచ 4 ॥ అసియకీకే దేశేశయనం చాకరోద్భలి విష్ణుమాయా విమూఢోఽసా గదయా విష్ణునాహతః 5 ॥ అతోగదాధరో విష్ణుః గయాయాం ముక్తిదక్షితః। తస్యదేహూ లింగయాపీఢితః శుద్ధోపి రామహః 6 ॥ జనార్దనశ్చ కాలేశస్తథాన్యః ప్రసితామహః। విష్ణురాహాభ మర్యాదాం పూజ్యక్షే

తృ) భవిష్యతి॥ ౭॥ యజ్ఞంశ్రాద్ధం పిండదానంన్నానాది కురుతేనగః॥ సస్వర్గం
బ్రహ్మలోకం చ గచ్ఛేన్నవరకం సరః॥ ౮॥ గయాతీర్థం పరంజ్ఞాత్వా యాగం
చక్రే పితామహః॥ బ్రాహ్మణాన్సుజయామాస ఋత్విగర్థముపాకతాః॥ ౯॥
మహానదీం రసవహం సృష్ట్యా వాప్యదికంతథాః॥ భక్త్యభ్యజ్యఫలాదీంశ్చ కామధే
నుం తథాస్మజత్॥ ౧౦॥ పంచకోశం గయాజేత్రం బ్రాహ్మణేభ్యోదదాత్పథః॥
ధర్మయాగేషు లోభాత్తు పృథిగ్భవ్య ధనాదికం॥ ౧౧॥ స్థితావిప్రస్థదా శస్త్రా
గయాయాం బ్రాహ్మణాస్తతః మాభూతైపురుషే విద్యామాభూతై పురుషం
ధనం॥ ౧౨॥ యుష్మాకం స్యాద్వారివహం నదీపామాణ వర్షతాః॥ శస్త్రైస్తు పౌర్ణి
తో బ్రహ్మచరుగృహం కృతవాన్పథః॥ ౧౩॥ లోకాః పుణ్యాగయాయాం హి
శాద్ధికో బ్రహ్మలోకగాః॥ యుష్మాన్వే పూజయిష్యంతి తైరహం పూజతః
సదా॥ ౧౪॥ బ్రహ్మజ్ఞానం గయాశ్రాద్ధం గోగృహే మరణంతథా॥ వానః పుం
సాం కురుజేతే ముక్తిరేషా చతుర్విధా॥ ౧౫॥ సముద్రాః సరితః సర్వావాపీకూప
హృదాస్తథా॥ స్వాతుకామా గయాతీర్థం వ్యాసయాంతి ససంశయః॥ ౧౬॥ బ్రహ్మ
హత్యా సురాపానం స్త్రీయం గుర్వంగవాగమః॥ పాపం తత్సంగజం సర్వం గయా
శ్రాద్ధాద్విశేష్యతి॥ ౧౭॥ అసంఖ్యాకా మృతాయేచ పశుచోర హతాశ్చయే॥
సర్పక్షిస్తా గయాశ్రాద్ధాన్మృతైః స్వర్గం వ్రజంతితే॥ ౧౮॥ గయాయాం పిండదా
నేన యత్ఫలం లభతేనరః॥ సతద్భక్త్యం మయావత్తుం వర్షరోటి శతైరపి॥ ౧౯॥
ఇతి శ్రీగారుడే - మహాపురాణే పూర్వఖండే ప్రథమాంశాఖ్యే ఆచారఖండే గయా
మాహాత్మ్యం నామద్వ్యవశీతిమోఽధ్యాయః॥

—† గయా శ్రాద్ధ మహిమ. †—

తొల్లిగయూడను రాక్షసుడు మహాబలవరాశ్రీమవంతుడుగలడు, ఆతండు
శివునిగూర్చి ఘోరతపంబుచేసెను తత్తపోహ్నిజ్వాలలు స్వర్గలోకంబువరకు వ్యాపి
ంచినవి. దానితాపోధిక్యమునకు మల్లోకోకంబులు తల్లడిల్లినవి. దేవతలవృద్ధు శ్రీని
హవిష్టువులకడకేగి మొరలిదీరి. విష్ణువంశట వారికభయమిచ్చి కుంచెను, గయూడు
క్షీరాబ్ధియందలి కమలములఁ దెచ్చుచు విష్ణుమాయా మోహితుఁడై కీకటదేశంబున
(గయ) శయనించియుండెను. అట్టిసమయమున విష్ణువు వానిఁ దనగదచే సెంహ
రించెను. అతని మృతకళేబరము కంచకోశప్రమాణ దూరదేశము నావరించి
వడియుండెను. అదియే గయాజేత్రము. (కీకటదేశము) అందు గదాధరుడై

విష్ణుండు ముక్తిసోసఁగు నిమిత్తము నిలిచెను. గయనిదేహంబంత లింగరూపంబు నందెను. హరిహర బ్రహ్మలందే నిలిచిరి. విష్ణుపునంతట నాత్మేత్రమున యజ్ఞ శ్రాద్ధపిండప్రదాన దానంబులొనరించువారు బ్రహ్మలోకంబు బొందుదురని మర్యాదావాక్యంబులఁ జెలిపెను. బ్రహ్మయు నందు యజ్ఞంబు గావించి జ్ఞాహ్మణుల నర్పించి ఋశ్వీజుల సర్వతృపులఁగావించె. పితౄమహుఁడందు భక్త్యభోజ్య ఫలాదులను గామధేనువును సృజించి ద్వీజుల కైదుక్రోసుల దూరక్షేత్ర మొసఁగెను. అధర్మయజ్ఞంబున బ్రాహ్మణులు లోభంబున నత్యధికధనాదుల గ్రహించియుఁ దృప్తిఁ జెందనివారగుట వలన నజండు వారిమంశములు మూడుతరములు విద్యాధన హీనశఁ బొందునట్లును వారిచేతము నదీపావాణశర్వత మయమగునట్లును శపించెను. అంత విప్రులు ప్రార్థింప శాపంబు మరలింపఁబడెను. గయ యందెవరు శ్రాద్ధంబు చేయుదురో వారు బ్రహ్మలోకంబుఁ జేరుదురు. అందలివిప్రుల నెవరుపూజింతురో వారలందు బ్రహ్మపూజకర్తులగుదురు ముక్తి నాల్గువిధంబులు, (౧) బ్రహ్మజ్ఞానము, (౨) గయాశ్రాద్ధము, (3) గోశాలయందలి మరణము, (౪) కురుక్షేత్రనివాసము. సముద్రీనదీ సరోవాసీ కూటప్రాద స్నానఫలంబులన్నియు గయా తీర్థంబునఁగలుగును. బ్రహ్మహత్య సుకాపాన చౌర్య గురువత్సీ సంకమాది పాతకంబులు సహితము గయాశ్రాద్ధంబు చేయుటచే నశించును. గయాశ్రాద్ధంబుచే మృతులై సంస్కారము లేనివారు, చోరహతులు, సర్పదష్టలకూడ స్వర్గముం జేరుదురు, గయలోఁబిండప్రదానంబుచేయుటచేఁ గలుగు సుకృతంబు కోటిసంవత్సరములు వర్జించి చెప్పటకును సాధ్యముకాదని బ్రహ్మ వ్యాసులకుఁజెప్పెను.

శ్రీమహాగరుడపూరాణం - పూర్వఖండ - అధ్యాయం ౮౬

బ్రహ్మవాచ- యేయః ప్రేతశిలాఖ్యాతా గయాయాం సాత్రిధాస్థితాః |
ప్రభాసే ప్రేతకుండే చ గయాసుర శిరస్యపి || ౧ || ధర్మేణధాతా భూత్యై సర్వ
దేవమయా శిలాః ప్రేతత్వం యేగతా నృణాం మిత్రాద్యా బాధవాదయః || ౨ ||
తేషాముద్ధరణార్థాయ యతః ప్రేతశిలాశుభాః | అశోకత్రయమయో భూపా రాజవ
త్స్వాదయః || ౩ || తస్యం శిలాయాం శ్రాద్ధాదికర్తారో బ్రహ్మలోకగాః |
గయాసురస్యయన్మండం తస్యవృషే శిలాయతః || ౪ || ముండవృష్టో గిరిస్తస్మాత్స
ర్వదేవమయోవ్యయం | ముండవృష్టస్య సాదేషు యతోబ్రహ్మ సరోముఖాః || ౫ ||
అరవిందవనం తేషు తేనచైవోబలితః | అరవిందో గిరిర్నామ శ్రాంతసాదాంశితో

యతః ॥ ౬ ॥ తస్మాన్నిః క్రాంచపాదః పితృణాం బ్రహ్మలోకదః ॥ గదాధరాదయో
 దేవా ఆద్యా ఆద్యావస్థితాః ॥ ౭ ॥ శిలాయాపేణ చాన్యతా స్తస్మాద్దేవ మయీ
 శిలా ॥ గయాశిరశ్చాపయత్యా గురుత్వాదాస్థితాశిలా ॥ ౮ ॥ కాలాంతరేణవ్యక్తశ్చ
 స్థిత ఆదిగదాధరః మహామహాదీ జేత్రైరు అనాదినిధనోహరిః ॥ ౯ ॥ ధర్మసంరక్ష
 ణారాయ అధర్మాది విసప్తయే ॥ దైత్యరాక్షసనాశార్థం మత్స్యేపూర్వం యథా
 భవత్ ॥ ౧౦ ॥ కూర్మోవరాహౌ సృహరిర్వా మనోరామపూర్జితః, యథా దాశరథీ
 రామః కృష్ణోబుద్ధోఽప కల్యాణి ॥ ౧౧ ॥ తథావ్యక్తోఽవ్యక్తృహం అసీదాదిగ
 దాధరః ॥ ఆదిరాదా పూజతోత్ర జేత్రైర్భిహాః ॥ ౧౨ ॥ పాద్యా దైత్య
 ర్గంధ పుష్పాద్యైరత ఆదిగదాధరః ॥ గదాధరం సుతైః సార్థమాద్యం ॥ గత్యాదదాది
 యః ॥ ౧౩ ॥ అర్ఘ్యం పాత్రంచ పాద్యంచ గంధపుష్పంచ ధూపకం ॥ దీపం
 నైవేద్యముత్కృష్టం మాల్యాని వివిధానిచ ॥ ౧౪ ॥ వస్త్రాణిమకుటం ఘంటా
 చామరం పేక్షణీయకం ॥ అలంకారాదికం పిండమస్తు దానాదికం తథా ॥ ౧౫ ॥
 తేహం తావద్ధనం ధాన్యమాయురారోగ్య సుఖదః ॥ పుత్రాదిసంతతిశ్చేయోవిద్యా
 ర్థం కామయ్యాపిసతః ॥ ౧౬ ॥ భార్యాస్వర్గాదివాసశ్చ స్వర్గాదాగత్యరాజ్యకం ॥ కలిస
 నత్యసంపన్నో రక్షేమద్దితశాత్రుః ॥ ౧౭ ॥ వధబంధవిరుక్తశ్చాంతే మోక్షమ
 వాప్నుయాత్ ॥ శాద్ధింబాదికరైః పితృభిర్బ్రహ్మలోకగాః ॥ ౧౮ ॥ జగన్నాథం
 యేఽర్చయంతి సుభద్రాం బలభద్రకం ॥ జ్ఞానం పాపవ్యశ్చియం పుత్రావ్రజంతి పురు
 షోత్తమం ॥ ౧౯ ॥ పురుషోత్తమరాజస్య సూర్యస్యచ గణస్యచ ॥ పురతస్తత్రే పితాది
 పితృణాం బ్రహ్మలోకదః ॥ ౨౦ ॥ సత్వాకవద్విఘ్నేశం సర్వవిఘ్నైః ॥ జిము
 చ్యతే ॥ కార్తికేయం పూజయిత్వా బ్రహ్మలోక మవాప్నుయాత్ ॥ ౨౧ ॥ ద్యాద
 శాధిత్య మభ్యర్చ్య సర్వరోగైః ॥ న్నిముచ్యతే ॥ వైశ్వానరం సమభ్యర్చ్య ఉత్తమాం
 దీప్తిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౨ ॥ రేవంతం పూజయిత్వాపి అశ్వినాపౌర్వత్యమత్త
 మా ॥ అభ్యర్చ్యేంద్రం మహేశ్వర్యం గౌరీం సాభాగ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౨౩ ॥
 విద్యాం సరస్వతీం పార్వత్యలక్ష్మీం సంపూజ్యచ శ్రియా ॥ గరుడంచ సమభ్యర్చ్య
 విఘ్నవృందాత్ప్రీముచ్యతే ॥ ౨౪ ॥ క్షేత్రీహం సమభ్యర్చ్య గృహ వృందైః
 న్నిముచ్యతే ॥ ముండవృష్టం సమభ్యర్చ్య సర్వకామ మవాప్నుయాత్ ॥ ౨౫ ॥ నా
 గాష్టకం సమభ్యర్చ్య నాగదప్టో విముచ్యతే ॥ బ్రహ్మాం పూజయిత్వా చ బ్రహ్మ
 లోక మవాప్నుయాత్ ॥ ౨౬ ॥ బలభద్రం సమభ్యర్చ్య బలారోగ్య మవాప్ను
 యాత్ ॥ సుభద్రాం పూజయిత్వా సాభాగ్యం వరమాప్నుయాత్ ॥ ౨౭ ॥

సర్వా కామానవాప్నోతి సంపూజ్య పురుషోత్తమం | నారాయణంతు సంపూజ్య
 నరాణామధిపతీ భవేత్ | ౨౮ | స్పృష్ట్యానత్వా వరాసింహం సంగ్రామే విజయా
 భవేత్ | వరాహం పూజయత్వా తు భూమిరాణ్యనువాప్నుయాత్ | ౨౯ | మూలా
 విద్యాధరా నృప్త్యా విద్యాధరపదంబభేత్ | సర్వా కామానవాప్నోతి సంపూ
 జ్యాది గదాధరం | 30 | సోమనాథం సమభ్యర్చ్య శివలోక మవాప్నుయాత్ |
 రుద్రేశ్వరం సమస్మృత్య రుద్రీశోకే మహీయతే | 31 | కామేశ్వరం నరోనత్వా
 రామవత్సుప్రయోభవేత్ | బ్రహ్మేశ్వరం నరః స్తుత్వా బ్రహ్మలోకాయ కల్ప
 తే | 32 | కాలేశ్వరం సమభ్యర్చ్య నరః కాలంజయోభవేత్ | కేదారం పూజ
 యిత్యాతు శివలోకే మహీయతే | 33 | సిద్ధేశ్వరం చ సంపూజ్య సిద్ధసిద్ధిపురం
 వ్రజేత్ | ఆద్యైరుదాద్రిభిః సార్థం దృష్ట్యా హృదిగదాధరం | 34 | కులూరాం శత
 ముద్భృత్యనయే ద్బ్రహ్మపురం నరః | ధర్మార్థీ పౌష్కలయాధర్మ మధార్థీ చార్థమా
 ప్నుయాత్ | 35 | కామూ సంపాప్నుయాత్కామీ మోక్షార్థీ మోక్షమాప్ను
 యాత్ | రాజ్యాధీ రాజ్యమాప్నోతి శాంత్యధీశాంతి మాప్నుయాత్ | 36 | సర్వ
 మాప్నోతి సంపూజ్యాదిగదాధరం | పుత్రా పుత్రాభిసే శ్రీచ సౌభాగ్యం చతద
 ధిసే | 37 | వంశాధిపి చ వంశాన్వైపాప్నోత్సర్వాది గదాధరం | బ్రాహ్మణ పిండ
 దానేన ఆన్నదానేన వారిదః | 38 | బ్రహ్మలోక మవాప్నోతి సంపూజ్యాదిగదా
 ధరం | కృత్రివ్యాం సర్వతీర్థభ్యాం యథాశ్రేష్ఠా గయాపురీ | 39 | తథాశిలాది
 రూపశ్చ శ్రేష్ఠస్త్వేవగదాధరః | తస్మిన్దృష్టే శిలాదృష్టా యతఃసర్వం గదాధరః | 40
 ఇతిశ్రీగారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే పంచమాంశాభ్యే - ఆచారకాండే

గయామాహాత్యం నామషడశీతి తమోఽధ్యాయః.

శ్రీమహావిష్ణుహస్తాంతే గదాహతుండగు గయని పేతదేవము శిలారూప
 మంది త్రిభాగములఁ బ్రసీద్ధికెక్కెను. ఆతనిశిరము పౌభాసపేతకుండమయ్యెను.
 సర్వదేవమయంబై యాశిల భూతములతోఁటకు ధర్మయుతంబైయున్నది. ఆపేతశిల
 పేతత్వమొందిన జనులనుద్ధరించును. అందుమునులు, రాజులు రాజవత్తులు
 మున్నగువారలు శాస్త్రమునరించి బ్రహ్మలోకమునందిరి. శిరనునకు గిందిభాగ
 మగు నక్షత్రము శిలారూపమై గిరిరూపమందెను. అదియు సర్వదేవతా మయంబై
 వెలసె. దీనికథోభాగము (పాదము) శిలారూపమై బ్రహ్మసరోవరాదులకు నెల
 వయ్యెను. ఆసతస్సులలోఁ గమలపండంబులు కమలపండువు సేయుచుండు,

అందరవింద గిరియొందు కౌంచపదచిహ్నితమై పితరులకు బ్రహ్మపదము నొసగు నదైయొప్పును. శిరసుకడ గదాధరాది దేవతలు నిలిడియున్నారు. గదాధరు డగు విష్ణుండు ధర్మసంరక్షణార్థము సధర్మనాశనార్థము తొలియంపినిలిచి యుండేయు న్నాడు అతండు సృష్ట్యాదినుండియు రాక్షస సంహరణార్థము మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నారసింహ, వామన, వరశురామ, శ్రీరామ, కృష్ణ, బౌద్ధ, కల్యాణతారణబులంది వ్యక్తవ్యక్తరూపుడైయున్నవాడు. అతడు బ్రహ్మాదులచే బూజింపబడెను.

ఎవడు గదాధరునఁజ్యోతిరాద్యాచమనీయ స్నాన గంధపుష్పాక్షత ధూప దీపనైవేద్య తాంబూల సీరాజన మాల్యవస్త్ర) కీట ఘంటాచామరాదుల షోడశోప చారంబులనర్పించి పిండప్రదాన మాచరించునో యతఁడు ధనధాన్యాదురారోగ్య పుత్రాదుల నందఁగలఁడు కోరినకోరికలన్నియు నందు గదాధరునర్పింప నెరవేరును జగన్నాథ బలభద్ర సుభద్రలఁ బూజించిన జ్ఞాంబు లభించు. సూర్యగణ పురుషోత్తములనెదుట పిండప్రదానముసేయ బ్రహ్మసాయుజ్యంబుగలుగు. కవర్తి విఘ్నేశ కాక్తికీయులఁ బూజింప విఘ్నములుదొలఁగి బ్రహ్మలోకంబు సిద్ధించు ద్వాదశాదిత్యాదర్శనంబున సర్వరోగములు దొలఁగు వైశ్వానరు నర్చింప. గాంతి ముతుండగు. శేవంతుని, మహేంద్రుని, గారిని, లక్ష్మిని, సరస్వతిని, గరుడ క్షేత్రీచాలక నాగాప్తక బలభద్రుల నర్చింప అప్తేశ్వర్యసౌభాగ్యవిద్యా సంపదవిఘ్న గ్రహభయ వాగాభయ బ్రహ్మలోకారోగ్య బలములబ్బును. దశావతారముల నర్చింప సంగ్రామ విజయరాజ్యాధిపత్య విద్యాధర పదములబ్బును. నారాయణు నర్చింప సరాధిపత్యము గలుగు. ఏయేదేవత నర్చించిన సేయేఫలములబ్బునో యాయాఫలముల నా దేవతల గదాధరునందావహించి యర్చించిన బొందుదు.

గయాక్షేత్ర యాత్రా వర్ణనము — తత్ఫలము.

—♦ పంచకోశపరిమితి గయాక్షేత్రస్థిత యాత్రావర్ణనం. ♦—

శ్రీగరుడమహాపురాణం పూర్వఖండం ఆధ్యాయం ౮౩.

బ్రహ్మోవాచ|| కేకటేషు గయా పుణ్య పుణ్యం రాజగృహం వనం విషయశ్చారణి పుణ్యో నదీనాంచ పునః పునా|| ౧ | ముండవృష్టంతు పూర్వ

స్మిన్వశ్చిమే దక్షిణోత్తరే సార్థశ్శోశద్వయంమానం గయాయాం పరిక్షిర్యతం॥ ౨ ॥
 ఉంచకోశం గయాయాత్తే శోశమేకం గయాశిరః తత్రిపిండ ప్రదానేన తృప్తిర్భ
 వతి శాశ్వతీ॥ ౩ ॥ నాగాజ్జనార్దనాశ్చైవ కూపాహ్వాత్రమానసాత్॥ ఏతద్గయాశిరః
 ప్రోక్తంఫల్గుతీర్థం తముచ్యతే॥ ౪ ॥ తత్రిపిండవదానేన పితౄణాం ఋరమాగతిః॥ గయా
 గమనమాతేణ పితౄణామన్యణోభవేత్॥ ౫ ॥ గయాయాం పితౄణాం పేద దేవదేవో
 జనార్దనః॥ తందృష్ట్వా పుండరీకాక్షం ముచ్యతేవైఋణత్రయాయాత్॥ ౬ ॥ రథమార్గం
 గయాతీర్థే దృష్ట్వారుద్రే వదాదికే॥ కాలేశ్వరం చ కేదారం పితౄణామన్యణో భవే
 త్॥ ౭ ॥ దృష్ట్వాపితామహం వేదాసర్వపాపేః ప్రముచ్యతే॥ లోకం త్వనామయం
 యాతిదృష్ట్వాచ ప్రపితామహం॥ ౮ ॥ తథాగదాధరం దేవమాధవం పురుషోత్తమం॥
 తంబ్రణియ్య పుయత్నేన సభాయా జాయతే సరః॥ ౯ ॥ మానాత్వంమహాత్మా
 నం కనకార్కం విశేషతఃదృష్ట్వామానేన వివ్రీరే పితౄణా మన్యణోభవేత్॥ ౧౦ ॥
 బ్రహ్మణం పూజయిత్వాచ బ్రహ్మలోక మవాప్నుయాత్॥ గయతీర్థం హితరు
 త్థాయ యస్తు పశ్యతిమానవః॥ ౧౧ ॥ సాధ్యం కృత్వా ప్రయత్నేన సర్వవేద
 ఫలంబభేత్॥ సావిత్రిచైవమధ్యాహ్నేదృష్ట్వా దానఫలంబభేత్॥ ౧౨ ॥ సరస్వ
 తీంచ సాయాహ్నే దృష్ట్వాదానఫలం బభేత్॥ నగభూమిశ్వరందృష్ట్వా పితౄణామన్య
 ణో భవేత్॥ ౧౩ ॥ ధర్మారణ్యం ధర్మమీశం దృష్ట్వా స్యాద్దృణనాశనః॥ దేవం
 గృభేశ్వరం దృష్ట్వాకోన ముచ్యేతబంధనాత్॥ ౧౪ ॥ ధేనుందృష్ట్వా ధేనువనబ్రహ్మ
 లోకం నయే త్పితౄణాం పృథాసేకం పృథాసేకం దృష్ట్వయాతి పరాంగతిం॥ ౧౫ ॥
 శోటిశ్వరం చాశ్వమేధం దృష్ట్వాస్యాద్దృణనాశనః॥ స్వర్గద్వారేశ్వరందృష్ట్వా ముచ్య
 తే భవబంధనాత్॥ ౧౬ ॥ కామేశ్వరం గదాలోలం దృష్ట్వా స్వర్గమవాప్నుయాత్
 బ్రహ్మేశ్వరం తథాదృష్ట్వాముచ్యేతబ్రహ్మహత్వయా॥ ౧౭ ॥ ముండవృష్టే మహా
 చండీ దృష్ట్వాకామానవాప్నుయాత్ ఫలస్వీకం ఫలచండించగారిం దృష్ట్వాచ మంగ
 లామ్॥ ౧౮ ॥ గోమంతం గోవళిం దేవంపితౄణా మన్యణోభవేత్॥ అంగారేశంచ సిద్ధి
 శం గయాదిత్యం గజంతథా॥ ౧౯ ॥ మార్కండేయేశ్వరందృష్ట్వా పితౄణామన్యణో
 భవేత్॥ ఫల్గుతీర్థేవః స్నాత్వా దృష్ట్వా దేవం గదాధరం॥ ౨౦ ॥ ఏతేన కిం న
 పర్యాప్తంపూజాం సుకృతకారణం॥ బ్రహ్మలోకం పుయాంతీహ పురుషా ఏకవిం
 శతిః॥ ౨౧ ॥ పృథివ్యాం యాని తీర్థానియసముద్రాః సరానిచ॥ ఫల్గుతీర్థంగ
 మిష్యంతి వారమేకం దినే దినే॥ ౨౨ ॥ పృథివ్యాంచ గయా పుణ్యాగయాయంచ
 గయాశిరః శ్రేష్ఠతథా ఫల్గుతీర్థం తస్మిన్మనః సురస్మహిం॥ ౨౩ ॥ ఉదీచీ కన

కానద్యోనాభితిర్థంతు మధ్యతః। పుణ్యం బ్రహ్మసద తీర్థం స్నానాత్సాధ్యహ్మ
లోకః॥ ౨౪॥ కూచే పిదాదికం కృత్వా పితౄణా మన్మథో భవేత్। తథా
క్షయవతు శ్రాద్ధే బ్రహ్మలోకం నయేత్పితౄణ॥ ౨౫॥ హంసతీర్థేఽరః స్నాత్వా
సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే। కోటితీర్థే గయాలోలే వైతరక్త్యాచ గోమతే॥ ౨౬॥
బ్రహ్మలోకం నయేచ్ఛాద్ధీ పురుషానేక వింశతిం బ్రహ్మతీర్థే రామతీర్థే ఆగ్నేయే
సోమతీర్థే॥ ౨౭॥ శ్రాద్ధే రామహృదే బ్రహ్మలోకం పితౄకులం నయేత్। ఉత్తరే
మానసే శ్రాద్ధే నభూయో చాయతే సరః॥ ౨౮॥ దక్షిణే మానసే శ్రాద్ధే
బ్రహ్మలోకం పితౄన్నయేత్। స్వర్గద్వారే సరః శ్రాద్ధే బ్రహ్మలోకం నయేత్పి
తౄణా। భీష్మతర్పణ కృత్తస్యకూట తారయతే పితౄణా। గృధ్రేఽప్యతే తథాశ్రాద్ధే
పితౄణా మన్మథో భవేత్॥ ౨౯॥ శ్రాద్ధేచ ధేనుకారస్యే బ్రహ్మలోకం పితౄ
న్నయేత్। తిలధేనువదః స్నాత్వా దృష్టాన్వధేనుం సంశయః॥ ౩౦॥ ఐష్ట్యోవా
సరతీర్థంచ వాసవే వైష్ణవేతథా। మహానద్యాం కృత్తశ్రాద్ధో బ్రహ్మలోకం నయేత్పి
తౄణా॥ ౩౧॥ గాయత్రీ చైవసావిత్రీ తీర్థే సారస్వతే తథా। స్నానసంధ్యా
తర్పణ కృచ్ఛాద్ధీ చైకోత్తరం శతం॥ ౩౨॥ పితౄణాంతు కులం బ్రహ్మలోకం
నయతి మానవః। బ్రహ్మయోనిం వినిర్గచ్ఛేత్ప్రయతః పితౄమానసః॥ ౩౩॥ తర్ప
యిత్వా పితౄణామేవాగ నవిశేద్యోని సంకటే। తర్పణే కాకజంఘాయాం పితౄణాం
త్వపిరక్షయా॥ ౩౪॥ ధర్మార్జ్యే మతంగస్య వాప్యం శ్రాద్ధాద్విధం వ్రజేత్।
ధర్మమూచేచ కూచేచ పితౄణా మన్మథో భవేత్॥ ౩౫॥ వ్రమణం దేవతాః
సంతు లోకపాలాశ్చ సాక్షిణః। మయాగత్యనుతం గేఽస్మిన్పితౄణాం నిష్క్రూతిః
కృతా॥ ౩౬॥ రామతీర్థే నరాస్తాత్వా శ్రాద్ధం కృత్వా వ్రజానతే। శిలాయాం
ప్రేతభావా త్స్వర్గమైకాః పితౄణాః కిల॥ ౩౭॥ శ్రాద్ధకృచ్చ స్వ పుష్టా
యాం త్రిసప్తకుల ముద్ధరేత్। శ్రాద్ధకృన్ముంధ కృష్టాదా బ్రహ్మలోకం
నయేత్పితౄణా॥ ౩౮॥ గయాయాం సహితత్థానం యత్ర తీర్థం నవిద్యతే
చంచకోశే గయాక్షేత్రే యత్రయత్రతు పిండదః॥ ౩౯॥ అక్షయం ఫలమూహ్నీతి
బ్రహ్మలోకం నయేత్పితౄణా। జనార్దవస్య హస్తేతుపిండం దద్యాత్సన్కంసరః॥ ౪౦॥
ఏషపిండో మయాదత్తస్తే నహస్తే జనార్దవః। పరలోకం గతేమోక్ష మక్షయ్యముచ
తిష్ఠతామ్॥ ౪౧॥ బ్రహ్మలోక మహాహ్నీతి పితౄణి సహనిశ్చితం। గయాయాం
ధర్మసృష్టేచ సరసిబ్రహ్మణస్తథా॥ ౪౨॥ గయాశీర్షేఽక్షయవతు పితౄణాందత్త
మక్షయం ధర్మార్జ్యం ధర్మసృష్టం ధేనుకారణ్యమేవచ॥ ౪౩॥ దృష్టేతాని

పితౄణాం శ్చార్యవంశ్య స్త్వింశతిముద్ధరేత్ | బహురణ్యం మహానద్యాః వశ్చిమో
భాగఉచ్యతే || ౪౪ || పూర్వోబ్రహ్మఋషోభాగో నాదిర్భరతాశ్శిమః | భరత
స్యాశ్శిమే శాన్ధీమతంగస్య పడేభవేత్ || ౪౫ || గయాశ్చీర్వాద్దక్షిణతో మహానద్యా
శ్చవశ్చిమే | తస్మైతం చంపకవనం తత్రపాండశిలాస్తిహి || ౪౬ || శాన్ధీతత్ర
త్పతీయాయాం నిశ్చిరా యాశ్చయందలే | మహాహృదేచ కౌశిక్యా మక్షయం ఫల
మాప్నుయాత్ || ౪౭ || వైతారణ్యాశ్చీత్రర తస్మైతయాభ్యో జలాశయః | వదాని
తత్రక్రౌంచస్యశ్రాద్ధీ స్వర్గం నయేత్పితౄణాం || ౪౮ || కౌంచపాదాదుత్తరతో నిశ్చి
రాభ్యోజలాశయః | సకృద్వాతాభిగమనం సకృత్పిండ వృపాతనం || ౪౯ || దుర్ల
భం కిం పునర్నిత్య మస్మిన్నేవ వ్యవస్థితః | మహానద్యా ముపస్సుశ్యతర్పయేత్పితౄణే
వతాః || ౫౦ || అక్షయాన్నాప్నుయాన్ల కాన్కులం చాపిసముద్ధరేత్ | సావిత్రే
వశ్యతే సంధ్యాకృతాస్యా ద్వాదశాబ్ధిః || ౫౧ || శుక్లశృంగాపుభా వక్షగయామాం
యోవసేన్నరః | పునాశ్యాసప్రమంచైవ కులం నాస్యగో సంశయః || ౫౨ || గయా
యాం ముండవృష్టంచ అరవిందం చ కర్వతం | తృతీయం కౌంచపాదం చ దృష్ట్వా
పాపైః ప్రముచ్యతే || ౫౩ || మకరే వర్తమానే చ గ్రహణేఽదండ)సూర్యయోః |
దుర్లభం తిష్ఠరాశేషు గయాయాం పిండపాతనం || ౫౪ || మహాహృదేచ కౌశి
క్యం మూలక్షేత్రే విశేషతః | గుహయాం గృధ్రీకూటస్య శాన్ధీద్వందతం (సప్త)
మహాఫలం || ౫౫ || యత్రీమాహేశ్వరీధారా శాన్ధీత్రతాపృణోభవేత్ | పుణ్యాం
వికాలామాసాః నదీంత్రైలోక్య విశ్రుతాః || ౫౬ || అగ్నిష్టేమ మహాహృతి
శాన్ధీప్రాయాద్వింశతః | శాన్ధీమాసపడేన్నాత్వా వాజపేయ ఫలంభేత్ || ౫౭ ||
రవిపాదే పిండదానాత్పతితోద్ధారణం భవేత్ | గయాస్థా యో దదాత్యన్నం పితర
స్తేన పుత్రిణః || ౫౮ || కాంక్షంతే పితరః పుత్రాన్నరకాదృయభీరవః | గయాం
యాస్యతి యః కశ్చిత్సోఽన్యథా సుతారయిష్యతి || ౫౯ || గయాప్రాప్తం సుతం
దృష్ట్వా పితౄణామత్సరోభవేత్ | వద్భ్యామపి జలంస్సుష్టుష్టా అస్యభ్యం కిలదాస్య
తి || ౬౦ || ఆత్మజోవాతథానోన్యవా గయాకూపే యదాతదా | యన్నామ్నా పాత
యోత్పిండం తం నయేద్బ్రహ్మకాశ్యతం || ౬౧ || పుండరీకం విష్ణులోకం ప్రాప్ను
యాత్కృటి తీర్థగః | యాసాన్వైతరణీ నామత్రిషుణోశేషు విశ్రుతా || ౬౨ || సావతీ
ర్హా గయాక్షేత్రే పితౄణాం తారణాయహి | శాన్ధీద్వం పిండదస్త్రత్ర గోపరీదానం
కరోతియః || ౬౩ || ఏకవింశతి వంశ్యానంతా రయేన్నాత్రసంశయః | యదిపుత్రో
గయాం గచ్ఛేత్కదాచిత్కాల వర్యయే || ౬౪ || తానేవభోజయే ద్విప్రార్ బా

హ్మాయే ప్రకల్పితాః తేహంబ్రహ్మపదః స్థానం సోమసానం తత్తేవద॥ ౬౫ ।
 బ్రహ్మప్రకల్పితం స్థానం విప్రాబ్రహ్మప్రకల్పితాః పూజితైః పూజితాః సర్వే
 పితృభిః సహదేవతాః॥ ౬౬ ॥ తర్పయేత్తు గయావిప్రా హవ్యకన్యైః సానతః
 స్థానం దేహపరిత్యాగే గయాయాతు విధీయతే॥ ౬౭ ॥ యః కరోతి వృషాత్సర్గం
 గయాత్తేతేహ్యనుత్తమేః అగ్నిష్టోమశతం పుణ్యం లభతే నాత్మసంశయః॥ ౬౮ ।
 ఆత్మనోఽపి మహాబుద్ధిర్గయాయాతు తిలైర్వివాహం పిండవిర్వాహం కుర్యాదన్యేషా
 మపిమానవః॥ ౬౯ ॥ యావంతో జ్ఞాతయః పితౄణాం భావః సుహృదయస్తథా
 తేభ్యోన్యాస గయాభూమా పిండోదేయో విధానతః॥ ౭౦ । రామతీర్తే సరః స్నా
 త్యాగోశరస్యా ప్నయత్సలం మరంగవాప్యాం స్నాత్వా చ గోసహస్రీఫలం
 లభేత్॥ ౭౧ ॥ నిశ్చిరానంగమేస్నాత్వా బ్రహ్మలోకం నయేత్పితౄణాం వసిష్ఠస్యా
 శ్రీమే స్నాత్వా వాజపేయంచ విందతి॥ ౭౨ । మహాకౌశ్యాం సమావాసా దశ్వ
 మేధ ఫలం లభేత్ పితామహస్య సరసః వ్రస్పతా లోకపావనీ॥ ౭౩ । సమీపే
 తస్మిన్ధారేతి విశ్రుతా కపిలాహిసా అగ్నిష్టోమఫలం శ్రాద్ధీస్నాత్వా త్రీకృతృత్య
 తాః॥ ౭౪ ॥ శ్రాద్ధీకుమారధారాయా మత్స్యమేధఫలం లభేత్ కుమారమభిగమ్యా
 థ సత్వాముక్తిమవాప్నయత్॥ ౭౫ ॥ సోమకుండేనరస్నాత్వా సోమరోమే చగ
 చ్చుతి సంవర్తస్య సరోవాప్యాం సుభగః స్వాత్మపిండదః॥ ౭౬ । ధౌతపాపానరో
 యాతి పేతకుండే చ పిండదః దేవనద్యాం లేలిహసే మధనే బాహుగర్తకే॥ ౭౭ ।
 ఏవమాదిషు తీర్థేషు పిండదస్తారయే త్ప్రీతృణాం సత్వాదేవా న్యస్తిపేత పృథ్వితి
 న్మణసంక్షయం॥ ౭౮ । ఇతి శ్రీగారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే ప్రథమాంశా
 ష్టో ఆచారకాండే గయామాహాత్మ్యం నామత్ర్యకీతి తమోఽధ్యాయః॥

గయాత్తేత్రీము కీకటదేశంబునఁ గలదు. అయ్యది పుణ్యతమంబు అందలి
 వనంబు రాజగృహంబై యొప్పుచుండు. తద్విషయంబులు పుణ్యవృద్ధములు. అందు
 జరించువారలు పుణ్యక్షులు. అందలివనులు పుణ్యవృద్ధములు. గయాముండ
 వృష్టప్రదేశములకు నాల్గుదిశలందు నర్థకోశప్రమాణ దూరదేశంబు గయాత్తేత్రం
 బనంబును. అయ్యది కుచకోశ విస్తృతిఁ గలిగియుండు. గయాశిరవ్యాప్త ప్ర
 దేశ మొక్కక్రొసుదూరంబు వ్యాపించినది. అందుఁ బిండంబిడ చిత్తరులు తృప్తి
 జెంది శాశ్వత బ్రహ్మలోకం బందఁగలరు. నాగజనార్దన మానస సరస్వీరముల
 కుత్తరమున గయా శీర్షంబుగలదు. అయ్యదియే ఫల్గుతీరము. గయాకేసిన మాత్ర

మున చిత్రరుల ఋణంబులీరును. అందుచిత్రహావమున జనార్దనుఁడుండును. కాన నాశనింఁగన్న నరుఁడు ఋత్రీయ విముక్తుండగును. గయాతీర్థమున రుద్రీవన మందు రథమార్గమును గాతేశ్వర కేదారేశ్వరులఁ గాంచఁ బితృఋణంబులీరును. వేదమయుండగు పితౄమహుంఁగన్న సర్వాఘరోగంబు లడఁగును. గదాధరుండగు మాధవుని కెఱుగినఁ బునర్జనంబులేదు. మానాదిత్యుండగు కనకాదుఁనిం జూచిన మాత్రానఁ బితౄణవిముక్తికలుగును. బ్రహ్మనర్సింప బ్రహ్మలోకప్రాప్తికలు గును. అందుబ్రాహ్మీ ముహూర్తంబున లేచి సంద్యావందన గాయత్రిజపంబులు సేయ సర్వవేదఫలంబును, సాయాహ్నంబున సరస్వతింఁగన్న సర్వదానఫలములు గలుగును. తన్నగర్భుండగు నీశుదర్శనమునఁ బితరులఋణంబుపొవును. ధర్మార్థణ్యంబున నీశ్వరుంఁగన్న సర్వఋణాఋణ సమయును. గృధ్రేశుంఁగాంచిన నరుండు సర్వబంధముక్తుండగును. అందలి ధేనువనమున ధేనువుందిలకింప బ్రహ్మలోకము లభించును. వృభాన తీర్థంబునఁ బ్రభాసుని దర్శనమునఁ బరాంగతిఁ బొందవగు. శోటిశ్వరు నాలోకింప ఋణవిముక్తియు వశ్యమీధ ఫలప్రాప్తిఁ బొందవగును. స్వర్గద్వారేశ్వరలోకనమున భవబంధభయంబులు వాయు. గదాలీలుండగు రామేశ్వరుంఁగనిన స్వర్గమొందవచ్చును. బ్రహ్మేశ్వరుఁదిలకింప బ్రహ్మకోపంబుకూడ పొవును. గయాముండపుష్పంబునంగల మహాఁండి దర్శనమునఁ గామకోధాదు లడఁగును. ఫల్గ్వశుని ఫల్గుచండిని గారిని విలోకింప సర్వయంగళములబ్బు. గోమక గోవతులఁ జూచినఁ బితౄణంబు సమయు. ఫల్గుతీర్థమునఁ దానమాడి, గదాధరు, మార్కండేయేశ్వరు, సంగారేశు, సిద్ధేశ్వరు, గయాదిత్యు, గజంబును విలోకన మొనర్పఁ బితౄణ విముక్తి సిద్ధించు. దీక్షవలనఁజాల పుణ్యప్రాప్తికలిగి యిరువ దొక్కతరముల పితరులు పుణ్యలోకమున కరుగుదురు. వృద్ధింగల సర్వతీర్థాంభో నిధి సరస్సులన్నియు ఫల్గుతీర్థంబున నిలిచియుండు. భూమండలమున గయయు, గయలో గయాశిరంబును, గయాశిరంబున, ఫల్గుతీర్థంబును బ్రశస్తంబులు. తత్తీర్థము సురలకుఁ బ్రియంబగు వాసస్థానము. కనకనదికుత్తరదిశఁగల వాళితీర్థము, బ్రహ్మతీర్థము పుణ్యప్రదంబులు. అందున్ననంబుచేసిన బ్రహ్మవదలాభంబును; కూపంబునఁ బొడంబువేయఁ బితౄణముక్తియుఁగలుగు. అక్షయవటవృక్షచ్ఛాయ శ్రాద్ధంబుగావించ బ్రహ్మలోకంబు కరతలామలకంబగు. హంసతీర్థస్నానమున సర్వ పాప పరిహారంబగు శోటితీర్థ గయాలోల వైతరణి, గోమకంబుల స్నానపిండదానం బులు గావించనిరువదొక్కతరములవారు తఱింతురు. బ్రహ్మతీర్థ, రామతీర్థాన్ని,

సోమతీర్థ. రామహృదంబుగావించు జలకేళీశ్రాద్ధంబులవలనఁ బిత్తుకులంబు బ్రహ్మ స్థానముచేరు. మానసాత్మర ప్రదేశమునఁజేయు శ్రాద్ధంబు భవబంధముల సడలించు మానస దక్షిణతీర కృతశ్రాద్ధంబు పితరుల సత్యలోకంబుఁజేర్చు కూటంబున భీష్మ తర్పణమొనఁపఁ బిత్తువర్గంబు తరించు. గృహ్యోత్తరములోని శ్రాద్ధము బ్రహ్మ పాప్తినిచ్చు. అందుధేనుపూజించి తిలధేను దానంబులుచేయఁదరింపవచ్చును. ఏగద్రీనదీతీర్థ, వాసవ, వైష్ణవ, మహానదీతీర్థంబులఁ జేయుశ్రాద్ధము పితరుల బ్రహ్మ వదంతులఁజేయు గాయత్రీ, సావిత్రీ, సరస్వతీ తీర్థంబుల స్నానసాధ్యతర్పణ శ్రాద్ధంబులుసేసిన నూటాత్కమంది పితృలు తరింతురు. పితృభక్తియుతుండగు మనుజుండు పవిత్రుఁడై సంకటక్షేత్రమున దేవపితృతర్పణములఁజేయు బ్రాహ్మణ జనసంబే కలుగుచుండును. కాక జంబూక్షేత్రమునఁ దర్పణమొనరించఁ బితరులతి ప్రితిఁజెందుదురు. ధర్మార్ణ్యమున మరంగవాపినిఁజేయు పితృకార్యము పితృణ ముక్తిహేతుభూతంబగు. రామతీర్థమునఁ బ్రభాసమున చరుండున్న నమాదీ శ్రాద్ధము సేయఁ బితృలు ముక్తులగుదురు. స్వపుష్ప తీర్థకృత పితృకార్యం బిరువదొక్క తరములవారిఁ దరించఁజేయు. పంచకోశవ్యాప్త గయాతీర్థంబున నేచోటఁ బిండం బిసినను బ్రహ్మలోక పాప్తితప్తుడు. నరుండు జనార్దను హస్తంబునఁ దనకుఁదానే పింగుబిడ మోక్షంబు లభించు నిస్సంశయంబు. దానఁపితరులుకూడ తరింతురు. గయాశీర్షదక్షిణదిశన మహానదిఁ బడమిదిశనుగల పంచకావనమునఁ బాండుశిల కలను. అందు శ్రాద్ధముసేయువాఁడు పుణ్యపురుషుండగు, వైతరణి కుత్తరమునఁ దృతీయ నామకజలాశయంబునఁ గ్రొంచపదమునఁ జేయుశ్రాద్ధమద్యయపదంబునిచ్చు. క్రొంచపాదమున పుడగిశ నిశ్చిరమును జలాశయమున్నది దానఁబిండంబిడ పుణ్య బాడగుండు. గయాక్షేత్రమునఁ బండ్రెండేడులు వసంప నక్షయలోకంబు గలిగి వాళంబంతయు నుద్ధరింపఁబడును. శుక్లకృష్ణపక్షంబులందుండ నేడుతరములవా రుద్ధరింపఁ బడుదురు. గయాముండవృష్టమును, సరవిందవర్షతమును దృతీయ క్రొంచపాదముంగన్న నభయములెల్లఁబాయు. మరకసంకాంతియందును సూర్యపం ద్రోవరాగ వర్షకాలంబులందును గయలోఁబిండపదానముసేయఁగలుగు సుకృతము నిరుపమంబు. మాహేశ్వరీధారయందుఁ జేయుశ్రాద్ధంబున సర్వముణంబులు సమయు. పుణ్యప్రదమగు విశాలనదికేగ నగ్నిహోమ ఫలంబును మానసపదంబున స్నానమొనర్ప వాజిపేయ ఫలంబులు గలుగఁగలదు. రవిసాదకృత పిండదానము పితరులనుద్ధరించు. గయకేగు ప్రతుంగని పితరులత్యుత్సాహ మందుదురు. అందుఁ

బిండంబిడి గోదానంబుసేయ నూరునొక్కవంశంబులు తరించు. అందు మావ్యక్తవ్య విధానంబున విప్రులదృష్టి సేసినను దేహత్యాగమైనను, వృషోత్సర్జనము చేసినను నన్నిష్టాను ఫలములభించు. మానవుడు గయలోఁ దనకుఁదానే నూవులులేక ఓం డంబువేసుకొనవలయు. వ్యాసగయయందుఁ బిండంబిడుట ముఖ్యంబు. గామశిర్ఘ స్నానము గోశతదాన ఫలంబును, మశంగవాపీస్నానంబున సహస్రగోదాన ఫలంబును, నిశ్చిరాసంగమస్నానమున బ్రహ్మలోకప్రాప్తియు, వసిష్ఠాశ్రమ తీర్థస్నానంబున వాజపేయఫలంబును, మహాకౌశీస్నానమున నశ్వమేధఫలమును, గుహారధార కృత శ్రాద్ధంబున నశ్వమేధఫలమునుగలుగు. నరుడు సోమకుండమున మజ్జన మొనరించిన సోమలోకంబులభించు. సంవత్సరంబునఁబిండమిడ సుభగంబుగ. పేతకుండముననిడ సావంబు సమసిహృత్. వైపుణ్యశిర్ఘములఁ బిండమిడఁ దత్ఫలంబులుతప్పవు. తద్దేవతాస్మరణంబు, వసిష్ఠేశ వృధృతిస్మరణంబు సర్వయుగంబుల సమయాఁజేసి నరుని దరింపఁజేయుచుండును.

—o—

గ యా శ్రా ద్ధ మ హి ము.

శ్రీమహాగరుడపురాణం - పూర్వఖండం వృధమాంశం - గయమాహాత్మ్యం - అధ్యాయం ౪.

బ్రహ్మవాచ-

ఉద్యతస్త్వ గయాం గంతుం శ్రాద్ధం కృత్వాపిధానతః | విధాయకార్చితీవేషం గౌమస్యాపి ప్రదక్షిణం | ౧ || తతోగ్రామాంతరంగత్వా శ్రాద్ధేషస్యభోజనం | కృత్వాప్రదక్షిణంగచ్ఛేత్ప్రతిగృహ వివర్జితః | ౨ || గృహాచ్చులితమాతృస్య గయాయాం గమనంప్రతి | స్వర్గారోహణ సోపానం పితౄణాంతు వదేవతే | ౩ || ముండనం చోపవాసశ్చ సర్వతీర్థేష్వయంవిధిః | వర్షయిత్వా కురుక్షేత్రం విశాలం పరబాంధుయాం | ౪ || దివాచసర్వదారాత్రే గయాయాం శ్రాద్ధకృద్భవేత్ | వారాణస్యాం కృతంశ్రాద్ధం తీర్థశోభనదేవతా | ౫ || పునః పునమహాన్నద్యాం శ్రాద్ధే స్వర్గం పితౄణ్మయేత్ | ఉత్తరం మానసంగత్వా సిద్ధింప్రాప్నోత్యనుత్తమాం | ౬ || తస్మిన్నివర్తయేచ్ఛాద్ధం స్నానంచైవ నివర్తయేత్ | కామాన్ఫలభతే దివ్యాన్మోక్షోపాయంచసర్వతః | ౭ || దక్షిణంమానసం గత్వామానసింపాదిత్యాయేత్ |

ఋత్యోయాపాకరణం లభేద్దక్షిణ మాసనే॥ ౮॥ సిద్ధానాం పీఠిజననైః సాపానాం
చ భయంకరైః॥ తేలిహనైర్మహామోరై రక్షియైః కష్టగోత్రస్థైః॥ ౯॥ నామ్నా
కనఖలం తీర్థం తిష్ఠులోకేషు విశ్రుతం॥ ఉదీచ్యాం ముండవృష్టస్య దేవస్థిగణసేవి
తా॥ ౧౦॥ యత్రీన్నా త్యాదివంయాతి శ్రాద్ధం దత్తమథాత్మయం॥ సూర్యం సత్వా
ద్విదంకుర్యా త్కృతపిండాది సత్క్రియః॥ ౧౧॥ కవ్యవాసానై ధాసామో యసు
త్రైవార్యమాతథా॥ అగ్నిష్వాత్మా బద్ధిషడః సోమపాః పితృదేవతాః॥ ౧౨॥ ఆగ
చ్ఛాతు మహాబాగా యుష్మాభీ రక్షితాస్త్విహ॥ మదీయాః పితరోయేచ కులీజా
తాః సేవాభయః॥ ౧౩॥ తేహంపిండ వృదానార్థ మాగతోఽస్మి గయామిమాం॥
కృతపిండః ఫల్గుతీర్థే చత్రైర్ధేవం పితామహం॥ ౧౪॥ గదాధరం తతిఃపశ్యేత్పిన్ద్రా
ణామన్యజోభవేత్॥ ఫల్గుతీర్థే సరఃస్నాత్వా దృష్ట్వాదేవం గదాధరం॥ ౧౫॥ ఆత్మా
నం తారయేత్సద్యో దశపూర్వాస్తకావరా॥ పృథమేహ్నివిధిః ప్రోక్తో ద్వితీయదివ
సే వృజేత్॥ ౧౬॥ ధర్మార్థాణ్యం మతంగస్యవాప్యాం పిండాదిపువృజేత్॥ ధర్మా
ర్థాణ్యం సమాసాద్య వాఙ్మయఫలం లభేత్॥ ౧౭॥ రాజసూయాశ్వమేధాభ్యాం
ఫలం స్యాద్బ్రహ్మతీర్థకే॥ శ్రాద్ధం పిండోదకం కార్యం మధ్యేనై కూపయావ
యో॥ ౧౮॥ కూపోదకేన తత్కార్యం పితౄణాం దత్తమత్మయం॥ తృతీయాఽ
హ్ని బ్రహ్మగదో గత్వాస్నాత్వా తథర్పణం॥ ౧౯॥ కృత్వా శ్రాద్ధాదికం పిండం
మధ్యేనై సూపకూపయోః॥ గోవృచార సమీపస్థా ఆబ్రహ్మబ్రహ్మకల్పితాః॥ ౨౦॥
తేహంసేవన మాత్రేణ పితరోమోక్షగామినః॥ యూవం వృదక్షిణీ కృత్వ వాఙ్మయ
ఫలం లభేత్॥ ౨౧॥ ఫల్గుతీర్థే చతుర్థేఽహ్ని స్నాత్వా దేవాదితర్పణం॥ కృత్వా శ్రా
ద్ధం గయాశ్చీరే కుర్యాదుద్రిపదాదిషు॥ ౨౨॥ పిండాదేహిముఖేన్యాసే కంచాగ్నా
చ కదత్రీయే॥ నూర్జ్యేదు శార్తికేయేషు కృతం శ్రాద్ధం తథాత్మయం॥ ౨౩॥
శ్రాద్ధంతు నవదైవత్యం కుర్యాద్వాదశదైవతం॥ అన్యష్టకాసుపృథ్వాద గయాయాం
మృతవాసరే॥ ౨౪॥ అత్రీమాతుః పృథక్ శ్రాద్ధమన్యత్రీ పతినాసహ॥ స్నాత్వా
దశాశ్వమేధేతు దృష్ట్వాదేవం పితామహం॥ ౨౫॥ రుద్రీపాదం సరః స్మృష్ట్వా న
చేహంపర్రతే పునః॥ తిర్విత్తపూర్ణాం పృథివీం దత్త్వా యత్ఫలమాప్నుయాత్॥ ౨౬॥
సతత్ఫలమవాప్నోతి కృత్వా శ్రాద్ధం గయాశ్చీరే॥ శమీపత్రీప్రమాణేన పిండం
దద్యాద్దయాశ్చీరే॥ ౨౭॥ పితరోయాతి దేవత్యం నాత్రీకార్యాం విచారణా ముండ
వృష్టే వదంస్యంతం మహాదేవేన ధీమతా॥ ౨౮॥ ఆత్మేన తపసాతత్రీ మహాపుణ్య
మవాప్నుయాత్॥ గయాశ్చీరేతు యః పిండాన్నామ్నా యేహాత్తు నిర్వపేత్॥ ౨౯॥

సరకస్థా దివంయాంతి స్వర్గస్థా మోక్షమాప్నుయూః। పంచమేహ్ని గదాలోలేన్నా
 త్వావలతలే తతః॥ 30 ॥ పిండోదద్యాత్పితౄణాం చ సకలం తారయేత్సు-లం।
 వలములం సమాసాద్య శాకేవోజ్జ్వలకేనవా॥ 31 ॥ ఏకస్మిన్ భోజితే ఓచ్యోకోటి
 ర్భవతి భోజితా। కృతేశాంధేక్షయవలై దృష్ట్యైవ విపితామహం॥ 32 ॥ అక్ష
 యాలభతే లోకాన్ కలనామధ్యరేచ్ఛతం। ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యే
 శోఽపి గయాం వ్రజేత్॥ 33 ॥ యశేతవాశ్వమేధేన సిలంవా వృషమృత్సుజేత్।
 పేతః కశ్చిత్సముద్దిశ్య వణిజం కించి దబ్రీవీత్॥ 34 ॥ మమనామ్నా గయాశ్విరే
 పిండనిర్వాణం కరు। పేతభావా ద్విమక్తః స్వాంస్వర్గదో దాతురేవచ॥ 35 ॥
 శుక్త్యావణిగయాశ్విరే పేత రాజాయ పిండకం। బ్రదదావనుజైః సార్థం స్వపితౄ
 భ్యస్తతోదదా॥ 36 ॥ సర్వేముక్తా విశాలోఽపి సపుశోఽభూచ్ఛపిండదః। విశా
 లాయాం విశాలోఽభూదాజ సత్రోఽబ్రవీద్విజాన్॥ 37 ॥ కథం పుత్రాదయః
 స్వ్యర్థేవిప్రాశ్చౌచుర్విశాలకం। గయాయాం పిండదానేన తవసర్వం భవిష్యతి॥ 38 ॥
 విశాలోఽథ గయాశ్విరే పిండదోఽభూచ్ఛపుత్రీవాన్। దృష్ట్యాకాశేఽతం రక్తం కృష్ణం
 పురుషమబ్రీవీత్॥ 39 ॥ కేయూయం తేషు చైవైకః సితః ఛోచే విశాలకం।
 అహంసితస్తే జనక ఇంద్రోలోకం గతః శుభం॥ 40 ॥ మమపుత్రః పితారక్తో బ్రహ్మ
 హపావకృత్పరః। అయం పితామహః కృష్ణ ఋషయోఽనేన ఘాతితాః॥ 41 ॥ అపి
 చిం సరకంపాప్రేముక్తౌజాతోచ పిండదః ముక్తీకృతాస్తతః సర్వేవ్రజామః స్వర్గ
 ముత్తమం॥ 42 ॥ కృతకృత్యో విశాలోఽపి రాజ్యంకృత్వా దివంయయా యోఽ
 స్మత్సులేతు పితరోలుప్త పిండోదకక్రియాః॥ 43 ॥ యేచాప్యకృత మాడాస్తు
 యే చి గర్భాద్వినిస్సృతాః। యేషాం దాహేనానక్రియాచ యేఽగ్నిదగ్ధాస్తథా
 హరే॥ 44 ॥ భూమాదతేన తృవ్యతు తృప్తాయాంతు వరాంగతిం। పితాపితా
 మహశ్చైవ తథైవవ్రపితామహ॥ 45 ॥ మూతాపితా మహీచైవ తథైవ వ్రపితా
 మహీ। తథా మూతామహశ్చైవ వ్రమాతా మహవీవచ॥ 46 ॥ వృద్ధవ్రమా
 తామహశ్చ తథామూతామహీవరం। వ్రమాతామహీతథా వృద్ధవ్రమాతా మహీ
 తివై॥ 47 ॥ అన్యేషాంచైవపిండోఽయ మక్షయ్యముకలిష్ఠతాం॥ 48 ॥

ఇతిశ్రీగారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే వ్రథమాంశాఖ్యే ఆచారకాండే

గయామాహత్యం నామ చతురశీతి తమోఽధ్యాయః

గయాక్షేత్రమునకేగడ్డలఁచినవాఁడు స్వగృహమునుండి విధివిధానమున

నాందీశ్రాద్ధమొనర్చి, కార్పటివేషధారియై స్వగృహవద్దక్షిణ మొరించి బయలుదేరి శ్రాద్ధశేషభోజనమును గామాంతరమునఁ జేయవలయును. అటనుండి గయకేగవలయును. తొలివలో దాహదులఁగొనరాదు. గయకేగ గృహమునుండి వెడలినమాత్రాన పితృలు వ్రతీపదముదును స్వర్గసోపానముఁ జేయించుదురు. ఎల్ల పుణ్యక్షేత్రములఁ జేరఁగానే నాటిరాత్రి యువవసించి మరుసటిదినమున ధౌరముఁ జేసుకొనుటవిధి. కురుక్షేత్రము విశాల అనగా ఉజ్జయిని, విరజా, గయాక్షేత్రములయందుమాత్రము శ్రాద్ధమే మొదటిదగుటచే శ్రాద్ధమునుజేయక ముండనాదులను చేయరాదుగావున గయకేగి యందుశ్రాద్ధమొనర్పవలయును. వారాణసియందును. శోణఁదీతీర్థంబునను, మహానదీతీర్థంబులందును, శ్రాద్ధమొనర్ప బిత్తుపులు స్వర్గమునకేగుదురు. మానస గోవర్తరథాగమున స్నానంబుసేసి శ్రాద్ధంబొనర్పఁ గోకిలీడరి మోక్షంబు లభించు. దానిదక్షిణతీర్థంబున శ్రాద్ధముఁజేసిన ఋణత్రయంబుతీరును. సింధులకుఁ బ్రీతిదమును, పాపులకు భయంకరము కున్నగరక్షితమునగు కనఖలతీర్థము ముల్లోకప్రసిద్ధము. గయాశీర్థముండ వృష్టాంతరథాగమునందు గర్వజేవరి గణంబులుందురు. అందుశ్రాద్ధమాచరించిన నక్షయంబగు. సూర్యువారాధించి పిండవృదానం బొనరింపవలయును. కవ్యవాహన, సోమోంగిరోగ్నిష్వాత్త బర్హిషద యమనామక పితృదేవతలారా! మీచేరక్షితులగు మత్సులజపితరులు నిర్భయులైయున్నవారలు. వారికిఁ బిండవృదానమొనరింప నీగయకువచ్చితిని. అనిఫల్గుతీర్థమునఁ బితామహుసన్నిధిఁ బిండవృదాన మొనర్పవలయును. నరుఁడు ఫల్గునీతీర్థమున స్నానముచేసి గదాధరుఁగని తన్నుఁడనకు ముందు వెనుకలఁ బదితరములవారినిఁ దరింపజేయఁ బార్థింపవలయును.

తీర్థప్రదేశముఁజేరిన తొలిదివసంబు నియమయుక్తంబుగఁ గడపి ద్వితీయదివసమున ధర్మార్థమునకేగుటచే వాజపేయఫలంబును, బ్రహ్మతీర్థమునంబున రాజసూయాశ్వమేధ ఫలంబులును, లభించును. వీటకేగుతొ్రవను కూకయూపంబుల శ్రాద్ధపిండోదకములఁ జేయవలయు. కూపొదకంబులఁ జేయుటచే బితరుల కక్షయ పుణ్యలోకంబుగలుగు.

మూడవదివంబు బ్రహ్మసదస్సునకేగి మజ్జనమొనరించి శ్రాద్ధపిండవృదాన తర్పణంబులఁ జేయవలయును. ఆతీర్థసేవనలనఁ బితరులు మోక్షమునకేగుదురు. అందుఁబిండక్షిణచేయుటవలన వాజపేయఫలంబు లభించు.

నాలవదివంబున ఫల్గుతీర్థమున స్నానముచేసి పితృతర్పణ మొనరింపవలయు.

గయాశీర్షమున ఉద్రోపదాదులందు శ్రాద్ధమునర్చి వ్యాసకు ఖమునఁ బిండమునగి వదత్రయమునఁ బంచాగ్నిలందు, నూర్జ్యందు శాస్త్రీయజ్ఞేత్రిముల శ్రాద్ధము సేయ నశ్చయమగును. పితృవృత దివసమున గయయందు నవదైవత్వముగను, ద్వాదశశతైవత్వముగను శ్రాద్ధఃబుజేయవలయు. అస్వప్తకాదులు వృద్ధిశ్రాద్ధము చేయుట ప్రశస్తము. పృత్యేకించి మాతృశ్రాద్ధము పితృదివసముతోను నితర స్త్రీలకుఁ బతియుతముగ శ్రాద్ధముఁజేయవలయును. స్నానముచేసి పితామహుల దర్శించినను, రుద్రోపాదము స్పృశించినను బునర్జనసంబులేదు. శమీపత్రప్రమాణముతో గయాశీర్షమునఁ బిండపదానమునర్పణ చితరులు దేవత్వమందును. ఇందనుమానమేలేదు. గయాశీర్షమున నెవరిచేరుచ్చరింపఁబడి పిండములు చేయఁబడునో వారు నరకముననున్నను మోక్షవద మందుదురు.

విదవదినమున శుచిస్నానముఁజేసి వటతటమునఁ బిండవిధఁ బితరులందఱుఁ దరింతురు. ఆవటఃబుకడ శాకపాకాదులతో నొక్కబ్రాహ్మణులకు భోజనఁబిడ తోటిబ్రాహ్మణ సంతర్పణ సమంబగు. వటతటమున శ్రాద్ధముఁగొంచి పితామహుల గన్న నశ్చయంబగు. కులమందొకండు గయాశీర్ష కులముద్ధరింపఁబడును. ఒక ప్రేతకార్పటవేషధారియగు నణిక్కును దనవేర గయాశీర్షమునఁ బిండంబునిడఁ గొరెను. నణిజండు తనపితరులకు నాప్రేతకుఁ బిండంబిడ నల్లగు స్వర్గస్థులెరి. విశాలపురియందలి విశాలనామక రాజకుమారుండై వట్టిననానణిజుడు ప్రేతతోఁ దనపితృశ్రాద్ధమునర్చిన దోషముచే పుత్రహీనుడై బ్రాహ్మణులతో పుత్రులెట్లు కల్గుదురనినవారు పితరులకుఁ బిండంబు గయాశీర్షంబున నిచ్చిన గల్గుదురనిరి. అతఁ డట్లనన్చి పుత్రవంతుడయ్యెను. విశాలకుండాకథమున సితంక నిలవర్ణులగు పురుషులంగాంచి వారేల యట్లుండిరో తెలుపఁగోరెను. అంతసితవర్ణుండు “నేనునీజన కుండను స్వర్గమున నున్నాడ. ఈరక్తవర్ణుండు నాజనకుడు. బ్రహ్మహవిగా వించె. కృష్ణవర్ణుడగు సీతండు నాపితామహుడు; ఋషిహాసకుడు. గయా శీర్షమునఁ దిండమువీరికిడ, మేమెల్లరము స్వర్గమున నుండుము”అనెను. అంతవిశాల కుండట్లనర్ప వారు తిరిగివంబునందిరి. బుప్రపిండోఁడక క్రియలు, చూడాకర్మము యకుమునుచే గరించినవారలు, గర్భమున గరించినవారు, అన్నసంస్కారులు, అగ్ని సంస్కారులయ్యు నుత్తరక్రియావిహీనులు, పితృ పితామహ ప్రపితామహులు, మాతాపితామహీప్రపితామహులు, మాతామహ, మాతృపితామహ, మాతృప్రపితామహులు, మాతృప్రపితామహులు, వృద్ధ

ప్రమాతామహులు, తదితరులు గయాశీర్షమునఁ బ్రక్షప్తదానంబు నేయుటచేసి మోక్షవదవింగంతుక.

—o—

ధ ర్మ పి ం డ ము లు.

శ్రీ మహాగరుడపురాణం పూర్వఖండం అధ్యాయం ౮౫.

బ్రహ్మానాచ-స్నాత్వాచేత శిలాదాతు వరుణాస్థాన్యతేనచ పిండందద్యా
త్తతోమంత్రైరావాప్యచ పితౄణామగః॥ ౧ ॥ ఆస్మత్కులే మృతాయేచ గతి
శ్యమాం న విద్యతే॥ ఆవాహయష్యేతా సర్వాః దర్శకృష్ణే తిలాదతైః॥ ౨ ॥
పితౄనాశే మృతాయేచ మాతౄనాశేచ యేమృతాః॥ తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం
పిండం దదామ్యహం॥ ౩ ॥ మాతామహులే యేచ గతిశ్యమాం న విద్యతే॥
తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమంపిండం దదామ్యహం॥ ౪ ॥ అజాతదంతా యేశే
చిద్యేచ గర్భేవప్రీడితాః॥ తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం॥ ౫ ॥
బాధునర్తకృష్యయే కేచిన్నానుగోత్రే వివర్జితాః॥ స్వగోత్రే వరగోత్రే వా గతిశ్య
మాం న విద్యతే॥ తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం॥ ౬ ॥ ఉద్బంధన
మృతాయేచ వివశస్త్రిహతాశ్చయే॥ ఆత్మోపఘాతినో యేచతేభ్యః పిండం
దదామ్యహం॥ ౭ ॥ అగ్నిదాహేమృతాయేచ సింహవ్యాఘ్రహతాశ్చయే॥ దంష్ట్రీభిః
శృంగిభిర్వాపి తేషాం పిండం దదామ్యహం॥ ౮ ॥ అగ్నిదగ్ధాశ్చయే కేచిన్నాన్ని
దగ్ధాస్తథాపరే॥ విద్యుచ్చైరహతా యేచతేభ్యః పిండం దదామ్యహం॥ ౯ ॥ కారవే
చాంధతామిసే కాలసూతే చ యేగతాః॥ తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం
దదామ్యహం॥ ౧౦ ॥ అనివర్త్యవనే ఘోర కుంభీపాశే చ యేగతాః॥ తేషాముద్ధర
ణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం॥ ౧౧ ॥ ఆన్యేషాం యాతనా స్థానాం ప్రేత
లోక నివాసిణాం॥ తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం॥ ౧౨ ॥ కశు
యోనిం గతాయేచ పక్షిక్షీట సరీసృపాః॥ అథవా వృక్షయోనిస్థాస్తేభ్యః పిండం
దదామ్యహం॥ ౧౩ ॥ అసంఖ్యయాతనా సుస్థాయేసీతా యమశాసనైః॥ తేషాముద్ధర
ణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం॥ ౧౪ ॥ జాత్యంతర సహస్రేషు భ్రమంతి
స్వేన కర్మణా॥ మానుష్యం దుర్లభం యేషాం తేభ్యః పిండం దదామ్యహం॥ ౧౫ ॥

యే బాంధవాఽబాంధవా వాయేఽన్య జన్మని బాంధవాః| తేనర్వే తృప్తిమాయాంతు పిండదానేన సర్వదా|| ౧౬ || యేకే చిత్తేరకరాపేణ వర్తంతే పితరోమమ| తేనర్వే తృప్తిమాయాంతు పిండదానేన సర్వదా|| ౧౭ || యేమే పితృకులే బాహః కులే మాతుస్తధైవచ| గురుశ్వశుర బంధూనాం యే చాన్యే బాంధవామ్మతా|| ౧౮ || యేమే కులేలుప్తపిండః పుత్రీవార వివర్జితాః| క్రియాలోపహతాయేచ జాత్యంధాః కుంగవస్తథా|| ౧౯ || విరూపా ఆసుగర్భాశ్చ జ్ఞాతాజ్ఞాతాః కులేమను తేహంపిండమయా దత్తోహ్యక్షయ్య ముచత్తిషతాం|| ౨౦ || సాక్షిణః సంతు మేదేవా బ్రహ్మేశానా దయస్తథా| మయగయాం సమాసాద్య పితృణాం షష్ఠతిఃకృతా|| ౨౧ || ఆగతోహం గయాం దేవ! పితృకార్యే గదాధర| తస్మేనాక్షీ భవత్పద్య అన్యతోఽహ మృణతీయాత్|| ౨౨ || మహానదీ బ్రహ్మసరోక్షయో వటః ప్రభాస ముద్యంతమహాహ! గయాశిరః సర్వతీ ధర్మకథేను వృష్టా ఏతే కురుక్షేత్రగతా గయాయాం|| ౨౩ ||

ఇతి శ్రీ గారుడే మహాపురాణే పూర్వఖండే ప్రథమాంశాఖ్యే ఆచారకాండే గయామాహత్యం నామ పంచాశీతి తమోఽధ్యాయః

గయాది శ్రాద్ధకర్మలయందును మహాలయ శ్రాద్ధమందును గడపట మృతులై యజ్ఞాతులై గతులులేని వారలకుఁగూడ పిండదానము చేయుటచేత సనేక సంవత్సరములు ప్రేతత్వవిముక్తిఁజెందని వారలుకూడ సద్గతి నందుదురు. గయా శ్రాద్ధ మన్నిటికన్న చాలయుత్తమము.

దసగోత్రమునఁ దసమాతామహగోత్రమున గతులులేనివారలకును, గర్భము లోనే మృతులైనవారికిని, దంతములు మొలవకముందుగనే గతించినవారికిని, బంధువులలో నామగోత్రవిసర్జన మొనర్చినవారికిని, బంధనమునను, విషశస్త్రములవలనను, గతించినవారలకును, ఆత్మహత్యాపరులకును, నన్నిదగ్ధులై గతించినవారలకును, సహవ్యాఘ్రాది మృగదృష్టిములచేతను, బహుశృంగములచేతను హతులైనవారికిని మృతులై యగ్నిలోదహింపఁబడి కర్మలులేనివారికిని, గతించిన వెనుక పశుదహింపఁబడినవారికిని చిడుగువలన గతించినవారికిని, శారవాది సరకములఁ బడినవారికిని, బహుశక్తి మృగకీటక సరీసృపాది యోనులందును, వృక్షాదియోనులందును జన్మించినవారికిని, యమశాపనఁబున మితిలేవి యాతన ననుభవించువారికిని, దమపూర్వకృత దుష్కర్మలచే జాత్యంతరమున జన్మించినవారికిని, మానుషజన్మమును మరల బొందఁజాలనివారలకును ఈజన్మమునఁ బూర్వజన్మముల సంబంధముగల బాంధవులకును,

బ్రేతత్వముఁబొందిన తఁగోత్రజులకును, దననోత్తమునందును, మాతృవంశమునందును గురువంశమునందును, శ్వశురవంశమునందును, బంధువర్గగోత్రములందును గఠించి పుత్రదారాదులులేక కర్మలులేకున్నవారలకును జాత్యంధులకును, గుంటివారలకును పిరూపులకును, వంధ్యులకును, గోత్రమునఁ దెలసియుఁ దెలియనివారలకును, గురు త్రేత్రమున సర్వతీర్థార్థక ధేనువృష్ణమున బ్రహ్మేశానుల సాన్నిధ్యమున, నక్షయ వటవృక్షచ్ఛాయ యందుఁ బంచక్రోశ గయాశీర్షమున ఫల్గునీనుహానదియందును, బ్రహ్మసరస్సునందును, బ్రథాసతీరమందును, బిండ్లప్రదానముపై నెవరెవరికిఁ గ్రమముగఁ జెప్పఁబడిన మంత్రార్థశ్లోకములకు జెప్పుచుఁ దానుగయాత్రేత్రమున గదాధరాదిత్రేత్ర దేవతాసాక్షిభూతముగఁ దనసర్వపితృల ఋణత్రయ విమోచనముకై పిండప్రదానముఁజేయవలయును. దానివలన పైఁ బేర్కొనఁబడిన వారలు తక్షణమే సద్గతిసాధి సంతసిది కర్తనాశీర్వదింతురు. ఈలాగున బంధవిముక్తిఁజేయుటకై తనజన్మములో గయయందు శ్రాద్ధముచేయుట ప్రధానానుష్ఠేయకార్యము. తుదకు వంశజులుగాని మఱియేయితరులుగాని తమసంతతి తరములలో నెవరైన నొక్కరు మాత్రమైనవెల్లి గయయందఁ గ్రామముగ నన్ని శ్రాద్ధములైనను తుదకుఁ గొన్నిముఖ్యములైనవి మాత్రముగానిఁ జేసిన తనవారల యొక్కయు నితరులయొక్కయు ఋణత్రయములు దీరును. గానవారు ధన్యులగుదురు. ఇంతకంటె నుత్తమముగు ఋణత్రయ విమోచనమార్గములేదు. గయా శ్రాద్ధ మాహాత్మ్యము వర్ణనాతీతము. సర్వోత్కృష్ట మహాఫలదము, జ్ఞానులు వేదాంతులుసహిత మీదిధముగఁ బితృవంశ ఋణత్రయ విమోచనమార్గముగఁ జేయవలెఁగాని వేరుమార్గములేదు.

—o—

త్రి శం క నృ ప్తి వి వ ర ము,

మనసృష్టి దక్షిణాధిపము నాశ్రియించి దానిమూలమునుండి యథోముఖముగా దక్షిణములోనున్న అఃత్యత్రేత్రమగు అంత్యభూతవృద్ధినియందు అథోముఖయోనియై అథోముఖముతో ఊర్ధ్వములోనున్న తేజము నథోముఖనాడిగా నగుభువించువలెననుకోరికతో ద్రివృచుఁద్రిశంకునికొరకై విశ్వామిత్రకృతసృష్టిస్వరూపము

తోఁగావనగును. ఈసృష్టిక్రమము ఉత్తరములో ఊర్ధ్వలోకములుగలిగి క్రిందికి దిగుచు ననేక ధ్రువమార్పులనుదాటి వచ్చినది. ఇది మొదట శబ్దస్వరూపరస గంధసూక్ష్మతత్వములలో శబ్దాదిగాఁ బ్రారంభమై మరల స్థూలాంగములతో స్థూల రూపమై “అథోగచ్ఛంతి తామసాః” యను ప్రమాణానుసారము కేవల కులధర్మముకు బదులు మలాతిశయ పూరితమై సర్వమును మలరూపము నేచేయుచున్నదాయెను. అథోముఖనాడిద్వారా దిగినకేజ మగ్నిరూపమగుటచే బుభుత్సుత్వముకు బదులు బుభుత్సుత్వమతిశయించి నిరంతర తత్వరూపావస్థతోఁ గాలమును గడుపుచున్నది. ఇదే యథోముఖ పతఃపాతుమూల చండాలత్వము ఈరహస్యమునే వేదపురాణాదులందు ద్రిశంకచరిత్రముగ గురుతాప కారణమున చండాలత్వ ప్రాప్తియు నథోముఖముగ నర్గళతనము సూచించుచున్నది. ఉత్తరమే ఊర్ధ్వము. దక్షిణమే అథోముఖము. ఇదిపటవాలు చలనముతో గతితోఁగాలముతో నగుచున్నది. ఇదే భూతాంశము. స్థూలము. ఇదేమర్త్యలోకము. దీనికిఁ గార్గ్యమే త్రిశంకు నర్గళ నిర్మాణముచరిత్రద్వారా యిదిగలుగుచున్నది. దీనిని పూర్వకతనము జీవునకుగాకుండ నివారించినవాఁడే విశ్వామిత్రుఁడు. దీనికిఁ బైనున్న వాఁడే వసిష్ఠుఁడు. విశ్వామిత్రుఁడు వసిష్ఠుఁడు కావలెనన్నచో బ్రాహ్మతపస్సుఁ చేయవలెను. తాత్రీమే విశ్వామిత్రీ తపము. తాత్రీముతోఁ బతనమును నిగ్రహించి వసిష్ఠుఁడో నృధిచేసి బ్రహ్మవిద్యను సాధించి బ్రహ్మమును నిలిపెను. తానుగూడ బ్రహ్మత్వమును సాధెను. ఇవే “నర, ఋషి, దేవ ద్రువాణ, విష్ణు రుద్రాద్వీపీతం, ఉత్తరోత్తరస్యాత్పూర్వ పూర్వ వృశాధరమ్” అను ఏమాణము ననుసరించును. కర్మ జ్యేష్ఠుఁడై సంసారినివృత్తిని బొందవలెను. కనిష్ఠమూదిగఁ గ్రమముగ జ్యేష్ఠమగు అంగవ్రమువరకు కర్మజ్యేష్ఠత్వమును సాధించినపిమ్మట, జన్మమే ఐదవలోకమో లేక మరణమే ఐదవలోకమో యను విషయమును (వేదాంతములందు చెప్పబడిన) గ్రమసృష్ట్యక్రిమిసృష్టల తత్త్వవిమర్శతోఁ బంచవదశీయముల బాధితములను విషయము దెలిసి నిజమగు రుద్రీవేదము (మరణము) ప్రాప్తించిన వెనుక సాధకుఁడీ రహస్యమును దెలియగలఁడు. ఇదే “వారుద్య, క్రిమిపాతకః” యని యందురు. దీని ఊర్ధ్వలోకాదుల విశేష వివరమున నింకలో నుదహరించిన దానిని జూడ నచ్చును. క్రిందినుండి జేహేంద్రియాశాఖావమరణమే జీవన్ముక్తి అను పేరుతో నృష్టాది కృత్యపంచకములో ఐదవదగు దైవానుగ్రహమై వృశాశించి స్వరూప తత్త్వము తెలియగలదు. అందుచేత ఏనాటికైనను మరణమే అంత్యము. ఇదియే

రద్రస్వరూపమని మృత్యుంజయత్వమనియుఁ జెప్పఁబడును.

చందాలత్వమనిన సరజస్వమే. ఇది అయిదవర్ణము, కనిష్ఠవర్ణము. ఇది గురుదేవశాపపాపాదులకు ఫలరూపమై పాపకర్మలచేతను బతనజన్మము. అనఁగాఁ దలకిందై దక్షిణదిశాంతములో (విరాట్పరీరమునఁగాని జీవశరీరమునఁగాని ఊర్ధ్వ రేతస్క-ధర్మమునకు వ్యతిరేకముగా) అధోరేతోగామినిగ అధోముఖముగఁ (తలక్రిందుగా) బడుట త్రిశంకుస్వర్గసృష్టియని అర్థము. ఆస్థానమే త్రిశంకుస్థానము. త్రిశంక్వాశ్రయజ్ఞేగ్రీమే. భూతములలో సహోముఖముతో అంత్యభూతభూమి యందైన పార్థివాన్నమయశరీరయోని. దీనిస్థానమే దక్షిణదిశ. ఇదిమలాదుల కాశ్రయభూమి. మలాదులే చందాలస్వరూపము. పృథివియే భూతకనిష్ఠాంశము. కనిష్ఠశబ్దముగూడ నీయర్థమునే తెలుపును. వర్ణభేదములు, చందాలత్వము, సరకాదులు, కేవల మలాదులలోకముననేయున్నవి త్రిశంకునిచేతనే నీలోకాదులు గలిగినవి. అందుచేత మనము త్రిశంకుసృష్టితో విశ్వామిత్రానుగ్రహమున గలిగిన వారలమని తెలియవలెను. ఇదేసృష్టికి బ్రతిసృష్టియని యందును. ఇంద్రియ స్థానము పితౄలోకస్థానము, ఇంద్రియకతనమే పితౄలోకస్థానభ్రంశము. మనము మనలోకము త్రిశంకుసృష్టికిని దక్షిణాగ్రువమునకుఁజేరియున్నట్లు తెలియవలెను. అందు చేత అధోముఖత్వము, చందాలత్వము, త్రిశంకుస్వర్గమును బోగొట్టుకొనుపర్యాయత్నముజేసుకొని పైకినుమునుబొందవలెను. అందుచేతనే మంత్రానుష్ఠాన న్యాసకృతుములందు ఉపాసనాదులుగాఁగల యోగములతో నీసర్వమును చాలవచ్చును. అంగ న్యాసములతో మొదటివ్యష్టాత్మకముగను గరాంగులీయన్యాసముగను మరల సమష్టాత్మక దేహన్యాసముగ మనయందే చూపి తద్వారా నీబంధముక్తియగు మూర్తమును ముత్రయోగమందుఁగూడజూపిరి. ఈన్యాసమునందు బ్రణవమూదిగ నమౌం తముతో న్యాస్తౌతులుగను, న్యాసములుగను, ఉపాసనలుగనుబ్రతిమంత్రానుష్ఠాన మందు ముఖ్యముగ విధివిహితాచార సాంప్రదాయానుసారము వైదికములుగాఁ ద్రిచతుఃపుచ పటాకాటాంతము పాజ్ఞమగు ఉపాసనాశ్రమము “వృద్ధివ్యంతరిక్షం ద్యౌర్దిశ్శావంతరదిశాః” అని తైత్తిరీయదీక్షానిల్లితో అధిభూతాధ్యాత్మ భేదముతోఁ గూడఁ జెప్పఁబడుచున్నది. దీనినే తత్త్రాంగమాదులయందుఁగూడ నవనాధ సంప్రదాయముగాఁ జూపిరి. ఇది శనిష్ఠాది మధ్యమాంగులీయమువలకు హుం, ఘట్, హ్వి షాదులతోఁ ద్యాగముగను, కర్మాంగలోకత్రయములకును, గృతకములుగను, ద్యాగములుగను దరువాత లోకత్రయీయాదులగు జనతపస్సత్వలోకాదులను బొందఁ

దగినవిగను, బరాంతముతో నశ్వాంతముగను మరణమేలేని అమృతత్వముగను నుండును. కడపటి వాటిని బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రత్రియాత్మికాది విద్యాదైవతములుగఁ ద్రివృత్తరణముతో ముగించిరి. కాబట్టి మనము త్రిశంకుసృష్టిలోఁ దుదకు పితృ లోకమునుగూడ బొందవట్టివారమైతిమి పితృలోకము మనకుఁ బైనున్నలోకము. తదుపరిలోనే యితరలోకాదులు. అందుచేతనే మనసృష్టికిఁ గారణలోకమగు పితృ లోకము ష్టేతోఁపాసనాక్రమములోను చితరు ష్టేతఁజ్ఞాపాసనలోను ముఖ్యము లైరి. త్రిశంకుసృష్టితోనే మనకు నరకలోకసంబంధముకూడనున్నదని తెలియ వలెను. ఇవిమనకు సమీపములుగఁగూడ మనదికయందేయున్నవి. నరకములు మనకు చితృస్వాభావికములుగ నంటియున్నవి. పితృలోక రుణవిముక్తిద్వార ముగాఁదదుపరి లోకాగులను బొందువరకు మనకివి తప్పనివేయగును. ఇదేధూమాది మార్గము పునరావృత్తిమార్గము. పితృకర్మలు మనకు నిరంతరము తప్పవు. కాబట్టి పితృఋణమును ముందుదీచి దేవఋణులఋణములనుదీర్పవలెను. ఈవిష యాదులను చెలిసియే మనమహర్షులు ఋణత్రయవిమోచనకర్మలుగా నన్నిటిని సంపుటికరణముగ బ్రహ్మయజ్ఞముచేయ నియమించిరి. తదాచరణతో మనము కృతార్థులమై ధన్యులగుచున్నాము. మనమెంతటివారలమో మనస్థితియెంతటిదో యాలోచించి యేమిచేయవలెనో తెలియవలెను. మనముత్రిశంకుసృష్టికిఁజెందిన ముద్ర్యలమే (మరణముకలవారమే)కాని అమృతజన్మముకలవారముకాము. మనకూ ర్ధ్వలోకమగు జనలోకమందున్నవారలే అట్టిఅమృతజన్మలని మనము తెలుసుకొని తుద కేమొదటిక్లాసుస్థితికిఁబునైనను బొందినయెడల వైదిక విశ్వవిద్యాలయాములోఁ దరువాతశాస్త్రవిద్యాపీఠమున కర్హులమగుదుమేమో, లేనియడల విశ్వవిద్యకుఁగూడ మనమే నాశకులమై ఇవ్వుడు మనకున్నస్థితికంటెకూడ అధఃపతితులమగుదుమేమో అను భీతితో ఇంతదూరమువాసినందుకు మంతవ్రతఁడని విజ్ఞాపించుకొనుచున్నాను.

—o—

రా మాం కే తు మం డ ల ము లు.

కేతు రథ-వ్రమాణము. శ్రీవిష్ణు అంశం ౨ అధ్యాయము. ౨౨.

తథాకేతురథస్యాశ్వా అస్తాతైవాతరంహసః పలాలధూమౌ వర్ణాభాలా
తైరస్థని భారుణాః ॥ ౨౩ ॥ సత్వేధుగ్రేవే మహాభాగ పౌబద్ధావాయురశ్మిభిః

తైల యంత్రీనిభం చక్రిం భ్రీమంతో భ్రామయంతి॥ తదాభ్రీమంతి జ్యోతింషి
వాత విధానిసర్వశః॥ ౨౭ ॥

శ్రీ వాయుపురాణం అధ్యాయం ౧౨ పుట ౭౯.

(త థా)

అధకేతు జగన్యాశ్వా అష్టాష్టే వాతరంహసః॥ పలాల ధూమ సంకాశః
శబభా రాసభారుణః॥ ౨౭ ॥ శ్రీదేవీభాగవతములో కేతువిషయములు లేదు.

రాహుమండలమున కెదుట కేతుమండల ముండును. అతని రథాశ్వము లెని
మిది. ఆయ్యవి, రక్తలాక్షారసవర్ణముతో నలరుచుండును.

శ్రీ దేవీభాగవతములో అష్టమస్కంధం అధ్యాయం ౧౨

— శ్రీ నారాయణ ఉవాచ, —

అధస్తాత్సవితః పోక్తమయతం రాహు మండలం॥ నక్షత్రీ వచ్చరతిచ
సైంహికేయోఽతదర్శణః॥ ౧ ॥ సూర్యచంద్రమసో రేవమర్దన స్సింహికా
నుతః॥ అమృత్యంచ భేటత్వో శేభేయో విష్ణునుగ్రహత్॥ ౨ ॥ యదధస్తర
జ్యేష్ఠం తపతో యోజనాయతమ్॥ తచ్ఛాదనోఽసుకోఽష్టేయోఽవ్యర్కం సాహస్రీ
విస్తరం॥ ౩ ॥ త్రీయోదశ సహస్రీతు సోమస్యాచ్ఛాదనోగ్రహః॥ యఃపర్వ
సమయే వైరాను బుధీచ్ఛాదనోఽభవత్॥ ౪ ॥ సూర్యచంద్రమసోహ రాద్యతే
చ్ఛాదన కారకః॥ తన్నిశక్యోభయతాపీ విష్ణునా పేఃఠం స్వరం॥ ౫ ॥ చక్రిం
సుదర్శనం నామ జ్వాలా మాలాతి భీషణం॥ తత్రేజనా దుస్సహేవ సమంతాత్పరి
వారితం॥ ౬ ॥ ముహూర్తోద్విజమానస్తు దూరాచ్ఛక్తిర మానసా॥ ఆరాన్నివర్తతే
సోఽయ ముపరాగ ఇతీహయః॥ ౭ ॥ ఉచ్యతే లోకమధ్యేతే దేవరే అవబుద్ధ్య
తాం॥ తతోఽధస్తాత్సమా ఖ్యాతాలోకాః పరమ పావనా॥ ౮ ॥ ఇదే విధముగ
వాయుపురాణమున ౧౨-వ యధ్యాయమునను విష్ణుపురాణమందలి ఉవ్వితీయాంశ
మున ౧౨ వ యధ్యాయమున గలదు.

సూర్యమండలమునకుఁ గ్రిందుగానున్న రాహుమండలము పదుమూడు వేల
యోజనములు. సూర్యచంద్రమండలములకంటె రాహుకేతువుల మండలము
విశాలముగ నుండుటచే నొకప్పుడు నారెడినాచ్ఛాదించును ఆరాహుకేతువు లమృత
పాన శ్రయమున దేవతల నడుమనుండి సూర్యచంద్రులచే జూపఁబడుటవలన గలి
గిన వైరానుబంధమున నాసూర్యచంద్రుల పయికి వ్యాపించి ఆచ్ఛాదించిన వార

తైరి. వీరలు తమోహపులగు వసుధలు, సూర్యచంద్రుల రక్షణము నీ తమో
గ్రహములను బరమ పురుషుండగు భగవంతుడు తన సుదర్శనంబునడిచి కృమును
బ్రయోగించి ఆచ్ఛాదిపక్షిన తమస్సును లోకహితార్థము నాశనము చేయు
చున్నాడు. సహింపరాని యాసుదర్శనము వారిచుట్టును దిగుచుండగా దీని కెదు
ఱుగఁ గొంతేపుండి వారుభయకంపితులై తొలఁగిపోవుదురు. అట్లు నీ తమోగ్రహ
ములగు రాహుకేతువులు సూర్యచంద్రులను సమీపించి తమ తమస్సుచే సూర్య
చంద్ర మండలముల నాచ్ఛాదించుటనే శాస్త్రమందుఁగూడ గ్రహణమని చెప్పు
చున్నారు. రాహుమండలము సూర్యమండలమున కధోభాగముననున్నది రాహు
రథాశ్వములు తమోమయంబులు. ఆయశ్వంబు లెనిమిది.

దేవతాయోనిభేదములు.

(౧) విద్యాధరులు, (౨) అప్పరసులు, (౩) యక్షులు, (౪) రక్షస్సులు,
(౫) గంధర్వులు, (౬) కిన్నరులు, (౭) పిశాచములు, (౮) గుహ్యకులు,
(౯) సిద్ధులు, (౧౦) భూతములు.

(౧) విద్యాధరః=మూలికాంజనాది విద్యాః ధరంతీతి, విద్యాధరాః=
మూలికాంజనాది విద్యలను ధరించిన జీమూతవాహనుడు మొదలగువారలు ధృ
ధాక్ష ధారణ పోషణయోః

(౨) అప్పరసులు. వీరలు ఊర్వశీవృక్షములు నలువదివేలు.

(౩) యక్షులు—కుబేరానుచరులు.

(౪) రక్షస్సులు=విభీషణాదులు.

(౫) గంధర్వులు=హా, హా, హూ, హూ, వ్రభృతులు.

(౬) కిన్నరులు=అశ్వముఖంబును, నరశరీరంబును గలవారలు.

(౭) పిశాచాదులు=పిశితమత్నంతీతి పిశాచాః మూసమునుభుజించువారు,
కుబేరానుచరులు, అశ=భోజనే, ధూమ్రవర్ణముగలవారు, శివభక్తులు.

(౮) గుహ్యకః=విధిన్దూహంతీతి గుహ్యకాః నిధులనుగంచువారు.
గుహూ=సంవరణే ప్రాయోగగుహ్యం కుత్సితంకాయంతి వదంతీతివా, తఱుఁచుగా
గుత్సితములు పలికెడువారు. మణిభద్రుడు మొదలగువారు నిధిపాలకులు, కైశవ్యే.

(౯) సిద్ధః=అజిమాదిసిద్ధిర్యేమామస్తీతిసిద్ధః=అజిమాది సిద్ధులుగలవారలు. విశ్వావసు వృభృతులు.

(౧౦) భూతః=ఇష్టంహాపుష్వ తీతి భూతాః బాలగ్రహదయః-ఇష్టము శాందెడి బాలగ్రహదులు. భూప్రాప్తవాత్మనవసీ.

—o—

సిద్ధాదిలోకాదులు.

శ్రీదేవిభాగవతం - అధ్యాయ. ౧౮ - పుట. 33౦

తతోఽధస్తాప్తమూఢ్యాతాలోకాః పరమహవనాః॥ ౮॥ సిద్ధానాం చారణాంచ విద్యాధాణాంచ సత్తమః యోజనాయుతవిఖ్యాతాలోకాః పుణ్యనిషేవితాః॥ ౯॥ తతోఽవ్యధస్తాద్దేవర్షేయతాణాంచ స రక్షసామః పితౄచపేతభూతానాం విహారజర ముత్తమః॥ ౧౦॥ అంతరిక్షం తతోఽప్రకం యావద్వాయః ప్రవాతహి! యావన్మేఘాస్తతోఽద్యంతి తతోఽప్రకంజ్ఞానకోవిదైః॥ ౧౧॥ తతోఽధస్తాద్యోజనావాంశతం యావద్విజౌత్తమైః పృథివీపరిసంఖ్యాతా సువర్ణరేశ్వేనసారసాః॥ ౧౨॥ హంసాదయః పోత్పతంతిపాథివాః పృథివీభవాః భూసన్నివేశస్థానతత్ యథావదుపరిస్థితం॥ ౧౩॥ అధస్తాదవన్నేపై దేవర్షే నిసరాస్పృతాః పశుకశోయోజనానామాయా మోచ్ఛాప్యంతిప్రసాదం॥ ౧౪॥

వైదికతత్వజ్ఞానము దెలియక దుష్కర్మలనుజేయక, విద్యుజ్జుహదాదిజైట్టక యితరులకు తమకుదెలిసినవాటిని బోధించి సంసారములండున్నవారలే సిద్ధచారణ గంధర్వాదులు. వీరలు భుజివాదూర్ధ్వమునుబొందనేరరు. ఇట్టివారలు సామాన్య వైరాగ్యాదులతో నీలోకమును బొందుదురు. ఈలోకము పదివేలయోజనవిస్తారముతోనున్నది.

వీరికిందనే యక్షరాక్షస పితౄచాదులలోకములున్నవి. ఇవియు విస్తారము నందు బ్రైచరిమితికిఁ జేరినలోకాదులే. దీనికిందనే మేఘమండలాదులున్నవి ఇవి శతయోజనవిస్తారముకలవి.

సిద్ధాదిలోకలోకేతవరిత్రము - దేవిభాగవతం - అధ్యాయ. ౧౮ - పుట. 33౦.

రాహుమండలముకింద యక్షరాక్షసాది దేవయోనుల లోకములున్నవి. వీరలకు సంబంధముగ చిత్తాచపేత భూతగణముల లోకాదులున్నవి. వీరలనే

అమరకోశములో “విద్యాదరోష్ణరోయక్ష రక్షోగంధర్వకన్యరాః। పితౄణామృతాః
కశిధో భూతోమీ దేవయోనయః।” అని వివరించిరి. మరియు వేదములో అరుణ
ప్రసాదకమునఁ దొమ్మిదవ అనువాకములో అంతరిక్షమును గురించియున్నది. పైదేవ
యోని పదవివరములను అర్థమును ముందుచూడవచ్చును.

భూసంబంధవాయువులెంతవరకు బ్రసరింపుచుండునో యంతవరకు జెప్పఁబ
డిన ధ్రువసంబంధ సప్తవాయువులతో నాహవమనెడి వాయువుచేరినదై మేఘము
లను వర్షింపఁజేయుచుండును. ఈలోకమంతయు అంతరిక్షమని వండితులచేఁ జెప్ప
బడుచున్నది. దీనికి నూరుయోజనములు క్రిందుగ గగిద్దల, హంసలు, సారస
పక్షులు మొదలుగాఁగలవి తిరుగుచుండును. పై మేఘములే కాలానుసార మంత
రిక్షమునందీ మనకునమీపములోనికి దిగివచ్చు నవకాశములుగూడనందును.

కాస్త్రీదృష్టితో భూరాదిలోకత్రయము వ్యావృత్తి త్రయముచేఁజెప్పఁబడు
భూమిఅంతయును అవధాతువువ్రణవార్ధకమగుటచేఁ బాఠ్యవవ్రణమునకు బదులుగా
అవనియేగావున అట్టిఅవని కఠోభాగమంతయును, విజ్ఞానవ్రణమరూపుఁడగు అష్టావ
క్రమహామునియొక్క ఏడువంకరలవలె సప్తపాతాళాదులుగను, సప్తవ్యసనములుగ
నున్నవి. ఇట్టి ఈభూమియే రామాయణశివసములో మందరఅను పేరుగల కేక
యరాజపుత్రియొక్క వైరంధి (దాసిగను శ్రీమద్భాగవతము మొదలగువాటిలోఁ
దివక్రశిఖబ్రాహ్మముగల కంసుని వైరంధిగను వర్ణింపఁబడి తుదకు భగవదనుగ్రహ
పాతురాలుగఁగూడఁ జెప్పఁబడెను కావున మనపాఠ్యవాన్నమయ కోశగ్రంథకృతలు
మొదలుగాఁ బాఠ్యవవ్రణవాద్యక్షోక్షర దృగ్రంథకృతలవలె మనమానసికవక్రతలతో
సహా మహాకాల ప్రవాహములో నెప్పటికి శూన్యముగను అప్పటికిఁగాని
మనకు మహాశూన్యమగు మనస్వరూపతత్త్వము గోచరించి ముక్తికాంతయొక్క
స్వయంవరము పొప్తిపదని ముఖ్యముగా తెలియఁగినది.

—o—

మే ఘో త్స త్సా దు లు.

శ్రీ వాయుపురాణం అధ్యాయం ౧౧

అగ్నేయా బ్రహ్మజాత్యైవ వక్షజాశ్చ పృథగ్వీధాః। త్రిధానుః సమా
భ్యాతాస్తేషాం వక్ష్యామి సంభవం॥ ౨౫ ॥ అగ్నేయాస్త్యర్జుణః పోతాస్తేషాం

తస్మాత్ ప్రవర్తనం శీతదుద్ధిస వాతాయే స్వగుణాస్తే వ్యవస్థితాః॥ ౨౮ ॥ మహి
మాశ్చ వరాహశ్చ మత్తమూతంగ గామినః॥ భూత్వాధరణి మభ్యేత్య విచరంతి
రమంతిచ॥ ౩౦ ॥ జీమూతానామతే మేఘా ఏతేభ్యో జీవసంభవః॥ విద్యుద్గుణ
విహీనాశ్చ జలధారా విలంబినః॥ ౩౧ ॥ మూకాఘనా మహాకాయాః ప్రవ
హస్య విశానుగాః॥ శోశమాతాశ్చ వర్షంతి శ్రోత్రాద్ధా దపివాపునః॥ ౩౨ ॥ పర్వ
తాగ్నిసంతభేషు వర్షంతిచ రమంతిచ॥ బలూకా గర్భదాత్మైవ బలూకా గర్భధారి
ణః॥ ౩౩ ॥ బ్రహ్మజానామతే మేఘా బ్రహ్మనిశ్చాసన సంభవాః॥ తేహివిద్యుద్దళో
పేతాః స్తనయంతి స్తనపీఠియాః॥ ౩౪ ॥ తేనాం శబ్ద ప్రణాదేనమామః స్వాంగరు
హూద్గమా॥ రాజ్ఞేరాజ్యాభిషిక్తేన పునర్యావనమన్న తే తేష్యయం పీఠిమానక్తౌ
భూతానాం జీవితోద్భవాః॥ ౩౫ ॥

మేఘములు గోణనామములతో మూడువిధములుగ తేలికములని చెప్పబడు
చున్నవి. మేఘములు: (౧) ఆగ్నేయమేఘములు, (౨) బ్రహ్మజస్యములు, (౩) చక్ష
జస్యములు. తరువాత వేర్వేరునామరూపములతోఁబుట్టి భూమియందు వర్షించుచున్నవి.

(౧) ఆగ్నేయమేఘములు పాకృతవర్షముగలిగి శీతవర్షవారములు
కలవై తమగుణములకుఁ దగినట్లు మహిషములవలెను, వరాహములవలెను,
మదగజములవలెను, నడుచుచు భూమికివచ్చి స్వేచ్ఛగాసంచరించుచుండును. ఈ
మేఘములకే జీమూతములనిపేరు. ఏటివల్లనే జీవులకు జీవములుగలుగుచున్నవి.
ఇవి మెరుపులులేక నిరంతరము ధారాసంహితముగఁ గురియును మరియు నురుచులు
లేకపోవుటచే మూగవారివలె మహాకాయముగలవైనను, కాలవ్రహ్మహమునుబట్టి
పోవుచు పాతాళపాత్ర మెరుగక దానముజేయు వారవలె భూమియందుఁ గోసు
దూరమునఁగాని అర్థకోసుదూరమునఁగానియుండి వర్షముకురియుచుండును. విశాలిన
వర్షమువయోగములేని పర్వతాగ్ని నిత్యములందు వర్షించును. బెగ్గురుపట్టులకు
(సారసపక్షి) తనదర్శనమైనంతమాత్రముననే గర్భధారణ యగునట్లుచేసి ప్రబలమైన
మైథునేచ్ఛగల భూములయందే స్వల్పవర్షము గురియుచుండును. ఇది ఆగ్నేయ
మేఘస్వభావము. ఈ మేఘములు అవహనునువాయావు వాళియించియుండును.

(౨) బ్రహ్మజములగు మేఘములు బ్రహ్మనిశ్చాసన సంభూతములై
మెఱుపులనమాహముతోఁగూడి సామవేద ధ్వనివలెనురుచుండును. ఏటియుఱు
మును వినిసంతమాత్రముచేతనే, సత్కులీన యగుకన్యక రాజ్యాభిషిక్తయగు రాణి

వలె తగయండివిడియన్న సత్సంతాన బీజముతో గగర్పాటుగలిగి, ఉత్తమ కులీనుడగు యువరాజునకు రాజ్యవట్టాభిషేకమైనపుడు రాజమహిషియగు భార్య వలె యౌవనమును బొందినదగును. ఇట్లా మేఘములందు బీతిగల నిభూమియు, భూతములకుఁదగిన ఓషధులను గనుచుండును ఈ మేఘములు జీమూతములనుచేరుతో వ్రసహమనువాయువు నాశ్రయించిండుచును. ఇవి యౌజనదూరముగాఁగాని, కోసు లేక రెండుకోసులదూరముగాఁగాని దానకన్దువలె భారాసంపాతముతో జీవనమిచ్చుచుండును. ఇదియే యాగాదులందు యజింపఁబడి స్తుతింపఁబడు యాగాదిస్తుతులతో సంత్సృప్తిచెంది యజించినవారలకు వర్షప్రదానముచేయుచుండును. ఇది బ్రహ్మమేఘములచరిత్ర.

సత్తగ్గిహ చక్రిముయొక్క భామధునివాయనమెట్లన, సూర్యుడు తన రాశిగృహమునుండి జయలుదేరి రాశ్యంతమును బొందుటకు రహూమి వదమూడురోజులుపట్టును. వారాంతమునకు, ధునివ్రచే బరివేష్టింకఁబడిన యా సత్తగ్గిధునిము భూమధ్యకువచ్చి సూర్యునిఁబ్రవేశించి నట్లు గణితముచేతఁ దెలియఁ దగును. కావున నదియే సత్తగ్గిధునిము చెప్పబడుటచే గర్భజీవతలగు త్రైవిధి కులకు దేవప్రాచీదికాన్వనతో నిరయన సూర్యానీతతిథియే శాశితస్మారాది నిత్య కర్మలయందును వ్యావహారిక చాంద్రిసారమానా నీతతిథి నైమిత్తిక కర్మలయందును గావ్యాచుగుచున్నది.

మేఘనాచుములు - తద్వర్ష వివరము.

మత్స్యపురాణము - అధ్యాయం ౧౨౫ - పుట. ౪

జీమూతా నామతేమేఘా యదేభ్యో జీవసంభవాః ॥ ద్వితియ ఆవహానాయుశ్చేఘాస్తేత్యభిసంశ్రితాః ॥ ఇతో యాజమాత్రాచ్చ అధ్యర్థవిశృతాలసిః ॥ సంపృష్టిసర్గస్తథాతేమాం ధావాసారః ప్రకీర్తితః ॥ పుష్కరావర్తకానామ యేమేఘాః పదసంభవాః ॥ ౧౦ ॥ శశీణ వత్సాశ్చిన్నావై పర్వతానాం మహాజనాః ॥ కామ గానాం సమృద్ధానాం భూతానాం నాశమిచ్చతాం ॥ ౧౧ ॥ పుష్కరానామతేవత్సాఖ్యహంతస్తోయధారిణః ॥ పుష్కరావర్తకానామ తారణేనహ శబ్దితాః ॥ ౧౨ ॥ నానారూపధరాశ్చైవ మహాఘోరస్వరాశ్చతే ॥ కల్పాంతమృష్టికరైః కల్పాంతాగ్ని

ర్నియామకాః॥ ౧౪ । వాయుధారావహంతేవై సామ్యతాః కల్పసాధకాః।
 యావ్యస్యాండస్య భిన్నస్య చాకృతావ్య భవంస్తదా॥ ౧౫ । యస్మింబ్రహ్మా
 సముత్పన్నశ్చతుర్వక్త్రః స్వయంభవః। తావ్యేవాండకపాలాని సర్వేమేఘాః పృథీ
 ర్నితాః॥ ౧౬ । తేషామూప్యాయనంధూమః సర్వేషామపిశేవతః। తేషాంశ్చేన్ద్రశ్చ
 వర్జన్యశ్చత్వారశ్చైవ దిగ్గజాః॥ ౧౭ । గజానాం వర్వతానాంచ మేఘానాం భోగి
 భిః సహ। కులమేకం ద్విధాభూతం యోనిరేకాజలం స్పృశం॥ ౧౮ । వృన్దోద్దిగ్గ
 జాశ్చైవ హేమంతే శీతసంభవం। తుషారవర్షం వర్షంతి వృద్ధా వ్యాప్నవివృద్ధయే॥ ౧౯
 వృష్టః పరివనలోనామ వాయుస్తేషాం కరాయణః। యోఽసౌభిభర్తిభగవాన్ గంగా
 మాకాశగోచరం॥ ౨౦ । దివ్యామృతజలం పుణ్యం త్రివిధామతి ద్విశుతామ్।
 తస్యా విషుందితం తోయం దిగ్గజాః వృథుభిశ్చైః॥ ౨౧ । శీకరాన్ సువృముం
 చంతి నీవర ఇతిసస్పృశం। దక్షిణేన గిరిర్యోఽసౌ హేమకూట ఇతిస్పృశం॥ ౨౨ ।
 ఉదగ్గిమవతః శైలస్యాత్రరేచైవ దక్షిణే। పుండ్రంనామ సమాఖ్యాతం సమ్యగ్వృష్టి
 వివృద్ధయే॥ ౨౩ । తస్మిన్పవనతే వర్షంతే తుషార సముద్భవం। తతోహిమ
 వతో వాయుర్నిమం తత్రసముద్భవం॥ ౨౪ । ఆనయత్యాత్మవేగేన సింహయానో
 మహాగిరిం హిమవంత మతిక్రమ్య వృష్టిశేవం తతఃపరమ్॥ ౨౫ । ఇథావ్యేచ
 తతః పశ్చాదిదం భూత వివృద్ధయే। వర్షద్వయం సమాఖ్యాతం సమ్యగ్వృష్టి వివ
 ర్ధయే॥ ౨౬ । మేఘాశ్చాప్యాయనం చైవ సర్వమేవ తే పృథీర్నితమ్। సూర్య
 ఏవతు వృష్టినాం సప్తాసముపదిశ్యతే॥ ౨౭ । వర్షంధర్మం హిమం రాత్రిం సంధ్యే
 చైవ దినంతథా। శుభాశుభఫలానీహ భువాత్ సర్వం పవనతే॥ ౨౮ । భు
 వేణా ధిష్ఠితాశ్చావః సూర్యోవై గృహ్యతివతి సర్వభూతశరీరేషు త్యాహో వ్యాను
 సృతాశ్చయాః॥ ౨౯ । దహ్యామానేషు తేష్యేవ జగమస్థావరేషుచ। ధూమ
 భూతాస్తు తావ్యాహో నిష్కామంతీహ సర్వజః॥ ౩౦ । తేన చాభాణి
 జాయంతే స్థాన మభిమయం స్పృశం। తేజోభిః సర్వలోకేభ్య ఆదత్తే రశ్మి భిజ్జ
 లం॥ ౩౧ । సముద్రాద్వాయు సంయోగా ద్వహం త్యాహో గభస్తయః తతస్తస్మిన్
 వశాత్కాలే పరివర్తన్ దివాకరః॥ ౩౨ । యచ్ఛత్యాహోస్య మేఘేభ్యః శుక్లాః
 శుక్తాస్తు రశ్మిభిః। అభిస్థాః పవనంత్యాహో వాయునా సముదీరితాః॥ ౩౩ । తతో
 వర్షతిషణ్మాసాసర్వ భూతవివృద్ధయే। వాయుభిఃసైవ సంతచైవ విద్యుతస్త్యగ్నిజాః
 స్పృశాః॥ ౩౪ । మేహనాచ్చ మిహేథాతోర్భువర్షం వ్యంజయంతిచ। నభి
 శ్యంతే తతో హ్యవస్తస్మా దభిస్త్వై స్థితిః। సప్తాసౌ వృష్టిసర్వస్య భువేణా

ధృష్టితో రవి॥ 31 ॥ ధృవేణాధృష్టితో వాయుర్వృష్టిం సంహరితేపునః॥ గృహ
న్ని వృత్త్యా సూర్యాత్తు చరతే ఋతుమండలమ్॥ 32 ॥ చారస్యాంతే చిత
త్యర్కం ధృవేణ సమధృష్టితమ్॥ అతసూర్య రథస్యావ సన్ని వేశం ప్రచక్షతే॥ 32 ॥
ఇతిపై విషయమే శ్రీ వాయుపురాణము ఆధ్యాయము 90 లో 32 శ్లోకమునుండి
93 శ్లోకమువరకు నున్నది.

భూగోళమున మనకగవడు మేఘములు ఆహవమును వాయువును యోజన
దూరమునఁగలసి వర్షించును పుష్కరా(లా) వర్తకములనెడి మేఘములు కర్వత
పక్ష జనితములు. పుష్కల జలధరములగుటచే వీనికాపేరు సార్థకమైనది. ఇందుఁగొన్ని
ప్రళయ వృష్టినిఁ గూపించును. కొన్ని ప్రళయాన్నిఁ జనింపఁజేయును కొన్ని
యమ్యుతసహిత కల్పసాధకములై సృష్టిని వహించుచుండును ధృవునినుండి వచ్చిన
పరివహమును నారవవాయువుచే మేఘములు రక్షింపఁబడుచుండును. అండకపాల
భిన్నసమయమున నభిన్నముగనున్న కపాలావయవములు ప్రాకృత మేఘములుగనే
యున్నవి. బ్రహ్మ యండకపాలమందు వేదశత్రుష్టయాత్మక ముఖచతుష్కముగ
జనించినట్లు మేఘములు(వైవిధ్యరంపఁబడినట్లు) నాల్గువిధములయ్యెను వీనికాప్యాయన
కారి ధూమము. ఆనాల్గువిధంబులగు మేఘస్తోమంబులలో నాల్గుమేఘంబులు
క్రేష్ఠంబులు. దిగ్గజంబులు తత్తుల్యంబులు. దిగ్గజమేఘంబులు హేమంతముతువునందు
తుపారంబు వర్షించును అరవదగు పరివహవాయువు వర్షవ్యాదుల జన్మభూమి.
అయ్యది దివిజగంగను ధరించియున్నది. ఆకాశగంగ త్రిపథగామిని కాగాఁ దజ్జల
ముల దిగ్గజములుగొని శీకరంబులఁ జల్లుచున్నవి. ఆశీకరములే నీహారమునుపేర వ్యవ
హృతమైనవి. హిమశైల దక్షిణోత్తరదిశలగల హేమకూట పుండ్రవర్విత జనిత
మేఘవస్త్రులఁ బుట్టిన హిమముతోఁ గూడిన వాయువు వీచును. అది యాత్మ
వేగమున హిమగిరినిఁ దడిసి తదుపరి తుపారవృష్టి శేషమును వర్షించును.
ఈతుపారవృష్టి భూతవృద్ధికొరకును సత్కామనలకొరకును గురియుటచే శంకు
విధములయ్యెను. సకల వర్షములకు సూర్యుడే సృష్టికర్త. వర్షము, ప్రవృత్తి ధర్మ
ము హిమము, రాత్రించినములు, సంధ్యలు శుభాశుభాదులు సారధృవమువలనఁ
గలుగును. ధృవాధృష్టిత జలమును సర్వ భూతములనుండి సూర్యుడుగ్రహించి
ధృవస్థానమందుచున్నాడు. ప్రళయమున భూతస్థితజలము ధూమ రూపమున
నిష్క్రమించును. ఆధూమమునుండి మేఘములు జనించును. సూర్యుడు సర్వలోక

సముద్రీములనుండి జలములను గ్రహించి వాయు సుయోగముచే వహించును. అతఁడే నిశాకరరూపముతోఁ బరివర్తమానుడగును. ఆయాముతువశమునఁ గాల కర్మ పరివర్తకుఁడుకూడ నగును. మేఘమండలమున వాయువుచే నులుములును, విద్యుదగ్నిచే మెఱుపులును, బిడుగులును నాకసమున జనించును.

కిం పురుషాద్యష్ట వర్ణంబులందు మేఘములు వర్షించవు. ప్లక్ష ద్వీపాది ద్వీప పట్య-ములందుఁగూడ వర్షించవు. ఇవి జలభూత లోకాదులగుటచేత జలభాగ మతి శయించియే యుండును. మనభూమి కేవలకృత్రినిభూతమగుటచేఁ బ్రత్యేకించి జల మావశ్యక మైయున్నందున క్షమావశ్యకము. కాన మేరువునకు దక్షిణదిశలోనే మేఘసంచారమున్నది.

—o—

జంబూద్వీపాదివిషయ విమర్శనము.

ఈబ్రహ్మాండాంతర్వర్తులగు సప్తద్వీప సముద్రాదులు వేదవాఙ్మయమందు “సప్త ప్రాణాః పృథివంతి తస్మాత్సప్తార్చి వస్సమిధ స్సప్తజిహ్వాః” అని కొన్ని మంత్రములలో మూడవదగు ఆగ్నేయప్రాణనేత్రమును విష్ణుకొని తపోబలముచే విషయాభిముఖములగుకామక్రోధాద్యంతశ్చక్రగుణమును భస్మముచేసుకొనుటకును, వైదికమగు శమదమాది మిత్రవర్గమును మిత్రలాభముతోఁ బూజించుకొరకును, “యోవేదాదాస్యరఃప్రోక్తః” అని వేదాద్యంతములయందు దేశరూపముగను, శ్లోః వాచకః పృణవోయస్య కీడావస్త్వఖలం జగతో” అని వాచ్యవాచకా భేదరూపముగను వర్ణింపఁబడిన పృణవాత్మతత్త్వమును సామోత్కారముతో అనుభవించి ముక్తినిఁజెందుటకును, అధ్యారోపావవాద న్యాయముగా లేక అన్యోన్య్యాభ్యాసరూపముగాఁజెప్పఁబడిన పాంచభౌతిక భౌమభ్రువమే ఛత్రాకారముగా దామరవద్మమువలె ఛాయలతోఁగూడ నపవర్ణభ్రాదంత విరాజితవాస్తుమండప రూపముగాను విరాడ్భ్రూహ్మరూపముగాను, ఛాయాగ్రహములను మిసహాయించిసప్తద్వీప సముద్రాద్యాహృతి ఛందోమయ యజ్ఞ వాహనమూర్తియగు గరుత్మంతుని స్వరూపముతోఁ దీర్చునవర్ణకాల కర్మత్రయాత్మకముగాను, బురాణవాఙ్మయమంతయు అర్థపృథానమై చరిత్రాత్మకమగుటచే దివ్యావతార పురుషులు మొదలు మాయామానుష లీలావతారపురుషుల వరకు జరిత్రరూపముగా, ద్వివర్ణఫలాపేక్షులకు ద్వివర్ణఫల లాభముకొరకును

ముముక్షువులకు మోక్షలాభముకొరకును, బురాణములయందేకాక ధ్వన్యర్థజీవిత మగు కావ్యవాఙ్మయమందుఁగూడ మహాకవులచే అధ్యారోపవవాద న్యాయముచేఁ దత్త్వమును దెలుసుకొనిన మానవజన్మధన్యతకొరకును, కృతార్థతకొరకును, అనేక ప్రకారములవర్ణింపఁబడినదంతయు జంబూద్వీపవర్ణనమే. కావునఃజీవరకు మేరుపర్వ తమంతయు జంబూద్వీపముగాఁ ద్రిణాభివశ్యిగూఁపమున వర్ణింపఁబడియున్నది. ఇందుకు “యద్వేదాత్ప్రభుసమ్మితా దధికతం శబ్దప్రధానాచ్చిరం యచ్చార్థప్రసంగా త్పురాణవచనాదిప్టం సుహృత్సమ్మితాత్ | కాంతాసమ్మితయా యయా సరసతామా పాద్య కావ్యశ్చియాఽకర్తవ్యేఽకుతుకీబుధో విరచితస్తస్యై స్పృహంకుర్మహే” అని చెప్పిన మహాకవిసూక్తికూడ సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. ఈకవిసూక్తియందు నాల్గవ పాదములోఁ గర్తవ్యేకుతుకీ అనుస్థలమందు అకారప్రశ్లేషతోను రెండవపాదములోఁ బురాణవచనాదిప్టం అనుస్థలమందుఁ బురాణవచనాత్ + ఇప్టం అను పదచ్ఛేదము తోను బురాణవచనాదిప్టం అను ఏకపదాన్వయమందు శబ్దప్రధాన్యముచేఁ బ్రభు సమ్మితమగు వేదార్థము శబ్దమునకు అర్థముకూడ శబ్దమేఅయి రాజాజ్ఞవలె హేళు వాదమునకు అనగాఁ బ్రబ్ధించుటకు అవకాశము లేమింజెసి లోకదృష్టిలో శబ్దార్థము లకుఁగల వికల్పముచేఁ బరస్పరశబ్దార్థ పరివర్తనమును సహించుచు సుహృత్సమ్మిత మగు పురాణవచనము “శత్రువదాదాదేశోఽనర్విధా” అనునట్లు పాణినీయ న్యాయ ప్రకారము శబ్దప్రధానమగు వేదార్థస్థానమందుఁ జరితాత్మకార్థ ప్రాధాన్యముచేఁ ఆదిప్టమగు పౌరాణికార్థము లోకదృష్టిగల శ్రీ శూద్రద్విజ బుధాదులు ఆధిదైవిక భక్తిశాస్త్రప్రామాణ్యముచేఁ జరిత్రీమాత్మకదృష్టిగలవారేగావున వారి కొరకై మంతార్థవాదాదులవలె వైదికార్థస్థానములోఁ జౌరాణికార్థము ఆదిప్టమైనదనియే విశేషార్థలాభముతో విర్భిత్తివిశేషమును అందుచే అపౌరాణికార్థమే కావ్యవాఙ్మయములో ‘గాంతాసమ్మితమై ధ్వన్యర్థమే “జీవితో వ్యంగ్యవైభవం” అను నట్లు కావ్యమునకు బ్రాణమువంటిదగుటచే బుధుఁడనగా విద్వాంసుఁడు. కర్తవ్యా కర్తవ్యములలోఁ దనకర్తవ్యముతోఁ గౌతుకముకలవాఁడగునట్లే అకర్తవ్యమందు అకౌతుకము కలవాఁడగునను విశేషార్థము లభించును.

ఈబ్రహ్మాండాంతర్భాగమునఁగల సప్తద్వీపాదుల కంతర్వర్తయై మధ్యలోఁ గోశంబువలెఁ బద్మాకారముతోఁ ఒకలక్షయోజన విస్తారముతోఁ దామరాకువలె సముపర్తులమై జంబూద్వీపమున్నది. ఈబ్రహ్మాండములోనాభివలె సర్వద్వీపము

లకును ఊర్ధ్వాదిలోకాదు లకు, అధోలోకాదులకును ఆధారపద్మమై మనదేహములోఁ గల వేణుదండమునకు మూలాధారచక్రమువలె నీబ్రహ్మాండములోఁగల మేరుపర్వతమునకును మూలాధారమూ అనునట్లు నామరూపములచే మనవలెనే బంధింపబడి యున్నది. ఈ మేరుపర్వతాధారముతో జంబూద్వీప భూపద్మము సర్వలోకాదు లకు అంతరములో మూలాధారమై సర్వపరిభ్రమణలకుఁ గారణమై సర్వద్వీపముల నాకర్షించి అంతస్థులుగా స్థాయిగానిలిచి సర్వవ్యవహారహేతుభూతమై కద్యము వలెయండుటచే ఆధ్యాత్మకృష్టివనుననెంచి వేదాంతములయందు ఆధ్యాత్మోపాసనాదులచే అన్యోర్యాధ్యాసమని చెప్పబడుచున్నది. ఈ జంబూద్వీపము ననుసరించి దీనిఉపరిభాగములో సముద్రములును నితరద్వీపములును అంతస్థులుగ ఒక దానిపైమరొకటినిలిచి మేరువును దమఅంతరాళములోఁజేర్చుకొని మేరువునుగూడ దానుచుట్టునట్లు అవకాశములు గలిగించుకొనియున్నవి. ఇట్లుసప్తాయవములుగల ప్రణవరహస్యతత్త్వమే “యోవేదాదాస్యరః ప్రోక్తే వేదాంతచక్రతిషేతః అను మంత్రములోను “సప్తప్రాణః ప్రభవంతి” అను మంత్రములోను ఇంచుననేకస్థలములలోఁగూడ వేదముచేఁజెప్పబడుచున్నది. సప్తద్వీప సముద్రములు సప్తరసధాతువులు మనదేహములోనున్నట్లుగా బ్రహ్మాండముననున్నవి. ఈసప్తధాతుగుణరూప రసములే శుద్ధోదకాది లవణసముద్రమువరకుఁగల సముద్రములుగాఁ దత్త్వముతో గృహించవలెను పురాణములలో స్థూలముగఁ దలంచవలెను. స్థూలములో సర్వము భిన్నములుగ నేయుండును. సూక్ష్మములో ఏకములుగ నేయుండును. జ్ఞానముతో నేమియునుండఁజాలవు. ఇవేవేదశాస్త్రపురాణముల రహస్యములు.

సృష్టిలోఁ బంచభూతములకంటె ఆరవదగు భూతాదితపోవ్యాహృత్యర్థముగు స్యూరూక్షతపస్సుచేరక్షణ గుణములేక నిలిచినపుడే క్షీరసముద్రముగును దానికాధారముగు సోహంమంత్రార్థ విమర్శయే ప్రణవార్థరూపముతోఁ బ్రుష్కరద్వీపముగును. కడవటిజలభాగమే లవణసముద్రము. ఇది తపోబలముచే తొరగుణము నశించి క్షీరముగాను ముందిసీటిసముద్రముగను మార్పుచెందును. ఒకదానికొకటి ద్విగుణకృత విస్తారాక్షియముతోనున్నవి. ఈద్వీపములలోని వదులుఁ గ్రెండఁగల సముద్రములందే చేరునట్లుగఁ బ్రవహించును. ఈద్వీపాదులలో సర్వదా కృతయుగధర్మకాలమునడుచును. యుగభేదములేదు. వీరలకు వర్షముతోఁబనిలేదు. నీరు భూమిపైకుబిః పారుచుండును. తఱచుగాదేవతలుసహా నిచ్చటకువచ్చు సవకాశములున్నవి. ఇచ్చటివృక్షలతయువు వదివేలవత్సరములు. ఈద్వీపములో ఆరాధనలు

పంచభూతాత్మకోపాసనలుగ మనకు పంచాయతన దేవతోపాసనలవలెనున్నవి. మనకు సమస్తపంచాయతన దేవతామూర్తులున్నవి. వీరలకు ఒక్కభూతాది దేవతాత్మికముగా ఉపాసనాదులున్నవి. ఇందలినదీజలపాంబులమృతపానములు. దీనదేహోగ్ర్యములనొంది వలీవలితములులేక దేహసాఖ్యముతో నిరంతర సత్యధ్యానయజ్ఞతపోయోగాదులతో సుతుష్టిమానసులై యిందలివారలందురు. నిర్ణిపనలవిగాని అత్యుత్తమాధిక సుఖసుందరులు వీరు. మనభూమిపతే నాభూమికతినగుణాధిక్య భూప్రదేశముకాదు. ఇట్టిమహాభూమిలనువిడిచి మనమున్నలోకాదులే శాశ్వతములని అధికములనితలంచి అభిమానించుటెట్టిదో తెలియదు. ఈలోకాదులచరిత్రలవినుట కెంతో ఆశ్చర్యానందకరముగనున్నది. అచుభవించినవో మరెంతయతిశయముగ నున్నదో తెలియరాదు. మనభారత భూప్రదేశమే అత్యభూమి. కేవలకర్మభూమి. నిరంతరము జన్మావధిగ గృహిణాణిజ్య వ్యవహారాదులకు శాశ్వతనియభూమి ఇవిలేకున్నచో ఊణముగూడ జరుగ నేరదు.

ఈసప్తద్వీపముల వరుగులు భేదములుగలవి. బహుపురాణసమృతములుగా నున్న వరుగునలు వివరించి వాసితిని. సముద్రములుమాత్రము అన్నిపురాణములందు నొకవిధములుగ నేయున్నవి. భేదములేపు. జంబూద్వీపములో దక్షిణదిశలోని కొన్నివర్షములుతప్ప మిగతవర్షములు మిగత ఆరుద్వీపములు మేఘమండలమునకుపరిలోగ్రమముగానున్నవి. మేఘమండలమునకుపరిభాగములోనుండటచేత వాటికివర్షముతోబనియేలేదు. వర్షము మేఘమండలముల కిందిభాగమునకే యావశ్యకము. అద్వీపములుకేవల జలభూతగుణద్వీపములు. హిమము ఘనీభవించినభూములు. అందుచేతనే వర్షముతో వారలకుబనిలేదు.

బ్రహ్మలోకమగు సత్యలోకముపాతకు భూతాంశాధిక్యభూతగుణానుసారముగ భూమియుండును ఈశ్వరునికిది స్థూలబ్రహ్మాండముగను మనకు సమస్తగాదివిధరూపబ్రహ్మాండముగనున్నది. సప్తద్వీపములందుగలభూమి మనభూమిపతే స్థూలముతోఁగతినమై పంచగుణాధిక్యమైనదిగాదు. కృమముగా ఊర్ధ్వములోఁదేలికగా నుండును. ఈలాగున అంతర్భులుగాలేని సూర్యరథచక్రము పుష్కరద్వీపములో నున్న మానసోత్తర తర్వతమున కంటజాలదు. కాబట్టి యొకదానికొకటి ఉపరిలో అంతస్తులుగానున్నవి. ఈద్వీపములు మనదేహముతో సరిపోల్చినపుడు అన్నియు సమానకరిభులుగ నెట్లుండును? ఈద్వీపములు దూరదర్శన యంత్రముల కండజాలని దూరములోనున్నవి. హిమము మధ్యలోనున్నది. మనహిమాలయపర్వత

మునకు మంచుగడ్డ లీవర్వతమునకుఁ బ్రెనుంజియే వడుచున్నది. స్వర్గంగంఘము హిమాలయోన్నత శిఖరములపైననే జలపాతముగఁ బడుచుండును. దీనినే గంగోత్తరి శిఖరమని పిలుతురు నేటివైజ్ఞానికులు తుదకు హిమాలయపర్వతాగ్రోన్నత శిఖరమునకుఁ జూడరైరి. పౌర్వీకులులోనున్న హిమాలయ శిఖరమునే చూడఁజాలని వారలు కర్కశుస్సాధ్యముకాని కేవల హిమస్వరూపమావరించి అడ్డముగా దట్టముగానున్న ద్వీపదులను లోకాదులనెట్లు చూడఁగలరు. భగవచ్చక్తితో అదింత్యచింతనముగనున్నది. పరిభ్రమణతో లవణసముద్రమే చాటనివ్వక క్రిందికిఁద్రోసి ప్రారంభస్థలమునకే చేచ్చునుగాని చాటనివ్వదు. మనకుఁబ్రెన కేవలహిమవంతలోకము. అచ్చటికిఁజూపులోపలనే మనస్థూలవృద్ధిని శరీరములు శీతలముతో బ్రద్రవగును. ఏబదికోట్లయోజనముల విస్తీర్ణభూమియనియనగా భూరాది సత్యలోకాంతమునఁజూఁగల భువనకోశమంతయుఁజేరును. గమ్యస్థాన మంతయును భూమియే. ఆలోకాదులకును లోకపౌజలకును మనకును సర్వవిషయాదులందను సామ్యములేదు. అవినిద్ధభూములు. మనలోకాదులవలె బంటల బండించునట్టి భూములుగావు. అవి కేవల తపోలోకములు. తపస్సుతో ధ్యానాది యోగాదులతోఁ బరమేశ్వరుని మెప్పించి మనోభీష్టములకు బొందునట్టివి. వారి దేహాదులు ఆయువులందు సుఖాదులందు గుణములందు మనకంటె అతీతములు.

మేరుపర్వతమునకు దక్షిణదిశలోనే మేఘ సంచారమున్నది కాని మేరుపునకుత్తరదిశలోలేదు. మనకుఁ దూర్పుసముద్రముననుండి వచ్చిమ సముద్రమునకు వెళ్లుచు మరలఁ బశ్చిమమునుండి తూర్పునకును నలుదిశల కోణములకుమాత్రమే మేఘములు దిరుగునట్లు కనఁబడుచుండును. మేఘమండలము మనకన్నోన్నతల యోజనములపై నున్నది. అటుపైన లోకాదులలో మేఘములే లేవు. ఇందుకు మన పంచాంగములలోఁగల మేఘోత్పత్తిని జూచిన సందేహముతీరును. వృధానికే గారణము జలము. జలోష్ణములతో జలములోని స్థూలాంశము ఘనీభవించి కఠికలఁ జెందును. ఈజలగుణానుసారముగఁ బృథివీ గుణమేర్పడును. కడపటిదియగు లవణ సముద్రముతో గలిగినది మన యంత్యభూమిగాన దాని గుణాదులటునే యుండును. ఇది అంత్యభూమి. ఇటులనే లవణసముద్రముపైననున్న సముద్రముల గుణాదుల ననుసరించి నాయా ద్వీపాదులుండును. ఉపరి సముద్రములుత్తమ ధాతురూప గుణాదులతో నున్నందుచేత నాద్వీపాదులు సహితము మనభూమికంటె సతిశయరూప గుణాదులతోనున్నవి. తుదకు బుష్కరద్వీపము అన్నిటినిమించి సర్వాధిక్యతతో

నున్నది. దీనిపైన కేవల శుద్ధోదక సముద్రమున్నది. ఇది మనకు వాడుకలో నున్న శుద్ధోదకముగాదు. వేదములోఁ జెప్పఁబడు “అపోవా ఇదమే సర్వం” అనెడి మంత్రమునఁ జెప్పఁబడిన శుద్ధోదకము. ఇది సర్వకారణ శుద్ధమూల, దివ్యజలము. ఇది వర్షోదకముగాదు. దివ్యర్మసిష్టోఁజేరినది. ఇది శ్రీమన్నారాయణ స్వరూపాంశము. అందుచేత యుష్మదదీప్యవమత్సుత్రమమై బ్రహ్మకు స్థానముగ నున్నది. మన సముద్రము భూమియుఁ గడపటివి. అవి విస్తారములు. ఇందుకు దాని గుణములే దృష్టాంతము. సప్తసముద్రములు సప్తదీప్యములు మనదేహములోని సప్తధాతువుల గుణాదులవలెనున్నవి. సప్తసముద్రము లావరించి వాటి గుణాదుల ననుసరించినవై సప్తదీప్యము లేర్పడెను. మన దేహములోను సప్తధాతువులు సప్తద్రవరూపముగను, ఘనీభవించిన సప్తస్థూల పదార్థములుగనున్నవి. ఇవి గుణాదుల ననుసరించిన స్థూల, సూక్ష్మ, కారణరూపములతోనున్నవి. వివరించినంత విపులమేయగును. ఈలాగునఁ దెలియుటే వేదభాగోళాశయము. సప్తధాతువులెటుల నొకదానికంటె నొకటి ఊర్ధ్వములో మనదేహములోనున్నవో యటులనే బ్రహ్మాండవిశ్వములో దీప్య సముద్రములు నొకదానికొకటి ఊర్ధ్వములోనున్నవి. మనభూమివలె మిగతభూతాదులలో నెంతమాత్రముండదు. ఇది మార్పులతోఁ దత్త్వస్వరూపములతో అంశాంశముగఁ దన్మాత్రాస్వరూపముతో నుండును. మనవృథివీ లోకములోఁగల చరాచరజీవరాసులు జలప్రధానముతో జీవవంతములుగను, జలభూతములో తేజఃప్రధానముగను, దేజోలోకములో వాతప్రధానముగను, వాయులోకములో ఆకాశగుణ శబ్దప్రధాన వృత్తిగనుండును. అచ్చట కార్యక్రియారూప గుణాదులుసహిత ములులనేయుండును. వీటివనుసరించి కర్మ, భక్తి, జ్ఞాన వైరాగ్యాదులుండును. కాబట్టి మనభూమి కేవలకర్మలోకము. జలతేజోభూతలోకములు భక్తుపాసనాలోకములు. తదూర్ధ్వములోనున్న వాయ్వాకాశ లోకాదులు జ్ఞానవైరాగ్య సమాధిలోకములు. తుదకన్నియు శబ్దప్రణవరూపమేయగును. అందుచేత అది భూతజనితశబ్దము క్రితీభూతమునందుఁ బ్రధానముగనున్నది మరల సత్త్వత్రికావలసినచో దీనిమూలముతోనే క్రిమముగా అధోగతిగానగును. అందుచేత బ్రాహ్మము సర్వమూలవాచక ప్రధానోపాస్యముగ నున్నదనివేఁములోఁ దెలుపఁబడినది. ఈశబ్దముస్థూలములందు బాహ్యముగను సూక్ష్మాదులందు అంతరముగనుండి తుదకు స్వస్వరూపమున లీనమగును. ప్రతిభూతమునందును దేజస్సుప్రధానముగ నుండను. ఈదేజస్సు భూతాదులలో భూతదేజస్సుగను భూతాతీతముతో ఆత్మస్వదేజస్సుగ

నిలుచును. దీనిననుసరించి మనవృథివియందు అగ్ని తేజస్సున్నది. ఇదిరాత్రులం దెక్కువగాఁ బ్రకాశించును. తగలు సూర్యతేజస్సుతో జీవులకుఁగలంపును రాత్రులందుఁ బక్షులు భూమిపైవ్రాలవు. చెల్లవైన నేయుండును. ఇందుకుఁగారణము భూమియందుఁగల అగ్ని తేజస్సే. ఖగోళశాస్త్రములో భూమినిఁగూడ ఉపగ్రహముకొందఁజేర్చిరి. గ్రహములు తేజస్సెబంధములు. ఈతేజస్సుల కనేక పర్యాయనామములాయాలోకాదుల ననుసరించి క్రాంతిలనియు దీప్తులనియు మరీదికలనియు నక్షత్రములనియు విద్యుత్తులనియుఁ గిరణములనియు మయాఃఖములనియుఁ గలవు.

—o—

సప్తద్వీపవిషయం - జంబూద్వీపము.

కీమద్భాగవతం - అధ్యాయం ౧౬ - పుట ౪౩౧ - సూంధం. ౧

రాజాః - ఉత్తస్త్వయా భూమండలాయా మవిశేషాయావదాదిత్యస్తతతి యత్ర యత్ర చాసౌ జ్యోతిషాంగతైశ్చంద్ర మావాసహద్యత్యతే. తత్కాపి ప్రియ వ్రతరథ చరణపదిభూతైస్తప్త సింధవ ఉక్తుస్తాః॥ ౧ ॥ యత ఏతస్మాస్తప్తద్వీప విశేష వికల్పస్తవ్యా భగవన్ ఖలుసూచితః॥ ౨ ॥ ఏతదేవాఖిల మహం మానతో లక్షణతత్త్వసర్వం జిజ్ఞాసామి భగవతోగుణమును ఏవ స్థూలయావ ఆవేశితం మనో హ్యగుణేపి సూక్ష్మతమే ఆత్మజ్యోతిషి పరేబ్రహ్మణి భగవతి వాసుదేవాభ్యే సాక్షాత్సమావేశితం తదుపై తస్మరోహ్యర్హస్యాను వర్ణయితు మితి॥ ౩ ॥

కీశుకః - నవైరాజన్యహాభగవతో మాయాగుణ విభూతేః స్థానవిశేషాణాం నామరూపతే కాష్ఠాం మనసావచసా - వాధిగంతు మలం విబుధాయుషాపి పురుషస్తస్మా త్ప్రభావ్యేనైవ భుగోళవిశేషం నామరూప లక్షణతోవ్యాఖ్యాన్య మితి॥ ౪ ॥

—† ఇ తా వృ త వ ర్ష ం. †—

యోవాయం ద్వీపః కువలయకమలకోశాభ్యంతరకోశో నియతయోజన విశాలస్థమవద్రలో యథాపుష్కరవత్రిం - యస్మిన్నవవర్షాణి నవయోజన సహస్రాయామాస్యష్టభిర్మర్యాదా గిరిభిస్తుపిభక్తాని భవంతి॥ ౧ ॥

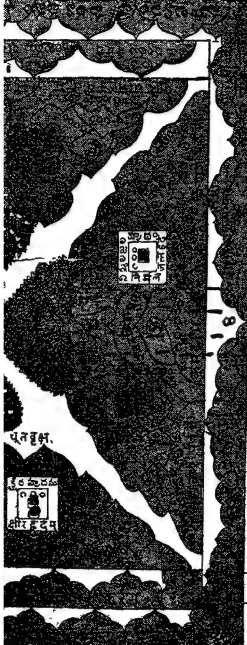
—* మేరు పర్వతము: *—

ఏషాంమధ్యే ఇభావృతం నామాభ్యంతరంవర్తం - యస్యనాభ్యామవస్థితస్స
 ర్వతస్సావర్ణః కులగిరి రాజోమేరుః - ద్వీపాయామసమున్నాహః క్షాతాభూతః -
 కవలయ కమలస్య మూర్ధని ద్వాత్రింశత్సహస్రియోజన పతతో మూలేషోడశ
 సహస్రియోజన విస్తారవత్త్వం భూమ్యాం బ్రవిష్టః॥ ౬ ॥ ఉత్తమోత్తరే శ్రేణా
 వృతం నీల శ్వేతః శృంగవానిత త్రియోరమృత హిరణ్మయ కురూణాం శ్రయా
 ణాం వర్షాణాం మర్యాదాగిరయః ప్రాగాయతాః ఉభయతః యోరోదావధయో
 ద్విసహస్రిం పృథవ ఏతైకతః పూర్వస్యా త్పూర్వస్యా దుత్తరోత్తరోద్దరోః ఓశాం
 శాధికాం శ్వేతైర్వ్య ఏవహాసంతి॥ ౭ ॥ ఏవంక్షిణే నేళావృతం నిషధో హేమ
 కూటో హిమాలయ ఇతిప్రాగాయతాః యథాసీదయోఽయత యోజనోత్పేథా
 హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షాణాం యథాసంఖ్యః॥ ౮ ॥ తత్రైవేళావృత మవరేణ
 చ మాల్యవద్గంధ మాదనావా నీల నిషధాయతా ద్విసహస్రి పృథుకేతుమాలా
 భద్రాశ్వయోస్సమానం విదధాతే॥ ౯ ॥

—* మేరు విషయం. *—

మందరో మేరుమందరః సుపార్వ్యః కుముదః॥ ఇత్యయుత యోజనవిస్తారో
 న్నాహః మేరోశ్చతుర్దిశ మవప్తంభ గిరయ ఉపక్లుప్తాః॥ ౧౦ ॥ చతుర్వ్యవీశేషచూత
 జంబూ కదంబన్యగోధాశ్చత్వారః పాదవప్రవరా వర్వతకేతవ ఇవాధిక శతసహస్ర
 యోజనో న్నాహస్తావ ద్విటవవిరతయః॥ ౧౧ ॥ శతయోజన పరీణాహః హృదా
 శ్చత్వారః పయోమధ్విత్తు రసమృష్టబలాః యసువస్సుస్య ఉపదేవ గణా యోగై
 శ్వర్యాణి స్వాభావికాని భరతవర్షం ధారయంతి॥ ౧౨ ॥ దేవోద్భావానిభవంతి
 చత్వారి నందనం వైతరథం వైభ్రాజకం విశ్వతోభద్రమితి యేవ్యమర కరిబృథాః
 సహస్రర లలనా లలామ యూధవతయః॥ ఉపదేవ గణైశ్చ గీయమాన మహిమా
 నః కిల విహరంతి॥ ౧౩ ॥ మందరోత్సృగై “ఏకాదశ శతయోజనోత్తరం” దేవ
 చూత శిరసోగిరిశిఖర స్థూలాని ఫలావృతృతల్పాని పఠంతి॥ ౧౪ ॥ తేషాంవిశీర్య
 మాణానామితి మధుర సురభిగంధి బహుళాదుణ రసోదేహాదుఃకోదా నామనదీ మం
 దరగిరి వర శిఖరాన్నిపతంతి - పూర్వేశ్రేణావృత ముపప్లావయతి - యదువజోషణా
 ర్శివాన్యా అనుచరీణాం పుణ్యజన వధూనామ వయవస్పర్శ సుగంధహరో వాతో
 వశయోజనం సమంతాదనువాసయతి॥ ౧౫ ॥ ఏవం జంబూఫలానా మత్స్యచ్చ
 నిపత విశర్ణానామనదీ ప్రాయాణామిభికాయనిభానాం రసేన జంబూనదీ మేరు

సంఖ్య 0003

పౌత్రము

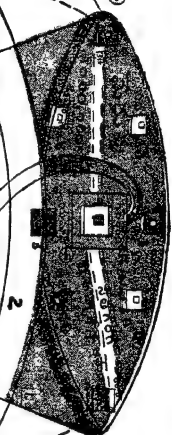
రమ్యక వర్ష రుగోపాసన

హిరణ్యవర్ష

కుమరపాసన

కుమరపాసన

2

సంఖ్య 0003

మహాశ్వవర్ష: వేద ప్రతిష్ఠిత
దయగ్రీవోపాసన.

2

(8) జంబూద్వీపచిత్రపటమునగల సంఖ్యలవివరము.

పెద్ది సంఖ్యల వివరము.

1 మేరూపరిపీఠము, 2 లవణసముద్రము, 3 ఉత్తరకురువర్షము, 4 శృంగ
కర్వతము, 5 హిరణ్మయవర్షము, 6 శ్వేతవర్షతపక్షి, 7 రమ్యతవర్షము, 8 నీల
వర్షతపక్షి, 9 మధ్యలో నిలావృతవర్షము, 10 మేరువర్షతమూలము, 11 తూర్పున
గంధమాదనవర్షతపక్షి, 12 భద్రాశ్వవర్షము, 13, 14 దక్షిణమున నిషధవర్షత
పక్షి, 15 హరివర్షము, 16 హేమకూటవర్షతపక్షి, 17 కింపురవర్షము, 18 హిమా
చలపక్షి, 19 భారతవర్షము, 20 వశిష్టమునున మాల్వవంతవర్షతపక్షి, 21 కేతు
మూలవర్షము.

ఇచ్చట 20, 21 సంఖ్యలు ఇశ్చిమదికలోఁ బొరబాటుతో వేయలేదు.

మేరూపరిపీఠమునగల యష్టదిక్పాలకుల పురములఁజెలుపు చిన్న తెలుఁగు
సంఖ్యలున్నవి.

౧ తూర్పున నమరావతి, ౨ ఆగ్నేయమునఁ దేవీవతి, ౩ దక్షిణమున
సంయమి, ౪ నైఋతిదిశఁ గృష్ణాంగన, ౫ పశ్చిమమున శ్రీధావతి, ౬ వాయు
వ్యమున గంధవతి, ౭ ఉత్తరమున మహాదయము, ౮ ఈశాన్యమున యశోవతి.

మేరూపరిమధ్యలో శాతకౌభియను బ్రహ్మపురిగలదు. దాని చతుర్దిక్కుల
నుండి నాల్గుశాఖలుగఁ బడుచున్న గంగాజలపాత నామముల వివరము.

౧ తూర్పున భద్రాశ్వవర్షమునఁబడుచున్న సితాగంగ, ౨ దక్షిణమున
నలకన ద. ఇదియే మన భారతవర్షములో హిమాచలముమీదపడు గంగ, ౩ వశిష్ట
మునునఁ గేతుమూలవర్షమునఁ బడుచున్నది చాతుష్వగంగ, ౪ ఉత్తరమునఁగురు
వర్షమునఁబడుచున్నది భద్రాయనుగంగ.

మధ్యలోనున్న యిలావృతవర్షములోగల సంఖ్యలవివరము.

మేరువర్షతమూలమునఁ జతుర్దిక్కులందుఁగల మహావర్షతములు ౪.

సంఖ్యలు చిత్రించలేదు. తూర్పుదిశన మందరపర్వతము, దక్షిణదిశ మేరు
మందరము, పశ్చిమమున సుపార్శ్వపర్వతము, ఉత్తరమున కుముదపర్వతముగలవు.

ఈ మహాపర్వతములఁజైనకల వృక్షరాజము ౪.

౧ తూర్పున మందరపర్వతమునఁ జాలేపృథ్వీము, దక్షిణమున మేరుమందర

(ii)

పర్వతమున జంబూవృక్షము, బల్శమమున సుపార్శ్వపర్వతమునఁ గదంబవృక్షము, ఉత్తరమునఁ గుముదపర్వతమున వ్యగోధవృక్షముకలవు.

ఈవృక్షరాజముల పండ్లరస వ్రవాహముల వివరము ౪.

తూర్పున తూతవృక్షఫలరస వ్రవాహమునవైన యరుణోదయనదికలదు, దక్షిణమున జంబూవృక్ష ఫలరస వ్రవాహమునవైనది జంబూనది. బల్శమమునఁ గదంబవృక్ష ఫలరస వ్రవాహ మధురధారలుగలవు. ఉత్తరమున వ్యగోధవృక్ష ఫలరస వ్రవాహసంబంధ శతనలిశధారలుగలవు. వీటికిని సంఖ్యలు వేయలేను.

ఈమహాపర్వతములందుఁగల మహాహృదములు ౪.

౧ తూర్పున క్షీరహృదము, ౨ దక్షిణమున మధురహృదము, బల్శమమున ఇత్యురసహృదము, ఉత్తరమున నిర్మలజలహృదము గలవు.

మహావనములు ౪.

తూర్పున నందనవనము, దక్షిణమున చైత్రీరథవనము బల్శమమున వైభ్రాజవనము, ఉత్తరమున విశ్వతోభద్రీవనముకలవు.

మేరువునకుఁజాట్టనుగల పర్వతములు ౮.

తూర్పున జరర, దేవకూటిపర్వతములును, దక్షిణమునఁ గైలాస, కరవీర పర్వతములును, బల్శమమునఁ బవన, పారియాత్రీ పర్వతములును, సుత్తరమున శృంగ, మకరపర్వతములునుగలవు ఇవి మేరువునకుఁ బ్రదక్షిణములుగఁ భద్రత కైయున్నవి. వీటికిని సంఖ్యలులేవు.

పై నానిచుట్టుఁగల పర్వతములు ౧౮.

తూర్పునఁ గరంగ, కరర, కంభ, వైకంకత, త్రికూటపర్వతములును, దక్షిణమున శిశిర, కతంగ, దుచక, నివధపర్వతములును, బల్శమమున సిలివాన, కపిల, శంఖ, వైమూర్ధ్వపర్వతములును, సుత్తరమున చామవిహంగ, ఋషభ, నాగ, కాలాంజన, నారదపర్వతములునుగలవు. వీటికిని సంఖ్యలులేవు. కొన్నిటినిఁ దెలుఁగు లివీలో వ్రాయలేదు. బాలశాఢలివీలోనున్నవి. మిగత విశేషములు జంబూ ద్వీపమునఁ జూడఁదగ్గును.

మందర శిఖరాదయుతయో జనాదవసితత్వైవతతి॥ ౧౬ ॥ దక్షిణే నాత్మానం
యావదిశావృత ముపస్యందయతి - తావదుభయో రపిరోధసోర్యామృత్తికా తద్రాసే
వానువిధ్యమానాచ వాయ్వర్క సంయోగవిపాకేన సదామరలోకాభరణం - జాం
బూనదంచామ సువర్ణంభవతి యదుహవాన విబుధాదయస్సహ యువతిభిర్మకుటి
కటికకటిసూత్రా ద్యాభరణం రూపేణఖలు ధారయంతి॥ ౧౭ ॥ యస్తుమహాదంబ
స్సుపార్శ్వ నిరూఢస్తస్య కోటిరేభ్యోవివిస్సుతాః పంచాయామ పరిణాహః పంచమ
ధుధారాః - సుపార్శ్వ శిఖరాత్పతంత్యో వరేణాత్సాన విలావృత మనుమోద
యంతి - యాహ్యుపయుంజానానాం నుఖనిర్వాసితో వాయుస్సమం తాచ్ఛతయో
జన మనువాసయంతి॥ ౧౮ ॥ ఏవంశముద నిరూఢో యశ్వతవల్కినామవతిస్తస్య
స్కంధేభ్యో నీదీనాః కయోదధిఘృత మధుగుడాన్నా ద్యంబరశయ్యాస నాభరణా
దయ స్సర్వపవ కామదుఘానదా - కుముదా గాత్రం తస్తముత్తరైశ్శఖావృత
ముపభాజయంతి॥ ౧౯ ॥ యానువజోపమాణానాం కదాచిదపి పుజానాం వశిష్ఠి
తత్తమ స్వేదద్రాగ్ధ్యంజరామరణామయావమృత్యుకీతోష్ణవై వర్ణ్యై వ సర్గాదయ
స్తావ వికేపానభవంతి - యావజ్జీవం నుఖం నిరతిశయ మేవమరంగ కురర కుసుంభవై
కంకత త్రికూట శిశిర శత్రుగరుచక నిషధ శితివాస కపిలశంఖ వైడూర్య చారువిహం
గర భ నాగకాలాంజననారదా దయోమేరోః కర్ణికాయా ఇవకేసర భూతాః -
మూలదేశే కరిత ఉపక్లుప్తాః - జరర దేవకూటా మేయం పూర్వేణాష్టాదశయోజన
సహస్ర ముదగాయతో ద్విసహస్ర పృథూతుంగ భవతః - ఏవమపరేణ వవన పారి
యాతో దక్షిణేనకైలాశ కరపికా పాగాయతో - ఏవముత్తరత్రైశ్యంగ మకరా
విత్తప్రభిరేతైః - పరిశీతోగ్నిరివ పరితత్పకాస్తికాంచనగిరిః॥ ౨౦ ॥

— ౮ కా శ గం గ. —

కురోయ్మి భగవతః తస్మయో నేర్మధ్యత ఉపక్లుప్తం పురిమయుత యోజన
సాహస్రీం సమచతు రశ్చాంశాతకోభీం వదంతి తామను పరితోష్ట లోకపాలా
నాం యథాదిశం యథాయానం తురియమానేన పురోష్ఠాపుపక్లుప్తాః ఇతి శ్రీమద్భా
గవతే - పంచమస్కంధే - షోడశోధ్యాయః॥

శ్రీశుకః - తత్త్రి వా భగవతస్సాక్షాదృజ్జలింగస్య విష్ణో ర్వికేమితో నామ
పాదాంగుష్ఠ పఖనిర్భిన్నో - ధ్వాండకటాహ వివరేణాంతః పివిష్టాయా బాహ్య
జలధారా, తచ్చరణ పంకజావనే జనాదుః కింజల్క కుంకుమోపరుజితా భలజగ
దభిల మలావ హూవ స్సర్పనామలా, సాక్షాద్భగవత్పదీత్య నుపలక్ష్ిత వచోభి

ధీయమానాతిమహతా కా లేనయుగ సహస్రీవలక్షణేన దితౌ మూర్ధ్వవతతార | ౧ |
యస్త్రోద్విష్టు పదమాహుః | ౨ | యత్రీహవాచ. వీరవృతపాత్రానపాదిః పరమభా
గవతోఽన్యత్కులదేవతా చరణారవిందోదక మితియామనుసవనం వర్ణమాన భగవ
ద్భక్తియోగేన ద్భంధం విక్లిద్యమానాంఽతహ్యోదయ ఔత్కంఠ్యవిషణ్ణో మిలితలో
చన యుగళకుట్నల విగళితామల బాష్పకళ యుభివ్యజ్యమాన రోమపులక కులగో
ధునాపి వరమాదరేణ శిరసాభిభర్తి | 3 | తతస్సప్త ఋషయస్తత్ప్రభావాభిజ్ఞా
తయం ననుతపస ఆత్యంతకీ సిద్ధిరేతావత్స్యే వేతి భగవతి సర్వాత్మ నివాసుడేవేఽన
వంత భక్తియోగలాభై నైవోపేక్షితాన్య పురుషార్థాత్స గతయోముక్తిమివాగ
తాం ముముక్షువత్సప బహుమాన మద్యాపి జటాఞ్చై రుద్యహంతి | ౪ | తతో
నేక సహస్రగోటి విమానాసీక సంకులదేవయానే నావతరం తీందు ముడలమా
వార్య బ్రహ్మసదనేని వతతి | ౫ | తత్రీచతుర్థాభిద్య మానా చతుర్భిర్నామభిశ్చ
తుర్దిశమ భిస్సందంతీ నదనదీవతి మేనాభిని విశతి, సీతా, లకనూదా, చతుర్భుజే
తి | ౬ | సీతాతు ద్విహ్మసదనా తేనసరావప్తం భాదిగిరి శిఖరేభ్యః కముదకుకు
రాది శిఖరాణ్యతీత్యా ధోధః ప్రస్రవంతీ గంధమాదన మూర్ధసుఽతిత్వాంతరేణ
భద్రాశ్వవర్షం ప్రాప్త్యాందిశి త్సారసముద్రీ మభిప్రవిశతి | ౭ | ఏనంమూల్యవచ్చి
ఖరాన్నిష్పతంతీ తతఃపరతతేగా కేతుమాల మభితశ్చక్రుః ప్రతీచ్ఛ్యాందిశి సరిత్పతిం
ప్రవిశతి | ౮ | భద్రాచోత్తరతో మేరుశిఖరాన్నిష్పతంతీ - నాగిరిశిఖరాద్గిరి మతి
హయ శృంగవత శృంగాదవస్యందమానా మానసోముత్రరాంస్తు కుహూవభిత ఉడి
చ్ఛ్యాం దిశిలవణార్ణవం ప్రవిశతి | ౯ | తథేవాలకనందా దక్షిణేతు బ్రహ్మసదనా
ద్వహూవిగిరి కూటాన్యతిక్రమ్య హేమకూట హిమకూటాన్యతి రథస తరంరంహసా
లుతంతీ భారతమభివర్షం కర్మక్షేత్రం దక్షిణస్యాం దిశి జలధిమను ప్రవిశతి | ౧౦ |
అన్యేచనదానద్యశ్చ వర్షేవర్షే సంతి బహుణ్ణో మేర్వాదిగిరిదుహిత రశ్మత సహస్ర
శః | ౧౧ | అత్రాపి జుబూద్వీపే భారతమేవవర్షం కర్మక్షేత్రమన్యన్యప్రవర్షాణి
స్వర్గిణాం పుణ్యకేహేపభోగస్థానాని భౌమస్వర్గవదాని వ్యవదిశంతి | ౧౨ | ఏతేషు
పురుషాణామయత పురుషాయుర్వరాణాం దేవకల్పానాం నాగాయత ప్రాణానాం
వజ్రసంహానన బలవయోమోద ప్రముదిత మహాసారత విధున వ్యవాయాపవర్తక
వర్షాయుధృతైక కర్మకళత్రాణాం తేత్రాయుగసమః కాలోపవర్తతే | ౧౩ |
యత్రీహదేవ పతయస్తేన్ద్రోగ్గణనాయకై ర్విహితమహర్హణా సర్వర్షు కుసుమ
స్తబకఘృణిసలయ శ్రియానమ్యమాన విటపలతా విటపిభువ శుభమాన రుద్ధిర

కాననాశ్రమా యతః నర్వగి దోగ్రీషులేభాచామల జలాశయేషు వికచ వివిధ నవ
వనరుహమోద ముదిత రాజహంస జలకుటుట కారండవసారస చక్రీవాకాదిభి
ర్మధుకర నికరాకృతిభిరుప కూజితేషు జలకీడాది భిర్విదితీ) వినోదైస్సులలిత సుర
ముందరీణాం కామకలిత విలాసహాసావలోకా కృష్ణమనో దృష్టయః స్వైరం కిలవిహ
రంతి॥ ౧౪॥ నవస్వపివర్షేషు భగవన్నారాయణో మహాపురుషః పురుషాణాం
తదనుగ్రహయాత్మ తత్త్వప్రకాశనాత్మనాద్యాపి సన్నిధీయతే॥ ౧౫॥ ఇభావృతే
తు భగవాన్ భవఏకవన ప్రిమాన్నవ్యావృత్త తామరః ప్రివిశతి భవాన్యాకృష్ట
నిమిత్తానభిజ్ఞో యతీప్రివిశ్య కశ్యపసానుచర శ్రీనృభావగతః - తత్త్వశ్చాద్వత్యై
మి॥ ౧౬॥ భవానీనాథః శ్రీగణార్కుద సహస్రైరవరుధ్యమానో భగవత్కృతు
ర్నూరే ర్మహాపురుషస్య తురీయాం మహాతామసీం మూర్తిం చక్రీతి మాతృనస్సం
కర్షణసంక్షామాత్మని సమాధిరూపేణ సన్నిధామ్యైత దభిగృణా భవక్షుధ ధారతి॥ ౧౭॥
శంకరః - ఓంనమో భగవతే వాసుదేవాయ సర్వగుణసంఖ్యానా యావ్యక్తా
యనమః॥ ౧౮॥ భజేభఃస్యాఽరుణ పాదపంకజం భగవ్యకృత్సృజరం పరాయ
ణం - భక్తైష్వలంభావిత భూతభావనం భవాపహంత్యాం భవభావ మీశ్వరం॥ ౧౯॥
నయస్యమాయాగుణ చిత్రవృత్తి భిర్నిరీక్షతోవ్యాణ్విపిదృష్టైరజ్యతే॥ ఈశేయభా
నోజితమన్యు రంహసాంకస్తం నమన్తేత జగీషురాత్మనః॥ ౨౦॥ అసర్వకోయః క్రుతి
భాతిమాయయాక్షి బోపిమధ్యాసవ తామ్రీలోచనః॥ ననాగవధ్వాఽర్హణ ఈశర
వాయాయత్పాదయో స్పర్శన ధర్మ తేంద్రియా॥ ౨౧॥ యమాహురశృస్థితిజన్మ
సంయమం తిభిర్విహీనం యమనంత దృష్టయః॥ నవేదసిద్ధార్థ మివక్యచిత్ స్థిత భూ
మండలంమూర్ధసహస్రీధామసు॥ ౨౨॥ యస్యాద్యా అసీద్గుణ విగ్రహానా మహా
నిష్కానభిష్ట్యో భగవానజః॥ ౨౩॥ యత్సంభవోహం తివృతాన్వతేషనా వైకారికం
తామసమైంద్రియంసృజే॥ ౨౪॥ ఏతేవయం యస్యవశేమహాత్మనః స్థిరాశ్చకుంతా
ఇవసూతీయంతి॥ తాః మహానహం వైకృత తామసేంద్రియా స్ఫుటామసత్వే యద
నుగ్రహదిదం॥ ౨౫॥ యన్నిర్మితాం కర్తవ్యపి కర్మవర్వణీం మాయాం జనోయం
గుణస్థగ్గమోహితః॥ నవేదవిస్తారం యోగమపిజపా తస్మైసమస్తద్విలయో దయా
త్మనః॥ ౨౬॥ ఇతి శ్రీమద్భాగవతే - పంచమసకంధే సప్తదశోధ్యాయః

ఇలావృతవర్షము.

జంబూద్వీప విస్తారము లక్షయోజనములు. ఇది తామరాకువలె వర్షులమై యితరద్వీపములకు మూలాధార ద్వీపముగనున్నది. ఇది తొమ్మిదివర్షములుగ భాగింపఁబడెను. (౧) ఇలావృతవర్షము. (౨) భద్రాశ్వవర్షము, (౩) భారత వర్షము. (౪) కింపురుషవర్షము, (౫) హరివర్షము, (౬) కేకుమాలవర్షము, (౭) రమ్యకవర్షము, (౮) హిరణ్యయవర్షము. (౯) కురువర్షము. ఇట్లునదన చ్చాయల గర్గప్రతిసర్గలచే మొదట నవవిధముగా విభజింపఁబడెను. ప్రతివర్షవిస్తారము తొమ్మిదివేలయోజనములు. ఇందు ప్రతివర్షమునకును మధ్యలో వెల్లలుగ సీమావర్వతములుగలవు. ఈజంబూద్వీపమధ్యలో ఇలావృతవర్షమునది కర్ణికగాఁ దొమ్మిదివేల యోజనముల విస్తారముతో నాలుగుమూలలుగ భూస్వర్గమువలె మహావైభవోపేతముగ నున్నది. కొందరు స్వర్గలోకపుణ్యక్షయముతో నీ యిలావృత వర్షమందుజన్మించి మరల మనభూమియందు కేవలపుణ్యముతో శ్రీమతుల యింటఁగాని సదాచారస-పత్తిగల వారింటియందుఁగాని యోగులయింటఁగాఁజెన్నింతురని పురాణప్రమాణములున్నవి. ఈవర్షమధ్యలోఁగల పర్వతముల కధితయిగు మేరుపర్వతరాజము కర్ణికవలె బంగారువలె బ్రకాశించుచున్నది.

— మేరు పర్వత రాజము. —

ఈపర్వతైశ్వర్యము అమాలాగ్రిమా లక్షయోజనములు. ప్రమాణము. వాయుపురాణము - అధ్యాయము. ౩౪ - భువనకోశవిన్యాసము - శ్లోకం ౫౦.

శ్లో! చతురాశీతి సాహస్ర ఉత్పేధేన ప్రకీర్తితః | ప్రహ్లాదోదేశశాధస్తాద్విస్తృతస్తవదేవతః | సకరావస్థితః పూర్వం ద్వాత్రీ శస్తూర్ధ్వా చస్తృతః ||

ఈపర్వతము నకంటె నెత్తైన పర్వతమేలేదు. అందుచేత నీలోకములో సామెత "మహామేరుపువలె" నున్నావని, దీని యడుగుభాగ విస్తారము చిన్నదిగ (బదు సాగువేల యోజనములున్నది. భూమియందుఁ బదువారవేల యోజనములలోతుగఁ బాతుకొనియున్నది. భూమినుండి శిఖరమువరకు యెరుబది నాలుగువేల యోజనములు. ఇది యుపరిలోఁ గ్రమముగా గొంచెము గొంచెము విశాలమగుచు చివర భాగము మాకుడువలె ముప్పదిరెండువేల యోజన విస్తారముతోనున్నది. దీని మధ్యలో బ్రహ్మపురి శాతకొంభియను పేరుతో బదివేల యోజనములు విస్తార

ముతో జతురశ్చమై యొప్పుచున్నది. దీని తూర్పుదిశయందు “అమరావతి”యను పేరుతో నిద్రాపురము రెండువేల యేడువందల యోజనముల వైశాల్యముతో నున్నది ఆగ్నేయదిశలో “దేవీవతి”యను అగ్నిదేవునిపురము రెండువేలయేడువందల యోజనముల వైశాల్యముతో నున్నది. దక్షిణదిశలో యమునిపురమును “సంయమిపురము” రెండువేల యేడువందల యోజనముల విస్తారముననున్నది. నైర్వతిమూలయందు “కృష్ణాంగన” పురము రెండువేల యేడువందల యోజనముల విశాలముతో నిర్ముఖిపురమున్నది. పశ్చిమదిశలో “శ్రీధావతి”పురము రెండువేల యేడువందల యోజనముల వైశాల్యముతో నున్నది. ఇది పరుణపురము. వాయువ్యమూల “గంధవతి” పురము రెండువేలయేడువందలయోజనముల విశాలముతో నుండును. వాయుపురము ఇదియే. ఉత్తరమున “మహాదయ”మను రెండువేలయేడువందలయోజనముల విశాలముగ గుభేరపురమున్నది. ఈశాన్యమూల “యశోవతి” యను పేర రెండువేల యేడువందల యోజనముల వైశాల్యముతో ఈశానపురమున్నది. స్వర్గపథగామిని యగు గంగానది భువనమండలమగు విష్ణుపథమునుండి మేరువుపై మధ్యలోగల బ్రహ్మపురి సరస్సులోఁబడి నాలుగు శాఖలుగఁ దూర్పుదిశకును, దక్షిణదిశకును, బళ్ళిచుదిశకును, ఉత్తరదిశకును వెళ్లి మహాజలధారలతో మేరువునకు నలువైపులఁ గలఁ క్రింది జంబూద్వీపమందఁగల వర్షములలోఁబడి నముద్రములను కేరును. ఇంకను గంగవిషయ వివరముల నిందులో 258-వ పుటనుండి చూడవచ్చును. మేరుపర్వత మూలమునఁ దూర్పుదిశమందర పర్వతమిలావృత వర్షములోఁ బడివేల యోజనముల యెత్తుతో మేరువున కాధారముగ నున్నది. దక్షిణదిశ నిలావృత వర్షములో మేరుమందరమను పర్వతము పడివేలయోజనముల బౌష్పత్యముతో మేరుపర్వతమున కాధారముగ నున్నది. పశ్చిమదిశయందిలావృత వర్షములో నుపార్వ పర్వతము మేరుపర్వతమూలమున ఆధారముగఁ బడివేల యోజనముల బౌష్పత్యముతో నున్నది. ఉత్తరమున నిలావృత వర్షములో మేరుపర్వతమూలమున ఆధారముగఁ గుముదపర్వతము పడివేల యోజనములు యెత్తున మేరువునకు నాలుగు దిశలయందు ఆధారపర్వతములుగ బైవనిర్మితములైయున్నవి. ఈనాలుగు పర్వతములందు గొప్ప ఫలవృక్షములున్నవి.

(౧) తూర్పుదిశయందుఁగల మందరపర్వతమునఁ జాతపృక్షము (మామిడి వృక్షము) పదునొకండువేల యోజనముల యెత్తుగల్గి నూరువేల యోజనముల పొడవుగ శాఖలతో నున్నది. దీనిఫలములు ఏనుగులను మించిన పరిమాణము నుండును.

ఈఫలములరసము అమృతతుల్యములైయుండును. ఆఫలములు బాగుగా పరిశుభ్రములై క్రిందఁబడి శిథిలములు కాగా వానివలన బ్రహ్మచర్యమును మధురమైన సుగంధముకలదై, మిక్కిలి యరుణకాంతుల నొప్పుచు “అరుణోద” యను నదీ రూపమునొంది మందర పర్వతశిఖరమునుండి క్రిందికి బ్రహ్మచరిత్ర పూర్వభాగమునంతయు దడుపుచు, అచ్చటి వారలను అమృతతుల్యముగను సురభి సుగంధపరిమళ యుతులుగను బ్రకాశింపఁజేసి ధన్యులఁజేయను. ఈ యిలావృతము నంది యరుణోదనదియందఁ బూర్వతీర్థేవి పరిచారికతోఁగూడి యమృతతుల్య రసమును ద్రావి నూతన యవ్వనవతియై సుగంధపరిమళముతో రంజితులగుదును. ఈసుగంధవాసనలు పెరివేల యోజనముల దూరము పాఠించుదును. ఈపర్వతము నందుఁ జైత్రీరథమును దేవోద్యానముగలదు. ఈవనమునందు సురవరులు, దేవ గంధర్వులు సంతతము గానముచేయుచు విహరించుచుండురు. ఇందు క్షీరహృదము కలదు. ఇది శతయోజన విస్తారముండును. ఇందులో స్నానాదులతోఁచేసి దేవ గంధర్వులదిగాఁ గలవారలు స్వభావసిద్ధములగు నణిమాద్యపైశ్యశ్యములు గలిగి నిత్యానంద సంతృప్తులై వెలయుచుండురు

(౨) ఈమేరువునకు దక్షిణదిశలోఁగల మేరునుదర పర్వతమున గొప్పది యగు నొకజంబూవృక్షము పడునొకండువేల యోజనముల ఔన్నత్యముకలది. దీని శాఖలు నూరుయోజనముల పొడవుగలవి. ఈజంబూవృక్షముచేతనే దీనికి జంబూ ద్వీపమని పేరు. ఈజంబూవృక్షఫలములు గజశరీరములంత పృమాణముగలవై మూఝ్మబీజములతోఁనుండును. ఆఫలములుపైనుండి క్రిందఁబడి శిథిలములైన రస ప్రవాహము బ్రహ్మచరించుచున్నది. అప్రవాహమే జంబూనదియని పేరొంది యిలా వృత దక్షిణభాగమును దడుపుచున్నది. ఈనది యిలాగునఁ బ్రహ్మచరించుచున్న వృక్షాదుభయతీరములందును గలమన్ను తదృశముతో సంయుక్తమై వాయుగ్ని (సూర్యకిరణ) సంయోగమువలన విపాకమునొంది సువర్ణమగుచున్నది. ఈజంబూ నదివలన గలిగినదిగనుకనే సువర్ణమునకు జంబూనదమనెడి నామముగలిగెను. ఈ సువర్ణమును దేవతలు తమయువతీలలామలతోఁగూడ గిరిటములు, కడియములు, మేఖలాదులుగ నిర్మించుకొని సతతంబుధరించి ప్రకాశించుచున్నారు. ఈపర్వత మందు మధుహృదంబుగలదు. ఇది శతయోజనవిస్తారముగలదు. అందున్నాననా నాదులచే దేవగంధర్వాదిగణములు స్వభావసిద్ధములగు నణిమాద్యపైశ్యశ్యములతోఁ బ్రకాశించుచున్నారు. ఇందువైభావమునను దేవోద్యానము

గలదు. అందు దేవతాలలామలు, సురవరసహితలై గంధర్వగణములు సంతతము తమమహిమలను మధురగీతాలాపములఁ బాడుచు సంతసంబున విహరించుచుండురు.

(3) మేరువునకు పశ్చిమదిశతో మూలమున సుపార్యపర్వతమున, గొప్ప కడంబవర్షరాజముగల ఇదియును పదునొకండువేల యోజనములొన్నత్యంబుగలది. దీనిమూలశాఖలు నూరుయోజనముల పరిమితి దీర్ఘములుగ వ్యాపించియుండును. ఈ వృక్ష రాజమునుండి యైదు మధురధార లీనుపార్య పర్వత శిఖరమునుండి క్రిందికిఁ బ్రవహించుచు నిలావృత పశ్చిమభాగమును బరిమళింపజేయుచున్నవి ఈమధుర ధారలను బాసముచేసినవారి ముఖపు సుగంధవాయువు శతయోజనదూరముప్రాకి పరిమిలించుచుండును. ఇందువైభ్రాజమును దేవోద్యానముగలదు. సురవరసహితులైన దేవతాలలామలు గంధర్వగణములు సంతతము తమ మహిమాతిశయములను మధురగీతాగానములతోఁ బాడుచు సంతసంబున విహరించుచుండురు. ఈ పర్వతమందు ఇత్యురసప్రాదము శతయోజనవిస్తారముతోనున్నది. దీనియందు స్నాన పానాదులఁజేయు గంధర్వగణములు అణిమాద్యపైశ్చర్యములనుబొంది ప్రకాశించుచున్నారు.

(౪) మేరువునకుత్తరపార్యమానఁ గుముడపర్వతమున గొప్పవటవృక్షరాజమున్నది. ఇది పదునొకండువేలయోజనముల యొన్నత్యంబు కలిగియుండును. దీనిమూలశాఖలు నూరుయోజనములదూరము వ్యాపించియుండును. ఈవృక్షఫలములనుండి యుదయించునదులు చాలు, నెయ్యి, పెరుగు మధుయైత్నమువలె స్వాదురసముతోఁ బ్రవహించుచున్నవి. వీటిపానము అంబరశయ్యానవాధరణాది వస్తువాంఛల దీర్చును. ఈనదులు కుముడపర్వత శిఖరముననుండి క్రిందికిఁబ్రవహించి ఇలావృతవర్షోత్తరభాగంబుననున్న లోతులను సంతసితఁజేయుచున్నవి. ఈనదులందు స్నానపానాదులఁజేయుటచే వారలయావృద్ధివమును వలీపలిత స్వేదదుర్గంధజరామరణ శీతోష్ణబాధలులేక సుఖవంతులై యుప్పుదురు. రోగదేవభయమాదులుండవు ఇందు నిర్మలాదక ప్రాదము శతయోజన విస్తారముతోనున్నది. స్నానపానాదులచేఁ బై సుఖములనే పొందుదురు. ఇందు విశ్వతోభద్రీయరు దేవోద్యానముకలదు.

ఈమేరువునకుఁజాట్టను, (౧) కురంగము, (౨) కుకరము, (3) కుంభమూ, (౪) వైకంఠతము, (గి) తిక్మాటము, (౬) శశిరము, (2) వరంగము, (౮) రుచకము, (౯) నిషధము, (౧౦) సితివాసము, (౧౧) కపిలము, (౧౨) శంఖము, (౧3) వై(ద్రా)దూర్భము, (౧౪) చారువిహంగము, (౧౫) ఋషభము.

(౧౬) నాగము, (౧౭) కాలాంజనము, (౧౮) నాకదము మొదలగు పర్వతములు కేసరములవలె దనర్చుచున్నవి. మఱియు ౧ జరర, ౨ జేమకూటపర్వతములు మేరువునకు దూర్పున వేయియోజనముల విస్తారముగను, పదునెనిమిది వేల యోజనముల దైర్ఘ్యముగలిగి రెండవేలయోజనముల యున్నతముగలవై దక్షిణముననుండి ఉత్తరదిశకువిస్తరించి యొప్పుచున్నవి. ద్వైర్ఘ్యమునందును, నొన్నత్యమునందును, వైశాల్యమునందును, బైపర్వతసమానములగు, ౩ పవన ౪ సారి యాత్ర పర్వతములు మేరువునకు బళ్ళిచుభాగంబుననుండు. దక్షిణంబున గ్రమముగా దూర్పునకు విస్తరించుచున్న గి. కైలాస ౬ కరవీరపర్వతములును, ఉత్తరంబున ౭ ద్విత్వగ ౮ మకరపర్వతములును గలవు. ఈయెనిమిదిపర్వతములచే బరివృతమైన మేరుపర్వత మునరిస్తరణములచే బరివృతమగు నన్ని హిమాద్రిని చందమున బ్రకాశించుచున్నది.

ఇలావృతవర్షమునకుఁదూర్పుదిశ యెల్లగా సీమాపర్వతముగ గంధమాదన పర్వతమున్నది. ఈపర్వతము దక్షిణదిశనుండి ఉత్తరమువరకు దీర్ఘంబుగా రెండు వేలయోజనములపొడవుగలిగి ఉత్తరముననున్న సీమాపర్వతమగు నీలపర్వతమును దక్షిణమున సీమాపర్వతమగు నిషధపర్వతముననుంటి ఈరెంటిమధ్యలో దూర్పునఁగల భద్రాశ్రవణమునకును నిలావృతవర్షమునకును మధ్యలోనున్నది. ఈవర్షమువరకుఁ బళ్ళిచుమున ఎల్లగా సీమాపర్వతముగ మాల్యవంతపర్వతమున్నది. ఈపర్వతము నైఋతిమూలనుండి వాయువ్యమూలకు దీర్ఘముగ రెండువేలయోజనముల పొడవుగ ఉత్తరముననున్న సీమాపర్వతమగు నిషధపర్వతమునంటియున్నది. పళ్ళిచుమునఁగల కేళుమాలవర్షమునకును యిలావృత వర్షమునకు మధ్యలో నిది సీమాపర్వతముగనున్నది. ఈవర్షమునకుత్తరదిశ ఎల్లగా సీమాపర్వతముగ నీలపర్వతమున్నది. ఈపర్వతము పళ్ళిచు లవణసముద్రముననుండి తూర్పున లవణసముద్రాంతమువఱకు రెండుదిశల సముద్రములనంటి దీర్ఘముగ రెండువేలయోజనములపొడవుగ ఉత్తరమున రమ్యోకవర్షమునకును యిలావృతవర్షమునకును మధ్యలోనున్నది. ఈవర్షమునకు దక్షిణదిశలో ఎల్లగా సీమాపర్వతముగ నిషధపర్వతమున్నది. ఈపర్వతము తూర్పున లవణసముద్రముననుండి పళ్ళిచుమున లవణసముద్రాంతమువరకు రెండుదిశల సముద్రములనంటి దీర్ఘముగ రెండువేలయోజనముల పొడవుగ దక్షిణమున సీమాపర్వతముగ. హరివర్షమునకును యిలావృతవర్షమునకును మధ్యలోనున్నది. ఈవాలగుపర్వతములు చోకముగనున్నవి. వీటిమధ్యలో యిలావృతవర్షము చోకముగనున్నది. ఇలావృతవర్షమునకుఁదూర్పున భద్రాశ్రవణము తొమ్మిది వేలయో

జనవిస్తీర్ణముగఁ దూర్పునఁగల లవణసాగరాంతమువఱకు వ్యాపించియున్నది. ఇటులనే ఇలావృతవర్షమునకుఁ బశ్చిమమునఁ గేతుమాలవర్షము తొమ్మిదివేలయొజన విస్తీర్ణముగ పశ్చిమమునగల లవణసముద్రాంతమువఱకు వ్యాపించియున్నది. ఇలావృతవర్షమునకు దక్షిణదిశయందుగల సీమావర్షతమగు నిషధవర్షతమునకు దక్షిణమున హరివర్షము తొమ్మిదివేలయొజనముల విస్తారముగలిగి పూర్వపశ్చిమములుగ దీర్ఘముగనున్నది. ఈహరివర్షమునకు దక్షిణమున మఱల సీమావర్షతముగ హేమకూటమనువర్షతము పాక్షిపశ్చిమ లవణసముద్రములనంటి నిషధవర్షతములోఁ బదునొకొండవ వంతుపొడవు కలిగియున్నది. దీనిపొడవు ఒకవైయ్యయైన మిదిసూర్య యోజనములు. ఈ హేమకూటవర్షతమునకు దక్షిణదిశలోఁ గింపురుషవర్షము తొమ్మిదివేలయొజన విస్తారముతోఁ బూర్వపశ్చిమముల మధ్యలో దీర్ఘముగనున్నది. ఈవర్షమునకు దక్షిణమున సీమావర్షతముగ హిమాలయవర్షతము పూర్వపశ్చిమములుగ సముద్రములనంటి హేమకూట వర్షతములోఁ బదునొకొండవ వంతు కుఱవయై పదునారుసూర్యయోజనవిస్తారముతో (పొడవుతో) నున్నది. ఈ హిమాలయమునకు దక్షిణదిశలో భారతవర్షమగు కర్మభూమియున్నది. దీనికి దక్షిణమున లవణసాగరమావరించియున్నది.

ఇలావృతవర్షమున కుత్తరమున సీమావర్షతమగు నీలవర్షతమునకుత్తరమున రమ్యకవర్షము తొమ్మిదివేలయొజనవిస్తారముగ పూర్వపశ్చిమ లవణసాగరాంతము ఉభయపార్శ్వములందంటియున్నది. దీనికుత్తరదిశ సీమావర్షతముగ శ్వేతవర్షతము నీలవర్షతములోఁ బదునొకొండవవంతు కుఱవయై పూర్వపశ్చిమములు దీర్ఘముగా లవణసముద్రములముభయపార్శ్వములందుగలదై పదునెనిమిదిసూర్యయోజనముల నిడుపుగనున్నది. ఈవర్షతమున కుత్తరదిశయందు హిరణ్యయవర్షము తొమ్మిదివేలయొజన విస్తారముతో పూర్వపశ్చిమముల నిడుపుగ లవణసముద్రముభయపార్శ్వములందుగలదైయున్నది. ఈవర్షమున కుత్తరదిశ సీమావర్షతముగ శృంగవర్షతము పూర్వపశ్చిమముల నిడుపుగలిగి లవణసముద్రముభయపార్శ్వములందుగలిగి శ్వేతవర్షతములోఁ బదునొకొండవవంతుకల్గి పూర్వపశ్చిమములుగ శృంగవర్షతము పదునారుసూర్యయోజనముల నిడుపుగా నుభయపార్శ్వములందు లవణసముద్రములంటియున్నది. ఈశృంగవర్షతమున కుత్తరదిశయందు కురువర్షము తొమ్మిదివేలయొజనవిస్తారముతోఁ బూర్వపశ్చిమములు నిడివిగలిగి ఉభయపార్శ్వములందు లవణసముద్రముతో ఆవరింపఁబడియున్నది.

ఈ యిలావృతవర్షంబందు జేతాముగ కాలధర్మంబులు నడుచుచుండును. దీనికధిపతి ఈశ్వరుడు. ఇచ్చట వనములోఁ బూర్వతీరేవి తనయనుచిరస్త్రిలతో విహారమునల్పుటచేత పురుషులు రాకుండునట్లు కాకముప్పెట్టును. ఎవరేనిబ్రాహ్మణి నోనచో వారలు స్త్రీలగుదురు. అందుచేత శంకరుడుసహ బ్రహ్మేశ్వరిని వాఁడాయెను.

పూర్వము సూర్యునిభార్య సూర్యునితేజస్సునకుఁదాళలేక యిలావృతవర్షములో ఈశాన్యభాగమునగఁగి ఉద్యానవనములో అశ్వరూపముతోనుండగా నది దెలిసి సూర్యుడశ్వరూపముదాల్చి విహరించగా అశ్వినీ దేవతలుపుట్టిరి. ఇలావృత వర్షమునందుదేవతలు సర్వదానివసించియుండురు. కనుకనే భూస్వర్గమునిరి. ఇందరి ప్రిజలు సహస్రాయుష్కులు, కజ్రీదేవతలు, అమృతవంతులు మహాపుణ్యపురుషులకు నిలయమగు పుణ్యభూమి.

— ఆ కా శ వ ర్ష వి వ ర ము. —

మనకుఁదారామండలమునఁ గనఁబడుచున్న ఆకాశము పంచభూతాత్మక మూలప్రధానమైనదికాదు. ఇది తేజోభూతాంతముననున్న వాయుస్వరూపాకాశము. బ్రహ్మభూతమందు వాకాశమంతాంతముగనుండుట సహజము. ఆకాశమున శేష్స్వరూపముగాని, వన్నెలుగాని, చిత్రములుగానిలేవు. ఆకాశమనగా సర్వ శూన్యము. మన కుచలోనగఁగడు వాకాశము నీలముగఁ గనఁబడుచున్నది. మన లోకములో దూరస్థలములుగ నున్నవన్నియు స్నిగ్ధముగ సమముగ నీలవర్ణముతో నగవడుచుండుట సహజము. పంచభూతములు సర్వత్ర న్నటచూచినను అన్నిటిలో నన్నియుండుట స్వాభావికధర్మము. దూరమైనకొలది వాయుభూతావరణముతో నన్నియు వాయురూపముతో ఆరూపముగ స్థూల కఠినస్థావరాదులు సహిత మీ లాగుననే నగవడుటను మన మీలోకముననే చూచుచున్నాము. మనకుచరిలో అత్యంతదూరములోనున్న భూతతోకాదులెల్ల నున్నవాటిని జూచుటలో నింతకంటె అతిశయముగఁ గనఁబడుచుండును. ఇది సామాన్యసహజవిషయము.

ఇదిగాక మేరు పువరిలో నలుదిశలందుఁ గొన్నిచర్యతత్కృంగములున్నవి. అందు తూర్పుదిశన ఇంద్రావర్షతము, జ్యోతిశ్శృంగము తద్భారాగకాంతితో నుండుటచేత వాకాశము తూర్పునఁగొంత మరుణభాతువుగ నగవడును. మేరుపున కుచరి దక్షిణదిశలో వైడూర్యచర్యతము, నీలశృంగము నుండుటచేత దక్షిణదిశనున్న మనకు

అంతరిక్షము సీలముగ నగవడుచున్నది. మేరూపరిభాగమునఁ బశ్చిమదిశలోనిర్మితి, చిత్రీవర్వత శిఖరములుండుటచేతఁ గేసరివర్ణముతో (పసపు, ఎరుపు, మిశ్రితవర్ణము) తో నగవడుచుండును. మేరూపర్యత్తరదిశ స్ఫటిక, మరుత్పర్వత శృంగములుండుట చేత నాదిశ చెల్లని వర్ణముగ నగవడుచుండును ఈలాగున నలుదిశల నాలుగువర్ణములతో మనకగుపడు సీలాకాశమున్నదని దెలియందగు.

—o—

మే రు పు వి స య వి వ ర ము.

శ్రీ వాయుపురాణము భువనకోశవిన్యాసము అధ్యాయం 38.

ఇదియొక మహదాకార భూత చైతన్య విశేషరూపము. ఇది భువనస్తు రూపముతో నున్నందుచేత సృష్టి చరాచరరూపములలోఁ బర్వతనామముతో రూపగుణదులు చేర్చి వ్రాయఁబడినది. లోకవ్యవహార నిమిత్తము సృష్టిలోని పదార్థములను సంజ్ఞలతో విజ్ఞానమునకై యొకరూపమేర్పరచి చెప్పుట సగుణలక్షణము (మన) సృష్టికి గారణము కుచభూతములు. అందుచేత ఈ బ్రహ్మాండములో నన్నియుఁ బంచభూతాత్మక దత్తస్వరూప గుణవికారభేదములతో నుండుట సృష్టి సహజ వైశిష్ట్యము. ఆయా భూతాధిక్య గుణాతిశయ భాగములతో నాయాభూత స్వరూపాకార గుణములు కలిగియుండుట సహజము. మనము కేవల వృద్ధివిభూత లోకము నందేయండి మనచుట్టునున్న వస్తురూపగుణాదులవలె, మన కుపరిలోనున్న యన్ని భూతాదులలో దృష్టోచరముగా నొకేవిధముగ నుండవలెననిన నది సమంజస భావముకాదు. అది విజ్ఞానముకూడ నెంతమాత్రము గానేరదు. వృద్ధివిభూత లోకములోఁ కేవల వృద్ధివిభూతభాగరూప గుణాధిక్యముతోను, జలభూత లోకములో జలభూతరూప గుణాధిక్యముతో నుండును. ఇటులనే యితర భూతలోకములలో నాయా భూతాదిరూప గుణాధిక్యతతో నచ్చటచ్చటఁ జరచరాచర సృష్టియంతయు నుండును. మైలోకాదులందుఁగల వారలకును మనకు నేవిధముగా రూపగుణాది భేదములున్నవో యటులనే మిగిలిన జ్ఞేత్రీసృష్టి యంతయుఁ దదనుసారముగనే తప్పకయుండునని తలంచవలెను. అందుచేత బ్రహ్మాండమునుగూర్చి వేదశాస్త్రపురాణాదులు వివరించి వ్రాసిన దానినంతయు దీరాలోచనతోఁ దెలియు టుత్తమము. విజ్ఞానమయ వేదముల కర్థమపారము. సామాన్యుల యూహల కతీతము.

వేదశాస్త్ర ప్రవచనముగూడ నిదియే. కేవల వ్రీకృతి విజ్ఞాన నిర్ణయముల వంటిది కాదు. సర్వచరాచర సృష్టివంతయు నీలాగుననే నిర్వచించవలెను. అదియే వేద శాస్త్ర పురాణాది సమస్త విజ్ఞానము.

ఉదాహరణము- మన హిమాలయపర్వత మూర్ధ్వములోఁ గేవల జలభూత సంబంధమై మంచుగడ్డలతో నిండినదేకాని మనమున్న పృథివీభాగాధిక్యత యచ్చట చాలఅరుదు. మనకూర్ధ్వములోగల జలభూతలోకమునకు నీపర్వత సంబంధము సమీపించుటతో నీలాగున అధికముగానున్నది. తదుపరి కేవల జలస్వరూప భూత లోకములో నింకను అత్యధిక జలాంశాకారముగ నుండునే కాని తక్కువగా నుండఁజాలదు. ఇది పృథ్వీ ప్రమాణము. ఇది వ్రీకృతిభూత సృష్టిగుణము మేరువు కూడా మన కుపరిభూత లోకాదులలోఁచేరి సర్వభూతాదులందును నొకమేధీస్తంభాకారముగ వాక్ర్షణసూత్రముగాఁ బంచభూతాదులకు సంబంధించినదై పంచభూత రూప గుణాదులతోఁ బంచభూతాత్మకముగా నున్నదని శ్రీ వాయుపురాణమునందు వివరించిరి. ఇది సర్వభూతముల వాక్ర్షణి అంతస్థులుగా నుండి ఆధారాధేయ భూతముగా సూత్రప్రాయమై సుషుమ్నవేణు దండమువలె సర్వభూతాకార మేరువుగా నున్నదని తలంచవలెను. ఇతర పురాణములందు దీని తేజస్సునుబట్టి చైతన్యమునుబట్టి బంగారుకొండయని నిరూపించి అధికభావముతో వ్రాసిరి. తేజస్సు సర్వభూతములకుఁ చైతన్యము. సృష్టసీలయాదులకు, నీ తివర్గములకుఁ, దేజస్సే వ్రీధానమగుటచేఱి దృఢీయ భూతమగు తేజో వ్రీధానరూపముగ వర్ణించిరినియే తెలియవలెను. ఒక్కొక్కపురాణ మొక్కొక్కభావముతో బోధనాత్మకముగా నుండును. అన్నియు నొకేవిధముగానే యుండునచో మిగతభావము నేలాగునఁ జెలియగలుగుచుంటిమి? కాన విమర్శనలతో ఆలోచించినఁగా సత్యముతో మన విజ్ఞానము సార్థకమగును. లేనిచో అన్ధమేయగును.

ఈలాగున మనవేద మహర్షులు తమ దివ్యదృష్టితో ఒక్కొక్కరొక విధముగా స్వానుభవమున మన మేలుకొఱకుఁ దాము దెలుసుకొన్నవాటిని వేదములందున్న వాటిని సమన్వయముచేసి మనకుఁ దేట తెల్లముగా లోకవిజ్ఞానమునకై మహోపకారములుగ వ్రాసినవే శాస్త్ర పురాణములు.

ఈకాలములోఁగూడ నీవిధముగనే సర్వులు సర్వ పరిశోధనాంశములను వ్రీకృతి విజ్ఞానమును వ్రీరియొకరు నొకరిపైనొకరు విమర్శించి వ్రాయుచుండుటను, మన మనుసరించి నడుచుటను గమనించినచో వేదశాస్త్ర పురాణము లటులనే

యున్నవని తెలియును. మన విజ్ఞానమున కిదియే మూలకారణములు. ఇదియే లేకున్నచో మనము కనుతుల్యులముగా నుండెడివారము. ఇదియుచుగాక ఈ బ్రహ్మాండము పైనుండి క్రిందికిట వాలుగా నుడులుచేత ఒక భూతలోకమునకంటె మరొకభూతలోకము రాను రాను క్రిందికి దిగుచువచ్చినవి. అందుచేత మేరువు మనజంబూ ద్వీపమందలి యుపరిభాగములోగల ఇలావృత వర్ష భూభాగమధ్యలో సర్వభూత లోకాదుల నాకస్మింది క్రిందినుండి ఆకాశభూత లోకమువరకు నాయా భూతానుసార రూపగుణాదులతో నున్నది. ఈలాగున నుచరిగో ఇలావృతవర్ష మధ్య పార్శ్వమైన మేరువు సీధరతవర్షములో (జూపించుమున్నచో నదెటుల పాద్యమగు నని యూహించక పశ్చిమిదివచో జూపుటవలసివరము. అంతమాత్రముతోనే వరివా సిండుట ఇత్రమ ధర్మముగాదు.

ఇంకొకదృష్టాంతము - పురాణములనుబట్టి యాలోచించినచో గోచరించు ఆకాశగంగ వృక్షపీఠభూత జంబూద్వీపములో మేరువునుండి క్రిందికి నలువైపుల జల పాతముగ కతనమైనట్లువ్రాసిరి. ఈజలపాతము నేరుగా మేరుమూర్ధమునుండి క్రిందికిబడుటలో సమీపములోనున్న ఇలావృతవర్షమునందు బొత్తిగాబడక, దానికి రెండవ వర్షమగు హరివర్షభాగ భూమియందునుబడక, మూడవదియగు కింపురుష వర్షభాగమందునుబడక కింపురుషభరతవర్షముల సీమావర్తవర్షమైన హిమవద్భిరము పైన పడినట్లువ్రాసిరి. మేరువుయొక్క బౌద్ధత్యమును గంగాజలపాతదూరమును గణితశాస్త్రప్రకార ములోచించినచో సరిపోవును అప్రదుమేయములము తెలియు నుకాని సామాన్యముగఁ దెలియలేదు.

మనలోకానుభవములో నితరనదులవలె మనగంగానది క్రిందినుండి పార్శ్వ మైనదికాదనుట సర్వసంకుచితము. హిమవద్భిరముపై జలపాతముగా బడివచ్చిన దనుటస్పష్టము. ఇదివర్షభార జలముగాదు, దివ్యగంగ. మూలస్వరూపమునుండి స్వయముగ నుద్భవమై ప్రతిభూతలోకమందును సుషమ్నగాఁ బ్రవహించి అంత్య భూతమగు మనభూమికి వచ్చినదేకాని సామాన్యజలరూప గంగయెంతమాత్రము గాదు. దానిగుణాతిశయములే నిదర్శనములు. ఇటులనే మేరువునుగూడఁ దలంచ వలెను. దీనినిబట్టి మేరువిచట లేదనుట స్పష్టము. వేదశాస్త్రపురాణములను చినుర్నించుమాడక, సత్యమెఱుంగక, దీర్ఘాలోచనచేయక, యిష్టమువచ్చినట్లు వలుకుట సామాన్యము. నాస్తికము. ఇట్టిదృష్టాంతముల నాలోచించినచో నింక సనేకము లుండునుగాని మనము కనుగొనలేము. ఊరకవాదించిన అసమర్థవాదము

లగును.

మేరువు అన్ని పర్యవసరములకన్న నధికొన్నత్యము గలదగుటచేతనే మనలోకములో అధిక్యవిషయమున నుదహరించుచున్నాము. దీనికిగారణము పంచభూతములందు నిది అధారాధేయముగ అస్తిభూతాదులందు గౌరవిప్రాయముగ నున్నదని తలంచవలెను. శ్రీమహాబలిచక్రవర్తి సర్వస్వము దానమిచ్చినవెనుక దానమియవలదని తనగురువు బోధించగా “మేరువు దలక్రిందైనను” దానముచేయుట మానన నెను. ఈమాటను ఆలోచించిన యెంతటి వివయార్థమో యూహించరానిదిగానున్నది. తుదకు దత్తవిజ్ఞాన శాస్త్రరీతిగను నిద్రసహంసయగును. తత్త్వముతో సూర్యధువులే మేరువనియు నొకవిధముగ నూహించనగును. మనలోకములోవలె కేవల బృక్కరూపాత్మకముగ మేరువున్నదనుట కేవల జడప్రకృతి వికృతి మిశ్రితవాదమగును. ఇది దాని నిజస్వరూప మెరుగక బోధగావచ్చువారల ప్రశ్నయని తలంచవలెను. మేరువును “దివ్య” శబ్దపూర్వకముగ ప్రారంభించి ఉచ్చరించుట వేదసమ్యక్తముగాని సామాన్యవాచ్యమంతమాత్రముగాదు.

మరొకవిధముతో మేరువు జడస్థిర స్థావరాత్మక బాహ్యబ్రహ్మాండ భువనములో ఇతరగ్రులవలె నున్నదని యంతమాత్రము దలంచరాదు. ఇదిపంచభూతమధ్యలోనున్న. తేజోభూతరూపము; బంధభూతాదుల మధ్యలోనుండి సర్వభూతాధారమై యెట్లుప్రకాశింపజేయుచున్నదో యటులనే నిదియున్నది. ఈతేజోభూతమే మధ్యలోలేనితో నన్నియు అంధకారబంధురములై కేవల జడములేయైయుండెడివి.

మనదేహములో మూలాధారమునుండి సహస్రారమువరకు సుషుమ్నావేణు దండ మెటు సర్వాధారమైయున్నదో యటులనే క్షేత్రరూప బ్రహ్మాండములో నీ మేరువునున్నది. మేరువకు మనస్సు ఉపమానముగనున్నది. అజెటులనిన ఈపిండదండదేహమున, అపాదమస్తకమువరకు మన స్పేషిధముగావ్యాపించి సర్వాధారమై సర్వసంబంధముతోనున్నదో నటులనే మేరువున్నది. మనస్సు సగుణవిర్గుణ మూర్తామూర్తియుగ, వ్యక్తావ్యక్తముగ నున్నదినినచో నున్నది, లేదనినచోలేదు. అదే విధముగ మేరువకూడ వాయుభూతప్రధానముతోనున్నది. ఇట్టిపంచభూతాత్మక మేరువును నిర్ణయించి యిటనున్నది యటలేదని నిరూపించుట కెవరికిసాధ్యము. మనస్సువలె నున్నదని నిర్ణయించుట ముఖ్యము. మనస్పేషిధముగ ఉభయమధ్యదేహమగు కంఠమునందు వాయుభూతముతోనున్నదో నటులనే బ్రహ్మాండమధ్యలో సర్వ ఫలధిగా ప్రాణనాడి వాత తేజోమయముగా జంబూద్వీపమధ్య నిలావృతవర్ణమధ్యలో

నున్నది. రూపములేదని స్థానవిర్ణయము లేదని వాచింతుమా? సర్వవస్థాత్మకముగా బ్రహ్మాండాంతరములో సర్వాధార సువణామై ప్రకాశించుచు నేయున్నది. కనుఁ గొనవలెనని వరిషించితమా! దొరుకుటదుర్లభము. మనస్సును గనుగొన్నచో మేరువును గనుఁగొనఁదగును. ఈరెండును సమానాంశములు. మనస్సునకు జ్ఞానప్రధానమెట్లునో మేరువుగూడ జ్ఞానప్రధానముగనే చైతన్యప్రకాశతేత్రీ రూపముగనున్నది. మేరూపరిభాగము సర్వజేవతా వివాసముగనున్నది. మనస్సు గూడ సర్వజేవతలకు వివాసభూమిగనున్నది. సర్వవిద్యుతు ఉపాసనలకు జవ తపదులకు యజ్ఞాదులకు సర్వకర్మలకు మనసెట్లు ప్రధానాధారముగనున్నదో మేరువుకూడ సీబ్రహ్మాండ విరాడేవాములో సర్వప్రధానముగనున్నది. శ్రీలలితా సహస్ర నామములో శ్రీవరమేశ్వరికి మేరువు మేరుశృంగములు ఆధారపీఠములుగ నున్నటులనే మనస్సుకూడనున్నది. మనస్సునకు శృంగములే సంకల్పములు. “సుమేరుశృంగమధ్యస్థాయైవమోనమః” అని చెప్పఁబడినది. సుమేరువనగా దివ్యజ్ఞానమాయునున్ను, శృంగమధ్యస్థానమే- మనస్సుయొక్క చిత్రైకాగ్రీ స్థానము. పరమేశ్వరి యనగాఁకేవల వరిశుద్ధజ్ఞానమునకే అర్థము. మనస్సునకుఁ ద్రిగుణములు, త్రిసరణత్రికరణము లెట్లున్నవో మేరువునకుఁ ద్రిశృంగములు ద్రివర్ణలోకములు త్రికరణములటులనే యాత్మతత్వోత్తీయమునందున్నవి. మనస్సునకు గుణాతీతముతో నేకముఖమెట్లుకలుగునో అత్మతత్వోకాదులలోను దదుపరిలో మేరువునకు ఏకశృంగమేయున్నది. సర్వముభావరాత్రిధానము; గమ్యము; యోగ మార్గము. కాబట్టి మనస్సును మేరువును ఆద్యంతముల నిర్ణయించలేము. ఈరెంటిని సమానోపమాన ప్రధానముగ జెప్పటే వైదిక వేదభూగోళార్థము. మేరువంతముతో సర్వాంతము, పరావరము అత్య. మనస్సంతముతోను బరావరము అత్య స్వస్వరూపము ఈరెండును తేత్రీసంబంధము. ఆనరణసంబంధములు పీఠస్థానములు, సర్వయజ్ఞశ్రీయాకర్షలకు భక్తిజ్ఞానయోగాదులకు మిక్కిలి ప్రాముఖ్యములు. అందుచేత మేరువుదివ్యరూపము, జ్ఞానరూపము. జ్ఞానగోచరము చైతన్య రూపము చైతన్యము. ఇది తపస్సులకు వేదవిజ్ఞానులకుఁ జైతన్యహిర్ణయ ప్రకాశ స్వరూప వర్వతిరూపముగ విజ్ఞానదృగ్గోచరముగాని తదితరులకుఁశూన్యము. ఇట్టి విషయరహస్యములను దెలియక బోధనార్థముగఁ బురాణములందుఁ జెప్పినదానిని మనమున్న భూమిలోనే చూపమన్న నెవరితరము. విశ్వరూప సందర్శనమునలె జ్ఞాననేత్రీగోచరముగ నున్నదగును.

అక్షరసాంఖ్యకాస్త్రీతిగా-

మేరువు = మే = ౧, రు = ౨, వు = ౪. ౧ + ౨ + ౪ = ౭.

జ్ఞానేంద్రియములైతఁ, కర్మేంద్రియములైదు వెరళివది. కడునొకొండవది మనస్సు. అదే మేరువుగానగును. ఈ విరాడ్భృహస్పతి దేహములో లోకాదులే యింద్రియాదులు. మేరువే మనస్సు. సర్వసంబంధసూత్ర సుషుమ్నగాయున్నది. సుషుమ్నప్రకాశరూపమని పట్టకృనిరూపణ కాస్త్రీములందు వివరముగలదు. ఇదిమహా శక్తి వంతమనియుగూడగలదు. ఇది రెండువిధములుగనున్నది. ఊర్ధ్వ అధోము ఖములతో సర్వయోగాదల కత్రిత్రధానాధారాధేయముగనున్నది. మేరువుగూడ కలులనే ఊర్ధ్వఅధోముఖముల గనున్నది. ఈమేరుర్ధ్వశిఖర శృంగములో శక్తి రూపమగు శ్రీవరమేశ్వరికి స్థానమున్నది. జ్ఞానేంద్రియలోకాదు లూర్ధ్వమహానాది లోకములు. కర్మేంద్రియములే గుణభేదముచే అధోలోకత్రయమై సర్గపరిసర్గ భావముచే అధోలోకసప్తకముగాఁ జెప్పఁబడినవి. ఈకారణాంతములచే మేరువు నకును మనస్సునకును ఉపమానము. మనవేదకాస్త్రీ పురాణములు, యోగతత్త్వ భావనానిశయానంత విధానములతో ప్రకాశ మార్గగమ్యములై సర్వోత్కృష్టప్రక థాన ప్రమేయములు. దీనినేమరొకవిధానముతో జాతవేదస్వరూప ప్రకాశ చర్య తమనిజెప్పిరి. అనగాఁ దేశోభూతము. సర్వభూతములందుఁ బ్రసిద్ధాధారముగ నున్నది. అగ్నిధ్యానమంత్రములో “చత్రాశ్రిశృంగం” అని చెప్పిరి. మేరువునకుఁ జతు శృంగములు ముఖ్యములైనవి ఉన్నవి. ఇవి నాలుగు వేదములకుఁగూడ సమ స్వయము. దేహములో వీణాదండోపరిభాగమునకుఁ బోల్చఁదగును. సప్తద్వీపములు దీనినాశ్రయించి చుట్టియున్నవి. ఈ ద్వీపములే మూలాధారాది పట్టములములు. ఏడవదే సహస్రారము. ఈ ఆధారకమలములు వేణుదండమునాశ్రయించి మన దేహములో నున్నట్లుగనే బ్రహ్మాండములో సీసప్తద్వీపములు మేరువునాశ్రయించి యున్నవి. దీనిననుసరించియే శ్రీవిద్యావిధానమంతయు నున్నది.

—† మేరువు శిఖరములైన మతి కొన్ని పర్వత శృంగములు. †—

(౧) ఇంద్రవర్షతశృంగము = విషువంజ్ఞరాసులందు సూర్యుడిపర్వతము నందుండును.

(౨) జ్యోతిశృంగము = వద్మరాగకాంతి, సూర్యుడు దక్షిణాయణమున ఈ పర్వతశిఖరమున సంచరించును.

- (3) అగ్ని వర్వతశృంగము = ఇది అగ్నేయ భాగమున మేరువుపైనున్నది.
 (౪) నిఋతుతివర్వతశృంగము = మేరువుపై నైఋతిదిశనున్నది.
 (౫) చిత్రశృంగము = శుభమును సర్వవేదముయము.
 (౬) స్ఫటికవర్వతశృంగము = మేరువుపై కు బేరదిశనున్నది.
 (౭) మరుత్సర్వతశృంగము = మేరువుపై వాయువ్యదిశనున్నది.
 (౮) చంద్రావస్థ-వర్వతశృంగము - రజతముయము.
 (౯) ఈశానవర్వతశృంగము = ఈశాన్య భాగమున మేరువుపైనున్నది.
 (౧౦) సామనస్యవర్వతశృంగము = ఇది మేరువుపై తూర్పు భాగముననున్నది.
 కాంచనముయశృంగము, ఉత్తరాయణవర్వతశృంగము. వీనియందు
 సూర్యుడు ఉత్తరాయణమున సంచరించును.
 రజతశృంగము.
 సుమేరుశృంగము = మేరుఉన్నతశృంగము కీలలితాపర మేక్వః
 నిలయస్థానము.
 వైడూర్యశృంగము = ఇది నీలముగా ఉండుటచేతనే ఆకాశము నీలవర్ణ
 ముగ నగవడుచున్నది.
 మేరువునకు దూర్పున బద్ధురగా కాంతితో జ్యోతిశృంగముండుటచేత
 తూర్పుదిశన ఆకాశము వద్దురగా కాంతితో నుండును.
 మేరువునకు బద్ధురముననున్న వర్వతశృంగము కేసరినన్నితో నున్నందు
 చేత నాదిశాకాశ కాంతియుండును
 మేరువునకు ఉత్తరమున స్ఫటికశృంగముతో ఉత్తరదిశాకాశము తెల్లనికాం
 తిగ నగవడుచుండును.

శ్రీ మేరువు విషయ ప్రమాణము.

[శ్రీనాయకపురాణము - భవనకోశవిన్యాసము - అధ్యాయ 3౪

హిమప్రాయశ్చ హిమవాహ హేమకూటశ్చ హేమవాహ తరుణాదిత్యవర్ణా
 భో హైరణ్యనిషధః స్ఫూతః ౧౪ । చాతుర్వర్ణస్తు సావణ్ణో మేరుశ్చోచ్చతముః
 స్ఫూతః । ప్లతాకృతివీమాణశ్చ చతురశ్రః సముచ్చితః ౧౫ । నానావర్ణస్తు

పార్శ్వము ప్రజావర్తిగణాన్వితః। నాభిబంధన సంభూతో బ్రహ్మణోఽవ్యక్త జన్మ
 నః। ౧౬ । పూర్వతఃశ్వేతవర్ణోఽసౌ బ్రహ్మణ్యస్తస్య తేనతత్ । పీతశ్చదక్షిణేనా
 సౌ తేనవైశ్యత్వవిష్యతే॥ ౧౭ ॥ భృంగవత్సవిభజ్చాసౌ కశ్చిమేన మహాబలః।
 తేనాస్యశూద్రితా దృష్టామేరోర్నావార్థకారణత్ । ౧౮ । పార్శ్వముత్తర తస్యస్య
 రక్తవర్ణం స్వభావతః। తేనాస్యక్షత్రితా చన్యాదితి వర్ణాః పక్షీర్నితాః। వ్యక్తః
 స్వభావతః ప్రాక్రో వర్ణతః పరిమాణతః॥ ౧౯ । నీలశ్చవైదూర్యమయః శ్వేతశ్చం
 గో హిరణ్యయః। మమూరబర్హపర్ణస్తు శాతకౌంభస్తు శృంగవాః॥ ౨౦ । ఏతే
 పర్వతరాజానః సిద్ధచారణసేవితాః। మహాద్వీపాస్తు విఖ్యాతాశ్చత్వారిః కత్రిసం
 స్థితాః। తతఃకర్ణిక సంస్థానో మేరుర్నామ మహాబలః॥ ౨౧ । నానావర్ణేషు పార్శ్వ
 షు పూర్వతః శ్వేత ఉచ్యతే। పీతంతుదక్షిణ తస్యశృంగంకృష్ణం తథావరమ్॥ ౨౨ ॥
 ఉత్తరం తస్యరక్తంవై శ్లోభేర్వర్ణ సమన్వితమ్। మేరుస్తుశ్లోభతే శుభ్రోరాజవత్సతు
 ధిష్ఠితః॥ ౨౩ । తనువాదిత్యవర్ణాభో విధూమ ఇవపావకః। చతురాశీతి సాహస్రి
 ఉత్సేధేన పక్షీర్నితః॥ ౨౪ । పక్షిష్టష్టాడశాధస్తా ద్విస్త్రుతస్తార దేవతః। సశరావ
 స్థితః। పూర్వంధ్యాత్రింశన్మూర్క్ధ్విస్త్రుతః॥ ౨౫ । క్షిప్తారాత్ త్రిగణాశ్చాస్యపరీణా
 హః సమంతతః। మండలేన ప్రమాణేన త్రియస్త్రీంశత్రదివ్యతే॥ ౨౬ । చత్వారీం
 శత్రహస్రాణి యోజనానాం సమంతతః। అష్టాభిరధికాని స్యుస్త్రిర్యక్షీమాసే పక్షి
 కీర్తితమ్॥ ౨౭ ॥ చతురస్రీణ మాసేన పరిణాహః సమంతతః॥ చతుః పక్షిసహస్రాణి
 యోజనానాం విధీయతే॥ ౨౮ ॥ స పర్వతో మహాద్వీప దివ్యోపధి సమన్వితః
 భువనైరావృతః సర్వోజాతయూపమయైః శుభ్రైః॥ ౨౯ ॥ తత్ప్రదేవగణాః సర్వేగం
 ధర్వోరగ రాక్షసాః। వైలరాజైః పక్షివృత్త్యంతే శుభశ్చావృతసాంగణాః॥ ౩౦ ॥
 సోమమేరుః కరివృతో భువనై ర్భూతభావనః। చత్వారో యస్యదేశాన్తే నానాహః
 శ్వేతవ్యధిష్ఠితాః॥ ౩౧ ॥ భద్రాశ్శ్లోభరతశ్చైవ కేతుమాలశ్చ పశ్చిముః। ఉత్తరా
 కురవశ్చైవ శృతపుణ్యపత్రి శ్చియాః॥ ౩౨ ॥ కర్ణికా తస్యకద్గస్య సమంతాత్పరి
 మండలా యోజనానాం సహస్రాణి సవతిః పక్షిపక్షీర్నితాః। చత్వారిశ్చాభ్యశీ
 తిశ్చ అంతరాంతరధిష్ఠితాః॥ ౩౩ ॥ త్రిశతంచ సహస్రాణి యోజనానాం ప్రమా
 ణతః। తస్యకేనరజాలాని వస్తీర్జ్వాని సమంతతః॥ ౩౪ ॥ శతసహస్రీకాయామా సా
 శీతి పృథులాయతా। చత్వారితస్య కత్రిణి యోజనానాం కత్తుశ్చ॥ ౩౫ ॥ తత్ప్ర
 యాసౌ మయాపూర్వం కర్ణికేత్యభిశబ్దితా। తాం వర్ణ్యమానామేకాగ్రాః సమాసేన
 నిబోధతః॥ ౩౬ ॥ తతఃశ్చిమేనం మేనేఽశ్చిః సహస్రాశ్చి మృషీర్భుగూః అష్టాశ్చి

మేఘం సావస్థితృతురసౌతు భాగం॥ ౬౨ ॥ వాహ్నియజిస్తు సాముద్రం శరావం
 వైవగలవః॥ ఉద్ధృతేకృతం గార్వ్యః క్రోష్టః పరిమండలమ్॥ ౬౩ ॥ యద్యద్యస్య
 హి యత్సర్వం వర్వతాధివతేయః॥ తత్తదేవాస్యవేదాసా బ్రహ్మైనా వేద
 కృత్సృశః॥ ౬౪ ॥ మణిరన్నమయం చిత్రిం నానావర్ణప్రభాయతమ్॥ అనేకవర్ణని
 చయం సావర్ణమయవప్రభమ్॥ ౬౫ ॥ కాంతంసహస్ర పర్వాణం సహస్రదశ కంద
 రమ్॥ సహస్ర శతపత్రం తం విధిమేయం నగోత్తమమ్॥ ౬౬ ॥ మణిరత్నార్పితస్త్రై
 ర్మణిచిత్రితవేదితైః॥ సువర్ణమణి చిత్రాంగం తథావిద్రుమహోరజైః॥ ౬౭ ॥ విమాన
 యానైః శీమద్భిః శతసంఖ్యైర్దివోకసామ్॥ ప్రభాదిపిత వర్ణంతు మేఘం పర్వణి
 వర్ణణి॥ ౬౮ ॥ తస్యవర్ణసహస్రేఽస్మిన్ నానాశ్రియ విభాషితే॥ సంవేదనకా
 యాని పన్నివిష్టాస్యనేకశః॥ ౬౯ ॥ తమావనిచ్యోర్ధ్వతలే దేవదేవశ్చతుర్ముఖః॥
 బ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంశ్రేష్ఠో వర్తిష్ఠస్త్రిదివోకసామ్॥ ౭౦ ॥ మహాభవన సంపూర్ణః
 సర్వైః కామఫలప్రదైః॥ మహాసురసహస్రైస్తం దిక్ష్యనేక సమాకులమ్॥ ౭౧ ॥ తత్ర
 బ్రహ్మసంభారమ్యా బ్రహ్మర్షిగణసేవితా॥ నామ్నామనోవతీనామ సర్వలోకేషు
 విశ్రుతా॥ ౭౨ ॥ తత్రేశానస్యదేవస్య సహస్రాదిత్యవర్చసమ్॥ మహావిమానం
 సంఘాత్య మహిమ్నానర్తతేసదా॥ ౭౩ ॥ తత్రస్వగణా దేవాశ్చతుర్వక్త్రస్యతే
 తదా॥ తదేవ తేజసా రాశిర్దేవానాం తత్రకీర్త్యతే॥ ౭౪ ॥ తత్రాస్త్రీశ్రీహః శ్రీ
 మాగసహస్రాః పురందరః॥ ఉపాస్యమానస్త్రైదతైర్మహాయోగైః సురర్షిభిః॥ ౭౫
 తత్రలోకతేః ఫాసమాదిత్య సమవర్చసః॥ మహేంద్రస్య మహారాజః సంసీధైర్న
 మస్త్రుతమ్॥ ౭౬ ॥ తమింద్రలోకం లోకస్య బుద్ధ్యావరమయాయతమ్॥ దీప్యతే
 త్వమరక్తేషు స్త్రైదతైర్నిత్యసేవితమ్॥ ౭౭ ॥ ద్వితీయైఃసంఘంతురతే వైదిశ్యేపూర్వ
 దక్షిణే॥ నానాధాతుకతైశ్చిత్రైః సురమ్యమతితేజసమ్॥ ౭౮ ॥ నైకరత్నాఢ్యతల
 మనేకస్తంభసంయుతమ్॥ జంబూవదకృతోద్భూతం నానారత్నసువేదికమ్॥ ౭౯ ॥
 కూటాగారైర్వినిష్ఠిప్రమనైశ్చైర్భవనోత్తమైః॥ మహావిమానంప్రథితం భాస్కరం జాత
 వేదసమ్॥ ౮౦ ॥ సాహితేజోవతీనామ హుతాశస్య మహాసభా॥ సాక్షాత్తత్ర
 సురశ్రేష్ఠః సర్వదేవమఖోఽనలః॥ ౮౧ ॥ శిఖతసహస్రాఙ్గో బృహదామలీ
 విభావనుః॥ స్తూయతేహూయతేచైవ తత్రస్వగణైః సురైః॥ ౮౨ ॥ అధిదైవకృతం
 విప్రైర్విశేషః సతుఉచ్యతే॥ సవిభాగంచతేజస్స సంప్రపవ నసంశయః॥ ౮౩ ॥
 భోగాంతరమనుసాస్తా ఏకతేజో విభుఃస్పృతః॥ వృశకోత్పంచ వాయుక్త్యాను కార్య
 కారణమిశ్రితమ్॥ ౮౪ ॥ తమగ్నిం లోకలోకజైస్తస్మైస్తత్పురాశీమ్॥ మహా

తృభిర్మహాస్విదైర్మహాభాగైర్నమన్మతమ్ ॥ ౮౧ ॥ తృతీయైవ్యంతరతపే ఏవమేవ
మహాసభా| వైవస్వతస్యవిజ్ఞేయా లోకేభ్యాతాస్తు సంయమా॥ ౮౨ ॥ తథాచతు
ర్థద్విగ్నేశే నైఋత్యాధివతేః సభా| నామ్నాకృప్తాంగనా నామ విరూపాక్షస్యధీమ
తః॥ ౮౩ ॥ తుంచమోఽవ్యంతరతపే ఏవమేవ మహాసభా| వైవస్వతస్యవిజ్ఞేయా
నామ్నాశుభవతీసతీ| ఉదకాధివతేః ఖ్యాతా వరుణస్యమహాత్మనః॥ ౮౪ ॥ షరోత్తరే
తథాదేశే షష్ఠోఽతరతపేశివే| వాయోర్గంధవతీ నామసభా సర్విగుణోత్తరా॥ ౮౫ ॥
సప్తమేఽవ్యంతరతపే నక్షత్రాధివతేః సభా| నామ్నా మహాదయానామ శుద్ధ
వైదూర్యవేదికా॥ ౮౬ ॥ తథాష్టమేంతరతపే ఈశానస్యమహాత్మనః| యశోవతి
నామ సభాతప్తకాంచన సువభా॥ ౮౭ ॥ మహావిమానాన్యేతాని ద్విత్విష్టాను
శుభానిహి| అష్టానాం దేవముఖ్యానామింద్రా దీనా మహాత్మనాం॥ ౮౮ ॥ ఋషి
భిర్దేవగంధర్వైరపురసాభిర్మహారగైః సేవితాని మహాభాగై రుపకావగతైః
సదా॥ ౮౯ ॥ నాకవృష్టం దివం స్వర్గమితియైః పరిపత్యతే| వేదవేదాంగవిద్భిర్హి
శతైః పర్యాయవాచతైః॥ ౯౦ ॥ తదేతత్సర్వదేవానా మధివాసే కృతాత్మనాం|
దేవలోకే గిరా తస్మిన్ సర్వశ్రుతిష్యుతే॥ ౯౧ ॥ నియమైర్వివిధైర్వజ్రైర్మహా
భిర్నియతాత్మభిః| పుణ్యైర్నైశ్చ వివిధైర్నైకజాతి శతాజ్జితైః| పాప్రీహీదేవలో
కం తం సస్వర్గఇతిచోచ్యతే॥ ౯౨ ॥ ఇతి శ్రీమహాపురాణే వాయుప్రాక్షే జంబూ
ద్వీపవర్ణనం నామచతుస్త్రింశోఽధ్యాయః॥

మేరుపునకుంగల వర్ణంబులునాలుగు. తూర్పుభాగము తెల్లగను, దక్షిణదిశ
పసుపుపచ్చగను, పడమట నల్లగను, నుత్తరదిశ ఎఱ్ఱగను నుండును. మేరుపు
మనసునకుఁ బోల్పఁదగియున్నదికాన మానసిక చాతుర్వర్ణ సమన్వయము యుక్తమే.
రెండును బ్రణవమువలె నాదోపాసనాలయ యోగసిద్ధులకుఁడగు నితరులకనధోత్త
రముగ స్ఫురించును. మానవ మనస్తత్వము దివ్యమైయుప్పలకు నాదలయసిద్ధి
యావశ్యకము. తిత్తిధికిమూలాధారము మనస్సు. అయ్యది సాష్టాంగమయమై
ఉచ్చతమమై పుతాకారనాద పరిణామముకలదై చతురప్రాకారముతో విరాజిల్లును.
పుతాకారనాదపరిణామ మన 'అ' కార, 'ఉ' కార, మకారార్థ సూత్రీములతో
నాలువర్ణసూత్రీములుగల నాదపరిణామము. మేరువర్ణమగు ప్రణవము పార్శ్వము
లందు నానావర్ణములుగలిగి ప్రాణవత్యగుణముతో నృప్తికర్తృత్వగుణములతో
నున్నది. కనుకనే మహావిష్ణు వాభిబంధన సంభూతావ్యక్త జననవిరాజిత నిహృ

సంభవమైనదని చెప్పబడినది. అదిలో ఇదావింగళ సుషుమ్నలనడి అనవాత్మర తీనాభిచక్రమందు ఋ ౧, స్వరములురెండు. గాఢసుషుప్తి దిశలోని యుచ్ఛ్వాస నిశ్వాస వాయుసంభవముగు ముఖ్యప్రాణ శరీరముతోనుండును. సుషుప్తితుల్య మగు నజ్ఞానదశ (నిత్యప్రళయ) యందు జీవుడు ప్రేతతుల్యుడు. ముఖ్యప్రాణము జీవించి జాగ్రత్తయందుండినను నపుంసకునివలె సామర్థ్యములేకయుండును. కాన అ 'ఋ' 'ఋ' 'ఋ' 'ఋ' వర్ణ చతుష్టయము వండచతుష్టయము చిద్గనచందికా తంత్రాలోకాది గ్రంథములందుఁ జెప్పబడినది.

పూర్వోదాహృతపర్ణములో నాదివర్ణము తెలుపు. దీనికేవలవిహితబ్రాహ్మణ్యమనియర్థము. దక్షిణదిశగలది వసుపువర్ణము. ఇది దాక్షిణ్యమగుట వైశ్యత్వముకలదైయున్నది. పశ్చిమదిశనల్లగనున్నది. అదియు జ్ఞానరహితమై శూద్రత్వమందినది. ఉత్తరదిశ యెరుపుగనుండియు పాకృతాత్మవిర్యముచే క్షత్రియత్వమునందినది. ఇయ్యవి యవ్యక్తసంభవ బ్రహ్మకచతురంగములు అవ్యక్తమగు నీచాతుర్వర్ణములు వ్యక్తమై నాల్గురవ్వతత్వంగములైనవి. నీలశ్వేతహిరణ్యయ చిత్రవర్ణములతో హేమకలశ శిఖరముతో బ్రహ్మసహస్రమై మేరువు కలయుచు న్నుది. ఇందు సింధులుండురు. పృథివీ మేరుదుర్భవము. ఇందు సర్గ ప్రతిసర్గలతో 81 లేక 84లక్షల జనరాసులుకలవు. నవవర్షాబాదులన్నిటికీ బ్రహ్మ మేమాలము. ఆయది నాల్గుదశములతో ధర్మసృష్టికిగూడ మూలాధారమైనది. 'అ' కార 'ఉ' కార 'ఋ' కార 'మ' కారాథమాత్రలే దశములు. నానావర్ణములగు పార్శ్వదశములందు శ్వేతద్వీపముకలదు. మేరువువలె నిదియుబ్రహ్మేశ్వరవర్ణశోభిత పార్శ్వములందు శృంగములుగలిగియుండునున్నది. తూర్పునచీత శృంగము, దక్షిణమునశృంగము పడమట శ్వేతశృంగము, ఉత్తరమున రక్తవర్ణశృంగము శ్వేతద్వీపమునగలదు. గైరికాది ధాతువిరాజమానుండగు హిమవంతునివలె నీశ్వేతద్వీపము శృంగవర్ణములు మిశ్రితమై వెలుగుచుండ శ్లోభాయమానంబైయుండు బాలార్కచ్ఛాయతో జతుస్సహస్ర జనరాసులుగ భాగమును మేరువే. భూగర్భమందు మేరువు షోడశ సహస్రయోజన పరిమాణము ప్రవేశించి యంతేపరిమాణ వ్యాప్తికలిగి ముప్పదిరెండుయోజనముల పరిమాణము జోరగిల యమర్చబడినట్లు శరావాకృతితో సూర్యపీఠమున గంగాభాగీరథీ సామ్యముకలదైయున్నది. దానిమండలప్రమాణము ముప్పదిమూడు వేలు. అడ్డపుఁగొలత యెనుబదివేలని కొందరందురు, మరికొందరు చతురస్రాకృతితో నరువది నాలుగు వేల యోజనములుకలదని పలికిరి. ఎట్లైనను మేరువు దివ్య

వధి సమన్వితమై స్వర్ణమయాపత భువనవ్యాప్త విరాటస్పృష్టికి మూలస్తంభమై యున్నది. దీనినాశ్రయించి యనేకగంధర్వరగరాక్షసాకృత స్త్రీగణంబులుండురు. చుట్టను వాల్చుదేశములు విరాజిల్లుటంజెసి యిది తత్కేంద్రమున బంధువువలెను, గొంకవలెను నున్నది. ఆచతుర్దిశలంగల దేశంబులు ఇలావృత, భారత, కేతుమా, లోత్రరకురువర్షనామకంబులు. ఇయ్యది పుణ్యాత్ములకు జన్మభూమి, పేరుమధ్యకర్ణిక తొంబదియారువేలయోజన పరిమాణము కలదైయుండను. పృథి దేశమధ్యవైశాల్యము యెనుబడినాల్గువేల యోజనములు. ఒకొక్కదేశమునందు వద్దవత్రి కింజల్కములందువలె మూడువందల మూడునూర్లవేల యోజనవిస్తారము సృష్టియున్నది. ఒకొక్కవత్రియు నూటయెనుబదివేల వైశాల్యముగలదైయున్నది. అట్టివత్రిములు నాల్గదిశలంగలవు. అది ద్వాదశరాశీచక్రి విభవదయన కేంద్రమునుబోలినది. దీనినాశ్రయించి యుపాసించిన యత్రిభృగుసావర్ణిమారు భాగురులు, సంతులుగలదిగను, సహసాశ్రినిగను అష్టాశ్రినిగను చతుర్రసముగను దెలిపిరి. వార్షాయణి సాముద్రజలముగను, గాలపుడు మూడుదురూపముగను, గార్గధూర్భ్వ వేణీహవముగను నున్నట్లువర్ణించిరి. కాన దీనినిజస్వరూపము వేదపురుషుడే యెఱుంగును. కనకాచలమనిచెప్పఁబడు నీవేదపు నానామణియభాతు చిత్రితమై యరుణప్రభకలదైయున్నది. ఇదిసహస్రీదశ గుహాకందరములుగలదై సహస్రశతపద్మవత్రిమునిగలిగి కలిమిలభ్యంస భారతవంశజమనీకూడ చెప్పవచ్చును. ఇందుఁ జాలవిమానంబుగఁడవెలయుచుండును. దీనినాశ్రయించి దేవతాగణంబులుండును. దీనియూర్భ్వభాగమున దేవాగ్రగణ్యుఁడగు బ్రహ్మవిరాజిల్లుచుండును. అందుసకల కామఫలద భువనంబు వానబ్రహ్మర్షిగణసేవితుండయి మనోవతియను సభయందు బ్రహ్మదేవుఁడు. కేశవేశానుల సభామంటపంబులుగలవు. తన్నికటంబున దేవేంద్రసభయున్నది. అందలిమహేంద్రు సీంహసనంబు సూర్యసమాన కేశోమయంబైయొప్పెడిని. పేరుద్వితీయతటంబున నాగ్నేయమున నానాధాతు చిత్రవిదిత రత్నస్థగితస్తంభ విరాజితవేదికాయత స్వర్ణోద్వానంబుకలదు. అవ్వనంబు సుందరమందిర విరాజమానంబై జాతవేదసమానంబై భాస్కరవిమానంబునా నొప్పు. అయ్యదే కేశోవతినామకాన్ని హూత్పసభామంటపము. అందు శత సహస్ర విభాతులతో బ్యాలామాలయగు నాహులౌశకుండు మహర్షిగణసేవితుండు. తత్సంస్తాయమానుండు హూయమానుండునైయుండును. విప్రులొకని సద్ధిదైవాధి భూతాత్మ కేశోనిభాగమువే బ్రకాశించునని వర్ణింపబడుచున్నాఁడు. అతఁడే

కాలకర్మోభయ సంకర్షణుడు. ఆమేరువు మూడవచటియందు వైవస్వతమును సభయగు సంయమమును, నాలవచటియందు నిర్వృతివసించు కృష్ణాంగనానామక సభయు, నైడవదగు సుమేరువృష్ట తటంబున వివస్వత్సూరపుత్రుడును, జలగ్రాహధిపతియునగు వరుణనివాసయోగ్యముగు ఋభువతీనామసభా భవనంబును, నారవ దానియందు వాయువుదేవుని గంధవతీనామ సభామందిరమును, నేడవదానియందు నక్షత్రాధిపతియగు కుబేరసోముని వైడూర్యవేదికా సంరాజిత మహావాదయనామ సభాస్థలంబును, నెనిమిదవ భృగుశత్రుమంబునంగల యాశోవతీపురమధ్యంబున శంకరు నివాసపూత శుద్ధవిద్యాసభయులగును. అదిక్పాలుర విమానంబు లానుమేరు పృథ్వంబున తత్తత్సభావాంగణంబులంగలవు. సకలదేవాధివాసములం దీసుమేరువు తీక్షితాంతర్వహిరింద్రియవృత్తులుగల ధన్యులచే గీర్తింపబడుచున్నది. శ్రుతులందును నిది గానముచేయుబడుచున్నది. నానావిధ నియమ యజ్ఞయాగయోగాదులచేతను విరాజిలు పూజనీయులు దీనినిసేవించుచుండును. ఎట్టివాససకలవాడట్టిస్వర్గమునుబొందును.

ఇట్లుబిందుగర్భిత చతురస్రాకృతిగల చాతుర్వణ్య చాతురాశ్రమ్య కథాయా పముగా లక్ష్యశుద్ధిగొఱచై సాంఖ్యయోగ పరిమాణవాచక శబ్దములతో వర్ణింపబడిన పుణ్యవ మేరుధ్రువచక్రవర్ణనచే వర్ణింపబడిన ప్రస్తావితధర్మ చక్రముడైన కాలకర్మ చక్రపాస్యముకూడ తెలిసెను.

—o—

భద్రాశ్చ వర్ణము.

మహాభారతం స్కంధం ౫ - అధ్యాయం ౧౦ - పుట, ౪౩౬

శ్రీశుకః - తథాచ భద్రాశ్రీనానామ ధర్మసుతస్కృతులతయః పురుషాః భద్రాశ్రేష్ఠవర్షే సాక్షాద్భగవతో వాసుదేవస్యప్రీత్యాం తనం ధర్మయ్యాయాం హయ శీరాభిధానాం పరమేణ సమాధినా సన్నిధాప్యే దమభిశ్శాంత ఉదధావంతి ౧ । భద్రాశ్రేష్ఠసహజః - ఓంసమీభగవతే ధర్మాయాత్మ విశోధనాయనమభి ౨ । అహోవాదింత్రం భగవద్విశేష్టేతం ఘృంతం జనోయం హిమిషన్నవశ్యతి ౩ । ధ్యాయ స్మరద్యౌర్వి వికర్మసేవితం నిర్మలత్యపుత్రం పితరం జిజీవిషః ॥ ౩ ॥ వదంతి విశ్వం

కవయస్సునశ్వరం పశ్యంతి చాధ్యాత్మ విదోవివశ్చిత్తః। తథాపిముహ్యంతి తవాజి
మాయయానువిస్మితం కృత్యమజం సతోఽప్యితం॥ ౪॥ విశ్వోద్భవస్థాన నిరోధకర్మతే
వ్యా కర్తు రంగీకృత మవ్యసావృత్తః। యుక్తం న చిత్తం తస్యైకార్యకారణే సర్వా
త్సని వ్యతిరిక్తేవ వస్తుత్తః॥ ౫॥ వేదాఽయుగాంతే తమసా తిర స్మృతాఽ రసా
తలాద్యో నృతురంగ విగ్రహః। పృత్యాదజేనైకవయేభియాచతే తస్మైనమస్తే
ఓతథేహితాయః।

ఈ భద్రాద్వైతవాదాధిపతి భద్రేశ్వరప్రభుడను వేదగులరాజు. ఇతఁడు సర్వమును
జోపేతుఁడు ధీరుఁడును, తపశ్శాలియునైనవాఁడు ఈవర్షమున సర్వులు శ్రీహయ
గ్రీవమూర్తిస్వరూపుఁడగు పరమాత్మను సర్వదా కర్మభక్తిజ్ఞాన యోగాదులతోఁ
బూజింతురు. సర్వవిద్యాస్వరూపమూర్తియు వేదస్వరూపుఁడును బ్రహ్మప్రాప్త
స్వరూపుఁడును, వ్యక్తిగుణాతీతుడును. సర్వాంతర్యామియు సృష్టిస్థితిలయాధి
శుండును శాశ్వతసచ్చిదానంద స్వరూపుఁడును నగు నీహయగ్రీవమూర్తిని సర్వదా
ధ్యానించి ధన్యలగుచుండుట, దీనిమూలమంత్రము ఉపాసించువారలు పైమూలము
నందుఁజూచి గ్రహించవచ్చును. ఇది శ్రీహయగ్రీవమూర్త్యుపాసన నిలయక్షేత్రము.
ఈవర్షమున వియద్గంగానది మేరువుపైన బ్రహ్మసదనమునుండి తూర్పుగా నొకశాఖ
గాఁబ్రవహించి మేరువుపైనుండి జలపాతముగా నిలావృతవర్షమునందుగల మండర
వర్షతముపైఁబడి మఱల భద్రాద్వైతవర్షమునకు నీమావర్షతముగానున్న గంధమా
దన వర్షతముమీదఁబడి భద్రాద్వైతవర్షమునందు నీతానదిగా ఆకాశగంగశాఖ ప్రవ
హించి అచ్చటవారలనందరిని పునీతులుగాఁజేసి తూర్పువ లవణసముద్రముఁజేరును.

భా ర త వ ర్ష ము.

శ్రీమద్భాగవతే - సంధే. ౫ - అధ్యాయ ౧౯ - పుట. ౪౪౧

చూ॥ భారతే పి వర్షే భగవాన్ నారాయణాఖ్య ఆకల్పాంత ముపచిత ధర్మ
జ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యోపశమో పరమ మాతోప లుభన మనుగ్రహేయత్మవదా
మనుకంపయా తపోఽక్ష్య గతిశ్చరతి॥ ౭॥ తంభగవాన్నారదో వర్ణాశ్రమ భవతి
భిర్భారతీభిః ప్రజాభిర్భగవతోపక్రాభ్యాం సాంఖ్యయోగాభ్యాం భగవదనుభవోప

వర్ణసం సావర్ణ్యేరువదేక్ష్యమాణః పరమభక్తియోగే నోపసరతి॥ ౮॥ ఇదంచాపి
గృణాతి- ఓం నమో భగవతే- ఉపశమశీలాయ- ఉపరతానాత్మాయ- నమోఽ
కించనవిత్రాయ- ఋషిఋషభాయ- నారాయణాయ- పరమహంసాయ- పరమసురవే
ఆత్మారామాధిపతయే- నమోనమఇతి॥ ౯॥ గాయత్రిచేదం॥ ౧౦॥ శ్లో॥ కర్తాస్య
సర్వాదిషుయోజనస్యతే సహస్యతే దేహగతోపదైహితైః, ద్విష్టుర్నదృశ్యస్య
గుణైర్విదూష్యతే తస్మై నమోఽసక్త వివిక్తసాక్షిణే॥ ౧౧॥ ఇదంహియోగేశ్వర
యోగవైపుణం హిరణ్యగర్భభగవాన్ జగదయతే॥ యదంతకాలేత్వయి నిరుక్తే
మనోభక్త్యాదక్షిణోష్ఠిః కుష్మ- శేఖరః॥ ౧౨॥ యదైహికాముష్మిక కామలంపట
స్సుతేషుదారేషు భనేషు చింతయన్॥ శంకేతవిద్వాన్ కుశభరాత్మ యాద్యస్తస్య
యత్నః శృణు ఏవకేవలమ్॥ ౧౩॥ తన్నః ప్రభోత్సం కుశభరాత్పితం తస్మా
యయాహం మమతామధోక్షజః భిద్యామయేనాశువయం సుదుర్భదాం విధేహి
యోగంత్యయినస్యభావజమ్॥ ౧౪॥

చూ॥ భారతేశ్వస్త్రికావర్షే సరిచ్చైలాస్సంతి బహవః మలయో మంగళపరి
ష్ఠామైనాక స్త్రీకుట ఋషభః కూటరః శోల్లర్నపాళ్యా వేదగిరి ఋశ్వరూప శ్రీ
తైలో వేంకటో మహేంద్రో వా రిభరో వింధ్యశ్శ్రీ మాన్యుగిరిః పారియాతో
దోగిశ్చిగిరీకూటో గోవర్ధనో రైవతకః కలకుంభానీలః కాకముఖ ఇంద్రకీలోరామ
గిరి రితిచ ఆస్యేవ శతసహస్రైలాః- తేవాంశ్చుట ప్రభవానదానద్యక్ష సంత్య
సంఖ్యాతాః॥ ౧౫॥ ఏతాసామస్తావో భారత్యః ప్రజానా మభిరేవపునంతి నా
మాత్మా నాచోపన్మృశంతి చంద్రవతా తామృపర్ణీ ఆనటోదా కృతమాలా వైహ
యసీ శావేరీవేణీ పయస్విసీ పయోదా శర్కరావర్తా తుంగధవా కృష్ణవేణీ భీమ
రథీ గోదావరీ నిర్వింభాన్యవయోష్ఠీ తాపీరేవా శలూ సురసా సర్వదా చుర్రణ్వతీ
సింధుశ్శోణశ్చనదాః మహానదీ వేదస్మృతీ ఋషికుల్యాణీ సమాకౌశికీ మందాకినీ
యమునా సరస్వతీ దృవద్వతీ గోమతీ సరయూ రోహిణవతీ సుమతా శతమృశ్పంద్ర
భాగా మరుద్వృధా విరస్తా అసిక్నీ విశ్వేతి మహానద్యాః॥ ౧౬॥ అస్మిన్నేవ వర్షే
పురుషైర్లబ్ధ జన్మభిశ్శుకలోహిత కృష్ణవర్ణేన పారిభ్రేష కర్మణా దివ్యమానుష నారక
గతయో బహ్వృతత్వేన ఆనుపూర్వ్యేణ సర్వాప్యేవ సర్వేషాం విధియంతే- యథా
వర్ణవిధానమవ వర్గశ్చాపిభవతి॥ ౧౭॥ యోసాభగవతి సర్వభూతాత్మస్య నాశ్శ్రోత
నిరుక్తైర్నిలయనే పరమాత్మని వాసుదేవే అనన్య నిమిత్తభక్తియోగ లక్షణో నా
నాగతి నిమిత్తా విద్యాగ్రంథి రంధన ద్వారేణ భవతి యథాపి మహాపురుష

వృసంగః॥ ౧౮॥ ఏతదేవహి దేవాగాయంతి॥ ౧౯॥

శ్లో॥ అహోబుతైషాం కిమకారి శోభనం వృసన్న ఏషాం స్విదుతస్వయం హః॥ యైజ్వలభృన్వమ భారతా జరే ముకుందసేవోపయం స్పృహహినః॥ ౧౯॥ కిందుష్కరైర్వః కృతుభిస్తపోవృతై ర్దానాది భిర్వాద్యజయే న ఫలునా॥ నయత్రీ నారాయణ పాదపంకజస్మృతిః ప్రమృష్టాతి శయేంద్రియాత్సవాత్॥ ౨౦॥ కల్పాయుషాం సాన జయతు నర్భవాత్ క్షణాయుషాం భారత భూజయోవిరః॥ క్షణేన మర్త్యేనకృతం మనస్విన సస్న్నస్వ సుయా త్య భయం కదంహరే॥ ౨౧॥ నయత్రీవైకుంఠకథా సుధాపగా న సాధవో భాగవతాస్తదాశ్రయాః॥ నయత్రీయజ్ఞేశ మభామహాత్సవానురేకలోకోపినవై స సేవ్యతామ్॥ ౨౨॥ పౌప్తాం నృజాతిం త్విహయేవ జంతవో జ్ఞానకీయా ద్రవ్యకలాప సంభృతామ్॥ పచేద్యతేరన్న పున ర్మృతాయతే భూయోవనాకా- ఇవయాంతి బంధనా॥ ౨౩॥ యైశ్యద్ధయా బహ్విషి భాగతోహ విర్నిరుప్త మిష్టం విధిమంత్రీవస్తుతః॥ ఏక, పృథక్ష్వా మభిరాముతో ముదాగృహ్లాతి ప్రార్థనస్వయ మాశిషాం వృభుః॥ ౨౪॥ సత్యం దిశత్కృత్తి తమధి- తోపృణాం నైవార్థదో యత్సునర్థితాయతః॥ స్వయం విధతే భజతామనిచ్ఛతా మిచ్ఛాపిభానం నిజపాదపల్లవమ్॥ ౨౫॥ యద్యత్రీనస్సర్గ సుఖావశేషితం స్విప్తస్వ సూక్తస్వ కృతస్యశోభనం॥ తేనాబునాశేస్సృగి మజ్జన్మస్సాస్త్రిద్యతే హరిర్య దృజతాం శంతనోతి॥ ౨౬॥

చూ॥ జుబూద్వీపస్య రాజన్న పద్వీపా వస్తావివ్రాక ఉపవిశంతి- సగరా త్మజై రక్వాస్త్యేషజ్- ఇమాం మహీం పరితో నిఖనద్విరుపకల్పితా॥ ౨౭॥ తస్య థా స్వర్గప్రసక్తుం ద్రష్టుక్ అవర్తనో రమణో మందేహరుణః, పాంచజన్యః సింహ- లో లంకేతివీపం భారతోత్తమ జంబూద్వీప వర్షవిభాగో యథోద్దేశమువన్వితః॥ ౨౮॥

ఇది శ్రీమద్భాగవతే - పంచమస్కంధే - ఏకోనవింశోధ్యాయః

భారతవర్షమున భగవంతుడు నారాయణ నామమున నొప్పుచుండును. ఈ కల్పాంతమువఱకు బదరికావనంబున నివసించి తమబాసద్బుచ్చు లోకహితార్థమై శమూదిపట్కు సంపత్తితో వర్తించుచుండు. అట్టినారాయణుని నారదమహర్షి వర్ణాశ్రమధర్మముల ననుసరించుచున్న భారతవర్ష జనులతోఁగూడి సాంఖ్యయోగాదులను, కర్మభక్తిజ్ఞాన-వైరాగ్యాదులను సాధనములను సావర్ణిక మనువున కుపదేశించుచు పరమభక్తితో నారాధించుచుండును. ప్రాత్రమంత్రములను పురాణము

లందుఁజూచి ఉపాసకులుగావచ్చును. ఈవర్షమునకు ముఖ్యాధిదైవతము నారాయణుడు. ఈభారతవర్షమునందు మలయము, మంగళవృద్ధము, మైనాకము, త్రికూటము, ఋషభము, కూటరము, శోల్లము, సహ్యము, వేదగిరి ఋశ్యమూకము, శ్రీశైలము, పేకటము, మహేంద్రము, వారిధిరము, వింధ్యము, శుక్తిమతము, ఋక్షగిరి, పారియాత్రము, దోణము, శివ్రహూటము, గోవర్ధనము వైవతకము, కుకుంభము, నీలము, కాకముఖము, ఇంద్రకీలము, రామగిరి, మొదలగు పెక్కు-వర్షతములుగలవు. ఇంకను మార్గకొలిదివర్షతములుగలవు. ఆవర్షతములం దుద్భవించిన నదీనదంబులును బెక్కులుగలవు అవియన్నియును మిక్కిలి పుణ్యదాయకములయినవి. భారతవర్షము లానదులందు సుస్నాతులయి నానినామస్మరణంబుగావించి వదితులగుచున్నారు. చంద్రమస, తామ్రపల్లి, యవటోద, కృతమాల, వైవాయసి, కావేరి, వేణి, వయస్విని, ఏయోద, శర్కరావర్త, తుంగభద్ర, కృష్ణవేణి, భీమరథి, గోదావరి, నిర్వింధ్య, పయోష్ణి, తాపి, శేవ, శిల, సురస, నర్మద, చర్మణ్యి, మహానది, వేదస్మృతి, ఋషికుల్య, యత్రిసమ, కాశిక, మందాకిని, యమున, సరస్వతి, దృవద్యతి, గోమతి, సరయు, భాగవతి, సుషమ. శతద్రువు, చంద్రభాగ, మరుద్వధ, వితస్త, అసిక్ని, విశ్వ, విపాక, సింధుశోణాది నదములు, మహానది, వేదస్మృతి, ఋషికుల్య, మందాకిని, యమున, సరస్వతి, గోమతీసరయు చంద్రభాగాదినదములునయ్యవి. ఈభారతవర్షమునందుఁబుట్టిన పురుషులు సత్త్వరజస్తమోగుణ కల్పిత బుణ్యపాపములను దమకర్మములచే నానావిధములగు గతలను బొందుచున్నారు. అందు సాత్వికకర్మలకు స్వర్గగతియు, రాజసకర్మలకు మానవలోకగతియు; దామసకర్మలకు నధోలోకగతియు గలుగును. ప్రమాణము గీతావాక్యము “ఉర్ధ్వంగచ్ఛంతి సత్త్వసామధ్యే తిష్ఠంతి రాజసాః | జఘన్యగుణవృత్తిస్తా అధోగచ్ఛంతి తామసాః” కర్మలననుసరించి గుణములును, గుణములననుసరించి వర్ణంబులును, వర్ణములననుసరించి మోక్షసాధనములగు సనేకధర్మములు నిర్ణీతములై యున్నవి. పురుషుడు (శ్రేష్ఠుడు) ఉభయులకు నవ్యయము. పుణ్యరూపముగు విద్యను ముందుగాఁదెలుసుకొని దానివలన భగవత్ప్రసంగము నలవఱచుకొనవలెను. ఇదేమోక్షసాధనము. దీనివలన భగవంతునియందనన్య ఫలరూపముగు భక్తియోగముదయించును. భక్తితో జ్ఞానముగలుగును. దీనితో అనునస్కముకలిగి వరస శముఁజెందును. కొంతకాలమునకు దార్శన్యముతో దీర్ఘకాలానుభవముతో సమాధి విశ్వరూపై జీవన్ముక్తుఁడగును. ఈభారతవర్ష ప్రాశస్త్యమునుగుఱించి ఊర్ధ్వలోక

దేవతలుచాల వ్రశంసించి గానముఁజేయుచున్నారు.

భారతవర్షమున భగవంతుని యవతారస్వరూపముఁతోఁదర్శించుభాగ్యము లభించుచుండును. ఇది భారతవర్షమహాత్మ్యము. భారతవర్షము కర్మభూమి. కర్మలచేతఁ దీవర్గములు లభించును భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యాదులతో బ్రహ్మలోకాదులు లభించును. ఇంద్రియనుభాదులు శాశ్వతములుగావు. వస్త్రవస్త్రములు. భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యాదులు కొంతవరకు దేహసంబంధముతోను మనస్సాబంధముతో నుండుటచేత నిమిత్తమాత్రకర్మలకుఁ గొంతఁజకు నవకాశముండును దేహతీతముతో లోకాతీతముతో కర్మలుముగియును. ఇతరలోకాదులు కల్పాంతాయువుతో బహుదీర్ఘ కాలము నేదీయును తేనుకొనవీలులేని లోకాదులుగనున్నవి. భారత భూమియందు శతసంవత్సరాయువుతఱికమే. కాబట్టి అల్పకాలమైన సమస్తవదవులను సాయజ్యమునొందవచ్చును. అందుచేతనే భారతవర్షమునందూర్ధ్వలోకాదుల వాడు జన్మించి ధన్యులు ముక్తులునగుచున్నారు. ఇట్టిభారత భూమియందు యజ్ఞ యాగాదులుగాని, దాసవ్రతాదులుగాని, ధర్మకార్యములుగాని, దేవతాదివ్రతములుగాని, ఇష్టాపూర్తములు మొదలైనవిగాని పితృయజ్ఞాదులగు శ్రాద్ధాదులుగాని, మంత్రజపానుష్ఠానములుగాని, భ్యాసయోగాదులుగాని తుదకు పరోపకారములుగాని యెద్దానినిఁజేయని మానవజన్మము మృగతుల్యము. జ్ఞానేంద్రియాదులు, గర్భేంద్రియాదులు, సర్వవిద్యలు, వేదశాస్త్రపురాణాదులు విజ్ఞానసర్వస్వమునిచ్చినను ఆలోచించక ఈదేహమే శాశ్వతమని ఉత్తమకర్మలను చేయనిచో నీజన్మము నిరర్థకమై ముందేజన్మమురాగలదో యూహింపలేము. తుదకేమొకమార్గముతో నైనను ధన్యులుగావచ్చును. మనస్సుననుసరించి గుణములు, గుణములననుసరించి కర్మలు, కర్మలననుసరించి దేహాదులు, దేహాదులనుసరించి లోకాదులు నుభయభాదులు కలిపివర్తనములందుచుండును. మనస్సు జడమగునొకస్థానపు (మొద్దు). ఈస్థానపును పాతికెట్టి బెంచగా మధ్యలో గొణముగా చిగిర్చి పుష్పఫలాదులవంటి సువణకాశబ్ద, స్వర్ణరూప రస, గంధాదులు వాక్పాణిపాద పాయావస్థతేర్పడును. వీటితో ఈస్థానపు చిగిరించి కొమ్మలు. పత్రములు, పూలు, కాయలుగలిగి అభివృద్ధి జెంది తుదకు నివన్మియును సంబంధములుతప్పి దూరములగును. ఎప్పటివలెనే ప్లానుప్రనిలిచి తుదకు అగ్నిః ఆహుతి కాకమానదు. ఇట్టిది కంటకవృక్షమైనచో సర్వత్ర సర్వలకు కంటకముగ నేయుండును. అటులేక సుగంధవంశముగల వృక్షముగా చిగిరిచినచో దీనికత్తిములు, పుష్పములు, ఫలములు దేవప్రాజ్ఞా

ములై నివేదించబడి యజ్ఞరూపకముతో భగవదర్చితమై యనంతఫలదాయకమగును. ఇట్టి యింద్రియాదులను బ్రాహ్మములో నుపయోగించిక అంతర్వ్యగ యాగజలముచే వానుదేవస్వరూపమునకు నివేదించి దివ్యశబ్ద స్వర్ణరూప రసగంధాదులుగ మార్పు జేసింది తుదకు వీటినిన్నిటిని వదలి మనస్సునొకదానినేనిలిపి నిజస్వస్వరూప తేజోశక్తిములో దహింపజేయుటే జ్ఞానయోగసిద్ధిమార్గము.

ఈజంబూద్వీపమునకు లవణసముద్రముచుట్టును ఆవరణముగ వలయాకార ముతో లక్షయోజముల విస్తారముగలిగియున్నది. పూర్వము సగరచక్రివర్తి కుమారు లశ్వమునువెనుకుటకై భూమినిద్రావృత్తి నిర్మించిన యువద్వీపము లెనిమిది గలవని పురాణములందుగలదు. అవి (౧) స్వర్ణవృష్ణము, (౨) చంద్రశుక్లము, (౩) ఆవర్తనము, (౪) రమణకము, (౫) మండేహరుణము, (౬) పాంచజన్యము (౭) సింహళము, (౮) లంకాద్వీపముఅను నామములచేత వ్యవహరించబడుచు న్నువి. ఈవర్తమానకాలములో నీనాగుము లన్నియును మార్పులుచెంది క్రొత్త నామములతో నుండుటచేత బ్రత్యక్షములుగా నొన్నవాటిని సహితము తెలియజాల కున్నాము. ఈలాగున అన్యాయాక్రాంతముతో నన్నిటికిని విరుహభిన్ననామము లేర్పడెను. ఈలాగున దివ్యయుగాంతరములనాటి సృష్టికిని నిష్కటికి నన్ని అవాంత రపు మార్పులున్నవో తెలియదు. పర్యాలోచనచేయక మాట్లాడుట నిష్ప్రయోజనము. ఈవర్షమున ఆకాశగంగ మేరువుపైన బ్రహ్మసరస్సులోపడి నాలుగుశాఖలుగా నాలుగుదిశలు ప్రవహించును. ఈనదిశాఖ దక్షిణదిశయందు మేరువుపైనుండి జలపాతముగా ఇలావృతవర్షమునఁగల మేరుమందర పర్వతశిఖర మునఁబడి యామీద సీమాపర్వతముగాఁగల హేమకూట పర్వతశిఖరమునఁబడి, పిమ్మట సీమాపర్వతముగాఁగల హిమాలయ పర్వతశిఖరమునఁబడి భారతభూమి యందు అలకనంద నామముతో ఆకాశగంగాశాఖ ప్రవహించి బదరీ, హరిద్వార ప్రయాగలదాటి కాశీతీర్థమున విశ్వేశ్వరునికిఁ బ్రదక్షిణముగాఁ బ్రవహించి కలకత్తాతీరమున తొమ్మిదిశాఖలుగా బంగాళాఖాతముజేరును. వీటిమధ్యగల భూభాగములను నవద్వీపములనికూడఁపిల్తురు. ఈనది భారతభూమిలో సర్వలను ప్రసీతులుగఁ జేయుచున్నది. గంగామహిమ వర్ణనాతీతము.

భారతవర్షమున కొన్నివర్షతములు, నదులు, సరోవరములు,
వనములు.

(మత్స్యపురాణము.)

—† తైలానవర్షతము. †—

హిమాలయవర్షత వృష్టభాగముననున్నది. దీనియందు కుబేరుఁడనేక
గుహ్యకులతో (దేవయోనిజాతులై) నివసించియుండును. దీనియందనేక సరోవర
ములున్నవి. ఇచ్చటశివుండుండును. ఇదిశివునికి మఖ్యవర్షతము,

—† సువేలవర్షతము. †—

మందాకినియను అతాశగంగ దీనియందుఁబడును. శ్రీరామాయణమందీ
వర్షతము లంకలోనున్నటుల జెప్పబడియున్నది. ఈవర్షతవదీతీరమునఁ నందనవన
మున్నది.

—† చంద్రప్రభయనువర్షతము. †—

సువేలవర్షతమున కెదురుగ నీవర్షతమున్నది. దీని సమీపములో అచ్చో
దమను సరస్సున్నది. ఈసరస్సునుండి అచ్చోదమను పేరుతో నొకనది ప్రవహిం
చుచున్నది. దీనితీరమునఁ జైత్రీరథమను వనమున్నది. ఈచంద్రప్రభయను వర్షత
మందు యక్షసేనాధిపతియగు మణిభద్రుఁడు వసించియుండును.

—† శబలవర్షతము. †—

ఈవర్షతమున కెదుట సూర్యప్రభ లేక స్వయంప్రభయను వనంబుగలదు.
దీనియందు లోహితంబను కమలాకరంబున్నది. దీనియందు తాపిత్వంబనునది
యత్పన్నమై నదీరూపమున ప్రవహించుచుండును. ఈ నదీతీరమున దేవారణ్యంబను
వనంబుగలదు. అందు మణిభద్రుండును యక్షుఁడు గుహ్యకపరివారముతో వసివేసి
తుండై వసించియుండును.

—† కకుద్ధంతవర్షతము. †—

ఇది తైలానవర్షతమునకుఁ బశ్చిమంబునఁగలదు. దీనియందు సరోవరము
లున్నవి. ఈసరోవరములనుండి యుద్భవించి ప్రవహించునదే సరయూనది యగు
చున్నది. దీనితీరమున వైభ్రాజమను వనంబుగలదు. ఇందు, కుబేరానుచరుఁడగు
ప్రవహేతి సుతుఁడునగు బ్రహ్మధానుఁడు నివసించియున్నాడు.

—† అరుణ - మంజవంతరి - పర్వతములు. †—

ఈ రెండు పర్వతములు పై కటద్భుత పర్వతమునకు వెనుకభాగమందుఁగలవు. మంజపర్వతమునందు శైలోదంబును సరోవరమున్నది. దీనినుండి శైలోదమను నది ప్రవహించుచున్నది. ఈనది దక్ష, సీతయును నదులమధ్యఁ బ్రవహించి సముద్రమును చేరును. ఈనది శివునికి ముఖ్యస్థానము. దీనినే శిలానదియనికూడ చెప్పుదురు.

—† గారిపర్వతము లేక గారిశిఖరము. †—

శైలాస పర్వతమున కత్తరదిశనున్నది. ఇందుఁగాంచన వాలుకమను పుష్కరిణియున్నది. దీనినుండి బిందుసరోవరమును నది ప్రవహించుచున్నది. ఇచ్చట భగీరథుండనేక సంవత్సరములు గంగను దెచ్చుటకై తపంబుజేసెను. ఈగంగానదియెదు శాఖలై ప్రవహించి సముద్రమును జేరెను. ఈగంగ శివుని తపోయోగమహిమచే గట్టబడినందునఁ గుపితరులై శివుని నిగ్రహించి పాతాళమునకేగుటకు సమకట్టిన దానిని శివుండు దెలిసికొని బ్రహ్మవాక్యము స్మరించి వదలినందున నాగంగ ప్రవాహమాగ వెడలి అందులో నభిని, హ్లాదిని, ప్లావని, యను మూడుప్రవాహంబులు తూర్పుదిక్కునను, సీత, చక్షు, సింధు యను మూడు ప్రవాహంబులు పశ్చిమదిక్కునను, ఏడవది భగీరథుని వెంబడించి దక్షిణదిక్కునఁ బ్రవహించినది. భగీరథుని వెంబడించుటచేత భాగీరథియను పేరు దక్షిణదిక్కునవచ్చిన శాఖబడసెను. మరల దీని యంద నేకోవనదులు కలిసెను.

వసోష్ఠిక పారంబను నదీతీరమున సురభియను వనంబుగలదు. అరికు కుబేరాను చరుఁడగు హిరణ్యశృంగుఁడను బ్రహ్మరాక్షసుఁడు విద్యద్భుందములతోడ నివసించి యుండును.

హేమకూటపర్వతమున సరస్వతియను సరోవరమునుండి సరస్వతియను నది జనించెను. దీనినుండిజనించినవి గాంధారి, కల యను రెండునదులుగలవు.

మానస సరోవరమనునది హేమవత్సర్యమున దుత్తరదిశయందున్నది. దీని యందు, జ్యోత్స్న, అమృతకాంత యను నదులుపుట్టెను.

కురుదేశమున వైజయంబులను పండ్రెండు హృదంబులున్నవి. వీటినుండి, కాంతి, సంధ్యలను రెండునదులు ప్రవహించును.

—† సముద్రమున మునిగిన పర్వతములు. †—

ఋషభ, మైనాక, బాలక, చంద్రకాంత, దోణి, నుమహంత, చక్ర,

రుధికర, నారద, జీమూత, దావణాదులు. ఇవిచతుర్దిశలయందు మునిగియున్నవి.

—♦ సంవర్తక పర్వతము. ♦—

ఇది వజ్రమైనాక పర్వతంబుల మధ్యనున్నది. ఇది అగ్నిపర్వతము. ఇది ఉదకపానమును జేయుచుండును.

—♦ చిత్రసానుపర్వతము - మానసపర్వతము. ♦—

శుద్ధోదక సముద్రమునఁ బూర్వదిశయందుఁగలదు. ఇది ౨గింం యోజనాయితము. దీనికుత్తరమున మానసంబను పర్వతము ౨౪,౦౦౦ యోజనపరిమితి గలిగియున్నది.

ఇంకను వనేకపర్వతములు సముద్రమున మునిగియున్నవి. కాలానుసారముగ నన్నియు బయలుదేరి దెలియుచుండగలవు. ప్రకృతిపరిణామ ప్రవృత్తితో సర్వదాయుండునేగాని యూరకయుండజాలదు.

—o—

కింపురుషవర్షము.

శ్రీమద్భాగవతే - స్కంధ ౧ - అధ్యాయ. ౧౯ - పుట ౪౪౦.

క్రీశుకః - చూ॥ కింపురుషే భగవంతమాది పురుషం లక్ష్మణాగ్నిజం సీతా భిరామం రామం తచ్చరణ సన్నికర్షాభితతః పరమభాగవతోత్తమో హనుమాన్ సహః కింపురుషై రవిరతభక్తి రుపానైః ఆస్తిషేణేన సహగంధర్వైరనుగీయమానాం పరమకళ్యాణీ భర్తృభగవత్కథాం సంశృణోతి స్వయం చేపంగాయతి॥

ఓం సమోభగవతే- ఉత్తమశ్లోకాయ- సమ ఆర్యలక్షణ శీలప్రీతాయ- సమ ఉపశిషీతాత్మన- సమ ఉపాసితలోకాయ- సమస్సాధువాద నికర్షణాయ- సమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ- మహాపురుషాయ- మహారాజాయ సమఇతి॥ ౧ ॥

శ్లో॥ యత్ర ద్విశుద్ధానుభవైకమాత్మిం స్వతేజసాధ్వస్త గుణవ్యవస్థం॥ ప్రత్యక్షౌకాంతా సుధియోచలంభనం హ్యవామయాపం నిరహంప్రవద్యే॥ ౨ ॥ మర్త్యావతారస్త్రీహమర్త్య శిక్షణం రక్షిషధాయై వసకేవలంవిభో॥ కుతోన్యథాస్యా ద్విమతస్వఆత్మా సీతాకృతాని వ్యసనా నీకవ్రస్య॥ ౩ ॥ నవైవ ఆత్మాత్మవతాం సుహృత్తమసక్త ప్ర్రితోక్యాం భగవాన్వాసుదేవః॥ నప్రీకృతం కర్మల మున్నపి

తనలక్ష్యులించాపి విహాయమర్హః ॥ ౪ ॥ నజన్మనూనం మహతోన సౌభగం నచాపి
బుద్ధిర్నాకృతస్తాపహేతుః॥ తైర్యద్విస్సప్తానవినోవనాక సత్త్వకారసభ్యేబలలక్ష్యుణా
గ్రిజః ॥ ౫ ॥ సురోసురో వాధనరోధవానరః- సర్వాత్మనాయ సుసకృతజ్ఞముత్ర
మమ్॥ భజేతరామం మనునాకృతిం హరిం య ఉత్తరానన యతో-సర్వాదివమ్॥ ౬ ॥

శ్రీశింశురుష వర్షాధీశుడు అర్జునేనుడు. భగవంతుడగు శ్రీరామచంద్ర
మూర్తియు లక్ష్యులన కగ్రిజుండును, సీతాభిరాముండునగు మహాపురుషుని పాద
కమల సేవాసక్తుడను బరమభాగవతోత్తమండును నగు హనుమంతుండు శింశు
రుష వర్షులగు వ్రజలతోఁగూడి యవిచ్ఛిన్నకర్మ భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములతో
సర్వదా నుపాసించుచుండును. ఈ ఉపాసనా మూలమంత్రమును వై మూలము
నందుఁ జూచిగ్రహించవచ్చును.

—o—

హ రి వ ర్ణ ము,

శ్రీమహాభారతే - స్కంధ. ౫ - అధ్యాయ. ౧౮ - పుట. ౩౬.

హరివర్షచాపిభగవాన్ సరహరిరూపేణాస్తే- తద్రూపగ్రహణ నిమిత్తముత్ర
రత్యాభిధాన్యే ॥ ౧ ॥ తద్దయితం రూపం మహాపురుషగుణ భాజనం మహాభాగవతో
దైత్యదానవ కులతీర్థీకరణ శీలాచరితః॥ వృష్ణోదోఽత్య వధానాద నన్యభక్తియోగేన
సహ తద్వర్ష పురుషై రుపాస్తే ॥ ౨ ॥ ఇదం వోదాహరంతిః ఓంసమో భగవతే సర
సింహాయ నమస్తే జస్తేజసే ఆవిరావిర్భావ వజ్రినఖ వజ్రదంష్ట్రే కర్మాకయాన్
రంధయ రంధయ నమ ఉగ్రస్వభావాయ మహాత్మన- తమోగ్రినగ్రీన స్వాహా.
అభయమభయమాత్మని భూయిష్ఠాశ్చితి ॥ ౩ ॥ శ్లో॥ స్వస్త్యస్తువిశ్వస్య ఖలః శ్రుసీ
దతాం ధ్యాయంతుభూతాని శివంమిథోధియా॥ మనశ్చభద్రం భజతాదధోక్షతే
హ్యవేక్యతాం నోమతి రవ్యహైతుకీ ॥ ౪ ॥ మూగారదారాత్మజ విత్రబంధుషు
సంగోయదిస్యా ద్భగవత్ప్రియేషునః॥ యాప్రాణవృత్త్యా పరితుష్టలత్నవాన్ సిద్ధ్యత్వ
దూరాన్మ తథేంద్రియపీయః ॥ ౫ ॥ యత్సంగలబ్ధం నిజవీర్యవైభవం తీర్థంముహు
స్సం స్మృతతాం హిమానసం॥ హరత్యజోత శ్శృతిభిర్గతోం గజం కోవైససేవేత
ముకుంధ వికృమం॥ ౬ ॥ యస్యాస్తిభక్తిర్భగవత్సకించనా సర్వైర్గుణైః సత్రసమా

సతేనురాః। హరావభక్తస్య కుతోమహద్గుణా మనోరథే నాసతి భావతోబహిః॥౧౩
హర్హిసాక్షాద్భగవాన్ శరీరిణా మాత్కార్మమాణా మివతోయమీప్సిరం। హిత్యా
మహంస్తం యదిసజ్జతే గృహేతదా మహత్త్వం వయసా దంపతీనాం॥ ౧౪ ॥ తస్మా
ద్రితోలాగ విషాదమన్యమాన స్పృహభయదైన్యాదీమూలం। హిత్యాగృహం సం
స్మృతిచక్రివాళం స్మసింహచాదం భజతాకుతోభయం॥ ౧౫ ॥

ఈవర్షాధిపతి ప్రహ్లాదః, ఇదిదైత్యదానపులకు నిలయభూమి. వీరలందరు
దైత్యకులాధీశుండగు వృహ్లాదునితోఁగూడి సున్నాతులై సదాచార సంపదతో శ్రీ
లక్ష్మీస్థానింహవతారమూర్తివి, కర్మభక్తిజ్ఞాన యోగాదులతోఁ బరమభక్తితో
నాధితురు. వృహ్లాదానుచర దైత్యదానపులందరు వృహ్లాదునియందు పరమ
భక్తిభావముతో మెలగుచుందురు. కేవలపరమాత్మరూపముతో సీన్యసింహమూ
ర్తివి సర్వదా భాగినించి ధన్యలగుచున్నారు. దీని మూలమంత్రమును ఉపాసకులు
వైమూలమునందుజూచి గోపించవచ్చును.

కేతు మా ల వ ర్ష ము,

శ్రీమద్భాగవతే - స్కంధ. ౫ - అధ్యాయం ౧౮ - పుట. ౪౩౭

గద్యః - కేతుమాల భగవాన్ కామదేవస్వరూపేణ లక్ష్మ్యోప్రియచిత్తీర్ణ మూ
ప్రజాపతేర్దుహిత్యాణాం పుత్రాణాంచ తద్వర్షపతీనాం పురుషాయుషా హారాత్ర
పరిసౌఖ్యాతానాం యాసాంగర్భే మహాపురుష మహాస్త్రితేజ సోద్యేజిత తమోమన
సాం విధ్వస్తాః వ్యసవస్సంవత్సరాంతేనతరం॥ ౧౬ ॥ అతీవసులభిత గతివిలాస
లసిత దుదిరహాస లేఖాః లోకలీలయా కించిత త్తంభిత సుందర భూమిండల సుభగ
వదనారవింద క్రియారమాం రమయన్నా క్లేదీయాః కి రమయతే॥ ౧౭ ॥ తద్భ
గవతో మాయాభుయం రూపం పరమసమాధియోగేన రమాదేవీ సంవత్సరస్య
రాత్రిమప్రజాపతే ర్దుహితృభి రుపేతా హస్సుచ సంవత్సరాదిభిస్తద్భిభిరుపాస్తే॥౧౮॥
ఇదంచోదాహరంతి. - ఓం హ్రీం - హ్రీం - హ్రీం - ఓంసమా భగవతే - హృషీ
కేతాయ - సర్వగుణవిశేష విలశీతాత్మనే ఆకూలీనాం - చిత్తీనాం - చేతనాంచ -
విశేషాణాంచాధిపతయే జగదేశ్వరాయ - ఛందోమయాయ - అన్నమయాయ - అమృత

మయాయ- సర్వమయాయ- సహసే- ఓజసే- బలాయ- కాంతాయ- కామాయ
 నమస్తే- ఉభయత్రాభూయావతి ॥ ౧౯ ॥ శ్లో॥ స్త్రియోవస్త్రైస్తాన్వం స్వవృషేక
 మీశ్వరం హ్యురాధ్యతో కేవలి మాశానతేన్యమ్ తాసాం నతేవై పరిపాంత్యకత్వం
 ప్రియం ధనాయాంషీ యతోన్యతత్రా ॥ ౨౦ ॥ సవైకతిస్సాన్వద కుతోభయాన్వ
 యం సమంతతః పాతిభయాతు రంజనమ్ సకపవేత రథామిథో భయానై వాత్స
 లాభాదధిమన్యతే పరమ్ ॥ ౨౧ ॥ యాతస్యతే పాదసరోరుహార్హణం నకామయే
 త్సఖిల కామలంబటా తదేవరాశీప్సిత మీప్సితోర్భితో యద్భగ్నయాజ్ఞా భగవ
 ప్సితవ్యతే ॥ ౨౨ ॥ మత్సాప్రయత్నేన సురాదయఃప్రభో తస్యోత ఉగ్ర తపం
 ద్వియాదయః ఋతే భవత్పాద పరాయణాన్మ మాంవింద-త్యహం త్వద్ధదయా
 యతోజిత ॥ ౨౩ ॥ సత్త్వం మమావ్యచ్యుత శీర్ష్ణికవాదితం కరాంబుజం యద్విధ
 ధాయ సాత్వతామ్ భిర్జిమాం లక్ష్మనరేణ్య మాయయా క ఈశ్వరస్యే హిత
 మూహితం విభుః ॥ ౨౪ ॥

ఈ కేతుమాలవర్షంబునఁ బ్రజాపతికి రాత్ర్యభిమాన దేవతలనడి పుత్రికలును,
 అహరభిమానదేవులనడి పుత్రులుగలరు. రాత్రిందివాధిస్థాతలగు వారలే శతవత్సర
 రూపమగు నాయుర్దాయమును గణించుచుండురు. వారలే కేతుమాలవర్షమున
 కధిపతులు. మహాపురుషుడైన వారాయఃబునిఁ జక్రికాంతులు వీరిగర్భస్థజీవులను
 సంవత్సరాంతంబున నిర్జీవభావంబుగ బ్రసవింపజేయురు. అందుచేత శీలక్షికిని
 రాత్ర్యభిమాన దేవతలకును, అహరభిమాన దేవతలకును ద్వియంబుజేయదలంచి
 శ్రీధగవంతుడు ప్రద్యుమ్నరూపంబున వర్తించుచుండును. ఈవర్షపుజలు తనకు
 సంతానములు కలిగి దీర్ఘాయువులుగానుండుటకై రమాదేవిని అభిమాన దేవతలను
 ప్రద్యుమ్నమూర్తిని సర్వవిధములతోఁ గర్మభక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములతోఁ బ్రీతి
 కలుగులాగున ఉపాసించి సర్వసుఖ సౌఖ్యదలను బొందుదురు. ఈ ఉపాసనామూల
 మంత్రమును పైమూలమందుజూచిగోహించవచ్చును.

ఈవర్షమున స్వర్గగంగ మేరుపర్వతము పైవగల బ్రహ్మసరస్సునందుశేరి
 నాలుగుశాఖలుగా నలుదిశలందు జలపాతముగాఁ గిందఁబడును. ఇదియే మేరు
 పర్వత పశ్చిమదిశనుండి క్రిందికి కలావృతవర్షమునందుఁగల సుహర్షవర్షత శిఖర
 మునఁబడి మఱిల సీమాపర్వతముగాగల మాల్యవంత పర్వతము శిఖరమునఁబడి
 యీ కేతుమాలవర్షమునఁ జాక్షుష నామముతోఁ ప్రాచీనసరస్వతిగా బ్రవహించి

వశ్యమసికయందుఁగల లవణసముద్రముఁ జేరుచుండును. ఈనదీప్రవాహము నీ వర్షప్రజలందరినిఁ బుసితలుగఁజేసి ధన్యతఁగావించును. గంగామహిమ వర్ణనాతీతము.

రమ్య కవర్షము.

శ్రీమద్భాగవతే - సకంధే. ౧ - అధ్యాయ. ౧౮ - పుట. ౪౩౮+౪౩౯.

చూ॥ రమ్యకేషి- భగవతః ప్రియతమం మాతస్యమవతార రూపం తద్వర్ష పురుషస్యమనః పాక్ష్యదర్శితం ఇదానీమపి మహతా భక్తియోగే నారాధయతి.

ఇదంచోదాహరతి- ఓంనమోభగవతే ముఖ్యతమాయ నమస్తత్త్వయ పాణియాజనీ సహసే బలాయ మహామత్స్యాయ నమః॥ ౨౧ ॥

శ్లో॥ అంతర్యహిశ్చాఖిల లోకపాలకై రదృష్టరూపా విచరస్యరుస్వనః॥ స ఈశ్వరస్త్వం య ఇదం వశే యన్నామ్నాయథా దారుమయీం నరః స్త్రీయమ్॥ ౨౨ యం లోకపాలాః కిలమత్సర జ్వరాఃపితౄయ తంతోపి పృథక్సమేత్యచ॥ పాతుం నశేకుర్ద్వి పదశ్చితుష్పదస్సరీశృపం ప్లాన్సుయదత్రీదృశ్యతే॥ ౨౩ ॥ భవా యుగాం తాణామ ఊర్జమాలి ని త్నోణీ మిమామోషధి వీరుధానిధిమ్॥ మయాసహూరు కృమి తేజ ఓజసా తస్మైజగత్ప్రాణ గుణాత్మనేనమః॥ ౨౪ ॥

రమ్యకవర్షమునకు మరువధివతి. అతఁడు యుగాంతమందుఁజూచిన భగవత్స్వరూప మతస్యమూర్తిని అభివిచ్ఛిన్న కర్మభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యాదులతో సర్వదా స్తుతించుచు పరమభక్తితో నారాధించుచుండును. ఈ ఉపాసనా మూలమంత్రమును వైమూలమునందుఁ జూచి గోపించవచ్చును.

హిరణ్మయ వర్షము.

శ్రీమద్భాగవతే - సకంధే. ౧ - అధ్యాయ. ౧౮ - పుట. ౪౩౯

చూ॥ హిరణ్మయేతు భగవాన్నివసతి కూర్మతనం బిభ్రాణస్తస్య తద్ద్రియ తమాం తనుమర్మమాసహ తద్వర్షపురుషైః పితృగణాధిపతి రుపధావతి- మంత్రవిదం

చానుజవతిః॥ ఓం నమోభగవతే. అకూపారాయ- సర్వసత్త్వగుణవిశేషణాయ
నోపలక్ష్మితానాయ నమోవష్టిజేనమోభూమ్యే నమోవస్థానాయ నమస్తేఽతి-
యద్ద్రావమే తన్నిజమాయ యార్పితం చార్ధస్వరూపం బహురూపరూపితమ్॥
సంఖ్యానయస్యాస్త్వయథో చలంభ నాత్మస్యైవమస్తే వ్యవదేశరూపిణః॥ 30॥ జరా
యుజం స్వేదజమండజోఽబ్బిజం చరాచరం దేవస్థితమైందియమ్॥ ద్యాః ఖ-క్షీతి
త్వైల నఃత్వముద్రా దీప్తివగ్రహస్తే త్యభిధేయవకః॥ 31॥ యస్మిన్నసంఖ్యేయ
విశేషనామరూపాకృతౌ కవిభిః కల్పితేయమ్॥ సంఖ్యాయ యాతత్త్వదృశాపసియతే
తస్మై నమ స్సంఖ్య నిదర్శనాయ॥ 32॥

హిరణ్యవర్షమున శ్రీభగవంతుండు కూర్మరూపమునొంది వర్షించు
చుండును. పితృగణంబుల కధిపతియగు సర్వముండు భగవంతునికిఁ బ్రీయతమ
మగు నాకూర్మరూపమున నావర్షించుండు జనులతోఁగూడి సోత్రిములచేతను
మంత్రములచేతను మానసిక కర్మభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యదులతో నుపాసించును. ఈ
ఉపాసనా మూలమంత్రమును వైమూలమునందుఁ జాదిగఁపించవచ్చును.

కు రు వ ర్ష ము.

శ్రీమద్భాగవతం సంధం 9 అధ్యాయం ౧౮ పుట ౪౩౯

చూ॥ ఉత్తరేషు కురుషు భగవాన్యజ్ఞ పురుషః కృతవరాహ రూపః
తంతుదేవీ హేమాభూస్యహ కురుభిరప్భరిత భక్తియోగే నోపధావతి ఇమాంచ పర
మాం వారాహముపనివద మావర్తయతి॥

ఓం నమోభగవతే మంత్రితత్త్వలింగాయ యజ్ఞకృతవే మహాధ్వరావయ
వాయ మహీధరాయ మహాపురుషాయనమః కర్మశుక్లాయ త్రియుగాయ గుణాయ
నమస్తే యతి॥ 33॥ శ్లో॥ యస్యస్వరూపం కవయోవిపశ్చితో గుణేషు దారుష్పివ
జాతవేదనం- మథ్నంతి మథ్నామనసాది దృక్షువో గూఢం క్రియార్తైర్మథ సేరితా
త్మనే॥ 3౪॥ ద్రీప్యకీయాహేత్వయశేత కర్మభిర్యాగాగుణైర్వస్తు నిరీక్షి తా
త్మనే॥ అనిక్షమాంగాది శయాత్మబుద్ధి భిర్నిరస్త మాయాత్మరయే నమోనమః॥ 35॥
కరోతి విశ్వస్థితి సంయమోదయం యస్మేప్సితు సేప్సిత మీక్షీతుగ్గుణైః॥ నూనూ

యథాయో భృమతే తదాశ్రియం గాన్ధీవమస్తే గుణకర్మసాక్షిణే! 31 ||
 పృమభ్య దైత్యం పృతివారణం మృధేయోమాం రసాయా జగదాది నూకరః!
 కృత్వాగ్రిదంప్తే నిరగాదుదన్వతః కీడన్నివేధః ప్రణతోస్థితం విభుమ్! 32 ||
 ఇతి శ్రీ మద్భాగవతే మంచమహంధే అష్టాద శోధ్యాయః

కురువర్షమునందు భగవంతుడు వరాహరూపమున వర్తించు చుండును. భూదేవి ఇచ్చటి ప్రజతో అవిచ్ఛిన్నభక్తియోగమున నారాధించుచు ఉచనిష్ఠురై కృమును జపించుచుండును. కేవల యజ్ఞరూప భగవదవతార వరాహమూర్తిగఁ కర్మభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యాదులతో నారాధించి ధన్యులగుచున్నారు. ఈ ఉపాస నామాల మంత్రమును పైమూలమందు గ్రహించవచ్చును

ఈవర్షమున స్వర్గంగం మేరువర్షతముపైగల బ్రహ్మసరస్సునుండి ఉత్తరదిశ శాఖగా భద్రా యనుపేరుతో మేరుపరిమండి జలపాతముగ నిలావృత వర్షమునఁ గల కుముదవర్షత శిఖరమునఁబడి, మజల సీమావర్షతమగు నీలవర్షతశిఖరమునఁ బడి, మరల శృంగవర్షత శిఖరమునఁబడి కురువర్షమునందుఁ బ్రవహించి ఉత్తర లవణసముద్రముఁ జేరుచున్నది. ఈ గంగానదిమహిమ వర్ణనాతీతము. ఈనదియందు స్నానాదులొనర్చినవారు పరిశుద్ధులై ధన్యులగుదురు.

—!—

ష్ట ఙ్గ ద్వీపము.

శ్రీమద్భాగవతే - పంచమసూంధే - వింశోధ్యాయః - పుట. ౪౪౩

శ్రీశుకః - చూ! అతః పరంష్టాదీనాం పృమాణలక్షణ సంస్థానతో వర్ష విభాగోయథోద్దేశ మువవర్ణ్యతే! జంబూద్వీపో యావత్ప్రమాణ విస్తారస్తావతా త్సారోదధినా పరివేష్టితో యథామేరు ర్హంఖ్యాభ్యేన లవణో దధిరపి తతోపిద్విగుణ విశాలేన ప్లతాభ్యే నవరిక్షిప్తః! యథావర్షా బాహ్య్యావ వసేన! ౧ || ప్లత్యో జగబూపిమాణో ద్వీపోఖ్యాతికరోహిరణ్మయ ఉత్థితో యత్యాగ్ని రుపాస్తే సప్త జహ్వః తస్యాధిపతిః పీయవృతాల్మజ- ఇధృజిహ్వ- స్తంద్వీపం సప్తవర్షాణి విభజ్య సప్తేభ్యో వర్షానామేభ్య ఆత్మశేభ్య ఆకలయ్య స్వయమాత్మయోగే నోపరరామ! ౨ || శివం యతస్యం సుభద్రం శాంతం క్షేమ మభయ మమృతమితి వర్ణాణి- తేషుగిర యో వద్యశ్చన పైవాభిజ్ఞాతాః- మణికుట- వజ్రికుట ఇంద్రసేనో జ్యోతిష్కా

(9) సప్తద్వీప సముద్రముల చిత్రపట సంఖ్యల వివరము.

— పెద్ద సంఖ్యలు —

(౧) మేరోవరి పీఠము, (౨) సూర్యరథ ఈశాదండము యిరును, (మేరుపునకు సంబంధము) (౩) సూర్యుడు, (౪) సూర్యరథ పారథి అపూరుడు, (౫) సూర్యరథ చక్ర తీర్వాణి, (౬) సూర్యరథ ఈశాదండమునకును ధృవునికిగల సంబంధ రేండ్లవదండము (యిరును) (౭) సీతాయను పేరుగల గంగాధార, ఇది మేరుపీఠ మధ్యలోగల బ్రహ్మపురమునుండి వెడలి తూర్పుదిశనుండి గిండికి జల పాతముగా గంధమాదన పర్వతశిఖరమునఁబడి జంబూద్వీపములో దూర్పుదిశనగల భద్రాశ్వవర్షములోఁ బ్రవహించి దూర్పు లవగసముద్రములో గలియును. (౮) అలకనంద మేరుపీఠ మధ్యలోఁగల బ్రహ్మపురమునుండి దక్షిణదిశలోఁ గిండికి బడు గంగాజలపాతము. ఇది హిమాచలశిఖరమునఁబడి మనభారతభూమిలో బ్రవహించు గంగానది, (౯) భద్రాయను గంగా జలపాతము. ఇది మేరుపీఠమధ్యలోఁగల బ్రహ్మపురమునుండి ఉత్తరదిశలో వెలువడి జంబూద్వీపము నుత్తర దిశలోగల శృంగవర్చిశరంబునఁ బడి తురువర్షములోఁ బ్రవహించు గంగా ప్రవాహము (౧౦) చాతుష్ యను గంగాధార. ఇది మేరుపీఠ మధ్యలోగల బ్రహ్మపురమునఁ బశ్చిమ దిశనుండి గిండికిబడు గంగా జలపాతము. ఇది జంబూద్వీప పశ్చిమములో గల కేతుమాల వర్షంబున బ్రవహించు గంగా ప్రవాహము. (౧౧) మానసాత్తర పర్వత ముత్తరదిశనగల సుందరమగు విభావరయను గుభేరపురము, (౧౨) రాహు కేతువుల మండలము. (౧౩) సిద్ధచారణ మండలము. (౧౪) యక్షరక్ష రాక్షసాదుల మండలము. (౧౫) మేఘమండలము. (౧౬) సూర్యరథముయొక్క. (౧౭) సూర్య రథాశ్వముల కాడిమాను. (౧౮) సూర్యరథాశ్వ సప్తకము. ఛందోశ్వములు (అశ్వమున సప్త గుణములు గలది) అశ్వముల వివరము ముందు చిన్నసంఖ్యలలోఁ జూడము. (౧౯) మానసాత్తరపర్వతమున దూర్పుదిశనగల దేవధానియగు నింద్ర పురము (౨౦) లోకాలోక భగవతము. (౨౧) వృక్షభూమి (అగ్నిమార్గము). (౨౨) శుక్లోదక సముద్రము (౨౩) పుష్కర ద్వీపార్థభాగము (౨౪) మానసాత్తర పర్వతము, ఇది పుష్కరద్వీపమధ్యలో నున్నది. దీనిపైవనే సూర్యరథ చక్రము దిరుగుచున్నది. (౨౫) పుష్కరద్వీపార్థభాగము. (౨౬) క్షీరసముద్రము. (౨౭) శాల్యలీద్వీపము. (౨౮, దధిసముద్రము. (౨౯) శాశ్వదీపము. (౩౦) సర్పసముద్రము. (౩౧) కౌంచద్వీపము. (౩౨) సురాసముద్రము (౩౩) కళద్వీపము, (౩౪) ఇక్షుసముద్రము. (౩౫) ప్లక్షద్వీపము. (౩౬) లవగసముద్రము. (౩౭)

జంబూద్వీపము (దీని చిత్రేణ్డిన చిత్రపటమును జూడుము.) (3౮) మేరువర్వతము. దీనినిగురించి విశేషమును జూడుము. (3౯) మేరువర్వత మూలము. ఇది జంబూ ద్వీపముధ్యలోగల నిలావృతవృక్షధ్యలో నున్నది. (3౯) మేరువర్వతమూల వలయము. (౪౦) మానసోత్తర వర్వతమున దక్షిణదిశలోగల సంయమిపురము. (౪౧) మానసోత్తర వర్వతమున బశ్చిమదిశలోగల వారుణియరు వరణపురము. (౪౨) సప్తపాతాళాదులు. (౪3) మహాజలము (౪౪) సరకములు. (౪5) మహా భీకరకాలాగ్ని. (౪౬) జలము. (౪౭) కాలాగ్ని. (౪౮) సంరక్షణస్వరూప ఆది శేషుడు. (౪౯) ఆదికూర్మము. (5౦) ఆదియజ్ఞ వరాహము. (5౧) ఆధార కర్మ. (5౨) సప్తవరణములు.

ప్రక్షదీపాది పుష్కరదీపాంతములోగల వర్వతసంఖ్యల నడుల సంఖ్య లాదిగా విషయాదులను నాయా ద్వీపాదుల విషయ విమర్శనలోఁ జూడవచ్చును.

—† చిన్నసంఖ్యల వివరము †—

మేరువరిలోగల చిన్నతెనుగు సంఖ్య వివరము. (౧) ఇంద్రపురము సప్తద్వీప సముద్రముల చిత్రపటసంఖ్యల వివరము. (౨) అగ్నిపురము. (3) యమ పురము. (౪) వైకుంఠపురము. (5) విరుణపురము. (౬) వాయుపురము. (౭) కుబేరపురము. (౮) ఈశానపురము.

—† అంగ సంఖ్యల వివరము †—

(1) ఇంద్రవర్వతము (ప్రాగాదిగ) (2) జ్యోతిష్కృంగ వర్వతము. (3) నీలవర్వతము. (4) వైకుంఠి వర్వతము. (5) చిత్రేశిఖర వర్వతము. (6) స్ఫటిక కృంగ వర్వతము. (7) మరుత్పర్వతము (8) చంద్రాజనక వర్వతము. (9) ఈశాన వర్వతము. (10) సౌమనస్య వర్వతము. (11) రజతకృంగ వర్వతము. (12) సుమేరు మధ్యకృంగ వర్వతము. (13) వైడూర వర్వతము.

—† సూర్యరథాశ్వముల సంఖ్యల వివరము †—

“సోఅశ్వోవహతి సప్తనామ” అని ఉపనిషత్సమానము. అశ్వమన సప్తవిధ గుణములు గలదని యర్థము. గుణములే రంగులు. జలభూతముతో తేజస్సు చేరుట చేత రంగులుగా మారును. ఇవియే అశ్వములుగను (స్థూలరూపము) ఆకాశ

వాయువులో వేద ఛందస్సులుగను శేజోభూతముతో అమారుడుగను, యేకచక్రమే వృధివిగను, చక్రముయొక్క- త్రినాభులే త్రికాలములుగను సప్తాశ్వములే సప్తగుణ రూపముద్ర-ద్వీపములుగను దెలియవలెను.

సూర్యరథాశ్వముల సంఖ్యల వివరము. (౧) గాయత్రీ ఛందోరూపాశ్వము. (౨) బృహతీ ఛందోరూపాశ్వము. (౩) ఉష్ణిక్ ఛందోరూపాశ్వము. (౪) జగతీ ఛందోరూపాశ్వము (౫) తిష్ఠప్ ఛందోరూపాశ్వము. (౬) అనుష్టుప్ ఛందోరూపాశ్వము (౭) ఉక్తిఛందోరూపాశ్వము ఇవి సప్తగుణరంగులతోనున్నవి.

స్థూలరూప వృధివిగి (బ్రహ్మాండము) జలమే కారము. జేత్రీరూప బ్రహ్మాండములో సప్తద్వీప సముద్రములకు మూలకారణము శుద్ధోదకము, “అపావా ఇడగం సర్వం” సప్తద్వీప సముద్రముల చిత్రిపట సంఖ్యల వివరము అను ఉపనిషత్ప్రమాణానుసారముగ శుద్ధోదక సముద్రముతో సప్తవిధ గుణధాతు రూపాంతరములుగ సప్తవిధ సముద్రములును వీటిననుసరించి యీసముద్రములతో ఘనీభవించినవే సప్తవిధగుణధాతు రూపాంతర ద్వీపములు. ఇవి ఒకదానికంటె మరొకటి సూర్యములో గుణాధిక్య వర్ణములతో సర్వవిధముల బ్రకాశించి సుఖానుభవములుగా నున్నవి. వీటినే ఊరాదిగ లవణ సముద్రాంతములుగను, పుష్కర ద్వీపాంగ జంబూద్వీపాంతములుగను, బుర్రాణములందు స్థూలబోధగ చెప్పిరి. పుర్రాణములు స్థూలములు గాన స్థూలరూపబోధగ చెప్పబడెను. అదినుండి క్రిమముగ క్రిమముగఁ నధోముఖముతో నన్నియును స్థూలకామసగుణ రూపాంతరముల వరకు వచ్చుట సృష్టి సహజము. ఈస్థూల రూపాత్మేత్రాదుల ననుసరించి గలిగినవే జీవదేహములు. ఇందులో సూర్యములోనున్న శుద్ధోదకామృతరూప రసనుభాసింధులే శుద్ధోదక సముద్రము క్రిమముగాఁ నధోరూపాంతరములతో సప్తధాతు గుణరంగులతో సప్తవిధ ద్రవావరణములతోను సప్తవిధధాతు రూపపదార్థములతో సప్తద్వీపాదులుగ నున్నవి. ఇవి సాత్వికాది తామసాంతముతో నాయావిధ గుణ రూప రుచులుగ మధురాది లవణాంతములుగ మార్పుజెందినవి సుభాసింధువుతోనే సర్వాధారమై స్థూలజేహమునకు సృష్టిపితిలయాదులకుఁ గారణ శుద్ధోదక సముద్రముగా నున్నది. జలములో తేజస్సు చేరుటచే సప్తగుణరూప వన్నులుగ రూపాంతర వదార్థ సప్త ద్రవ్యములుగ ఆశ్వుములై ప్రకాశించినవి. వీటినే ఛందస్సులుగ చెప్పదగును. మిగత విషయాదు లాయాద్వీప విషయాదులందు చూడవచ్చును.

—* ది వ్య మే రు వ (సు మే రు వ) వి వ య ము. *—

మేరువ విషయము సామాన్యముగ సర్థముగావి విగూఢ రహస్యముగ నున్నది. ఇది తెలియకను విచారము లేకను సామాన్య భావములు పైకి స్ఫురించు పురాణములఁ జదివినవారలు వేదవిజ్ఞానము లేకను నుపాసనాది యోగవిజ్ఞానము లేకను బలువిధములుగఁ దాము కేవల కృత్రిమభూత స్థూలరూపగుణ వ్యక్తిబద్ధులై సందునను గేవల స్థూలరూప జడవస్తు దర్శనముగనే భావించినచో నదెట్లుగువడు నవకాళ మేలగునగునో యోచింపరైరి. ఇది యీశ్వరాంశ చైతన్య తేజోవీర్యమే గాని జడపదార్థముగాదు. భూతముగాదు, తమోగుణముతో దర్శనముగాదు. జీవు జీ విధముగ నాత్మనుండి మాయతో నావరణగుణ భూతాదులతో విరాడాదిగ వింత పరమ రాగలిగినో యటులనే జడభూత జ్ఞేత్రాదులు దీమేరువు చైతన్యపర భూత రూపమై యాకాశాదిగఁ బంచభూతములందు నాయా గుణవికారరూపాదులతో జడచేతనాచేతన చిజ్జతభూతములకు ముఖ్యాధార జీవచైతన్యమై సృష్టి స్థితిలయాదు లను గలుగఁజేసి ప్రకాశించఁజేయుచున్నది ఇది సమస్త మహాపంచభూత శక్తి ములో మేరువుగను, చైతన్య జీవదేహములలో వీణాదండముగను, బ్రణవాది కబ్బ మాత్మకా స్వరూప పరావశ్యంతి మధ్యమ వైఖరిలో సర్వవాఙ్మయ అక్షరస్వరూప మూలబీజ చైతన్య సువర్ణస్వరూప ప్రణవ బీజముగను, మూర్త్యాదులలో మూల బ్రహ్మగను, నానావిధగుణస్వరూపములతో సర్వమూలాధారి చైతన్య వీర్యవంతమై యున్నది. ఇదే సర్వజీవ దేహములలో సర్వజీవోత్పత్తి కై బిందురూప చైతన్య వీర్య రస స్వరూపముతో, బంచభూతములతో పంచేంద్రియ స్వరూపేంద్రియముగ సర్వ జీవోత్పత్తికిఁ గారణరూపాంశమై యున్నది. ఈమేర్వొకమే లేనిచో జగత్తేలేదు. సర్వదా ప్రళయమే యుండును. దీనితో నన్నియు నాకర్షించఁబడి సృష్టిస్థితిల యా దులు గల్గి విరాడ్వీశ్వరుని యనిపించుకొనుచున్నది ఇది సూత్రోపాసాది చైతన్య స్వరూపము. కనుక ప్రతిదానియందు నేది మూలాధారమాత్రమో యదియే మేరువు అందుచేతఁ బురాణములందుఁ బంచభూతాత్మిక స్వరూపగుణరూపాదులతో నాయా భూతప్రధాన పురాణములందు నాయా భూతగుణములుగ వర్ణించిరి. పరస్పరమన మహదాకార స్వరూపమని యర్థమేగాని సామాన్య తమోరూపగుణ జడస్థాణు మేతమాత్రముకాదు. అటులేనిచో మేరువును జుట్టి సర్వము దిగుచున్నదని పురాణములందున్న బ్రహ్మణమున కేమియర్థము? ఈ యాత్మాచైతన్య వీర్యతేజస్సునకు సర్వతత్త్వములు గుణములు కర్మభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములు యోగాదులు సర్వ

కిందు మేరువును మధ్యలోఁ జేసుకొని నిరంతరము భ్రమణగలిగి తిరుగుచున్నది. దీనినే శిశుమూరమునను, దమార్ధ్యకాదులలోను, బృథివ్యాద్యాకాశాంత భూత లోకాదులు, లోకస్థులును కర్మల సంయోగముతో భ్రమణతో బద్ధులై యీ దివ్య సుమేరువును బ్రదక్షిణముగాఁ దమధవ్యతకొరకై యధ్యాత్మికముతోఁ దిరుగుచున్నారనే దలంచుట ధన్యశీవుల మార్గము. ఈ మేరువే మధ్యలో లేనిచో సర్వము నకు భ్రమణయేలేదు; కాలకర్మల సంయోగమేలేదు. ఏమియును లేదనే భావము. కేవల సుపూర్ణమే. ఈ మేరువునకే తేత్రజ్ఞఁడనియు పురుషునియుఁజేరు. ఇట్టి దివ్య సుమేరువును జూపించమనినఁ గేవల తమోగుణ జడచక్రభూత తేత్రములుండెట్లు చూపించనగునో యోచించవలెను. ఎవరికి వారే యోచించవలెను. పురాణములన్న నేమి! ఎందుకుఁ బురాణములు చెప్పఁబడెను. అల్పబుద్ధులకును విజ్ఞానసముపార్జనము నేమి; బ్రాహ్మరంభించిన వారికిఁ బురాణములు స్థూలముగ బోధింప వ్రాసిరి. మేరువు యన సామాన్య శబ్దవాచ్యముగాదు. “దివ్య శబ్దవాచ్యముతో దాని నుచ్చరింపవలెను. చక్రకృత కాలములో నీదివ్య శబ్దము సర్వత్ర సామాన్యముగ నుచ్చరించుట చేత నీది సామాన్యవాచ్యముగ నీ లోకమున వ్యవహరింపబడుచున్నది. కేవల మీశ్వర చైతన్యమునకుమాత్రమే యుపయోగించవలెను. కాన ‘దివ్య’మేరువనియు సుమేరువనియు నుచ్చరించివచ్చో నది గోచరించును. మేరువుతోనే భ్రమణ, భ్రమణ యున్నంతకాలము మేరువ యుండితీరును. భ్రమణతోనే వంచభూతము లుండును. భ్రమణతోనే కాలకర్మలు నుండును. ఉండినచో నన్నియు నుండవలెను. లేనిచో నన్నియును బోవలెను.

పురాణములందు దివ్యమేరువును బైభాగమున విశాలముగను, గ్రింది భాగము దక్కువగను వర్ణించిరి. అనగా సమష్టిరూపముతో సర్వజేవరూపిగాగల వారలకును దివ్యజ్ఞానమునకును బ్రకాశమువకును, శిరస్సుగా నసంతరూపముతోఁ బూర్ణముగను గ్రహముగఁ గ్రిందికి వచ్చుటలో వ్యష్టిరూప వీర్యబిందువుగ జీవోత్పత్తికిఁ గారణముగఁ దమోలోకమునందుఁ గొంచెము నున్నదని తెలియవలెను. ఇది వీర్య బిందువగుటచేత తేత్రము నాకర్షించి యున్నది. ఇటులనే యీ బ్రహ్మాండములో నుపరిలో దివ్య మేరువు విశాలాధేయమై దేవతలకు ఋషులకు నిలయమై జ్ఞానతేజోఽఽర్ధ్యరేతస్సై మహర్లోకాదిగ సర్వాంతముతో స్వరూప కారణముఁ బూర్ణముగుచున్నది. వ్యష్టిలో బిందువుగను (జీవుడుగను) సమష్టిలో స్వరూపము గును (అత్మ). అందుచేత దివ్యమేరువు గ్రిందిభాగమగుచుగను నుపరిలో విశాలము

గను నున్నదని భావము. దివ్యమేరువు వృక్షాణువులో సంఖ్యావాచకముగ లక్ష వరిమికినిఁ జెప్పిరి. ఇందులోఁ బదునారుసంఖ్యల వృక్షాణుము జంబూద్వీపమధ్యలోఁ గల ఇలావృతవర్షమధ్యలోఁ గలదు. అదియే దీనిపాత్ర ఇళ యన (స్త్రీ)కిని భూమికిని యర్థము. ఈరెండు శ్రీవిష్ణువు భార్యకుఁ బేర్లు. అనగా జ్యేష్ఠి రూపముగఁ బృథివీ మధ్యయోనిలో నున్నందుచేత నిది. బిందురూప పోడశకళాత్మకముగ నుండును. జీవుల జన్మభూమియగు జ్యేష్ఠిము మేరురూప వీర్యమునకు (బిందు పాత్రనకు) స్థానమై పోడశసంఖ్య కళాత్మకముగ నున్నదని భావము. ఉపరిలో విశాలమైన బడినాల్గువేలని చెప్పిరి సమష్టి పూర్ణములో నెనుబడినాల్గులక్షల జీవరాసులకు స్థానమని తెలిపిరి. జీవరాసులకు భూమిజ్యేష్ఠియూ, యోని మధ్యస్థానము. యీ భావమున కనుగుణ్యముగ జంబూద్వీప మధ్యనిళావృతవర్ష మధ్యలో మేరువు పాత్ర గూడనన్నది. అందుచేత దివ్యమేరువు చైతన్య వీర్యస్వరూపముగఁ గూడనన్నదని భావము. ఇట్టి దివ్యమేరువును జూడదలఁచిన స్వవీర్యమునే చూడఁదలఁచిన వారలగుదురు. ఇది స్థూలరూపముతోఁ గర్మేంద్రియాదులకు నిలయమగు జ్యేష్ఠిములకు వీర్యము వంటిది. దీని యుపఃపీఠమే జీవదేహములో హృదయ స్థానము. హృదయము సర్వదేవతలకును, నుపాసనలకును, యోగాదులకును, విశాల తేజో పీఠ కేంద్రము. సర్వమునకు నాశ్రియస్థానము. దివ్యమేరువు స్వరూపముతో నాత్మగను, పృష్ఠిచేతనభూతాదులలో తేజోవీర్యముగను, అచేతన స్థూలభూతాదులలో మేరువుగను దెలిసి యుపాసించినచో ధన్యులగుదురు. ఇట్టి దివ్యమేరువును గేవల పృథివీరూప స్థానపుగా సగుణారాధకులకును, బ్రాగ్భులకును స్థూలబోధగాఁ జెప్పఁబడినది. దీనినే పరమావధిగా భావించక క్రిమముగా నేచిధముగ నున్నదో వేదవిజ్ఞానముతో నుపాసించి ధన్యులుగావలెను. పుణ్యములకంటె వేదములు పరమావధి వృక్షాణుసత్యములు పురాణములతో సామాన్య బోధ యగునేకాని పరమావధిగాను. జవమాలిక (కావళము) మధ్యలో మూలముగనున్న దానిని దివ్యమేరువు సంజ్ఞగాగూడ జెప్పిరి. సర్వమార్తృకావర్ణములలోఁ డుండుమేరువుగను, వేదమంత్రములలోఁ బ్రణామమే చేరువుగను జెప్పిరి. మూర్తులలో సదాశివుండు మేరువు. స్వరూపముతో నాత్మయే మేరువు. ఈలాగున సర్వవిధముల స్వరూప మూలముగను, అత్మచైతన్య తేజోవీర్యముగను దెలియడమే యుపాసన యోగ విధానము. మేరుల్లంఘనముఁ జేయరాదని వృక్షాణువచనమున్నది. మేరుల్లంఘనమే యాత్మోల్లంఘనమగును. మేరువునకు మూలాధారకమలమగు పృథివీభూత

తేత్రీమందు మనదేహములోఁ బ్రాణసత్యగు బ్రహ్మయు గణపతియు నుండుట. వీరిపై నాపోభూత రసస్వరూప మేరుసంబంధ కమలమందు శ్రీవిష్ణువు గలడు. అతనిపై జగదాత్మ తేజస్వరూపాతిత్వమును నతనిపై వాయుస్వరూప రుద్రుఁడును, నతనిపై నాకాశస్వరూప సదాశివుండును నాధారాధేయ స్వరూపులై యున్నారు. సుషుమ్నకుగూడ స్థానము మేరువు. ఈమేరువునకుఁ బ్రతిస్వరూపమే జీవదేహము లలో వీణానాదము. దీని నాశ్రయించి సుషుమ్నయు, షడాధారకమలములు, దీని యందధిదేవతలు, నురరి నవాసాగ్రము సర్వాధార పీఠముగను, సూర్యాసింధువును గలవు. ఇట్టి యనంతరస్వరూప దివ్యమేరువును (బంగారు కొండను) వివేక విజ్ఞానముతోఁ దెలియక కృత్యక్ష బాహ్యగోచరమునకుఁ జూపునున్నచో శ్రీరామ చంద్రుడు తన బాల్యములోఁ బ్యూలోకమున బ్రాకాశించుచున్న చంద్రుని తన నేత్ర సమీపములో వృత్యక్షముగ జూపుమని చెప్పిన మూర్ఖదశవలెనగును. ఈ మేరువు ఆకాశభూతముతో సర్వావకాశ స్వరూపముగను, వాయు భూతముతో ధ్రువ రూపముతో వాయు సూత్రముగను, తేజోభూతముతో అదిత్యునితోఁ తేజో సూత్రముగను, (బంగారుకొండ) జలభూతముతో జంద్రరూపముతోఁ జలసూత్రము గను వృద్ధివీభూతముతో వృద్ధినివాక్రింది భూభరవర్వతాకార సూత్రముతోఁ నృప్తి స్థితిలయాది గుణములతో సర్వాధారమహదాకారభూత సునర్ణకాంతితో దివ్యమేరువుగ బంగారుకొండగ నున్నదని విర్ణించిరని భావము. దివ్యమేరువు దివ్యదేవతలకును, మహర్షులకు సూర్యరేతసులకును, సుమేరువు సువర్ణాక్షరములకూ సువర్ణమాల మేరు వక్షరప్రణవబీజముగను తేజస్సుతో సువీర్యముగను, వేదముతో జ్ఞాన స్వరూపముగను నాడిసూత్రములలో సుషుమ్నగను, సర్వస్వరూప పూర్ణములో నాత్మగను దెలిసినవారలకుఁ జూడ సాధ్యమగునుగాని మూఢాసురులెంతమాత్రము సమీపించజాలరు, జూడజాలరు. వారికి తమస్సే మేరువ, మేరువన బురుష సూక్తమే, పురుష స్వరూపమే, దీనికి భూతాద్యావరణములన్నియు తేత్రీస్వరూప యోగులు. అందుచేత వన్నియు మేరువునాకర్షించి బద్ధమై యున్నవి. తేత్రీజ్ఞుడే మేరువు దీని నాశ్రయించినదే కుండలినీశక్తి. దీనిమూలములో నున్నదే అధఃకుండ లిని. దీని కూర్ధ్యములో నున్నదే సూర్యకుండలిని. ఈమేరువు శ్రీవిద్యలో భూవృష్ణారముగను, మేరు ప్రసారముగ నుపాసకులకు నారాధనరూపముగ నున్నది. అధోముఖముతో నృప్తిని, సూర్యముఖముతో మోక్షములకుఁ గారణముగ నున్నది. ఇంకను సనేక విషయాదులు గలవు.

ధూమ్రోవర్ణో హిరణ్యగ్రీవో మేఘమూల ఇతిసప్త సేతు శైలాః 3 || అరుణా సృమణా
అంగిరసీ సావిత్రి సుప్రభాతా ఋతంభరా సత్యంభరేతి మహానద్యః- యానాంజ
లోవస్పర్శన విభూత రజస్తమసో హంసవతంగ గోర్ధ్వా యన సత్యాంగ సౌజ్ఞాశ్చ
త్వారోవర్ణా స్సహసాయుషో విబుధోవసు సందర్శన వృజననాః స్వర్గద్వారం
త్రీయ్యువిద్యయా భగవంతం త్రీయీ మయం సూర్యమాత్మానం యజంతే ౪ ||
వృత్తస్య విజ్ఞోహవం యత్సత్త్వస్య బ్రహ్మణ అమృతస్య మృతోవ్యశ్చ సూర్య
మాత్మాన మిమహీతి ౫ || ప్లక్షోదిషు వంచసు పురుషాణామాయు రిందియ
మోజస్సహోబలం బుద్ధిర్విక్రమ ఇతిత సర్వేషా మాత్మత్రికీ సిద్ధిరవిశేషేణ వర్ధతే
ప్లక్షు- సమానే నేక్షురసో దేనావృతో యథా ||

ఈద్వీపము జంబూద్వీపమునకు వైన చుట్టుచుట్టి వలయాకారముగనున్నది. దీని వైశాల్యము ౨౦౦౦౦౦ (లక్షల) యోజనవిస్తీర్ణము. దీనికుపరితో ఇతఃపర సముద్రము చుట్టు చుట్టియున్నది. ఈయిత్సుగముద్ర వైశాల్యము ౨,౦౦,౦౦౦ (లక్షల) యోజన విస్తీర్ణమే. ఈ ద్వీపమునందు గొప్పదియగు ప్లక్షవృక్షముండుటచేత దీని కాపేరు గలిగెను. ఈవృక్షము బహువృక్షాక వంతముగను సున్నతముగను నుండును. దీనిమూలము సప్తజ్వాలలతో అగ్నిహోత్ర ప్రకాశముతో నుండును. దీనినిఁ బ్రియవ్రతునికుమారుఁడు ఇద్ధృజిహ్వఁడు బహుకాలముపాలించి తన ఏడ్వయ్య కుమారులకుఁ బంచివెట్టెను. ఈభాగములకుఁ దనకుమారుల నామములనే యుంచెను. పిమ్మట తాను భగవిదుపాసనా యోగముతో ముక్తుఁడయ్యెను. (౧) శివము, (౨) యశస్వరు, (౩) సుభద్రము, (౪) శాంతము, (౫) క్షేమము, (౬) అభయము (౭) అమృతముని ఏడు నాభాగములపేర్లు. ఈ పేరులుగలవారలే రాజులు.

ఇందలివదులేడు. (౧) అరుణ, (౨) వృషభి, (౩) అంగీరస, (౪) సావిత్రి, (౫) సుప్రభాత, (౬) ఋతంభర, (౭) సత్యంభర. ఈవదులయందున్నాన మాచరించువారలకు రజస్తమోగుణములు తొలగి సర్వగుణాభివృద్ధితే ప్రణయూర్తు లగుదురు.

సీమావర్వతములేడు. (౧) మణికూటము, (౨) వజ్రికూటము, (౩) ఇంద్ర సేనము, (౪) జ్యోతిష్మంతము, (౫) ధూమ్రోవర్ణము. (౬) హిరణ్యగ్రీవము, (౭) మేఘమూల. ఈవర్వతములే యందలి భాగముల కెల్లలు.

ఇచ్చట చాతుర్వర్ణమువారలుందురు. (౧) హంసలు, (౨) వతంగులు,

(3) ఊర్ధ్వాయనులు, (ర) సత్యాంగులు. వీరల సంతానరూపాదులు దేవతలను మించియుండును.

వీరి ఉపాసన:- వేదోక్త కర్మమయుఁడును, వేదమయుఁడును, ఆదిత్య స్వరూప శరీరుఁడునగు, భగవంతుని సర్వదా ధ్యానాదియోగములతో బూజాదుల తోను, జగత్కారణుఁడనియు, నిర్వికారుఁడనియు, నిరతిశయఫలదాతమనియు, బంధమోక్షహేతుఁడనియు, జగన్నాథుఁడనియు, సూర్యుడనియు నొప్పుచున్న ఆదిత్యుని సర్వదా ఉపాసించుచున్నారు.

వీరల యాయువు వెయ్యిసంవత్సరములు. వీరలు మనోబలముగలవారు. ఇంద్రియవటుత్వమును, దేహబలమును, బుద్ధిబలమును, సర్వలకును సహజములుగా నుండును. ఈదీప్తివములో ఉద్యానములును, అగర్తలును, కొలనులును, అన్నివైపు లందుండును.

షట్ప్రకోపాసకులకు నీదీప్తివము స్వాధిష్ఠానచక్రము; స్థావరము స్వాయంభువ లింగము; నిత్య క్లిన్నాశక్తి నిత్యవామము; ఈబీజము: ఇంస్పరము; శుక్లఋక్ష ద్వితీ య తృతీయ చంద్రకళాయుగ్యము బహుశవక్షము త్రయోదశి చతుర్దశీయుగ్యము, ఋక్షద్వయ సామరస్యముచే చంద్రకళాత్మకముగ నుపాసింతురు.

కు శ ద్వీ ప ము.

శ్రీమద్భాగవతే వంచమస్కంధే ౨౦ అధ్యాయం పుట ౪౪౪.

ఏవంసురోదాద్భూహస్త ద్విగుణః సమానే నావృతోఘృతోదేవ యథాపూ ర్వం కుశద్వీపం- యస్మిన్ కుశస్తంభో దేవకృత స్తద్ద్వీపఖ్యావ నోజ్జ్వలన ఇవావరః స్వకష్ట ప్రష్పరోదిపాదిశోడశ విరాజయతి॥ ౧౧ ॥ తద్వీపవతిః ప్రైయవృతో రాజాహిరణ్య రేతానామ స్పంద్వీపం సప్తభ్యస్స్వ సుతేభ్యో యథాభాగం విభజ్య స్వయంశు తపత్యితే॥ ౧౨ ॥ వసు, దాన, దృఢరుచి, నాభిగుప్త వత్యవృత, విహృ, వామదేవ, నామధ్యః పుత్రేభ్యః॥ తేషాం వర్షేషు సీమాగిరయో నద్యశ్చా భిజ్ఞాతా స్సప్తసప్తైః॥ ౧౩ ॥ బభృశ్వతు శృంగః కపిలశ్చిత్రకూటో దేవానీక. ఊర్ధ్వలోమా దృవిణ ఇతి॥ ౧౪ ॥ రసకుల్యా, మధుకుల్యా, శుత్రవిందా, మిత్ర విందా, దేవగర్భా ఘృతమృతా, మంత్రీమాలేతి, యాసాంపయోభిః కుశద్వీపా

కసః, కుశలకోవిదాః ఆయుక్తకులక సంజ్ఞాః భగవంతం జాతవేదస్వరూపిణం కర్మ
కౌశలేన యజంతే॥ ౧౧॥

శ్లో॥ పరస్య బ్రహ్మణ సాక్షాత్కారవేదో నిహవ్యవాబ్! దేవానాం పురు
షాంగానాం యజ్ఞేన పురుషం యజేతి॥ ౧౨॥ తథాబహిః క్రింద ద్వీపాద్వి
గుణః సమానేన దధిమంధోదేనపరిత ఉపక్తస్తో నృతోయథా కుశద్విపాః ఘృతో
దేన॥

ఈద్వీపము వెలువల సురాసముద్రముచే ఆవరింపబడియున్నది. ఈ ద్వీపము
క్రింది భాగములోకూడ సురాసముద్రము వరణముగనున్నది ఈద్వీప వైశాల్య
యెనిమిదిలక్షల యోజనములు. దీనికి సమానముగనే ఉపరిలోనున్న ఘృతసముద్ర
వైశాల్యము యెనిమిదిలక్షల యోజనములు. దీనియందు కుశస్తంభ మొకటి యగ్ని
వలె పశుబ్రహ్మముతో బ్రహ్మచే నిర్మితమై యున్నందుచేత దీనికి కుశద్వీపమని
సార్థక నామము కలదు. ఈకుశస్తంభముయొక్క వెలుతురు అరుణరేణుముల కాంతి
వలె దశదిశలయందు వ్యాపించియుండును. ఈద్వీపమునకు చీర్యవృత్తును కుమా
రుడు హిరణ్యరేత సుండధిపతి, ఇతడు కొంతకాలము పరిపాలించి ఈద్వీపము నేడు
విభములుగా విభజించి, తన యేడ్వరుకుమారులను రాజ్యాభిషిక్తులుగచేసి తాను
దశంబునకేగి ముక్తినిజించెను. ఈద్వీపాధిపతులనామములచేతనే నీయేడ్వరుముల
నామములు బ్రహ్మచేరి వ్యవహరింపబడుచున్నవి. దీనియందు వర్షవిభాగములుగ
యేడు సీమావ్యవస్థలున్నవి. అవి (౧) బభ్రువు, (౨) చతుశ్శృంగ, (౩) కపిల,
(౪) చిత్కూట, (౫) దేవానీక, ౬) ఊర్ధ్వకోమ, (౭) ద్రవిణ.

వర్షాధిపతులు: (౧) వసువు, (౨) చానుడు (౩) దృఢరుది, (౪) నాభి
గుప్తుడు, (౫) సత్యవృతుడు, (౬) విభీనానుడు, (౭) దేవనానుడు వీరలచే
బరిపాలితములైయున్నవి.

ఈ ద్వీపమందుగల మహానదులు: (౧) రసమూర్తి, (౨) మధుకుల్య,
(౩) శుత్రవింద, (౪) మిత్రవింద, (౫) దేవగర్భ, (౬) ఘృతమృత, (౭) మిత్ర
మూల యను నామములుగలవి అందలి పక్షిలు మహాపవిత్ర నదీజలంబుల స్పర్శచే
విదూతకల్మషులైరి. ఈద్వీపమందు, (౧) కుశలులు, (౨) కోవిదులు, (౩) ఆభియ
క్తులు, (౪) కులకులని చాతుర్వర్ణ్యంబుల వారలుగలరు. వీరగ్ని స్వరూపుండగు
భగవంతు నారాధించి ముక్తింతురు. “పరమేశ్వరా జాతవేద స్వరూపుడవై యజ్ఞ
రూపుండవై ఇంద్రాదిదేవతలకు హవిర్యాగంబులను గొనిపోయి తృప్తిపరుచు

చుండును. శ్రీ భగవదంశ స్వరూపులగు ఇంద్రాది దేవతలందు అంతరాత్మయగు పరమాత్మరూపుడుగ యాగాదులతో యజ్ఞరూపుండవై తృప్తిజేసి బీరిని గలిగించి అనుగ్రహింపుమని సర్వదా అగ్నిరూపుని ధ్యానించి పూజించుచుండుదురు.

శ్రీ విద్యతో వట్టుకొనిన సకులు కుశద్వీపస్థానమునాభిగను, మణిపూర చక్రముగను, నిత్యనామకచంద్రాక శుక్లవక్షుమందు చతుర్థిపంచమీ యుగ్మాధిపత్యముగల భేరుండావహివాసిని శక్తిగను కృష్ణమందు ప్రతిపదాది చంద్రకలాగణన తారుమారగుచున్నవలె సామంత శివదూతీ మహావక్షేప్తరీ శక్తియుగ్మముగను తత్త్వాయా విసర్గించుచుబీజములగు హింకారస్వరోధ్వ యుగళముగను ధ్యానించి ఆరాధించుచుండును.

—o—

కౌంచద్వీపము,

శ్రీమద్భాగవతే - కంచముస్కంధే - వింశోధ్యాయః - పుట. ౪౪౪.

తథాబహిః కౌంచద్వీపా ద్వీగుణః సమాసేన దధిమంధోదేవ వరిత ఉడల్లు ప్రోమతోయథా కుశద్వీపా ఘృతోదేవ యస్మిన్ కౌంచోనామ వర్షత రాజోద్వీపనామ నిర్వర్తకతస్తే॥ ౧౭॥ యోసా గుహావ్రహరణో న్నధిత నితంబ కుంజోపి దధి మంధోదేవా సిచ్యమానో భగవతావరుణే నాభిగుప్తా విభయో బభూవ॥ ౧౮॥ తస్మిన్నపి ప్రేయవ్రతో ఘృతపృష్ఠోనామాధిపతిః స్వేస్వేద్వీపే వర్షాణి సప్తధావిభజ్యతేషు పుత్రణామసు సప్తరిక్తాదా వర్షచా నివేశ్యస్వయం భగవా భగవతః పరమకల్యాణ యశ న ఆత్మభూతస్య హరేశ్వరణారవింద ముపజగామ॥ ౧౯॥ ఆయోదో మధుసూహూ మేఘవృష్టసుసదామా ఋషీజ్యో తోహితార్ణో వనస్పతిరితిఘృత పృష్ఠసతాః తేషాం వర్షగిరయస్సప్త సప్తైవ నద్యశ్చాభి ఖ్యాతాః॥ ౨౦॥ శుక్లో వర్ధమానో భోజన ఉపబర్హణ ఆనందో నందన స్సర్వతోభద్ర ఇతి అభయా అమృతేఘా అర్యకా తీర్థవతీ తృప్తిరూపా వవిత్వతీ శుక్లేతియాసామంభః పవిత్రం సకల ముపయుంజానాః - గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంతానవర్షపురుషా ఆప్రేమయం దేవమయమపాం పూర్ణేనాంజలినా యజుతీః॥ ౨౧॥

శ్లో॥ అపాపురుష వీర్యా స్థపునంత్యో భూర్భువస్సుః॥ తానః పునంత్యమీ పశుభ్యు స్సృతామాత్మ నాభువతి॥ ౨౨॥ చూ॥ ౩౪౦ కరస్తాద్దధి మంధోదా

త్వరిత ఉపవేశిత శ్వాకద్వీపా ద్వాత్రింశల్లక్ష యోజనాయామః సమానేన చక్షీరో
దేన పరివేష్టితో యస్మిన్ శాశోనామ మహీరుహః॥

ఈద్వీపమున కుచరితో దధిసముద్రము చుట్టుచుట్టి ఆవరించియున్నది. ఈద్వీ
పము క్రిందిభాగములో ఘృతసముద్రము ఆవరించియున్నది. ఈద్వీపవైశాల్యము
బహునాటులకలయోజనములు. దీనికుపరిలోగల దధిసముద్ర వైశాల్యము బదు
నాటులకలయోజనములు. ఈద్వీపమందు క్రాంతిచర్యతమున్నందుచేత నాచేరుతో
ఖ్యాతిజెందెను. పూర్వము కుమారస్వామికిని కరకురామునకును గల బలమును
పరీక్షచేయుసమయములో కుమారస్వామి బాణములచే భిన్నమై దధిసముద్రము
నందు మునుగగా మరల వరుణదేవునిచే రక్షితమై పూర్వస్థానముకేరి నిలిచెను. ఈ
క్రాంతిచర్యతముయొక్క పక్షలెగిరిపోవఁగా మూలమునిలిచి ధధిసముద్ర ప్రభల
తో ఆవరింపఁబడియున్నది. ఈద్వీపమును బ్రీయవీరుని కుమారుండు ఘృతవృ
ష్ణుండనురాజు పరిపాలించెను. పిమ్మట సతఃకాద్వీపమును నేకుభాగములుగా విభ
జించి తనపిద్యురుకుమారుల కొప్పగించి, స్వయంప్రకాశుండును, నిరతిశయ మంగళ
రూపుఁడునగు పరమాత్మయందు మనస్సునిలిపి తత్పాన్నిధ్యమునుజెందెను. అతని
కుమారులు, (౧) ఆమోదుఁడు, (౨) మఘవహుఁడు, (౩) మేఘవృష్ణుఁడు,
(౪) సుదాముఁడు, (౫) ఋషీజ్యుఁడు, (౬) లోహితార్జుఁడు, (౭) వనస్పతియను
వారలు. వీరినామంబులచేతనే వీరిభాగంబులు వ్యవస్థాతములు. ఈ యేడువర్ష
విభాగములక సీమాపర్యకములేడున్నవి. అవి (౧) శుక్లము, (౨) వర్ణమానము,
(౩) భోజనము, (౪) ఉపబర్హణము, (౫) ఆనందము, (౬) కందనము, (౭) సర్వ
తోభద్రము. ఈ ద్వీపమునందు సుప్రసిద్ధములగు నదులు, (౧) భయ, (౨) అమృ
తౌఘ, (౩) అర్యక, (౪) తీర్థవతి, (౫) తృప్తిరూప, (౬) కవిలీనతి, (౭) శుక్ల
యను నామంబులతో యేడున్నవి. ఈనదీజలంబులు మహాపవిత్రీవంతములు.
ఇందు నాలుగువర్షములగు ప్రజలు, (౧) గురువులు, (౨) ఋషభులు, (౩) ద్రవి
ణకులు, (౪) దేవకులని వ్రసిద్ధిజెందిరి. వీరిలానదుల విమలజలంబుల నుపయో
గించుకొనుచు, జలభూతస్వరూపుఁడగు పరమపురుషుని నుదకాంజలులతో నారా
ధించుచు స్తుతించుచుండురు. భగవంతుని దశావతారములు మొదలుగాగల లీలా
మానుషావతార పురుషులందరూ ధృవాకాశగంగా జలరూపమును ఈక్షత్రీ వీధి
మార్గముగానే భూమియందుపతరింతురని వేదప్రమాణముకూడ నున్నది. - ఈఉదక

ములు అందువలన శ్రీమన్నారాయణాంశముతో పరమాత్మస్వరూపములుగనున్నవి. త్రివర్ణములగు భూలోక, భువలోక, సువర్ణలోకములును గంగాప్రవాహముచే మహాపవిత్రము చేయఁబడుచున్నవి.

శ్రీవిద్యతో మట్టకొనసకులు, ద్వీపస్థానము హృదయము, అనాహత చక్రము, శివదూత నిత్యనామకచంద్రః కళాశక్తి సంచీజరి, ఋస్వరము, శుక్లప్రమి చంద్రకళతిథి, బహుళవక్షునున నవమిగా ధ్యానించి అరాధితురు.

—o—

శాత ద్వీపము.

శ్రీమద్భాగవతే - స్కంధ ౧ - వింశోధ్యాయ - పుట ౪౪౧.

చూ॥ ఏవం షరస్తాద్దధిమంథో దా త్వరిత ఉపవేశిత శ్చాకద్వీపో ద్వాత్రింశ
ల్లక్ష యోజనాయామః సమానేన చక్షీరోదేన పరివేష్టితో యస్మిన్ శాకానామ
మహీరుహః స్వక్షేత్రస్యకుదేశః యస్యవర్ణాన్యంతర్భూషాః ఖరమృదు స్పర్శ్యాని యస్య
హిమవాక్ సురభిగంధస్తం ద్వీపమనువాసయతి॥ ౨౩॥ తస్యాపి ప్రాయవృత
ఏవాధిపతి ర్నామ్నా మేథాతిథిః భోవివిధజ్య సప్తవర్షాః పుత్రీనామాని తేషు
స్వాత్మభాగ పురోజవ యనోజన లేపమాన భూమ్యానీక చిత్రరథ బహురూప
విశ్వవార సంజ్ఞాన్నిధాన్యాధిపతిః స్వయాభగవత్సంతత ఆవేశిత మతిస్తపోవనం
ప్రావివేశ - తేషాంవర్ష మర్యాదాగిరయో నద్యశ్చసప్త సప్తైవాసః॥ ౨౪॥ ఈశాన
ఉరుక్మంగో బలభద్రశ్చకేసర సహస్రసోమితా దేవతాలో మహాసనఇతి॥ ౨౫॥
అవఘాయుర్దా ఉభయస్పష్టి రపరాజితా మంచపదీ సహస్రశుక్తిః నిజభృతిరితి॥ ౨౬॥
తద్వస్తే పురుషా ఋతవృత సత్యవృత దానవృత సువృత నామానోభగవంతం వా
య్యవత్కం ప్రాణాయామ విధాత రజస్తమసః పరమసమాధినా యజంతే॥ ౨౭॥
శ్లో॥ అంతః పవిత్ర్యభూతాని యోబిభ్యర్త్యాత్మకేతుభిః అంతర్యామిత్వేన సాక్షా
త్సాత్మనో యద్వతే ఇదమ॥ ౨౮॥ చూ॥ ఏవమేవ క్షీరోదాత్పరతః పుష్కర
ద్వీపస్తతో ద్వీగుణాయామ సమంచిత ఉపకల్పితస్స మానేన స్వాదూదక సముదేణ
నిహిరావృతః॥

ఈద్వీపమున కువరిలో క్షీరసముద్రము ఆవరించియున్నది. ద్వీపవైశాల్యము ముప్పదిరెండులక్షలు. క్షీరసముద్రవైశాల్యము ముప్పదిరెండులక్షలు. ఈద్వీపము

క్రింద ఆవరించిన దధిసముద్రవైశాల్యము బడునాటులక్షల యోజనములు. ప్రియవ్రతునికుమారుడగు మేఘాతిథి పరిపాలించి తనకుమారుల నామములతో వ్యవహృతములగువర్షముల నేడింటిని విభజించి కుమారులకిచ్చి తాను భగవంతుండగు వాసుదేవస్వరూపునియందు మనస్సునిలిపి తపోవసంబు ప్రవేశించెను. ఈదీప్తిపయిన గొప్పదియగు శాకవృక్షమున్నదుచేత నీనామముగలిగెను. దీనిప్రవృత్తుల పరిమళములచే నీదీప్తిపములను బరిమళింపజేయును. మేఘాతిథికుమారులు తమతమ భాగములను జక్కగ ధర్మయుక్తముగ బరిపాలించుచున్నారు. (౧) పురోజపుడు (౨) మనోజపుడు, (౩) వేదమానుడు, (౪) ధూమానీకుడు, (౫) చిత్రీరభుడు, (౬) బహురూపుడు, (౭) విశ్వవానుడు నను నామములుగలవారు. ఈ నామములే నీయేడువర్షములచేర్లు. ఈవర్షములకు సరిహద్దులుగ మర్యాదాగిరులేడుగలవు. అవి (౧) ఈశానము, (౨) ఉరుశృంగము, (౩) బలభద్రము, (౪) శతకేసరము, (౫) సహస్రస్థితము, (౬) దేవపాలము, (౭) మహాసమునను నామములుగలి. ఈయేడు వర్షంబులందేడు నదులున్నవి. అవి (౧) అనఘ (౨) ఆయుర్ద, (౩) ఉభయస్పృష్టి, (౪) అపరాజిత, (౫) పంచనద (౬) సహస్రశ్రుతి, (౭) నిజధృతియని పిలువబడుచున్నవి. ఈవర్షంబుగూడలివృక్షలు (౧) ఋతవృక్షులు, (౨) సత్యవృక్షులు, (౩) దానవృక్షులు, (౪) సువృక్షులు ననువర్ణములుగలవారై ప్రాణాయామాదులచే రజస్తమోగుణములను దొలగించుకొని నిశ్చలసమాధి నవలంబించి వాఱుశరీరకుండగు నోపరమాత్మా! ఎవడుముఖ్యప్రాణరూపముగా సమస్త జీవులలోను ప్రవేశించి సర్వజీవరాసుల ప్రాణముల నుద్ధరించువాడో ఎవని ఆధీనమై యీజగమంతయు వర్తించుచున్నదో అట్టిసర్వాంతర్వర్తియగు పరమాత్మకుండగు నీవు రక్షింపుమని సర్వదా ధ్యానించి స్తుతించుచుండుడు. శ్రీవిద్యతోపదాధార కమలోపాసనగా భాగస్థానము విశుద్ధచక్రముకంఠము. కులసుందరీ నిత్యచంద్రికాకక్తి. హంబీజము, బ్రాంస్వరము, శుక్లపక్షపవను బహుళపక్షములో సప్రమి చంద్రికళ శుక్లకృష్ణపక్షభేద మించుకైనసూలేక పక్షద్వయమధ్యమందు త్వరితా విత్యాకలా గర్భితమై త్రిణాభివక్రరూపముగా చతురప్రాకృతితోకూడ విరాజిల్లుచున్నది.

శాల్మలీ ద్వీపము.

శ్రీమద్భాగవతే - సూంధే ౧ - వింశోధ్యాయ. - పుట. ౪౪౪

ప్లక్షస్తుసమానే నేతురసః దేనావృతో యథాతథా | సద్వీపాపి శాల్మలీ
ద్విగుణవిశాల సమూహేన సురోదేనావృతః | పరితః యత్రోహితై శాల్మలీః ప్లక్షా
యామా యస్యాం వాధాః పిలయన మాహుర్భగవత శ్చందస్తు తస్య పరిత్త్రిరా
జస్య సాద్వీపస్య చూతయ ఉపలక్యంతే | ౧ | తద్వీపాధిపతిః ప్రియవ్రతాత్మజో
యజ్ఞ బాహుస్యసుతేభ్య సప్తభ్యస్తన్నామాని సప్తవర్షాణివృథజత్ - సురోదను
సామనస్యం రమణం దేవబర్హం పారిబర్హ మాస్యాయన మభిజ్ఞాతమితి | ౨ || తేషు
వర్షాద్యయో నద్యశ్చ సప్తవాభిజ్ఞాతాః - స్వరస శ్చతశ్శృంగో నామదేవః కుముదో
ముకుందః - పుష్పవర్ష శ్చతశ్శ్రుతి రితి ఆనుమతి స్సినివాలీ సరస్వతీ కుహూరజసి
సందారాకేతి | ౩ | తద్వత్పురుషాః శ్రుతధర విద్యాధర వసుంధరే భృధర సః
'జ్ఞాః భగవతోన కేదమయం సామమాత్మామ వేదేన యజంతే | ౪ |

శ్లో! స్వగోభిః పితృదేవేభ్యో వృథజః శుక్లకృష్ణయోః | అంధః పృజానాం
సర్వాసాం రాజానసాను అస్తితి || ౧౦ || చూ! ఏవం సురోదాద్భవస్తస్విగుణః
సమానే నావృతో ఘృతోదేన యథాపూర్వో కుశద్వీపః |

ఈ శాల్మలీ ద్వీపమునకు పరి ప్రితిరగ్గచే సురాసముద్రముచే జట్టు ఆవృతమై
యున్నది. దీనికింది భాగమున నితురస సముద్రమావృతమగుచున్నది. ఈ ద్వీప
విస్తారము నాలుగువలె యోజనములు. దీనికుపరితో అపరింతయున్న సురాసము
ద్రవిస్తారము. ద్వీపపేస్తీర్ణసమావము. ఈ ద్వీపమున శాల్మలీవృక్షము ప్లక్షవృక్ష
మంత యాన్నత్యము గలిగియున్నది. ఈ శాల్మలీవృక్ష నామమి యీ ద్వీపమునకుఁ
గలిగి-బుఖ్యాతి జెందెను. గాయత్రీస్వరూపాత్మక చందస్సులే యవయవములుగాఁ
గలవాఁడను బత్సలకధిపతియనగు గరుత్మంతుని కావృక్షము నిలమమైయున్నది.
ప్రియవ్రతుని కుమారుఁడగు, యజ్ఞ బాహుఁడు బహుకాలము కరిపాలించి తనయే
డ్వర కుమారులకు సీద్వీపము నేడుభాగములుగ విభజించి రాజ్యాభిషిక్తులులఁజేసి
తాను తపోవనంబుఁజేరెను. ఇతని కుమారులు (౧) సురోదనుఁడు, (౨) సామన
స్యఁడు, (౩) రమణకుఁడు, (౪) దేహబర్హుఁడు, (౫) పారిబర్హుఁడు, (౬) ఆవ్యా
యుఁడు, (౭) అభిజ్ఞాతుఁడను ఈనామములే ఆయాభాగములుగాఁగల వర్షనామంబులు.
ఈ ద్వీపమున వర్షవిభాగములుగ మిర్యాదాగిరులు ఉభయవర్షభాగముల సుధ్యలో

(౧) స్వరస, (౨) శీతశృంగ, (3) వామదేవ, (౪) కుముద, (5) ముకుంద. (౬) పుష్పవర్ష, (౭) శతశ్రుతియనికలపు. ఈ ద్వీపమునందేడువర్షము లందేడు మహానదులున్నవి. అవి (౧) అనుమతి, (౨) శిశివాలి, (3) సరస్వతి, (౪) కుహా (5) రజసి, (౬) నంద, (౭) రాక యని నామంబులుగలవి. ఇవిమహాఽవిర్రీములు. ఈనదీజలములచేఁ బ్రజలు మహాపుణ్యవంతులగుచున్నారు. ఇచ్చిటిపురుషులు, (౧) శ్రుతిధరులు, (౨) విద్యాధరులు, (3) వసుంధరులు, (౪) ఇద్ధధరులని నాలుగువర్ణంబులవారు. వీరలు వేదోక్తవర్ణాశ్రమ ధర్మనిరతులు. సోమరూపుడగు పరమాత్మరు, అమృతరూప చంద్రకళతో శుక్లవక్షమునందమృతము వృద్ధి రూపముతోను కృష్ణవక్షముందు దేవపితృగణంబులకొసంగి అమృతతృప్తిలుగఁజేయు నట్టి సోమరూప పరమాత్ముని ధ్యానయోగాదులతోను అర్చనాదులతోను ప్రోత్సములతో నర్చనాచరాధించి అనుగ్రహమును బొందుచుండురు.

శ్రీవిద్యతో మట్టుకొగ్గిసాసకులు, సీశాల్యలీ ద్వీపమును భూమిధ్వస్థానమున గల అక్షాచక్రముందు నిత్యనామక చంద్రకళాశక్తియగు, సీలవతాకను అధి దేవతగను హింబీషము, వంద్యరముగను, శుక్లవకాడకి చంద్రకళతిధి సంజ్ఞగను బహుళవక్షముందు కంచమికళగను ధ్యానించి ఆరాధింతురు.

పుష్కర ద్వీపము. మానసోత్తర పర్వతం.

శ్రీమద్భాగవతే - పంచమస్కంధే - వింశోధ్యాయ - ప్రతి, ౪౪౫

ఏవమేవ ఋరోదాత్మరతః పుష్కరద్వీపస్తతో ద్వీగుణాయామ సమంతతః ఉపకల్పిత సమూహేన స్వాదూదక సముద్రేణ బహిరావృతః- యస్మిన్ బృహత్పుష్కరం జ్వలన శిఖామల కవకపత్రా యుతాయతం భగవతః కమలాసన స్వాధ్యాసనం పరికల్పితమ్ ౨౯ । తద్దీపమధ్యే మానసోత్తరోనామైక ఏవా ర్వాచీన పరాచీనయో ర్వరయోర్మర్యాదా చలోయతయోజనో చ్ఛామాయామః -యత్ర చరస్యషు దిక్షుచత్వారి పురాణి లోకపాలనా మింద్రాదీనాం యదుపరిష్టాత్సూర్య రథస్యమేయం పరిక్రమతః సువత్సరాత్మకం చక్రం దేవానామ హేమారాత్రాభ్యాం చక్రవిత్పరిభ్రమన్ ౩౦ । తద్దీపస్యాధి పతిః ప్రాయవతో ఏతి హ్యుక్త్రో నామ

స్వాత్మజారముణకథాతక నామానా వర్షవతీ నియుజ్యస్వయం పూర్వజవద్భుగవత్క-
ర్మశీల ఆత్మ 30 || తద్వర్షపురుషా భగవంత బ్రహ్మరూపిణం సకర్మకేణ స్వక
ర్మణాచారాధయంతి 31 || ఇదం వోదాహరంతి శ్లో॥ యత్తత్కర్మమయం లింగం
బ్రహ్మలింగం జనోర్పుతి భద్రేనైకాంత మదైవతం తస్మైభగవతేనమఃకృతి 33 ||
చూ॥ తతః పరస్తాత్ -

—+ లోకాలోక పర్వతః . +—

లోకాలోకానామాచలో లోకాలోకయోరంతరాళే పరిత ఉపక్లుప్తః 34 ||
యావాన్మానశోత్తర మేరోవరంతరం తావతీభూమిః కాంచన్యాదర్శితలోపమా,
యస్యాం ప్రహితః పదాన్థోన కథం చిత్తునః పృథ్వీపలభ్యతే |

శ్రీమద్భాగవతే - పంచమస్కంధే - వింశోధ్యాయః - పుట. ౪౪౬

తస్మాత్సర్వ సత్త్వమహృతా ఆసీత్ 35 || లోకాలోక ఇతి సమాఖ్యా
యదనేనాచలన లోకాలోకయోరంతర్వర్తినా వ్యవస్థాత్మక ఇతి సలోకత్యాయాంతే
పరిత ఈశ్వరేణ విహితః యస్మాత్పూర్వాదీనాం ధృవావవర్గాణాం జ్యోతిర్గణానాం
గభస్తయోర్వాదీనాం ప్రేక్ష లోకానావిస్తన్వానాః సకదాచిత్తరాచీనా భవతు
ముత్సహంతే 36 || తావదున్నహనాయామః ఏతావానేవ లోకవిన్యాసో మాన
లక్షణ సంస్థాభిచ్ఛింతితః కవిభిః 37 || సతు పంచాశత్కృతి గుణితస్య భూగోళస్య
ద్వాదశకథావిభక్తేరాశి మయేచ రశ్మిచక్ర త్రియభాగోయం లోకాలోకాచలః -
(౧౨, ౧౦, ౧౦, ౦౦౦)

ఈద్వీపమరువదినాలుగులక్షల యోజనవిశాళముతో వలయాకారముగ
కాల్యలీదీప్తిపమున కువరిభాగమందున్నది. దీనికి శుద్ధోదక సముద్రము అరువది
నాలుగులక్షల యోజనావృత్తమై ఉపరిభాగమందున్నది. దీనిని బియ్యవోతుని
కుమారుడు మొదటపాలించి తనయిరువురుకుమారులగు, రమణ, ధాతకులకుఁ బంచి
యిచ్చి సత్కర్మశీలుండై తనపూర్వసోదరులవలె బరమ బురుషునందు భక్తిసంయు
తుడై పరమకడమనుబొందెను. ఈ ద్వీపమందు పుష్కరమును గొప్పకమల
మొకటికలదు. ఈకమలముపకు బంగారువంటి కాంతిగల లక్షపత్రములుగలవు.
ఈపత్రముల కాంతినలుదిశలందును ప్రకాశించుచుండును. ఈకమల మధ్యలో
బ్రహ్మఅధిష్ఠింయుండి యిచ్చటిపృజలచే సేవింపఁబడుచుండును. ఈ పుష్కరము
చేత నీద్వీపముపకు పుష్కరద్వీపమని నామంబుగలిగెను. ఈ పుష్కరాసనముతో

బ్రహ్మకు బుష్కరాసయందని నామముకలిగెను.

—♦ మా న సో త్త ర ప ర్వ త ము. ♦—

ఈద్వీపమధ్యభాగములో ద్వీపముచుట్టు వలయాకారముగ మానసోత్తరవర్ష తమోటి మర్యాదగిరి ఉభయభాగ సంధిగానున్నది. దీనియాన్నత్యము పదివేల యోజనములు. ఈ పర్వతముపైన నాలుగుదిక్కులందు నింద్ర యను వరుణ కుబేర పురంబులుగలవు. ఈ యింద్రాది పురముల మీదుగా మేరుపునకుఁ బడ యీణముగాఁ దిరుగుచున్నది. సూర్యునిరథంబునకుఁజక్రిమై స్వర్గలోక దేవతల కహోరాత్రములతో మఁకు సంవత్సరాత్మకంబుగా ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయన సంజ్ఞలుగ భూమియే బండిచక్రిమువలె బరిభ్రమించు చుండును. ఈద్వీపవర్జిలు చతుర్ముఖుడగు భగవంతుని కర్మయోగ విశిష్టమయిన భగవదుపాసనచే నారాధించుచుందురు. ఇంకను “ఓ దేవా! చగాచరాత్మక పృథ్వీచముచు సృజించివిత్వ కర్మస్వరూపుఁడుగనున్నావు. పరమాత్మకు శరీరుఁడుగనున్న నిన్ను జనులందఱును కామాదులచే భిన్నఁడుగఁడలంచు చున్నారు. నీవు జగత్కర్తవు. నీకునమస్కారము”లని బ్రహ్మను బొగడుచున్నారు. ఇచ్చట చాతుర్వర్ణ్యములులేవు సర్వులు సమానులే. పక్షిలు సంకల్పనీధులు, నిర్లత్యపులు. పదివేల సంవత్సరము లాయు వ్యవతులు.

పట్టుకొరపాసకులు, సహస్రార్థసానము, సర్వమంగళాశక్తి దేవత. శుక్ల త్రియోదశి చంద్రకళ, కం బీజము, ఓం స్వరము బహుళవక్ష సంజ్ఞతో తృతీయకళగఁ గొనియుపాసించుదురు.

ఈ పుష్కరద్వీపమందుగల మానసోత్తరవర్షతము మేరుపరిధికి సమానముగ నుండును. కాబట్టి సూర్యరథమును సంచారమార్గ చక్రముగనున్నది.

—♦ సప్తద్వీప సప్తసముద్రముల సమన్వయ స్వరూప వివరము. ♦—

బ్రహ్మాండమున శుద్ధోదకమునుండి క్షీరసముద్రాది లవణసముద్ర పర్వతము క్రిమముగ సముద్రములుద్భవించి వ్యాపించియున్నవి. ఇట్లేప్రాణులందుఁ జానరూ పమునఁజేరిన శుద్ధోదకము క్షీరాదిగ క్షౌరజలాంతము సప్తరూపములందిది ద్వివ రూప ధాతుసప్తక వదార్థరూపమందెను. ఇదేరీతి సప్తసముద్రములు ఘనీభవించి సప్తద్వీపములయ్యెను. లోకమునక్షీరము దధిఘృతమధు (ఇత్సు) తక్రములు

పాత్రభేదముచే చక్కాకృతినొందుటను చూచుచున్నాము. వీటియంత్య నిస్సారమే
లవణరూపద్రవము, తత్సారపదార్థము- వేదప్రమాణము "ఆపోవాఇదగ్ం
సర్వం" అను అనువాకము- "అమృతస్యపాదే భువనస్యమద్యే"యను నారాయణ
ఉపనిషత్తు.

చతుర్విక్వాలకులపురములు.

శ్రీవాయుపురాణం - అధ్యాయము ౧౦

మేరోః పౌచ్ఛ్యాం దిశి తథామానసస్త్యైవమూర్ధని విసోకసారా మహేంద్ర
పుణ్యాహేమ పరిష్కృతా ॥ ౮౭ ॥ దక్షిణేన పునర్మేరోర్ధాన సస్త్యైవమూర్ధని
వైవస్వతోనివసతి యమః సంయుమనీపురే ॥ ౮౮ ॥ కృతీచ్ఛ్యాంతు పునర్మేరో
మానసస్త్యైవమూర్ధని సుఖానామ పురీరమ్యా వరుణస్వాపిధీమతః ॥ ౮౯ ॥ దిశ్యు
త్రరస్యాం మేరోస్తు మానసస్త్యైవమూర్ధని తుల్యామాహేంద్ర పుర్యాతు సోమ
స్వాపి విభావతీ ॥ ౯౦ ॥ మానసోత్తరపుష్కేతు లోకపాలాశ్చతుర్దిశం స్థితాధర్మ
వ్యవస్థాయై లోకసంరక్షణాయచ ॥ ౯౧ ॥ లోకపాలో పరిష్టాత్తు సర్వతో దక్షిణా
యనే కాష్ఠాంగతస్యసూర్యస్య గతిర్యాతాం నిబోధత ॥ ౯౨ ॥

మేరుపునకుఁ దూర్పుదిక్కున మానసోత్తర పర్వతమునందు మనోమయ
లోకానంతరము విజ్ఞానమయకోశమందున్న విజ్ఞానమువలె నవనిధులతో ఇందుని
పురమగు ఆమరావతీపురము బంగారుమయమైయున్నది. మేరుపునకు దక్షిణదిగ్భా
గములో నామానసోత్తరగిరియందు సూర్యునికేమారుడగు యముడు నివసించు సం
యుమనీపురమున్నది. మేరుపునకు పడమటిదిశయందు బుద్ధిమంతుడగు వరుణదేవుని
పురమగు సుఖపురి యామాసోత్తరపర్వతమునందున్నది. మేరుపునకుత్తరదిశయందు
మానసోత్తర పర్వతమునఁ గుబేరిని నివాసముగ విభావరి ఇంద్రపురిపలెనున్నది.
ఇట్లు నామానసోత్తర పర్వతశిఖరమునందు నలుదిక్కులయందు లోకపాలురు ధర్మ
వ్యవస్థకొరకు లోకసంరక్షణార్థముగనున్నారు. ఇట్టిలోకపాలుర కుపరిభాగమందు
పూర్వదేవతలకువలె పితృమానముచే పారమార్థికదినములయందు శ్లో! యానిశాన
ర్వభూతానాం తస్యాం జాగర్తినాయమీ' అనునట్లు ఎల్లప్పుడును దక్షిణాయనమే
యిండి సూర్యుడొదక్షిణాయన గతి నేపొందుచుండును. దేవతలకేదే పరగతిభాగ

మైరింతరమూ సూర్యదర్శనమగుచునే యుండును.

శుద్ధోదకసముద్రము,

పుష్కరద్వీపమునకుఁ జాట్టుచుట్టి ఆవరణముగ నలయాకారముతో కేవల శుద్ధోదక సముద్రమున్నది. దీనివైశాల్యమునువదివార్లులక్షలయోజనములు. ఈ శుద్ధోదకమే యీసప్తద్వీపములకు ముఖ్యకారణము. మనలోకములోఁగల శుద్ధోదకమువంటిదికానేరదు. మనశుద్ధోదకము లవగానముద్రావరణముతోగల మిశ్రితమే. కేవలశుద్ధోదక మెప్పుటికినిఁగాదు. ఈ శుద్ధోదక సముద్రజలమునుండి కృత్రిమికి జనించినది ఇందుకు వేదప్రమాణము. “ఆపోవా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వాభూతా న్యాః క్షుప్రాణావాతపః సరవతపోఽన్నమాపోఽతిమృతమాప స్సంక్రూడాపోవిరా ధాప స్స్వరాడావశ్శృంధాగ్ పాప్రాపోజ్యోతిగ్ ప్యాపో యాగుప్యాప స్సత్యమాప స్సర్వాదేవతా ఆపో భూభువస్సు వరావటమ్”

“ఆపమాపా మపస్సర్వాః” “యోపాం పుష్పంవేదా పుష్పమావాః ప్రజా వాః కశుమాంభవతి.” నారాయణ ఉపనిషత్తు సూక్తము. ఇత్యాదివేదప్రమాణము లనేకములున్నవి. నీటియందుగల తేజోభాగము తగ్గుటచేత ఘనీభూతమగును. కొన్ని చదార్థములు వేడిమితో ద్రవత్వమునుబొందును. ద్రవత్వముగానున్నదాని వేడిమితగ్గించిన ఘనీభవించును. మనశరీరములోగల శల్కాదులకు కారణము మనలోని ద్రవరూపజలమే. పెంకాయ మొదలగువాటిలోని జలభాగమునకు ఈజలమేకారణము. పాపాణాది లోహాదులకు వృక్షములకు దారపులకు సర్వ కార్యములకు కారణముగనున్నది జలమే. మనశరీరములో పద్మములుగ సప్తభూతువులుగాగల ద్రవములకును, మాంసమునకును, ఉత్తమమధ్యమ కనిష్ఠములకును సప్తచైతన్య జడవదార్థములకును జలమే ముఖ్యకారణము. మఱల ఉపరిలో దేజో భూతమునకు నీజలమే కారణము. “ఆపోజ్యోతి రపోతిమృతా బ్రహ్మభూభువస్సు వరోమ్” అని మన నిత్యగాయత్రీ మంత్రోపాసనముతో నేయున్నది. ఒక్కభూతిమన్ని

భూతములకును కారణముగానున్నది. ఏభూతమునుగాని విడిచిన భూతమేలేదు. దీనికే కంచీకృతభూతములని యీవంచీకృతముతోనే పంచభూతములనివృత్తి. పంచభూతపరిణామమే పంచమము.

ఈశుద్ధోదక సముద్రముతోనే గుణభేదములుగా గణాదుల నయసంచి క్షీర సముద్రమునకు పుష్కరద్వీపమునకు నీలాగు ననుసంధించి, దధిసర్పి నుకాలవజ్రేక్షు సముద్రములకును, నాయోద్వీపములకును ముఖ్యకారణకార్యము. మనలోక ములోనే అన్నిటికిని దృష్టాంతములున్నవి. గోవులకు నీళ్లుదాపి చాలనుగ్రహించు చున్నాము. చాలతో పెరుగు, నెయ్యి యత్పత్తినించుచున్నవి ఇత్తు రసమునకును సురకును వృక్షములేకారణము. జలరసముతో వీటినుండి యీరస ములుత్పన్నము లగుచున్నవి. మనభూమిలో జలముచేతనేగదా సమస్తవదార్థ ములు, ఫలములు, పుష్పములు, ఓషధులు వాసనలు రుచులుగలవన్నియు గలుగు చున్నవి. లవణసముద్రమునకుఁ గారణము. జలముతోఁజేరిన వదార్థతత్త్వాత్మ రూపపరిణామమే భౌమచాత్రగుణమే లవణము. ఉదాహరణము మనము స్వచ్ఛ మైనవాలనే సంతూర్తిగా ద్రావించుచో మరసటిరోజునకే మనలో మూత్రస్వరూ పముగా మార్పు జెందును. తుదకెప్పటికినిఁజెడని శుద్ధగంగోదకమును ద్రావించు మనలో మూత్రరూపము జెందుచున్నది. వదార్థ (దేహ) సౌబంధములపరిధానముతో శుద్ధగంగయు క్షీరములను సహిత మాలాగునఁజేయునట్టి వదార్థము మనలో నున్నది.

ప్రపంచస్వరూపమే ఇట్టిది. జీవస్వరూపమే యిట్టిది. లేకున్న జీవేశ్వరభేదము లేల? అమృతమునకు, మృతమునకు భేదములేల? సత్త్వాదిగుణాదులకును, తామ సాదులకునుగల భేదములేల? శుద్ధమగు తెలుపురంగులోనుండియే కృమముగఁ బసపుఁ ఎఱుపుఁ నీలము తెుదకు శుద్ధనలుపు పుట్టుచున్నవి. మరల నీరంగులన్నియును మార్పుజెంది తెలుపగును. ఏవదార్థమునుగాని పరిక్షించినచో నన్నియు నీలాగుననే యగుచున్నవి. సృష్టి కృమమే లయక్రమము. కాశ్వతముగా బ్రపంచములో బ్రకృతి సంబంధవికారములే కాబట్టి సర్వము మార్పులతో విరూపాది రూపనామ క్రియా భేదములతో సర్వదా పృథయముఁజూకు మారుచుండును. మజల ప్రిరంభము తనకుఁదానేయగు చుండును. ఈసముద్రము లెట్లు గలిగెను? ద్వీపము లెట్లు గలి గెను? అలెట్లున్నవి? క్షీరసముద్రాదులున్న వాయును సంఘోషమేలేల? మనలోనే క్షీరగుణసమానధాతువులాదిగా సర్వవదార్థములు, రసధాతువులు, ఘనవదార్థము లును గుణమిశ్రితావరణములతో శిరస్సునరకును ఉత్తమ మధ్యమ కనిష్ఠములుగా

మేధ్యామేధ్యములుగా అనుభవములతో నీవ్యప్తి పిండదేశము లో నున్నట్లుగ నే బ్రహ్మాండములో బ్రహ్మాండమునకు దగిలట్టుగా నుండును మనదేశము బ్రహ్మాండములోని కదార్థరూపమేకవా? జగత్కారణకర్త భగవత్తుడు (పదార్థములు) విస్తారముతో ప్రకృతిలోనున్నదలయు విస్తారమగుచు తుదకు నిస్సారమై శూన్యమగును. విస్తారమే ప్రళయము.

పురాణాదులలో ప్రళయవృత్తుని రథము వలయముగా దిరుగుటచేత రథచక్రఘట్టనాతిశయముతో “బల్లములు సముద్రములుగను మిగతభాగము ద్వీపములుగ నేర్పడెనని కారణములు చూపిరి. అట్లు ఆయెత్తుపల్లములు మన మనస్తత్వముతో సరిచూచుకున్నయెడల అన్నియు సరివడును. ఈజలములు రెండువిధములుగ భూతరూపములతో నున్నవి. ఒకటి జ్ఞానరూపకారణముతో ఆవరణాంతరములో నుండు మ్ముగా కేవల అత్య స్వస్వరూపకారణముతో తైత్తిర్యముతోఁ బ్రతిదేశహంతరములోఁ బ్రణాడిగ జ్ఞానప్రకాశముతోనున్నదే ఆకాశగంగ. అది దివ్యజ్ఞాన స్వరూపిణిగనున్నది. ఇది తేత్రీజ్ఞ స్వరూపము. రెండవది తేత్రీములకుఁ గారణభూతముగ బ్రహ్మాండముపరిలో శ్రీ మన్నారాయణ స్వరూపాదక వాచ్యముగనున్నదే. మరల సప్తద్వీపముల కుపరిలో మూలకారణ స్వరూపములో శుద్ధోదక సముద్రముగ ఆవరణ దివ్యరూపముతో సత్త్వప్రధాన గుణముతో నున్నది. ఇటులనే పదార్థములలోఁగూడ కొన్ని కేవలక్షేత్రాదుల వృద్ధికొరకు ద్విగుణములతోను గొన్ని తేత్రీజ్ఞానికి బుష్టిరూపముగ తేత్రీజ్ఞ స్వరూపాభివృద్ధికై ఓజోవంతములై శ్రేష్ఠములుగ నున్నవి. సత్యగుణ ప్రధానములగు వీనిని నిర్ణయించి వేదశాస్త్రములందుఁ దెలిపి, మనకు నిత్యమును వాడుకలోనికి దెచ్చి వాటి సహకారముతో ఉత్తమక్షేత్రీయగుట కొఱకును (దేశాదులుగను) ఉత్తమ తేత్రీజ్ఞతకొరకును గారణముగను నాచరింపఁ జేసి ఆచారముని అనుష్ఠానముని విధియని నిర్ణయించి బోధించిరి. ఇవే సదాచారములు. ఈలాగునఁ దెలిసి ఆచరించుటే వేదమార్గవిహితము. గీతాదులలో వీటినే దైవసంపత్తుగఁ దెప్పిరి తదితరములే ఆసురీసంపత్తులు. వీటితో ఆసురసంపద లేల లభించును. దైవసంపత్తుతో దేవత్వము లభించును. కనుక నీశుద్ధోదక దివ్యజలము శింశుమారములో భుజివపథమునందీ వచ్చుచున్న దివ్యగంగయనియు, మహాపవిత్ర వంతములు, దివ్యములనియుఁ దెలిసి ఉపాసకుడు గావలెను.

న ము ద్ర ము ల వృద్ధి క్షయ ము లు.

శ్రీ మత్సృపురాణం అధ్యాయం ౧౨౩ పుట ౧౧౬.

ఉదయద్యవ్యనేపూర్వ సముద్రో పూర్వతేనదా పక్షియమాణే బహుశే
క్షీయతేఽస్తమయేతథా॥ ౩౦ ॥ అపూర్వమాణో హ్యుదధిరాత్మనైవాభి పూ
ర్యతే॥ తతోవై క్షీయమాణేతు స్వాత్మనైవ హ్యసాంక్షయః॥ ౩౧ ॥ ఉదయాత్
యసాం యోగా త్వష్టన్వైపో యథాస్వయమ్ తథాసతు సమదోఽపి వర్ధతే
శశిసోదయే॥ ౩౨ ॥ అన్యూనా నతిరిక్తాస్తా వర్ధం త్యాపో హ్యసరిచ. ఉదయే
ఽస్తమయే చేదోః పక్షయోః శుక్లకృష్ణయోః॥ ౩౩ ॥ క్షయవృద్ధీ సముద్రస్య
శశివృద్ధిక్షయే తథా॥ దశోత్తరాణి వంచాహు రంగుళానాం శతానిచ॥ ౩౪ ॥
అపాంవృద్ధిః క్షయోద్వృష్టః సముద్రాణాంతు కర్వసు ద్వీరాశత్వా త్స్ఫుతోద్వీపో
దధానావో దధిస్త్వతః॥ కానిగీర్ణత్వాచ్చ గిరయో పర్వబ-థాచ్చ పర్వతాః॥

తూర్పున జంబుడుదయించుచుండ సముద్రుడు శుక్లపక్షమందు సదాతూరి
తుడగు చుండును. బహుళపక్షమందు చంద్రుడు క్షయమునొందుచు నస్తమించు
చుండ సముద్రుడు క్షీణుడగుచుండును. (అనగా చంద్రోదయకాలపు సముద్రపు
వృద్ధి అనందభాష్పరూపమనియు చంద్రక్షయాస్తమయముల య దుఃఖలది. సము
ద్రునికి దుఃఖభాష్పమనియు భావము). చంద్రుని వృద్ధిక్షయములవలెనే సము
ద్రునికి క్షయవృద్ధులును తిథిక్రిమిములనుబట్టి పదిపానువందల యంగుళము లధిక
ముగా నైదువందల యంగుళములవఱకు వృద్ధియు, క్షయమునగు చుండును.

ఇట్లు సముద్రసంబంధోదకముల వృద్ధిక్షయములు కర్వములయందుఁగూడ
నొందును. ఇట్లు ద్వీవిధములగు ఆపో దేవతాసంబంధమువలనను వృద్ధిక్షయములను
ఉచ్చస్థిచస్థితులతో నొండు జలమున ధరించుటవలనను ఉదధియనుచేరు సముద్రము
వకుఁ గలిగెను.

జీవరాసుల సంఖ్యాది భేద ము లు.

పురాణాంతరే చతురశ్శీల క్షజీవరాశీనామాహర భాషావాఙ్మయాది భేద
నిరూపణమ్॥ యథా॥ శ్లో॥ ఏకాశీతి పదేవాస్తుమండపే వస్తురూపతః॥ చాతుర్లక్షం

మానవాఖ్యం మధ్యక్షేదో వ్యవస్థితం॥ ఇత్యవ్యతి పురాణే మానవభువాక్షోక్తేః
 త్రిలతా చంద్రికాహారాః మాంసంబోదశలక్షకం॥ పల్లెస్సప్తలక్షకంస్యా త్పుణభక్తు
 కావ్యభక్తుం త్రిలక్షకం॥ మకరంజే చతుర్లక్ష మంధకారం త్రిలక్షకం॥ ౨ ॥ ఆక
 సాశి త్రిలక్షం చ వాయుభక్తుం త్రిలక్షకం॥ 3 ॥ లక్షం చైవ ఫలాహారం మహ్న
 హారం త్రిలక్షకం॥ సామాణాశి చతుర్లక్షం మూలాహారం త్రిలక్షకమ్॥ ౪ ॥ ధూమా
 హారం త్రిలక్షం చ శోణితం చాప్తలక్షకమ్॥ శల్యాహారం ద్విలక్షం చ విస్తాహారంతు
 లక్షకం॥ ౫ ॥ చతుష్టయాశీతి లక్షం జీవానాం రాశిభేదతః॥ ఏషా మాహారభేదో సా
 చిత్స్వరూప మథశృణం॥ ౬ ॥ లక్షంతు వేదాశ్చత్వారో లక్షం భారతముఽత్యే
 నవలక్షంతు వ్యాకరణం చాతుర్లక్షం శబ్దాశీతిమ్॥ ౭ ॥ ఆయుర్వేదోష్టలక్షం స్యా
 చ్చాల్పిపాత్రాంత్రుబోదశకంద్యా త్రింశన్నాలినీశాస్త్రీం చాషష్టి భరతం విదుః॥ ౮ ॥
 జలజావలతాస్సుః స్థావరా లక్షవింశతిః॥ కృమయో రుద్రసంఖ్యాఽయ్యుః పక్షిణోద
 శలక్ష ॥ ౯ ॥ త్రింశల్లక్షం గజాశ్వాది చాతుర్లక్షాశ్చ మానవాః॥ జీవాశ్చతుష్ట
 యారీతి ర్యత్రసంభూతిరంత్యజా॥ ౧౦ ॥ అంత్యజస్మ త్కామ్యాద్యః పంచవింశతి
 తత్సవీట్॥ నవభ్యో వైశ్యజన్మభ్యో రాజాస్మాత్ వశ్చిరగ్నిః॥ ౧౧ ॥ సద్వి
 జో జ్ఞానదేహీన దేవత్వమధిగచ్ఛతి॥ సద్విజో జ్ఞానహీనశ్చే జీవయోనిః పునః
 పునః॥ ౧౨ ॥ ఆవిశ్వైవ పరస్మిన్మయం జడసంసార ముచ్ఛతి॥

— మాల్వినీశాస్త్రీ వివరము. —

ద్వాత్రింశన్నాలినీ లక్షం తద్వేదోత్ర నిగద్యతే॥ విశ్వకర్మం విశ్వవేదం విశ్వ
 సారంతు చైత్రీకం॥ ౧ ॥ వాస్తుబోధం మహాతంత్రం మార్గం స్వాద్వితీకాపిలం
 కల్లారం భానుమద్వస్త్రం విద్యావతి బహుశ్రీతం॥ ౨ ॥ విశ్వబోధం మానవోధం
 శాస్త్రీకం విశ్వకాశ్యవమ్॥ కాలయూవం నలనుయా విశాలం మానవిన్యయం॥ 3 ॥
 సారాశర్యం వాదిసారం సంకీర్ణం సామసంహితా॥ త్ర్యక్షం బ్రాహ్మం చైవ్రీసారం
 వజ్రిం దృష్టం తద్దైవం॥ ౪ ॥ మానసారం తథాపోక్తం విద్యద్భి శ్శిల్పవేదిభిః॥
 ఇత్యం తన్నాలినీశాస్త్రం ద్వాత్రింశల్లక్ష సంజ్ఞితం॥ ౧౫ ॥ మాల్వినీ శాస్త్రీమనగ,
 యంత్రీ, తంత్రీ, విన్నాణకీమము యుద్ధనౌకాది కార్యకీమ విధానముః అధి భౌతి
 కాధ్యాత్మిక లక్షద్వైక రహస్యముతోఽతేషుఽబడిన వైదిక రాసాయనిక మంత్రీ
 భాషా శాస్త్రమే మాల్వినీశాస్త్రీమని వాస్తుమండవములో జెప్పఁబడుచున్నది. ఇది
 వైదికమనియె చెప్పవలెను. బౌద్ధమని చెప్పురాదు. “ఋషీణాం భారతీ భారతీ సరళా

గవనాంతరాః ధీరాత్తతస్త్వ మిచ్ఛంతి ముహ్యంతి పాకృతాజనాః॥ అని ఆర్యభట్ట సిద్ధాంతరీత్యా పారమర్శ భారతీభాషా నియమముచే నిర్మింపఁబడుటచే వైదికమని తీర్మానము ఆహారనామ భాషావాఙ్మయాది భేదములతో జీవరాసు లెనుబడి నాలుగులక్షల రకములని పురాణములఁ జెప్పఁబడినవి. వాస్తుమండపము (౪) హృందము)న వస్తుమాపమున నెనుబడియొక్కలక్షలున్నవి. అందు నాల్గులక్షలు జ్ఞానచైతన్య స్వరూపమానవాఙ్మగ మధ్య కేంద్రమునఁ గలవు. మానవభృశాక్ష మున నాహారభేదములచే జీవరాసు లీక్రిందిరీతిఁ జెప్పఁబడినవి. ఫలంబుల విష్ణు బురు గొనున వొక్కొక్క లక్షయు, శల్యంబులఁ దినునవి రెండులక్షలును, వెన్నలను, గడ్డిని, దాదపును, నాతపంబును, నెనలంబును, ననిలంబును నన్నంబును, వేరులను, ధూమంబును గొనునవి మూడులక్షల వంతునను, సంధికారమున నుండునవి మూడు లక్షలును, మట్టిని, మకరందమును, బాషాణంబును గొనునవి నాలుగేసిలక్షలును, నాకులఁగొనున వేడులక్షలును, జలమును, శోణితమును గొనున పెనిమిడేసి లక్షలును, మాంసముఁ దినునవి పదునారులక్షలు జీవరాసులు గలవు.

చతుర్వేదంబు లొకలక్ష సంఖ్యయు, భారతమొకలక్ష సంఖ్యయు వ్యాకరణంబులు తొమ్మిది లక్షలును, జ్యోతిషంబు నాల్గులక్షలును. నాయుర్వేదంశైనిమిది లక్షలును శాలీహోత్రంబు షోడశలక్షలును. మాలినీశాస్త్రంబు ముప్పదిరెండు లక్షలును, భరతశాస్త్ర మిరువది నాల్గులక్షలు గలవు.

జలజంతువులు తొమ్మిదిలక్షలును, స్థావరము లిరువదిలక్షలును, గ్రీములు పదునొకండు లక్షలును, బక్షులు పదిలక్షలును, గవాశ్వాసులు ముప్పదిలక్షలును, మానవులు నాల్గులక్షలు జీవరాసులు నుండును. అన్నియుఁజేరి యెనుబడినాలుగు లక్షలు.

అంత్యజ జన్మములు నూరు గడచిన శూద్రజన్మ కలుగును అట్టి శూద్ర జన్మము లిరువదియైదు గడచిన విడ్డన్మ లభించును. తొమ్మిది వైశ్యజన్మల యనంత రము రాజవంశమునఁ బుట్టుక లభించు. ఆరు రాజజన్మంబులు గఠించిన బ్రాహ్మణ జననము కలుగును. బ్రాహ్మణుండు సదాచార వైదికధర్మ సంపత్తిగలవాఁడై జ్ఞాన దేహముచే దేవత్వముఁ బొందును. బ్రాహ్మణుండు జ్ఞానహీనుడైన మరల మరలఁ బలుజీవయోగులఁ బుట్టుచునే యుండును.

మాలినీశాస్త్రము ముప్పదిరెండులక్షలు. (౧) విశ్వకర్మము, (౨) విశ్వ వేషము, (౩) విశ్వపారము, (౪) చైత్యము, (౫) వాస్తుభోధము, (౬) మహాతంత్రము,

(2) ఆర్షం, (౮) చిత్రము, (౯) కాపిలం, (౧౦) కష్టరము, (౧౧) భానుమదస్వ
త్తము, (౧౨) విద్యావతి, (౧౩) బహుశ్రుతము, (౧౪) విశ్వబోధము, (౧౫) మాన
బోధము, (౧౬) శాస్త్రీకము, (౧౭) విశ్వకాశ్యపము, (౧౮) కాలయూతము,
(౧౯) నలశాస్త్రము, (౨౦) మమశాస్త్రము, (౨౧) మానవిట్టాస్త్రమును,
(౨౨) మమశాస్త్రము, (౨౩) సారాశర్యము, (౨౪) వాదిసారము. (౨౫) సంగీ
ర్ణము, (౨౬) సామసంహితము, (౨౭) త్యక్తు, (౨౮) బ్రాహ్మము, (౨౯) వింద్ర
సారము, (౩౦) వజ్రము, (౩౧) దృష్టము, (౩౨) మానసారము. ఇట్లు దివ్య
మానవమంత్ర భావనార్థముచే తత్త్వమును తెలిసి అనుభవించిన పిమ్మట ప్రకృతిలా
యంత్రీకంతాది నిర్మాణముచే సృజింపబడుచున్న సృష్టిని చెప్పనడే మాలిని
శాస్త్రీమని చెప్పబడును.

—o—

శ్రీం ది బ్ర హ్మ ం డ వి వ ర ము.

పాతాళాదుల క్రిందనుండుజలము కొంతభాగమే. ఆవల వరకతొకాదు
లున్నవి. పాతాళముక్రింద జలము, దీనిక్రింద కాలాస్నియుండును. ఈకాలాస్ని
క్రింద అదిశేషుండన్నాడు. ఈఅదిశేషసంతసంకర్షణ సంజ్ఞామూర్తిక్రింద
కూర్మము, దీనిక్రింద వరాహము, దీనికినెఱోభాగమున ఆఞారశక్తి ఆవరణముల
తోనున్నది. ఇది విశ్వసమస్త విరాడీశ్వర శరీరస్థూల బ్రహ్మాండకోశ రూపము
నకుండుది. ఆవల నేమియునులేని అతీతాత్మస్వరూపమే. మహాసంకల్పములో
దీని వరుసక్రిమమంతయు సృష్టముగా నున్నది.

—♦—

సం చ భూ త ము లు.

శ్రీనాయుప్రరాణము భవనవిన్యాసము ఆధ్యాత్మముగిం పుట.

సూతజీవాచ:- అధఃప్రమాణ మూర్ధ్నంచ వర్ణ్యమానం నిబోధత! పృథివీ
వాయురాకాశ మాపో జ్యోతిశ్చ పంచమమ్! అనంతభాతవో హ్యేతే న్యావకాస్తు

ప్రకీర్తితాః ౧ । జననీ సర్వభూతానాం సర్వభూత ధరాధరా నాగాజన పదా
కీర్ణా నానాధిష్ఠాన వత్సవా ౨ । నానాపద పదీశైలైః నైకజాతి సమాకులాః
అనంతాగ్రయశ్చేదేనీ వృధివీ బహువిస్తరా ౩ । వదీనదసముద్రస్థా ప్రధా
తుదాగ్రయాః స్థితాః । వర్షతాకాశ సంస్థాశ్చ అంతర్భూమి గతాశ్చయాః ౪ ।
అపారాంతాశ్చ విజ్ఞేయాస్తథాగ్నిః సర్వతాపికః । అనంతః వర్షతీచైవ వ్యావకః
సర్వసంభవః ౫ । తథాకాశ మనాలంబం రమ్యం నానాశ్రయం స్మృతమ్ । అనంత
వృధితం సర్వం వాయుశ్చాకాశ సంభవః ౬ । అతఃపృథివ్యాదు దశే వృధివీచో
వస్థితాః । ఆకాశచాపరమధః పునర్భూమిః పునర్జలమ్ ౭ । ఏవమంత మనంతస్య
భౌతికస్య నవిద్యతే । పురానురైరభిహితం శ్రీతంత్రనిబోధత ౮ । భూమిర్జల
మథాకాశమితి జ్ఞేయవరంవరాః స్థితీరేపాతు విజ్ఞేయా సప్తమేఽస్మిన్ రసాతలే ౯ ।
దశయోజన సాహస్రమేక భామం రసాతలమ్ సాదుభిః పరి విభాగితమీతైకం
బహువిస్తరం ౧౦ ।

— పంచభూత సప్తలోక వివరం. —

క్రిందిలోక ప్రమాణములను, మార్గలోక ప్రమాణములను జెప్పెదను.
(౧) వృధివియ, (౨) వాయువు, (౩) ఆకాశము, (౪) జలము, (౫) జ్యోతిస్సు.
ఈఅయిదును అనంతధాతువులనియు వ్యావకములనియు జెప్పఁబడుచున్నవి. సకల
భూతములకు జననియు సకల భూతములను ధరించునదియును భూమియే. ఆభూమి
నానాజనపదములతో వ్యాపింతుఁబడి యనేకాధిష్ఠాన పట్టణములు గలిగియున్నది.
మరియు నానాపద పదీశైలములు గలదియై యనేకజాతులతో సంకులమై బహు
విస్తారమగు నీభూమి అనంతమనియు, జీవియనియు జెప్పఁబడుచున్నది. వదీనద
సముద్రస్థితములగు భూతములు తుదగ్గిమైన యాశ్రయములు గలిగియున్నది. అటు
లనే ఆపులు వర్షతములయందు, ఆకాశమందు స్థితికలవై భూమ్యంతర భాగము
లందుఁగూడ నున్నవి. అటులనే సర్వలోకములను వ్యాపించిన యగ్నియు అన్ని
భూతములనుండి పుట్టుచున్నవాడై వ్యాపకుడై అనంతుడని పరింపఁబడుచున్నాడు.
అటులనే నిరాలంబమును నానాశ్రయమును మనోహరమునైన యాకాశముగూడ
అనంతమనిజెప్పఁబడుచున్నది. అటులనే వాయువుగూడ ఆకాశసంభవమై యున్నది.
ఆపులుఁ బృథివియందుండు. అనీరేవృధివిపై నుండును. క్రిందిభాగమున నాకాశము
దానిపై మరల భూమియు జలమునుండును. ఇట్లునంత భౌతికతత్త్వమునకు అంతము
లేకయుండును. భూమియు, దానిపైన జలము, దానిపైన మరల నాకాశమున

నీలాగున భూతపరంపర తెలియవలెను. ఇది యేడవదగు రసాతలమందుఁగల స్థితి. పదివేలయోజనములు వైశాల్యముగలిగి రసాతల మేకభూతత్వముగా నున్నది. (ఇది సప్తభూమికా ప్రాసాదమునకుఁ బునాది. సత్పురుషులచేత నీలాగు నొక్కక్కటి బహువిస్తరములదై చెప్పబడుచున్నది. వీటిలో ప్రథమ మతలము. ప్రతిభూతము నందును బరమాత్మ స్వరూపచైతన్యబింబ ప్రతిబింబమొకటి యుండి ప్రకాశించు చుండును. శృంగివియ-దగ్గియు, జలమునందుఁ జంద్రుఁడును, తేజస్సునందు సూర్యుఁ డును, వాయువునందు ధ్రువుఁడును, ఆకాశమునందు బ్రహ్మాయునుండి సృష్టిస్థితి, సంహారాధికారముతో నున్నాడు.

ఈలాగున భువనములు శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు శ్రీ సాందర్యలహరిలో ౧౮ శ్లోకమందు మహిమిత్వమునందు ఏబదియారు జ్వాలలును ఉదకతత్వమునందు ఏబదిరెండు జ్వాలలును, (ఇవి అగ్నికి సుబంధము) తేజస్తత్వమునందు దశవదిరెండు కిరణములును, వాయుతత్వమునందు ఏబదినాల్గు కిరణములును (ఇవి సూర్యసంబంధ ములు), ఆకాశతత్వమునందు డెబ్బదిరెండు కిరణము, మనస్తత్వమునందు అరువది నాలుగు కళలును (ఇవి సోమునకు చేరినవి) మొత్తము మూడువందలు నరువదియరును.

సా తా ళా దు ల వి వ ర ము.

శ్రీవాయుపురాణము - భువనవిన్యాసము - అధ్యాయం ౧౨ - పుట ౭౨

దశ యోజనసాహస్రమేకభౌమం రసాతలం | సాధుభిః పరివిఖ్యాత మేతైకం
బహువిస్తరం || ౧౦ | ప్రథమ మతలంచైవ సుతలంతు తతః పరం | తతః పరతరం
విద్యాద్విస్తరం బహువిస్తరం || ౧౧ | తతోగభస్తలం నామపరితశ్చ మహాతలం |
శ్రీతలంచ తతఃప్రాహుః పాతాళం సప్తమం స్మృతం || ౧౨ | కృష్ణభౌమంచ ప్రథ
మం భూమిభాగంచ కీర్తితం | పాండభౌమం ద్వితీయః సృతీయం రక్తమృత్తి
కం || ౧౩ | పీతభౌమం చతుర్థంతు మంచమం శిర్కరాతలం | షష్ఠం శిలామయం
చైవ సావర్ణం సప్తమంతం || ౧౪ |

శ్రీమద్యాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయం ౨౮

ఉపవర్ణితం భూమేర్యథా సన్నివేశావస్థానం - అవనరక్యధస్థాత్సప్త భూవి
వరాః - ఏకైకశోహ యోజనాయుతాంతరేణా యామవిస్తారేణోఽక్షుప్తాః - అతలం.

వితలం సుతలం రసాతలం తలాతలం మహాతలం మహాతలం పాతాళమితి॥ ౧॥

ఏతేషు హి బిలస్వర్గైషు స్వర్గరాడకృతిక కామభౌతైశ్వర్యానందభూమిః విభూతి సు
సమృద్ధ భవనోద్ధాన్య కీర్తిదామహా రేఖైరైత్యదానవ కాద్రీ నేయాః నిత్యప్రముదితాను
రక్త కళత్రావత్య బంధునువృద్ధాను చరాః గృహపతయ ఈశ్వరాదవ్యవృత్తిహత
కామమాయాః వినోదానివసంతి॥ ౬॥ యేషుమహారాజ మయేన మాయావినాభి
నిర్మితాః పురోనానామణి వ్రవర వ్రవేశక విరఙ్గత విఙ్గితభవన పాకారగోపుర
సభాచైతన్య చర్మరాదిభిర్జ్ఞానా సురమిధున పారావత శుభ శారితాకీర్ణ కృత్రిమ
భూమిభి ర్వివరేశ్వర గృహూత్తమైః సమలం కృతాశ్చకాసంతి॥ ౭॥ ఉద్యా
నాని చాతీతరాం మన ఇంద్రియానందభిః కుసుమ ఫలస్తంబక సుభగకీసల యావన
తరుచిర విటపీనాం కనకలతాంగా లింగితానాం - శ్రీభిస్సముదిత మిధున వివిధ విహం
గకుల కోలాహల జలశయ్యానాం అమలబల పూర్ణానాం ఝషాకులోల్లంఘనక్షుభిత
నీరనీరజకుముద కువలయ కన్ధార నీలోత్పల లోహిత శతపత్రాది వనేషు కృత
నికేతనానాం - ఏకవిహారాకుల మధుకర నికరాణాం మధురవివిధ స్వరాదిభి రింద్రి
యైశ్చైరమరలోక శ్రియమతిశయితాని॥ ౮॥ యత్రహ వా వనభయ మహా
రాత్రాదిభిః కాలవిభాగై రుపలక్యతే- యత్ర మహాహివ్రవర శిరోమణయ స్సర్వం
శార్యరం తమః పరిభాధంతే॥ ౯॥ సవావతేషు వసతాం దివ్యేషు రస రసాయ
నాశన పానస్నానాది భిరాధయోవ్యాధయః పరిపతీత జరాదయశ్చ దేహచైవర్ణ్య
చార్గంధ్య స్వేదక్లమ గ్లానిరితి వయోవశాత్పన భవంతి॥ ౧౦॥ సహితేషాం కల్యా
ణానాం పరిభవతి కుతశ్చన మృత్యువ్యాభా భగవత్రైజ సశ్చక్రావదేశాత్ యస్మిన్
వ్రవిష్టే సురవధూనాం పాయుః పుంసఃనాని భయాదేవ స్రవంతి పతంతిచ॥ ౧౧॥

భూలోకమునకు గ్రొందుగా నేడభూవ్రవరములుగలవు. అందొక్కొక్కటి
వదివేలయొజనముల యాన్నత్యమును నంతవిడల్పును దైర్ఘ్యమునుగలిగి యొప్పు
చున్నది. భూలోకాదులకంటెను సర్వవిషయాదులధిక భోగాధికములుగనున్నవి.
స్వర్గమునకంటె ఆత్యధిక సుఖానంద భోగ్యభూములుగా నుండుటచేత వీటికి బిల
స్వర్గములను పేరుగలిగెను. అవిక్రిమముగా (౧) సతలమనియు, (౨) వితలమనియు
(౩) సుతలమనియు, (౪) రసాతలమనియు, (౫) తలాతలమనియు, (౬) మహా
తలమనియు, (౭) పాతాళమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. ఈబిలస్వర్గములందు
స్వర్గాదులకంటె నధికముగ కామభోగాదులుగలవు. వీనియందున్న యైశ్వర్యము
స్వర్గాదులందులేదు. వీనియందున్న యానందసమృద్ధియు, విభూతియుఁదక్కినవాని

యం దరుదు. ఇవి సర్వవస్తు సమృద్ధములగు మణిమయమంశిరములచేతను నుద్వా
సవనములచేతను గ్రీవాస్థానములచేతను, బ్రీకాశింశుచున్నవి. ఇచ్చటదైత్యదా
సవ గద్యాసంతతులు వసించును. వారలు సంతతానందమును ననురాగమునుగలిగిన
భార్యాజనమును, నకత్యములును, బంధువులును, మిత్రులును, ననుచరులును గలిగి
సేవనలతో మడించిన గృహపాలకులుగలిగియుండుదురు. వారలకోర్కె లీత్యరునికైనఁ
బ్రతిహతములు కానేరవు. వారుసర్వదా మాయావినోదులయి విద్రించుచుండుదురు.
మహామాయాబలవంతుడగు మయిదు నానావిధ విశేషసౌకర్యబులుగఁ బుంబు 7
లను నిర్మించె. ఆపురములు నానావిధ రత్నశ్రేష్ఠములచే విరజితములగు విచిత్ర
భవనములచేతను, బ్రాకారముచేతను, గోపురములచేతను, సభామందిరములచేతను,
రథ్యావృక్షములచేతను, గవాటములచేతను, నాగ రాక్షస మిధునములచేతను
తాపురములకును, శుకశారీకాది కష్టులనయాహముల కాటపట్టగు కల్పితభూముల
చేతను అధిపతులచేతను నలంకృత బింబస్వరములయి విరాజిల్లుచున్నవి. అందు బహు
సుందరములగు నుద్వాసవసంబులుగలవు. అందలివృక్షములు లతానును గుచ్ఛ
ములచేతను వంగినవై సువరములయి బ్రీకాశింశుచున్నవి. అందున్న పద్మాకర
ములు జలలుగట్టి విహరించుచున్న నానావిధ విహంగకోలాహల భవనులచే నొప్పచు,
నిర్మలజలపూరితములయి మత్స్యాదుల విహరములచే జలించుచుండును. అందలి
జలములందున్న పద్మములును, గలువలును, దెల్లగలువలును, నెఱ్ఱగలువలును,
నీలోన్నలములును, నెఱ్ఱనివద్దములు మొదలగువాని సమూహములతో శోభితము
లైయుండును. అపద్మపనములందు బలువిధములు విహరించుచున్న మధుకరబృం
దములు ఝుకారములచే మనోహరములయి సకలేంద్రియముల కానందముఁజూప
గుచుండును. అట్టియుద్వాసంబులచే నివి స్వర్గాదులను మీఱుచున్నవి. అచ్చటి
వారలు చిరకాలజీవులయి యుండుటచేఁ గాలమున కవయవభూతములగు నహహ
రాత్రాదులచే భయపడ నవసరములేదు అచ్చట సహారాత్రీముల విభజించు
వెలుగునిచ్చు సూర్యాదులు లేకపోయినను, మహాసర్పముల ఫణానుండలములందు
వెలయురత్నములు కాంతిసంతతులచే జీతల్లను దఱుముచున్నవి. సూర్యకాంతి
లేనందునఁ గర్మల ప్రసంగములేవు. అచ్చటివారు దివ్యోపధములసేవించి
రసాయనములఁద్రావి స్నానాదులు నాచరించినవారగుటచే వారికి మహాపీడయు,
రోగములును, శరీరపు ముడుతలు, లేల నెఱయుటయు, ముదుసలితనము మొదలగు
నవిలేవు. జేహవైష్ణవము, దుర్వాసన, చెయ్యట, శ్రమ, నిరుత్సాహము మొదల

గునవి సంభవించనేరవు. శ్రీవిష్ణుచక్ర భయకంపాదులు తప్ప నెద్దానిభయమునులేదు. విష్ణుచక్రముతోనే వారలకు మృత్యుభయమున్నది. కావున నాచక్రమున్నవారెంతయోభయపడుదురు. ఒకప్పుడాచక్రము పరివేశించెనేని భయాతిరేకముచే నచ్చటి ప్రేలగర్భములు నేలబడుచుండును. ఇదెపుడువచ్చునోయని కలవరించుచుండురు.

ఈసప్తపాతాళములు నేడువిధములుగాగల భూములుగానున్నవి. (౧) కృష్ణ భూమి, (౨) పాండుభూమి, (౩) రక్తమృత్తిక, (౪) పీతభూమి, (౫) శంఖభూమి (మొరపనేల) (౬) శిలామయభూమి, (౭) సావర్ణభూమిగ నున్నది.

ఈవిలస్వర్గభూము లనుభవించువారలు తపోవిశేష పుణ్యమూర్తులుగా నున్న వారలు. వీరలకువరిలో స్వర్గలోక తేజోభూతములోనేల స్థానములేకపోయెనని శంకింతువచ్చును. వీరలు రాజస తామస గుణప్రధానులైనందుచేత వారితపస్సులు వర్జివిగానుండుటచేత స్వర్గానుభవమునకుఁ గొంతకాలము తరివక్వదశనొంద నిచ్చట ప్రత్యేకించి సర్వసుఖసంపత్తితో నియమితులైరి. వీరలు మరొకకల్పమందు స్వర్గలోకమున కధికారులుకాగలరు. ఇందుకుబలిచక్రవర్తి యీలోకనివాసిగా నుండుట చేత విశదమగుచున్నది. వీరలు సర్వవిధముల దేవతలనుమించిన తపస్సంతయు లుగాని గుణభేదములతో నీలాగున ప్రకృతమీకల్పములో నిదివఱకు నియంతలుగా నున్నవారలుండుటచేతను, వీరికివరివశ్యకాలమునకులవధిగా సతరాశములో భగవన్ని యాముకముగానున్నారు. కొన్నివిషయాదుల నాలోచించితే స్వర్గమునకంటె నధికములుగా నేయున్నవి.

—o—

అ త ల ము.

శ్రీమద్భాగవతము పంచమస్కంధం ఆధ్యాయం ౨౪.

శ్లో! ఆధాతలే మయప్రతోఽబలోనామాసురో నివసతి- యేనహవా ఇహ సృష్టాః పణ్వవతీర్థాయాః కాశ్యనాద్యాపి మాయావినోధారయంతి- యస్యచ జృంభమాణస్యముఖతస్త్రియ ప్రేగణా ఉదపద్యంత- తాస్వైరిణ్యః కామిన్యః పుంశ్చల్యిణి- యానైస్థిలయానం ప్రవిప్లం పురుషం రసేన హఃటికాభ్యేన సాధయిత్వా స్వవిలాసావలోకనాను రాగస్మిత సల్లాహం గూహనాదిభిస్సైవరం కిల రమయంతి ౧౨ । యస్మిన్నపయక్తే పురుష ఈశ్వరోహం సిద్ధోహ మిత్యయుత

మహాగజబల మాత్మానమతిమన్యమానః కత్తతే మదాంధఇవ ॥ ౧౩ ॥

శ్రీ వాయుపురాణము భవనకోశవిన్యాసము అధ్యాయము ౧౦.

ప్రథమేతు తతేఖ్యాత మనురేంద్రీస్య మందిరం మనుచేరింద్రీ శత్రోర్వి
మహానాదస్య చాలయం ॥ ౧౧ ॥ పురంచళంఖకర్ణస్య కబంధస్యచ మందిరం
నిష్కులాదస్య చపురం ప్రహృష్ట జవగుంతులం ॥ ౧౨ ॥ రాక్షసస్యచ భీమస్యశూల
దంతిస్యచాలయం లోహితాక్షక లింగానాం నగరం శ్యావదస్యతు ॥ ౧౩ ॥ ధనం
జయస్యచపురం మాహేంద్రీస్య మహాత్మనః శాళియస్యచ నాగస్యనగరం కల
సస్య ॥ ౧౪ ॥ ఏవంపుర సహస్రాణి నాగదానవ రక్షసాం తతేక్షేయాని ప్రథమే
కృష్ణభూమే నసంశయః ॥ ౧౫ ॥

అతలమందు మయపుత్రుడు బలుండనువాడు పృథులుడుగ నున్నాడు. అతడు మహామాయావి, మాయలు తొంబదియారుగలవు. ఇది వీనికి స్వాధీనములు వాడవలెనగా వానినోటినుండి మూడు శ్రీ గణములు పుట్టినవి. వారు స్వైఃకులనియు, గామినులనియు బుంశ్చలులనియు, నామములుగలవారు. స్వజాతివారితోఁ గ్రీడించువారు స్వైఃకులనబడుదురు. స్వేతరజాతి సంభవులతోఁగూడ వివరించు వారు కామినులనబడుదురు. అట్లు వివరించుటలో మతి చాంచల్యము గలవారు పుంశ్చలులు ఆశ్రీగణములు చిలమును బ్రేక్షించి వచ్చిన పురుషుని హాటకమరు రసాయనముచే సంభోగసమర్థునిగా జేసికొని తమ విలాసావలోకనములచేతను, ననురాగ సూచకమగు మందహాసములచేతను, రహస్య సుభాషణములచేతను నాలింగ నాదులచేతను, స్వవశునిగాఁచేసుకొని వానితో రమించుచుందురు. ఆహాటకరసము నిరుపమ ప్రభావము గలది. దీని నుపయోగించిన పురుషుడు బది వేల దిగ్గజముల బలము లేక సహజబలముగలిగి మదాంధుడై తానేయీశ్వరుఁడనియు, సిద్ధుఁడనియు, శ్లాఘించుకొనుచుండును. ఈలాగున మదాంధుడై రమించుచుండును. ఇది భూలోక ప్రభావము.

ఈచోట మొదట ననురేంద్రీనిపురంబు గలదు. అపయవరుసగ నముది, శంఖకర్ణ, కబంధ, నిష్కులాద, శూలదంతి, లోహితాక్ష, ధనంజయ, శాళియాది నామములుగల నాగులపురంబులు మనోహరంబులైయుండు. వీరందఱు దేవేంద్రీ శత్రువులు. మరియు నాగదానవ పురసహస్రంబులుండును. ఇయ్యది కృష్ణభూమి యనబడును.

వి త ల ము,

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమపాదము - అధ్యాయము. ౨౪

తతోధస్తా ద్విజతే హరోభగవా హటకేశ్వరః స్వపార్షద భూతగణావృతః
పృజానగోప బృంహణాయ భవాన్యా సహమిధునీ భూయాస్తే- యతః పృవృత్తా
సరిత్సృవరా హటకీనామభవయో ర్విర్యేణ- యత్రచిత్రభానుర్భూతరిశ్వనా సమిధ్య
మాన ఓజసాపిబతి- తన్నిష్ఠ్యాతం హటకాఖ్యం సువర్ణం భూషణేన సురేంద్రా వరో
ధేషు పురుషాస్సహ పురుషీభిర్ధారయంతి ౧౪ ||

శ్రీనాయుపురాణము - భవనకోశము - అధ్యాయము. ౧౦

శ్లో॥ ద్వితీయోఽపి తలేవిచాగ్రై త్యేంద్రీయ సురక్షసః మహాజంభస్యచతథా
నగరం తృణమన్యతు ౨౦ || వాయుగ్రీవస్యకృష్ణస్య ని కుంభస్యచ మందిరం
శంఖాఖ్యాయస్య చ పురంనగరం గోముఖస్యచ ౨౧ రాక్షస్యచ నీలస్య మేఘస్య
కృణస్యచ పురం చ కురుపాదస్య మహాష్ఠీమస్య చాలయం ౨౨ || కంబళస్య
చ నాగస్య పురమశ్వతరస్యచ ౨౩ కదూపుత్రీస్యచపురం తక్షకస్యమహాత్మనః ౨౪ ||
ఏవంపుర సహస్రాణి నాగదానవ రక్షసాం ద్వితీయేస్మిన్ తలేవిచాగ్రై పాండుభూమా
నసంశయః ౨౫ ||

వితలమందు భగవంతుండగు రుద్రుడు హటకేశ్వరుడనను నామముధరించి
తనభక్తులగు ప్రేమధగణములచే సేవింపబడుచుండును. బ్రహ్మచే పృజావృద్ధిని
జేయుమని యాజ్ఞాపించబడిన రుద్రుడు సృష్టిని వృద్ధిచేయఁగోరి భవానిదేవితోఁ
గ్రీడించుచుండెను. వారట్లు మిధునకర్మ మొనర్చుచుండగా వారిపీర్యము
ప్రవాహరూపముగా తాటిహటకీనీయను నదియయ్యె. అగ్నిహోత్రుడు వాయు
ప్రసారమువలన దీప్తుండయి తనబలముచే దానినిభక్షించి యుమ్మివేయగా నది
హటకీమనెడుపేరుతో నువర్ణనది యయ్యెను. నివాసులగు శ్రీపురుషు లా సువర్ణ
ముతో నాభరణములు చేయించుకొని యలంకరించుకొనుచుండురు. ఈకారణము
చేత హటకేశ్వరుండనెడి నామమునీశుడు చాల్చెను. దీనినిదేవతావనితలుగూడ
ధరించిరి. ఇందుకు చిదంబరనటతంత్రములో “అకాశైతరకాలింగం పాతాళహట
కేశ్వరం మర్త్యలోకే మహాకాళం దృష్ట్యాముక్తి మవాప్నుయాత్” అని భూరాదిలో
కత్రీయ లింగమాత్రదర్శనము చేతనే జీవన్ముక్తికూడ చెప్పబడి ప్రమాణమగు
చున్నది.

రెండవముఢోలోకంబు వితలము దైత్యరాక్షస నిలయంబు. అందు మొదటి పురము మహాజుభనిది. ఆపయు నికుంభనిపురంబుగలదు. దానితరువాత గోముఖుని శంఖాఖ్యపురంబొప్పును. పిదప కృశన, కురుపాదాది రాక్షసపురములు. కంబళ, అశ్వతరతక్షక నాగాదుల వట్టణములుకలవు. ఇట్లు నాగదానవ పురసహస్రంబులుగలిగి పాండుసూమియం దా వితలంబు వ్రకాశించు.

—o—

సు త ల ము.

శ్రీమద్భాగవతము చంచమసుంధము అధ్యాయము ౨౪.

శ్లో॥ తతోఢస్థాత్పురతే ఉదారశ్రీవాః పుణ్యశ్లోకో విరోచనాత్మ జోబలిః
భగవతా మహేంద్రీస్య ప్రియంచీర్ఛ మాణనాదితేర్లభకాయో భూత్వావటుర్వా
మన రూపేణ వరాక్షప్తలోకత్రయో భగవదనుకంపయైవ పునః ప్రవేశితః- ఇంద్రా
దిష్వవిద్యమానయా, సుసమృద్ధయా శ్రీయాభి జాప్తః స్వధర్మేణారాధయంస్త
మేవ భగవంత మవగత సాధ్వస ఆస్తేఽధునాపి॥ ౧౧॥ నోపైత త్సాక్షాత్కారో
భూమిదానస్య యత్తద్భగవత్సంక్షేప- ఆశేష జీవనికాయానాం జీవభూతాత్మ
భూతేవరమాత్మని వాసుజీవే తీర్థతమీపాత్రీ ఉపపన్నే- వరయా శ్రద్ధయా వర
మాదర సమాహితమనసా నుప్రతిపాదితస్య సాక్షాదవవర్గ ద్వారస్య యద్విల నిల
యైశ్వర్యమ్॥ ౧౨॥ యస్యహవావ- తుతవతస పృథలనాదిషు వివశ స్సకృన్నా
మాభి గృణా పురుషః కర్మబంధన మంజసా విధునోతి- యస్యహవై పృథిబంధనం
త్విహముముక్ష వోన్యధై వోవలభ్యంతే- తద్భగవతో భక్తానాం సర్వేషా మాత్మ
నామాత్మజే - ఆత్మరమే॥ ౧౩॥ నైవభగవాన్నూనమముష్యానుజగ్రాహ -
యదుతపునరాత్మాను స్మృతిమాషణం మాయామయ భోగైశ్వర్యమే వాతను
తేతి॥ ౧౪॥ యత్తద్భగవతాఽనధిగతా న్యోపాయేన యాచ్ఛాన్యుతే నావహృత
స్వశరీరావశేషిత లోకత్రయః వరుణపాతైశ్చ సూక్ష్మీముక్తః- గిరిరద్యాం చాప
విధ ఇతి హూవాచ భగవాన్ బలిః॥ ౧౫॥ సూనంబతాయం, భగవాన్దేవు
సన్నిష్ఠాతో యోనావించోయస్య సదీవో ముక్తాయ పుత్రకాంతయో బృహ
స్పతిః- తమతిహాయస్య ముమేద్యేణ తస్మాత్ మాత్మాన మయాచతాత్మక
ఆశిషో ఏవైతద్దాస్య మతిగంభీర వయసః కాలస్య మన్వంతర పరివృత్తం కియ

లోకత్రయ మిదం॥ ౨౦ ॥ యస్యానుదాస్య మేవాన్యత్పితామహః కిలవచ్చేనకు
స్వపిత్ర్యం యదుతా కుతో భయంపదం దీయమానం భగవతో పరతేస్య పి
తరి॥ ౨౧ ॥ తస్యనుహఃకుభావస్యాను వధమల మమృదితకపాయః కోవాన్య
ద్విధః- పరిక్షీణః భగవదుగ్రహము పజగమిషతీతి॥ ౨౨ ॥ తస్యానుచరితముత్త
రస్యాద్విస్తరిష్యతే- యస్యభగవాన్ స్వయమఖిల జగద్గురుర్నారాయణోద్వారిగదా
పాణి రవత్పితే- నిజజనానుకంపిత హృదయః- యేనాంగుష్ఠేన పదాదకళంధరో
యోజనాయుతాయుతం దిగ్విజయ ఉచ్చాటితః॥ ౨౩ ॥

శ్రీ వాయుపురాణము భవనగోళము అధ్యాయము ౧౦

తృతీయేతు తలోఖ్యాతః ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః॥ అనుహ్లాదస్య చపురం
దైత్యేం దృశ్యమహత్మనః॥ ౨౪ ॥ తారకాఖ్యస్య చపురం పురంతిశిరస్తథా
శిశుమారస్య చపురం హృష్టప్రప్త జనాకులం॥ ౨౫ ॥ చక్రవస్యచ విక్షేయం
రాక్షస స్యచమందిరం॥ రాక్షసేంద్రస్య చపురం కుంభిశ్చ స్యఖరస్య॥ ౨౬ ॥
విరాధస్యచ కూర్మస్య పురమ్ముఖముఖస్యచ॥ హేమకస్యచ నాగస్యతథా పాండు
రకస్యచ॥ ౨౭ ॥ మణిమంత్రస్య చపురం కపిలస్య చమందిరం॥ నందస్య చోర
గపతేర్విశాలస్యచ మందిరమ్ ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసాం॥ తృతీ
యేఽస్మింస్తలే విప్రాపీత భూమా నసంశయః॥ ౩౦ ॥ భాగవతాగ్ర గణ్యంధును
విప్రులకీర్తివంతుండును విరోచనుని కుమారుండునగు బలిచక్రవర్తి సుతలమందుఁ
బ్రకాశించుచున్నాఁడు. ఇంద్రాదులకు సైతములేని యైశ్వర్యములతో వెలయుచు
భయరహితుండై స్వధర్మముచే భగవంతు నారాధించుచు నివృత్తిని వర్తించు
చున్నాఁడు. పూర్వము బలిచక్రవర్తి త్రిలోకములను జయించి నిరంకుశముగాఁ బరి
పాలించుచుండెను. అంత భగవంతుడగు విష్ణువు దేవేంద్రునకుఁ బ్రియమొనర్ప
దలచిఁ తానదితి గర్భమున వామనుడయి యుదయించి బ్రహ్మచారి వేషముఁ
దాల్చి లోకత్రయము లతనివలన దీనుకొని యతని సాత్వికోదార సుగుణములకు
మిక్కిలి దయగలవాడై సుతలమందుండ నియమించెను. అది మొదలతఁ డా భగ
వంతు నారాధించుచు నందే యున్నాఁడు. భగవదవతారమూర్తయగు వామనుని
కిట్టి మహాసాత్వికదానముఁ చేసిన మహాత్మాగ్ర తపస్వికి నీసుతలసుఖ నివాస మెంత
టిది॥ నిరంతరాయావర్గమే ముఖ్యఫలముగాఁబ యిది ఫలముకానేరదు. ఇతఁడు తన
ప్రార్థనార్థకృషేష ఫలమును గొంతకాల మనుభవించవలసి యున్నందుచేత నీసుతల
మొందుండ భగవంతుండు నియమించెను. ఇది భగవదాజ్ఞగా శిరసావహించి ఇచట

నిరంతర భగవదారాధన వరాయణుడై బలి నిలిచెను. ఇంతకు మించిన విశ్వర్యమే లేదు. ఇది శాశ్వతైశ్వర్య ద్వారము. ఇది కేవల సర్వసన్యాసస్థితి జ్ఞానమేకాని వేరుకాదు. ఇది సమాధిస్థితికాని వేఱుగాదు. ఇట్టి మహా వరమువనిత? జ్ఞానికి విషయసుఖము లెంతటివి? బ్రహ్మాదాధిపత్యముగూడ దీనిముందెంత? భక్తిని జ్ఞానమునకును భేదమేలేదు. ఇతడు పృష్ఠాదుని మనుమడు గాన వేఱుగాఁ చెప్పవలెనా? కల్పాంతమందు నింద్రీవదవికి రాజువును. అందుచేత నిచ్చట కాలము గడుపుచున్నాడు. నిఖల జగద్గురుఁడును, భగవంతుడునగు శ్రీ మహావిష్ణువు గదా పాణియై తనకుఁ బరమభక్తుఁడయిన బలియందనుగ్రహించు గలవాఁడయి యాతని ద్వారమును సర్వదా కాచుకొందున్నాడు. ఒకనాఁడు దిగ్విజయార్థము రాజుఁడచ్చటికి వచ్చి యాద్వారమును జొచ్చుచుండగాఁ దనకాలి అగుష్ఠముచే విష్ణువు బది వేలయోజనముల దూరము వడసట్లు మీటివైచెను. బలిచక్రవర్తియొక్క సుహి మాతీతయముల నెవరు వర్ణింతురు?

మూడవది సుతలము. ఇది వితలమునకుఁ గ్రిందిభాగమున నుండును. ఇందు మహాత్ముండును బ్రహ్మాదుని పాత్రుండునునగు బలిపురంబు కడుశోభాయమానంబుగ నుండును. పిమ్మట కారకుని నగరంబుండు తరువాత శిశుమార, కుంభిక, ఖర, విగా, ధోల్కాముఖాద రాక్షసపురంబులును, హేమక, పాండురిక, మణిమంత్రీ, కపిల, నందాది నాగులపురములు గలవు. ఇట్లు రాక్షసనాగపుర సహస్రంబులుగలిగి పీఠభూమియన సుతల బు కనులమడువై యుండు.

—o—

త లా త ల ము.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయ. ౨౪

తపోధస్తాత్రలాతరే మయోనామ దానవేంద్రస్త్రిపురాధి పతిర్భగవతా త్రిపురాణా త్రిలోక్యాశ్శం చిక్షిప్తగా నిర్దగ్ధ పురత్రీక్షుప్త త్పిసాదాల్లబ్ధవద్ మాయా వినామాచార్యో మహాదేవేన వరిరక్షితో విగత సుదర్శన భయోమహీయతే. ౨౪.

శ్రీనాయపురాణము - భవనకోశము - అధ్యాయ. ౧౦

చతుర్థేదైత్యసింహస్య కాలనేమే ర్మహాత్మనః! రజశ్లేష్మస్య చ పురంసగరం

కుంజరస్యచ॥ 30 ॥ రాక్షసేంద్రస్య చ పురం సుమాతేర్భహువిస్తరం॥ ముంజస్
లోకనాథస్య వృకవక్త్రస్యచాలయం॥ 31 ॥ బహుయోజన సాహస్రం బహుపక్షి
సమాకులం॥ నగరంవై నతేయస్య చతుర్థేన్ద్రిగ్ రసాతలే॥ 32 ॥

సుతలంబునకుఁ గిందిభాగమున తలాతలంబుకలదు. అందుమయుఁడను దాఁ
వేందుఁడు గలఁడు. వాఁడలోకవాసులచేఁ బూజింపబడుచుండును. వాడ
త్రిపురముల కధిపతియైయుండెడివాఁడు. లోకరక్షకుండును భగవంతుండునునగ
రుద్దుండు పురత్రయమును బూర్వముదహించె. ఆప్రస్తు మయుండు మిక్కిల్
వేడుకొనగా నతనియందనుగ్రహించి రుద్దుండతని కాలతాలము నొసంగి చక్రము
వలని భయమునుబాపె. అందుచేతమయుండు నిర్భీకుండయి సుఖవంతుఁడయి
యిందునివసించుచున్నాఁడు.

ఇందుమొదట కాలనేమిపురంబుగలదు. విష్ణుట కుంజరుని పురంబుడ
క్రమేషుగ ముంజసుమాల్యాదుల పురంబులుండు. ఆపురంబులు బహుపక్షిసమా
కులంబై బహుయోజన విస్తారంబైయుండు. చతుర్థమంబగు నిందు వైసతేయనగ
రంబు ననన్యసామాన్యంబై ప్రకాశించుచుండును.

మ హా త ల ము.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయము. ౨౪

శ్లో॥ నవోధస్తాస్త్యహతలే కాద్రవేయాణాం నైకశిరసాం క్రోధవశానాం గణా-
కుహక- తక్షక- కాలీయ- సుషేణాది ప్రధానా మహాభోగవంతః - పత త్త్రిరా
జాధిపతేః పురుషోత్తమవాహ దనవరత ముద్వేజమానాః స్వఃశత్రావత్కసుహృత్తు
టుంబసంగేన క్వచిత్ప్రమత్తావిహరంతి॥ ౨౫ ॥

శ్రీనాయుపురాణము - భువనకోశము - ౫౧.

శ్లో॥ పంచమే శర్కరాభామే బహుయోజన విస్తృతే॥ విరోచనస్య నగరం
దైత్యసేవాస్య ధీమతః॥ 3౪ ॥ వైడూర్యస్యాగ్ని జిహ్వస్యహిరణ్యాక్షస్యచాలయం
పురంచ విద్యుజ్జిహ్వస్య రాక్షసస్యచ ధీమతః॥ 3౫ ॥ మహామేఘస్య చ పురం
రాక్షసేంద్రస్యకాలినః॥ కర్మోరస్య చ నాగస్య సప్తస్తీకస్య జయస్యచ॥ 3౬ ॥ ఏవా
పురసహస్రాణి నాగధానవరక్షసాం॥

తలాతలాధోభాగమున మహాతలమున్నది. అందు గదూస్సభూతులు ననేక శిరస్సులు నగు సర్పనమూహములుగలవు. ఇవి శోధస్వరూపములు. అసర్ప గణము (౧) కుహకుడు, (౨) తక్షకుడు, (౩) కాలియుడు, (౪) సుషేణుడు మొదలగువారు ప్రధానులు. వారుద్భిర కాయములతో నొప్పుచున్నారు. వారు తరమ పురుషుండగు వాసుదేవునకు వాహనమగు గరుడునివలన స్లెష్టుడును భయ మందుచు, దమ భార్యలందును, సంతానములందును, స్నేహితులందును, వధికాసక్తి గలవారయి ప్రమత్తులయి విహరించుచుందురు.

ఇయ్యది శర్కరాభూమి. బహుయోజన విస్తీర్ణమైయుండును. ఇందువిరో చన, హిరణ్యక్ష, విద్యుజ్జిహ్వ, మహామేఘాది రాక్షసపురంబులు, జయాది నాగ పురంబులు నుండును.

ర సా త ల ము.

శ్రీమద్భాగవతము - మంచమసంధం - అధ్యాయము, ౨౪.

తతోఽథస్థాద్రీసాతలే దైతేయాదానవాః ఫణయోనామ నివారతవచాః కాలి శేయా హిరణ్యపుర నివాసిన్ ఇతి విబుధ బ్రత్యసీకా ఉత్పత్త్యామహాజనాః మహాసా హసిన్తోభగవతః సకలతోకాను భావస్యహరేరేవతేజసా ప్రతిహత బలావలేసా చితేశయా ఇవనివసంతి- యేవై సరమ యేద్రీదూత్యా వాస్థిర్మంత్రవర్ణాభిరింద్రా ద్భిభ్యతి॥ ౨౬ ॥

శ్రీవాయుపురాణము - భువనకోశము - అధ్యాయము, ౧౦

శ్లో॥ వృషేతలే దైత్యవతేః శేషరేర్నగరోత్రమం సుతర్వణః సుతోమ్ముశ్చ నగరం మహిషస్యచ॥ రాక్షసేంద్రస్య చ పురముతోక్రిశస్య మహాత్మనః॥ ౩౮ ॥ తత్రాస్త్రీ సురపాపుత్రీః శతశీర్షోముదాయుతః॥ కస్యచస్య సుతః శ్రీమార్గావాసు కిర్నామ నాగరాట్॥ ౩౯ ॥ ఏవంపురసహస్రాణి నాగదానవరాక్షసాం॥ వృషే తలేఽ స్మిన్ విఖ్యాతే శిలాభౌమీ రసాతలే॥ ౪౦ ॥

మహాతలమున కథోభాగమున రసాతలమున్నది. అందు దితిసంతతివారు నివసించుచున్నారు. వారలంకరింపఁబడిన ఫణములచే నొప్పియున్నారు. వారు

(1) నివారకపదునియు, (2) కాలకేయలనియు (3) హిరణ్యపురవాసులనియు మూడు తెగలవారైయుందురు. వారు దేవతలకు శత్రువులై వర్తించుచుందురు, వారుపుట్టువుచేతనే మహాబలవంతులు. వారిక్కుడుసాహసముగలవారు. సర్వ లోకములందును బ్రభావముగల నారాయణుని చక్రముచే బ్రతిహతబలులై సర్పముల చందమున వర్తించుచుందురు. ఇంకియగాక యింద్రదూతికయగు సరమ పలికిన మంత్రవర్ణరూపములగు వాక్కులకును నింద్రునకును భయమందుచున్నారు. దేవతల హవిర్భాగముల నాశించి అడ్డగించినవారై గరుత్మంతులతో హతులైరి. మంత్రము “హతాఇంద్రేణ ఫణయః శయధ్వమితి”

ఆరవదిరసాతలము. ఇయ్యతి మహాతలమునకుఁ గిందిభాగముననుండును. ఇందు శేసరియను రాక్షసరాజు పురంబువెలయును. పిమ్మట సులోమ్ను, మహిషోత్తోక, సురసాత్మజాదిదానవుల పురింబులు, వాసుక్యాదివాగనాథుల పురింబు లొప్పుచుండును. దానవనాగపుర సహస్రంబులెంతయు మనోజ్ఞంబులైయుండును, ఇయ్యది శిలాభూమియన నొప్పుచుండును.

పాతాళము.

శ్రీవాయుపురాణ - భువనవిన్యాసం - అధ్యాయము - ౧౦ - పుట. ౭౨

శ్లో॥ సప్తమేతు తతేజ్ఞేయం పాతాళే సర్వపశ్యమే! పురం బలేవీముదితం
సరనారీసమాకులం! ౪౦ ॥ ఆసురాశీవిప్రైః పూర్ణముద్భవైర్దేవశత్రుభిః! ముచు
కుండస్యదైత్యస్యగత్రీవై సగరంమహత్! ౪౧ ॥ అనేకైర్దీప్తిపుత్రాణాం సముదీర్ణై
ర్మహాపురైః! తక్షవనాగ సగరైర్ముద్ధిమద్భిః సహస్రభిః! ౪౨ ॥ దైత్యానాం
దానవానాంచ సముదీర్ణైర్మహాపురైః! ఉదీరై రాక్షసావానై రనేకైశ్చ సమాకు
లం! ౪౩ ॥ పాతాళాంతే శవిషేంద్రా విస్తీర్ణే బహుయోజనీ! ఆస్తీరకారవిందా
క్షో మహాత్మాహ్వజరామరః! ౪౪ ॥ ధాతశంఖోదర వపుర్నీలవాసా మహాభుజః
విశాలభోగో ద్యుతిమాంశ్చిత్రమాలా ధరోబలీ! ౪౫ ॥ రుక్మీశృంగారధాతేన దీప్తా
స్యేన విరాజతా! ప్రభుర్ముఖసహస్రేణ శోభతేవై సకుండలీ! ౪౬ ॥ సజహ్వ
మాలయా దేవోతోలజ్వాలానలాగ్నిమా! జ్వాలమాలా కరిషీప్తః కైలాస ఇవ
లక్ష్మతే! ౪౭ ॥ సతునేత్రీ సహస్రేణ ద్విగుణేన విరాజతా! బాలనూర్యాభితా

మ్రోణశోభతే స్నిగ్ధమండలః॥ ౮౮॥ 'తస్యకుండేచవర్జస్య అక్షమాలావిరాజతే।
తరుణాదిత్యమాలేవశ్వేత పర్వతమూర్ధని॥ జటాక రాభో ద్యుతిమా లక్ష్మ్యతే
శయనాశనే। విస్తీర్ణ ఇవమేదిన్యాం సహస్ర' శిఖరోగిరి॥ ౯౦॥ మహాభోగైర్మ
హాభాగై ర్మహానైర్మహాబలైః॥ ఉపాస్యతే మహాతేజా మహానాగపతిః స్వ
యం॥ ౯౨॥ సరాజా నర్వనాగానాం శేషోనామ మహాద్యుతిః॥ సావైష్ణవీ బాహ్య
తనుర్మర్యాదాయాం వ్యవస్థితా॥ ౯౩॥ , సవైష్ణవేతే కథితా వ్యవహార్యరసాత
లా॥ దేవాసుర మహానాగ రాక్షసాధ్యుషితాః సదా॥ ౯౪॥

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయము - ౨౪

తతోధన్వా త్పాతాశీ - నాగలోక పతయోవాసుః॥ పృముఖాః శంఖ-
కుభిక- మహాశంఖ- శ్వేతధనంజయ- ధృతరాష్ట్ర- శంఖచూడ- కంబళాశ్వతర-
దేవదత్తాదయో- మహాభోగినో మహామర్షానిఽసంతి- యేహముహూతైఃపంచ షట్సప్త
దశ శత సహస్ర శీర్షాణాం ఫణాసువిరచితా మహామణయో రోచిష్టవః॥ సాతాళ
వివరేతిమిర నికరం స్వతేజసా విధమంతి॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే పంచమస్కంధే చతిర్వింశోధ్యాయః

రసాతలమున కథోభాగమునఁ బాతాళమున్నది. ఆపాతాళమున (౧) వాసు
కియు, (౨) శంఖకుళికుడు, (౩) మహాశంఖుడు, (౪) శ్వేతుడు, (౫) ధనం
జయుడు, (౬) ధృతరాష్ట్రుడు, (౭) శంఖచూడుడు, (౮) కంబళుడు
(౯) అశ్వతరుండు మొదలగు సర్పరాజులు, మహాకోప్రలు, మహాఫణములుగలవా
రునగు దేవదత్తాదులగు సర్పములును, నివసించుచున్నారు. ఆమహాసర్పములందుఁ
గొన్ని యైదుశిరస్సులు, కొన్ని పదిశిరస్సులు, కొన్ని నూఱుశిరస్సులు, కొన్ని సహ
స్రశిరస్సులు గలిగియున్నవి. వానిఫణములందున్న మహామణులు సర్పదా వ్రతా
శించుచు తమకాంతులచేఁ బాతాళమందున్న చీకట్లను దఱుముచుండును.

రసాతలమునకుఁ గిందిభాగమునఁ బాతాళమున్నది. ఇందుఁ బడమటిదిశ
బలిపురంబుగలదు. ఈపురంబు నరనారీకుల సంతలమై వ్రతాశించుచూ గృహములచే
నొప్పించుండును. ముచుకుందాదివైభవ్య నగరంబులు బహురాక్షస సముదీర్ఘంబులై
యీలోకంబున నుండును. ఈలోకంబు బహుయోజన విస్తీర్ణంబయి యజరామరు
లగు నారలచే నిండియుండును. ధౌతశంభోదరశరీరులు, నీలాంబరులు, మహాద్యుతి
మంతులు, చిత్రమాలాధరులు, బలవంతులు నగునాగులిందుందురు. కుండలాకృతి

గలిగి ఘనాసహస్రంబుల, జిహ్వమాలల నొప్పనాగులచే నీయది కైలాసంబువలె నుండును. నాగుల కథిపతియై ద్విసహస్ర శేత్రంబులతోఁ దరుణాచిత్య సంకాశ మాలా జాలంబులతో, మహాభోగంబులు, మహద్భుంజులుగల మహాభాగులగు నాగకుమారులు సేవించ శేషుండు వెలయుచుండును. దేవాసురమహానాగ రాక్షసవిహార భూమియై యీపాతాళం బొప్పుచున్నది.

స ర క ము ల వి వ ర ము.

సరక:- సృణాతి ప్రాచయతి పాపినః స్వస్వసమీపమితి సరకః సరక ఏవ నారకః స్వసయనే- పాపిష్ఠులను తన సమీపమును బొందించునది. కావున మూలా ధారాధోభాగమందు మలవిసర్గస్థానములో వర్ణింపబడినది. ఇందుకు “భూతభా వోద్భవ కరోవిసర్గః కర్మసంక్షేతః అని గీతాచార్యుని వాక్యము.

ఇవి కొన్నిపురాణములందు సార్థత్వోక్తియని అనంతములని వాసిరి. సంఖ్య సహజముగ జీవుల నృప్తి అధికముగా నగుచుండుటబట్టి పాపులధికులుగా నగుట సహజము. అందుచేత సరకముల సంఖ్య పెరుగుచుండును. ఇది మన లోక రాజ్యము నందుగూడ ననుభవముగ నున్నదే. వ్యవసాయవృద్ధితో నన్నియు వృద్ధియగుచుండును. అనేకసంఖ్యకు బర్యాయపదమున అనంతమనిగూడ చెప్పుదురు. విశేష మేమియును లేదు.

ఈసరకాదులుగూడ మంచభూతగుణానుసార రూపములుగ నున్నవి. ఆరూప గుణతత్త్వమునుబట్టి నిర్ణయించవచ్చును.

ఇందులలోక దృష్టాంతవార్త యిటీవల వచ్చినది. అమెరికాదేశమున నొక నాడు కొండరు గొప్పకనుమల ప్రాంతమునెల్ల యచ్చట విశ్రాంతిగానున్న సమయ మున నేదోయొక గొప్పఅర్తధ్వని వినబడినదట. ఆలోచించగా తమచుట్టు నేప్రాంత సంచారము బొత్తిగనుండుట అసంభవమని జూచి కొంతసేపాలోచించగా సమీ పములో నేదోకొండలందు చిన్నబిలమునుజూచి సమీపించగా నద్దానినుండి నూత్నముగ నీలార్తధ్వనులు వచ్చినవి. దానిఁదెలిసి యిచ్చటేదో జీవులకు బాధగల లోక ముధోభాగములో దూరముగ నుండుయే యీశబ్దమునకుఁ గారణమని వెల్లడించిరి. ఈకారణముచేత దక్షిణదిశలో భూగర్భము దీనరకలోకాదులున్నవని దృఢముగఁ

చెప్పవచ్చును. పురాణప్రమాణము లటులనే యున్నవి. విష్ణుపురాణము ద్వితీ యాంశము అధ్యాయ ౫ తతశ్చనరకాని ప్రభువోధస్సతిలగ్యః! పావినోయేషు వచ్యం తే తాః శ్రుణువ్య మహామునే! ౧ || కారవన్యాకరోధస్తా త్కాలోపిషిశు నస్తథా.....సర్వానధః పశ్యంతి నారకాః! 33 | పాతాళాద్విసర్వాణి తద్ధై వనరకాద్యః || ౫౨ ||

—† నరకముల వివరములు - స్వవిషయం. †—

ఈనరకాదులు కేవల మంధకారలోకములు, నధోలోకములు, ఇవి మల సంబంధ దుర్గంధలోకాదులుగా నుండుటచేత నధోభాగమున సృజించబడినవి. సహ జముగా మనలోకములోఁ గారాగృహములు వృత్త్యాంధి యేమూలనో దూరముగ అంధకారయుతముగ నిర్మించబడుచున్నవి. ఇవి దుష్కృత కర్మానుభవములు గాన సుఖము దుర్లభము, 'దుఃఖ' వదమునకుఁ బర్యాయపదముగా మనచారలు 'పాప' పదమును వాడుదురు. కొందరిపద వివరమాలోచించక హేళన చేయుచు తక్కింతురు. స్వరూపము దెలియకుండుటే యిట్టి అవకతవక తర్కావకాశములకుఁ గారణము. ఏ. బి. సి. క్లాసులతో శ్రీ కృష్ణజ్ఞానాగరములని భావనికర్తయముచే ఆత్మస్వార్థతంత్రీయమును గోల్పోయిన మనసాదరులను చూచియేయన్నాము.

మనదేహములో దుర్గంధమలభాగ మధోభాగములో నున్నది. మన లోక ములోఁగూడ నిలులనే కారాగారము లేమూలనో నిర్మితములుగా నుండును ఇవి సహజముగా అంధకారస్థలములుగానే యుండును. భగవద్వియామకమున లోకహితార్థముగ భూగర్భలోకాదులుగ అంధకారములుగ నరకములున్నవి. ఇచ్చట సూర్య రశ్మికి మార్గములేదు కల్పితసౌకర్యముల కవకాశములులేవు. సహజముగా మన లోకములోఁ గారాగృహములందు దీపవియామకములు లేవు. ఇవియు నటులనే యని స్వర్వవిషయాదులందును దలంచవలెను. మనలోకములో జనరే ఆగృహ్యులలో నూతనముగా జోయినవారలకుఁ బ్రారంభములో అచ్చటి వారల బాధలను చూచి సహింపరాక భయకంపాదులతో స్తబ్ధత్వము మూర్ఛకలుగును, అది చాల వికారములుగ నేర్పిములకుఁ దోచును. మనమే వారల ఘోర దుఃఖానుభవము లను చూడలేక యెంతటి పాపములను చేసిరోయని యనుకొనుచుండుము. పాప వదము దుష్కృత్యానుభవములకు సూచనపదముగాని వేరుగాదు. ఈ నరకలోకాదులందేలాటి సౌకర్యము లుండవు. అవి నిరంతర ఘోరబాధలతోను దుర్గంధపు

గర్తములతోను సహింపరానివిగ అర్తధ్వనులతో నిండి సహజములుగా నుండును. ఇచ్చటి వారల దేహములు అభాసలుగా నొందును. దేహముతోనున్నట్టుగా యనుభవించువారలకు దోచియుండును. ఇవి సూక్ష్మ శరీరములుగా నుండును. అనగా స్వప్న సృష్టిదేహములు. లేకున్న యనుభవబాధ వ్యవృత్తులు వెంటనే నివృత్తియై మరల బాధలకవకాశముగా సర్వాంగము లుండినట్లును సాకారవంతుడుగ నుండునట్లుండును స్థూలదేహమే యైనచో యొకసారి అంగచ్ఛేదనానుభవముతో వికలాంగత్వ మేర్పడును. మఱి అంగసంపూర్ణత రాదు? స్థూలదేహముతోనున్నది అనుభవము. కాబట్టి మనఃపృథాన సూక్ష్మదేహముగ నది యుండును మనలోకానుభవముతో నొకసారి అంగచ్ఛేదనగలిగిన జన్మావధిలోపించి నాయంగము వికలముగా నుండునేగాని మఱి సంపూర్ణికాబలదు. దీర్ఘకాలము బాధల ననుభవించ నవకాశము సూక్ష్మశరీరముతో నుండును. మనము కొందరిని బిచ్చగాళ్లు వగైరాలనేగాక సంపన్నులనుకూడ చూచుచుంటిమి. అదియునుగాక నీస్థూలదేహమిచ్చటనే త్యాగమైనది. ఈనరకములకు మీరిన నరకమే మనలోకములోని స్థూల శరీరానుభవము జన్మావధిగా దీర్ఘకాలానుభవముగ సహింపరానిదిగా నుండును. అయ్యదన్ననో కష్టతరము. దుఃఖవిముక్తిలేకనే మరణింతుము. ఈలాగు ననేక దుష్కార్యానుభవఫలముల నెన్ని జన్మాదులతో మరణాంతమగునట్లు క్రమముగ ననుభవించవలెనో తోచరానిదిగా నుండును. కాబట్టి నరకలోకాదులు సూక్ష్మ దేహముతో సర్వదుష్కృతములన్నిటిని నొకేసారి యనుభవముగా సంపూర్ణిగా నగుటకై మనమేలు కొఱకై నియమింపఁబడియున్నవి. ఇది తెలియక విపరీత మనోభావనలతో లోకాదులెచ్చట యున్నవని నరకాదు లెక్కడివని వ్రోశ్చింతురు. నీ స్థూలశరీరముతోనే అజన్మావధిబాధతో యనేక జన్మాదులుగ దీర్ఘకాల వ్యవధితో నిచ్చటనే ననుభవించవచ్చును. ఎచ్చట యనుభవించినను నవి నరకములుగను నరక లోకాదులుగ నుండును. నరకలోకాదులు పాపఫలితముగఁ దప్పకుండును. ఎట్లులైన నేమి! అనుభవమొక్కటే. అనుభవించుట కష్టతరములని తలంచి పుణ్యకార్య వ్రవృత్తులుగా సర్వదా నగుచుండురుగాత. సర్వవిధములుగ వింతమిందఁగ దృష్టాంతము ననుభవముకంటె మరొకటిలేదు. సంశయముతో విపరీత ఫలానుభవములకీ మూలకారణమగును. ఎక్కువగా వివరింపనేల? గుణముల ననుసరించి మనోభావములు సంకల్పములుత్పత్తియగుచుండును. నరకలోకము కేవల దుర్గంధయుతము. ఘోరదుఃఖితమై, దారుణ భీకర భయకంపాదులతో నిండియున్న పాపభూయిష్ట

కారాగార శుభ్రములు, సామాన్యముగ మనలోకమునందును అక్రమ కార్యాచరణను హింసాది హృదయకృత్యములను చేసి శిక్షితులైన వారలకుఁగూడ నెక్కడనో ఆభుక్తములయందు వ్రజల ప్రాకారములతోను మరెవ్వరికి బ్రవేశింపరాకను, అజ్ఞాతముగ గుహావలె గృహముల నిర్మించి వెలుతురుగాని దీపాదులుగాని లేనట్లు ప్రశ్నోక్తముగఁ దలుపుల దిగించి కారాగారభటుల కాపుడలతో సర్వకార్యములను వారలతోనే చేయించి యనుభవించేయుదురు బ్రహ్మాండభవనమున కధికారిగాగల విరాట్టు లోకములో సేనరక్షములు ఆధోభాగమందు అంధకారలోకములుగా నిర్మించుటలో వివరీతాంశ మేమియు నుండదు. తుడకీభాగములు దేహములో చూచినను, గృహములందు చూచినను గ్రామములందు చూచినను సీపావభూయిష్ట దుర్గంధ మలంకారములను యేమూలనో నిర్మించుచున్నాము. తల్లిగర్భములోగల శిశువు సహితము మలావరణ గర్భ సంబంధనరక మనుభవించలేకను క్రిమి కీటకాది బాధల కోర్వలేకను అంధకారమయాధోభాగములో నుండఁజాలక పరితపించుచు జ్ఞానోదయ మగుటచే నీగర్భనరకబాధను త్వరలో తొలగింపుమని ప్రార్థించుచుండునని మన పురాణములందే వివరించిరి

నరకములు సార్థక్రికొంటులని పురాణములందు వివరించిరి. ఇదేమి వివరీతాంశముగాదు. ఇందులో కేవలప్రాణముఖ్యనరకములు కొందరిరువదియొకటియనియు, కొందరిరువది యెరిమిదనియు కొందరెనుబదారనియు వివరించిరి. ఇవి మన రాజ్యములో ముఖ్యకేంద్ర కారాగృహములవలె ముఖ్యముగనున్నవి యనుకొనవచ్చును. సామాన్య కారాగృహము లెన్నోయున్నవి. లెక్కపెట్టినచో నీలోకములోను అసంఖ్యాకములుగ నుండవచ్చును. చిన్నరాజ్యములోనే అసంఖ్యాకములుగనున్నచో నీబ్రహ్మాండములో సార్థక్రికొటి నరకములుండుటలో నాశ్చర్యమేమి? సార్థక్రివల యాకారకాలసన్నిహిత్యా సప్తమాతృకాఖండముల రూపిణియూ అగు కులాధరస్థిత మాతృ కాక్షరశక్తులచే మనోవాక్కాయ కర్మలయందుండ బ్రోభావముల శిక్ష కొరకై నృపంబులవే ఈనరక లోకములని తెలియుటకై సృష్టిలో జీవరాసుల ననుసరించి నరకాదు లనంత సంఖ్యలుగనుండుట సామాన్యమే. గావున జీవరాసులలోఁ బాపసంఖ్యయే యధికము.

వీరలకు బుద్ధ్యాకర్మల కవకాశమే లేక నిర్బంధితులై యవధికాల మంతముగ నటకు యనుభవించే శిక్షింపఁబడుచు దుఃఖబాధల ననుభవించవలసియున్నందు చేత దుఃఖనివృత్తిగాగల పుణ్యాకర్మల కవకాశముండఁజాలదు. అట్టి వారల గుఱించి

మనముచేయు పుణ్యకర్మసాధనములగు తీర్థాది గయాది శ్రాద్ధములును, దానధర్మములతో సరకలోక విమోచనకాగలదు మన కర్మలలోఁగూడ నిట్టివానిని గుఱించిన సూక్ష్మకర్మలు సామాన్యముగాఁ జేయుచు నేయున్నాము. వీటి వివరముల నిదివరకే పంచమహాయజ్ఞములతో నిందులో వివరించియున్నాను. కాబట్టి యితరకర్మల కంటె శ్రాద్ధకర్మ లతిప్రాముఖ్యములుగా నున్నవి. శ్రాద్ధమహిమలను వర్ణించలేము. పరోపకారములలో నిది యత్యంత ప్రధానము. ఈలోకములో నిర్బంధితుల గుఱించి సహజముగ మనము వారల విమోచనములకై యనేకవిధముల వ్యవహారములతోను, సౌకర్యముల విధానసాధనలతోను సమయానుసారముగఁ జేయుచునే యున్నాము. ఇదియు నటులనేయని తలంచవలెను. అన్నియు నొకే విధానములుగ నే యున్నవి. కాని భేదము లెంతమాత్రములేదు. ఇందుకు వైశ్వదేవమండలి భూత బలి మంత్రముకూడ అర్థముతో “యేభూతాః ప్రచరంతిదివానకం బలిమిచ్చంతో వితు దస్య ప్రేష్యాః! అనునది పాపభూత వికృతులనే యమభటులయూ అట్టివాటికి పిండదానము మాత్రమే అనుగ్రహింపనియూ చెప్పుచున్నది.

ఈలోకములోఁ గారాగారనియంత భటులవలె నరకలోకములో కృష్ణవర్ణులు గనే యుండురు. ఇంకనునతిశయ ఘోర వికృతాకారములతో భీకరులై భయకంపాదులఁ గలిగించు వారలుగా నుండురు. ఈలాగు లేకున్న పాపపులు భయపడరు. వీరలు మొదట నే నిధముగ పాపభీతిలేక ఉక్తిలై రాద్రీయాపముతో చేసిరో దాని ననుసరించియే ప్రాప్త యమభటుల యాకృతి కనఁబడును. తాను చేసిన దానినే మఱల తాను యనుభవించక తప్పదు. అందుచేతనే భయముగలిగి సీతరక లోకానుభవమును బొందకుండ పుణ్యకర్మలను చేయుమని ధర్మశాస్త్రములు, నీతిశాస్త్రములు జ్ఞానశాస్త్రములు మిక్కిలముగా బోధించినవి. అతురతతో విచారవిచేతము లేక మనస్సును స్వాధీనపరచుకొనలేక యిష్టమువచ్చినట్లుచేసి, తర్వాత దుఃఖపడిన నేమి లాభము? అనుభవించక తప్పదు. శాంతమే సర్వసమాధాన తత్వము. కొంచెము ముండువెనుకల నాలోచించవలెను. ఎక్కువగా వ్రాయనేల? శిక్షాస్మృతులు, కారగారములు, నరకలోకములు, యమభటులు, దండనాధికారియు, లేకున్న నే రాజ్యములోను వసీలాల జరుగజాలదు. ఇవి యుండినను నిర్భయులై స్వేచ్ఛాపరులై యున్నారే కాని భయమును జెందని వారలనేకులున్నారు. గుణభేదము జనుసరించిన శాస్త్రములవలె శాసకులుకూడ ఈలోకములోనే మూడు రకములుగా నున్నారు. ఎట్లనగా గురురాత్మవతాం శాస్తరాజా శాస్తాదురాత్మనాం ప్రచ్ఛన్న

కృతపాపానాం శాస్త్రవైవస్వతోయముః॥ అని చెప్పియున్నారు. వైవ స్వతయము డనగా పాపులుచేసిన పృచ్ఛన్న పాపఫలము ననుభవించజేయుచున్న శనిగ్రహముని యే తెలియగలదు.

జీవుఁడు గతింపగానే యనుభటుల స్వాధీనుఁడై యమపురి దక్షిణ ద్వారముఁ చేరి యమదర్శనము చేయును. కాలసూత్రీ యమదండమును శిరస్సుపైన బెట్టగానే జీవులు తమ వెనుకటి దినచర్యలను కాలమాత్రమగు కాలనియమదండ మహామహిమతో వాఙ్మూలముగా నిత్తురు. పాపమతిశయమై పుణ్యము లేకముగ నున్నచో మొదట పుణ్యసుఖానుభవనంతరము పాపము ననుభవించజేయుదురు. పుణ్యమతిశయమై పాపలేకముగ నున్నచో మొదట పాపమనుభవించజేసి యాపల పుణ్యసుఖానుభవ మనుభవించజేయుదురు. మన లోకములో నెంత పృమాణములరు చేయించి నను నిర్భయులై కూటసాక్షులుకూడ పృమాణములనే బలుకుదురు. అచ్చట కాల సూత్రీ యమదండమహిమతో అన్యతయను చెప్పతలచినపూఁచెప్పజాలరు. అందుకే యమ-ధర్మరాజ నామమతనికి సార్థకము. సృష్టికర్తచే నిది నియమితము. మనవి సామాన్య ద్వంద్వ గుణాధికములుగాఁగల లోక విషయములు. ఇచ్చట అంతర బాహ్యముల భేదములతో వ్యవహరింతురు. అచ్చట వీటి కాస్పదము అండజాలవు. అచ్చట పాక్షులు చిత్రిగవులు. ఇచ్చటి పాక్షులలోఁ గొండరట్టి వారుకాదు, పార్టీల చిత్రిమును నిష్పక్షపాతముగా వెలిబుచ్చుదురు. అ'త'గవులు సర్వల యందు సర్వదా పృత్యక్షులుగ జీవులనేత్రము నాశ్రయించేయున్నారు. మనస్సు గూడ నేత్రమే. అందులకే మనలోకములో మనస్సాక్షిని గోరుచున్నాము. అన్నియు భగవన్నియామకములు, భగవదాజ్ఞను శిరసావహించిబద్ధులుగా నుండురేగాని మన లోకములవలె నెంతమాత్రముకాదు. ఈలోకముల వారివలె, వేతనాదులు, ఫలితా నులు, అంతరంగికాశలు వారికి లేవు. వారలకు కేవల పరమార్థసాధనమే ముఖ్య శయము. ఇచ్చట ధనసాధనమే ముఖ్యవశ్యము. అదియే కాలక్రియముచే తన కర్తవ్యమును తోచనివ్యక్త నిధనసాధనమగును.

సరకములు నిబ్రహ్మాండములోఁ చేరియుండుటచేత ముఖ్యముగా జెలుసు కొనవలసిన విషయముగా నున్నది. ఈలోకములో సర్వవిషయాదులు నెట్లు ప్రచార మూలకముతోను, పాతకాలఁతోను, వ్యవహారములతో నెట్లు చెలుసుకొని జీవి తాంశములుగా నున్నవో యటులనే సరకాదులవిషయవృత్తాంతముతో భయముగల నివారలై సాత్త్వికకర్మనిరతులు కాగలుగుదురని ప్రరాణములందు వివరించిరి.

ఈనరకములు పంచభూతాను గుణ్యములుగఁ బంచభూత స్వరూపములుగ నున్నవి. లోపతాపసమయములందు సహజముగా మనము “అధోలోకములో పడి పోదువుగాక” యని శపించుము. నరకలోకములు, అధోలోకములు, అంధకాగ్ని లోకములు, ఘోరభయంకరాకార దారుణలోకములు. వీరలు శ్రీ మహావిష్ణు స్మరణతోను మనముచేయు శ్రాద్ధాది దానధర్మములతోను ముక్తులగుదురు.

నరకకుండములు.

—† అఽ నరకాదుల విశేషవివరము. †—

శ్రీమద్భాగవతమ్ - పంచమస్కంధే - పద్వింశోధ్యాయః

రాజాః - నరకానామ భగవన్ కిందేశ విశేషా అథవా బహిస్త్రిలోక్యా ఆహవాన్విదంతరాళితి ౪ ।

ఋషిః - అంతరాళవప త్రిజగత్కాస్తు దిశిదక్షిణస్యా మధస్తాద్భూమే రుచ రిప్తాదండ జలాశయస్య యస్యామగ్నిష్వాత్తదయః పితృగణాః స్వానాం గోత్రాణాం వరమేణ సమాధినా సత్యావా శిషాశాసా నానివసంతి- యత్రోహ భగవాన్ పితృ రాజో వైవస్వతః స్వవిషయం ప్రాప్తితేషు స్వపురుష్కైర్జంతుషు సంపాతేషు యథా కర్మా వద్యమే వానుల్లంఘిత భగవచ్ఛాసనః సగణో దమం ధారయతి ౫ । తత్ర హైకేశే నరకా నేకవింశతిం ప్రాహుః అథ తాంనై రాజన్నామ రూపలక్షణతోను కృమిష్యామః,

శ్రీవాయుపురాణము - ఉపసంహారపాదము - అధ్యాయ. 3౯

అధోగతీనాం వత్సాన్వీమ భూతానాం స్థానకల్పనాం గచ్ఛంతి ఘోరకర్మాణః ప్రాణినోయత్ర కర్మభిః ౧౮౫ । తామసానరకాః సర్వేయమస్యవిషయేస్థితాః తేషు దుష్కృతకర్మాణః పతంతీహ వృధక్ కృధక్ ౧౮౬ । భూమేరథస్తత్రే సర్వేరారవాద్యాః పక్షిర్రితాః ౧౮౭ । ఏవమాది కృమేజైవ వర్ణ్యమానాన్నిబోధతః భూమేంథస్తత్రప్రైవ నరకాః పక్షిర్రితాః ౧౮౮ ॥ తత్రానుభూయతే దుఃఖం షీజైకర్మణివైపునః ౧౮౯ । తిర్యగ్గోనా పృస్థాయంతే కర్మశేషేగతే తతః దోశ్వనరకాన్ప్రైవ హల్బార్ధ్వంబాధశ్చ సంస్థితాః ౧౯౦ ॥ ధర్మాధర్మ నిమిత్తేన సర్వోజాయంతి మూర్తయః ఉపభోగార్థ ముత్పత్తి కాపవత్తిక కర్మ

తః॥ ౧౮౯ ॥ వశ్యంతినారకాం దేవా హ్యథోవక్త్రాః హ్యథోగతాః నారకా
శ్చ తథా దేవాః సర్వాన్వశ్యంత్యథోముఖాః॥ ౧౯౦ ॥

శ్రీమద్దేవీభాగవతము - సూంధం ౯ - అధ్యాయ. 3౨

శ్రీనారాయణ ఉవాచ - మాయాబీజం మహామంత్రో వృద్ధత్వా విధిపూ
ర్వకం కర్మాశుభవిపాకంచ తామువాచ రవేస్సుతః॥ ౧ ॥ ధర్మరాజ ఉవాచ -
శుభకర్మవిపాకాన్ననరకం యాతిమానవః॥ కర్మాశుభవిపాకంచ కథయామి నిశా
మయ॥ ౨ ॥ నానాపురాణభేదేన నానుభేదేన భామిని నానావృత్తాంతం స్వర్గంచ
యాతి జపః స్వకర్మభిః॥ 3 ॥ శుభకర్మ విపాకాన్ననరకం యాతికర్మభిః॥ కు
కర్మణాచ నరకం యాతి నానావిధం నరః॥ ౪ ॥ నరకానాంచ కుండానిసంతి నా
నావిధానిచ॥ నానాశాస్త్రే పృమాణేన కర్మభేదేన యానిచ॥ ౫ ॥ విస్తృతాని
చగర్తానిక్షేపదానిచ దుఃఖినాం॥ భయంకరాణి ఘోరాణి హేమశ్రేణి కుత్సితానిచ॥
షడసీతిచ కుండానిచైవ మన్యాని సంతిచ॥ నిబోధతేహం నామానిపసిద్ధాని శ్శుతౌ
సతి॥ 6 ॥ వహ్నికుండం- తప్తకుండం- తౌరకుండం- భయంకరం- విల్కుండం-
మూత్రకుండం- చ- శ్లేష్మకుండం- చ- మున్నహం॥ ౭ ॥ గరకుండం- దూషికా
యా- వసాకుండం- తథైవచ॥ శుక్రకుండం అస్యకుండం- అశ్రుకుండం చ
కుత్సితమ్॥ ౮ ॥ కుండంగాత్రీ మలానాంచ కర్మవిల్కుండమేవచ॥ మజ్జాకుండం-
మాంసకుండం- నఖకుండం- చదుస్తరం॥ ౯ ॥ లోమకుండం- కేశకుండు- ఆస్థి
కుండం- చ దుస్తరం తామ్రకుండం- లోహకుండం వ్రతప్తంక్షేపదం మహత్॥ ౧౦
చర్మకుండం- తప్తసురాకండం- చ పరికీర్తితం॥ తీక్ష్ణకుండక కుండంచ- విషాదం-
విషకుండకం॥ ౧౧ ॥ పృతప్తకుండం- త్రైలస్య కుంతకుండం- చ దుర్వహం॥ కృమి
కుండం- శ్మాయకుండం- సర్పకుండం దురంతకం॥ ౧2 ॥ ముశకుండం- దంశకుండం-
భీమం గరళకుండకం॥ కుండంచ- వజ్రిదంష్ట్రాణాం వృశ్చికానాంచ సువృతే॥ ౧౩ ॥
శరకుండం- తూలకుండం- ఖడ్గకుండంచ భీషణం॥ గోలకుండం- నకృకుండం- కాక
కుండం శుచాస్పదం॥ ౧౪ ॥ మంథాసకుండం- బీజస్య వజ్రికుండం- చదుర్వహం॥
శస్త్రపాషాణకుండం- చతీక్ష్ణపాషాణకుండకం॥ ౧౫ ॥ లాలాకుండం- మసేకుండం-
చూర్ణకుండం- తథైవచ చక్రీకుండం- వక్రీకుండం- కూర్మకుండం- మహూర్బు
ణం॥ ౧౬ ॥ జ్వాలాకుండం- భస్మకుండం దగ్ధకుండం- శుడిస్మితే తప్తసూచీ-
మసేపత్రిం- త్షురధారం- నుచీముఖం॥ ౧౭ ॥ గోకాముఖం- నకృముఖం- గజ

దంశం- చ గోమఖం కుంభీపాకం- కాలనూత్రం- మతోస్యదం- కృమికంతుకం॥౧౯॥
 పాంసుభోజ్యం- పాశవేప్తం- శూలప్రాతం- పృకంవనం- ఉల్కా-ముఖ మంధకూపం
 వేధనం- తాడనం- తథా॥౨౦॥ జాలరంధ్రం- దేహచూర్ణం- దలనం- శోషణం
 కష- శూర్పం- జ్వాలాముఖంచైవ- ధూమాంధం- నాగవేష్టనం॥౨౧॥ కుండా
 శ్యతాని సావిత్రీ పాపినాంక్షేతదానిచ॥ నియుతైః కింకరగజైరక్షితానిచ సంతం॥౨౨॥
 దండహస్తేః పాశవాస్తై ర్మనమతైర్భయంకరైః॥ శక్తివాస్తై ర్దదావాస్తై శ్యూలవాస్తై
 స్సుదారుణైః॥౨౩॥ తమాయుక్తై ర్దయాహీనై రనివార్యైశ్చ సర్వతః॥ తేజస్వి
 భిశ్చనిశ్చంకై ధాతామైః పింగళలోచనైః॥౨౪॥ యోగయుక్తై స్సిద్ధియుక్తై రాన్
 నాయావధరైర్భుజైః॥ అసన్నమృత్యు భిర్ద్బుష్టైః పాపిభిస్సర్వ జీవిభిః॥౨౫॥ స్వక
 ర్మనిరతై స్సురైస్ శ్చై స్సారైశ్చ గాణవైః॥ అదృతైః పుణ్యకృద్భిశ్చ సిద్ధైర్వ్య
 గి భిశ్చవచ॥౨౬॥ స్వధర్మనిరతైర్వాపి వితతైర్వా స్వతంత్రైః॥ బలవృద్ధిశ్చ
 నిశ్చంకై స్సన్న దృష్టైశ్చ వైష్ణవైః॥౨౭॥ ఏతతై కథితంసాద్ధి కుండసంఖ్యానిరూ
 పణం॥ యేహం నివాసో యత్కుండే నిబాధ కథయామి తే॥౨౮॥

శ్రీదేవీభాగవతే మహాపురాణే నవమస్కంధే ద్వాకింశోధ్యాయః.

మానవులు శుభకర్మంబుల నాచరించిన నరకంబునకేగాక స్వర్లోకాదులకేగి
 సుఖంతురు. కుకర్మంబుల నాచరించినవారలకు బలువిధంబులైన నరకంబులఁ
 బొందుట తప్పదు. కుకర్మకృతమనజగణంబులు తత్కర్మఫలంబులంద భూమికి
 దక్షిణదిశ నధోభాగంబున సంయమిసీపురికి గ్రీడుగా భయంకరంబులు, క్లేశదుఃఖ
 దంబులు, కుత్సితంబులు, నతిమాత్ర విస్తృతంబులునగు నరకకుండంబులు వలువిధం
 బులుండును. అయ్యవియెనుబదియారు సంఖ్యగలవి. (౧) వహ్నికుండము,
 (౨) తప్తకుండము, (౩) తౌరకుండము, (౪) విల్కుండము, (౫) మూత్రీకుం
 డము, (౬) శ్లేష్మకుండము, (౭) గరకుండము, (౮) దూషికాకుండము, (౯) వసా
 కుండము (౧౦) శుకీకుండము, (౧౧) అస్థకుండము, (౧౨) అశ్రుకుండము,
 (౧౩) గాత్రీమలకుండము, (౧౪) కర్ణ విల్కుండము, (౧౫) మజ్జాకుండము,
 (౧౬) మాంసకుండము, (౧౭) నఖకుండము, (౧౮) లోమకుండము, (౧౯) కేశ
 కుండము, (౨౦) అస్థికుండము, (౨౧) తామ్రీకుండము, (౨౨) లోహకుండము
 (౨౩) పృథ్వీకుండము, (౨౪) చర్మకుండము, (౨౫) తప్తసురాకుండము,
 (౨౬) తీక్ష్ణకుండము, (౨౭) విషాదకుండము, (౨౮) విషకుండము, (౨౯) ప్రతప్త

కుండము, (30) తైలకుండము, (31) కృమికుండము, (32) పూయ
కుండము (33) సర్పకుండము, (34) మౌళకుండము, (35) దంతకుండము,
(36) గరళకుండము, (37) వజ్రదంష్ట్రకుండము, (38) వృశ్చికకుండము.
(39) శరకుండము, (40) శూలకుండము, (41) ఖడ్గకుండము, (42) గోళ
కుండము, (43) సకృకుండము. (44) కాశకుండము, (45) మంథానకుం
డము, (46) బీజకుండము, (47) వజ్రకుండము, (48) తప్తపాపాణకుండము,
(49) తీక్ష్ణపాపాణకుండము, (50) లాలాకుండము, (51) మసీకుండము,
(52) చూర్ణకుండము, (53) చక్రకుండము, (54) వక్రకుండము, (55) కూ
ర్మకుండము, (56) జ్వాలాకుండము, (57) భస్మకుండము, (58) దగ్ధకుం
డము, (59) తప్తసూచీకుండము, (60) అసిపత్రికుండము, (61) త్సురధా
రాకుండము, (62) సూచీముఖకుండము, (63) గోకాముఖకుండము, (64) నక్ర
ముఖకుండము, (65) గజదంశకుండము, (66) గోముఖకుండము, (67) పిం
భీపాశకుండము, (68) కాలసూత్రీకుండము, (69) మత్స్యేంద్రకుండము,
(70) కృమికుంఠకుండము, (71) పాంసుభోజ్యకుండము. (72) పాశ వేష్టకుం
డము, (73) శూలప్రోతకుండము, (74) ఊర్మాముఖకుండము, (75) అంధ
కూటకుండము, (76) వేధనకుండము, (77) తాడనకుండము, (78) జాలరం
ధ్రకుండము, (79) దేహచూర్ణకుండము, (80) దలనకుండము, (81) శోష
ణకుండము, (82) కషకుండము, (83) శూర్పకుండము, (84) జ్వాలాము
ఖకుండము, (85) ధూమాంధకుండము, (86) నాగ వేష్టనకుండము.

ఈనరకకుండములు గదాదండశూల పాశకత్తిచారుణహస్తములు, మదమర్త
భయంకరులు, తమోయములు, దయోహీనులు, సుదారుణులు, తామ్రసింహశృంగులు
యోగసిద్ధియుక్తులు, నానారూపధరులునగు యమభటులుచే రక్షింపఁబడుచుండును.
ఈకుండములు పలువిధంబులగు పాపంబులొనర్చిన జీవలోకంబులచే నిండియుండును.
స్వధర్మనిరతులు, పుణ్యాత్ములు, నల్పపాపము లొనర్చినవారగు సారగాణపశాక్త్రేయ
సిద్ధయోగు లీనరకకుండంబుల స్వప్నంబునంబోలెఁ దిలకింతురు.

—* స ర క కుం డ లక్షణ వివరము లు. *—

శ్రీమద్ధేవీభాగవతము - పవమస్కంధము - 32 అధ్యాయము.

ధర్మరాజ ఉవాచ - పూర్ణేందు మండలాకారం సర్వం - కుండంచవర్తురం|

నిన్నుంపాపాణ భేదైశ్చపాశితం బహుభిస్సుతి॥ ౧ ॥ న నశ్వరం చావశయం నిర్మితం
చేశ్వరేచ్ఛయా॥ క్లేశదం పాతకానాంచ నానారూపం తదాలయమ్॥ ౨ ॥

నరకకుండములు నిండుచందుకుమండమువలె గుండ్రముగ లోతై పలువిధ
పాపాణములచే నిర్మింపఁబడి పాపులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తముకొరకైయుండు. ఇయ్యవి
ఈశ్వరునిచే నిర్మితమగు బ్రహ్మమున నశించవు.

(౧) వ ప్ని కుం డ ము.

జ్వలదంగార రూపంచ శతహస్తశిఖాన్వితమ్॥ పరితః కోశమానంచ వప్ని
కుండం వశీక్రితం॥ 3 ॥ మహాశబ్దం వ్రకుర్వద్భిః పాపిభిః పరిపూరితమ్॥ రక్షితం
మమదూతైశ్చ తాడితైశ్చాపి సఃతతమ్॥ ౪ ॥

వప్నికుండము ధగధగమని నూర్లకొలది జ్వలఁతొనుండు వప్నివలెనుం
డును. ఇందలిపాపులు మహాశబ్దంబు గావించుచుండురు. యమభటులు పాపులఁ
గొట్టుచు నీకుండమునురక్షింతురు.

(౨) ప్ర త ప్రో ద క కుం డ ము.

ప్రతప్రోదకైః వ్రపూర్ణంచహింస్రజంతు సమన్వితమ్॥ మహాఘోరం కాకు
శబ్దం వ్రహారేణ దృఢేనచ॥ ౧ ॥ కోశార్థమానం తద్దూతైః ప్రాడితైర్న మపార్వతైః॥

ప్రతప్రోదకకుండము హింసించుటకు పాపులగు జీవులచేసిండియర్థకోశవిస్తార
ముగలిగి మహాఘోరంబగు కాకుస్వనంబులచేఁ బ్రతిధ్వనించుచుండును.

(3) త ప్ర త్న రో ద క కుం డ ము.

తప్రత్నరోదకైః పూర్ణం పునః కాతైశ్చనంకులమ్॥ ౨ ॥ సంకులం పాపిభి
తైవ కోశమానం భయానకమ్॥ త్రాహీతిశబ్దం వ్రవద్భిర్నమదూతైశ్చ బాధితైః॥ ౩ ॥

తప్రత్నరోదక కుండము ఫెళ ఫెళమని యుడుకునువ్వనీటిచేతను, గాకిమూకల
చేతను నిండికోశదూర విస్తారముగలిగి పాపిసంకులమై మహాభయంకరమైయుండును.
యమభటులుగొట్టుచుండ 'త్రాహీ' 'త్రాహీ'యను పాపుల యరపులచే నిది
మరియు ఫోరముగనుండును

(౪) వి ట్కుం డ ము.

వ్రచలద్భిరవాహరై శ్శుష్కకంఠోవృతాలుకైః విద్భిరేవకృతం పూర్ణంకోశ
మానంచకుత్సితం॥ ౧ ॥ అతిదుర్గంధి సంసక్తం వ్యాప్తంపాపిభిరవ్వహం తాడితై
ర్నమదూతైశ్చ తరాహరైః స్పృహకుతైః॥ ౨ ॥ రక్షేతిశబ్దంవ్రవద్భిః ప్రక్రితైరేవ
భక్తైః॥

విట్కుండమున నమేధ్యకుండము. పాపులిందు నాహారములేక కంఠమును, తాలుపులు, నోవము నెండదపించి పోవుచుండును. ఇది క్రోశదూరంబు విస్తరించి యుండును. యమభటులందుఁ బాపులఁ బ్రతిదినంబును తివ్రప్రహారంబుల శిక్షించుచుండును. పాపులాహారంబునకు, నందలికీటకంబుల కాటులకునొచ్చి రక్షింపుమని యరచుచుండును.

(౧) మూత్రీకుండము.

తప్తమాత్రీద్రవైః పూర్ణం మూత్రీకీటైశ్చ సంకులం ౧౦ । యక్తమహాపాతఃభిస్తత్కీటైర్భక్తితైస్సదా గప్యూతిమానం ధ్యాంతాక్తం శబ్దకృద్భిశ్చ సతతం ॥ ౧౦ ॥ మద్దూతైస్తాశ్చైస్థైరైశ్శుష్కకంఠాల్లకైః ॥

మూత్రీకుండము ముడుగుచుండు మూత్రీంబుచే నిండియుండును. అందు కీటక కోటులునిండి మిలమిలమని తేలుచుండును. రెండుకోసులదూరంబు వ్యాపించి పాపులమునిఁగి తేలుచుండఁ గడుపేయంబుగ నుండును. పాపులిందుఁగల క్రిమి కూటంబులచే భక్షింపఁబడుచు, యమదూతాయుధ ప్రహారంబులందుచు శుష్కించిన యోషకంఠ తాలువలచే నరచుచుండును.

(౨) శ్లేష్మకుండము.

శ్లేష్మపూర్ణం వ్రోశమితం తత్కీటైః పూరితంసదా ౧౧ । తన్మోశభిః పాపిభిశ్చ వేష్టితం వేష్టితైస్సదా శోశార్థం ॥

శ్లేష్మకుండము శ్లేష్మకీటక పూరితంబై, యరకోసుదూరము వ్యాపించియుండును. పాపులిందాకీటక భక్షితులై భటశిక్షితులై దుఃఖించుచుండును.

(౩) గరకుండము.

గరకుండంచ శృమిభిర్గరభోజభిర్నృతం ౧౩ । గరకీటైర్భక్తితైశ్చ పాపిభాష్టా మేవచ తాదీతైర్నమ దూతైశ్చ శబ్దకృద్భిశ్చ కంపితైః ॥ ౧౪ ॥

గరకుండము విషముచేతను విషకీటకములచేతను నిండియుండును. పాపులిందు విషమునుభక్షించుచుఁ బ్రాణసంకటవేదనంబడియుఁ బ్రాణముపోక భటుల యరపులకుఁ గంపితశరీరులై యెడుచుండును.

(౪) దూషికాకుండము.

సర్పాకారైర్వృషదంష్ట్రైఃశుష్కకంఠైస్సుదారుణైః సేత్రయోర్మలపూర్ణంచ శోశార్థం కీటసంయుతం ౧౫ ।

దూషికాకుండము కంటిపిసరుచే నిండియుండును. పాపులు సర్పాకారులు,

వజ్రీదంష్ట్రలు, శుష్కకంఠముకలవారై నేత్రీమలంబునఁ దిగబడి వసించుచుందురు. దీనివిస్తీర్ణము కోశార్థము.

(౯) వ సా కు ం డ ము.

పాపిభిస్సకులం శశ్వద్భిః కీటభక్షితైః వసార పేన సంపూర్ణం కోశ తుర్యం సు సస్సహం॥ ౧౬ ॥

వసారసమ చేసిండి కీటక పూరితమై కోసులో నాలవభాగదూరము వ్యాపించి వసాకుఁడముండును. ఓర్వరాని యీకుండంబునఁ బాపులతిదుఃఖతలైయుండురు.

(౧౦) శు క్రీ కు ం డ ము

తద్దోజభిః పాతకిభిః యనుదూతైశ్చ తాడితైః శుక్రీకుండం కోశమితం శుక్ర కీటైశ్చ సంయుతం॥ ౧౭ ॥ పాపిభి స్సకులం శశ్వ ద్భివద్వికీట భక్షితైః॥

శుక్రీకీటమిశ్రిత శుక్రీంబుచేసిండి కోశదూరవ్యాప్తమై శుక్రీపాన పాపుల చేగూడి శుక్రీకుండముండును. పాపులకీటకంబులచే భక్షింపఁబడుచు దూతా యుధ తాడనంబులనొచ్చుచు దుఃఖంబులందుచుందురు.

(౧౧) అ స్మ క్కు ం డ ము.

దుర్గంధి రక్తపూర్ణంచ వాపీమానంగభీరకం॥ ౧౮ ॥ తత్తోజభిః పాపిభిష్చ సంకులం కీటభక్షితం॥

కోశవిస్తృతమై, దుర్గంధరక్తపూరితమై కోసులోతుకలవై రక్తకీటక భక్షి తావయవ పాపులచే నిండి యస్మక్కుండముండును. అందలివాపు లాకృతపానంబు చేయుచుందురు.

(౧౨) అ శ్రీ కు ం డ ము.

పూర్ణనేత్రాశ్రీభిస్తప్తం బహుపాపిభిర్న్వితం॥ ౧౯ ॥ వాపీతుర్య ప్రమాణంచ రుదభిః కీటభక్షితైః॥

తప్తంబులగు మనుజాశ్రీపులచేసిండి యశ్రీకీటభక్షిత పాపి సమన్వితమై కోసునాలవపాలు దూరసువ్యాప్తమై యశ్రీకుండంబున్నయది.

(౧౩) గా త్రీ మ ల కు ం డ ము.

సృణాంగాత్రీమలై ర్యుక్తం తద్భక్షై పాపిభిర్యుతం॥ ౨౦ ॥ తాడితైర్యమదూతైశ్చవ్యగ్రైశ్చ కీటభక్షితైః॥

గాత్రీమలకుండము వరదేహ మలపూర్ణంబైయుండును. పాపులిండా మల భక్షణసేయుచు, తన్మలకీటభక్షితలగుచు మాతశిక్షల నొచ్చుచుందురు.

(౧౪) కర్ణ విట్కుండము.

కర్ణవిట్కురిపూర్ణంచ తత్పత్తైః పాపీభిర్యతం ౨౧ | వాపీతుర్య ప్రమాణంచ
బుగ్గవద్భిః కీటభక్షితైః ||

కర్ణములంబుచేసిండి కోసులో నాలవపాలు విస్తీర్ణమై కర్ణవిట్కుండమున్నది.
పాపులాగువిలినములుచు కీటకంబులచే గరవఁబడుచు దుఃఖించు చుందురు.

(౧౫) మజ్జాకుండము.

మజ్జాపూర్ణం సరాణాంచ మహాదుర్గంధసంయుతం ౨౨ | మహాపాతక
భిర్యయుక్తం పాపీతుర్యప్రమాణకం |

సరులమజ్జచేసిండి, దుర్గంధయుతమై, కోసులో నాలవపాలు దూరమువ్యా
పించి మహాపాతకులచేసిండి మజ్జాకుండంబుగలదు.

(౧౬) మాంసకుండము.

కరిపూర్ణం సిగ్గుమాంసై ర్మమదూతైశ్చితాడితైః ౨౩ | పాపీభిస్సంకులం
చైవ వాపీమానం భయానకం |

సరస్మిగ్ధ మాంసపరిపూర్ణమై, కోశవిస్తీర్ణమై యమభటసంతాడిత పాపీజన
సంకులమై, భయానకమై మాంసకుండంబుండును.

(౧౭) సఖకుండము.

కన్యావిక్రియిభిత్తైవ తద్భక్షితైః కీటభక్షితైః ౨౪ || పాపీశిశ్నో కుర్వ
ద్భిః తాగ్నితైశ్చ భయానకైః పాపీతుర్య ప్రమాణంచ సఖాదిక చతుష్టయం ౨౫ |

కన్యావిక్రేతలు, సఖకీట భక్షితదేహులు, తాగిపాశబ్దంకరులు, భయానక
రూపులు భయచకితులనగు పాపులచేసిండి సఖకీటకయుతమై, సఖకుండపూరితమై
కోశమాత్ర ప్రమాణదూరవ్యాప్తిగలిగి సఖకుండంబుండును.

(౧౮) లోమకుండము.

సఖకుండమువలె లోమకుండము లోమములచేసిండియుండును.

(౧౯) శేకకుండము.

సఖలోమకుండములవలె శేకకుండంబునుండును.

(౨౦) అస్థికుండము.

పైమూడు కుండములవలెనే యస్థికుండముండును.

(౨౧) తామ్రకుండము.

పాపిభిస్సంయుతం శశ్వత్సమదూతైశ్చితాడితైః ప్రతప్త తామ్రకుండంచ

తామోపద్యుల్కుకానివారం॥ ౨౬ ॥ తామోగం పరిమాలతైః పరితప్తం వ్యా
పృతంసదా॥ పరిత్యేకం పరిమాల్లిప్తై రుదద్భిః పాపిభిర్యుతం॥ ౨౭ ॥ గర్భాత్రి
మానం విస్తీర్ణం యమదూతైశ్చ తాడితైః॥

కరగిన తామోలోహంబుచేసిండి తామోకుండముండను. ఇందు తామోపుఁ
గొరపులుండును. పాపులిందలివేడిమికోర్వక యనుభటశిక్షల సనుభవింపఁజాలక
హాహాకారంబులు చేయుచుండును. ఎఱ్ఱఁగఁగాగి తామోపరిమాలీకుండమున లక్షల
కొలఁదియుండును. పాపులీవిగ్రహముల నాలింగనముచేయుచు దాళలేక యర
చుచుండును. రెండుకోసులీకుండము విస్తరించియున్నది.

(౨౭) లోహకుండము.

పరితప్తలోహధారంచ జ్వలదంగార సంయుతం॥ ౨౮ ॥ లోహనాం ప్రతి
మాల్లిప్తైరుదద్భిః పాపిభిర్యుతం॥ పరిత్యేకం పరిమాల్లిప్తై శ్చక్వప్రవిజ్వలితై
ర్భియా॥ ౨౯ ॥ రక్షరక్షేతి శబ్దంచ కుర్వద్భిర్దూత తాడితైః మహాపాతః భిర్యుక్తం
ద్విగర్భాత్రి మాణకం॥ ౩౦ ॥ భయానకం ధ్వాంతయుక్తం లోహకుండం పక్వీ
ర్జితం॥

లోహధారలోనుండు నగ్గికలదై లోహకుండముండను. అందునెఱ్ఱఁగఁ
గాలిన లోహపరిమలుండును. పాపులీపరిమల నాలింగన మొనరింపవలయును.
వారలాలింగన భయముతో రక్షింపు రక్షింపుమని యరచుచుండ యనుభటులు
తాడనమొనరించి యాలింగనముచేయుతురు. అదినాలుగుకోసుల వైశాల్యము
కలదై, భీకరంబై గొప్పశబ్దముతోఁ గూడియుండును.

(౨౩) పరితప్తకుండము.

ఇయ్యది లోహకుండమువలెనే యుండును.

(౨౪) చర్మకుండము. (౨౫) తప్తసురాకుండము.

చర్మకుండం తప్తసురాకుండం వాక్యర్థమేవచ॥ ౩౦ ॥ తద్దోషపాపిభిర్వాస్య
ప్రం మమదూతైశ్చ తాడితైః॥

చర్మతప్తసురాకుండము లర్ధకోశ ప్రమాణములుకలవైయుండును వీని
లోనిపాపులను కృతాంతభటసఃతతి శిక్షించుచుండును.

(౨౬) లీక్షకుండము. (శాల్యలీవృక్షకుండము)

అతశ్చశాల్యలీకుండం వృక్షకంటకశోభితం॥ ౩౨ ॥ లక్షపారుషమానంచ
కోశమానంచదుఃఖండం ధనుర్దానైః కంటకైశ్చ సుతీజ్జైః పరివేష్టితం॥ ౩౩ ॥

ప్రత్యేకం విధగాత్రైశ్చ మహాపాతక భిద్యతం వృత్తాగ్రాన్నిప తస్మిన్న యమదూతైశ్చ పాతకైః 3౪ || జలందేహీతి శబ్దంచ కుర్వద్భిశ్చష్టతాల్పకైః || మహాభియాతిష్ఠగైశ్చ దృఢైస్సౌభగ్నమస్తకైః 3౫ ||

తీక్ష్ణకుండము (శాల్యలీవృక్షకుండము) బూరుగుచెట్లచే నిండియుండును. వీని ముండ్లు పాస్తచతుష్టయ దీర్ఘమైనవి. ఈకుండము వదునైనయోజనముల పొడవు కోసు వెడల్పుకలిగి కంటక వేష్టితమై యుండును. ఇరికడుంగడు దుఃఖదంబు. పాపులీచెట్ల నక్కి కంటక బాధకోర్వక వడుచుండ శమనదూతలాయుధములై వారి శిరముల శాస్త్రపులనుబోలె బగులఁగొట్టుచుండును. పాపాత్ములు నోరార జల మిమ్మని బ్రతిమాలుచుండును.

(౨౭) విషోదకుండము.

ప్రచలద్భిః యథాశస్త్రైల జీవిభిరేవచ | విషోదైస్తక్షకానాంచ పూర్ణంచ కోశమానకం 3౬ | తద్భ్రష్టైః పాపభిద్యతం మమదూతైశ్చ కాడితైః తప్తైలంబుల నుండువారలవలె తక్షకాద్యురగ విషపూరితంబగు విషోదకుండంబునందలి పాపులు పరితపించుచు బ్రచలించుచుండును. యమభటులు విషభోక్తలగు వారల తినిదొడనముల బాధించుచుండును.

(౨౮) విషకుండము.

విషకుండము విషోదకుండము వంటిది.

(౨౯) ప్రతప్తకుండము (3౦) తైలకుండము.

ప్రతప్తతైల పూర్ణంచ కీటాది పరివర్జితం 3౭ | మహాపాతక భిద్యతం దగ్ధాంగరైశ్చ వేష్టితౌ శాకుశబ్దం ప్రకుర్వద్భిశ్చలద్భిర్హత పీడితైః 3౮ | ధ్వంతయుక్తం కోశమానం క్షేత్రదంచభయానకం | శూలాకారైస్స తీక్ష్ణాగ్రైర్లోహ శస్త్రైశ్చ వేష్టితం 3౯ | శస్త్రైశ్చ స్వరూపంచ కోశతుల్య ప్రమాణకం వేష్టితం తత్పాతకభిః కుంత విధైశ్చ వేష్టితైః ౪౦ | కాడిలైర్మమ దూతైశ్చ శుష్కకణ్ఠోష్ణతాల్పకైః శస్త్రైశ్చయ్యలః బోలుచు ప్రతప్త, తైలకుండములు చిమ్మ చీకటికలవై కోశదూర వ్యాప్తములై క్షేత్ర భయంకరములై యుండును. వీని మండడి యగ్ని జ్వాలలు చుట్టియుండును. శూలాదిలోహ శస్త్రైధరులై యమభటులు పాతకుల నిందు దండించుచుండును. పాపులు భటులచే శిక్షింపఁబడుచు కంఠ తాలువులెండఁ దపించుచుండును

(30) కృమి కుండము.

కీటకైశ్వరశంకువృక్షైశ్చ సుర్యమానైశ్చయంతరైః ॥ ౪౦ ॥ తీక్షణదంతైశ్చ విశ్వత్రైవిధైః ధ్వంతయంతసతి మహాపాతః భిరుక్తం మనుదూతైశ్చ తాడితైః ॥ ౪౧ ॥ శంకుపునాకారముగల క్రిములచే నిండి భయంకరమై తమోవ్యాప్తిగలిగి దూతమృత పాపులచే నిండి కృమికుండముండును.

(31) పూయ కుండము.

ద్విగవ్యూతి ప్రమాణంచ పూయకుండం ప్రచక్షతే తద్భక్షైః పాపిభిరుక్తం యనుదూతైశ్చ తాడితైః ॥ ౪౩ ॥ పూయకుండము నాల్గు యోజనములు వ్యాపించి యందలి మలమును భక్షించుచు యమభటతాడనంబుల దుఃఖించుచున్న పాపులచే నిండియుండును.

(32) సర్ప కుండము.

తాళపృథ్వ ప్రమాణైశ్చ సర్పకోటి భిరావృతం సర్పవేష్టిత గాత్రైశ్చ పాపిభి సుర్యభక్షితైః ॥ ౪౪ ॥ సుకులంశబ్ధ కృద్భిశ్చమను దూతైశ్చ తాడితైః తాటిచెట్టు పొడవుగల సర్పములచే భక్షింపబడుచు, దూతతాడనంబు లందుచు పెద్దపెట్టున సరచుచున్న పాపులచే నిండి సర్పకుండముండును.

(3౪) ముశకుండము. (3౫) దంశకుండము. (3౬) గరళకుండము.

కుండత్రయం మహాదీనాం పూర్ణంఽమశకాదిభిః ॥ ౪౫ ॥ సర్వం కోశార్థ మానంచ మహాపాతః భిరుక్తం హస్తపాదాది బద్ధైశ్చ క్షతజాఘ్నేన లోహితైః ॥ ౪౬ ॥ హాహేళిబద్ధం కుర్వద్భిస్తాడితైర్మనుష్యాదైః ముశకదంశ గరళకుండములు ముశకదంశ గరళపూర్ణములై యొక్కొక్క కోసుదూరము వ్యాపించి యుండును. యమదూత లిందలి మహాపాపుల బంధించి కొట్టుచుండురు. పాపులు హాహ యని యొరచుచుండురు.

(3౭) వజ్రదంతృకుండము (3౮) వృశ్చిక కుండము.

వజ్రవృశ్చికయోఃకుండం తాభ్యాంచ పరిపూరితం ॥ ౪౭ ॥ వాత్సర్థం పాపిభిరుక్తం వజ్రవృశ్చిక దశితైః

వజ్రదంతృ వృశ్చికకుండములు వజ్రకీటకదంశములచే నిండియుండును. వీని విస్తీర్ణ మృగకోశదూరము. వజ్రదంతముచే గరవబడుచు పాపులు యాతనముల పాలగుచుండురు.

(3౯) శరకుండము, (౪౦) శూలకుండము, (౪౧) ఖడ్గకుండము.

కుండత్రయం శరాదీనాం త్రైవేద పరిపూరితం॥ ౪౦ ॥ త్రైవిద్యైఃపాపిభిర్యుక్తం వాక్యర్థం రక్తలోహితైః॥

శరశూలఖడ్గకుండములు శరశూలఖడ్గములచే నిర్మింపబడియుండును. వీని విస్తృతి యరకోనుదూరము. పాపులీకుండములఁబడి లేచుచుండుటవలన వారిశరీరములకు యుక్తమైయుండును. వారిక్షతములఁ గానినరక్తముచేఁ గుండములెఱ్ఱి వారియుండును.

(౪౨) గోళకుండము.

తప్తతోయోదశైః పూర్ణం సభ్యాంతం గోళకుండకం॥ ౪౧ ॥ కీటైస్సంకుల మానైశ్చ భక్షితైః పాపిభిర్యుతం॥ వాక్యర్థమానం భీతైశ్చ పాపిః కీటభక్షితైః॥ గిం రుదన్వికోశమానైశ్చ యమదూతైశ్చ తాడితైః లలిదుర్గంధి సంయుక్తం దుఃఖదం పాపినాంసదా॥ ౪౨ ॥

దుర్గంధతప్తజలపూరితంబు గోళకుండంబు అనీటివేడికి వాసనకు యమభట తాడనంబులకుఁ దాళలేక పాపులు కడువాపోవుచుండురు. జలమందలి కీటకంబు లచే వారుభక్షింపఁబడుచుండురు. దీనిచీన్తము కోనుదూరము. ఇది చాల చీకటికుండము.

(౪౩) నక్ష్రకుండము.

దారుణైర్వికృతాకారైర్భక్షితం పాపిభిర్యుతం వాక్యర్థం పరిపూర్ణంచ జలస్థై రత్నకోశిభిః॥

నక్రీకుండము దారుణనక్రీకోటిచే నిండియుండును. ఇది యరకోనుదూరము వ్యాపించియుండును. ఇందు మొసళ్లచే భక్షింపఁబడుచు పాపులుండురు.

(౪౪) కాకకుండము.

విణ్మాత్రశ్లేష్మ భక్షితైశ్చ సంయుతం శతకోటిభిః కాకైశ్చవికృతాకారైర్భక్షితైః పాపిభిర్యుతం॥ ౪౩ ॥

నూరుకోట్లకాకులచే సంకులమై మలశ్లేష్మములచేనిండి కాకకుండముండును. వికృతరూపకాకములచేఁ బాపులు భక్షింపఁబడుచు బాధలనందుచుండురు.

(౪౫) మంథానకుండము. (౪౬) బీజకుండము.

మంథానకుండం బీజకుండం తాభ్యాంపూర్ణం ధనుశ్శతం భక్షితైః పాపిభిః॥ శబ్దకృద్భిశ్చసంతతం॥ ౪౪ ॥

మంధాననీజకుండములు నూరుధనువుల శరవేగ ప్రమాణదూరము విస్తరించి యుండును. వానిలోని కీటకములచే భక్షింపఁబడుచు గట్టిగ వరచుచుఁ బాపులుండురు.

(౪౭) వజ్రకుండము.

ధనుశ్శతంజవయ్యుక్తం పాపిభిస్సంకులం సదా శబ్దకృద్భిర్వజ్రీ దంష్ట్రే సాసం ద్రీధాన్వంతమయం పరం॥ ౫౫ ॥

నూరుధనువుల ప్రమాణదూరము వ్యాపించి కటికచీకటికలదై వజ్రీకుండ ముండును. పాపులు యాతనకోర్వక యరచుచుండురు.

(౪౮) తప్తపాపాణకుండము.

వాపీద్విగుణమానంచ తప్తవస్త్రం నిర్మితం జ్వలదంగార సదృశం చలద్భిః పాపిభిర్యుతం॥ ౫౬ ॥

మండునిప్పులవంటి వేడిగల పాపాణములచే నిర్మింపఁబడి రెండుకోసుల దూరము వ్యాపించి పాపులచేసింది తప్తపాపాణ కుండముండును.

(౪౯) తీక్ష్ణపాపాణకుండము.

క్షురధారోపమైస్తీక్ష్ణైః పాపాణైర్నిర్మితం పరం మంగలికత్తుల వాదరఖాలు పాపాణములచే నిర్మింపఁబడి తీక్ష్ణపాపాణ కుండముండును.

(౫౦) లాలాకుండము.

మహాపాతకే భిద్యుక్తం లాలాకుండంచ లోహితైః॥ ౫౭ ॥ కోశమాత్రంచ గంభీరం మమదూతైశ్చ తాడితైః॥

లాలాజలముచేసింది లోహనిర్మితమై లాలాకుండముండును. దీనిలోతు కోసుదూరము. యమభటులందుఁ బాపులఁగొట్టుచు బాధింతురు.

(౫౧) మనీకుండము.

తప్తాంజనాచలాకారైః పరిపూర్ణం ధనుశ్శతం॥ ౫౮ ॥ చలద్భిః పాపిభిర్యుక్తం మమదూతైశ్చ తాడితైః॥

తప్తమగు సంజనపర్వతమువలె మనీచేసింది యూర్వరానివేడిమిచే నూరుధనువులదూరము వ్యాపించి మనీకుండముండును. పాపులీవేడికోర్వక తపించుచుండ యమభటులు తీవ్రముగ దండించుచుండురు.

(౫౨) చూర్ణకుండము.

పూర్ణం చూర్ణద్రుమైః కోశమానం పాపిభిర్యుతం॥ ౫౯ ॥ తద్భోజిభిః ప్రద

గత్స మమమాత్రైశ్చ తాడితైః॥

వేడిపిండిచేసిండి కోసుదూరమువ్యాపించి పాపులచేసిండి చూర్ణకుండముండును. పాపులాపిండి మెసవికాలుచు యమభటశిక్ష లొందుచుండును.

(గీ.3) చ కృ కుం డ ము.

కుండం కులాలచక్రించ ఘర్జమానంచసంతతం॥ ౬౦ ॥ సుతీక్ష్ణం పోడకారంచ చూర్ణితైః పాపిభిర్మృతం॥

తాకినచిండిచేయు వాడిగల పదునారంచులు గలిగిన కులాలచక్రిములతోఁ పాపియుతమై చక్రికుండముండును.

(గీ.౪) వ కృ కుం డ ము.

అతీవచక్రిం నిమ్నంచ ద్విగళ్యాతి ప్రమాణకం॥ ౬౧ ॥ కందరాకారనిర్మాణం తప్తదైశ్చ సమన్వితం మహాపాతకి భిర్మృతం భక్షితైర్జల జంతుభిః॥ ౬౨ ॥

చాలచక్రిము లోతుగలిగి నాల్గుకోసులు వ్యాపించి గుహాకారంబుగ కాలు నీటివలై వేడిమిగల్గి జలజంతుపూర్ణమై వక్రికుండముండును. ఇందలి జలజంతు భక్షితపాపులు యాతనమనుభవించును.

(గీ.5) కూ ర్మ కుం డ ము.

జలదృశ్యబృ కృద్విశ్వ ధ్వాంతయుక్తం భయానకం॥ కోటిభిర్వికృతాకారైః కచ్చవైశ్చనుదాహితైః॥ ౬౩ ॥ జలస్థస్థాయితం తైశ్చ భక్షితైః పాపిభిర్మృతం॥

మంటలచేఁగూడిన జలపూరితమై చీకట్లుక్రిమి వికృతాకారపుఁ దాఁజేళ్లచేసిండి కడుభయంకరమై కూర్మకుండముండును. తజ్జలములందలిమొసళ్లు పాపుల భక్షించును.

(గీ.౬) జ్వ లా కుం డ ము.

జ్వాలాకలాపైస్త్రోభిర్నిర్మితం కోశమానకం॥ ౬౪ ॥ శబ్దకృద్విః పాతకి భిస్సంయుతం క్షేకదం సదా॥

మంటలుగల వహ్నిగలిగి కోసుదూరమువ్యాపించి యెల్లప్పుడును దుఃఖము కలిగించుచు పాతకులశబ్దములతోఁగూడి జ్వాలాకుండముండును.

(గీ.౭) భ స్మ కుం డ ము.

కోశమానంచగంధీరం తప్తభస్మభిరన్వితం॥ ౬౫ ॥ శశ్వజ్జ్వల ద్భిస్సంయుక్తంపాత భిర్భస్మభక్షితైః॥

కోసుచరిమాణములోతుగల్గి తప్తమగుబూడిదచేసిండి నది భస్మకుండము.

పాప్రలీబూతి మెనవుచు నుఁఖవడుచుందురు.

(గి౮) దగ్ధ కుం డ ము.

తప్తపాషాణలోహానాం సమూహైః పరిపూరితైః॥ ౬౬ ॥ పాపిభిర్దగ్ధగత్రై
శ్చ సంయుక్తం శుష్కనాలుకైః॥ కోశమానం ధ్వాంతయుక్తం గంభీరమతిదారు
ణం॥ ౬౭ ॥ తాడితైశ్చ పదగైశ్చ దగ్ధకుండం పక్వీతం॥

బాగుగఁగాలివ లోహపాషాణ జాలములచేసిండి దగ్ధకుండముఁడును, పాపు
లిందుఁ గాలినశరీరము, నెండినదవడలఁగలవారైయుందురు. ఈకుండము చీకటి
నుండి కోసుకప్రమాణము లోతుగలిగియుండును. దూతలు పాప్రలదండించు
చుందురు.

(గి౯) తప్త సూ చీ కుం డ ము.

ప్రతప్తసూచీకుండంచ కీర్తితంచ భయానకం॥ కాలియైఘ్నవడిన సూదులు
గలిగి కడుభయంకరమై తప్తసూచీకుండముండును.

(౬౦) అసి శత్రో హం డ ము.

అసివధారా పత్రీస్యాప్యద్యైస్తారతరోరథః॥ ౭౦ ॥ కోశార్థమానంకుండంచ
పత్రత్పత్రీ సమన్వితం పాపినారక్తపూర్ణంచ వృక్షాగ్రాత్పలితాంధ్రువం॥ ౭౧ ॥
పరితాపీతిశబ్దంచ కర్యతామసతామపి గంభీరధ్వాంతసంయుక్తం రక్తకీటసమన్వి
తం॥ ౭౨ ॥ తదసీవత్రీకుండంచ కీర్తితంచ భయానకం॥

కత్తివాదరవంటి వాదరగల యాకులతోసిండి కోసుదూరమువ్యాపించి అసి
పత్రీకుండముండును. అనుభవశూన్యములగు తత్త్వమస్యాది దొంగవేదాంతోప
దేష్టలగు పాపులు నీయసిపత్రీములు వ్రాలుచుండ వారిశరీరములు తెగి రక్తధారలు
కారుచుండును. చిమ్మచీకటిగల యీకుండమునఁ బాపులు చిమ్మతెలియక కాపా
డుమని యరచుచుండును. ఇందలి రక్తకీటకంబులు పాప్రలగాయంబులదూరి కరచు
చుండును.

(౬౧) త్షుర ధా రా కుం డ ము.

ధనుశ్శత్రవీమూణంచ త్షురధారాసౌ సంయుతం॥ ౭౩ ॥ పాపినారక్తపూ
ర్ణంచ త్షురధారం భయానకం॥

నూరుధనువులవీమూణముకలిగి మంగలికత్తులవాదరలజనించిన రక్తముచే
సిండి త్షురధారాకుండముండును. త్షురముచేఁజెసిన పాప్రలరక్తముచూడ భయం
కరమైయుండును.

(౬౨) సూ చీ ము ఖ కుం డ ము.

సూచీముఖాశ్రీ సంయుక్తం పాపిరక్తాఘ్రూరితం॥ ౭౧॥ వంచాశద్ధనురా
యామం క్లేశదం సూచికాముఖం॥

సూచీమొనలు దవిలి పాపులశరీరములచుండి కారిన రక్తపూరితమై యేబడి
ధనువుల ప్రమాణగుళిలిగి దుఃఖము నిచ్చునదై సూచీముఖకుండముండును.

(౬౩] గో కా ము ఖ కుం డ ము.

కన్యబిజ్జతుభేదస్య గోకాఖ్యస్య ముఖాకృతి॥ ౭౨॥ కూవరూపం రుధిరంచ
ధనుర్వింశత్ప్రమాణం॥ మహాపాతకినాంచైవ మహాత్మేశప్రదం వరం॥ ౭౩॥ తత్త్వి
టభక్షికానాంచ సమ్యాస్యానాంచ సంతతం॥

గోకాముఖరూపముగలిగి యిరువది ధనువుల ప్రమాణదూరము వ్యాపించి
కూవరూపలెఁ జాల లోతుగలదై మహాపాతకులకుఁ గడుదుఃఖము గలిగించుచు
గోకాముఖ కుండముండును. ఇందలి గోకాముఖ కీటకంబులచేఁ బాపులు భక్షించు
బడుచు తలలువ్రాల్చి దుఃఖించుచుదురు.

(౬౪) స క్రి ము ఖ కుం డ ము.

కుండం సక్రిముఖాకారం ధనుష్షోడసమావళం॥ ౭౪॥ గంభీరం కూవరూ
పంచ పాపినాం సంకులంసదా॥

వదునారుధనువుల ప్రమాణదూరమువ్యాపించి కూవరూపములొఁజాల
లోతుగలిగి పాపులచేసిండి సక్రిముఖకుండముండును.

(౬౫) గ జ దం శ కుం డ ము.

ధనుశ్శతప్రమాణంచ కీర్తితం గజదంశనం॥ ౭౫॥ నూరుధనువుల ప్రమాణ
దూరమువ్యాపించి గజదంశకుండముండును.

(౬౬) గో ము ఖ కుం డ ము.

ధనుస్త్రింశత్ ప్రమాణంచ కుండం తద్గోముఖాకృతి పాపినాం క్లేశదం శత్య
ద్గోముఖం పరికీర్తితం॥ ౭౬॥

గోముఖమువలె ముప్పది ధనువులమాన దూరముగలిగి పాపులకు దుఃఖముఁ
జేకూర్చుచు గోముఖ కుండముండును.

(౬౭] కుం భీ పా క కుం డ ము.

కాలచక్రేణ సంయుక్తం భ్రమమాణం భయావళం॥ కుంభాకారం ధాన్వింశ
యుక్తం ద్విగవృత్తి ప్రమాణం॥ ౭౭॥ కాలచక్రిమువలె గిరగిర తిరుగుచు,

చీకటిగలిగి నాల్గోనులువ్యాపించి కుండరూపమునఁ గుంభీపాకకుండము భయంకరముగ నుండును.

శ్లో॥ లక్షపారుషమానంచ గంభీరం విస్తృతంనతి కుత్రోచితప్రత్యైంచ
తామ్రాదికండమేవచ॥ ౮౨ ॥ పాపినాంచ పృథానైశ్చ మూర్ఖితైః కృమిభిర్య
తం వరస్పరంచ నశ్యద్భి శృద్భ్యోద్భిశ్చ సంతతా॥ ౮౩ ॥ తాడితైర్యమ దూతైశ్చ
ముసలైర్గుగ్ధనైస్తథా ఘూర్ణమానైః కతద్భిశ్చమూర్ఖితైశ్చ క్షణం క్షణం॥ ౮౪ ॥
పాతితైశ్చమదూతైశ్చ రుదస్యై స్సార్వజ్ఞైః పునః॥ యావన్తః పాపినస్సంతి సర్వకుం
డేషునుఃదరి॥ ౮౫ ॥ తతశ్చతుర్గుణాస్సంతి కుంభీపాకేచ దఃఖదేసుఃకరం వధ్యమా
నాస్తే భోగాదపి ననశ్యరాః॥ ౮౬ ॥ సర్వకుండపృథానంచ కుంభీపాకం పక్షీతం॥

తామ్రోకుండము మొదలు తప్తతైలకుండమువరకు లక్షపారుషమాన దూరముండును. ఇందలిపాపులు నిర్మతరము క్రిములచే భయంకరము, నరచుచు, యమభటమునల ముద్గరాద్యాయుధ తాడనంబుచే క్షణక్షణము మూర్ఖిల్లుచు లేచుచు బాధల ననుభవించుదురు. అన్నికుండములలోఁ గుంభీపాకము పృథానమైనది. ఇతరకుండములకంటె నాలుగంతలధిక బాధాకరమైనది. పాపులభోగ శరీరములు వధింపఁబడినను నశింపక పెరుగుచుండును

(౬౮) కాలసూత్రీకుండము

కాలనిర్మిత సూత్రీణి నిబద్ధా యత్రోపాపినః॥ ౮౭ ॥ ఉత్థాపితాశ్చదూతై
శ్చ క్షామేవ నిమజ్జితాః॥ నిశ్శ్వాసబద్ధాస్సుచిరం తతోమోహం గతాపునః॥ ౮౮॥
అతీవక్లేశసం యుక్తాదేహభోగేన సుందరి పృతప్తతోయయుక్తంచ కాలసూత్రీం
పక్షీతం॥ ౮౯ ॥

కాలసూత్రీముచే బంధింపఁబడిన పాపులచేనిండి కాలసూత్రీకుండముండును. సలసలకాగు నీరిదుఁగలదు. ఈజలమున మునిగిన పాపులను భటులు దండింతురు. బాధల ననుభవించి తప్పులగ్రహించియు మరల మోహమునొందుచు నిట్టూర్పు పుచ్చుచు వారుపరితేపించు చుండురు.

(౬౯) మత్స్యోదకుండము

అవటః కూపభేదశ్చ మత్స్యోదగ్గు ఉదాహృతః॥ పృతప్తతోయ పూర్ణంచ
చతుర్వింశ త్ప్రమాణకం॥ ౯౦ ॥ వ్యాప్తం మహాపాతకభిర్వాప్య దగ్ధంనైశ్చ సంతితం॥
మర్దితైస్తాడితైశ్చత్వదఫటోదం పక్షీరితం॥ ౯౧ ॥

అవటకూపాశ్చుతితో, నుడుగు మత్స్యజలముచేనిండి నిరవది నాల్గధనువుల

ప్రమాణదూరవ్యాప్తితోఁ గాలినశరీరములుగల పాపులచేనిండి మత్స్యదకుండముఁడును. భటులీపాపుల దండించుచుండును.

(20) కృమికంతుకకుండము.

యతోన్యస్సర్పమాత్రేణ సర్వవ్యాధిశ్చపాపినాం భవేదకస్మాత్సతతాం యస్మిన్ గతుం డే ధనుశ్చ తే॥ ౯౨ ॥ అతుంతుచైర్భక్షితైస్తు పానిభిర్యచ్ఛసంకులం హతేతిశబ్దం కుర్వద్విస్తరే వాతుంతుదం విను॥ ౯౩ ॥

మర్షముతాకునట్లు కఱచు పురువులచే నిండియుండునది కృమికంతుక కుండము. ఇందలిజలము పాపులఁదాకగనే సర్వవ్యాధులు సౌభవించును. ఈ కుండము నూరుధనువుల ప్రమాణదూరవ్యాప్తి కలది. పాపులరుంతుదకీములచేఁదఱింపబడుచు హాహాకారములు సేయుచుండును.

(21) పాండుభోజ్యకుండము.

తప్తపాంసుభీరాక్షిం జ్వలద్భిస్తు చండంగైః తద్భక్షైఃపాపిభిర్భుక్తం పాంసుభోజైర్ధనుశ్చతం॥ ౯౪ ॥ బాగుగఁగాలినధూళిచేనిండి పాపులచే వాధూళిభక్షించబడుటంకేసి యియ్యది పాంసుభోజ్య కుండుంబునాఁబడు. దీనివ్యాప్తి ధనుశ్చత ప్రమాణదూరంబు.

(22) పాశవేష్టకుండము.

పాతమాత్రేణ పాపీచ పాశేనావేష్టితోభవేత్॥ క్రోశమాత్రేణ కుండుః తత్పాశావేష్టనం విను॥ ౯౫ ॥

పాపులు పాశంబులచేఁ గట్టఁబడి శిక్షించఁబడుటచే నీకుండము పాశవేష్టకుండు మనఁబడు. దీనివిస్తరి యొక్కశ్రోసుదూరము.

(23) శూలపోతకుండము.

పాతమాత్రేణ పాపీచ శూలేనావేష్టితోభవేత్॥ ధనుర్వింశ త్ప్రమాణంచ శూలపోతం ప్రకీర్తితం॥ ౯౬ ॥

పాపులు శూలముల మధ్యనుంచఁబడి బంధించఁబడుటవలన నీకుండము శూలపోతకుండుమనుచేరు గలిగియున్నది. దీనివ్యాప్తి యిరువది ధనువుల ప్రమాణదూరమైయున్నది.

(24) ఉల్కాముఖకుండము.

పతతాఁపాపినాం యత్రభవేదేన ప్రకంపనం॥ అతివహియతోయుక్తం క్రోశార్థంచ ప్రకంపనం॥ ౯౭ ॥ దడతేన హిమేయాతా యతోల్కాః పాపినాముఖే

ధనుర్వింశ ప్రమాణంచ తకుల్కాభి స్సుసంకులం! ౯౮ ||

అశ్వితలజలంబు, నల్కానముదాయముగలిగి యల్కాముఖ కుండముండును. ఇందుపాపులనోట నుల్కలు జొరబారుచుండును. ఇరువదిధనువుల ప్రమాణ దూరము వ్యాపించియుండును.

(2౧) అంధకూపకుండము.

లక్షపారుషమానంచ గంభీరంచ ధనుశ్శతం! నానాప్రకార కృమిభిస్సంయుక్తంచ భయానకం! ౯౯ || అత్యంధకారవ్యాప్తంచ కూపాకారంచ వత్తులం! తిద్భ్రత్యైఃపాపిభిన్యక్తం ప్రణవ్యద్భిః పరస్పరం! ౧౦౦ || తప్తతోయ ప్రదగైశ్చ జ్వలద్భిః కీటభక్షితైః! ధాన్యతేనచక్షుషా చాన్ధై రంధకూపం ప్రక్షీర్తితం! ౧౦౧ ||

లక్షమనుష్యమానదైర్భయము శతధనుప్రమాణ గంభీర్యమునుగలిగి పలు విధక్రిమికీటకములతోనిండి గుండ్రనిబావివలెకటికచీకట్లతో బావులచేసిండి యంధకారకుండము భయంకరమైయుండును. పావులు కీటకములచే భక్షింపబడుచుండేదిసిటికి దాళలేక చీకటిగన్నులు తెలియక పరితపించుచుండును.

(2౨) వేధనకుండము.

నానాప్రకార శస్త్రాస్త్రైర్యత్రీ విధాశ్చపాపినః! ధనుర్వింశ ప్రమాణంచ వేధనం తప్తక్షీర్తితం! ౧౦౨ ||

నానావిధశస్త్రములచే బావులు బాధింపబడుటచే నిది వేధనకుండమనబడును. దీనివైశాల్య మిరువది ధనువుల ప్రమాణముండును.

(22) కాడనకుండము.

దండేనతాడితాయత్రీ యమదూతైశ్చపాపినః! ధనుష్షోడశ మానంచ తత్కుండం దండతాడనం! ౧౦౩ ||

యమభటులిందు బావులను దండముల దాడనమొనర్తురు. కాననిది తాడనకుండము. ఇది ఐదునారు ధనువుల ప్రమాణవిస్తృతికలది.

(2౩) జాలరంధ్రకుండము.

నిరుద్ధాశ్చ, మహాజాలైర్యథామీనాశ్చ పాపినః! ధనుర్వింశతప్రమాణంచ జాలరంధ్రం ప్రక్షీర్తితం! ౧౦౪ ||

చేపలు వలఁజిక్కినట్లు రంధ్రములు గలిగి నలవలెనున్న జాలరంధ్రకుండమున బావులు చిక్కితప్పితురు. దీనివిశాలత మిరువదిధనువుల ప్రమాణదూరము.

(2౯) దేహచూర్ణకుండము.

శతతాంపాపినాకుండే దేహశ్చూర్ణోభవేదిహ! లోహబంధ నిబద్ధానాం శోటి పారుషమానకం॥ ౧౦౫ ॥ గంభీరం ధ్వాంత సంయుక్తం ధనుర్వింశత్యమాణకం! మూర్ఛితానాం జడానాంచ దేహచూర్ణం ప్రకీర్తితం॥ ౧౦౬ ॥ పాపులదేహ మిందు పిండిచేయఁబడుట నియ్యది దేహచూర్ణకుండ నానుకంబు దీనిలోతు శోటిమనుష్య మానంబు. ఇది యంధకార బంధురమైయుండును. దీనివైశాల్య మిరువది ధను పులప్రమాణంబు. శరీరము పిండియగుచుండఁ జాపులు మూర్ఛమునిగియుండురు.

(౩౦) దలనకుండము.

దళితాపాపినోయత్ర యమదూతైశ్చ తాడితాః ధనుష్షడ శమానంచ తత్కుండందళసం స్మృతం॥ ౧౦౭ ॥

పాపులు యమదూతలచేఁ బడఁగొట్టఁబడుటచే దీనికి దలనకుండమను నానుంబు ప్రసిద్ధంబు. ఇయ్యది పదునారు ధనువుల ప్రమాణదీర్ఘత గలిగి యున్నది.

(౩౧) శోషణకుండము.

పతననైవపాపిత శుష్కకంఠౌష్ఠతాటుక! వాలుకానుచతప్రాసు ధనుస్త్రిం శత్ర్యమాణకం॥ ౧౦౮ ॥ శతపౌరుషమానంచ గంభీరం ధ్వాంత సంయుతం! శోషణం కుండమేతద్ధిపాపినాం పరదుఃఖదం॥ ౧౦౯ ॥

వేడియిసుకగలిగి ముప్పది ధనువుల ప్రమాణ దీర్ఘతయు నూరుమనుష్యమా నములలోతు నున్నవై చీకటితోఁగూడి పడినపాపుల కంఠౌష్ఠముల శోషింపఁజేయు టచే శోషణకుండమనుచేర నియ్యదియొప్పుచున్నది. పాపులకిది కడువఃఖముగలి గించును.

(౩౨) కషకుండము.

నానాచర్మ కషాయాద పరిపూర్ణం ధనుశ్శతం! దుర్గంధియుక్తం తద్భ్రష్టైః ప్రాణిభిః సహలంకవం॥ ౧౧౦ ॥

వలువిధ చర్మకషాయప్రసీచేవిండి నూరుధనువుల ప్రమాణదీర్ఘ వ్యాప్తిచే దుర్గంధముగలదై పాపు లోకలోకరు రాపిడిచే జాధననుభవించగలిగినదై యున్నందు చేత నిదికషకుండమనఁబడును.

(౩౩) శూర్పకుండము.

శూర్పాకారముఃఖం కుండం ధనుర్ద్వాదశ మానకం తప్తలోహై ర్వాలుకాభిః

పూర్ణంపాతః సంయుతం॥ ౧౧౧ ॥ దుర్గంశయ్యుక్తం తద్భక్త్యైః పాపిభిస్సంకులం సతిః
శూర్పాకార ముఖంకుండం ధనుర్ధావదశమాత్రీకం॥ ౧౧౨ ॥

వేడియసుక గలిగి దర్గంధయుతమై ప్రియైః ధనువులప్రమాణదూరము
వ్యాపించి శూర్పకుండముండును. పాపులాదుర్వాసనగల యిసుకను భక్షించుచు
బాధలనొందుచుండును.

(౮౪) జ్వాలాకుండము.

వీరప్రవాలుకాపూర్ణం మహాపాతకి భిద్యుతం॥ అంతర్గ్ని శిఖానాంచ జ్వాలా
వాప్తముఖంరదా॥ ౧౧౩ ॥ ధనుర్వింశతి మాత్రంచ ప్రమాణం యస్యసుందరి
జ్వాలాభిద్దగతైశ్చ పాపిభిర్వాప్త మేవచ॥ ౧౧౪ ॥ తన్మహాక్షేత్రదంశశ్వత్కుం
డం జ్వాలాముఖంశ్చుతం॥ పాతమాత్రాద్వితీపాపీ మూర్ధ్నితోవైసరోభవేత్॥ ౧౧౫
తప్తేష్టకాభ్యంతరం వాల్మీకం జహ్నుకుండకం॥

జ్వాలాకుండమున వేడియసుకయుండును. దీనిమధ్యభాగమున నగ్నిజ్వాల
లతిభయంకరముగ నుండును. పాపులీజ్వాలలచే గాయంబులు గాలమహదుఃఖులై
యుండును. ఇందువడినవెంటనే పాపులు మూర్చగలుగుదురు. మధ్యజ్వాలలు
చుట్టియుండుట దీనికి జ్వాలాకుండాభ్యుదగియున్నది. ఈజ్వాల లర్థకోశదూరము
వ్యాపించియుండును. ఇరువది ధనువుల ప్రమాణదూర మీకుండముండును.

(౮౫) ధూమాంధకుండము.

ధూమాంధకార సంయుక్తం ధూమాంధైః పాపిభిర్యుతం॥ ౧౧౬ ॥ ధను
శ్చతం శ్వానరంధ్రైర్ధూమాంధం పరిక్షీతం॥

పొగచేసిండి యంధకారబంధురమైయుండుట నియ్యది ధూమాంధకారకుండ
మనఁబడును. దీనివిస్తీర్ణము నూరుధనువుల ప్రమాణదూరము.

(౮౬) నాగవేష్టనకుండము.

పాతమాత్రాద్వితీపాపీ నాగైశ్చాప్తేష్టితోభవేత్॥ ౧౧౭ ॥ ధనుశ్చతం
రాగపూర్ణం తన్నాగైర్వేష్టితంభవేత్॥ షడశీతిచకుండాసి మయోక్తాని నిశామ
య॥ ౧౧౮

పాపులీకుండమునఁ బడగానే పాములచేఁ బట్టవడుటచే నాగవేష్టకుండమన
బడును. ఇది నూరుధనువుల ప్రమాణదూరము వ్యాపించియుండును.

నంకర్షణస్వరూపాదిశ్రేష్ఠం డు.

శ్రీమద్భాగవతము - పంచమస్కంధము - అధ్యాయం ౨౫

శ్రీశుకః - తస్యమూలదేశే త్రింశద్వ్యోజన సాహస్రాంతరస్తే - యావైకలా భగవతస్తామసి సమాఖ్యాతానంత ఇతి - సాత్త్వికీయాః యం దప్తద్వ్యయో సస్మి కర్షణాదహమితి చాభిమాన లక్షణాత్సంకర్షణ ఇత్యాచక్షతే ౧ || యస్యేదం షీతి మండలం భగవతో నంతమూలేః సహస్రశిరస ఏకస్మిన్నేవ శీర్షణి ధీయమాణం సిద్ధార్థ ఇవలక్ష్యతే ౨ || యస్యహవాఇదం - కాలేనోప సంజహీరతో మరచిర చితి కుచిరభ్రమ ద్భ్రమో రంతరేణ సన్నికర్షణో నాను రుద్రవీకాదశస్త్రాహ స్త్రోక్ష స్త్రోశింశుల ముత్తం భయన్ను దత్తిషత్ ౩ || యస్యాంఘ్రికమలయుగురూణ విశదనఖమణి మండమండ లేష్వహి పతయ ససహసాత్త్వత ఋషభై రేకాంశభక్తియో గేనావనమంతః స్వవదనాని పరిస్థిత త్కుండల పృథ్వామండల మండితగండఫలా వ్యతి మనోహరిణి ప్రిముదిత మనసః ఖలువిలోకయంతి ౪ || యస్యైవహినాగ రాజకుమార్య ఆశిష అశాసాశ్చార్వంగ దవలయ విలసిత విశద విపుల ధవళసు భగరుచిర భుజజరాత స్తంభేష్వగురు చందన కుంకుమ పంకాను లేపనావలింప మా నాస్తదభిమర్శనోన్మథిత హృదయ మకరధ్వజాచేత రుచిరలితస్మితాః - తదనురాగ మదముదిత మిదివిఘ్నాస్తా రూణ కరుణావలోకనయన వదనారవిందం సప్రీడంకిల విలోకయంతి ౫ || సవనభగవాననంతో నంతగుణ్ణావ ఆదిదేవ ఉపగంహృతా మర్ష రోషవేగో లోకానాం స్వస్తయస్తే ౬ || ధ్యాయమాన స్సురాసురోరగ సిద్ధగంధర్వ విద్యాధరమునిగణై రనవరత మవముదిత చక్రత విహ్వలలోచన స్ఫుల లితముఖరితామృతే నాప్యాయమానః - స్వచార్తదవిబుధ యూధవలీన పరిష్కానరా గనవనిజశులసి కామోద మధ్వాసవేనమాద్యన్యధుకర వాగ్రతమధుర గీత శ్రియం వైజయంతీం స్వాం వనమాలాం నీలవాసా ఏకమండలలోహ హల్లకే కళుదిక్పత సుభగనుదర భుజోభగవాన్యాపేంద్రో వారణేంద్ర ఇవకాంచనీ కఠ్మైముదార లీలోబిధర్మి ౭ || యఏష ఏవమరు శుతోభిద్యాయమానో ముముక్షూణా మనాదికాలకర్మ వాసనా గ్గృథిత మవిద్యామయం హృదయగ్ంధిం సత్త్వ రజస్త మోమయ మంతర్హృదయంగతఆశు వినిచ్ఛినత్తి. తస్మాన్మథావ మిమం భగవాన్ స్వాయంభువో వారదస్సహతుంబుజా సఖాయాం బ్రహ్మణస్సంశ్లోకయామాసోఽ శ్లోః ఉత్పత్తిస్థితిలయపేతవోస్య కల్యాణస్తత్త్వాద్యాః పృథ్విగుణాయ దీక్షయానన్

యద్రూపా ధృవమకృతం యదేకమాత్మకా నానాధాత్మకం మహావేద తస్య
వత్స॥౯॥ మూర్తినః పురుషవయా బభారసత్త్వం సంశుద్ధం సదసదిదం విభాతి
యతః॥ యల్లీలాం మృగవతిరాదధేఽన వన్యామాదాతుం స్వజన మనాం స్యుదార
వీవ్య॥ ౧౦॥ యన్నామ శుతమనుకీర్తయేదకస్మాదాత్మో వాయుది పతితః పృ
లంభనాదావో హంత్యు హస్సవదివృణామశేష మవస్త్వం కంశేషా ద్భగవత ఆశ్రయే
న్మముక్షుః॥ ౧౧॥ మూర్ధన్యర్చిత మణిఃపత్నహగ్ని మూర్ధ్నో భూగోళం సగిరిపరి
తృముదగ్గిసత్త్వమ్॥ ఆనంత్యాదవిదిత వికీమస్య భూమ్నః కోపీరాణ్య పిగణయే
తృహస్సో జహ్వః॥ ౧౨॥ ఏవం చభూవో భగవాననంతో దురంతివీర్యోపి గుణాను
భావః॥ మూలేరసాయాః స్థిత ఆత్మతంత్రో యోలీలయాత్మైః స్థితయేవిభా॥ ౧౩॥

ఈబ్రహ్మాండమునకుఁ గ్రిందిభాగమున ముప్పదివేలయోజన వైశాల్యవ్యా
ప్తయై ఆదిశేషుండు ఆధారభూతుండైయున్నాఁడు. ఇతఁడు తామసా హంకార
మున కధిష్ఠాతయు అనంతస్వరూపుండునగు సంకర్షణాత్మక భగవత్కళాంశముగ
వాయురూపభూతముగ సర్వాధారుండుగ నున్నాఁడు. ఆతనికావేరు యాదృచ్ఛి
కము గావచ్చినదికాదు. అతఁడు జ్ఞాతకుచు, జ్ఞేయమునకు, నతీంద్రియవిషయక
మగు శబ్దార్థజ్ఞానము నాపాదించుటంజేసి యట్లు చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ఇతఁడు
జీవవర్గమున కభిమానియగు ముఖ్యప్రాణిరూపదేవతయగుట వలన సహస్రము నడి దుద్ధి
వృత్తికి హేతుభూతుండగుచున్నాఁడు ఇతనికిఁగల యనంతనామముగూడ యాదృ
చ్ఛికమైనదికాదు. సహస్రస్థానములుగల యాసంకర్షణుని యొక్కశిరంబున నీబ్ర
హ్మాండమంతయును నావగింజవలె గానవచ్చుచున్నది. ఇట్లతఁడవచ్ఛిన్నుడగుట
వలన ననంతుండనిపించుకొనుచున్నాఁడు. రెండువధార్థముల కాలముగడచినపిమ్మట
నతఁడు సమస్త ప్రపంచమును సంహరింపవలంచి కోపమున కనుబొమ్మలు ముడివే
యగా నాభూమిస్థమునుండి సాంకర్షణాత్మకై కాదశరుద్ర సమూహము మూడు
నేత్రములతోను, ద్విశూలముతోను మదయించి ప్రపంచమును సంహరింతురు.
అచ్చట సర్పరాజులందఱును నతని పాదపద్మముల నఖికాంతి సమూహమునం దవ్య
భిచరిత భక్తిగలవారలై నమస్కరించు చుండును. భాసురకుండలముల కాంతిమం
డలములచే నలంకృతములగు గండస్థలంబులుగలవై మిక్కిలిసుందరములయిన తమ
వదనంబు లానఖికాంతులందుఁ బ్రతిఫలించుచుండగా మనంబులు సంతసించి నధిక
ముఖంబు గల్గునట్లుగా నతని చిలోకించుచుండురు. అచ్చటి నాగకన్యలును నతని
ఫలన మునుపార్థముల నభిలషించుచుండ సుందరములగు సంగడవలయ, వ్రీకాశికాం

గుడై, నిర్జల్యుడై, దీర్ఘకోమల సుందర శరీరుడై, వెండిస్తంభముల బోలుచునున్న
యతని భుజములందగరు కుంకుమ చందనముల బూయుచుఁ దదీయభుజ స్పర్శచే
సుందరమందహాస వదనులగు నాగకన్యలు ఆనందమున నుందురు. అనురాగాతిశ
యముచే ఘ్నాతములై యరుణములై దయాపూరితములై యున్న నేత్రీములతో
ప్రకాశించుచున్నా సంకర్షణుని ముఖారవిందమందు నూతనప్రకాశము నాలోకించు
చుందురు. అనంతకుదురు నవంత కల్యాణగుణ నిధియు, జగత్కారణ భూతుండును,
నగు సంకర్షణుడు తన తేజస్సుచేఁ బ్రకాశించుచు, జగత్సంహార విషయమగు సహిం
పరాని శోధము నుపసంహరించి లోకములకు మంగళములు గలిగించుచు వర్తించును.
మఱియు సురాసురులు, సిద్ధసాధ్య గంధర్వ యక్షకిన్నర, కింపురుషవిద్యాధరులును,
మానిగణములును, సర్వదాయమృహానుభావుని ధ్యానించు చుందురు. తన సుందర
నేత్రీములచేతను మృదుమధుర మంజులవాక్కులతో నుడరిని సంతసింపఁజేయుచుం
డును. మకరంద రసయుక్త సుగంధపరిమళతులసీ వైజయంతీ వనమాలచేఁ బ్రకా
శించుచున్న వాఁడును, నీలవస్త్రాంకార భాసితుండును, దేదీప్యమాన మకరకుండలా
లంకృత ప్రకాశుండును. హలాయుధ ధారియు భగవంతుండునునగు నాసంకర్ష
ణుడు కాంచనసూత్రీములచే వెలుఁగొందుచుండును. మఱియు భగవంతుడగు
ననంతకుండు తనచరిత్ర ప్రోత్రీములచే ధ్యానించుచున్న ముముక్షువులం దపారప్రేమ
గలవాడై వారిహృదయ కుసారంబులందుఁ బ్రవేశించి యనాది కామకర్మవాసనా
నిలయమగు అవిద్యాతమోగ్గిఁగిని భేదించుచుండును. సృష్టిస్థితిలయాత్మకుంచును
దిగ్గుణములకాశ్రయ భూతుండును, ప్రకృతి కలితుండును పరమ పురుషుండును
స్వరాధూప్రండును, జగదాధారభూతరూపుడును అగు ఆసంకర్షణమూర్తికిఁ దుం
బురవారదాది బ్రహ్మరులు, దేవతలు, క్షిత్ర దేవతలాదిగా సర్వమును బ్రహ్మశబ్దతో
లోకానుగ్రహారమై నిరంతరము ననేక వేదములస్తుతులతో గానముచేయుచు అతని
కణమూర్తిమైనను కోపమురాజుండ నిరంతరము కామకొనియుండురు. కోపము
గలిగినేని కాలాగ్నిరూప సంవర్తాగ్ని యతని నేత్రీములం దుత్పత్తియై సర్వము నిమి
షమున భస్మముచేయువని భీతిగలవారలై స్తుతించుచుండురు.

— వి వ ర్ణ ము. —

పురాణముల నీలాగునను, తత్త్వముతోగేవల వాయుస్వరూపుడనియు
వాయువే సర్వాధారభూతమనియు. ఉత్పత్తికిని, స్థితికిని, లయమునకు ఆద్యంతము
లుండును బ్రధానభూతమనియు సర్వమే వాయుస్వరూప సగుణమూర్తియనియుఁ

బ్రాహ్మణాధార స్వరూపుండనియు ఈ బ్రహ్మాండమంతయు వాయుధారముతో నిలిచి ప్రకాశించుచున్నదనియు కుండల సీతక్తి స్వరూప యోగాదులతో నవ్వయింతురు. జ్ఞానస్వరూపముతో అనంతరూపియు పరిపూర్ణుండనియు, సర్వాధారస్వరూపాత్మగను స్వస్వరూపునిగఁ దలసికొందురు. పంచభూతముల వరుసతో సీతది శేషుఁడు వాయుభూతావరణాత్మకుండగును. ఇతనియందుఁగల కాలాన్ని తేజోభూతము. “వాయోరన్నః ఆగ్నేరావః, అద్భ్యుఃపృథివీ”యని యపనిషత్ప్రమాణము దళాంశాధిక్యముతో మిగతభూతములకంటే తిదశాధిక్యఁడు కాన నితనివైశాల్యమును సమానముగాఁ నింతేవర్ణించినది.

వాయుప్రసరుఁ దనశ్శ్రీదిభూతముల నన్నింటిని తనలోనికి లాగుకొని అరూపములుగ జేయు శక్తిగలదు. ఇదేప్రళయరూపము. వాయుప్రసరంశి తేజోభూతముత్పత్తియైనది. కాబట్టి ప్రళయములో ఆగ్నేశేషుని నేత్రమునందు అగ్నిపుట్టును. ఈయన్ని సర్వమున దహించి మఱల వాయుప్రలోనే యుపశమించును. జలభూతమున్ను మూలాధారుడగు జలరాన్నికి ఆధారమైనదై జీవనమగుచున్నది. కాబట్టి సర్వస్వరూపుఁ డనతుఁడు. మొదట శేషించి అంతమునకును శేషించునుగాన ఆదిశేషుఁడు. సర్వమును తనలోనికి లాగుకొనునుకాన సంకర్షణుఁడు ప్రళయమూర్తిగాన రుద్రుఁడు శ్రీరుద్రమునందు అంగవ్యాస కరవ్యాసములందుఁ జార్గంభయలో “సంకర్షణస్వరూపా యోగావాదిత్యః పరమపురుషోస్సవన రుద్రోదేవతా”యని వివరించిరి. దీవిధానశ్లోకమునందునింకను విశేషముగ నేయున్నది.

ఈ బ్రహ్మాండ మెటుల నున్నదనిన

ఒకప్రత్యక్ష దృష్టాంతమును జూపెదను. బ్రహ్మాండమునకును, చిందాండమునకు నేమియును భేదములేదని యిదివరకే విరూపించితిని. బ్రహ్మాండమునకు ప్రకృతి మాయావరణమున్నట్లుగ నే పిండమునకు మాయావరణ కోశమున్నది. బ్రహ్మాండముజలములో నుత్పత్తిస్థితిగా నున్నట్లుగ నే మాయలోగల జలమునందు చిందాండమాన్నది. ఈచిందాండమునకును జలమునకును లోపలవాయువు సర్వవిధములుగ సాధారణభూతముగనున్నది. అటులనే బ్రహ్మాండమునకు ఆధారభూతముగ ఆదిశేషుఁడు నిలిచియున్నాఁడు. ఈవాయువే చిందాండమునకు సృష్టిస్థితి లయాదులకు ముఖ్యకారణము. వైనున్న ఋషులు, దేవతలు పితృదేవతలవలె మనము మనఃప్రసాదం, యాగర్చనక్షత్రార్థముగ నుఖవ్రతసమునకై విరంతరము పాఠించుచున్నాము. ఇచ్చట ముఖ్యకారణ ప్రార్థన స్వరూపుఁడే వాయువు.

అష్టదిగ్గజములు.

ప్రకృతి - యహృకారాధారములులేనిదే నిలువఁజాలదు. ఈ బ్రహ్మాండమునకు వాధారములుగ అష్టప్రకృతిరూప మహాదహంకార స్వరూప చిహ్నములుగ పురాణములం దష్టదిగ్గజముల వివరించిరి. చైతన్య స్వరూపముతో గజమునకంటె నధికాకారముగల జీవరాసులు లేనందున ఔపచారికముగ వివరించిరి. ఈశ్వర దృష్టితో మనవలె నదియు నిశ్చయముగనే యుండును. వీటియందు సందేహము గలిగినచో మనవిషయాదులందు నన్నియు సందేహములగును. అనంతసృష్టికర్తకు నేమియు వింతలేదు సామాన్యమే. ఒకరధమును తయారుచేయుటలో ఆధారాధేయములుగ యౌకదానికొకటి యుండవలెను. ఈబ్రహ్మాండము రథాకారముగనే యున్నది. ఈ అష్టదిగ్గజము లష్టచక్రములుగఁ దలంచవచ్చును. మనకుఁదోచినట్లు యంత్రములను కట్టడములను దయారుచేసినట్లుగనే ప్రకృతియున్నది. వివరీతములకు మనోభేదమే కారణము. బ్రహ్మాండము నిలుచుటకాధారభూతులుగ ఆదిశేషుడు, అష్టదిగ్గజములున్నవి - (౧) విరావతము, (౨) పుండరీకము, (3) వామనము, (౪) కుముదము, (౫) అంజనము, (౬) పుష్పదంతము, (౭) సార్వభౌమము, (౮) సుప్రోథికము అనునష్టదిగ్గజములు. మన మహాసంకల్పములో నీయష్టదిగ్గజములను వివరించిరి. ఇవన్నియు అష్టప్రకృతులుగ సమన్వయము. ప్రకృతిలోచేరినవిగాన నొకదానికొకటి భిన్నరూపములుగ నున్నవి. యెడద ప్రకృతియొక్క టైనను సృష్టితో నీలాగుభిన్నమగును. అందుచేత ఒకటిభేదములుగను - మరొకటి దీనికతితముగ ఆభేదముగను సంపూర్ణముగను స్వస్వరూపముగ నున్నది. దీనినే ఆత్మయని శాస్త్రములు బోధించెను. ప్రకృతిభిన్నము, దానితో సర్వముభిన్నము.

ఆదికూర్మము.

ఆదిశేషునికొండ కూర్మమూఢారభూతరూపకముగ నున్నది. అన్నియును భూతసంజ్ఞలుగ పంచభూతస్వరూపములతో వరుసగ ఒకభూతమునకు మరొకభూత మూధారాధేయములుగ నున్నవి. ఊర్ధ్వభాగములోను అధోభాగమునందు నీలాగుననే అనులోమ విలోమములుగనున్నవి. ఆదిశేషుడు వాయ్వాకాశభూత

రూపముతో సంతర్గత పునఃభూతములతో మరలప్రారంభములుగానగును. మరల నీవదన క్రమముతోనే ఆదిశేషునిక్రింద అగ్నిభూతముగ ఆధోముఖముతోనుండును. తరువాత జలభూతస్వరూపమే కూర్మము. దీనినిసూలరూపముతో కూర్మాకారముగ వర్ణించిరి. ఇది నారాయణాశ చక్రాకారరూపము. ప్రతిదేహమందను, బ్రహ్మాండమందును త్రివిధలింగముగ పంచభూతముల వరుసలు విలోమానులోమములతోనున్నవి.

ఈబ్రహ్మాండగోళభూమికి ఆధారస్వరూపముగ నున్నదే కూర్మము. మందర పర్వతచరిత్రలో జలమునందుఁ గూర్మరూపముతో శ్రీభగవంతుని అవతారమూర్తిగా నిలిచెననికలదు. కూర్మముపైనగల మందరపర్వతమే బ్రహ్మాండభూమి. దాని చుట్టుగల వాసుకియే ఆదిశేషుడు. పురాణార్థము బాహ్యములో సూలార్థముగను అంతరములో తత్కర్మముతో సూక్ష్మముగను, జ్ఞానముతో స్వర్ణము పూర్ణరూపముతో నేకరూపముగ సమన్వయము. కూర్మమునే వృద్ధివిగాగూడ తలంచవచ్చును. ఇదియు బ్రహ్మాండగోళాకారమే.

యజ్ఞ వరాహము - భూమి.

ఆదికూర్మముక్రింద ఆధారభూతస్వరూపమూర్తిగ నున్నదే వరాహము. ఇది శ్రీభగవత్స్వరూప దివ్యయజ్ఞవరాహముగాని సామాన్యవరాహముకాదు. గనుక ప్రవృత్తిధర్మచక్రములో మొదటవ్యక్తమైన కాలావయమే వరాహము లేక కాలశక్తి అయినాకావచ్చును. “వరరూపేణ ఆహం” వారాహః అని అర్థము యజ్ఞరూపమని తెలిసి ఉపాసించవలెను. బ్రహ్మాండము, పాపాతిశయముతో జలవృక్షయముతోఁ జేరుచుండగా విరాడ్రూప భగవంతుని యజ్ఞమూర్తిగ ఆరాధించుటచేత విరాడ్రూపయజ్ఞ వరాహవతారమూర్తిగ నతడుద్భవించి భూమినుద్ధరించి యధారూపముననిలిచెను. వరాహమునకు వృద్ధివీతత్వస్థూలరూపము. లేక భౌమద్రువమగు త్రిణాభిచక్రము యజ్ఞముతో వరరూపాత్మగ అవతరించి భూమిని ఉద్ధరించిన విరాడవతార యజ్ఞవరాహమన మహాపవిత్ర భగవత్స్వరూప దివ్యమూర్తిగా ఉపాసించవలెననికాని దీనిరవాన్యమును దెలియక లోకమునందుఁగల హేయరూపమగు సామాన్య వరాహముగఁ దలంచినచో పాపహేతువునకుఁ గారణమగును.

కాన సీ భావముతో నంతమాత్రము నెప్పటికినిఁ దలంచరాదు. ఏ భావముతోఁ దలంచి ప్రార్థించిన నా భావహూప ఫలము భవప్రాప్తి సిద్ధిహూపమే వారలకుఁ గలుగును. హేయముగు అవవిత్రియగు సామన్యరూపముగఁ దలంచినచో నా ఫలమునే బొందుదురు. దూరమాలోచించి ఉత్తమసాత్విక భగవద్రూప యజ్ఞవిరాట్టుగాఁ దలంచి ధ్యానించినచో సీ ఫలమునుబొంది సుఖలోకాదుల ననుభవించి భగవత్ప్రసిద్ధిఁ జేరుదుము. అధమమార్గావలంబులుగాక ఉత్తమపుణ్యమార్గావలంబులుగావలెను. ఈవరాహమూర్తితో భూమికి అతిప్రాశస్త్యముగలిగి సర్వసస్యాశ్రయమై మహాపుణ్యతీర్థములకును, శైలములకును, ఆరామములకు, దేవతానిలయములకును, కర్మభక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములకు మహావచిత్రీభూమియయ్యెను. పరీమాణములు భూమి ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ “ఉద్భుతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా” “అశ్వక్రాంతే రథక్రాంతే విష్ణుక్రాంతే వసుంధరా” “శిరసాధారయిష్యామి రక్షస్వమునంధదేవదే” “సర్వసస్యాశ్రయీ భూమి ర్వరాహేణ సమృద్ధౌతా” ధేనువు ఏవిధముగా తనగర్భములో సమస్తబ్రహ్మాండము నన్నింటిని నిముడ్చుకొని ఆధారభూతముగ నున్నదో యటులనే భూమియున్నది. భూమి సర్వసస్యములకును శేతనాచేతములకును, సర్వాధారముగనున్నది. (౧) అట్టిభూమిని శ్రీయజ్ఞ విరాడ్వరాహమూర్తి సంబంధముతోఁ దన సహస్రబాహువులక్రాంతితో అలింగనముతో నీటిలోఁ బ్రళయమగుచున్నదానిని ఆకర్షించి తనముఖదంప్రీతితో జలోపరిభాగమునందు నిలిపి నందుచేతను, (౨) శ్రీకిరీమూర్తి స్వరూపమున్నూ ఆదిత్యరథాశ్వములును అగు వేదఛందస్సు లపారఘట్టనమును మానసోత్తర పర్వత సంవృర్చనము కలిగినందుచేతను, (౩) సూర్యరథచక్రము మానసోత్తర పర్వతమునంటి తిరుగుటచేతను పవిత్రమైనది. మనస్సుకుత్తరములో బుద్ధియున్నది. బుద్ధియే ఆదిత్యుడు. మనస్సే భూమి. మనస్సంకల్పములే సృష్టిజాలము. సుబుద్ధితో సుమనస్సుగా పవిత్రీవంత మైనవని తత్త్వతాత్పర్యము. సదాచారమే రథము. అశ్వములే వేదములు. విష్ణుక్రాంతియే వ్యాప్తి. సర్వలోకవాసు లీమహిమాత్మికయమును దెలియవలయును. ధేనువును బూశించి దానిని ప్రదక్షిణముచేసి స్పృశించినమన్మథునిచిన సర్వపాపములు నశించును. (౪) విష్ణుక్రాంతే వసుంధర. యజ్ఞవరాహరూప విష్ణువత్సాగా భూమియున్నందుచేత విష్ణుక్రాంతమైనందుచేతను మహావచిత్రీవంతురాలని తలంచి స్పృశించి ప్రార్థించి ధరించినవారల ప్రత్యాత్మికయమునువర్ణించలేము

బ్రహ్మాండభారమును మోయుచున్న ఆదిశేషుని బలమునే వర్ణింపజాలము.

అట్టి అదిశేషుని! ఆధారముగ భగవత్స్వరూప కూర్మరూప చక్రమున్నది. దీని శాధారణముగ సర్వభారమునువహించిన మూలవిరాడ్రూప యజ్ఞవరాహము భగవదవతారముతో స్థూలరూపముగ సర్వులకుపాస్యముగనున్నది. పురాణాదులలో హిరణ్యాక్షుడు భూమినిచుట్టి సముద్రములో ముంచెననియున్నది. అనగా బ్రహ్మ పోషయములో బ్రహ్మాండప్రళయము హిరణ్యకశిపుడు బ్రహ్మలలోఁజేరినవాఁడు. అట్టిబ్రహ్మాండ ప్రళయము జలముతోనగును, జలము శ్రీమన్నారాయణాంశము. గాన మరలభూమిని ఉద్ధరించుటకే వరాహరూపమును ధరించెను. వృధివి యజ్ఞాదులకునిలయము. పార్థనతో విష్ణువు వరాహమై వృధినిని ఉద్ధరించి తనయందు నిలుపుకొన్నాఁడనిభావము, వృధివికిని మనస్సునకు సమన్వయముగూడ నగును. హిరణ్యాక్షరాక్షసుఁడే దుష్టమనస్సు. సముద్రమేసంసారము. దీనిలోఁజేరినవాఁడే శ్రీమన్నారాయణుడు.

యజ్ఞవరాహము.

యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంతదేవాః యను అనువాకమంత్రార్థవీరూణముతో యజించి ధన్యులగుదురుగాకయని ఫలితార్థము. అందుచేతనే పురుషనూక్తములో ఈఋజ్యంత్రము సత్వములో ఫలశ్రుతిగానున్నది. పురుషనూక్తము సర్వత్ర సర్వదాయోగ్యము. కరనీయము; సర్వపాపహరము. బ్రహ్మాండములో నిదియు అంత్యభూమికగ సర్వాధారముగనున్నది. మనకంటె పూర్వులగు దేవతలీతిగఁదెలిసి యజించి ధన్యులైరి. ఇతటితో బ్రహ్మాండగోళము ముగిసెనకాని మనము మనదేహదులెడతెగనివిగా నగుచునేయున్నవి. పశ్చిమకాలములో పశ్చిమ్యుత్పత్తులకే ప్రాధాన్యముగనున్న ఆధ్యాత్మవిద్యకును, గ్రియాకర్మలకు నాస్పదమే కష్టతరముగనున్నది. పశ్చిమివ్యామోహాతిశయము అనంతదేహదులకే కారణమగును. సృష్టివిస్తారముతోఁ బ్రళయసమీపమునకే చేరుదుము. పశ్చిమ తనకుఁదానే విస్తృతితో తనపోషయమునకే ఎదురుచూచుచుండునుకాని తనకతీతమై తనలోనిరంతరస్వరూపముగనున్న ఆత్మను దెలియనీయదు; చూడనీయదు. తాను ఊహికము; అశాశ్వతము; లేనిదిగనున్నందుచేత నింతతోందరలు గలుగజేయుచున్నది. శాశ్వత సత్యముగనే యుండినచో శాంతముగనే యుండెడిది. ఏమియును లేనిదిగ నున్నందుచేతనే దేనిని నుండనీయక సర్వపోషయముచేయును. సుషుప్తిలో గాని యిదియఁగదు. ఇవి యుష్మంతకాలము యోగినిదగ్గనుఁ గలుగజేయదు. సుషుప్తిలేకనే తాను స్వయముగా సర్వదా నుండఁజాలదు. మనకాసుషుప్తిని

సంపూర్ణముగఁ దెలియనీయదు; పొందనీయదు; చాటనీయదు; నిలువనీయదు. ఎటు జూచినను దీనితో మహావ్రీయాసముగనున్నది. త్తణకాలమైన నొకచోట నిలువ నీయదు, మహాపరిభ్రమణతో భ్రమింపఁజేయుచున్నది. తూష్టింభావముతో నే నాటికైన సాధింపవగును. తనలోను దనభావ్యములోను సర్వత్ర స్వరూపముండియుఁ దెలియనీయక వ్యవహరింపఁజేయుచున్నది. దీనిసర్వమునుదెలిసి ఋషులెట్లు ధన్యులైరోదెలియదు. ఎవరికివారే దిర్ఘలోచనతోఁ దెలుసుకొనవలెను. అంతవరకుఁ దెలియఁజాలదు. నాస్తికతతో సర్వదా ప్రశయములేతప్పవు. ప్రకృతివదార్థవస్తువిజ్ఞానానందముతో నెంతమాత్రము ధన్యులుగానేరము. అధ్యాత్మవిజ్ఞానముతోనే సర్వజయము.

కృధివీభూత మంత్యభూతమగుటచేత సర్వభూతములిందులో శేరియున్నందుచేత సర్వభూతములసార మిందులోనున్నందుచేత నిది మహాపవిత్రీతకును సర్వాశ్రయయునకును ప్రధానముగనున్నది. ఆదియునుగాక విరాట్టునకు నిది పాదతలమగుటచేత అత్యంతపవిత్రీము. పాదమూలము సర్వమూలము, ప్రాణాదిగ ఊర్ధ్వగతికిఁ జాగ్రవకము, గమ్యస్థానము. “తస్యైసర్వం ప్రతిష్ఠితే” అని ఉపనిషత్ప్రమాణము. అందుచేత నిదిముఖ్యాశ్రయము, భూతములకును, సృష్టికి నిది అంత్యభూమిగ స్థూల బ్రహ్మాండకోశముగ నున్నది. “సర్వసస్యాశ్రయాభూమి వరాహేణ సమృద్ధితః” సప్తమూలముతో ఓషధీవ్రీహ్యదులు, ఫలాదులు కలుగును. ఇవియే సర్వజీవరాసుల యుత్పత్తికివి స్థితికిరి జీవనాధారము. ప్రాణాధారము. కృధివికి గంధగుణ ముండుటచే సర్వసస్యములు పుష్పించుటకును, ఫలించుటకు ముఖ్యవకాశముకలిగినది. పుష్పము ఇహవరసాధనలకుఁగూడమూలము. కాబట్టి యీవృధివి మనకు మాతృభూమిక; ఉపాస్యదైవము. “శిరసాధారయిష్యామి రక్షస్వమాం వదేవదే, గచ్ఛంతివరమాంగతిమ్” అని ఉపనిషత్ప్రమాణము. ఇది తెలియక ఉదాసీనభావముతోఁ జూచినచో మనపతనమునకును, నిచటనే వరంపరజన్మాదులును స్థిరస్థావరాదిగఁ గ్రీమికిలకాద్యచేత నజన్మాదులును సంభవించును. ప్రకృతవిజ్ఞానముతో నీవిజ్ఞానమునకుఁ బ్రకాశప్రకృతి లేదాయెను. కలికాలమహిమను వేదఋషులు ముందుగనే పురాణములందు వివరించినను దెలియలేకయున్నాము.

వేద ప్రమాణము.

“భూమిధేను ధరణీలోకధారిణీ! ఉద్భుతాసి వరాహేణ కృష్ణేణశతభాహునా! మృత్తికేహనమేవాహం యస్మయా దుష్కృతా కృతమ్! మృత్తికే బ్రహ్మద

త్రాసి కాశ్యపేనాభి మంత్రితా మృత్తికేదేహీమే పుష్టిం త్వయిసర్వం వృత్తిశ్చేత
త్వయాహతేనచాపేన గచ్ఛామి పరమాంగతిం॥” మిగతకొన్ని వేదమంత్రములను
పైన నేడదహరించి విమర్శించినారు.

ఓంశాన్తి శాన్తి శాన్తిః

ఆధార శక్తి.

ప్రతివస్తువునకు ఆద్యంతములని రెండుచివరభాగములున్నవి. ఒకటి ఊర్ధ్వ
ములో చివరభాగాంశముగను మరొకటఘోభాగములో అంత్యాంశముగనున్నది.
పైభాగముననున్నదే మూలప్రకృతి. పరాశక్తిస్థానము. క్రిందనున్నదే ఆధారశక్తి.
అనగా ఆదికేషస్థానము. మొత్తము త్రిభండలోకత్రయ వృత్తాకృతితో త్రిణాభిచక్ర
మై వాగర్థమాల ప్రణవరూపలోకత్రయ ధ్రువస్థానమని చెప్పబడుచున్నది. ఈ
రహస్యమే తంత్రాగమములయందు “అర్థశ్చబైసవేదేన గాయత్ర్యాం వ్యావృత్తి
ష్వియం॥ తాజమితద్భితౌసాభే తద్భ్రవ్మోద్యయ మస్యహం” అనిచెప్పబడుచున్నది.
ఈ రెంటిత్రులచేతనే సర్వముధార్యమయి సృష్టిస్థితిలయాదులతో వ్యవహారములుగ
బ్రతాశించు చుండును. ఇవి అణుమాత్రమునకైనను మహాశక్తిగానుండును సర్వా
ధారము. ఈ రెంటి ఆధారములతో బ్రహ్మాండమునకు భృమణవర్ణనామాదులు
గలిగియుండును.

దీనికి ఆవరణములున్నవి. ఈ ఆవరణములకు అంతరమేమియునులేదు. అదే
అవ్యక్తము. ఈ అవ్యక్తమే మహామూలప్రకృతి. జ్ఞానముతోఁ దెలియఁదగినది.
ఈలాగు నసంతముగా నెంతవెంచినను యేతుడైన అంతముగావలెను. అటుల
లేకున్న ఆనవధి పరిపూర్ణముగను. స్థూలసూక్ష్మకారణములన్నియును దృశ్యములు,
ప్రకృతిమూలములు, కల్పితములుగాన శాశ్వతసత్యములుగావు. దీనికి సరిహద్దులు
నిర్మాణకార్యక్రమముతో ముగియును. ఇది ఈశ్వరదృష్టిలోఁగల స్థూలబ్రహ్మాం
డము. మనదృష్టి స్థూలములో స్థూలసూక్ష్మకారణముగ మనమున్నాము, మన
లోను మూడువిధములుగ. శరీరములున్నవి. ఇవి మనకు బాహ్యములో అసంతరూప
ముగ ఈశ్వరశరీర బ్రహ్మాండమున్నది. దీనికతీతముగ జ్ఞానరూపముతోనున్నదే
శుద్ధమూలప్రకృతి. పరాశక్తి. దీనికతీతమాత్మయే.

ప్ర క య ము ల వి వ ర ము.

మహావ్రశయములు నాలుగువిధములు. (౧) నిత్యవ్రశయము, (౨) నైమిత్తికము. (౩) ప్రాకృతికము, (౪) ఆత్మంతికము. నిత్యమున నుష్మప్తిగో మనము నిత్యముగా అనుభవింపచున్నదే. నైమిత్తికమనగ సహస్రయుగవర్తంతమగు బ్రాహ్మ దినమును నిమిత్తగాజేసి అగునట్టి భౌతికవ్రశయమే. ఇందుకు “సూర్యాచంద్రమసా ధాతాయథా పూర్వమకల్మయత్” అను మంత్రము పరమాణుముగావున ఇదియే త్రై లోక్యవ్రశయము. ధృవమండలమునఱకుమాత్రము. ఇది మహాభయంకరముగ శ్రీవిష్ణుపురాణ వృష్టాంశ తృతీయాధ్యాయమందు వర్ణింపఁబడినది. శ్రీమహావిష్ణువు సూర్యుని సప్తరశ్మయందుఁ బ్రవేశించి, సమస్తజలములను బీల్చివేసి, కాలాగ్నిరు ద్రిఁడై స్థూలదులగు వర్షతారణ్యస్థావర జంగమాత్మక త్రిలోకములను దహింప జేసి, మహాజ్వాలలతోఁ బ్రజ్వలించుచుండఁగ, దుస్సహతాపమును సహించుబాలక ఇంద్రుని, మను, పితృదేవతలును, సిద్ధసాధ్యుఁజ్ఞానులును, స్వర్గలోకమును విడిచి మహర్లోకమును బ్రవేశింతురనియు, నచ్చటను తాపముగలిగెనేని జనలోకమును, అచ్చటనుండి తపోలోకమునకు నేగుదురనియు, మఱల వ్రశయము నివర్తించి, సృష్టి మొదలినఁగ నే, అచ్చటనుండి తమతమలోకములకు వత్తురనియు నీదిగువ శ్లోకములచే వాయుపురాణమందుఁ జెప్పబడినది.

శ్లో॥ పితృభిర్మనుభిత్యైవ సాద్యైస్సప్తర్షిభి స్రథా॥ యజ్ఞానత్యైవ యేష్యస్యే తద్భక్తాత్యైవతైస్సహ॥ మహర్లోకం గమిష్యంతి త్యక్తాత్రైలోక్య మ్మాశ్వరాః॥

మహర్లోకం పరిత్యజ్య గణాస్తేవై చతుర్దశః సకరిరాశ్చ యాఃత్యన్యే జనతో కం సహానుగైః, ఏవం దేవా సృషితరఙ్ముషయో మానవాశ్చయే॥ మిత్రైస్సహా ర్ష్యం గచ్ఛంతి వ్యావర్తంతే చతైస్సహ, జనలోకా త్సురాస్సర్వే దశకల్పాః పునః పునః పర్యాయకాలే సంప్రాప్తే సంభూతా నిధనేష్విహ, ఆపత్యం భావినాఽర్చేన సంబధ్యంతే తథాతుతే॥ నివర్తంతే తథావృత్తా తేహం సద్యోనినిస్తరః॥ మహర్జనం చాపిజనాత్రపం చాప్యేకాంత తస్మానిభవంతిసత్యే॥ మన్వంతరాణాం పరివర్తనాని ముంపంతి వత్సేన తపోవరాజి, తపోఽభియోగా ద్విషయవ్రహ్మణా ద్విశంతీతేఽపి శ్వర మేవదేవం॥

పుణ్యకర్మ ఫలానుభవార్థము జనలోకమునుండి మహర్లోకమునకు, మహా

ల్లోకమునుండి స్వర్గలోకమునకు, అధికారిక వదవులుగల దేవతలు లోనగువారలు ప్రాకారాలారముందు వచ్చుచు బోవుచుండురుకాని, తపస్సుపన్నులును, జితేంద్రియులును, ద్వంద్వరహితులును, విహి-ములునగు మహర్షులు, సనకాది మునీశ్వరులు ఉత్తమదేవతలు, ఊర్ధ్వలేతన్ములై బ్రహ్మదేవునితోడ సత్యలోకమున నుండి మహిమ తరములయందును, గల్పవృక్షయమందును, రాకపోకలుచేయక బ్రహ్మతోడఁ బ్రాకృతిక మహాప్రళయమందుఁ బరమాత్మయందు లీనమగుదురు.

శ్లో॥ చతుర్ముఖ దినస్యాతే జగ దేతద్వరావరమ్ | తదాహి దహ్యతేసర్వం త్రైలోక్యం భూర్భువాదికమ్ |

విష్ణుపురాణం - ద్వితీయాంశం - అధ్యాయం 2

త్రైలోక్యమే తత్కృతకం మైత్రేయ పరివర్తతే, జనస్తప్తథా సత్యమితి చాకృతకం త్రియమ్ | ౧౮ | కృతాకృతకయో ర్మధ్యే మహర్లోక ఇతిస్మృతః | శూన్యోభవతి కల్పాంతే యోఽత్యంతం నవనశ్యతి | ౨౦ |

విష్ణుపురాణం.

భూర్లోక, భువర్లోక, స్వర్లోకములు మూడును, త్రైలోక్యము. ఇది కృతక మనగా, బ్రహ్మదేవుని దినాంతమగు ప్రళయమందు దహింపఁబడి, మఱియఁ గల్పాదియందు సృజింపబడునది. జనస్తప్తస్థలోకములు మూడును అకృతకములనఁబడును. అనఁబ్రాకారాలారముందు నశింపక, కల్పాదియందు సృజింపఁబడక, బ్రహ్మదేవునాయుఁ పరిమితివఱకు నుండి, బ్రహ్మ పరమాత్మయందు లీనమైనపుడు ప్రాకృతియందొనికి ప్రాకృతిక ప్రళయముగలిగినపుడు బ్రాహ్మప్రాకృతితోపాటుగా నశించును. కృతక, అకృతకలోకములమధ్యయందు మహర్లోకముండును. నైమిత్తిక ప్రళయమందుఁ ఈక్రింది త్రైలోక్యము దహింపఁబడఁగ అధికారిక దేవతలు, మనువులు, పితరులు, ఋషులు లోనగు వారలు మహర్లోకమందు నివసించువారు కల్పాంత వాసులు ప్రళయోగ్నిబాహు సంతిపులై మహర్లోకవాసు తెల్లరతోడ జనలోకమును, అచ్చటనుండి తపోలోకమును, బ్రవేశించును మహర్లోకము కల్పాంతమందు శూన్యముగ నుండునుగాని, ఆత్మంతికముగ నశింపదు. ప్రళయోగ్నిచల్లారి కల్పాంతయందు సుప్తి ప్రారంభింపఁగ నే, అధికారిక వదవులును, పుణ్యకర్తానుభవములుగల దేవతలు, పితరులు, మనువులు, లోనగువారలు ఊర్ధ్వలోకములనుండి మహర్లోకములోనికి బ్రవేశించి యచ్చటనుండి స్వర్గలోకముఁజేరుదురు. మహర్లోకము కృతాకృతకలోకములకు సాధిస్థానము, దేవతలందఱు జనలోకమునుండి వది

కల్పముల పర్యంతము వచ్చుచు బోవుచునుండి పిమ్మట వివృత్తిమార్గము నవలంబించి పరమాత్మయందై కృమును జెందుదురు. వారివారి కర్మఫలమునుబట్టి కొందఱు యుగప్రళయమందును, మఱికొందఱు, మన్వంతర ప్రళయమందును, కొందఱు నైమిత్తిక కల్పప్రళయమందును, కొందఱు ప్రాకృతిక కల్పప్రళయమందును, కొందఱు ప్రాకృతికప్రళయమందును స్వస్వరూపమందు లయింతురు. ప్రాకృతికప్రళయమన కాలాది సిన్పతానంకల్పము నశించగా ఉద్వ్యోగమునుండి విరమించిన ఆధికారివలె తనప్రకృతితో కలిసి తనతన కల్పాంతమగువరకూ ఆపందనిమగ్నుడగుటయే యగును. అత్యంతిక ప్రళయమనఁ బునరావృత్తిరహితమగు మోక్షము. ఇట్లు ప్రళయ భేదములుగలవు. బ్రహ్మదేవుని దినాదియందు సృష్టికల్పమును, దినాంతమందు ప్రళయకల్పమును గలుగుచు, 3౬౦ దినములైన సంవత్సరమును, ౧౦౦ సంవత్సరములైన సత్యలోకస్థులతోడఁ బరమాత్మయందు లీనమునగుచుండును.

శ్లో! ఏకార్ణవేతు త్రైలోక్యే బ్రహ్మనారాయణాత్మకః, భోగిశయ్యాగత శ్చైతే త్రైలోక్యగ్రాసబృంహితః॥ జలస్థైర్యోగి భిర్దేవై శ్చైత్యమానోఽబ్జసంభవః క్షయితాయాంతు శర్వర్యాం నబుద్ధాస్పృజతేప్రసః॥ ఏవంతు బ్రహ్మణోవర్షం తథావర్ష శతంభవేత్॥ గణేవర్షేతే బ్రహ్మవరమాత్మని లీయతే॥

కల్పప్రళయమందుఁ ద్రైలోక్యము దహింపఁబడి యేకార్ణవమైయుండ నారాయణస్వరూపియగు బ్రహ్మ శేషశయ్యాగతుడై యోగనిద్రను జెందును. ఇట్లు రాత్రికడపి జలముమీదనుండు యోగులచేతను దేవతలచేతను, బ్రాహ్మింపఁబడి బ్రహ్మ వృత్తాన దశనొంది (యనగా మేల్కొని) మఱిల సృష్టింపఁ బ్రారంభించును.

ప్రాకృతిక ప్రళయమందు శతాయుః పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మ అకృతక లోకస్థులతోడఁ బరమాత్మయందు లీనముచెందఁగ నమస్తలోకములు, పంచభూతములు, తగ్గుణములు. వన్నింటిని గ్రహించి శ్రీమన్నారాయణమూర్తి మహాప్రళయార్ణవమందు వటపత్రికాయయై కొంతకాలముండి విలాసముచే మఱిల చతుర్ముఖ బ్రహ్మను, సమస్తలోకములను బంచభూతములు గలుగునట్లు సంకల్పించును.

శ్లో! దావ్రాంతేదబ్ద కోట్యస్త తథాబృందాప్తకం భవేత్॥ ఖర్వద్వయం నిఖర్వంచ శంఖత్రియ యతః తథా॥ వద్మమేకం సముద్రాక్ష త్రయోబ్రహ్మసమాగతే బ్రహ్మవిష్ణుదినే చైతః పతత్యేవం వదంతితే॥ మనీషిణ ప్రభావిష్ణు రమాన్యగ్రీస్య శంకరః॥ ఈశ్వరస్య తథాదాసౌ ససాంఖ్యప్రకృప్తతేథా॥ అతః పరం పరేథామ్ని కాలసంఖ్యా నవిద్యతే॥ బ్రహ్మణోఽతః పరం సంఖ్యానాస్తి చైతవృతం

హినః॥

ఇత్యగ్నిపురాణమ్.

మానవమానముచే ద్విపదార్థసంఖ్యగల బహ్మయు నిదివఱలో జెప్పబడెను. బ్రహ్మపతనము విష్ణువున కొకదినమును, విష్ణుపతనము శివునకొకదినమును, శివుని పతనము పరమేశ్వరున కొకదినమునగును. నిర్గుణుడును, నిరంజనుడును, అనంతుడునునై సాంఖ్యవ్రాక్మతిగల పరమేశ్వరునకుఁ గాలసంఖ్యానియమిని లేనందున పతనములేదు. కాన అచ్యుతుఁడనబడును. నిత్యశాశ్వతవిభూతియు, స్వరజ్ఞ, సర్వశక్తియుక్త సద్విదానంద స్వరూపియునగు పరమేశ్వరునిలాసముచేఁ ద్రిగుణాత్మకముగు సృష్టి కలుగుచుండునని భావము. కాలము అనంతము, అపరిచ్ఛిన్నము, పరమాత్మ స్వరూపము. పరిచ్ఛిన్నమైనచో నియమితిచేఁ బతనము కలుగుచుండును.

శ్లో॥ ద్విపరాకాత్మకః కాలః కథితోయోమయాతవ, తదహస్తస్య మైత్రేయ విష్ణో రీశస్య కథ్యతే॥ విష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే, చతుర్థోధ్యాయే, శ్లో॥ ౪౭.

ద్విపరాకాలవర్తిమితిగల బ్రహ్మపతనము శ్రీమహావిష్ణువు కొకదినమనివిష్ణుపురాణమందును జెప్పబడినది.

మహాసంకల్పమందు “శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞయా పవర్రమానస్య అద్యబ్రహ్మణః” అని చెప్పటవలన సంతకుమున్ను కొండఱు బ్రహ్మలుండి లయించినట్లును ప్రకృతపుబ్రహ్మయొక్క కల్పము జరుగుచున్నట్లును స్పష్టమగుచున్నది. అంధకారబుధురముగు మహాప్రళయార్ణవమందు అనంతభోగిశయ్యాగతుఁడగు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి నాభికమలమునుండి జనించిన చతుర్ముఖబ్రహ్మ అనిరుద్ధహవ విష్ణువును గూర్చి స్తుతించిన సందర్భములోఁ బైవిషయము స్పష్టమగుచున్నది.

శ్లో॥ త్వత్తో-మే మానసా జన్మవృద్ధమం ద్విజత్రాజితమ్॥ చాక్షుషం వైద్వి తీయంమే జన్మచాసీత్ పురాతనమ్॥ త్వత్ప్రసాదాత్తు మేజన్మ తృతీయం వాచికం మహత్॥ త్వత్తీ శ్రీహరిం చాపి చతుర్థం జన్మమేవిభో॥ నానత్యం చాపి మేజన్మ త్వత్తః షష్ఠం వినిర్మితమ్॥ అండజంసప్తమం జన్మ పద్మజస్మృతి మేవిభో॥ సగ్నేసగ్నే హ్యహం పుత్రస్తవ త్రిగుణవృత్తమ్॥

శ్రీమహాభారతే శాంతిపర్వణి.

ఓపరమేశ్వర! మొదట నీమనస్సువలన జనించుటంజేసి మానసబ్రహ్మ నైతిని. ద్వితీయకల్పమందు నీచక్షుస్సువలన నుత్పత్తియగుటంజేసి చాక్షుష బ్రహ్మ నైతిని. తృతీయకల్పమున మీవాక్కు నుండి పొడముటవలన వాచికబ్రహ్మనయితి.

చతుర్థకల్పమున మీశోవణమువలన సుతృప్తియగుటంజేసి శ్వావణబ్రహ్మనై కరగితి. పంచమకల్పమున మీనాసాపుటమువలన జనించుటంజేసి నానత్యబ్రహ్మనై వెలసితి. షష్ఠకల్పమున అండమువలన సుతృప్తియగుటవలన అండజబ్రహ్మనైతి. సప్తమ కల్పమున ఆనగా నివ్వడు మీనాభిషద్యమునుండి జనించుటవలన నాభిషద్యజ బ్రహ్మ యనియు, షడ్మసంభవుడనియు, పాద్యకల్పీయ బ్రహ్మయనియు బిలువబడుచు న్నాను. మీయనుగ్రహమువలన నిదినప్తమజన్మము. పృథికల్పమందును (సృష్టి యందును) త్రిగుణరహితుడవగు నీతునేను పుత్రుండను. నీపుత్రుండ్రగుంటివి. అని మహాభారత శాంతిపర్వ మోక్షధర్మపర్వమునందు పాద్యకల్పీయబ్రహ్మ స్తుతిం చినట్లుకలదు.

ఇటులనే మనకును బ్రళయములు సర్గవృత్తిసర్గలతో నాల్గువిధములుగ బ్రహ్మకువలె నున్నది. నిత్యప్రోళయము నిద్రాకాలము. దేహమునకు లోగా దులతోఁ బ్రకృతిసంబంధ దేహప్రోళయము కొంతవఱకుగలిగి మఱల ఆరోగ్యము సంభవించగనే సర్వసంపూర్ణమగుట ఇదిరెండవది. బ్రహ్మదులభవలె అధికారిక పదవీవాంఛను విడచుటే ప్రాకృతప్రోళయము. అత్యంతిక ప్రోళయమే మనదేహాభి మానత్యాగము, ఇందులోనిజీవుఁడు బ్రహ్మాండములోఁజేరును. మరల శ్రీమన్నా రాయణ వాణీకమలమునుండి సృష్టియై వచ్చినట్లు మనఉత్తరజన్మము, కాన మన సృష్టియు బ్రహ్మసృష్టియు సమానము. జ్ఞానముతో నర్వము బ్రహ్మశ్వాసూపభావనా యోగముగ నుండును. తప్పక తత్సర్వరూపులమే యగుదుము. సర్వకార్యములు ఫలములు అనుభవములు భావనాయోగ సిద్ధిరూపముగనే యున్నవి. మనకు తుండ్రితాతగానున్న బ్రహ్మ ఈలాగున తనమూలమును దెలిసి ధన్యుడై నందుచేత మనము సర్వవిధముల తెలుసుకొన్నవారలమై ఆపరణతో అనుభవసిద్ధి ఫలరూ పప్రాప్తులగుదుము. లేక ఇదే శాశ్వతమని తలంచినచో నిదే శాశ్వతముగనే కాని యితరమెట్లు రాగలదు. మనసునాశ్రయించి వాసనలు కోరికలుండును. వాసనలెఱుగుట కష్టతరము. తెలిసిననుపొగొట్టుకొనుట మరంతకష్టతరము. మన వేదముపులెంతటి ధర్మమార్గము లెన్నివిధములుగ వివరించి చూపిరో తెలియజాలని వారలమైతిమి. ఎంతటి పరోపకారులో గ్రహించలేకపోతిమి. వేదశాస్త్ర పురాణాదులు నిత్యానుభవములో నున్నను సమ్యక్ము సమాధానము శాంతియు గలుగలేదు. ఇది కలిధర్మము.

బ్రహ్మాండమునుగుఱించి చివరనమష్టిస్తుతి.

ఏవరమాత్మ - అవిచ్ఛిన్న సత్యానంద స్వరూపముతో సర్వసృష్టాంశుడై మహాప్రకాశముతోనుండి యాయనేక బ్రహ్మాండ భాగోళములను సృజించి యిందు లోఁజేరి సృష్టిస్థితిలయ కార్యకారణుడై వెలుగుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - బోధక బోధనా స్వరూపుడై శ్రీమహాగురుస్వరూపము లోను, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఈశ్వర. సదాశివులకు సర్వాధికుడై మహాకాండో శుండై యాబ్రహ్మాండ భాగోళములందు సర్వస్వరూపుఁడుగ లీలావినోదుడై వెల యుచున్నాఁడో!

ఏవరమాత్మ - అనేకానంత బ్రహ్మాండ భాగోళములకు సృష్టిరూప విఘ్న ణముతో లక్ష్యలక్ష్యుడై అనంతానంతి ప్రౌఢులతోఁజేరి తేజోవిలాస భాసితుడై యున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - పంచబ్రహ్మలాదిగ పసకాదిబ్రహ్మర్షులు, మహర్షులు, దేవ తలాదిగ సర్వస్వరూపములుగను, నక్షత్ర తారాగణయుక్త శిశుమూర దివ్యదేహ ములతోను, చరాచరరూప నామములతో నిత్యప్రకాశకుండై ఈబ్రహ్మాండ భాగోళములో వెలుగుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - సుతి స్మృతి పుణ్యశివస సర్వకాస్త్రములతోను సర్వ విద్యలతోను, శ్రీమహావిద్యతోను ప్రబోధితుడై కేవల వేదవేద్యుడై యా బ్ర హ్మాండ భాగోళములోఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - సమస్త చరాచర సృష్టిరూపాంతర విశిష్ట వాసుదేవరూ పాంతర్యామియై వాసుదేవుడై, అనంతుడై వెలయుచు సమస్త బ్రహ్మాండ గోళము లోఁగూడ సమష్టిగఁ బ్రకాశించి తుదకేకరూపుడై పూర్ణుడైయున్నాఁడో.

ఏవరమాత్మ - కాండద్వయోపపాద్య యజ్ఞరూగాది స్వరూపముతో నీబ్ర హ్మాండగోళమును సృజించి ప్రళయములతో మరల యజ్ఞరూపుడై ఉద్ధరించుచు నిందులోనే, త్రివర్గ త్రివర్గాతీత లోకాదులఁ గల్పించి తుదకు సన్నిహి తన సత్య స్వరూపములో లీనముచేసి శాశ్వతానందదాయకుఁడగుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - శ్రీశ్రీవిక్రమ పాదాంగుష్ఠ సఖోర్ధ్వ సుస్పర్శతో అండకటా హభిన్నమై ఉదృఢమైన జ్ఞానతీగ్ధ స్వరూపిణియగు గంగా స్వరూపముతో సత్యలో కాదిగ ధ్రువమండలమునుండి క్రిందికి శిశుమూరముతోఁజేరి మేరు శిఖరమందుఁగల

బ్రహ్మసరస్సుజేరి నలుదిశల ద్వారంబులనుండి జలసాతముతో జంబూద్వీపముతో నలుదిశలందుగల వర్షంబులందుఁ బ్రవహించి సాగరంబులను బాతాళాదులనుజేరి, ఆదిత్యస్వరూపముతో వృష్టివృధాన వర్జస్వరూపుఁడై సమస్తప్రాణికోటి సృష్టికి నిరంతరము కారణమై రసవంత వీహ్వది ఫలరూపముతో సారజీంది, గంగావ్రహ్మముతో మునిగినవారలను బునీతులుగఁజేసి యీ బ్రహ్మాండగోళములో ముక్తినిచ్చుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - వలన బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమ ధర్మవృక్షమూలములతో నుత్తమ పరమహంసలుగను, సంయమిఁడ్ర, దేశికేంద్ర శ్రీధరవత్సాద పూజ్యులుగ ఇంద్ర, సరస్వతీ, భారతీ గిరి, తీర్థానందేత్యాది నామమాలిభేద కేంద్రీయాపులుగ నుద్ధరించి యీ బ్రహ్మాండములో సూర్యమండల భేదముతో ధ్రువముజేర్చుచుండుదకు స్వస్వరూపానందుల నొనర్చుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - సమస్త పాపక్షయకరములగు, పుణ్యపదీ, తీర్థ, శ్రేత్రీ, కైల, దుర్గ, గుహ, వనారామాదుల రూపమునను, పాంచభౌతిక రూపాత్మిక మూర్తి స్వరూపులుగను విభూతియోగాదులందుగల, గజ, సింహశ్వ, ధేను, వృక్ష, కర్వత చక్రవర్త్యాదిగను మంత్రీ, తంత్రీ యంత్రాక్షర, రు, మాస, వత్సాది కాలస్వరూప విభూతి విశేషముతోఁ బ్రకాశించి యీ బ్రహ్మాండములో అనందింప జేయుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - కాలస్వరూపముతో, లవ తృటికాదిగ, మనుష్యదేవగంధర్వ పితృ, దేవ, మను, బ్రహ్మమానముల తర్కంతము పరమాయాః పరిమితిగాగల కాలాత్మక స్వరూపుఁడై సర్వసృష్టిని దేశకాలైకరూపిణియగు తనమాయాశక్తివ్రభావముచే భ్రమింపజేసి కరిభ్రమణగా భూత భవిష్యద్వర్తమాన కాలభేదములతో ననేకమార్పులతో బద్ధులుగజేసి సప్తావరణములకులోనై యుండినట్లుగా యీ బ్రహ్మాండగోళములోనే కాలాత్మక కాలస్వరూపుఁడై వెలుగుచున్నాఁడో,

ఏవరమాత్మ - పంచాశతోక్తియోజన విస్తారమగునింతలో పాతాళాదిగ భూరాది స్వర్గలోకాంత శింశుమారచక్ర ధ్రువాంతముగను, ఆవల బ్రహ్మలోకాదులతోను, తిర్ధార్ధ్వలోకాదులతోను విరాడ్ధిరణ్యగర్భావ్యాకృత దేహపరతత్త్వములతో, దత్త్వరూపుఁడుగను, వృష్టిదేహాదులలో విశ్వ, తైషస, ప్రాజ్ఞలుగను, మూలాధారాది ద్వాదశాంత చక్రములతోను, బంచకోశములతోను గ్రంథిత్రయముతోను, అగ్నిత్రయాదులతోను, షణ్ణవతి తత్త్వములతోను, బంచభూతములతోను బ్రకృతిపురుష, జీవేశ్వర, గురుశిష్యులు, న్ద్వమితేవక భేదములతోను, దీపుటి

భేదములతోను, ద్విప్రప్రైక్యముతోను, జ్ఞానస్వరూప వాయ్యగ్న్యధార వృధానముతో జీవాదిగ హిరణ్యగర్భస్వరూపాంతమువరకును మాయా మనోరూపముతో, సర్వాధార, సర్వాధిపాన, స్వయాపురుగు నీబ్రహ్మాండ గోళములోనున్నానో, అట్టి సర్వాంతర్యామియొక్క- ఉపాధిభేదములే భేదములుగదోచి వత్సాసుర క్రకృతిబద్ధులగువానిని భ్రమింపఁజేసి సర్వానర్థదాయకములాయెను. ఇందుకనేక ఆపనివత్ప్రమాణములుండియు అజ్ఞానముతో భేదవాదపరవశులమైతిమి. విచారవివేకముతో సర్వము ఏకస్వరూపము పూర్ణము. ఇట్టిస్వరూపస్థానము, సాక్షియక నిష్ఠామ సత్కార్యల ఫలముతోఁ గలుగును.

— వి రా ట్ వి శ్వ రూ ప ద ర్శ న ము. —

జ్ఞానోదయమునకు, ఒక విస్మయ, విస్మృత, విశ్వదర్శనము అకస్మికముగఁ జూపిననేకాని, విస్మయముజెంది ఈవిశ్వవిస్మృతిజెంది, విశ్వవిస్మయముడై తదేకనిష్ఠతో విశ్వాసముతోఁ దనమనస్సును మరలించనేరనివాడై, స్థూలములోనుండి, సూక్ష్మములోఁజేరి, మరల స్థూలములోఁ బ్రవేశించుటకు స్మృతిలేనివాడై కొంత వరకైనను తదేకనిష్ఠతోనుండజాలఁడు. అవల నిటులనే మనస్సును మరలించునుపాదుములయొక్క అయినా ఉపాసనాయోగముతోఁ గ్రమముగఁ గొంతకాల మనధిగాఁగల సమాధితో అభ్యాసదార్ధ్యముతోఁ గొంతకాలమునకుఁ బరిత్యజిత్యతో బొత్తిగా నీస్థూలదేహ సంబంధమును విడచి కారణముజేరి ఏతుదక్షిణ బొత్తిగ విడచుట తటస్థించకతప్పదు. ఇందుకు దృష్టాంతము- శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునునికొంతబోధించినను జ్ఞానోదయము గలుగకుండెను. తుదకు విశ్వరూప సందర్శనముతో జ్ఞానోదయమాయెను. అటులనే యీబ్రహ్మాండములోని విషయాదులతోను జలగ్రహములతోను, మనస్సునకొకవిధమైన లక్ష్యభావముతో మారుగలగును.

ఇట్టి విశ్వరూప దర్శనమునకు సంబంధ సంబంధిగా మనము వృత్తిరోజును జేయుచున్న ముఖ్యకర్మల నిర్బంధముగ మనవేదములు విశ్వముంచి ఆచరింపఁజేసిరి. ఏతస్మంతోపాసనయే, శ్రీపురుషసూక్త, శ్రీరుద్రోపనిషత్తులు, గీతాదియోగ కాస్త్రములు, పురాణాదులు, యజ్ఞాదులు, ఆరాధనలు, తపస్సులు, అధ్యయనములు, పూజాదులు, జపాదులు, ధర్మములు, జ్ఞేత్ర, తిర్థారామానుల మూర్త్యాదుల దర్శనములు, వీనినిబోధించి విధివాక్యములచే నిత్యానుష్ఠాన కర్మలనుఁజేసి ముఖలను శుద్ధిచేసఁగతివారినిగా తయారుచేసి ధన్యులైరి.

ఈసదాచారముతో నేనాటికైన పరిపక్వదశకు రాగలిగి తఃపఃభావముతో విస్మయ విశ్వరూప భావోదయముగలిగి ఆవల దర్శనీయుడై మానవుడు ధన్యుడగును అందుచేత విధిగాజెప్పిరి. అనగా చేసియేతీరవలెనని తీర్మానము. తప్పక ప్రితిచారలును గ్రహసంస్కారులై చేయవలెను. సంధ్యయింపలో తమతమ కుల శాస్త్రవిధిప్రకారము అమంత్రీకముగాను సమంత్రీముగాను మానవమాత్సర్యశైలి పరిధమకర్తవ్యము.

ఈలాగున ఉభయత్ర పరస్పర సంబంధ త్రిపుటితో మిథునీభావముతో పీని యుండదియును, దానియందుపీడును. పరస్పరాశీతులై జ్ఞానోత్పత్తిగలిగి ధన్యులగుదురు. తద్వారామోక్షముగాని ఇహముగాని పరముగాని తప్పకఁబొందును. తరువాతనైన వివేకవిచారజ్ఞానోదయములు గలుగును. తప్పవు- “హరిః ఓంతత్సత్”

సా మ్రా జ్య మం త్ర స్వ రూ ప ము.

హరిః ఓం=సామ్రాజ్యం భౌజ్యం స్వారాజ్యం వైరాజ్యం పారమేష్ఠ్యం రాజ్యం మహారాజ్య మాధిపత్యమయం సమస్తపర్యాయా స్వా త్సార్వభౌమ స్సార్వాధ్యుః అంతాదా వరాధాత్ పృథిత్యై సముద్గ్రీ వర్యంతాయా ఏకరాడితి

(౧ సామ్రాజ్యం భౌజ్యం, ౨ స్వారాజ్యం, ౩ వైరాజ్యం.)

(౪ పారమేష్ఠ్యం రాజ్యం, ౫ మహారాజ్యమాధిపత్యమయం)

అర్థము:- త్రిపాత్రలోని మధ్యమపాదము సామ్రాజ్యము, భౌజ్యమగును. (౨) స్వారాజ్య, (౩) వైరాజ్యములు ఆదియందుఁ గ్రహింపబడితోను, (౩) వైరాజ్యము సంపూర్ణమైన పిమ్మట, (౩) వైరాజ్యమే, (౨) స్వారాజ్యముగను, (౨) స్వారాజ్యము, (౩) వైరాజ్యముగను వివర్యాసమగును. (పరివర్తనమగును.) అనగా త్రిమూర్తులలో అధ్యంతములందుఁ జెప్పబడుచున్న బ్రహ్మాయు, రుద్రుడును దమ అధిస్థితి సంహారాధికారములతో తారుమారగుటే క్రమాకృమస్థితియని చెప్పబడును.

తరువాత నాలుగవదగు మహాత్మత్యమందు (వ్యాప్యతీయందు) శుద్ధజీవునకే, ౪ పారమేష్ఠ్యమనెడి పదము (తురీయపదము) అదియును క్రమక్రమస్థితివైభవముచే

మొదటపరీక్షితి రంజనముగాను ఆవల స్వయంప్రకాశ పదముగాను రాజ్యమై పాప్తింతును. తదనంతరము అయిదవదియగు “జన” వ్యాప్యతీయందు, సకలా ధివత్సహపమగు (గి) మహారాజ్యముతోఁగూడ నీయైదు పదములందు సమంత పర్యాయముగా, (అనగా నీయైదుపదములందు స్వేచ్ఛానసారిముగ) సంపూర్ణవ్యాప్తితో ఆరోహణావరోహణములు చేయుచు చతుస్సముద్రీ పర్యంతముగల భూమికి ఏకరాజై, సృష్టి, స్థితిలయంతముగా నీత్రీయాధికారమునుకూడ తానొకఁడే పొందునని సారాంశము. అస్థితి సదాశివునకే యున్నది.

(౧) మహారాజ్యమాధివత్సం = సదాశివత్వము, సదాశివుఁడు ఈశానమంత్రస్వరూపుఁడు.

(౨) వారషేష్యం = ఈశ్వరుడు తత్పురుషమంత్రీస్వరూపుఁడు.

(౩) వైరాజ్యం = రుద్రుఁడు, అఘోరమంత్రీస్వరూపుఁడు.

(౪) స్వారాజ్యం = విష్ణు, వామదేవమంత్రీస్వరూపుఁడు.

(గి) సామ్రాజ్యం = బ్రహ్మ, సద్యోజాత మంత్రీస్వరూపుఁడు.

— † క్రీ మ సృష్టి, † —

(౧) వైరాజ్యం = క్రీమసృష్టిలో మూడవవాఁడైన రుద్రుఁడగును.

(౨) సామ్రాజ్యం = (విష్ణువు) కర్మఫలభోక్త మాత్రస్వరూపమగుచుగాని తనవిష్ణుస్వరూపమండకూడ సంపూర్ణజ్ఞాన స్వరూపముండదు. ఇతఁడు సంరాట్ = బాగుగ ప్రకాశించునభిమాని.

(౩) స్వారాజ్యం = బ్రహ్మ.

మొదటివైరాజ్యము పూర్తికాగా అనగా క్రీమసృష్టి పూర్తికాగాయని.

(౧) వైరాజ్యమునకు, మార్పులుగ, రుద్రుఁడకు బ్రహ్మత్వమును.

(౨) సామ్రాజ్యమునకు — మార్పులుగ స్వారాజ్యముగల బ్రహ్మత్వక రుద్రత్వమును బొందును.

(౩) స్వారాజ్యము = విష్ణుప్రసక్తమాత్రీము మార్పులలేవు ఆద్యంతములందుగల సామ్రాజ్య, వైరాజ్యములకుమాత్రీమే మార్పులు, బ్రహ్మత్వ అధికారముగలవారిస్థానమున రుద్రత్వ అధికారమును. రుద్రత్వ = అధికారముగల స్థానమునకు బ్రహ్మత్వాధికారమును మార్పుజెందుచుండును. క్రీమసృష్టితో ఒకవిధముగను ప్రకృతిమణులలో మరొక విధముగను మార్పులుగ నగుచుండును. అనగా మొదటి క్రీమముతో సామ్రాజ్యకర్త బ్రహ్మయే, వైరాజ్యకర్త శుక్రుఁడుగను, మరల

వ్యుత్క్రమములో, వైరాజ్యకర్త బ్రహ్మయు, సామాజ్యకర్త కుడుక్షగును, ఈ లాగున మార్పులు జెందుదురు. మధ్యలోనున్న స్వరాజ్యముమాత్రము మార్పు జెందక ఉభయత్ర విష్వధాధికారము క్రిందనేయుండును: భూః, భువః, సువః అనునవి వ్యాహృతులు:

నాలుగవది- మహాస్థోత్ర వ్యాహృతి. ఇదిమహత్తత్వము. పారమేష్ఠ్యసంబంధాధికారముగలది. మధ్యలోగలది విష్ణువదము. రజోగుణముతోఁగూడి సృష్టి, స్థితి, సంహారములనుబొంది జగత్కారణమగును.

సాక్షిత్వముతోను, శుద్ధసత్త్వప్రధానములగు సృష్టిస్థితిలయోదులతో జగన్నాటకసూత్రధారిత్యము పొందిన పారిమేష్ఠ్యమగుదానినే రాజ్యముఖమని చెప్పవచ్చును. అట్టి జగత్కారణమునకుఁగూడ సాక్షియగుటచే అయిదవవ్యాహృతియగు “జన”తోకమునకు మహారాజ్యమునకు విశ్వేశానుఁడు (సదాశివుఁడు) సర్వాధిపత్యమునుబొంది సమద్రావర్యంతమగు అనగాఁ (లోకాలోక) జగ్గివాళాంతమువరకు గలసృష్టికంతటికిని భవనములకంతమీను గుణభేదములేనట్టి మహాకారణుడగును. ఇదే సకల పరిపంచాధికారము.

—* ఈసామ్రాజ్యముంతయుయొక్క సంపూర్ణార్థవివరము. *

ఇదిమూడువిధముల యధికార వర్గముతోనున్నది. అన్నిటికంటె నుపరివర్గముతో సంపూర్ణాద్వితీయానందముతో అత్యస్వరూపమున వాచ్య వాచకైక రూపమగు ప్రపంచముతో మనకు గుఱతుగా నిల్చి సాక్షిభూత తత్త్వముతో ఈశానస్వరూపమగు సదాశివతత్త్వముగా “మహారాజ్యమాధిపత్యముతో స్వరాట్టుగా ఈశానమంత్రార్థముగ దెలియవలెను. ఇది కేవల శుద్ధప్రకృతికి కరావరముగా నావచారికముగా నిమిత్తమాత్రముగా జెప్పఁబడును. ఇందులో సప్తవ్యాహృతులుండవు. వ్యాహృతల కతీతము. తుదకు ఎవఁడు ఏకముగా మిగిలియుండునో అట్టివానివిషయము (సప్తవ్యాహృతుల కతీతము.) ఇది అంతరబ్రాహ్మములందానంద స్వరూపముతో అద్వితీయమే. ప్రకృతిలీనము, ప్రకృతితోనే రెండవదిగావగును. “తస్యప్రకృతిలీనస్య యఃపరస్య మహేశ్వరః” అను శ్రుతి ప్రమాణము,

రెండవది “పారమేష్ఠ్యంరాజ్యం”పైసజెప్పిన మహారాజ్య మాధిపత్యమగు సదాశివతత్త్వమగు స్వరాట్టునకుఁ గ్రిందిభూమిక రెండవది. ఇది సప్తవ్యా

వ్యాతులతోఁ దురీయ వ్యాహృతియగు మహాలోకవ్యాహృతి. దీనికిందఁ ద్రివిధ వ్యాహృతులగు “భూః భువః సువః” అనునది యొకవర్గముతోఁ జరంగులుగా యాతాయాతములతో పునరావృత్తులుగ విలోమానులోమములుగా ఆవృత్తము లందు భేదములతోఁగల షణ్ణవర్గముతోనుండును. ఇది భోజ్యము. ఈతురీయ వ్యాహృతిలో పారమేష్ఠ్య సంబంధరాజ్యముగ గింది త్రివిధ బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర మూర్తులలో మధ్యలోఁగల విష్ణుస్వరూప తత్త్వముతో రజోగుణముతో క్రింది త్రివర్గముల కతీతముగ గింది త్రివర్గవ్యాహృతులకు నిది సృష్టిస్థితిలయాదుల కాశ్రయమై నిమిత్తకారణభూమికగ సంరాట్టుగ, ఈశ్వరత్వముతోనున్నది. ఇదియు మహత్తత్వమే, దీనికిపైన కేవల శుద్ధసత్త్వ ప్రధాన నిమిత్తమాత్రముతో స్వరూప గుణముతో కారణభూమికగనున్నది. అయిదవదియగు సదాశివస్వరాట్టు. ఈకా నమంతాగ్నితత్త్వము. సాక్షి మహారాజ్యమాధిపత్యములని నామాంతరములు. ఈరెండవదానికే రాజ్యమనిపేరు ఇది వామ దేవమంత్రస్వరూపము, సంరాట్టు ఈశ్వరత్వము, వాలుగవది. అంతరములో శుద్ధసత్త్వప్రధానము. బాహ్యములో రజోగుణముతో జగత్కారణము. దీనికి బైతత్వములో నీర్వివిధగుణములుండవు. ఎటుజూచినను సంపూర్ణము, అనందము. ఇందులోనుండి భిన్నత్వమైన దే శుద్ధ కేవలజ్ఞానస్వరూపిణి. ప్రకృతిదీనిలోఁగల వ్యాహృతులు “జన, తప, సత్య”ములు. అయిదవదియగు మహారాజ్యాధిపత్యములో (దీనికి బైమన్నదానిలో) సీవ్యాహృతు లుండవు. వ్యాహృతులకతీతము. ప్రళయములతో వ్యాహృతులుండును. వ్యాహృతులతోఁ బ్రళయములుండును. రెండును పరస్పర సంబంధములు. పైనదాశివ ములో ప్రళయమేలేదుగాన వ్యాహృతులుండవు. సర్వాతీతము అద్వితీయ సం పూర్ణత్వముతో దీనిభావభేదకమగును. అందుచేత సీవాలగవదియగు పారమే ష్ఠ్యరాజ్యము విష్ణువ్యాప్తితో విష్ణువుగా మఱల త్రివర్గమధ్యలో విష్ణువుగా ఉభయ మధ్యలో స్థితిగామూర్తుల కవకాశములేకుండా అదీనుండియైన అంత్యమునుండియైన నే క్రమముతోనైనను మధ్యలో నేవచ్చునదిగానున్నది త్రివర్గ త్రిగుణమూర్తు లంధధిస్థానముతో వ్యాప్తిగా విష్ణురూపముతో మరల సీత్రివర్గములపైన వాలుగవ దిగానున్నది. దీనికివ్యాప్తియేలేనిచో ముందు త్రివర్గ త్రిగుణ త్రిమూర్తుల భేదా వభాసమున కవకాశ కారణమేయుండదు. ఒకదానిలోనుండి మరొకటిగాఁ గ్రమ గుణకారణవ్యాప్తితో భావలేనేకాని అన్నియు నొకేసారి గలుగ నేరవు. ఉత్పత్తి విధానమార్గ మిలాగుననేయుండును. ఇది మంత్రబేధములలో వామదేవస్వరూప

మని, సంరాట్టని, శ్రీమహావిష్ణువని, పారమేష్ఠ్యరాజ్యమని లోకముతో మహర్లోకమని, వ్యాహృతితో “మహా”యని మహత్తత్వమని నామాంతరములుకలది. దీనిలో జన, తప సత్యములంతర్నితములైయుండును. ఇందులో ప్రకృతిసద్ధరజోగుణముతో బహిర్బుధముతో సృష్టి, స్థితిలయ జగత్కారణమును బొందినదగును. అంతరముతోఁగేవల సర్వగుణ వ్యధాన స్వరూపము. కాబట్టి ద్వివిధముల కవకాశకారణ స్వరూపముగ నేర్పడెను.

సాక్షిత్వముతోను, శుద్ధసత్త్వ ప్రధానముతోనుగల శుద్ధరజోగుణముతో సృష్టిస్థితి సంహారములతో మహావందభూత జగత్కారణత్వమును బొందిన పారమేష్ఠ్యమగునానినే “రాజ్య”మని జెప్పనగును.

దీనికిసాక్షిగా కారణస్వరూపుఁడుగా, భూతస్వరూప జనలోకమునకు, విధ్యేశానుఁడుగ సదాశివుఁడుగ, స్వరాట్టుగ, మహారాజ్యమునకుఁగూడ సాక్షియై నిశ్చలుఁడై సర్వాధిపత్యమునుబొంది సముద్రపర్యంతమగు, లోకాలోకమువఱకుగల సృష్టికంతటికిని సప్తభువనముల కతీతమై నిర్గుణముతో మహాకారకుండగును. సముద్రముతో భూమియు. భూమిలోసముద్రము పరస్పర సంబంధము కలిగియుండును. ఇదే ప్రకృతిప్రభువులుగను సూర్యచంద్రాదులుగను, సృష్టికిఁగారణార్థముగను, రాజ్యమునకాధారముగను, స్థితిగను సమన్వయము. ఇదే యీశానమంత్రాధిపాయము. వందభూతములలో నేభూతసృష్టిని జెప్పినను మిగతభూతములసృష్టి అంతర్నితములుగ తప్పకయుండుననియే తెలియవలెను. ఇవిస్థూల, సూక్ష్మ, కారణస్పృష్టులతో వాయాభూతాదుల గుణముల నాశ్రయించిన సృష్టితోనుండును. భూతాదుల ననుసరించి సప్తవ్యాహృతులును, వ్యాహృతుల ననుసరించి సృష్టిస్థితిలయములును, వ్యాహృతులతోనే పరివర్తనములై జ్ఞానోదయమగునంతవరకు ఎడతెగనిదిగా బృంహితమగును ప్రవృత్తియే యగుచుండును. అందుచేత వేదములలో వ్యాహృతులుగ జెప్పిరి. ఈ వ్యాహృతులను జ్ఞానరథముగాఁ దెలిసినచో వివృత్తి మార్గముతో ధన్యుఁడగును. వ్యాహృతులతోనే లోకములు, లోకాదుల ననుసరించి సృష్టియు నగుచుండును. దీనికిఁగారణము గుణములు. ఈవ్యాహృతులు బాహ్యములొను, అంతములొను ద్వివిధములుగ నున్నవి. బాహ్యములొ త్రిలోకాదులుగను అంతరములొ త్రినాభిచక్రాదులుగను, ధాతురూపములుగను, కోశాదులుగను, మనదేహమునందున్నవి. జ్ఞానముతోఁ దనయందును అజ్ఞానముతోఁ దనకు బాహ్యమునందున్నవి. ఈరెంటినిఁ దెలియుట జ్ఞానము. ఇదే శ్రు

యజ్ఞము. అది బాహ్యయజ్ఞము. పరపీడనము. ఇది తనలోగల భేదభావము నశించునంతవఱకు నీవాసనలుడుగవు, వాసనలకుఁ దనలోఁదానేమూలము. ఇదే లంఘము. దీనితోనే బాహ్యబంధము. వ్యాహృతులకుఁబ్రాణవము మూలము. ప్రాణవమునకు త్రిత్వోక్తముగు బరబ్రహ్మమేమూలము. ఈప్రాణవమును స్వరూపముతోఁజూచిన బ్రహ్మతీనమును, పశ్చత్తిలోఁజూచిన నీప్రాణవము కామరూప పశ్చత్తి పశ్చంచమునగును. ఇవి సగుణ నిర్గుణ పశ్చత్తి నిష్పత్తి భేదములుగ నుండును. ఈవ్యాహృతులు వేదమంత్రములతో యజ్ఞరూప వ్యాహృతి మంత్రములుగను, పురాణ రుత్రములతో లోకాదులుగను, కాలస్వరూపముగను ఉపాసనగను అధికారకదవులుగను. భోగరూపములుగను, తత్త్వశాస్త్రములతో స్వరూపకారణములుగను, మనస్సునాశ్రయింది నామ, రూప, గుణ ఫలభేదములతోఁజెప్పినన; తుదకన్నియు జ్ఞానముతోనే నేకరూపమేయును. భిన్నమంతమాత్రములుగానేరవు. మనస్సున్నంతకాలము గుణత్రయములుదప్పవు అవస్థాత్రయములుదప్పవు.

— మూడు, నాలుగు; అయిదవరాజ్య విమర్శనము. —

3 వైరాజ్యం, ౪ స్వరాజ్యం, ౫ సామ్రాజ్యం. ఇవేమఱుఁపుత్కరి మముతో అయిదవది మూడవదిగను, నాలుగవది సర్వత్ర ఏచూర్ములులేకను, మూడవది అయిదవదిగను, విలోమానులోమములతో బ్రహ్మరుద్రిడుగను, రుద్రిడుబ్రహ్మగను మార్పులగుచుండును. బ్రహ్మయందు రుద్రింశమును, రుద్రినియందు బ్రహ్మశ్రేణముండును. ఇవే సృష్ట్యంశము బ్రహ్మగను, లయంశము రుద్రిడుగ నగుచుండును. సృష్ట్యంతము లయమును లయంతము సృష్టియ నగును. బ్రహ్మరుద్రిలు పరస్పర సంబంధములతో పరివర్తన లంఘించుదురు. ఈ మూడు, నాలుగు, అయిదునుజేరి త్రివర్గమనబడు విరాట్కరిము ఇవి భూః, భువః, సువః యను వ్యాహృతిలోకములు.

మూడవదియగు వైరాజ్యము ఆ ఘోరమంత్రస్వరూపుడగు రుద్రిలోకము. రెండవదియగు స్వరాజ్యము వాసుదేవమంత్రరూప విష్ణులోకము. కింది మొదటిది సామ్రాజ్యము సద్యోజాత మంత్ర బ్రహ్మస్థూలమునకు కారణము మహత్తత్త్వములో (శుద్ధతత్త్వములో) రజ్జంశములో పారమేష్ఠ్య సంతాప్తిలో బాహ్య తమోగుణములో మఱు త్రివృత్తరణముతో సత్త్వ రజస్తమోగుణ పరివర్తనముగల వరుసతో మూర్తులుగఁ దెలియవలెను. త్రివృత్తరణముతో బ్రతిగణమందును

ప్రతిస్పృహయు భేదములగుచుండును. ఈలాగున సమన్వయముతో భేదములకవ
కాశమేలేదు. భేదములన్నియు ప్రకృతిలోగలిగినవి. గుణములు ప్రకృతిలోనివేను.
అత్తబిక్కటే ప్రకృతిలో ప్రకృతితో తివిధకారణ కార్యముల నిమిత్తముగా
మార్పులుగా జెందెనేగాని స్వస్వరూపముతో నేరియునులేని పూర్ణస్వరూపమే.
ఇదేవరమరహస్యమని తలంపవచ్చును.

ఓంకాన్తి శాన్తి శాన్తి:

